

สินไช : บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว

วิทยานิพนธ์

ของ

Phitsaphong Vongphachanh

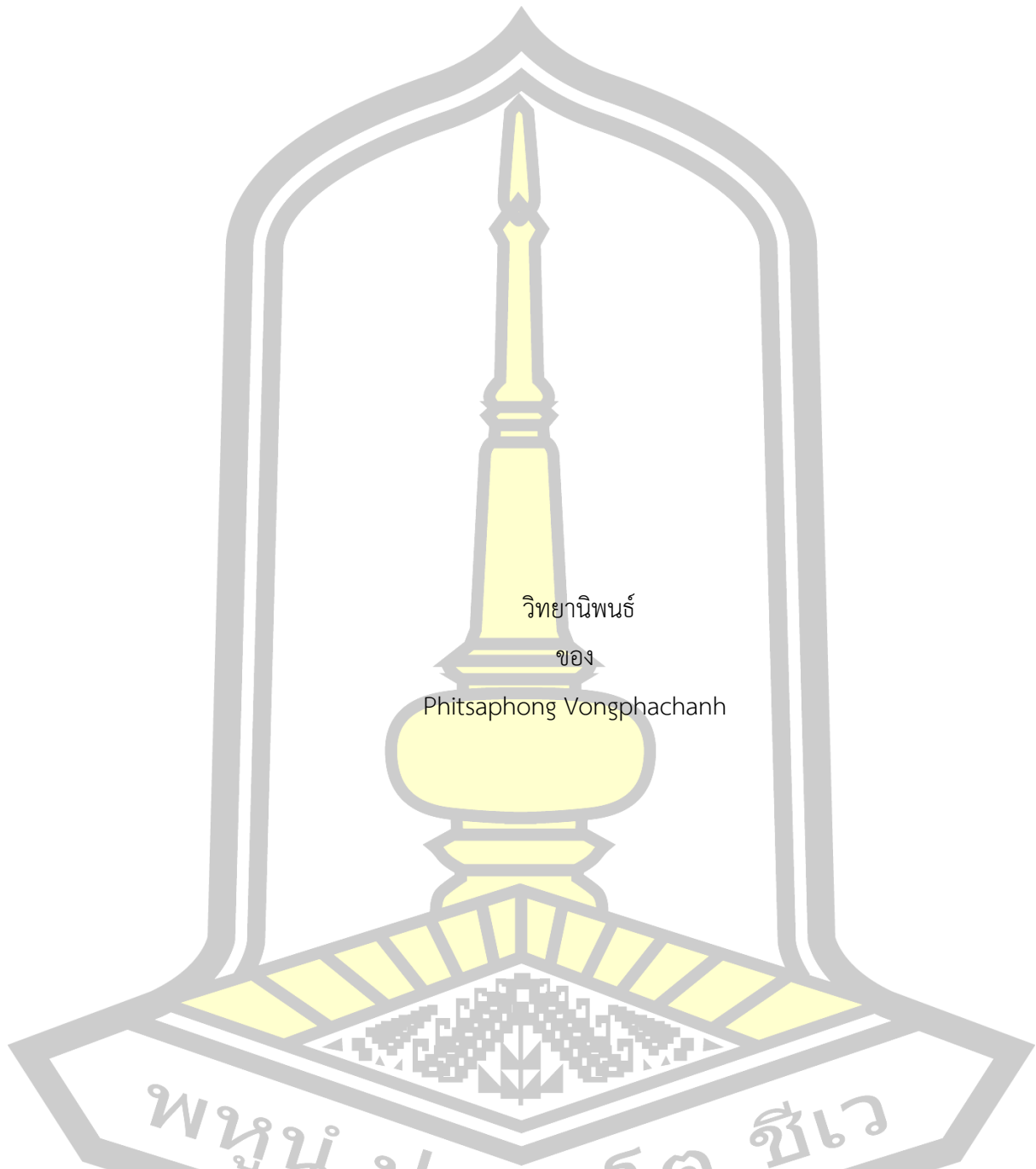
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สินไซ : บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว

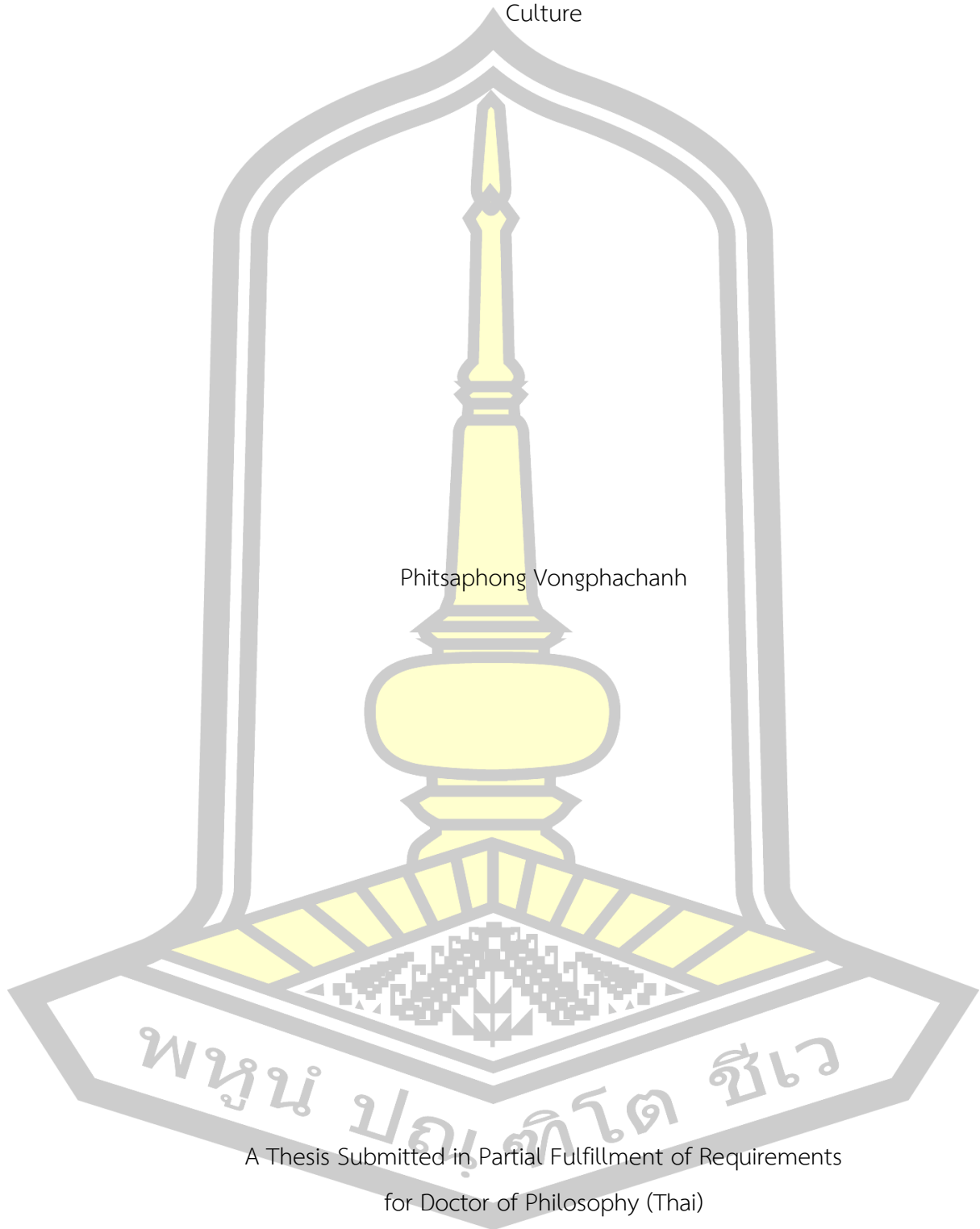
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Sin Sai: Functions and Interaction between Classical Literature and Laos Society and Culture

Phitsaphong Vongphachanh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Thai)

March 2019

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ Miss Phitsaphong Vongphachanh แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ราชนัย นิลวรรณภา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ปฐม หงษ์สุวรรณ)

..... กรรมการ

(ผศ. ดร. สมัย วรรณอุตร)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. พยุงพร ศรีจันทวงษ์)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. กนกพร รัตนสุธีระกุล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	สินไซ : บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว		
ผู้วิจัย	Phitsaphong Vongphachanh		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปฐม หงษ์สุวรรณ		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	ภาษาไทย
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2562

บทคัดย่อ

วรรณคดีเรื่องสินไซถือได้ว่าเป็นวรรณคดีมรดกชั้นยอดของกลุ่มชนชาวลาว และมีบทบาทในทางสังคมวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว โดยใช้ตัวบทวรรณคดีลาวเรื่องสินไซสำนวนร้อยกรองจำนวนทั้งสิ้น 9 สำนวนและข้อมูลพื้นที่ภาคสนามที่ปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับสินไซซึ่งสัมพันธ์กับบริบทสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาวในพื้นที่ประเทศลาว โดยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ (Functionalism) และแนวคิดสหบท (Intertextuality)

ผลการวิจัยพบว่า วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ได้รับการนำเสนอผ่านรูปแบบที่หลากหลายต่างยุคต่างสมัยกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการสืบทอดและพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องว่าเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่ฝังแน่นอยู่ในความทรงจำและปรากฏในสายธารวัฒนธรรมของคนลาวมาโดยตลอด มิติดังกล่าวถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ จากการศึกษาพบว่าสินไซเป็นวรรณคดีที่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อสังคมวัฒนธรรมลาว 6 ประการ คือ 1) บทบาทหน้าที่ต่อความบันเทิงในลาวทั้งต่อผลญาภาษิต หมอลำ คำกลอน ละคร เรื่องสั้นลาว เป็นต้น มิติเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าสินไซเป็นวรรณคดีที่เข้ามาแทรกซึมอยู่ในวิถีความบันเทิงแบบลาว 2) ด้านการศึกษาและคำสอนพบว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาของลูกหลานชาวลาวทั่วประเทศ เนื้อหาที่ใช้ในวงการศึกษาลาวจะเน้นหลักคำสอนที่คอยกลมเกลียวจิตใจลูก หลานชาวลาวให้เป็นคนดีตามอุดมคติของสังคม และทำหน้าที่เสนอระเบียบกฎเกณฑ์ ที่เป็นบรรทัดฐานต่อเยาวชนลาว จึงถือได้ว่าสินไซเป็นวรรณคดีสร้างชาติและมีบทบาทหน้าที่ต่อการศึกษา 3) ด้านประเพณี พิธีกรรมพบว่า สินไซมีบทบาทต่อประเพณีพิธีกรรมการเทศน์ การบวงสรวง แถน การรำบวงสรวงปู่สินไซ การสู้ขวัญ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้สินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญเรื่องเดียวที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนและช่วยแก้ไขปัญหาคความคับข้องของชีวิตและเยียวยาความสิ้นหวังของผู้คนในลาว 4) ด้านการ

ปกครองสินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อระบบการปกครองลาวทั้งในแง่ของคำสอนเรื่องระบบการปกครองที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งตัวบทเสนอว่า ผู้นำหรือเจ้ามหาชีวิตลาวนอกจากเป็นนักปกครองที่มีบุญบารมีแล้วยังจำเป็นต้องดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรมตามขนบจารีตลาว 5) ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาวพบว่า มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างความเป็นลาวให้เด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและอุปนิสัยของคนลาวให้มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในส่วนของอัตลักษณ์การแต่งกาย อัตลักษณ์ทางครอบครัวและเครือญาติ อัตลักษณ์ทางภูมิวัฒนธรรม และการสร้างอัตลักษณ์ทางวรรณคดีของเรื่องสินไซโดยร้อยพื้นวรรณคดีเรื่องสินไซและสัญญาะทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ ในฐานะวรรณคดีและมรดกของชาติร่วมกัน โดยมี “สินไซ” เป็นตัวกลางในการหลอมรวมประชาชนชาวลาวทั่วประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวัฒนธรรมประเพณีอันยาวนานร่วมกัน และ 6) ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งให้เห็นว่ายังมีกรบั่นทอนภาพสังคมลาวในอดีตที่น่าสนใจ และสินไซได้ส่งผ่านภาพสะท้อนประเพณีชีวิต วิธีชีวิตและระบบความเชื่อต่าง ๆ ของลาว ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนเข้าใจความนึกคิดของบรรพชนลาว

ส่วนการศึกษาด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวมีการปฏิสัมพันธ์ใน 5 มิติด้วยกัน คือ 1) การปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นมีโครงสร้างชนชั้นแบบอาณาจักรล้านช้าง ดังพบว่า มีชนชั้นสูงแบบกษัตริย์ ชนชั้นกลางแบบพวกกระฎุมพี และชนชั้นล่างแบบสามัญชนคนยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ด้อยกว่า และการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นยังได้ถูกนำเสนอผ่านการนำตัวบทวรรณคดีมาปรับใช้โดยนักธุรกิจ นักปราชญ์ นักศึกษา กวี ผู้นำ รัฐบาล เป็นต้น 2) การปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองพบว่า สินไซได้มีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองทั้งในระบอบเก่า ก่อนปี ค.ศ. 1975 การเมืองในช่วงปลดปล่อย ปี ค.ศ. 1975-1986 และการเมืองในยุคจินตนาการใหม่ ปี ค.ศ. 1986- ปัจจุบัน วรรณคดีเรื่องสินไซได้ถูกนำเอาแก่นความคิดและระบบการเมืองแบบสินไซเข้ามาปฏิสัมพันธ์เข้ากับแนวคิดสำคัญ ๆ ของพรรคและรัฐ กล่าวคือ นำเอาแนวคิดในสินไซมาปรับใช้ในภารกิจการปฏิวัติและก่อสร้างสังคมนิยมในลาวได้อย่างมั่นคงและเข้มแข็ง 3) การปฏิสัมพันธ์ทางศาสนามีการปฏิสัมพันธ์ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์และคติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัว 4) การปฏิสัมพันธ์ทางเพศพบว่า เพศได้ถูกกำหนดบทบาทตามสถานะเพศกำเนิด ดังจะพบว่า ผู้ชายในวัฒนธรรมสินไซแบบลาวมีความเป็นผู้ใหญ่ผู้คุมครองในสังคมลาว ขณะที่ผู้หญิงจะได้รับการให้ความสำคัญในแง่ของวิชาความรู้ในการครองเรือน และเป็นผู้สร้างและรักษาวัฒนธรรมในครอบครัว ทั้งในแง่ของความรักความผูกพัน รวมถึงความสามัคคีของคนในครอบครัวและเครือญาติแบบลาวเก่า คติเช่นนี้ได้ส่งผลมาถึงผู้คนในสังคมลาวปัจจุบัน และ 5) การปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์พบว่า มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลาว ทั้งเผ่าลาวเทิง (ข่า) เผ่าลาวสูง (ม้ง) และเผ่าลาว

ลุ่ม โดยตัวบทวรรณคดีได้นำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาติพันธุ์เผ่าลาวลุ่มมีเหนือชาติพันธุ์อื่น

โดยสรุป วรรณคดีลาวเรื่องสินไซมีบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ต่อสังคมวัฒนธรรมลาวมาโดยตลอดจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ลักษณะดังกล่าวทำให้วรรณคดีมรดกสินไซมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรมลาวในฐานะวรรณคดีของประชาชาติและวรรณคดีในวิถีวัฒนธรรมลาวสินไซ

คำสำคัญ : สินไซ, บทบาทหน้าที่, ปฏิสัมพันธ์, สังคมและวัฒนธรรมลาว

TITLE	Sin Sai: Functions and Interaction between Classical Literature and Laos Society and Culture		
AUTHOR	Phitsaphong Vongphachanh		
ADVISORS	Associate Professor Pathom Hongsuwan , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Thai
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2019

ABSTRACT

The literary work, ‘Sinxai’ is regarded as one of the greatest literary works of Lao people. It plays an interesting social and cultural function. The objectives of the research were 1) to study the functions and duties of the literary inheritance in Lao society, and 2) to explore the interaction between the inherited literature and social and cultural context of Laos. The research was based on nine versions of ‘Sinxai’ and field data combined. The concepts of functionalism and inter-textuality were applied in the research.

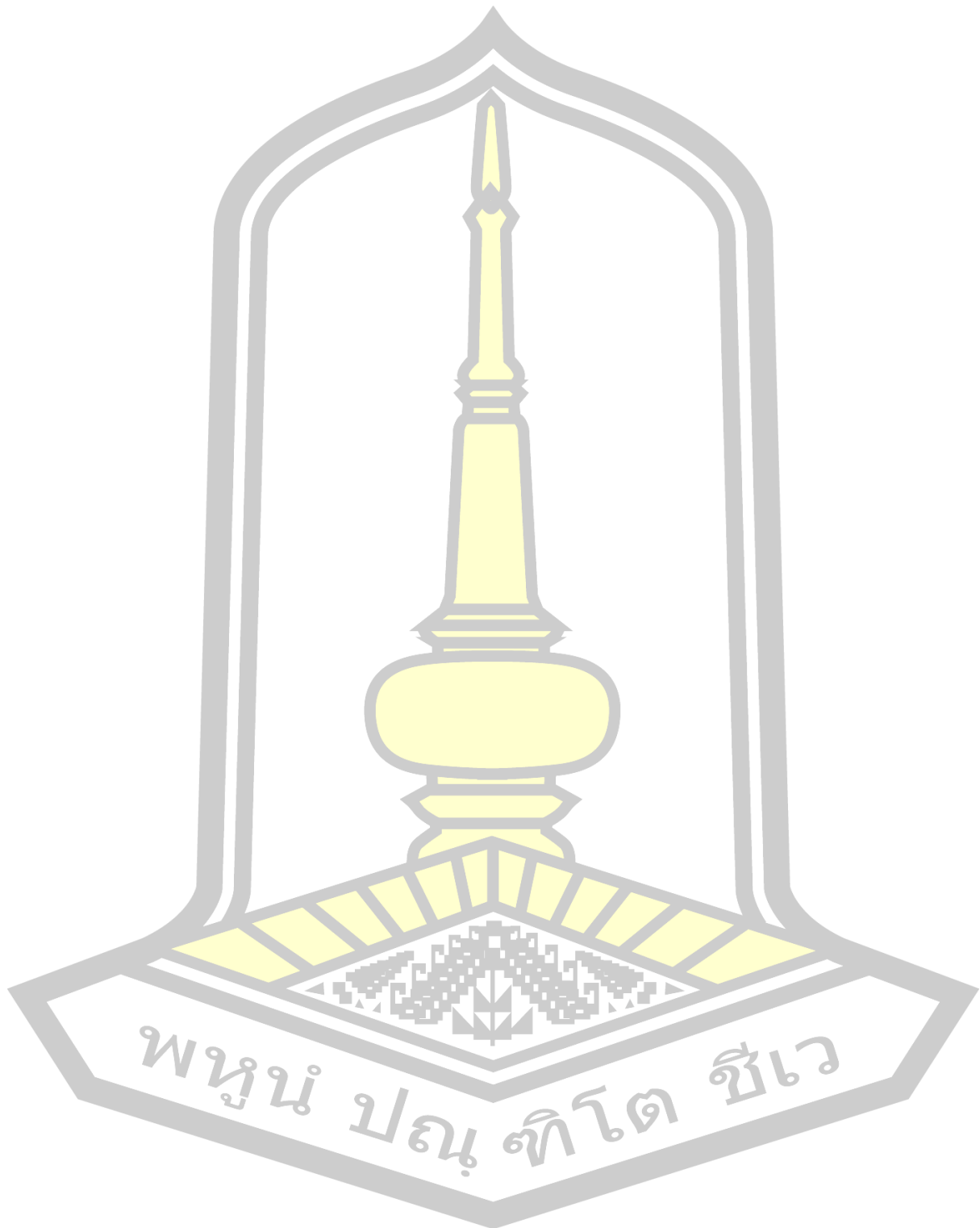
The research found that the literary work, ‘Sinxai’ was represented via a variety of forms in different ages. It indicated that the representation had been passed on for generations. It was found that Sinxai played a vital functions in the following six aspects. 1) Entertainment, proverbs, sayings, folk performance and short tales: it can be assumed that the literary work in the study were deeply rooted in the way of folk entertainment. 2) Education: the study found that Sinxai played a function in education of the generations of Lao people. The content as found in the work was used to instruct the young to be good according to the ideal goals as described in the work. 3) Tradition and rituals: it was found that Sinxai played a crucial function in giving the sermons, sacrificing, and performing other several rituals. Apparently, Sinxai was the only work that was deeply ingrained in Lao culture and could provide a spiritual help to those in despaire. 4) Government: the work taught both the rulers and the subordinates to live together peacefully and reciprocally. The study found that the

ruler or leader in addition to being virtuous had to strictly observe the ten rules of the rulers as per the customs and traditions. 5) Identity of Lao people: Sinxai played a vital role in making being Lao more prominent, especially the characteristics and habits of Lao people. As the work revealed, other identities were also found: dressing, families, kinship, cultural geography. The work in the study was the melting pot in which the entire population of Laos was molded, diverse ethnic groups were combined and the culture and traditions were shared. 6) Social and cultural mirror: records of the past society and livelihood of the Lao people were provided in the work. Sinxai had reflected the traditions and way of life, and beliefs of Lao people.

Considering the interaction between the work, 'Sinxai' and the social and cultural context, five dimensions were found. 1) Structured interaction: the Lanna style structure was found. The structure featured the high rank 'monarch', the middle class 'bourgeoisie', and the low class 'the poor' and the underprivileged'. The interaction between the classes was represented in the work in question. 2) Political interaction: Sinxai had characterized the political interaction before 1975, the liberation period of 1975 -1986, and the new era of 1986 –present. The concepts found in the work were wisely employed for the political purpose to strengthen the party's goals. 3) Religious interaction: the work showed a well-balanced combination of Buddhism, Brahmanism and indigenous beliefs. 4) Sex/ gender interaction: it was found that people were assigned according to the gender. Men were typically leaders, rulers and protectors. On the other hand, women were taught how to manage households and they were to preserve and maintain the family culture. The concept and practice were even seen in the present day Lao society. 5) Ethnic interaction: it was found that the literary work in the study featured the Lao ethnic group being more dominant than other groups.

To conclude, Sinxai had played a very important function in terms of functions, duties and cultural interaction in Lao society. As a result, it has been irretrievably related to Lao society and culture.

Keyword : Sinxai, Functions, Interaction, Lao Cultural Society

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ครูผู้ประสิทธิ์ที่ประสาทความรู้ แนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลทางคติชนให้คำปรึกษา ชี้แนะแก้ไข ข้อบกพร่องแก่ผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่ อย่างเมตตาอย่างยิ่ง และอดทนช่วยปรับแก้ตรวจทานงานวิจัยด้วยความกรุณา จนทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บัวลี ปะพาพัน ครูผู้ยิ่งใหญ่ ครูผู้ไม่เคยทอดทิ้งและเอาใจใส่ ผู้วิจัย ครูผู้สร้างผู้วิจัยให้เป็นผู้สืบทอด ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พยุงพร ศรีจันทวงษ์ กรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชนันท์ นิลวรรณภา ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัย วรรณอุตร กรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางแก้ไข ข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณพ่อบุญยัง วงพะจัน และแม่จันสะหมอน วงพะจัน ผู้มีพระคุณล้นเหลือผู้ให้กำเนิด และให้ชีวิตเลือดเนื้อ และเป็นครูคนแรกที่อบรมเลี้ยงดูลูก และเห็นคุณค่าของการศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือสามี บุญจง กองคำ ผู้ชายคนเดียวที่ไม่ยอมทอดทิ้ง เข้าใจ และให้กำลังใจทุก ๆ เวลา แม้มยามลำบากเอาใจใส่ช่วยเหลือ ดูแลลูกชาย ซาคิด ซานน ซานวง และในขณะที่เรียนยังได้มอบบุคคลผู้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีกำลังใจลุกขึ้นสู้ คือ ลูกสาว ซาลีน่า ให้แก่ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นผู้ส่งรอยยิ้มเสียงหัวเราะ และรอยน้ำตามลัดดันให้ผู้วิจัยมีความเข้มแข็งหายเหนื่อย

ขอบพระคุณ ญาติ พี่ น้อง ที่คอยให้ความช่วยเหลือทางด้านกำลังใจและด้านการเงินในยามลำบาก และประชาชนลาวและไทยทุก ๆ คนที่ให้เอกสาร ข้อมูล คำสัมภาษณ์ เพื่อน น้อง พี่ นิสิตสาขา ภาษาไทย ภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน(ลาว) มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกคน และครูอาจารย์ที่ภาควิชาภาษาและวัฒนธรรมลาวทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ และเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องสักการบูชา พระคุณบิดามารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้วิชาความรู้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดสติปัญญา และคุณธรรม ซึ่งเป็นเครื่องชี้นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญภาพประกอบ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 คำถามหลักในการวิจัย.....	16
1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	16
1.4 ความสำคัญของการวิจัย.....	17
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	17
1.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	19
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	20
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัย.....	21
1.9 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	22
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	23
2.1.1 แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่.....	23
2.1.2 แนวคิดเรื่องสหบท.....	25
2.1.3 แนวคิดเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม.....	26

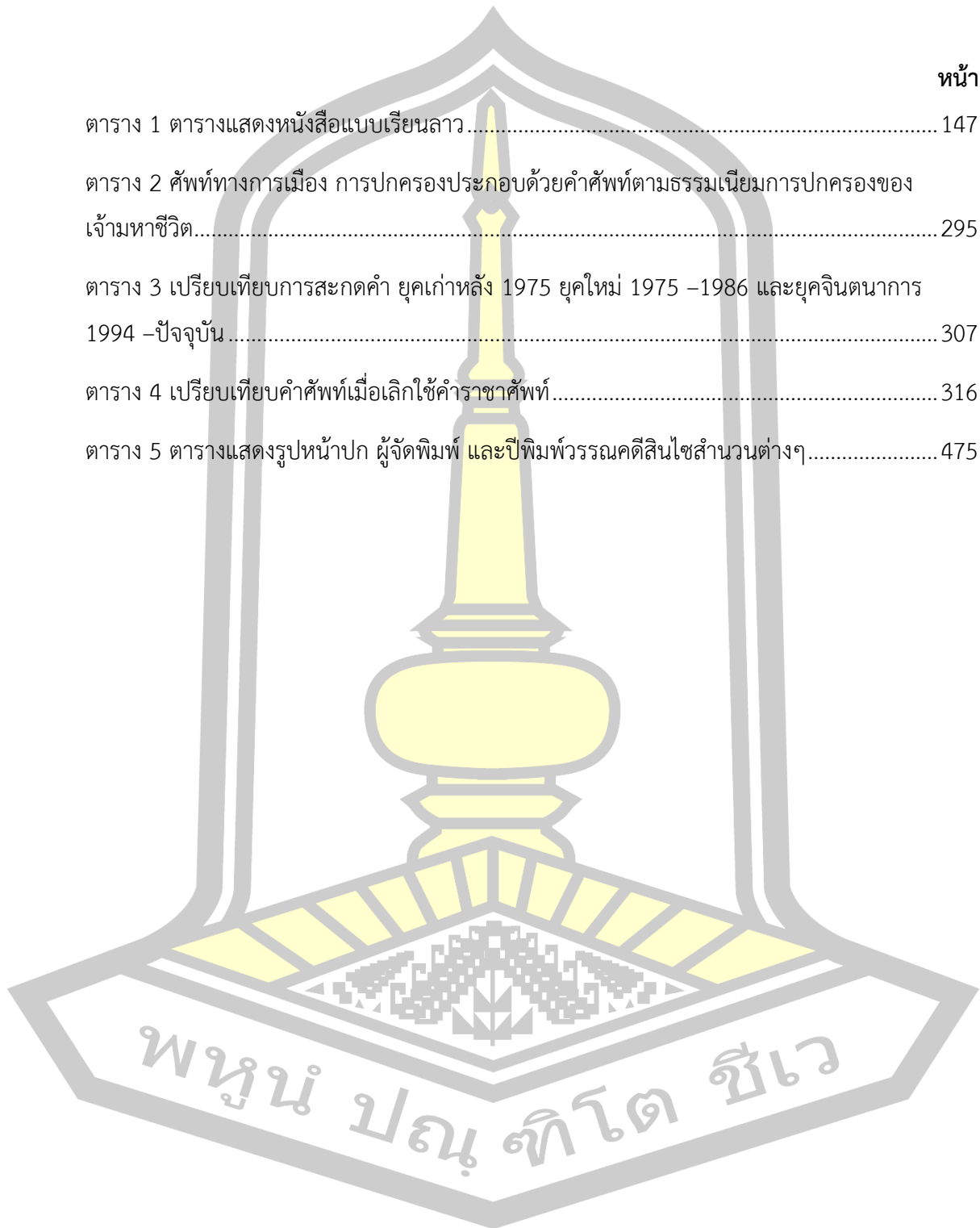
2.1.4 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์	30
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดบทบาทหน้าที่.....	33
2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสหบท	38
2.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม และความเป็นลาว	45
2.2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสินไซ.....	59
บทที่ 3 ปรัชญาวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ.....	74
3.1 ประวัติของวรรณคดีเรื่องสินไซ.....	74
3.2 ชื่อของผู้แต่ง	75
3.3 สมัยที่แต่ง.....	77
3.4 วรรณคดีเรื่องสินไซสำนวนต่างๆ	79
3.5 เนื้อเรื่อง “สินไซ”	92
3.6 ด้านเนื้อหา.....	95
3.7 เรื่องยกมาประกอบในวรรณคดีเรื่องสินไซ	104
3.8 ด้านศิลปะการประพันธ์.....	112
3.9 สินไซในบริบทสังคมลาววัฒนธรรมลาว.....	119
บทที่ 4 บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว	131
4.1 บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง.....	131
4.2 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอน.....	144
4.3 บทบาทหน้าที่ด้านประเพณีพิธีกรรม	161
4.4 บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง.....	170
4.5 บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว.....	178
4.6 บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม	233

บทที่ 5 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว	261
5.1 วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้กับปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้น	261
5.2 วรรณคดีเรื่องสั้นไซ้กับปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง	290
5.3 วรรณคดีเรื่องสั้นไซ้กับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา	321
5.4 วรรณคดีเรื่องสั้นไซ้กับปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์	381
5.5 วรรณคดีสั้นไซ้กับปฏิสัมพันธ์ทางเพศ	394
บทที่ 6 สรุปลผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	420
6.1 สรุปลผลการวิจัย	420
6.2 อภิปรายผล	434
6.3 ข้อเสนอแนะ	454
บรรณานุกรม	455
ภาคผนวก	470
ภาคผนวก ก รายงานผู้ให้สัมภาษณ์	471
ภาคผนวก ข ตารางแสดงรูปภาพ ผู้จัดพิมพ์ และปีพิมพ์วรรณคดีสั้นไซ้สำนวนต่างๆ	474
ประวัติผู้เขียน	477

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ตารางแสดงหนังสือแบบเรียนลาว.....	147
ตาราง 2 ศัพท์ทางการเมือง การปกครองประกอบด้วยคำศัพท์ตามธรรมเนียมการปกครองของ เจ้ามหาชีวิต.....	295
ตาราง 3 เปรียบเทียบการสะกดคำ ยุคเก่าหลัง 1975 ยุคใหม่ 1975 -1986 และยุคจินตนาการ 1994 -ปัจจุบัน.....	307
ตาราง 4 เปรียบเทียบคำศัพท์เมื่อเลิกใช้คำราชาศัพท์.....	316
ตาราง 5 ตารางแสดงรูปหน้าปก ผู้จัดพิมพ์ และปีพิมพ์วรรณคดีสังเขปสำนวนต่างๆ.....	475

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 ภาพวาดสีน้เงินเดินดง.....	121
ภาพประกอบที่ 2 ภาพแกะสลักนางจันทา และนางหล้า ไปอยู่ป่า ที่วัดห้วยโสก.....	121
ภาพประกอบที่ 3 ภาพควัดยักษ์กุ่มกันต์.....	122
ภาพประกอบที่ 4 ภาพปั้นหอยสังข์.....	122
ภาพประกอบที่ 5 ภาพพะเจ้าสีน้เงิน.....	125
ภาพประกอบที่ 6 ภาพหอยสังข์.....	125
ภาพประกอบที่ 7 ภาพฟุ้งกุ่ม.....	126
ภาพประกอบที่ 8 กลอนตามรอยปู่ปางคำ.....	135
ภาพประกอบที่ 9 บทกลอนสีน้เงินนำหาอา หลานสีน้เงินนำหาบุญ.....	138
ภาพประกอบที่ 10 กราฟยกกลอนชุดป็นยา สารพัดนึกและกลอนลำลาวดวงเดือน.....	140
ภาพประกอบที่ 11 บทละครลำสีน้เงิน.....	141
ภาพประกอบที่ 12 (CD) ละครคำกลอนแสงสีเสียงเรื่องสีน้เงิน.....	142
ภาพประกอบที่ 13 เรื่องสั้นสีน้เงิน.....	143
ภาพประกอบที่ 14 ภาพวาดการ์ตูน.....	144
ภาพประกอบที่ 15 ภาพบทอ่านประกอบเรื่องสีน้เงินในรูปแบบเรียนก่อนปดป่อย.....	146
ภาพประกอบที่ 16 หนังสือเทศน์ใบลานเรื่องสีน้เงิน ที่หอสมุดแห่งชาติลาว.....	162
ภาพประกอบที่ 17 หนังสือเทศน์ใบลานเรื่องสีน้เงินที่วัดดงเมียง นครหลวงเวียงจันทน์.....	163
ภาพประกอบที่ 18 ใบเสียงเซียมซีหรือใบเสียงทาย.....	164
ภาพประกอบที่ 19 ราววงสรวงปู่สีน้เงิน ที่วัดผาสัง เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์.....	168
ภาพประกอบที่ 20 ภาพจุดบั้งไฟ ที่เดินวัดสีน้เงิน เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์.....	168
ภาพประกอบที่ 21 จารึกเจ้าอนุวงศ์ ในวัดสีน้เงินที่นครหลวงเวียงจันทน์.....	174

ภาพประกอบที่ 22	ผ้าสไบผู้หญิงลาว	185
ภาพประกอบที่ 23	ภาพปิ่นปัก ภาพปิ่นปักผมผู้หญิงลาว	187
ภาพประกอบที่ 24	ภาพเกล้าผมด้วยช่องผู้หญิงลาว และภาพช่องเกล้าผมผู้หญิง.....	188
ภาพประกอบที่ 25	ภาพการแต่งกายหญิงลาว และภาพ mister international 2017 สวมชุดสินไซ	189
ภาพประกอบที่ 26	ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑสถานโกสอน ประตูด้านหน้า	204
ภาพประกอบที่ 27	ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑสถานโกสอน ประตูด้านหลัง	204
ภาพประกอบที่ 28	ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑสถานโกสอน ประตูด้านข้างซ้ายและขวา	204
ภาพประกอบที่ 29	ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอวัฒนธรรม และสวนวัฒนธรรม.....	205
ภาพประกอบที่ 30	ชื่อบ้านจำปา	213
ภาพประกอบที่ 31	วัดสินไชยาราม และวัดด่านสินไชยวาราม	215
ภาพประกอบที่ 32	ทุ่งกุ่มที่วัดสินไชยาราม.....	215
ภาพประกอบที่ 33	ภาพตราโรงเรียนสินไซ (SINXAY).....	217
ภาพประกอบที่ 34	คลองหอยสังข์ บ้านจำปา อำเภอศรีโคตรบอง นครหลวงเวียงจันทน์	218
ภาพประกอบที่ 35	แม่น้ำสังข์ กับนางรำ รำถวายสังข์สินไซ เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์.....	219
ภาพประกอบที่ 36	ภาพผายม (ผายกุ่มกุ่มที่นอนอ้าปาก) และ ภาพผานมนาง (ผานมนางสุมนธา)	220
ภาพประกอบที่ 37	ผาสั่งข์ และชาวนา	221
ภาพประกอบที่ 38	ผาตัด และผาตอง	222
ภาพประกอบที่ 39	ป้ายป่าสงวนแห่งชาติ ภูพะนัง.....	224
ภาพประกอบที่ 40	ภาพหินลาด ภาพรอยดาบและรอยเท้ายักษ์.....	225
ภาพประกอบที่ 41	ภาพรอยลากดาบสินไซอยู่ที่หินลาดยาวต่อไปเกือบถึงหัวด่าน.....	226
ภาพประกอบที่ 42	ภาพรูปพญานาคหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่วัดด่านสินไซ	226
ภาพประกอบที่ 43	แผนที่เมืองจำปานครราช ตั้งอยู่เขตวัดด่านสินไชยวาราม	227

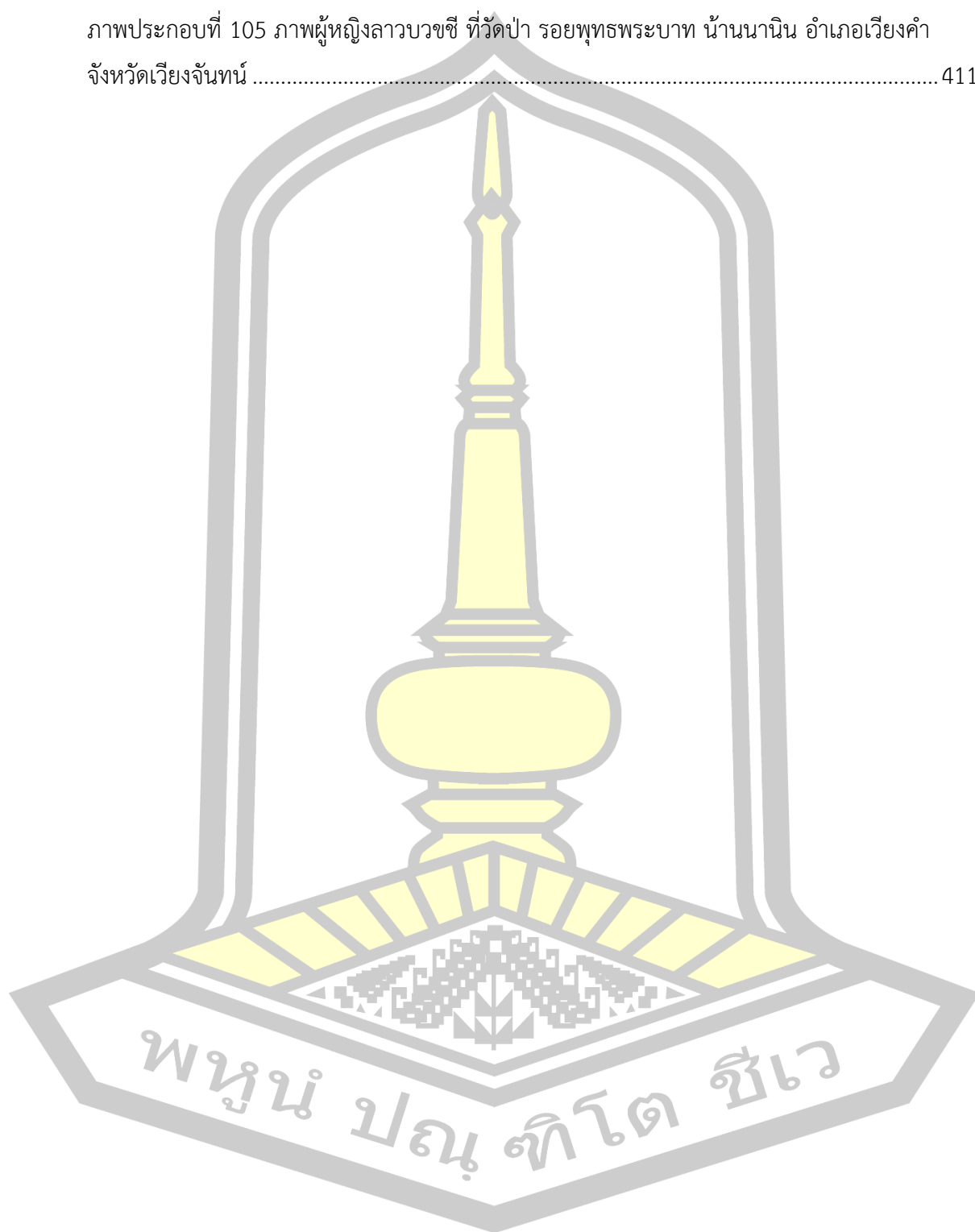
ภาพประกอบที่ 44 ภาพเทวาลัยสินไซสู้กับงูชวง ที่มีข้อความใต้รูปปั้นที่ศาลาแก้วกู่.....	228
ภาพประกอบที่ 45 วัดสินไซ.....	229
ภาพประกอบที่ 46 ภาพเทวาลัยพระเจ้าสินไซ สีโทและสังข์ทอง และหลวงปู่น้อย เจ้าอาวาสวัดจำปา	230
ภาพประกอบที่ 47 แผ่นหินการทำนายโหราศาสตร์	242
ภาพประกอบที่ 48 หมอจำ(ตุ้)ที่) นับข้าวสาร และทำพิธีกรรม เรียกขวัญ แก้วพ่อเก่าแม่หลัง ที่เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี.....	252
ภาพประกอบที่ 49 ภาพแกะสลัก บานประตูที่หอพิพิธภัณฑสถานโกสอน พมวิทาน.....	274
ภาพประกอบที่ 50 ภาพหน้าปกหนังสือมีที่านโกสอน และสินไซอยู่ในฉากด้านหลัง	276
ภาพประกอบที่ 51 ภาพ พุด อำไพ เทียมพะซอน นักกีฬายิงธนูทีมชาติลาว รับบทเป็นสินไซแฝงศร ยิงธนูไฟจุดคบเพลิง พิธีเปิดการแข่งขันกีฬา นครหลวงเวียงจันทน์เกมส์	278
ภาพประกอบที่ 52 โล่รางวัลสินไซของวารสารวรรณศิลป์	278
ภาพประกอบที่ 53 ภาพสัญลักษณ์ สโมสรร่วมวัฒนธรรมสินไซ	279
ภาพประกอบที่ 54 ภาพโลโก้บริษัท สินไซบริการจัดหางาน	280
ภาพประกอบที่ 55 ภาพรวมบทกลอนตามรอยปู่สำนวนกวีตามแนวปางคำ.....	283
ภาพประกอบที่ 56 ภาพปกวรรณกรรมชั้นยอดของลาว “สังสินไซ”	284
ภาพประกอบที่ 57 ตราสัญลักษณ์ห้องการศูนย์ข่าว ชาวหนุ่มลาว สินไซยุคใหม่ FM 99.1 MHz... ..	288
ภาพประกอบที่ 58 ภาพชุดแต่งกายสาละบายผู้หญิงลาวที่ปักด้วยดั่งรูปภาพสินไซ นาค ยักษ์	289
ภาพประกอบที่ 59 รวมหนังสือเรื่องสินไซ ที่เขียนเป็นภาษาฝรั่ง และภาษาลาวระบอบเก่า	298
ภาพประกอบที่ 60 ภาพแกะสลักนูนสูงตัวละครสีโท	324
ภาพประกอบที่ 61 ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในวัดที่หลวงพระบาง	324
ภาพประกอบที่ 62 ภาพวาดสินไซ วัด จักรวาล อำเภออาจสามารถ.....	325
ภาพประกอบที่ 63 ภาพวาดที่วัดประตู่ชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด	326
ภาพประกอบที่ 64 แผนที่แสดงวัดที่มีจิตรกรรมเกี่ยวกับเรื่องสินไซทั้งในประเทศลาวและประเทศไทย	326

ภาพประกอบที่ 65 ภาพแกะสลักตัวละครในเรื่องสินไช และมีชื่อของผู้บริจาคบันทึกไว้ได้รูปภาพ.328	
ภาพประกอบที่ 66 ชาวจีนและพุทธประวัติ ที่วัดลี้กุน อำเภोजอมเพ็ด จังหวัดนครหลวงพระบาง	
.....	333
ภาพประกอบที่ 67 ภาพฝาผนังเรื่องสินไช ด้านนอกที่วัดบ้านทวด จังหวัดสทวันนะเขต	334
ภาพประกอบที่ 68 ภาพฝาผนังเรื่องสินไช ด้านนอกที่วัดหนองบัวท่า อำเภอสองคอน	
จังหวัดสทวันนะเขต	335
ภาพประกอบที่ 69 ภาพฝาผนังเรื่องสินไช ด้านในที่วัดตาเหลว จังหวัดสทวันนะเขต	336
ภาพประกอบที่ 70 ภาพสินไชยงศรใส่ยักษ์กุมพันธ์ ที่วัดเชียงม่วน เมืองหลวงพระบาง	
แขวงนครหลวงพระบาง	336
ภาพประกอบที่ 71 ภาพสินไชยงศรใส่ยักษ์กุมพันธ์ ที่วัดจอมไต แขวงนครหลวงเวียงจันทน์	337
ภาพประกอบที่ 72 ภาพรูปแกะสลักเรื่องสินไช วัดหายโสภ อำเภอสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์	
.....	338
ภาพประกอบที่ 73 ภาพการแกะสลักเรื่องสินไช วัดทุ่งตุม อำเภोजันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์	340
ภาพประกอบที่ 74 ภาพแกะสลักสินไชและสังข์ทอง วัดโซภไซ จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์	341
ภาพประกอบที่ 75 ภาพแกะสลักสินไช วัดไตน้อย อำเภอสรีโคตรตะบอง	
จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์	341
ภาพประกอบที่ 76 ภาพแกะสลักสินไช วัดอุมง เมืองศรีโคตรบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์	341
ภาพประกอบที่ 77 ภาพแกะสลัก (รูปควด) นูนสูง สินไชและยักษ์กุมพันธ์ที่ประดิษฐานในและ	
ด้านนอก วัดจอมไตร อำเภอสรีโคตรตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์	342
ภาพประกอบที่ 78 ภาพแกะสลัก (รูปควด) นูนสูง สินไชและยักษ์กุมพันธ์ที่ประดิษฐานในและ	
ด้านนอก วัดจอมไตร อำเภอสรีโคตรตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์	342
ภาพประกอบที่ 79 ภาพสินไช ยักษ์กุมพันธ์ ที่วัดหัวขัว อำเภอยะเซษฐา จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์	
.....	343
ภาพประกอบที่ 80 ภาพสินไช ยักษ์กุมพันธ์อุ่มนางสมณทา วัดสีสังวอน จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์	
.....	343
ภาพประกอบที่ 81 ภาพสินไชและยักษ์กุมพันธ์ วัดถ้ำพระ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์	343

ภาพประกอบที่ 82 ภาพศิลปะรูปปั้นลอยองค์ตัวละครแวดล้อมในพุทธศาสนา.....	345
ภาพประกอบที่ 83 ภาพรูปสรีระที่ประตูโบสถ์วัดและภายในบริเวณวัด.....	345
ภาพประกอบที่ 84 ภาพแสดงความปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีเรื่องสินไซกับพุทธศาสนิกชนชาวลาวและ พุทธศาสนา	346
ภาพประกอบที่ 85 ภาพโครงสร้างเกี่ยวกับการกำเนิดความเชื่อของมนุษย์.....	348
ภาพประกอบที่ 86 ภาพโครงสร้างของศาสนาพราหมณ์ที่มีอิทธิพลต่อสินไซและวัฒนธรรมลาว	348
ภาพประกอบที่ 87 ภาพหมอปราหมณ์ (หมอปอน) ทำพิธีบายศรีให้คณะผู้แทนแนวโฮมนครหลวง ฮานอย ณ โรงแรมล้านช้าง และพิธีบายศรีในโอกาสบุญปีใหม่ลาว	351
ภาพประกอบที่ 88 ภาพหมอปราหมณ์ (หมอปอน) ทำพิธีแต่งงาน ให้ครอบครัวของคนลาว	351
ภาพประกอบที่ 89 ภาพ โครงสร้างความสำคัญของพราหมณ์	356
ภาพประกอบที่ 90 ภาพเทวดาหลวง สิ่งแก้วสิ่งคำ (สิ่งกับสิ่งโขน) ที่นครหลวงพระบาง.....	358
ภาพประกอบที่ 91 โครงสร้างความเชื่อเรื่องผีแถนของชาวลาว	363
ภาพประกอบที่ 92 ภาพอาหารเช่นไห้และหุ่นกระบอกอี่ปอกที่เป็นยักษ์	367
ภาพประกอบที่ 93 ภาพแผนภูมิผีดำในเรื่องของสินไซมีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาว	369
ภาพประกอบที่ 94 ภาพประเพณีการแห่พญานาคลงมาจากภูสี ตั้งหันหน้าไปทางอาณาจักรหนองแส	371
ภาพประกอบที่ 95 นาค 24 ตระกูล ที่นครหลวงพระบาง	372
ภาพประกอบที่ 96 วังปู่ญาสี่สัตตะนาค ที่พระธาตุหลวงเวียงจันทน์	376
ภาพประกอบที่ 97 ภาพพระเจ้าสินไซนั่งบนหอยที่เป็นสังข์ทองและขี้สโหที่เป็นสามเศียร	379
ภาพประกอบที่ 98 ธงชาติลาวที่มีสัญลักษณ์ช้างสามเศียรสมัยที่มีเจ้าชีวิตปกครอง	379
ภาพประกอบที่ 99 ภาพสัญลักษณ์อาณาจักรลาวล้านช้าง.....	380
ภาพประกอบที่ 100 ภาพธนบัตรเงินก๊ับของลาวที่เป็นภาพแทนของสามเผ่าในลาว	382
ภาพประกอบที่ 101 การแต่งกายของเด็กผู้หญิงลาว	387
ภาพประกอบที่ 102 ภาพบั้งขึ้น หรือบั้งอาหาร.....	389
ภาพประกอบที่ 103 ภาพหญิงเผ่าม้งใส่หมวกในประเพณีกินเจียง.....	392

ภาพประกอบที่ 104 แผนภูมิการตีความผ่านอนุภาคเหตุการณ์การสืมวัดสิ่งของในเรื่องสินไซ..... 393

ภาพประกอบที่ 105 ภาพผู้หญิงลาวววซซี ที่วัดป่า รอยพุทธพระบาท น่านนานิน อำเภอเวียงคำ
จังหวัดเวียงจันทน์ 411

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

ในหลายศตวรรษที่ผ่านมาวัฒนธรรมโบราณ มอญ ขอมและอินเดีย ได้เป็นพื้นฐานในการก่อสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติของลาว ช่วยให้วัฒนธรรมและวรรณคดีลาวมีความเข้มแข็ง เมื่อประเทศลาวล้านช้างกำเนิดขึ้น วรรณคดีก็อยู่ในความทรงจำของคนพื้นเมืองด้วยการเล่าปากต่อปาก ซึ่งการแต่งวรรณคดีในระยะนั้น ส่วนมากมักปรากฏในนิทานประวัติศาสตร์ที่เล่าด้วยปาก จนกลายเป็นนิยายพื้นเมือง สำหรับการก่อตัวของบ้าน เมือง หรือนครรัฐได้ถูกจดบันทึกไว้ในตัวอักษรหรือเล่าด้วยปากอันเป็นเรื่องราวของประวัติศาสตร์วรรณคดีของชาติลาว คือ ปู่เยออย่าเยอ" (หอสมุดแห่งชาติ, 1969: 8) ที่กล่าวถึงสมัยบุกเบิกเมืองขวา (หลวงพระบางในปัจจุบัน) และภายหลังก็ได้มีการเขียนเป็นนิยายเอาไว้ว่าเจ้าเมืองอินทปัฐนคร (ขอม) ได้ขึ้นมาสร้างเมืองหลวงพระบางในสมัยที่ขอมรุ่งเรืองอำนาจ และสิ่งที่จารึกในประวัติศาสตร์ของชาติลาวให้มีสีสันขึ้นอีกคือ เรื่องความรัก ความผูกพันระหว่างหนุ่มพุทธเสน กษัตริย์แห่งเมืองอินทปัฐนครและนางกวางฮี เจ้าหญิงแห่งกษัตริย์เมืองขวา เรื่องได้พูดถึงการปะทะกันระหว่างเผ่าเหนือ และเผ่าใต้ ดังนั้นจึงมีนิยายเกี่ยวกับภูเขาสองลูกอยู่เคียงคูริมโขง ด้านทิศตะวันตกของหลวงพระบาง เรียกว่าภูท้าว ภูนาง (บุญเฮ็ง บัวสีแสงปะเส็ด, 1995: 34) ที่ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ ที่คนทั้งหลายได้เล่าถึงการตายของคนสองคนที่ไม่สามารถรักกันได้ เพราะเป็นคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ดังกล่าวได้ผ่านไปหลายยุคหลายสมัยในขบวนการวิวัฒน์แห่งการสร้างบ้านแปงเมืองนั้น แต่ละชุมชนก็เกิดมีผู้นำที่ดีเด่นและได้รับการยกย่องสรรเสริญจากประชาชน บรรดาเหล่าเจ้าบ้านเจ้าเมืองผู้ดีเด่นเหล่านั้นได้ถูกจดบันทึกสร้างเป็นนิทานสืบทอดต่อกันมา เช่น การกล่าวถึงเจ้ารัตสีได้สร้างเมืองขวา ซึ่งปัจจุบันคือเมืองหลวงพระบาง นิทานจันทะพานิด (หอสมุดแห่งชาติ, 1969: 2) ชาวบ้านชาวเมืองนับหน้าถือตาและได้ยกขึ้นเป็นกษัตริย์ของเมืองขวา

เคียงข้างกับนิทานประวัติศาสตร์ดังกล่าว ก็มีนิทานที่มีลักษณะสังคม ซึ่งกล่าวถึงเจ้าฟ้ามหา กษัตริย์องค์แรกของลาว เกี่ยวกับขุนบวมและขุนล่อ ที่ปรากฏขึ้นในศตวรรษที่ 8 ซึ่งขุนบวมผู้เป็นพ่อ ได้มีคำสั่งให้ขุนล่อลงมาสร้างเมืองใหม่ที่เมืองขวาเซียงทอง เป็นเมืองหลวงพระบางในปัจจุบัน ดังนั้นขุนล่อจึงเป็นผู้เปิดหน้าประวัติศาสตร์ลาวครั้งแรก ต่อมาเจ้าฟ้ารุ่งมได้เป็นผู้สืบต่อเขียนประวัติศาสตร์ของลาว คือ คำโหวาทของเจ้าฟ้ารุ่งมที่ทรงตรัสสั่งในพิธีฉลองชัยที่เวียงจันทน์ คำโหวาท

ดังกล่าวเป็นวรรณคดีอันทรงคุณค่า และอาจถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของลาว นอกจากนี้คนลาวยังยกย่องคำโอวาทของเจ้าฟ้าผู้มรรณคดีชิ้นแรกของลาวสมัยล้านช้างในศตวรรษที่ 14 (บัวบาน วอลละขุน, 2007: 37) จากนั้นพุทธศาสนาก็เติบโตอย่างกว้างขวาง คัมภีร์ต่างๆ ของพุทธศาสนาเช่น พระไตรปิฎกก็ได้นำมาเผยแพร่

ต่อมาศตวรรษที่ 16 เจ้าวิสุนนระราชได้ตั้งคณะบรรณาธิการแปลคัมภีร์พุทธ นิทานนางต้นไต้ และหนังสือต่างๆ ของฮินดูเป็นภาษาลาว ท่านได้แปลชุดคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่เล่าถึงชาติก่อนของพระพุทธเจ้าออกมาเผยแพร่อย่างกว้างขวางในสังคมลาว ทำให้ประวัติศาสตร์ชาติลาวได้ก้าวเข้าสู่ครั้งที่สามอันเป็นยุคสมัยที่เวียงจันทน์ได้พัฒนากลายเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านการเมือง และวัฒนธรรมของทั่วประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างคนลาว-ไตและคนขอม(ขมุ) เป็นพื้นฐานแห่งนิยายเรื่อง "หมากน้ำเต้าปุง" (หอสมุดแห่งชาติ, 1969: 2) พบว่ามีการอธิบายถึงต้นกำเนิดการรวมกลุ่มของสองชุมชน ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นฐานแห่งการประพันธ์วรรณคดีขนาดใหญ่ของยุคนั้น คนโบราณอยากสอนให้คนทั้งสองชุมชนนี้สามัคคีปรองดองกัน เพราะทุกคนเกิดอยู่ในแผ่นดินเดียวกัน เปรียบดั่งผลน้ำเต้าปุงลูกเดียวกัน

วรรณคดีประเภทประวัติศาสตร์ก็ได้กำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ บรรดาเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ไม่เพียงแต่ต้องการจดบันทึกประวัติศาสตร์ของสมัยตนปกครอง หากยังติดตามค้นหาต้นตอที่ยาวไกลของเชื้อสายวงศ์ตระกูลตนเอาไว้ สิ่งเหล่านั้นค้นพบอยู่ในนิยายขุนบูนุม ผู้ซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่เก่าแก่ที่สุด ผู้เปิดฉากอุดมการณ์ให้เชื้อสายกษัตริย์ลาวคนแรก นักประวัติศาสตร์มหาเทพหลวงพระสังฆราช มหามงคลสิทธิ พระอริยวงโส และนักปราชญ์อยู่ในวังจำนวนหนึ่งได้ลงมือเขียนนิทานขุนบูนุมนี้ขึ้น (ทองเสียน ลาดชะวง, 2002: 55) คือรากฐานเบื้องต้นของประวัติศาสตร์ลาว บรรดากษัตริย์ลำดับต่อ ๆ มาก็ได้สืบทอดเขียนมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ลาวที่ถูกจดจำกันมาจนถึงปัจจุบัน ต่อจากนั้นมาวรรณคดีก็ได้รับการเขียนขึ้น ตัวหนังสือของลาวได้มีมานานบนพื้นฐานหนังสือบาลีสันสกฤตเพื่อมาดัดแปลงเป็นหนังสือลาว และถูกนำมาใช้ในกาประพันธ์วรรณคดี บทวรรณคดีเขียนส่วนใหญ่ขีดเขียนลงในใบลาน จัดเป็นผูกเป็นมัด และเรียกว่า “ลำ” หนังสือต่างๆ ผู้ที่มีผลงานเขียนด้านวรรณคดีคือ พระสงฆ์ที่บวชเรียนเขียนอ่านอยู่ในวัดอันเป็นวรรณคดีทางศาสนา จนกลายเป็นศิลปะพื้นบ้านที่สร้างขึ้นโดยศิลปินพื้นเมือง และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้คนทั้งหลายนั้นได้นำเอาจิตใจของพุทธศาสนาออกมาเล่าตลอดจนถึงท่าทีลีลา ซึ่งเป็นการบำรุงรักษาวรรณคดีเหล่านี้

ศตวรรษที่ 17 ยังเป็นศตวรรษที่เป่งบานของวรรณคดีแห่งชาติ วัดได้เกิดขึ้นทั่วทุกแห่งและได้กลายเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมของบ้านเมือง กล่าวได้ว่าวัดเป็นสถาบันสร้างปัญญาชนเหล่านั้นขึ้น บรรดานักศิลปินหมอลำที่เกี่ยวข้องกับวัดและศาสนา ซึ่งผู้ให้นำเอาวรรณคดีเล่าด้วยปากไปสู่วรรณคดีลายลักษณ์ นั้นเป็นผลงานของนักปราชญ์ลาวสมัยโบราณที่เรียนจบจากวัดนั่นเอง วรรณคดีของอินเดียมียุคเป็นชาดก มีอยู่ในความทรงจำของประชาชนก็ถูกแต่งขึ้นเป็นวรรณคดีโดยแปล

จากภาษาบาลีสันสกฤต มาเป็นภาษาลาวและมีลักษณะลาว เช่น เรื่องรามเกียรติ์ ในขณะเดียวกันนั้น วรรณคดีของลาวได้เลือกสรรแต่งวรรณคดีและถอดออกเป็นบทกวีกลอน กลอนลำ กลอนอ่าน เป็นเนื้อร้องลำทำเพลงหลายรูป หลายสี นิทานยาวนานับเป็นหลายร้อยหน้าก็ได้แต่งเป็นกลอนอ่านมีหลายจุดละเอียด มีหลายตัวละคร และมีหลายสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน (บัวบาน วอลละขุน, 2007: 54)

ในสมัยนี้เป็นศตวรรษที่วรรณคดีพุทธและพื้นเมืองเติบโตมากที่สุด ซึ่งมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น ทำวอ้งทำวเจื่อง เป็นการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของทำวอ้งทำวเจื่อง อันเป็นวีรบุรุษลาวคนหนึ่ง ที่ได้สร้างบ้านแปงเมืองในสมัยโบราณจนได้ขนานนามว่า "มหากาพย์ทำวอ้งทำวเจื่อง" ในระบอบศักดินาการปกครองแบบโบราณนี้นั้นไม่มีกฎหมาย ไม่มีศาล ประชาชนผู้ทำงานถูกกดขี่ทุกด้าน พวกเขาจึงเรียกร้องหาผู้ที่มีสติปัญญาเก่งกล้าสามารถ เพื่อเป็นผู้นำต่อสู้เอาความเป็นธรรมมาสู่พวกเขา บุคคลที่เฉลียวฉลาด จึงกลายเป็นหัวหน้าแห่งวรรณคดี เป็นการต่อสู้ของประชาชนลาวผู้ออกทำงานด้านกลุ่มชนศักดินาในสมัยโบราณนั้น มีหลายรูป หลากสีที่สุด จากการยกเอาบุรุษที่มีสติปัญญาฉลาดแหลมคมนั้น เช่น เชียงเมียง เสียวสวาด โมโสลถ ประชาชนยังค้นหาคนที่มีความรู้ ไหวพริบดี ทั้งเป็นคนร่าเริง ตลก เฮฮาขึ้นเป็นผู้นำของตน เป็นต้น นิทานทำวกำพำร่า ยังแสดงให้เห็นพลังของศีลธรรม ความยุติธรรมมีอยู่กับผู้ใด ชนชาติใด คนกลุ่มใด ถึงแม้ว่าเป็นผู้น้อย อิทธิพลบารมียังไม่กว้างขวาง แต่ก็สามารถเติบโตใหญ่ขึ้นได้ในเวลาต่อมา เป็นกำลังดึงดูดเอาชนมาเป็นกำลังแรงงาน อันมหาศาล

โดยรวมแล้วศาสนาพุทธได้เผยแผ่เข้าทุกด้านในชีวิตสังคมลาว ศาสนาพุทธในช่วงนั้นแบ่งบานเหมือนกับดอกไม้ แสดงออกในการเขียนวรรณคดีหลายเรื่อง เช่น มีการแต่งวรรณคดีขึ้นมาใหม่ โดยอิงใส่เค้าโครงจากชาดก การแปลบทประพันธ์จากชาดกและมีการคัดลอกต้นฉบับวรรณคดีพื้นเมืองอื่นๆ อีกหลายประเทศ (คำผุย พนลือชา, 2557: 113) ทำให้วรรณคดีศตวรรษที่ 17 เป็นระยะเวลาที่วรรณคดีของชาตลาวหลายๆ เรื่องได้รับการประพันธ์ขึ้นมากที่สุด เช่น จำปาสีตัน สินไซ กาละเกด เชียงเมียง นางแตงอ่อน นางम्मหอม ทำวสุริวง ทำวสีทน ทำวคัทนาม เวสสันดร ขุนบูรรม ทำวอ้งทำวเจื่อง กาพย์ปู้สอนหลาน หลานสอนปู้ เป็นต้น วรรณคดีเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ให้กับคนลาว ทั้งเป็นกะจกสะท้อนความรู้ให้กับสังคมในประเทศและเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา คำสอน ภาษาเป็นต้น นอกจากนี้วรรณคดีลาวยังมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจของคนในสังคม ช่วยเสริมสร้างความคิดให้คนมีจริยธรรม มีศีลธรรม มีความสามัคคี มีความรักชาติ

วรรณคดียังเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศ การเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีก็คือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมลาวอาจจะช่วยให้เข้าใจระบบความคิดและวิถีวัฒนธรรมของคนลาว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณคดีลาวโดยเฉพาะวรรณคดีมรดกเรื่อง "สินไซ" ในวรรณคดีลาวทุกเรื่องล้วนแต่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อกับชาติ แต่เรื่องที่มีลักษณะ

เด่นทางด้านเนื้อหาและศิลปะการประพันธ์ที่คนลาวให้ความนิยมสนใจมากคือ พระลักพระราม พระเวสสันดร สินไซ ท้าวฮุ่งท้าวเจือง และในเรื่องที่กล่าวมานี้ “สินไซ” ถือเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดและถูกนำเสนอในหลายรูปแบบเช่น

การเทศน์ ในงานบุญที่สำคัญ ตามประวัติของเรื่องสินไซพบว่า ชั้นแรกหนังสือเรื่องสินไซ แต่งเป็นคำร้อยแก้วหรือเป็นหนังสือเทศน์แบบหนังสือชาดกทั้งหลาย ต่อมาภายหลังท้าวปางคำจึงแต่ง ออกเป็นคำกลอนใช้สำหรับอ่านฟังในเวลาที่มีบุญที่สำคัญ เช่น งานงันเฮือนดี (งานศพตอนกลางคืนที่ นิยมอ่านหนังสือผูก) การอยู่กรรม (ศิลา วีระวงศ์, 2512: 7-8) จากคำอธิบายของศิลา วีระวงศ์ว่า เรื่อง สินไซเป็นเรื่องที่รับใช้สังคมในหมู่ชาวลาวในงานศพ แสดงว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทหน้าที่ในการ เยียวยาความโศกเศร้าของผู้คนในอดีต เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณาได้ว่าวรรณคดีเรื่องดังกล่าวคง เป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมไม่น้อยในอดีต พระไพบวัน มาลาวง กล่าววว่าวรรณคดีสินไซแม้มาจาก วรรณคดีที่จดจารไว้ในใบลานและมีกันทั่วไปในวัดวาอารามก็จริง แต่ในหมู่ชาวลาวทั้งพระสงฆ์และ ขมราวาสยังถือกันว่า วรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีสำหรับพระหรือวรรณคดีชาดกนอกนิบาต ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีประจำชาติลาว ดังจะพบว่าสายธารเรื่องราวสินไซ ได้อยู่ในความทรงจำของผู้คนชาวลาวไม่ได้ลดถอยลงเมื่อเทียบกับอดีต เพียงแต่วรรณคดีเรื่องดังกล่าว ได้รับการปรับให้รับใช้สังคมในมิติที่แตกต่างจากในอดีต ซึ่งใช้เทศน์งานศพเท่านั้น แต่ปรากฏว่า วรรณคดีสินไซได้รับความนิยมและปรับใช้ในแง่อื่นนอกจากบทเทศน์ เช่น ใช้เป็นบทละคร ใช้เป็นตัว บทในแบบเรียนลาว ใช้เป็นแกนเรื่องสร้างสรรค์ ศิลปกรรมแขนงอื่น เป็นต้น (พระไพบวัน มาลาวง, 2560: สัมภาษณ์)

ละครและการแสดงเรื่องสินไซก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คนลาวนิยม ในปี 1968 ท่านมหาสิลา วีระวงศ์ ได้ก่อตั้งสมาคม ศิลปะวรรณกรรมลาว เปิดโรงมหรสพปางคำ เพื่อแสดงหมอลำ เรื่องสินไซ และสร้างบทละครเป็นฉบับสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่พิมพ์มาในประวัติศาสตร์ เนื่องจากว่าเป็นการอนุรักษ์ หนังสือวรรณคดี เพื่อให้เป็นศิลปะวัฒนธรรมอันดีของชาติ และเป็นเครื่องชี้บอกหรือกล่าวถึงความ เจริญ ทางสมาคมศิลปะวรรณคดีลาวจึงได้ปรับปรุงโรงการแสดงเก่าอยู่ที่คุ้มบ้านขุนตาใต้วัดอุบลมุงลง มาขึ้นใหม่โดยมีเงินทุนไม่มากจากสมาคม และตั้งชื่อโรงมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” (ศิลา วีระวงศ์, 1968)

ส่วนการแสดงการเล่น ก็จัดในโครงการเล่ากาพย์กลอนสินไซ ดำเนินการโดยกลุ่มสี่บทอด มรดกล้านช้าง มีอาจารย์दारาวง กัลยา เป็นหัวหน้าโครงการภายใต้ศูนย์พัฒนาการศึกษา ที่นครหลวง เวียงจันทน์ กิจกรรมที่โดดเด่น คือ การนำเรื่องสินไซเป็นพื้นฐานในการฝึกฝนเพื่อเรียนรู้ คุณค่าศิลปะ ในวรรณคดี ตลอดถึงภาษาและเนื้อหาด้านคุณธรรมที่มีมากในวรรณคดีเรื่องนี้ ส่งผลให้เด็กที่เข้าร่วม โครงการได้รับการพัฒนาในหลายด้านทั้งมีความกล้าแสดงออก มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมี สติปัญญาไปพร้อมกัน ที่สำคัญทำให้เกิดความรักในมรดกวัฒนธรรมของตนเอง และโครงการนี้เป็น

กิจกรรมที่ทำเพื่อสังคมและได้เอาใจใส่เน้นหนักไปที่เด็กเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาพวกเขาให้เป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคตในโครงการนี้สิ่งที่ได้เอาใจใส่และปฏิบัติมาตลอดคือ ได้ให้นักเรียนอ่านกลอนสันทัดด้วยสำเนียงภาษาถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้ได้รู้จักรักเคารพและนับถือบรรพบุรุษของตนเอง (ดาราวง กัลยา, 2557: 165)

สินไชยังใช้เป็นตัวบทในแบบเรียนลาว สมไพ วิไลสีก และคณะ (2011: 94-137) และบุญล้อม สีบุญเรือง (2010: 74-137) ในฐานะคณะกรรมการการศึกษาลาวได้นำเอาเรื่องสังสินไชเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอน “แบบเรียนวรรณคดีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 7” ของลาวซึ่งเป็นมิติสำคัญสำหรับการศึกษาลาว และมิติสำคัญที่มีต่อการศึกษาวิเคราะห์เรื่องสินไชแนวใหม่ผ่านระบบการศึกษาลาว โดยเป็นแนวทางการให้นักเรียนรับรู้เรื่องดังกล่าวอีกแนวทางหนึ่ง เรื่องสินไชมีความเคลื่อนไหว คือมีการใช้ในมิติต่างๆ กัน เช่น ในแบบเรียนวรรณคดีลาวซึ่งถือเป็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีสินไชที่มีต่อระบบการศึกษาลาว ลักษณะดังกล่าวเป็นประเด็นที่สำคัญที่ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้วิเคราะห์ในแง่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีสินไชลาวกับบทบาทหน้าที่ทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ หากมีเพียงการนำข้อมูลมาบันทึกหรือผลิตซ้ำในรูปแบบใหม่ในตำราเรียนลาว

ประเด็นที่ควรกล่าวไว้และน่าจะสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในทางการศึกษาของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไชดังกล่าวแล้ว เรื่องสินไชเองได้มีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐในรูปแบบของสินไชใหม่หรือสินไชแห่งยุคสมัยที่ผู้นำ ไกสอน พมวิหาน (1991) ได้นำเอาคำสอนสินไชเป็นนโยบายสำคัญของผู้นำแห่งรัฐใช้เป็นศาสตร์ในการปกครองประชาชนชาวลาว ดังนั้น เรื่องสินไชไม่เพียงเป็นวรรณคดีที่นิยมเล่าเทศน์กันทั่วๆ ไปอย่างเช่นวรรณคดีลาวเรื่องอื่นๆ เท่านั้น หากแต่เป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญที่มีอิทธิพลต่อคำสอนและนโยบายของผู้นำแห่งรัฐ ดังพบว่า จันทอน เทียงเทบวงสา (2005: 2) นำเอาภาพลักษณ์ของผู้นำลาวไปเปรียบเทียบกับท้าวสินไชตัวละครเอก โดยมองว่าผู้นำไกสอน พมวิหานเปรียบได้กับท้าวสินไชโดยลักษณะดังกล่าวอาจสื่อให้เห็นว่า ผู้นำแห่งรัฐและนักกวีลาวได้ประกอบสร้างความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมผ่านวรรณคดีเรื่องสินไช กล่าวคือนำเสนอภาพผู้นำว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับสินไช ดังความปรากฏดังนี้

สินไชแมนชื่อเลื่องเรื่องเก่ากลายมา

ตกมาถึงเดี๋ยวนี้ยังคงล้ำค่า

ท่านไกสอนคิดค้นออกแบบคนหาร

เอาอินทรีย์แข็งกล้ามาเป็นแบบอย่าง

พรรณนาความหมายแห่งคนปางนี้

เป็นสัญญาลักษณ์บ่งชี้หมายชั้นยอดคน

เอาเรื่องสินไชยกมาเอื้องชี้

ชี้ทิศทางบอกไว้ให้วัยรุ่นุ่นเฮ็ดตามฯ

(จันทอน เทียงเทบวงสา, 2005: คำสอนท่านไกสอน)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีบทบาทต่อแนวคิดของผู้นำแห่งรัฐลาว กล่าวคือผู้นำแห่งรัฐได้นำภาพสะท้อนในสินไซมาปรับใช้ในระบบการปกครอง ลักษณะดังกล่าวน่าจะสื่อให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีเอกเรื่องสำคัญต่อนโยบายของผู้นำแห่งรัฐลาว ดังนั้นมิติเรื่องสินไซกับผู้นำจึงน่าจะถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของสินไซ กล่าวคือตัวบทวรรณคดีเรื่องดังกล่าว น่าจะเป็นวรรณคดีเอกที่มีบทบาทหรือทำหน้าที่สร้างความหมายให้ผู้นำในฐานะแบบอย่างที่ดี ซึ่งแง่หนึ่งน่าจะเชื่อได้ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับนโยบายของประเทศ มิติเช่นเดียวกันยังแสดงออกผ่านสุนทรพจน์ของท่านผู้นำไกสอน พมวิหาร (1991: 164) ซึ่งเป็นผู้นำของประเทศที่ยึดถือเรื่องสินไซเป็นแบบอย่างดีงามในการประพฤติตน โดยที่ท่านไกสอนเองยังได้นำคุณสมบัติของสินไซมาสั่งสอนชาวเขาวชน หรือหนุ่มชาวลาวโดยกล่าวเป็นคติพจน์ไว้สั่งสอนว่า “ชาวหนุ่มลาวจงกลายเป็นนกกินทรีย์ที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแรง และจงกลายเป็นสินไซของ ยุคสมัย” ประเด็นดังกล่าวน่าจะถือเป็นบทบาทสำคัญมิติหนึ่งของเรื่องสินไซลาว ซึ่งวรรณคดีได้ถูกนำเสนอหรือแสดงออกผ่านผู้นำแห่งรัฐ นั่นคือผู้นำแห่งรัฐเองได้นำเอาแบบอย่างพฤติกรรมตัวละครเอกมาประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่มีบทบาทต่อการสร้างชาติ และอาจเป็นวรรณคดีที่สะท้อนปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับนโยบายของผู้นำ อีกนัยหนึ่งจะสื่อให้เห็นการประสมประสานของวรรณคดีกับตัวตนและคำสอนของผู้นำแห่งรัฐคือท่านไกสอน พมวิหาร ซึ่งถือเป็นผู้นำผู้มีคุณธรรมและเป็นผู้ที่ชาวลาวนับถือมากคนหนึ่ง

ประเด็นต่อมาอาจควรตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นชุดข้อมูลสำคัญที่แสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีที่มีผลต่อภาพของความเป็นผู้นำในอุดมคติของชาวลาว กล่าวก็คือ สินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญที่อาจสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีในระบบการปกครอง กล่าวคือสินไซจึงน่าจะเป็วรรณคดีเอกประเภทชาดกนอกนิบาตเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ต่อการบ่มเพาะคุณความดีของผู้นำด้วยการกระทำตัวเป็นแบบอย่าง เช่นเดียวกับตัวละครเอกสินไซซึ่งน่าจะเป็ตัวละครภาพตัวแทนฝ่ายดีมีคุณธรรมซึ่งถือเป็นต้นแบบของคุณความดี ดังนั้น ตัวบทสินไซยุคใหม่ของท่านผู้นำไกสอน พมวิหาร ได้รับการนำไปเปรียบผู้นำแห่งรัฐเสมือนท้าวสินไซโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีความสามารถ ฉลาดและเป็นผู้มืคุณธรรม ประเด็นเช่นนี้ไม่ปรากฏทั่วไปในวรรณคดีลาวเรื่องอื่น การที่ผู้นำลาวอาศัยตัวบทและหลักธรรมในเรื่องดังกล่าวไปขยายต่อดังกล่าว อาจถือเป็นบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีเรื่องดังกล่าวในมิติใหม่ และน่าจะถือว่เป็นการสร้างวรรณคดีเรื่องนี้ให้มีพลังและมีความหมายจากเดิมในอดีตใช้เป็นวรรณคดีมุขปาฐะ ความเคลื่อนไหวของวรรณคดีเรื่องดังกล่าวในมิติต่างๆ นี้เองควรถือเป็นประเด็นที่ควรแก่การวิเคราะห์และค้นคว้า

นอกจากสินไซจะมีบทบาทหน้าที่ต่อการนำเสนอภาพของผู้นำแห่งรัฐในอุดมคติลาวและมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาวรรณคดีในระบบการศึกษาลาวแล้วผู้วิจัยยังพบว่า ใช้เป็นแกนเรื่อง

สร้างสรรค์ ศิลปกรรมแขนงอื่นๆ เช่น เรื่องราวของสินไชยังปรากฏในศิลปกรรม ตามพุทธสถาน เช่น อุโบสถ วัดวาอารามในนครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต จำปาสัก เป็นต้น จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า มีศิลปกรรม รูปวาดแกะสลัก รูปรอยตัวเรื่องสินไชในวัดวาอาราม ซึ่งปรากฏบนพื้นที่ฝาผนัง ประติมากรรมต่างอุโบสถ และประติมากรรมทางเข้าวัด (ประตูโขง) จำนวนมาก เช่น วัดสีดาดวน วัดสีสังวอน วัดทุ่งค่อม วัดโพธิ์ดอง วัดขวาลอง วัดหายโสภ วัดทุ่งนางงาม วัดบ้านทวด วัดหนองบัวท่า วัดโพธิ์สะหวัน วัดพันหมื่น วัดอามอน วัดจอมไต เป็นต้น นอกจากศิลปกรรมประเภทดังกล่าวแล้วยังปรากฏว่ามีศิลปกรรมแกะสลักในหอพิพิธภัณฑสถานโกสอน พมวิหาน หอวัฒนธรรมแห่งชาติ และในหมู่บ้านวัฒนธรรม สปป.ลาว การดำรงอยู่ของศิลปกรรมที่มีเค้าเรื่องและคติมาจากเรื่องสินไชนี้เอง น่าจะเชื่อมโยงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกที่เชื่อมต่อไปถึงศิลปกรรม (ชายสมุด จำปาศุฑุม, 2557: 129) ยังให้ข้ออธิบายเชิงวิพากษ์ต่อกรณีดังกล่าวว่า ไม่เพียงแต่พระสงฆ์จะนำเอาเรื่องสินไชไปเทศน์สอนอุบาสกอุบาสิกาชาวพุทธในลาวเท่านั้น ขณะเดียวกันคนเฒ่าคนแก่เองก็นิยมเล่าเรื่องราวสินไชด้านท่วงท่าทำนองที่ไพเราะจับใจ (ลำสินไช) ประวัติศาสตร์ลาวได้กระตุ้นเตือนชาวลาวว่า ไม่ว่าจะสังคมลาวจะมีการพัฒนาไปอย่างไรก็ตาม เรื่องสินไชยังอยู่ในหัวใจคนลาว และสังคมลาวผ่านมาแต่ละยุคสมัย ชาวลาวเคยมีรูปวาด (จิตรกรรมฝาผนัง) รูปปั้น (ประติมากรรมลอยตัว) และหล่อรูปสินไชยิงศร พร้อมกันนี้ชาวลาวยังนิยมหล่อรูปสี่เฒ่าและสังข์ทอง จนวัตถุเหล่านี้กลายเป็นวัตถุมงคลศักดิ์สิทธิ์เพิ่มความสิริมงคลแก่ผู้พกพาติดตัวไปในที่ต่างๆ รวมถึงอิทธิพลของเรื่องสินไชที่มีต่องานศิลปะแขนงอื่นเช่น ผืนผ้ารูปสินไช และงานหัตถกรรม/จิตรกรรมอื่น

จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และข้ออธิบายของ ชายสมุด สังเกตได้ว่า ตัวบทเรื่องสินไชไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาลาวเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทหน้าที่ต่อศิลปกรรมสำคัญ เช่น รูปแต้ม (จิตรกรรมฝาผนัง) รูปปั้น (ประติมากรรมลอยตัว) เป็นต้นลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีเอกเรื่องสินไชที่มีผลต่องานศิลปกรรมในอาราม ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นว่าเรื่องสินไชเป็นชาดกนอกนิบาตในวิถีชีวิตชาวพุทธลาว และมีบทบาทต่อบริบทสังคมวัฒนธรรมพุทธศาสนาแบบลาว อีกแง่หนึ่งสังเกตได้ว่า สินไชน่าจะมีบทบาทต่อวิถีคิด ระบบความเชื่อ และการรังสรรค์งานศิลปะในลาวตามที่ชายสมุดอธิบายไว้ มิติเช่นนี้จึงตั้งข้อสังเกตไว้ได้ว่า

1. สินไชเป็นชาดกนอกนิบาตเรื่องสำคัญของลาวที่ไม่ปรากฏในกลุ่มข้อมูลชุดปัญญาสชาดกล้านนาเชียงใหม่ แต่เป็นเรื่องห่อธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเป็นที่น่าทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวว่า รูปแกะสลักในอารามข้างต้นไม่ปรากฏว่าเป็นที่นิยมสำหรับชนเผ่าไทอื่น เช่น ไทยสยาม ไทยถิ่นใต้ หรือล้านนาไทย ตรงกันข้ามกลับปรากฏว่าในชนเผ่าไทเหล่านั้นนิยมสร้างศิลปกรรมแกะสลักเรื่องราวของพระเวสสันดร ซึ่งเป็นตัวละครเอกในมหานิบาตชาดก

2. สิ้นไซเป็นวรรณคดีลาวเรื่องสำคัญที่มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธศาสนาลาว คือ ศิลปกรรมที่เนื่องกับเรื่องสิ้นไซน่าจะสื่อถึงการดำรงอยู่ของศิลปกรรมในพระพุทธศาสนาแบบลาว และ อาจสะท้อนแง่มุมที่สำคัญว่า เรื่องสิ้นไซควรจะเป็นชาดกเพราะสังเกตได้ว่า ศิลปกรรมสิ้นไซสามารถ อยู่ในพุทธสถานเช่น อุโบสถ (สิม) หรือประตูโขงหรือพื้นที่อาณาบริเวณวัดวาอารามลาวอาจสื่อให้เห็นว่า เรื่องราวในวรรณคดีดังกล่าวน่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาในแบบของลาว

3. สิ้นไซเป็นวรรณคดีสำคัญที่น่าจะเป็นที่นิยมของผู้คนในลาวมากกว่าเรื่องธรรมหรือ เรื่องชาดกเรื่องอื่นๆ ซึ่งเล่าและจดจารในใบลานหากโดยสิ้นไซอาจเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องเดียวที่มี บทบาทหน้าที่ต่อการดำรงและจรรโลงในพระพุทธศาสนาลาว

นอกจากนี้ยังปรากฏว่านำเอาเรื่องราวในวรรณคดีเรื่องสิ้นไซไปตั้งชื่อองค์กร ชื่อสถานที่ ต่าง ๆ และอื่นๆ อีกมากมาย เช่น โรงเรียนสิ้นไซ วัดสิ้นไซ หรือแม้แต่วรรณกรรมเรื่องสั้นสิ้นไซกับ ไอโฟน (2013) และสิ้นไซยุคใหม่ (2005) ตลอดจนการตั้งชื่อรางวัลทางวรรณกรรมว่า “รางวัลสิ้นไซ” เป็นต้น ประเด็นที่สำคัญต่อมาคือคนลาวจะถือเอาวิธีการแต่งกลอนในเรื่องสิ้นไซเป็นแบบอย่าง ในการ แต่งกลอนลาวคือต้นสาม (กกสาม) ปลายสี่ ที่เป็นเรื่องเดียวเขียนถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกลอนลาว ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง อนึ่ง เรื่องสิ้นไซยังน่าจะมีบทบาทหน้าที่ต่อวิถีชีวิตของผู้คนวัยหนุ่มสาวลาว เพราะพบว่าในผญาลาวมักปรากฏคำประพันธ์แบบร้อยกรองในทำนองสื่อสารระหว่างคู่รักของคนหนุ่มสาวลาว มีความปรากฏในตัวอย่างผญาภาษิตลาว ดังนี้

นางเอย คັນว่าบ่อได้น้อง	แล้วสิเฮ็ดให้ได้คือยักษ์ใหญ่กุมพัน
สุมუნชาลัก	หอบทะยานแยงฝ้าย
นำตัวนางไปไว้	ผาทองถ้ำใหญ่
เป็นเมียแพงแนบใกล้	ใจบ้าทำกิน
	(พระไพวัน มาลาวง, 2560: สัมภาษณ์)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เรื่องสิ้นไซไม่เพียงมีบทบาทต่อการศึกษาของลาวเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทต่อวิถีวัฒนธรรมของคนหนุ่มสาวลาวดังปรากฏว่ามีการใช้เป็นบทผญาแสดงความ รักของหนุ่มสาวลาวซึ่งรวมถึงบทประพันธ์กลอนต้นแบบลำสิ้นไซและกาพย์ลาวสิ้นไซอีกด้วย

ที่กล่าวมาข้างบนจะเห็นว่าวรรณคดีมรดกเรื่องสิ้นไซเป็นวรรณคดีได้รับความนิยมอย่างมาก และถูกนำเสนอในหลายรูปแบบ เช่น การเทศน์ การแสดง การศึกษา การสร้างสรรค์ ศิลปกรรมแขนง อื่นๆ ลักษณะเด่นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณคดีเรื่องสิ้นไซไม่ใช่วรรณคดีเรื่องธรรมดาๆ ไปหาก แต่เป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญที่โด่งดังและมีลักษณะพิเศษ คือมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตในวิถีวัฒนธรรม

ของชาวลาว สะท้อนให้เห็นว่าวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่ในสังคมลาว ปัจจุบันมากกว่าวรรณคดีลาวเรื่องอื่นๆ ด้วยเหตุดังกล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้

เรื่อง “สินไซ” เป็นวรรณคดีมรดกที่เก่าแก่มีคุณค่าที่เคยเล่าสืบทอดกันมาอย่างสนุกสนาน ตั้งแต่โบราณ จนมาถึงปัจจุบันวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ กลายเป็นวรรณคดีมรดกชิ้นเอกที่สำคัญและเป็นวรรณคดีเพื่อชีวิตที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตชาวลาว ดังจะเห็นว่า คนลาวเชื่อถือกันว่าวรรณคดีเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีชิ้นเอก เป็นวรรณคดีชาดกเรื่องสำคัญและเป็นวรรณคดีที่มีรากฐานร่วมของผู้คนในชุมชนลุ่มน้ำโขง กล่าวคือผู้คนสองฝั่งโขงทั้งไทยอีสานและลาวต่างให้ความนิยมและชื่นชอบวรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก ในหมู่ชาวลาวถือกันว่าสินไซเป็นวรรณคดีชั้นเลิศของลาวและถือว่าเป็นเลิศกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นๆ ในบรรดาวรรณคดีที่เขียนในสมัยประวัติศาสตร์ลาวล้านช้าง (บัวลี ประพาฬ, 15 กันยายน 2560: สัมภาษณ์)

บ่อแสงคำ วงดารา ให้มุมมองว่าวรรณคดี สินไซมีเนื้อหาพรรณนาภาพต่างๆ ได้ดีถึงแม้ว่าจะพรรณนาเป็นเรื่องแบบนิยายเพลินจิต (มหัศจรรย์) แต่ก็มีลักษณะสัจธรรมอย่างลึกซึ้งพอสมควร กล่าวคือวรรณคดีสินไซได้สะท้อนให้เห็นชีวิตตัวจริงของสังคมศักดินา โดยเฉพาะในขอบเขตวงการศักดินาชั้นสูงที่เต็มไปด้วยความเสื่อมโทรม เต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่เป็นธรรมและข้อขัดแย้งในการชิงดีชิงเด่นกันด้วยการสร้างภาพภายนอกและภาพในใจได้ดี ผู้แต่งได้ทำให้เรื่องในวรรณคดีสินไซสำเร็จผลอย่างงดงามในแง่ที่กล่าวแล้ว ผู้แต่งได้สร้างให้ตัวละครเอกเป็นภาพตัวแทน (representation) ของความดีงามและศีลธรรมได้อย่างเด่นชัด มีคุณสมบัติของคนดีและสินไซได้แสดงออกถึงความปรารถนาของสังคมลาวสมัยดังกล่าว ทั้งนี้ผู้แต่งยังได้บรรจุใช้ศัพท์ทางวรรณคดีอันไพเราะ การใช้ศัพท์ให้เข้าทำนองอย่างถูกต้องตามหลักของคำประพันธ์ โดยได้วางฉันทลักษณ์ของวรรณคดีลาวตั้งแต่ต้นเรื่องจนถึงปลาย ลักษณะเด่นเช่นนี้เองทำให้เรื่อง “สินไซ” จึงกลายเป็นวรรณคดีที่ดีเลิศเรื่องหนึ่งและได้รับความนิยมชมชอบอย่างกว้างขวางจากคนลาวทุกชนชั้น ทุกท้องถิ่น ทุกยุคสมัย (บ่อแสงคำ วงดารา และคณะ, 1987: 247-248)

ข้ออธิบายของบ่อแสงคำ สอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ ทองคำ อ่อนมะนิสอน (2011: 1-2) ซึ่งได้กล่าวว่า “มนต์เสน่ห์ที่เป็นแรงดึงดูดให้ผู้อ่านหลงใหลในความงาม ความสนุกสนานของสินไซ เกิดจากโครงสร้างของเรื่อง เนื้อเรื่องศิลปะการประพันธ์ เหตุผล ศีลธรรม ความคิดกลั่นกรองละเอียด ลึกซึ้งถักถ้วน ภาษากรวี ลีลากลอนแบบอักษรสังวาส การเว้นวรรคตอน สัมผัสในสัมผัสนอกที่สอดแทรกกลมกลืนกัน พร้อมทั้งจังหวะทำนองตามหลักการเสียงเอกโทอย่างเคร่งครัด ทุกศัพท์สำนวนล้วนแต่มีความหมายสมบูรณ์ กระฉ่างแจ้ว ชัดเจน เหมาะสมกับถูกหล่อหลอมจากเบ้าหล่อทางปัญญา ระดับชั้นยอด จากข้อมูลดังกล่าวนี้คือจุดเริ่มต้นพลังที่ทำให้ความเป็น “เอก” ของเรื่องสินไซ ไหลแทรกซึมเข้าสู่ส่วนลึกของหัวใจผู้อ่านทุกๆ คน” เมื่อพิจารณาข้ออภิปรายของนักวิชาการลาวแล้วจะ

เห็นว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องจากชาวลาวและลาวให้ความสำคัญกับวรรณคดีเรื่องนี้มากเป็นพิเศษกว่าวรรณคดีลาวเรื่องอื่น

นอกจากนั้น สีลา วีระวงส์ ยกย่องบทกวีสินไซที่ประพันธ์โดยปางคำว่าเป็นวรรณคดีคำกลอนชั้นยอดของลาวและขนานนามว่า ปางคำเป็นนักประพันธ์เอกแห่งกรุงสี่สัตตนาคนหุตเวียงจันทน์ โดยจะเห็นว่าวรรณคดีเรื่องนี้มีคุณค่าครบถ้วนทางด้านศาสตร์ สังคม มนุษยธรรม การปกครอง วัฒนธรรม ธรรมชาติ (ดวงเดือน บุญยาวง, 2009: คำอธิบายในการจัดพิมพ์ [ค]) เรื่องราวสินไซยังได้สะท้อนให้เห็นการเคารพนับถือประเพณีที่เป็นรากเหง้าดั้งเดิมของสังคมลาวอีกด้วย ผู้ที่ละเมิดประเพณี เป็นต้นว่า ลักพาลูกสาวของชาวบ้านไปโดยไม่ได้มีพิธีสู่ขออย่างถูกต้อง สังคมลาวถือว่าเป็นพฤติกรรมไม่ดีน่าจะก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมา ดังปรากฏว่าตัวละครพญายักษ์กุมภภนต์เป็นผู้ละเมิดกติกาของสังคมจึงได้รับผลและถูกลงโทษอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ, 1987: 252) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรตั้งข้อสังเกตได้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีเอกของลาวและเป็นเรื่องธรรมเรื่องสำคัญที่ให้ความรู้หลากหลายและเป็นที่ยอมรับกันมากในหมู่ชาวลาว ทั้งในหมู่ชนชั้นสูงและประชาชนทั่วไป ข้อสังเกตดังกล่าวสอดคล้องกับคำอธิบายของทองคำ อ่อนมะนิสอน (2011: ง) ซึ่งกล่าวว่า “หนังสือเรื่องสินไซ วรรณคดีเอกหรือวรรณคดีชั้นยอดของลาว คือวัฒนธรรมทางสติปัญญาอันประเสริฐเลิศล้ำเรื่องหนึ่งที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์ ปกป้องรักษาถ่ายทอดและสืบทอดคุณค่าทางด้านจิตใจอันสูงส่งนี้ไว้เพื่อมอบเป็นมรดกตกทอดให้แก่อนุชนคนลาวยุคใหม่” คำอธิบายของทองคำ อ่อนมะนิสอน สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องสินไซเปรียบเสมือนสายเลือดและเป็นลมหายใจของคนลาว สำหรับชาวลาวแล้ววรรณคดีสินไซน่าจะเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่า มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อความเป็นไปของผู้คนชาวลาวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกระแสความนิยมดังกล่าวได้แสดงออกผ่านทั้งในแง่ของวรรณศิลป์ หลักคำสอน และเนื้อเรื่อง เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ติดอกติดใจชนชาวลาว ลักษณะของบทบาทวรรณคดีสินไซนี้เองเป็นมิติที่สำคัญของวรรณคดีซึ่งได้รับความนิยมและควรถือเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญของลาว ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อได้ว่าวรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นวรรณคดีที่น่าสนใจและน่าจะมีความสัมพันธ์กับผู้คนในประเทศลาวมากกว่าวรรณคดีลาวเรื่องอื่นๆ

ประเด็นสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับข้อคิดเห็นที่ คำพอ พวงสะบา (1996) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “หนังสือคำกลอนสินไซถือกันว่าเป็นเรื่องโบราณที่มีทั้งคติและเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาให้ความสนุกสนาน แบบเรื่องอัศจรรย์อันมีสาระดีประสมประสานกันตลอดเรื่อง นอกจากนี้หนังสือคำกลอนสินไซยังได้แสดงให้เห็นถึงวิถีแต่งกาพย์กลอนและทางด้านภาษาลาวเพิ่มอีก ซึ่งเป็นคำกลอนและแสดงออกถึงความรู้ทางภาษาศาสตร์ที่ก้าวหน้าในสมัยนั้น โดยทั่วปางคำได้เขียนไว้มีหลายรูปหลายแบบ เช่น กลอนวิชมุขมาลา อักษรสังวาส และอื่นๆ น่าสนใจ”

ประเด็นที่ควรพิจารณาและถือเป็นสำคัญของเรื่องสินไซอีกคือ วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซไม่เพียงเป็นวรรณคดีที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษลาวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรม-

วรรณคดีที่ล้ำค่าของชาติ ซึ่งรัฐบาลลาวได้ประกาศออกกฎหมายให้เป็นมรดกแห่งชาติ ปี 2005 (ว่าด้วยมรดกแห่งชาติ มาตราที่ 18, 2005: 165) นอกจากนี้สินไซยังเป็นวรรณคดีค่ากลอนที่ผู้คนให้ความสนใจและยอมรับว่าเป็นวรรณคดีค่ากลอนชั้นยอดหรือวรรณคดีเอกของลาวเคียงคู่กับเรื่องทำวอญ่าทำวอเจียง ความเป็นวรรณคดีเอกในวรรณคดีเรื่องสินไซดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้เพราะว่าค่ากลอนเรื่องนี้มีศิลปะลีลาการแต่งที่โดดเด่นงดงามที่หาเรื่องอื่นเปรียบได้ยาก กล่าวคือเรื่องสินไซมีบทบาทต่อสังคมลาวในมุมมองที่สะท้อนแนวความคิดความเชื่อเฉพาะของคนลาวและอยู่ในวิถีชีวิตของคนลาว เช่นจะเห็นว่า พระสงฆ์ลาวนำไปเทศน์ในงานบุญ งานศพ อยู่ไฟ หรือแม้แต่ประเพณีบุญฮีต 12 คอง 14 และแต่งเรื่องเข้าทำนองในกลอนลำและบางครั้งจะพบว่ามีการนำไปแต่งเป็นกลอนลำแสดงบนเวทีได้ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อและเข้าใจร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนของชาวลาว

นอกจากนี้ คนลาวเชื่อกันว่าทำวอสินไซเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ลงมาอุบัติที่เมืองเป็งจาลเพื่อใช้ชาติ ดังความปรากฏว่า ควรที่อัสจรรย์ล้ำ โลกาทองทิบ มีในห้าสิบชาติแท้ เทียวใช้สงเวร (สิลา วีระวงส์, 2512: 2) ตั้งข้อสังเกต ต่อประเด็นดังกล่าวว่า เรื่องสินไซในการรับรู้ของผู้คนลุ่มน้ำโขงไม่เพียงแต่เป็นตัวละครเอกเท่านั้น หากแต่เป็นพระโพธิสัตว์เสวยชาติหรือในสำนวนวรรณคดีลาวใช้คำว่า “ใช้ชาติ” มิติเช่นนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซเป็นชาดกนอกนิบาตอันเป็นผลงานสำคัญเรื่องหนึ่ง Peter Skilling (2006: 167-168) ศึกษาชนิดชาดกและปัญญาชาดกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าชาดกบางเรื่องที่อยู่นอกนิบาตอาจถือเป็นปัญญาชาดกได้ โดยสังเกตจากข้อความในคำประพันธ์ช่วงท้ายในประชุมชาดก เช่น ชาดกเรื่องพญาคันคากบ่งบอกว่าเป็นเรื่องของพระเจ้าในห้าสิบชาติ ประเด็นดังกล่าวจึงควรตั้งข้อสังเกตได้ว่า เรื่องราวสินไซน่าจะเป็นชาดกนอกนิบาตเรื่องหนึ่ง แต่ไม่ได้ถูกเก็บรวมไว้ในปัญญาชาดก 50 เรื่อง ที่กล่าวเช่นนี้เพราะมีหลักฐานปรากฏว่า เมื่อมีการเก็บรวบรวมเรื่องปัญญาชาดกปรากฏว่าเมื่อรวบรวมแล้วพบว่ามีด้วยกันถึง 61 เรื่อง มิติดังกล่าวนี้เองที่น่าจะเป็นข้อมูลสื่อให้เห็นว่า ในบรรดาวิถาวารามทั้งในภาคอีสานของไทยและในประเทศลาวมักปรากฏภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง (ฮูปแต้ม) สินไซจำนวนมาก เช่น วัดในพื้นที่ภาคอีสานของไทย จะพบภาพจิตรกรรมสินไซในวัดสาวตลิ่ง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น วัดจักรวาลภูมิพิณิจ อำเภอมืองสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด วัดประตู่ชัย อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวเช่นนี้เองสอดคล้องกับการศึกษาและรวบรวมเรื่องปัญญาชาดกจากทั้งลาว พม่าและกัมพูชาของ หลุยส์ ฟิโน ซึ่งได้ตรวจสอบกับสารบัญเรื่องสินไซก็ไม่ปรากฏว่าสินไซเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในปัญญาชาดก (อ้างถึงใน ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2557: 18) ชาวลาวให้ค่านิยามวรรณคดีเรื่องสินไซว่า เป็นวรรณคดีอมตะชิ้นเอกเพราะมีทั้งศาสตร์คือความรู้และศิลปะคือความสวยงามทางการประพันธ์ที่ปรากฏในตัวบท ที่จะหาวรรณคดีเรื่องอื่นเปรียบเทียบได้ยาก และประชาชนชาวลาวเองก็เชื่อกันว่า วรรณคดีเรื่องดังกล่าวมีในพระไตรปิฎกเป็นวรรณคดีชาดกจริงๆ นั่น

คือ ชาวลาวมักกล่าวกันว่า สิ้นไซ่เกิดมารับใช้ชาติเวรในวัฏสงสาร คือเป็นเรื่องที่มีในชาดกห้าสิบชาติ (ปัญญาชาดก) ที่จริงแล้วเรื่องสิ้นไซ่ไม่ได้เป็นเรื่องที่มีในชาดกห้าสิบชาติ (พระโพธิ์วัน มาลาวง, 2557 : 29) สังเกตได้ว่า นักวิชาการส่วนหนึ่งให้ข้อมูลเรื่องสิ้นไซ่เป็นชาดกนอกนิบาตเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องราวของพระโพธิ์สัตว์ใช้ชาติหรือลงมาเกิดเพื่อบำเพ็ญบารมี ดังนั้นเรื่องสิ้นไซ่จึงเป็นวรรณคดีสำคัญและควรถือเป็นชาดกเพื่อชีวิต หรือชาดกหล่อเลี้ยงระบบคิดและภูมิปัญญาลาว และอาจจะไม่ปรากฏในชาดก 50 เรื่อง คือ ปัญญาชาดกเชียงใหม่

ประเด็นข้างต้นนี้สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของ สิลลา วีระวงส์ ซึ่งตั้งข้อสังเกตและให้ข้อวินิจฉัยต่อประเด็นวรรณคดีสิ้นไซ่เป็นชาดกนอกนิบาตไว้ว่า “อันเรื่องสิ้นไซ่ที่กล่าวว่ามีมาในคัมภีร์ 50 ชาติ (ปัญญาชาดก) นี้ ข้าพเจ้าได้ลองค้นดูหนังสือ 50 ชาติ ซึ่งห้องสมุดแห่งชาติไทยได้จัดพิมพ์ไว้ทั้งหมด ไม่พบว่ามีการสิ้นไซ่ หากแต่กลับพบว่ามีแต่ท้าวจันทาคาร สุตโสม สุตธนู สุตธรรม และอื่นๆ เท่านั้นที่ถือว่าเป็นปัญญาชาดก หากเรื่องสิ้นไซ่มีมาในคัมภีร์ 50 ชาติจริงๆ คัมภีร์นั้นคงเป็นคัมภีร์มีมานอกพระไตรปิฎกคือเป็นคัมภีร์ที่พระเกจิอาจารย์แต่งขึ้นใหม่ โดยยึดเอาประวัติศาสตร์ของกษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่งที่มีชื่อเสียงลือชานในสมัยนั้นขึ้นเป็นพระโพธิ์สัตว์ ซึ่งควรสันนิษฐานว่าเรื่องสิ้นไซ่ นี้คงจะแต่งเปรียบเทียบเรื่องพระเจ้ามังรายกษัตริย์แห่งนครเชียงใหม่และแสนเชียงรายที่มีเดชาานุภาพมากในสมัยนั้น” (ซิลลา วีระวงส์, 2512: 4-6) เรื่องสิ้นไซ่ดังกล่าว มักอ้างกันว่าเป็นชาดกห้าสิบชาติ (ปัญญาชาดก) แต่ขณะเดียวกันในชาดกทั้งห้าสิบชาติไม่ปรากฏชาดกเรื่องสิ้นไซ่ ทั้งนี้เข้าใจว่าคงเป็นจุดประสงค์ของผู้แต่งที่นิยมผูกเรื่องราวเรื่องประจำท้องถิ่นให้เป็นชาดก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมลาวยุคนี้ นับถือพระพุทธศาสนา ทั้งตามประวัติและที่มาของผู้แต่งเองอาจมีต้นกำเนิดจากวัด กล่าวคือเป็นผู้มีความรู้หนังสือมาจากกลุ่มปัญญาชนที่เรียนหนังสือมาจากวัด (ป๋อแสงคำ วงดาลา และคณะ, 1987: 251) กระบวนการปรับเรื่องชาวบ้านหรือเรื่องท้องถิ่นให้เป็นชาดกมักพบได้ทั่วไปในหมู่คนไทย-ลาว โดยในตอนท้ายของเรื่องมักปรากฏเนื้อความประชุมชาดก ระบุว่าตัวละครสิ้นไซ่กลับชาติมาเสวยชาติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2557: 18)

มิติเช่นนี้สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของพระพุทธศาสนาและการปรับเรื่องในท้องถิ่นมาปรับเป็นชาดกย่อมสะท้อนว่า ขบวนการแต่งวรรณกรรมส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากการแต่งวรรณกรรมชาดก นั่นคือเรื่องท้องถิ่นหลายเรื่องนิยมแต่งให้เป็นเรื่องชาดก คือปรับให้เป็นวรรณกรรมที่สืบเนื่องไปถึงพระพุทธศาสนา อีกนัยหนึ่ง ชาวบ้านต้องการสร้างผลงานให้เป็นมรดกในพระพุทธศาสนาหรือเป็นพุทธบูชา จึงประกอบสร้างให้ตัวละครเอกเป็นพระโพธิ์สัตว์ เพราะเมื่อเรื่องราวเป็นเรื่องในทางพุทธศาสนาแล้วน่าจะได้รับความนิยมและมีความศักดิ์สิทธิ์เสริมสร้างศรัทธาได้ อีกแง่หนึ่งน่าจะเป็นการสร้างเรื่องราวเรื่องที่มีอยู่แล้วให้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวพระโพธิ์สัตว์ในพระพุทธศาสนา โดยยึดโยงพฤติกรรมตัวละครว่าลงมาเกิดเพื่อบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นคติสอนธรรมะ มิติดังกล่าวจึงควรเรียกว่า “การทำให้เป็นพุทธ” (Buddhistization) กล่าวคือ ทำเรื่องเดิมหรือแต่งเรื่องราวให้เป็นชาดกแบบ

ชาดกในพุทธศาสนาแบบเรื่องทอธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ น่าเชื่อได้ว่าสถานะของความเป็นวรรณคดีพระพุทธรศาสนาของสินไซ น่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วรรณคดีเรื่องดังกล่าวแทรกซึมเข้าไปสู่ผู้คน และเป็นที่ยอมรับของชาวลาวมาในทุกสมัย แม้ว่าเนื้อหาบางตอนจะไปทางโลกีย์วิสัย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวเรื่องรักๆ ใคร่ๆ แบบชาวโลก

นอกจากนี้ สินไซซึ่งเป็นวรรณคดีเอกของลาวนี้ยังแพร่หลายไปทั้งลาวและไทยอีสานลุ่มน้ำโขง การแพร่กระจายของวรรณคดีเรื่องสินไซจึงทำให้เกิดมีสินไซหลากหลายสำนวนแตกต่างกันออกไป สำหรับสำนวนลาวแล้วเรื่องสินไซถือเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังมาก มิติเช่นนี้เองทำให้คณะรัฐบาลลาวแลเห็นความสำคัญของเรื่องสินไซ โดยมีการอนุรักษ์โบราณตามวัดและเก็บรักษาไว้ที่ห้องสมุดแห่งชาติ และให้มีผู้ปริวรรตเนื้อหาเรื่องดังกล่าวออกจากใบลานเผยแพร่เป็นจำนวนมาก เช่น การศึกษาชั้นแรกเป็นการปริวรรตจากอักษรธรรมมาเป็นอักษรลาวในปัจจุบันเพื่อเป็นการเผยแพร่แนะนำให้คนลาวรู้จักวรรณคดีเรื่องสินไซในเบื้องต้น ต่อมาท่านหยุด อະไฟ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการสาธารณสุขและโฆษณา ได้ชี้แจงถึงที่มาของวรรณคดีสินไซนี้ว่า เรื่องสินไซฉบับสำคัญสำนวนหนึ่งที่มีในลาว ต้นฉบับได้นำมาจากเมืองโขง แขวงจำปาสัก เป็นหนังสือผูกใบลานประจำตระกูล เป็นมรดกตกทอดมาจากบิดาของท่านเอง ท่านเห็นว่าเรื่องสินไซนี้เป็นวรรณคดีชั้นสูงสุดของวรรณคดีลาว ผู้แต่งคือท้าวปางคำเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในกาพย์กลอนอย่างลึกซึ้ง ทั้งได้เห็นเหตุการณ์ มีมุมมองทางโลกและความเป็นไปต่าง ๆ มาด้วยตนเองจึงสามารถแต่งเรื่องนี้ได้ดีที่สุด เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจ และตั้งใจเรื่องสินไซนี้จึงได้แปลออกเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยคัดเอาบางตอน และท่านยังมีความตั้งใจอยู่เสมอว่าจะพิมพ์เรื่องสินไซนี้ให้แพร่หลายเพื่อให้เป็นตัวอย่างในทางวรรณคดี แต่ท่านไม่มีเวลาจึงได้มอบให้ มหาสิลา วีระวงส์ เป็นผู้แก้ไขหนังสือสินไซ (สิลา วีระวงส์, 1949: 13)

ในปี ค.ศ.1949 และ ค.ศ.1951 มหาสิลา วีระวงส์ จึงได้คัดลอกแก้ไขเขียนเป็นหนังสือวรรณคดีสินไซได้ 2 เล่ม คือ เล่ม 1 และ 2 โดยเขียนด้วยลายมือและพิมพ์ด้วยเครื่องอัดสำเนาและนำออกเผยแพร่เรื่อยมา สินไซทั้งสองเล่มนี้เป็นการเขียนขึ้นครั้งแรกๆ ที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในวงวรรณคดีลาวเพื่อเผยแพร่ให้คนลาวได้อ่านและศึกษา (สิลา วีระวงส์, 1949: 19) และสิลา ยังรับรองว่าหนังสือสินไซนั้นได้รับการพิมพ์ออกมาหลายครั้งมากกว่าวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ของลาว เช่นในปี ค.ศ. 1954 กรมวรรณคดีลาวได้ตีพิมพ์เป็น ค่ำกลอน 4 เล่มจบ ปี ค.ศ. 1966 กรมวรรณคดีลาวได้ตีพิมพ์อีกเป็นค่ำกลอนเรียงแถวเล่มเดียวจบ การพิมพ์จำนวนหลายครั้งดังกล่าวน่าจะเป็นแง่มุมสำคัญประการหนึ่งที่สะท้อนว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวที่มีคุณค่าและวรรณคดีชั้นเลิศกว่าบรรดาหนังสือวรรณคดีอื่นที่พิมพ์เป็นอักษรลาว ภาษาลาวและเลิศกว่าวรรณคดีอื่นที่มีอยู่ในประเทศลาว

ครั้นต่อมาในปี ค.ศ. 1969 ได้จัดพิมพ์ค่ำกลอนสินไซเป็นฉบับสมบูรณ์ที่สุดของลาวเท่าที่เคยทำมา และเป็นการพิมพ์สินไซฉบับประวัติศาสตร์ การจัดพิมพ์ในครั้งนั้นได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือปก

แข็งตัวหนังสือหรืออักษรทั้งหมดพิมพ์ด้วยหมึกทองคำ ซึ่งปัจจุบันเป็นหนังสือที่หายากที่สุดในลาวและในการพิมพ์ครั้งนั้นเอง มหาสิลา วีระวงส์ เห็นว่าคำกลอนเดิมของท้าวปางคำนั้นล้าเลิศประเสริฐสุดแล้วจึงได้เอาส่วนที่ท่านแต่งเพิ่มออกหมด ปี ค.ศ. 1974 ราชบัณฑิตยสภาลาวตีพิมพ์เป็นคำกลอนเล่มเดียวจบปี ค.ศ. 2009 สมาคมร่วมน้ำใจกับเด็กน้อยลาว (ALC) และบริษัทดอกเกดตีพิมพ์เล่ม 1 เป็นคำกลอนคู่ร้อยแก้ว ต่อมา ปี ค.ศ. 2011 สมาคมร่วมน้ำใจกับเด็กน้อยลาว (ALC) และบริษัทดอกเกดตีพิมพ์เล่ม 2 เป็นคำกลอนคู่ร้อยแก้วและการจัดพิมพ์ครั้งนี้เนื่องในโอกาสที่ลาวจะฉลอง 450 ปี แห่งนครหลวงเวียงจันทน์และ คำพ้อ พวงสะบา ได้ศึกษาสืบค้นต้นฉบับให้สอดคล้องกัน เนื่องจากว่าแต่ละฉบับนั้นยังมีความบกพร่องอยู่หลายประการ ดังนั้นในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้จัดวรรคตอนให้ถูกต้องตามระเบียบของกลอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เขียนให้ถูกต้องตามระบบการศึกษาใหม่ คือ เขียนตามเสียงเพื่อความถูกต้องอีกครั้งและตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1977 เป็นคำกลอน 5 เล่มจบ และปี ค.ศ. 1996 ตีพิมพ์อีกเป็นคำกลอน 4 เล่มจบ โดยสำนักพิมพ์จำหน่าย สปป.ลาว (บัวลี ปะพาพัน, 2560: สัมภาษณ์) เมื่อพิจารณาระบบการพิมพ์ซ้ำหรือการผลิตซ้ำวรรณคดีสินไซในลาวแล้วจะพบว่า วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นวรรณคดีลาวเรื่องเดียวที่ได้รับความสนใจของผู้คน ข้อนี้เองทำให้วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญของชาติลาว อีกทั้งยังน่าจะเป็นวรรณคดีลาวเรื่องเดียวที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างกลุ่มงานวรรณคดีเรื่องสินไซรูปแบบอื่นตามมา

อุทิน บุนยวง ได้ปรับแต่งเรื่อง “สินไซ” เป็นบทร้อยแก้วหรือคำพูดธรรมดาที่มีรูปภาพประกอบบางตอนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงวรรณคดีโบราณได้ เนื่องจากคำกลอนในวรรณคดีสินไซเดิมมีเนื้อหาและคำศัพท์ที่เข้าใจยาก ดังนั้นจึงทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจในเนื้อเรื่อง ไม่ทราบถึงใจความที่แท้จริงของเรื่อง ดังนั้นจึงพิมพ์ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านที่เป็นเยาวชน ซึ่งได้ศึกษาจากฉบับที่เขียนโดย มหาสิลา วีระวงส์ เป็นแนวทาง สินไซที่เป็นถ้อยคำธรรมดาซึ่งปรับปรุงให้อ่านง่ายเหมาะสมกับผู้อ่านรุ่นใหม่ เรื่องสินไซฉบับปรับปรุงดังกล่าวให้เป็นถ้อยคำธรรมดานี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากผู้อ่านทุกเพศทุกวัยและได้รับการตีพิมพ์เป็นจำนวนหลายครั้ง เรียงลำดับดังนี้ ปี ค.ศ. 1991, 1993, 1994, 1996, 2003-2004, 2004-2005, 2010 (บัวลี ปะพาพัน, 2560: สัมภาษณ์) ดาลา กันละยา พร้อมด้วยคณะก็ได้พูดถึงคุณค่าของเรื่อง “สังสินไซ” ที่มีต่อสังคมลาวผ่านการอธิบายศัพท์เพื่อให้ผู้อ่านทั้งหลายได้สัมผัสกับเนื้อหาหรือแก่นเรื่องอย่างละเอียดที่ซ่อนอยู่ในวรรณคดีเรื่องนี้ จึงได้จัดตั้งโครงการแปลคำศัพท์จากวรรณคดีสินไซขึ้น เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาอ่านเข้าใจ และได้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1995 โดยกรมวรรณคดีและวัฒนธรรมมหาชนตีพิมพ์เป็นคำกลอน 2 เล่มจบ (ดาลา กันละยา, 2560: สัมภาษณ์) เช่นเดียวกับพระสุนทระวิ กมพะพัน ซึ่งกล่าวว่า เนื่องจากเรื่องสังสินไซในลาวยังไม่สมบูรณ์ถ้าเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านพระสุนทระวิ กมพะพัน ได้ปวิวรรตจากอักษรธรรมมาเป็นภาษาลาวเป็นคำกลอนเล่มเดียวจบ (ตอนปลาย) หนังสือผูกโบราณเรื่องสังสินไซฉบับสมบูรณ์ตั้งแต่ตอนต้นไปถึงผูกปลาย แต่สินไซสำนวนของ มหาสิลา วีระวงส์

ปริวรรต เรื่องดำเนินตั้งแต่ตอนต้นไปจนถึงบันนาคสะดุง (ฉบับเดิมสิ้นสุด บันนี้) ส่วนสำนวนนี้ยังได้ดำเนินต่อไป ตั้งแต่บันกุ่มพันคินซีพ จนถึงบันหกษัตริย์ยุทธกรรมและม้วนท้ายชาดกซึ่งได้พิมพ์เป็นเล่มในปี ค.ศ. 2016 (พระสุนทระวี กมพะพัน, 2560: สัมภาษณ์) เมื่อพิจารณาจากข้อมูลจะเห็นว่าวรรณคดีเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวลาวและได้รับการผลิตซ้ำมาไม่ขาดระยะจึงอาจทำให้ลาวรับรู้เรื่องสินไซในหลากหลายมิติด้วยกัน

นอกจากมีการศึกษาด้านการปริวรรตเรียบเรียงและตีพิมพ์เผยแพร่ออกสู่สายตาประชาชนชาวลาวแล้ว ยังมีนักวิชาการหลายคนได้ศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกเพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จักเรื่องสินไซให้กว้างขวาง เช่น มหาสิลา วิละวงส์ (1996: 118-223) ได้อธิบายแง่มุมเกี่ยวกับวรรณคดีในสมัยโพธิสารราชและได้เสนอเกี่ยวกับประวัติของนักประพันธ์คือปางคำไว้ชัดเจนว่า เป็นข้าราชการสำนักของอาณาจักรล้านช้างสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเจ้า ซึ่งเป็นข้อมูลที่ตรงกับที่พระอริยานุวัตรอธิบายไว้ (พระอริยานุวัตร, 2530: คำอธิบายเรื่องสินไซ) ทองคำ อ่อนมะนิสอน (2011) กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวในงานวิจัยเรื่อง บทบาทนางสุมณฑาและไผ่ปัญญาของสินไซ โดยทองคำได้เสนอเรื่องสินไซไม่เพียงนำเสนอลักษณะเด่นของตัวละครเอกชายคือสินไซเท่านั้น หากแต่ยังได้นำเสนอพฤติกรรมและบทบาทของตัวละครหญิงคือนางสุมณฑาว่า ภาพลักษณ์ผู้หญิงลาวซึ่งแสดงผ่านตัวละครหญิงคือนางสุมณฑา และขณะเดียวกันก็กล่าวถึงความสามารถ ความฉลาดหลักแหลมของสินไซในการไปตามตัวอามาได้สำเร็จ และในระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่ามีงานวิจัยวรรณคดีเรื่องสินไซลาวไว้จำนวนมาก และศึกษาค้นคว้าในหลากหลายมิติด้วยกัน คือ 1) การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ 2) การศึกษาจุดเด่นของวรรณคดีสินไซ และ 3) การศึกษาบทบาทตัวละคร

เมื่อพิจารณาข้อมูลการศึกษาวิจัยงานวรรณคดีเรื่องสินไซเบื้องต้นแล้ว อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อระบบความคิดและวิถีวัฒนธรรมลาว อีกทั้งควรสังเกตว่า ตัวอย่างงานศึกษาวิจัยเหล่านั้นน่าจะศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซใน 3 มิติด้วยกัน โดยยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีมรดกสินไซเชื่อมโยงให้เห็นบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์วรรณคดีเรื่องดังกล่าวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมลาวอย่างเป็นระบบ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในแง่ต่างๆ เชื่อมโยงร่วมกับบริบทสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาว รวมถึงการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลวรรณคดีสินไซในเชิงวัฒนธรรมในมิติทางคติชนวิทยา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในมิติดังกล่าวน่าจะเป็นมิติการศึกษาที่เชื่อมโยงและสืบย้อนให้เห็นแนวคิด บทบาทหน้าที่ตัวบทวรรณคดีสินไซและปฏิสัมพันธ์ตัวบทวรรณคดีสินไซกับบริบทสังคมลาว ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นวิถีวัฒนธรรมลาวที่มีวรรณคดีสินไซเป็นชุดความคิดสำคัญพื้นฐาน พร้อมทั้งสืบย้อนให้เห็นการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและการให้ความหมายเกี่ยวกับแง่มุมความเชื่อทางศาสนาพุทธลาวที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีสินไซในมุมมองของ

วรรณคดีสั้นไซ้กับพุทธศิลป์ลาวซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ลาวรับรู้และสืบทอดกันมาอย่างเป็นระบบภายใต้วัฒนธรรมพุทธศาสนาลาวและมีตัวบทวรรณคดีสั้นไซ้เป็นบ่อเกิด รวมถึงอิทธิพลและบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีสั้นไซ้ที่มีต่อสังคมลาว กระบวนการศึกษาเช่นนี้น่าจะส่งเสริมองค์ความรู้ บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกสั้นไซ้ในมิติใหม่ เพิ่มเติมจากการศึกษาในแง่ของวรรณศิลป์หรือวรรณคดีที่มีอยู่ก่อนหน้า ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีเรื่องสั้นไซ้ ตลอดถึงการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากรวมทั้งเรื่องดังกล่าวภายใต้มิติวัฒนธรรมลาวอย่างละเอียด และจะนำเสนอบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ในบริบทสังคมวัฒนธรรมลาวในแง่มุมต่างๆ ผ่านเรื่องราวของวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ อย่างเป็นระบบ

1.2 คำถามหลักในการวิจัย

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างๆ ของวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ รวมถึงรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ กับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมลาว โดยจะเน้นศึกษาในมุมมองทางคติชนวิทยาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะเชื่อมโยงไปถึงสังคมลาวแบบดั้งเดิมและสังคมลาวสมัยใหม่ รวมถึงสืบย้อนให้เห็นมุมมองทางวัฒนธรรมลาวที่สัมพันธ์กับวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ ในมิติต่างๆ ดังนั้น จึงตั้งคำถามหลักในการวิจัยว่า 1) วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญและปฏิสัมพันธ์กับระบบคิดของผู้นำลาว สังคมลาว วัฒนธรรมลาวทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างไร 2) วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อระบบการศึกษาลาวอย่างไร 3) วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้กับสังคมชนเผ่ามีความเชื่อมโยงกันอย่างไร 4) วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้มีบทบาทหน้าที่หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อภูมิวัฒนธรรมลาว โลกทัศน์ระบบความเชื่อแบบชาวพุทธลาว พุทธศิลป์หรือศิลปกรรมในวัดวาอารามลาวอย่างไร

1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้ในสังคมลาว

1.3.2 เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ้กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว

1.4 ความสำคัญของการวิจัย

1.4.1 ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ่ที่มีต่อสังคมและมิติทางวัฒนธรรมลาว

1.4.2 ทำให้ทราบรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ่กับบริบทสังคมและมิติทางวัฒนธรรมลาว

1.4.3 ทำให้ทราบถึงกระบวนการในการปรับใช้วรรณคดีมรดกเรื่องสั้นไซ่ในบริบทสังคมและมิติทางวัฒนธรรมลาว

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การเลือกข้อมูลเรื่องสั้นไซ่และข้อมูลตัวบทเรื่องสั้นไซ่ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบริบทสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาว โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

1.5.1 เลือกเฉพาะตัวบทเรื่องสั้นไซ่ที่มีการตีพิมพ์เป็นอักษรลาวปัจจุบันเท่านั้น

1.5.2 เลือกเฉพาะเรื่องสั้นไซ่สำนวนลาวจากตัวบทศิลปะการละครและศิลปะการแสดง

1.5.3 หากจะต้องอาศัยข้อมูลตัวบทสั้นไซ่ประเภทมุขปาฐะของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในลาว จะเลือกชุดข้อมูลที่เล่าสืบกันมาไม่ขาดสายและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนลาว

1.5.4 คัดเลือกข้อมูลเรื่องสั้นไซ่สำนวนลาวที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.5.4.1 เรื่องสั้นไซ่ที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ หากต่างสำนวนกันจะใช้เกณฑ์แนวเทียบทางวรรณคดี กัณฑ์ต่อกัณฑ์ หรือบั้นต่อบั้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของแต่ละสำนวน

1.5.4.2 เรื่องสั้นไซ่ที่เป็นมุขปาฐะของชนเผ่าจะเลือกเฉพาะที่มีในประเทศลาวเท่านั้น

1.5.4.3 เรื่องสั้นไซ่สำนวนที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ที่พบได้ในพื้นที่ประเทศลาว ถือเป็นข้อมูลที่อิงอาศัยและสอดคล้องกัน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงจะใช้ข้อมูลเรื่องสั้นไซ่สำนวนลาวเป็นข้อมูลหลัก

1.5.5 เลือกฉบับหรือสำนวนที่สมบูรณ์โดยการเปรียบเทียบเนื้อหา และได้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 9 สำนวน ดังนี้

1.5.5.1 เรื่องสั้นไซ่ลาวสำนวนร้อยกรอง จัดเรียงตามปีที่พิมพ์ ดังนี้

1) สั้งสินไซย์ (เล่ม1 และ2) สำนวนสิลา วีระวงส์ ตีพิมพ์ ค.ศ. 1949 และค.ศ. 1951

2) สั้งสินไซ สำนวนสิลา วีระวงส์ ตีพิมพ์ ค.ศ. 1954

3) สั้งสินชัย สำนวนสิลา วีระวงส์ ตีพิมพ์ ค.ศ. 1966

2011

- 4) สังข์ศิลป์ชัย สำนวนสิลา วีระวงส์ ตีพิมพ์ ค.ศ. 1969
 - 5) สังข์สินไชย สำนวน พ. พวงสะบา ตีพิมพ์ ค.ศ. 1977
 - 6) สังข์สินไชย สำนวน ดารา กัญละยา พร้อมคณะ ตีพิมพ์ ค.ศ. 1995
 - 7) สังข์สินไชย สำนวน พ. พวงสะบา ตีพิมพ์ ค.ศ. 1996
 - 8) สังข์สินไชย (เล่ม 1 และ 2) สำนวนสิลา วีระวงส์ ตีพิมพ์ ค.ศ. 2009 และ ค.ศ.
 - 9) สังข์สินไชย สำนวน พระบุนทะวี กมพะพัน ตีพิมพ์ ค.ศ. 2016
- 1.5.6 ศิลปกรรมเรื่องราวสินไชยที่ปรากฏในวัดและในพื้นที่ประเทศลาว ดังนี้
- 1.5.6.1 วัดไต้น้อย เมืองสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.2 วัดอุบุมง เมืองสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.3 วัดจอมไตร เมืองสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.4 วัดทุ่งตุม เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.5 วัดพันหมื่น เมืองสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.6 วัดโพนสะหวัน เมืองสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.7 วัดอามอน เมืองสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.8 วัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง นครหลวงพระบาง
 - 1.5.6.9 วัดเชียงแมน เมืองจอมเพ็ด นครหลวงพระบาง
 - 1.5.6.10 วัดโชคไช เมืองสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.11 วัดวิซุน เมืองหลวงพระบาง นครหลวงพระบาง
 - 1.5.6.12 วัดดงโคก เมืองไซทานี นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.13 วัดหายโศก เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.14 วัดตาเหลว เมืองจำปอน นครสะหวันนะเขต
 - 1.5.6.15 วัดบ้านทวด เมืองจำปอน นครสะหวันนะเขต
 - 1.5.6.16 วัดหนองบัวท่า เมืองสองคอน นครสะหวันนะเขต
 - 1.5.6.17 วัดเชียงม่วน เมืองหลวงพระบาง นครหลวงพระบาง
 - 1.5.6.18 วัดขวาทหลวง เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.19 วัดจัน เมืองสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.20 วัดสีสะเกต เมืองสีสัตตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.21 วัดถ้ำน้ำย้อย เมืองสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.22 วัดทุ่งนางนาง เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์
 - 1.5.6.23 วัดโพนต้อ เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์

- 1.5.6.24 วัดสี่ส้าวอน เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.25 วัดสี่ตำวน เมืองสี่ดัดตะนาค นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.26 วัดดหัวซัว เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.27 วัดเชียงควน เมืองหาดชายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.28 วัดถ้ำพระ เมืองสังทอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.29 วัดदानสินไซ เมืองสี่โคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.30 วัดสินไซ เมืองเพื่อง แขวงเวียงจัน
- 1.5.6.31 วัดผาสังเมืองเพื่อง แขวงเวียงจัน
- 1.5.6.32 วัดหลวงถัดตะนาลาม เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก
- 1.5.6.33 วัดจำปา (เจียมปา) เมืองสี่โคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.34 บ้านจำปา (วัดเก่า) เมืองสี่โคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.35 หอวัฒนธรรมแห่งชาติ เมืองจันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.36 สวนวัฒนธรรม เมืองหาดชายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์
- 1.5.6.37 พิพิธภัณฑ์ท่านไกสอน พมวิหาน จันทะบูลี นครหลวงเวียงจันทน์

1.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้จึงจะต้องการศึกษาวิเคราะห์ทั้งบทบาทหน้าที่และการปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดี
 สิ้นไซในมิติต่างๆ รวมถึงการให้ความหมายวรรณคดีมรดกเรื่องสิ้นไซในฐานะวรรณคดีมรดกที่มี
 บทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมลาว โดยใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (Function of Literature)
 แนวคิดสหบท (Intertextuality) เป็นแนวคิดหลัก และแนวคิดการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม
 (Interpretation of Culture) เป็นแนวคิดรองในการวิจัย โดยการศึกษามิติต่างๆ ดังกล่าวน่าจะทำให้
 ให้ทราบชัดถึงบทบาทหน้าที่และการปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกเรื่องสิ้นไซที่มีต่อสังคมและ
 วัฒนธรรมลาว ทั้งยังอาจเชื่อมโยงและสะท้อนถึงมิติวัฒนธรรมลาวทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างเป็น
 ระบบจากแนวคิดทฤษฎีของนักคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในกรอบแนวคิดในการ
 ศึกษาวิจัย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สินไช: บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1.7.1 ทบทวนวรรณคดี เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีสินไชสำนวนลาว

1.7.2 รวบรวมข้อมูลวรรณคดีสินไชที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว และรวบรวมข้อมูลตัวบทที่ปรากฏในงานศิลปกรรมและประติมากรรมสินไช ละครคำกลอน ภาพยนตร์สินไช และลำสินไช

1.7.3 วิเคราะห์ข้อมูล

1.7.3.1 วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีสินไชโดยใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่แนวคิดทางคติชนวิทยา และสืบย้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีสินไชกับสังคมและวัฒนธรรมลาว

1.7.3.2 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกสินไชกับสังคมและวัฒนธรรมลาว จากข้อมูลลายลักษณ์และข้อมูลพื้นที่ผ่านแนวคิดและทฤษฎีตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว

1.7.3.3 เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.7.4 ชี้นำเสนอผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

1.7.4.1 ประมวลผลการวิจัย เรียบเรียงผลการวิจัยที่ได้ร่วมกับแนวคิด/ทฤษฎีและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.7.4.2 ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยเรียบเรียงจากสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัย

1.8.1 คำว่า “*สินไซ*” หมายถึง เรื่องชาดกนอกนิบาต สินไซทั้งสำนวนร้อยกรอง และสำนวนร้อยแก้วซึ่งได้ถูกพัฒนามาจากเรื่องสินไซที่ทำวปางคำเป็นผู้แต่ง ต่อมาผู้ผู้นำไปปรับปรุงใหม่จนเกิดเป็นสำนวนต่างๆ ในภายหลังแต่ยังคงเรียกชื่อว่าสินไซ

1.8.2 คำว่า “*วรรณคดีมรดก*” หมายถึง วรรณคดีเรื่องสำคัญที่มีผู้สร้างไว้ก่อนหน้าและดำรงอยู่คู่สังคมใดสังคมหนึ่งมาไม่ขาดระยะและเป็นวรรณคดีที่สำคัญระดับชาติ ซึ่งผู้คนรู้จักดีว่ามี การสืบทอดมาอย่างเป็นระบบ

1.8.3 คำว่า “*บทบาทหน้าที่*” หมายถึง บทบาทหน้าที่ ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซที่มีต่อวิถีชีวิตของสังคมวัฒนธรรมลาวในด้านต่างๆ คือบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง ด้านประเพณี พิธีกรรม ด้านการศึกษาและคำสอน ด้านการปกครอง ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม

1.8.4 คำว่า “*ปฏิสัมพันธ์*” หมายถึง มิติที่ตัวบทวรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ ได้รับการปรับใช้และได้รับการสร้างเสริมเชื่อมโยงไปถึงสังคม วัฒนธรรม ศิลปกรรมหรือความงามแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น การศึกษา แนวคิดคำสอนของผู้นำแห่งรัฐ บทละคร จิตรกรรม ประติมากรรม

1.8.5 คำว่า “*การสื่อความหมายทางวัฒนธรรม*” หมายถึง กระบวนการสร้างการรับรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรม หรือวิถีทางสำหรับรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมด้วยการพิจารณาและตีความหมาย โดยดึงเอาความหมายที่ซ่อนอยู่ในสัญลักษณ์ที่คนได้สร้างไว้ออกมา เพื่อใช้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจและทัศนคติต่อชีวิต

1.8.6 คำว่า “*ศิลปกรรม*” หมายถึง รูปภาพที่เกิดจากการแกะสลัก หรือ รูปรอยตัวที่แกะขึ้นจากวัสดุ เช่น ไม้ ปูน เป็นต้น

1.8.7 คำว่า “*จิตรกรรม*” ในงานวิจัยนี้หมายถึง ผลงานศิลปะประเภทจิตรกรรม ประกอบด้วยภาพวาดประกอบผนัง เพื่อสื่อความหมายในแง่ใดแง่หนึ่ง

1.9 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.9.1 เครื่องหมายมหัพภาคอยู่หน้าเนื้อหาที่เป็นบทร้อยกรองเรื่องสืงไสทุกๆ ส่วนวน แสดงความว่า ก่อนหน้าบทประพันธ์ที่ยกมามีเนื้อความที่เป็นบทประพันธ์อื่นอยู่ก่อนแต่ไม่ได้กล่าวถึง แต่งานวิจัยนี้คัดบทความประพันธ์ยกมาเพียงเท่านี้

1.9.2 เครื่องหมาย (.) มหัพภาค ที่เรียงกันอยู่ด้านล่างระหว่างบาทบทประพันธ์ แสดงถึงการอ้างอิงและยกวรรณคดีเรื่องนั้นๆ มาแต่เป็นคนละวรรคไม่ต่อเนื่อง กล่าวคือเครื่องหมาย (.....) แสดงให้เห็นว่าเนื้อความไม่ต่อเนื่องกันทีเดียวของตัวบท หากแต่นำมาอ้างอิงในที่เดียวกัน

1.9.3 รูปคำที่แตกต่างกันในงานวิจัยนี้ เช่น ชื่อตัวละครเอกและตัวละครแวดล้อมในเรื่องสืงไสจะยึดถือรูปเขียนเป็นเกณฑ์ ไม่ยึดตามเสียงที่ออกเช่น สืงไส โดยจะใช้รูปเขียน “สืงไส” ซึ่งเป็นรูปที่นิยมใช้กันในลาวและสื่อความถึงมิติทางวัฒนธรรมลาว แต่เมื่อมีรูป “สืงไส-สืงไส-สืงชัย-สืงชัย” ที่ใช้เป็นชื่อเรียกภูมินามหรือชื่อหนังสือจะคงใช้รูปตามภูมินาม วัดหรือสถานที่นั้นๆ ตามความนิยมซึ่งมีผู้คนในพื้นที่คุ้นชินและใช้กันมานาน โดยจะคงรูปนั้นๆ ไว้ไม่ปรับเปลี่ยน โดยจะคงรูปเขียนหรืออักษรวิธีที่ใช้เป็นชื่อเฉพาะภูมินามประจำถิ่นจะคงไว้ตามที่ปรากฏในข้อมูลของท้องถิ่น

1.9.4 เอกสารที่ระบุปีที่พิมพ์เป็น พุทธศักราช คือ พ.ศ. และคริสต์ศักราช คือ ค.ศ. ในงานวิจัยนี้ทั้งหมดทั้งที่ตีพิมพ์เป็นอักษรไทย อักษรลาว และอักษรโรมัน จะคงใช้ตัวเลขของศักราชที่ตีพิมพ์ในต้นฉบับเดิม เช่น เอกสารที่ตีพิมพ์โดยใช้ระบบปีตามคริสต์ศักราช ก็จักคงตัวเลขที่ตีพิมพ์นั้นไว้ทุกส่วนงานทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลตรงกับบรรณานุกรมท้ายเล่ม และเพื่อให้ระบบการสืบค้นที่ตรงตามความเป็นจริง กล่าวคือจะไม่ปรับเปลี่ยนระบบคริสต์ศักราชเป็นพุทธศักราช เช่นเดียวกันเอกสารที่ตีพิมพ์ด้วยอักษรและภาษาไทยก็จักคงตัวเลขปีที่พิมพ์ซึ่งเป็นระบบตัวเลขระบุปีตามพุทธศักราชไว้เช่นเดิมทั้งหมด

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สินไซ: บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดสำคัญ 4 ประการคือ

- 2.1.1 แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (แนวคิดหลัก)
- 2.1.2 แนวคิดเรื่องสหบทหรือสัมพันธ์บท (แนวคิดหลัก)
- 2.1.3 แนวคิดเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (แนวคิดรอง)
- 2.1.4 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ (แนวคิดรอง)

เป็นแนวคิดวิจัยวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีกับบริบทวรรณคดีสินไซลาวเป็นกระบวนการศึกษาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นระบบคิด และความเชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทวรรณคดีกับบริบทสังคมวัฒนธรรมและผู้คน จากแนวคิดการวิจัยแนวคิดทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซสำนวนลาว เป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีระบบและส่งผลให้ทราบชัดถึงบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของตัวบทวรรณคดีสินไซกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวรรณคดีและทางคติชนอย่างเป็นระบบ จากแนวคิดทฤษฎีของนักคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่

วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) เป็นผู้เขียนบทความเรื่อง “Four Function of Folklore” (1965: 281-298) ซึ่งให้เห็นว่า เราควรสนใจบริบททางสังคมของคติชน (social context of Folklore) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน 4 ประการคือ

- 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม
- 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า
- 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม
- 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ

จากแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนทั้ง 4 ประการข้างต้นควรนำแนวคิดทั้ง 4 ประการไปโยงถึงประเด็นสำคัญในงานวิจัยนี้ คือ วรรณคดีสินไซลาวเป็นวรรณคดีที่ให้ความบันเทิงสำหรับ

ประชาชนชาวลาว เป็นเครื่องมือให้การศึกษาแก่ประชาชนชาวลาว เป็นเครื่องมือควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคมลาว ประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลชุดดังกล่าวแล้วทำให้ทราบได้ว่า วรรณคดีมรดกสินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อประเพณีพิธีกรรม ทำหน้าที่ให้การศึกษา รักษามาตรฐานทางสังคม และให้ความเพลิดเพลินตลอดถึงเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ ในการสร้างความเป็นกลุ่มชนเดียวกันของลาวที่มีวรรณคดีสินไซเป็นตัวเชื่อมโยงให้ผู้คนมีน้ำใจรักใคร่สามัคคีกัน นอกจากนี้เรื่องสินไซมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสำคัญให้กับผู้นำลาวในสังคมสมัยใหม่ แม้ว่าเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่มีอายุยาวนาน และยังได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลายในหมู่ชาวลาว ส่วนศิริพร ณ ถลาง (2552: 363) ได้ปรับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของบาสคอม เหลือ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

- 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม
- 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม
- 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

ใน An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art ที่ Thomas A. Greenรวบรวมและได้อธิบายว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสุภาษิต เรื่องราวหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) และ Bronislaw Malinowski ยังกล่าวอีกว่า (ศิริพร ณ ถลาง, 2548: 318) ตัวบท (ของเรื่องเล่า) ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก แต่ถ้าปราศจากบริบท ตัวบทนั้นก็ดูจะเป็นสิ่งที่ไม่มี “ชีวิต” และประโยชน์หนึ่งที่ว่า เรื่องเล่าทั้งหลาย “มีชีวิตอยู่” ในสังคมของชาวบ้าน ไม่ได้มีชีวิตอยู่บน “กระดาษ” จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทคติชน ไม่ได้ปรากฏในหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่ได้นำมาใช้ในสังคมเชิงปฏิบัติการ คติชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อสังคมหนึ่ง ๆ เป็นอย่างมาก เมื่อเป็นเช่นนี้หากใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่วิเคราะห์วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซแล้ว น่าจะนำไปสู่การได้ข้อสรุปหรือมุมมองการศึกษาวรรณคดีเรื่องดังกล่าวว่า มีบทบาทหน้าที่อย่างไร วรรณคดีสินไซได้ดำรงอยู่อย่างไรในสังคมและวิถีวัฒนธรรมของลาว เรื่องราวของวรรณคดีสินไซ น่าจะมีความสัมพันธ์กับชุดข้อมูลทางวัฒนธรรมประเภทอื่นในลาวอย่างไร

2.1.2 แนวคิดเรื่องสหบท

คำว่าสหบท (Intertextuality) เป็นคำที่นักวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสแนวโครงสร้างนิยมชื่อ จูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) เป็นผู้คิดขึ้น โดยมองว่าตัวบทมีลักษณะเป็นสหบท คำพูดหรือคำ จำนวนมากจากตัวบทอื่นผสมผสานเกิดเป็นตัวบทใหม่ ตัวบทเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และได้รับ อิทธิพลแนวการเขียนมาจากตัวบททางสังคมและวัฒนธรรม ตัวบทจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นปัจเจกหรือ โดดเดี่ยว หากแต่เป็นการหลอมรวมของการสร้างตัวบททางวัฒนธรรม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 151) เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า วรรณคดีมรดกสินไซสำนวนลาวเองก็อาจมีส่วนผสมผสาน ให้เกิดเป็นตัวบทขึ้นมา อีกแง่หนึ่งแม้แต่ท้าวปางคำเองซึ่งเป็นชาวลาวล้านช้างก็ได้รับอิทธิพลทาง สังคมและวัฒนธรรมลาวมาเขียนตัวบทวรรณคดีสินไซขึ้น ดังนั้น การวิเคราะห์เรื่องสินไซลาวจึง วิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยแนวคิดสหบท

แนวคิดสหบทดังกล่าวทำให้ได้ว่า ตัวบทจึงไม่มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นหนึ่งเดียว เป็น การรวบรวมสหบททางวัฒนธรรม ตัวบทหนึ่งๆ และตัวบททางวัฒนธรรม คือ ตัวบทไม่สามารถแยก ออกจากตัวบทที่ใหญ่กว่า คือ วัฒนธรรมและสังคมซึ่งตัวบทถูกสร้างขึ้น ตัวบทตามความเห็นของ บุคคลเป็นการรวมเอาเสียงสองเสียงไว้ด้วยกัน ตัวบทที่ถูกสร้างขึ้นจากตัวบททางสังคม ภาษาและ วาทกรรมในสังคม ตัวบทไม่ได้ให้ความหมายที่ชัดเจนและถาวร แต่ตัวบทรวบรวมเอาความขัดแย้ง ทางวาทกรรมในความหมายของคำไว้ด้วยกัน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 153) ส่วนนพพร ประชากุล (2552: 329-336) ว่าตัวบทหนึ่งๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวบทอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า การมองใน แนวสัมพันธ์ บท อนึ่ง การมองในแนวสัมพันธ์ คือการเชื่อมโยงตัวบทต้นทางกับตัวบทปลายทางซึ่ง สามารถอ่านความหมายได้ใหม่ แตกต่างจากการอ่านโดยพิจารณาเพียงแคภายในตัวบทเท่านั้น ปรากฏการณ์สัมพันธ์ที่พบในวรรณกรรมไทยโบราณหาใช้สิ่งแปลกใหม่ในยุคสมัยนั้น แต่เป็นมิติที่ แปลกในยุคสมัยปัจจุบัน นั่นเพราะก่อนหน้านี้มีความเชื่อว่าวรรณกรรมที่มีค่าควรแก่การยกย่องนั้น ต้องเป็นงานที่ไม่ซ้ำแบบใคร และต้องมีความคิดสร้างสรรค์ปรากฏ ทั้งยังพึงมีความเป็นปัจเจกบุคคล อีกด้วย การศึกษาในแนวสัมพันธ์แม้มิได้ทำให้เข้าใจในวรรณกรรมอย่างแจ่มชัด แต่เป็นเครื่อง ยืนยันได้อย่างหนึ่งว่าวรรณกรรมมักสนทนากับวรรณกรรมมากกว่าสนทนากับโลกของความเป็นจริง เมื่อพิจารณาข้ออภิปรายของนพพร ประชากุล อาจทำความเข้าใจได้ว่า ตัวบทวรรณคดีไม่ได้อยู่โดด เดี่ยวโดยไม่สัมพันธ์กับบริบทอื่น อีกแง่หนึ่งควรเชื่อได้ว่า ตัวบทภายในตัวเองอาจมีความเกี่ยวข้องกับ วรรณกรรมด้วยกันมากกว่าโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งมีมติเช่นนี้จะทำให้เห็นว่า วรรณกรรมเป็นเรื่องไม่ จริงหรือเสมือนจริงที่มีความสัมพันธ์กับมิติแห่งความเสมือนจริงด้วยกันเองมากกว่าความเป็นจริงที่ เป็นไปในโลกจริงๆ จากแนวคิดของจูเลีย อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซได้รวมเอา คุณลักษณะอื่นๆ ไตที่มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม คตินิยม ระบบความเชื่อและ วัฒนธรรมไว้ในวรรณคดีเรื่องเดียวตัวเดียว ซึ่งเป็นไปในแนวเดียวกับตัวบททางวรรณคดีที่รวมเอา

เสียงมากกว่าสองเสียงไว้ในตัวบทเดียวกัน จึงเห็นว่า ตัวบทวรรณคดีมรดกสินไซลาวเป็นสหบททางวัฒนธรรมที่ถูกรวมไว้ในตัวบทหนึ่งๆ

นอกจากนี้คริสตีวา (Kristeva) (อ้างใน ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 155) ยังได้ประยุกต์แนวคิดเรื่อง “ขบวนแห่” (carnivalization) กับความหลากหลายทางเสียง (Plural voiced หรือ polyphonic) ซึ่งบังคับเสนอแนวคิดเรื่อง “ขบวนแห่” ของวรรณคดีซึ่งสามารถใช้วิเคราะห์ตัวบทที่ไม่ใช่วรรณคดีก็ได้ แนวคิดเรื่องขบวนแห่สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องเสียงสองเสียงในถ้อยคำ คริสตีวาคิดว่า ในถ้อยคำมิได้มีเพียงเสียงอย่างที่บังคับว่าเท่านั้น แต่ในถ้อยคำมีเสียงหลายเสียงทั้งส่วนที่เป็น วลี ประโยค ย่อหน้า เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเสียงต่างๆ หรือตัวบทต่างๆ และการผสมผสานของเสียงเหล่านี้มิได้มีเพียงความหมายเท่านั้น แต่เป็นไปในระดับโครงสร้างและสัทศาสตร์ด้วย ลักษณะเช่นนี้คริสตีวาเรียกว่า “สหบท” (Intertextuality) ในตัวบทหนึ่งๆ มีถ้อยคำหลากหลายเสียงซึ่งนำมาจากตัวบทอื่น นำมาเชื่อมโยงและกลายเป็นตัวบทใหม่ ตัวบททุกตัวจึงสร้างขึ้นจากตัวบทอื่นๆ และเป็นการรวบรวม ดัดจับ และแปรเปลี่ยนจากตัวบทอื่น (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 155)

เมื่อพิจารณาตัวบทวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซลาว และตัวบทที่สัมพันธ์กับวรรณคดีมรดกสินไซโดยใช้มุมมองหรือกรอบแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่า เรื่องราวในวรรณคดีมรดกสินไซมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งอย่างในตัวบทเดียว และน่าจะเป็นตัวบทวรรณคดีที่มีลักษณะหรือปฏิสัมพันธ์พิเศษเฉพาะ ซึ่งน่าจะได้รับการผสมผสานจากเงื่อนไขทางสังคม ระบบความเชื่อ ขนบนิยมในมิติของบริบทสังคมลาวและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากความเป็นวัฒนธรรมอื่น หรืออาจรวมเอาระบบความเชื่อในแง่ของจักรวาลทัศน์ทางศาสนาหลายแบบรวมไว้ในวรรณคดีมรดกสินไซ ซึ่งควรวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดสหบท เพื่อทำให้เกิดการนำเสนอมุมมองใหม่ของวรรณคดีมรดกสินไซลาว ทั้งนี้ส่งต่อและสืบเนื่องถึงการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้มีการรอบแนวคิดการอธิบายเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมของลาวล้านช้างอย่างเป็นระบบ

2.1.3 แนวคิดเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม

2.1.3.1 ความหมายของวัฒนธรรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ กันออกไป ดังเช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539: 757) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญอกงามเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้ในหมู่ของพวกตน (พระยาอนุমানราชธน, 2513: 2) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมในแนวของนักมานุษยวิทยาว่า “หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ส่วนรวมผลิตสร้างขึ้น โดยการเรียนรู้จากกันและสืบต่อเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นส่วน

ทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม”

สุพัตรา สุภาพ (2529: 119) ให้ความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมในฐานะนักสังคมวิทยาว่า “หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ” สุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2527: 11) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม หมายถึง แนวทางในการแสดงออกของวิถีชีวิตทั้งปวง ที่บุคคลของกลุ่มชนคิดขึ้นหรือกระทำขึ้นเป็นต้นแบบ หรือเสริมต่อขึ้น แล้วคนส่วนใหญ่ของกลุ่มชนยอมรับ สืบทอดจนกระทั่งสิ่งนั้นส่งผลต่อนิสัยของการคิด การเชื่อถือ และการกระทำของคนหมู่มากแห่งกลุ่มชนนั้นๆ” ดำรง ฐานดี (2520: 30) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “ทุกสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตรวมในสังคม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นยอมรับนับถือและปฏิบัติตาม รวมทั้งเก็บสะสมและถ่ายทอดวิธีการประพฤติดิปฏิบัตินั้นต่อไปยังลูกหลานด้วย ” ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518: 3-4) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเด็น สรุปได้ ดังนี้

1) วัฒนธรรมในความหมายกว้าง หมายถึง วิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิต ที่ได้ปฏิบัติสั่งสมมา รวมทั้งความรู้สึกรู้สึกคิดต่างๆ ที่คนได้กระทำ สร้างขึ้น มีการสั่งสมถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้น อะไรก็ตามที่เป็นผลงานและเรื่องราวของมนุษย์ ต่างก็เป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น

2) วัฒนธรรมในความหมายแคบ หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน วัฒนธรรมประเภทนี้ซึ่งจำกัดเฉพาะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมเท่านั้น

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึง “น.ความเจริญ ความงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1058) ส่วนในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า “Culture วัฒนธรรม ทางสังคมศาสตร์หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถถ่ายทอดทางสังคมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น วิถีชีวิตสัญลักษณ์ความเชื่อ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 83) ความคิดของนักมานุษยวิทยาสังคมได้รับอิทธิพลจากนิยามของ อี.บี. ไทเลอร์ (E.B. Tylor, 1832-1917) โดยไทเลอร์ได้กล่าวถึงระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎ และประเพณีที่เรียนรู้ได้ โดยทางโบราณคดีความหมายของคำนี้สื่อให้เห็นว่าเน้นที่การศึกษาวัฒนธรรมทางวัตถุ ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุต้องศึกษาในสาขา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 83) จากความหมายใน

พจนานุกรมราชบัณฑิตทำให้เข้าใจได้ว่า วัฒนธรรมหมายถึงความเจริญงอกงามที่เป็นหมู่คณะ คือ คนในสังคมมีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนในการทำให้มีความเจริญนั้นๆ ที่เรียกว่าวัฒนธรรม ที่อาจจะเป็นไปได้ในสภาพของวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุก็ได้ กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม ประเพณี หรือระเบียบที่คนร่วมกันทำให้มีให้เห็นให้เจริญขึ้นในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมจึงควรเป็นวัฒนธรรมได้

จากคำกล่าวของนักวิชาการทั้งหมด สรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ตามภูมิปัญญา ตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชน มีการสั่งสม สืบทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ควรตั้งข้อสังเกตได้ว่า เรื่องสินไซลาวเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งควรจะถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางหนังสือและไม่เพียงเท่านั้น เรื่องเรื่องดังกล่าวยังได้เก็บจากระบบความเชื่อ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรมซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเข้าไว้ด้วย ดังนั้นจึงน่าเชื่อได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีส่วนผสมทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างจากสัตว์ที่ทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอิงอยู่กับสัญชาตญาณ แต่มนุษย์มีพัฒนาการกว่านั้น คือมนุษย์รู้จักสร้าง รู้จักเรียนรู้ เพาะปลูก สร้างบ้านเรือน ซึ่งอิงอยู่กับการรู้จักคิด โดยวัฒนธรรมที่คนสร้างขึ้นนี้เองไม่ได้เกิดมีขึ้นเองตามธรรมชาติ กล่าวคือ ธรรมชาติไม่ได้สร้างขึ้นและการสร้างให้มีวัฒนธรรมในหมู่คนนี้เองเป็นผลมาจากความคิด ความรู้สึก และความเชื่อสามประการมีทั้งที่แสดงออกให้เห็นผ่านพฤติกรรม วาจา ท่าทาง กิจกรรมและผลจากการทำกิจกรรมนั้น (เสฐียรโกเศศ, 2515: 1-7) โดยวัฒนธรรมเป็นของมนุษย์ และมนุษย์ก็เกิดในวัฒนธรรม และเป็นสิ่งที่ทำให้มีได้เพราะคนและมีสภาพที่แทรกซึมและประกอบอยู่ในวิถีของคน มีการสร้างขึ้นมาแล้วเรียนรู้ถ่ายทอดให้กันและกันได้ โดยวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันอาจหมายถึงเครื่องแต่งกาย ศิลปะหรือกิริยาท่าทาง มารยาททางสังคม ศาสนา ความเชื่อ ภาษา เป็นต้น (เสฐียรโกเศศ, 2515: 7-13) จากความหมายของคำวัฒนธรรมที่ เสฐียรโกเศศ ได้ให้ไว้และประมวลมาทำให้เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างขึ้นจากการมาอยู่ร่วมกันของคน ดังนั้น แง่นี้จึงถือว่าคนมีความเจริญกว่าสัตว์และวัฒนธรรมนี้เองเป็นสิ่งที่งอกงามและถ่ายทอดให้กันและกัน โดยถือเป็นเรื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งการให้ความหมายเช่นนี้อาจเป็นการให้ความหมายวัฒนธรรมตามคติดั้งเดิม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเห็นได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีการสร้างขึ้นแล้วมีการถ่ายทอดให้ผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกันไม่ว่าจะเป็นลาวหรือไทยอีสานในสาขามานุษยวิทยา คำนิยามว่า “วัฒนธรรม” มี 3 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันนั้นมีลักษณะยาวนาน จึงจำเป็นต้องมีการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น ระบบความเชื่อ ระบบค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ ระบบภูมิปัญญา กฎระเบียบ เป็นต้น 2) ผลผลิตที่สร้างขึ้นนั้นจะกลายเป็นมรดกคนกลุ่มนั้น ในแง่นี้หมายความว่าต้องมีกระบวนการถ่ายทอดสืบทอดสิ่งนั้นจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งในลักษณะ

ของกลุ่มคน และ 3) ลักษณะที่เรียกว่าวัฒนธรรมต้องดัดแปลง (adaptive) ปรับเปลี่ยนปรับตัวไปตามยุคสมัยเพื่อความเหมาะสมกับบริบทใหม่ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557: 23) การศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องใช้การคิดวิเคราะห์และตั้งคำถามกับมโนทัศน์ที่อยู่ในความเข้าใจวัฒนธรรมแต่ละลักษณะ โดยไม่ยึดเพียงกระบวนการทัศน์หรือกรอบการมองมิติใดมิติหนึ่ง โดยเน้นการวิพากษ์วิจารณ์และทำความเข้าใจ และผสมผสานความคิดที่แตกต่างกันให้ละเอียดเชื่อมโยงให้เห็นความหลากหลายและไร้พรมแดนของข้อมูลทางวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2552: 98) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม และมุมมองที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของทั้ง กาญจนา และอานันท์ มีความสอดคล้องกัน แต่ผู้วิจัยมองว่า เรื่องสื่อน่าจะเป็นวัฒนธรรมของผู้คนทั้งเรียนหนังสือหรือไม่เรียนหนังสือ กล่าวคือ ครั้งหนึ่งเรื่องเรื่องดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาก่อนแล้วมาบันทึกจดจำภายหลัง มิติเช่นนี้เองทำให้ควรสังเกตได้ว่า เรื่องสื่อน่าจะเป็นวัฒนธรรมของผู้คนทั้งเรียนหนังสือหรือไม่เรียนหนังสือ กล่าวคือ ครั้งหนึ่งเรื่องเรื่องดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาก่อนแล้วมาบันทึกจดจำภายหลัง มิติเช่นนี้เองทำให้ควรสังเกตได้ว่า เรื่องสื่อน่าจะเป็นวัฒนธรรมของผู้คนทั้งเรียนหนังสือหรือไม่เรียนหนังสือ กล่าวคือ ครั้งหนึ่งเรื่องเรื่องดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาก่อนแล้วมาบันทึกจดจำภายหลัง มิติเช่นนี้เองทำให้ควรสังเกตได้ว่า เรื่องสื่อน่าจะเป็นวัฒนธรรมของผู้คนทั้งเรียนหนังสือหรือไม่เรียนหนังสือ กล่าวคือ ครั้งหนึ่งเรื่องเรื่องดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมาก่อนแล้วมาบันทึกจดจำภายหลัง มิติเช่นนี้เองทำให้ควรสังเกตได้ว่า เรื่องสื่อน่าจะเป็นวัฒนธรรมของผู้คนทั้งเรียนหนังสือหรือไม่เรียนหนังสือ

การทำความเข้าใจและแนวคิดที่จะศึกษาเรื่องวัฒนธรรมไม่ใช่จะต้องอธิบายและศึกษามิติใดมิติหนึ่งที่สมบูรณ์ในตัว หากแต่ยังต้องคิดถึงวิเคราะห์ต่อถึงประเด็นปัญหาที่จะศึกษา โดยตัวผู้คนที่ก่อสร้างกระทำทางวัฒนธรรมเองก็ต้องมีความสัมพันธ์ยึดโยงอยู่กับบริบทและมีความสัมพันธ์กันในทางสังคมด้วย กล่าวคือวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างอิสระหรือตั้งอยู่ในพื้นที่ใดๆ อย่างว่างเปล่า หากแต่มีการดำรงอยู่ในลักษณะแบบเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนที่อาจช้าหรือเร็ว (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2552: 97-98) มิติทางสร้างวัฒนธรรมจึงมีนัยสำคัญที่เชื่อมต่อไปถึงความหมายที่สื่อออกมาให้เห็นในมิติใดมิติหนึ่ง (อคิน ระพีพัฒน์, 2551: 76) กล่าวว่าการที่จะรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมได้ก็ด้วยการตีความหมาย แปล หรือตีความความหมายที่ซ่อนอยู่ในสัญลักษณ์ที่คนได้สร้างออกมาเพื่อที่จะใช้ในการสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อชีวิต แม้ว่าความคิดเรื่อง “ความหมาย” อาจตีความได้หลายอย่าง และคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ นักทฤษฎีทางมานุษยวิทยา วัฒนธรรม เป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการตีความหมายทางวัฒนธรรมมาใช้ในด้านสัญลักษณ์ เกียร์ซ มองว่ามนุษย์คิดสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อแทนแนวคิดของมนุษย์ และเห็นว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เปราะบาง เป็นผู้ต้องการ “ความหมาย” ที่เป็นนัยของจุดมุ่งหมายและเหตุผล เพื่อต่อสู้กับการถูกคุกคามและความโหดร้ายรุนแรง ดังนั้นจึงมีกระบวนการสร้างความหมายเพื่อความอยู่รอด เกียร์ซมองว่า วัฒนธรรมประกอบด้วยความหมายที่ซ่อนอยู่ในสัญลักษณ์ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นและใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ความหมายของสัญลักษณ์นั้นขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้สร้างหรือเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ใช้สัญลักษณ์นั้น เกียร์ซ เสนอว่าวัฒนธรรมเป็นความหมายร่วมกันของคนในวัฒนธรรมเดียวกัน หากต่าง

วัฒนธรรมกันออกไป การให้ความรู้ในการให้ความหมายทางวัฒนธรรมย่อมต่างกันไปด้วย เพราะทั้ง ธรรมชาติและจิตใจของมนุษย์ล้วนแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ผู้ศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญแก่สังคมเฉพาะเจาะจงเหล่านั้น ต้องมองเข้าไปในมุมมองของเขา ให้ความสำคัญแก่ มุมมองของคนที่เราศึกษา และต้องคำนึงถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนี้จึงเน้นความสำคัญแก่การ เชื่อมโยงเงื่อนไขของบริบท เป็นการเชื่อมโยงแนวความคิดต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไปหรือเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องหาความหมายจากการพิจารณา คุบริบท และการกระทำอื่นๆ สัญลักษณ์อื่นๆ และความหมายล้อมรอบหรือเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์นั้น ซึ่ง เกียร์ซ เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ที่แต่ละวัฒนธรรมให้ความหมายเพิ่มเติมกันมา เป็น ชั้นๆ ดังนั้นนักมานุษยวิทยาต้องเข้าไปเปิดเผยความหมายในแต่ละชั้นตามนี้ดังกล่าว จะเห็นว่า แนวคิดของเกียร์ซให้ความสำคัญกับการกระทำการสื่อความหมายในวัฒนธรรม ซึ่งเราต้อง ตีความหมายผ่านวัตถุสิ่งของ แนวประเพณี ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ เรื่องเล่า ฯลฯ ที่ไหลเวียนอยู่ รอบตัวเราในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีลักษณะที่แฝงเร้นคลุมเครือ กลมกลืน และสามารถกลบเกลื่อน ความหมายทางวัฒนธรรมมิให้โจ่งแจ้งโดยที่เราไม่ทันสังเกตว่ามีเรื่องของความหมายแฝงเร้นอยู่ใน สิ่งเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้แนวคิดการตีความหมายทางวัฒนธรรมโดยผ่านการวิเคราะห์เรื่องสินไซ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ ตลอดจนได้ความคิดและมุมมองที่ ลุ่มลึกด้านความหมายที่ซ่อนอยู่ในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมและเข้าใจเหตุการณ์ ของแต่ละสังคมวัฒนธรรมได้มากขึ้น ดังนั้นการใช้แนวคิดการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมหรือการ ตีความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ที่ซ่อนแฝงอยู่ เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการอธิบายความหมายที่แท้จริงอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม

ดังนั้น เมื่อจะศึกษาเรื่องสินไซและตัวบทเรื่องสินไซต่างๆ ในงานวิจัยนี้จึงควรศึกษา ร่วมกับแนวคิดหลักเรื่องบทบาทหน้าที่ แนวคิดเรื่องสหบท และแนวคิดการสื่อความหมายทาง วัฒนธรรม เพื่อให้กระบวนการวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลมีผลให้เกิดมุมมอง แง่คิด และข้อค้นพบที่ หลากหลาย ทั้งนี้ ยังน่าจะส่งผลให้การศึกษาข้อมูลคติชนที่มีความลุ่มลึก และส่งผลสืบเนื่องไปถึงการ วิเคราะห์ตัวบทวรรณคดีสินไซสำนวนลาวว่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวลาวล้านช้าง ในมิติบริบทสังคม และวิถีวัฒนธรรมอย่างไร ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือยอมทำให้เห็นแง่มุมของเรื่องสินไซว่าสื่อ ให้เป็นการปฏิสัมพันธ์ออกมาในแง่ใดบ้าง และบทสะท้อนของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซที่มีผลหรือ ปฏิสัมพันธ์ต่อบริบทสังคมลาวในมิติต่างๆ ในสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาวอย่างไร

2.1.4 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์

คำว่า “อุดมการณ์” (Ideology) ดังกล่าว Cabanis, Destutt de Tracy และกลุ่ม เพื่อนๆ ได้คิดประดิษฐ์ขึ้นมาใช้เพื่อหมายถึง สิ่งที่จะศึกษาในทางทฤษฎีที่ได้อธิบายถึงรากเหง้าที่มา ของความคิด ในครั้งแรกๆ มาร์กซ์ ได้ให้ความหมาย “อุดมการณ์” ว่าหมายถึง ระบบของความคิด

และภาพแสดงที่เป็นตัวแทน (representation) ซึ่งชี้นำจิตใจของผู้คนหรือกลุ่มคนในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2529: 63) ในมุมมองของมาร์กซ์ อุดมการณ์เป็นจินตนาการที่ถูกนำมาปะติดปะต่อกันเป็นความฝันลึกลับ ว้างเปล่าและไร้สาระ ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากซากตกค้างของความเป็นจริงในเวลา กลางวัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2529: 66) หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser, 1918-1990) นักทฤษฎี ลัทธิมาร์ก ใช้สื่อความว่า หมายถึงวิธีการที่ชนชั้นปกครองใช้สถาบันทางสังคม เช่น ศาสนา การศึกษา สื่อสารมวลชน ครอบครัว สมาพันธ์การค้า และพรรคการเมือง สร้างเงื่อนไขให้คนของสังคมมีค่านิยม และความคิดแบบทุนนิยมเพื่อสนับสนุนรัฐตามที่ชนชั้นปกครองต้องการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 147)

หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) อธิบายว่า อุดมการณ์คือภาพแสดงแทนของความสัมพันธ์แบบจินตนาการระหว่างปัจเจกบุคคลกับการดำรงอยู่ที่เป็นจริง ซึ่งเรามักจะเรียก อุดมการณ์ร่วมกับคำอื่น เช่น “อุดมการณ์ทางศาสนา” “อุดมการณ์ทางจริยธรรม” และ “อุดมการณ์ทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางกฎหมาย” ฯลฯ หรืออาจจะใช้คำว่า “โลกทัศน์” บนสมมติฐานที่ว่า เราไม่ได้มองเห็นว่าหนึ่งในบรรดาอุดมการณ์เหล่านี้เป็นสัจธรรม เช่น ความเชื่อในพระเจ้า ความเชื่อเรื่องภาระหน้าที่ หรือความเชื่อเรื่องความยุติธรรม ฯลฯ หากแต่เราจะใช้ทัศนะแบบวิพากษ์เป็นเกณฑ์ พิจารณาปัญหาเหล่านี้ เหมือนที่นักชาติพันธุ์วิทยาได้สำรวจมายาคติ (myth) ของสังคมดั้งเดิมและ สรุปรูปเป็นแนวคิดว่า บรรดาโลกทัศน์เหล่านั้นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นจินตนาการ หมายความว่า ไม่ได้ สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง อย่างไรก็ตามในขณะที่มีผู้ยอมรับว่า โลกทัศน์เหล่านั้นขาดลอยจาก ความเป็นจริง คือเป็นเพียงภาพลวงตา เราจึงควรยอมรับในอีกด้านหนึ่งว่า อุดมการณ์คือภาพลวงตาที่ เลียนแบบมาจากของจริง และหากต้องการจะค้นหาโลกแห่งความเป็นจริงที่อยู่เบื้องหลังภาพลวงตา นั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้อง วิเคราะห์และตีความภาพแสดงตัวแทนในจินตนาการที่อยู่เบื้องหลัง นั้นเอง ดังนั้น อุดมการณ์จึงมีค่าเท่ากับภาพลวงตา แต่เป็นภาพลวงตาที่เสมือนจริง มีวิธีการตีความ อยู่หลากหลายวิธีด้วยกัน วิธีที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุดในศตวรรษที่ 18 คือ การตีความแบบกลไก เช่น ตีความว่า พระเจ้าคือภาพแสดงแทนในจินตนาการของกษัตริย์ที่มีตัวตนจริงๆ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2529: 69)

หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) สรุปรว่า ความคิดอันใดที่จะถูกจัดว่าเป็นอุดมการณ์ จำเป็นต้องมีลักษณะเป็นภาพแสดงตัวแทนของความสัมพันธ์ทางการบิดเบือนทางจินตนาการและ จะต้องไม่ใช่ภาพแสดงตัวแทนของความสัมพันธ์ทางการผลิตอันมีอยู่จริง หากแต่จะต้องเป็นภาพแสดง แทนของความสัมพันธ์แบบจินตนาการระหว่างตัวปัจเจกบุคคลกับความสัมพันธ์ทางการผลิต สิ่งที่เป็น ภาพตัวแทนในรูปแบบของอุดมการณ์จะต้องไม่ใช่ระบบความสัมพันธ์อันแท้จริงซึ่งบงการชีวิตปัจเจก บุคคลนั้นอยู่ หากจะต้องเป็นความสัมพันธ์ในจินตนาการที่ปัจเจกบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ที่เป็นจริง ซึ่งเขาดำเนินการอยู่ (กาญจนา แก้วเทพ, 2529: 72) บรรดาความคิดหรือภาพตัวแทนที่ถูกนำมา

สร้างขึ้นเป็นอุดมการณ์หนึ่งๆ นั้น ไม่ใช่สิ่งที่มีการดำรงอยู่ในลักษณะที่เป็นอุดมคติ (ideal) หรือมีลักษณะเป็นเพียงความคิดล้วนๆ หรือเป็นจิตวิญญาณเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่มีการดำรงอยู่เชิงวัตถุ (กายจนา แก้วเทพ, 2529: 73) จากคำอธิบายข้างต้นอุดมการณ์ คือ ระบบของความคิดและภาพแสดงที่เป็นตัวแทน (representation) อันมีส่วนในการชี้นำจิตใจของผู้คนหรือกลุ่มคนในสังคม โดยภาพดังกล่าวมีลักษณะเป็นนามธรรมและมีผลขึ้นตรงต่อจินตนาการของผู้คน เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นว่าแนวคิดที่เป็นเสมือนภาพตัวแทน เช่น การเมืองการปกครอง ศาสนา ความเป็นฝ่ายเดียวกันและฝ่ายอื่น เป็นต้น ได้ปรากฏในวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยทฤษฎีวรรณคดีสินไซโดยใช้แนวคิดเรื่องอุดมการณ์เพื่อสื่อให้เห็นระบบของความคิดและจินตนาการในเรื่องสินไซและเพื่อให้ทราบถึงมิติของภาพตัวแทนของความสัมพันธ์แบบจินตนาการระหว่างตัวปัจเจกบุคคลกับความสัมพันธ์เชิงวัตถุอย่างเป็นระบบ

แนวคิดทั้งหมดที่อธิบายไว้แล้วข้างต้น เป็นแนวคิดสำคัญที่น่าจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีระบบและน่าจะส่งผลให้ทราบชัดถึงบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของตัวบทเรื่องสินไซกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวรรณคดีและทางคติชนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น งานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จึงจะใช้แนวคิดทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเป็นแนวคิดสำคัญทั้งแนวคิดหลักและแนวคิดรองในการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซลาว ทั้งนี้จะทำให้งานวิจัยนี้มีการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด งานวิจัย บทความวิจัย รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับเรื่องสินไซ โดยสามารถจะจัดตามกลุ่มข้อมูลรอบแนวคิดหลัก 4 กลุ่ม คือ

- 1) เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (function) และบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีสินไซ
- 2) เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสัมพันธ์บท
- 3) เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรม และความเป็นลาว
- 4) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสินไซ

ส่วนแนวคิดรองจะศึกษาเอกสารต่างๆ ที่สัมพันธ์ และน่าเชื่อได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ โดยจะเรียกว่าแนวคิดรอง โดยจะศึกษาเอกสารชุดดังกล่าวร่วมกับแนวคิดทางวัฒนธรรมแนวคิดเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมลาว ตลอดถึงงานวิจัยที่มีความเชื่อมโยงอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อต่อยอดการศึกษาและวิเคราะห์วรรณคดีสินไซลาวในมิติใหม่ และเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านวรรณกรรมลาวศึกษาและวัฒนธรรมลาวในบริบททางสังคมและมุมมองใหม่ ดังนี้

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดบทบาทหน้าที่

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่นั้น ผู้วิจัยพบว่า มีผลงานที่ศึกษาในแง่ดังกล่าวที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้จำนวนมาก ทั้งที่เป็นการศึกษาในแวดวงวรรณกรรมไทยศึกษาและแวดวงวรรณกรรมลาวศึกษา ดังจะอธิบายถึงดังนี้

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2520: 71) ได้ศึกษาบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วง กิ่งศตวรรษ พบว่า หมอลำมีบทบาทอยู่ 2 ประการ คือ บทบาทด้านพิธีกรรมและบทบาทด้านมหรสพ หมอลำกลอนจัดเป็นหมอลำที่อยู่ในกลุ่มที่มีบทบาทด้านมหรสพโดยตรง คือให้ความบันเทิงให้ การศึกษา เผยแพร่ศาสนา ปกป้องบรรทัดฐานของสังคม สร้างเอกภาพและแนวความคิดทางการเมือง เป็นเครื่องมือสื่อสารชาวบ้าน และยังมีบทบาทที่แฝงเร้นอีกคือช่วยผ่อนคลายความเก้บกดความคับข้องใจอันเกิดจากรอบของสังคม และปัญหาในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ลำกลอนยังมีบทบาทในด้านการอบรมจริยธรรม การสื่อสารมวลชน การอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น

สมพร ร่วมสุข (2521) ศึกษา การวิเคราะห์บทบาทตัวละครมนุษย์ในบทละครใน และบทละครนอก จุดมุ่งหมายในการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับที่มา ลักษณะ อุปนิสัย ประเภท บทบาท และคุณค่าของตัวละครมนุษย์ที่ปรากฏในละครในและบทละครนอก ผลการศึกษาพบว่า ตัวละคร มนุษย์ส่วนมากที่มีมาจากศาสนา อันเป็นความเชื่อในคติพราหมณ์และคติพุทธของอินเดีย แต่มีตัวละครบางประเภทก็ได้ถ่ายทอดความคิดมาจากวรรณคดีต่างชาติ เช่น วรรณคดีอินเดีย ชวา เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สร้างตัวละครมนุษย์โดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของไทยเป็นหลักแล้วจินตนาการให้มี ลักษณะพิเศษและพิสดารมากยิ่งขึ้น ส่วนบทบาทตัวละครในบทละครนั้นพบว่า ตัวละครมนุษย์ใน บทละครแยกได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ตัวละคร อนุษย์ฝ่ายดีซึ่งเป็นตัวละครที่มีคุณธรรมและ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือตัวเองในการขจัดอุปสรรคและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ตัวละครเผชิญอยู่ให้หมด ไป และ ประเภทที่ 2 ตัวละครฝ่ายร้ายซึ่งได้แก่ตัวละครที่ขาดคุณธรรมชอบสร้างปัญหาหรือก่อความ เดือดร้อนให้ผู้อื่นอยู่เสมอ

ช่อรัตน์ ไวยฉัยยา (2545) ศึกษาบทบาทตัวละครเอกในทศชาติชาดก มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวละครเอกในทศชาติชาดก จากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 20 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 2 พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 2 และ 3 ในประเด็นของบทบาท คุณสมบัติและลักษณะของตัวละครเอก ผลการศึกษา มีการนำเสนอบทบาทของตัวละครเอกในด้านดีเพียงด้านเดียว ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นการเป็นแบบอย่าง เช่น บทบาทของลูก ลูกที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นลูกที่ดี คือ เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา มีความ กตัญญู และมุ่งกระทำความดี บทบาทของพ่อ พ่อที่พบนอกจากเป็นพ่อที่ดีให้ความรัก คอยอบรมเลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังต้องจัดหาทรัพย์สมบัติไว้ให้บุตรอีกด้วย บทบาทในทางสังคม มีบทบาทของกษัตริย์และ ขุนนางที่มุ่งปฏิบัติธรรม คุณสมบัติและลักษณะของตัวละครเอกในทศชาติชาดก มีคุณสมบัติและ

ลักษณะที่เด่นคือ มีความเป็นผู้นำอยู่ในตนเอง และสามารถเป็นผู้นำตั้งแต่เยาว์วัย และผู้นำที่พบมากที่สุดคือ ผู้นำแบบธรรมราชา โดยผู้นำประเภทนี้ยึดหลักธรรมมาใช้ในการปกครอง ซึ่งทำให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุดทั้งด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ลักษณะของตัวละครเอกที่ไม่ปรากฏ คือ ตัวละครที่มีลักษณะแบบเผด็จการ จะมีเฉพาะตัวละครรองหรือตัวละครอื่นที่ไม่ใช่ตัวละครเอก ตัวละครในทศชาติชาดกเป็นการนำเสนอบทบาท คุณสมบัติ และลักษณะของตัวละครแบบแผน ซึ่งปรากฏในด้านดีเพียงด้านเดียว

ปฐม หงษ์สุวรรณ (2550: 389) ศึกษาบทบาทของหมาในตำนานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ พบว่า หมาในตำนานและพิธีกรรมมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ คือ หมาเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ เป็นผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นตัวแทนของการสืบเผ่าพันธุ์และความอุดมสมบูรณ์ เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะของบทบาทดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความคิดความเชื่อเกี่ยวกับหมา หมาเป็นสัตว์เลี้ยงธรรมา ๆ แต่เป็นสัตว์ที่สำคัญและมีสถานภาพศักดิ์สิทธิ์ มีทั้งที่เชื่อว่าหมามีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ มีความสามารถในการมองเห็นอนาคต และมีความสัมพันธ์กับโลกแห่งวิญญาณ

ลาวัญย์ สังขพันธ์านนท์ (2552) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นเมืองลาว ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นเมืองลาวทั้งสามกลุ่มชนและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การให้การศึกษอบรมระเบียบของสังคม การเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคม การถ่ายทอดความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม และบทบาทหน้าที่ในการสร้างและแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตมากกว่ายุคปัจจุบัน นิทานพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ลาวมีบทบาทหน้าที่ที่เด่นที่สุดคือการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งและการต่อสู้ทางชนชั้น รองลงมาคือบทบาทหน้าที่ในการสร้างและแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่มีทั้งอัตลักษณ์ดั้งเดิมในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแบบเก่าและใหม่ บทบาทหน้าที่ที่เด่นที่สุดของนิทานพื้นเมืองกะตุ ได้แก่ การศึกษอบรมระเบียบของสังคมที่เน้นการให้ความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อดำรงชีวิตของคนกะตุในอดีต ที่พึงพาธรรมชาติเป็นหลัก ส่วนบทบาทหน้าที่ที่เด่นที่สุดของนิทานพื้นเมืองม้ง คือการถ่ายทอดความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นสังคมจารีตประเพณี เมื่อเปรียบเทียบลักษณะร่วมและแตกต่างของบทบาทหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน ในนิทานพื้นเมืองของทั้ง 3 กลุ่ม ทำให้เห็นลักษณะร่วมที่น่าสนใจในเรื่องของการอธิบายกำเนิดโลกและจักรวาลที่ศรัทธา มีวิถีคิดและความเชื่อที่คล้ายกันเช่น เชื่อในเรื่องผู้สร้างโลก เชื่อในเรื่องผีที่สะท้อนถึงโลกทัศน์ต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรมในชีวิตและสังคม

เสาวนีย์ สีสอง (2556) ศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครที่เป็นคนพิการ ในนวนิยายร่วมสมัย: ภาพสะท้อนสถานภาพคนพิการในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาให้ทราบสถานภาพและบทบาทของตัวละครที่เป็นคนพิการในนวนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับคนพิการทั้ง 9 ประเภท และเพื่อศึกษาประสบการณ์ และแนวคิดของผู้เขียนนวนิยายร่วมสมัยในการสร้างบทบาทของตัวละครที่เป็นคนพิการ โดยระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งมีนวนิยายจำนวน 14 เรื่อง พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2533-2553 เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้พิการทางสายตา การวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening Coding) ประกอบการวิเคราะห์ด้วยมือ และการใช้เครื่องมือเดซีสำหรับผู้พิการทางการเห็น จากการวิเคราะห์การวิจัยเอกสาร พบว่า ตัวละครพิการประเภทต่างๆ มีสถานภาพและบทบาทแตกต่างกันไปทั้งตัวละครพิการที่มีสถานภาพความพิการโดยกำเนิด และผู้มีสถานภาพความพิการภายหลัง และปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานภาพและบทบาทของตัวละครพิการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานภาพของคนพิการที่เป็นจริงในสังคมไทยว่า มีสถานภาพแตกต่างกันไป การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เขียนนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จำนวน 6 คน พบว่า ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการเขียนนวนิยายเพื่อสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อ่านและคนพิการ และตั้งคำถามกับสังคมผู้ให้ข้อมูลให้ทัศนะว่าสถานภาพและบทบาทของคนพิการด้อยกว่าในอดีตแต่ก็ยังมีคนพิการอีกจำนวนหนึ่งที่ยังขาดการได้รับโอกาสจากสังคมสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา จัดเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญต่อคนพิการ ในการให้โอกาสทางสังคมของคนพิการ และรัฐบาลควรสนับสนุนสวัสดิการสำหรับคนพิการในทุกๆด้าน ด้านอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

จตุพร เพชรบูรณ์ (2559) ศึกษาความเชื่อและบทบาทของประเพณีทานธัมม์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีทานธัมม์ซึ่งเป็นประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในการถวายเป็นกุศลให้วัด, เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่อพยพมาจากรัฐฉานและสิบสองปันนามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายในการเลือกคัมภีร์ถวายให้วัดในแต่ละโอกาส และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของประเพณีทานธัมม์ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในบริบทข้ามพรมแดน ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องอายุพุทธศาสนา 5,000 ปี เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดคตินานธัมม์เพื่อค้าชูศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ ต.เวียงพางคำ มีประเพณีทานธัมม์ทั้งในระดับบุคคล ในระดับชุมชนและมีประเพณีทานธัมม์บางอย่างที่รับมาจากชาวไทยวน ในระดับบุคคล คนไทยมีชนบในการทานธัมม์ “จากน้อยไปใหญ่” ซึ่งเป็นการทำบุญด้วยการถวายวัตถุสิ่งของและถวายคัมภีร์เป็นลำดับขั้น เริ่มจากทานธัมม์บารมี ทานธัมม์ชะตา ทานธัมม์ปีภูกะทั้งสาม ทานธัมม์สามสมุสีทัน ทานมหาปาง และทานธัมม์กัมมวาจา, ประเพณีทานธัมม์ในระดับชุมชนพบเพียงประเพณีเดียวคือ ตั้งธัมม์เวสสันดร (การถวายธัมม์มหาชาติ), ส่วนการทานธัมม์ที่รับอิทธิพลจากชาวไทยวน คือ การทานธัมม์อุทิศในงานทำบุญร้อยวัน

ในบรรดาคัมภีร์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทถวายเข้าวัดพบว่า คัมภีร์ชาตา หรือคัมภีร์ที่กำหนดให้ถวายตามวันเกิด เดือนเกิด ปีเกิด ของผู้ถวาย และ คัมภีร์อุทิศ หรือคัมภีร์ที่ถวายเพื่ออุทิศบุญให้ผู้เสียชีวิตเป็นประเภทของคัมภีร์ที่มีผู้ถวายเข้าวัดจำนวนมากที่สุด ยังพบว่า วิธีคิดในการเลือกเรื่องถวายคัมภีร์ในการทานธัมมชาตาตั้งอยู่บนฐานคิดที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ ปีนักษัตร และคติปัญญาอันตรธาน ผู้ถวายจะเลือกเรื่องถวายตามชาตาเกิดของผู้ถวายให้ตรงตามที่มีระบุไว้ในคัมภีร์ที่บอกว่าพระโพธิสัตว์องค์ใดเกิดเดือนใดปีใด หรือเลือกเรื่องที่มีชื่อพ้องกับปีนักษัตรของผู้ถวาย ส่วนวิธีคิดในการเลือกเรื่องถวายธัมมอุทิศ สัมพันธ์กับความคิดเรื่องการชำระบาปและการสั่งสมบุญ และมีขอบในการเลือกถวาย ธัมมอุทิศ ที่กำหนดด้วยความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างผู้ถวายกับผู้ที่ต้องการอุทิศบุญไปให้ ซึ่งทั้งหมดนี้ นับว่าเป็นวิถีปฏิบัติในประเพณีพุทธศาสนาแบบไท ประเพณีทานธัมมมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในบริบทข้ามพรมแดน 5 ด้าน ได้แก่ บทบาทในการอธิบายที่มาของการประกอบพิธีกรรม บทบาทในการสร้างความมั่นคงทางใจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไท บทบาทในการสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม บทบาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และบทบาทในการเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททั้งที่อยู่ในพื้นที่วิจัยและต่างพื้นที่และช่วยสร้างความสามัคคีให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

ภานุพงศ์ อุดมศิลป์ (2559) ศึกษาเรื่องเสียวสวาด: การศึกษาบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนในสังคมล้านช้าง ซึ่งเรื่องเสียวสวาดเป็นเรื่องเรื่องสำคัญ ที่พระสงฆ์นิยมใช้อ่านให้กลุ่มชนเข้าโอกาสที่เป็นทาสวัดและชนชั้นระดับต่างๆ ฟังในงานบุญสำคัญ ๆ เรื่องดังกล่าวมุ่งสอนเรื่องศีลห้า ศีลแปด และกฎแห่งกรรมหลักคำสอนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อคนในสังคมสมัยล้านช้างเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เป็นสมัยที่กำลังเริ่มฟื้นฟูระบบการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินครั้งสำคัญ พระองค์ได้แก้ไขกฎหมายใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพสังคมที่ไร้ระเบียบแบบแผน และยังมีภาระกระจายอำนาจในสู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยให้พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางอำนาจและมีชุมชนเข้าโอกาส อยู่ใต้การปกครองของพระสงฆ์ พระสงฆ์จึง มีอำนาจในการปกครองกลุ่มชนเข้าโอกาสให้ดำรงตนอยู่ในกฎระเบียบของสังคมเรื่องเสียวสวาดที่ใช้อ่านชุมชนเข้าโอกาสและแพร่หลายอยู่ตามวัดในหัวเมืองต่างๆ จึงเสมือนพระธรรมศาสตร์ฉบับพระสงฆ์ที่ใช้สั่งสอนและควบคุมทาสวัด ลักษณะดังกล่าวเป็นการตอบสนองอุดมการณ์ของรัฐ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดระเบียบสังคมของรัฐในสมัยนั้น

นอกจากนี้ศิริศักดิ์ ดวงปรีชา (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครในบทละครนอก โดยพบว่า กำเนิดตัวละครส่วนใหญ่เป็นโอรสและธิดาของกษัตริย์ มีทั้งตัวละครมนุษย์และอมมนุษย์ ในด้านรูปร่างหน้าตาของตัวละครพี่น้องจะมีรูปร่างหน้าตาดี ส่วนวัยของตัวละครพี่น้องส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรกรุ่ง อาจจะมีบ้างที่ตัวละครพี่น้องอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เพศของตัวละครพี่น้องจะมี 3 ลักษณะคือ 1) พี่น้องเป็นชายทั้งหมด 2) พี่น้องเป็นหญิงทั้งหมด และ 3) พี่น้องเป็นชายหญิง บทบาทในการสร้างตัวละครพี่น้องดังกล่าวที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องที่สามารแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ

คือ 1) บทบาทในการสร้างข้อขัดแย้งของเรื่อง 2) บทบาทในการสร้างเรื่องที่น่าสนใจให้หน้าติดตาม 3) บทบาทในการคลี่คลายปัญหาของเรื่อง 4) บทบาทในการสนับสนุนตัวเอกของเรื่อง และ 5) บทบาทในการสร้างเรื่องเหนือวิสัย ส่วนสัมพันธ์ภาพระหว่างตัวละครพี่น้องนั้นพบว่ามียู่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) สัมพันธ์ภาพในทางเกื้อกูลกัน 2) สัมพันธ์ภาพในทางขัดแย้งกัน และ 3) สัมพันธ์ภาพทั้งเกื้อกูลและขัดแย้งกัน ส่วนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทยจากบทบาทในตัวละครพี่น้องในบทละครนอก พบว่ามียู่ 3 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมด้านสถาบันครอบครัว 2) วัฒนธรรมด้านค่านิยมของสังคม และ 3) วัฒนธรรมด้านคติธรรมในการดำเนินชีวิต เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า บทบาทของตัวละครในและตัวละครนอกมีลักษณะที่หลากหลาย ดังจะพบว่าอาจมีทั้งตัวละครในลักษณะของพี่น้องกันที่มีบทบาทในการสร้างปมเรื่องที่น่าสนใจ อีกแง่หนึ่งยังมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวละครด้วยกันเองในหลากหลายมิติ นอกจากงานวิจัยดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า มีการศึกษาบทบาทตัวละครอื่นๆ อีก คือ ของชุมพร สมจิตศรีปัญญา (2541: 202-214). ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทด้านประเพณีพิธีกรรมตามปฏิทิน กล่าวคือพระสงฆ์ได้เป็นผู้นำชาวบ้านประกอบพิธีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ และมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบพิธีศพ อบรมและเผยแพร่พระธรรมคำสอน มีบทบาทหน้าที่คอยเทศนาประชาชนตามหลักศีลธรรมในพระไตรปิฎก และสำหรับบทบาทอื่นได้กำหนดให้ชาวบ้านรักษาสภาพแวดล้อมปราบมาร ชั่วร้ายเป็น หมอโหร เป็นนักสืบ และเป็นผู้สื่อข่าวให้แก่ชาวบ้าน นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทกำหนดให้ชาวบ้านรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน เข้ายาเรือน อีกทั้งยังมีบทบาทศึกษาความรู้เป็นแนวทางปฏิบัติธรรมให้ผู้คนในชุมชนเป็นผู้มีความรู้ดี

ต่อมาชลธิชา นิสัยสัตย์ (2552: 183-188) ศึกษาหัวข้อ ยักษ์ ในเรื่องพื้นบ้านภาคเหนือของไทย: บทบาทและความหมายเชิงสัญลักษณ์ โดยมุ่งศึกษาตัวละครประเภทยักษ์ในเรื่องพื้นบ้านภาคเหนือของไทยในแง่ของบทบาทและความหมายเชิงสัญลักษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ในเชิงบทบาท ยักษ์ ในเรื่องภาคเหนือของไทยจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) ยักษ์ที่เป็นตัวละครหลัก และ 2) ยักษ์ที่เป็นตัวละครประกอบ ยักษ์ที่เป็นตัวละครหลัก มีบทบาท 3 ประการ คือ บทบาทตัวเอก นางเอก และตัวปฏิบัติ ยักษ์ที่เป็นตัวละครประกอบ มีบทบาท 4 ประการ คือ บทบาทตัวปฏิบัติ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ให้รางวัล และผู้ลงโทษ และผู้ทดสอบ ส่วนความหมายเชิงสัญลักษณ์ของตัวละครประเภทยักษ์ พบว่ามีความหมายเชิงสัญลักษณ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่หมายถึงความเชื่อทางศาสนาซึ่งตีความได้ว่า ยักษ์เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนา 2) ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่หมายถึงคน ซึ่งตีความได้ว่า ยักษ์เป็นสัญลักษณ์ของชนพื้นเมือง บุคคลในครอบครัวและผู้มีอำนาจ 3) ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งตีความได้ว่ายักษ์เป็นสัญลักษณ์ของมิจฉาทิฎฐิและกิเลส

จากข้อมูลข้างต้นสังเกตได้ว่า บทบาทหน้าที่ของตัวละครเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เห็นปมของเรื่อง และนำไปสู่การวิพากษ์ทางวรรณกรรม ทั้งนี้ตัวละครหลายๆ ตัวละครมีบุคลิกลักษณะทั้งในแง่ดีและไม่ดีเหล่านั้นต่างทำให้เรื่องราวในวรรณกรรมมีความน่าสนใจ โดดเด่น และสื่อความหมายได้ ดังนั้น งานวิจัยที่ศึกษาบทบาทตัวละครดังกล่าวแล้วข้างต้นจึงเป็นงานที่สำคัญ และให้มุมมองในการวิเคราะห์บทบาทตัวละครในเรื่องสินไซในหลากหลายมิติมากขึ้น เพราะปรากฏว่า เรื่องสินไซลาวมีตัวละครทั้งที่เป็นเครือญาติกัน มนุษย์ อมนุษย์ และน่าจะมีบทบาทสำคัญในแง่ใดแง่หนึ่ง ทั้งนี้การศึกษามิติดังกล่าวอาจเชื่อมโยงให้เห็นวิธีคิด มุมมอง และมิติทางวัฒนธรรมในการสร้างตัวละครในเรื่องสินไซได้อย่างเป็นระบบ ไม่เพียงกลุ่มงานวิจัยดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องสินไซเท่านั้น หากแต่ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดสัมพันธบทที่สำคัญอันจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเรื่องสินไซที่ควรอธิบายไว้ ดังนี้

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสหบท

ตรีศิลป์ บุญขจร (2549: 156-175) กล่าวในหนังสือเรื่อง วรรณคดีเปรียบเทียบ กระบวนทัศน์และวิธีการ ถึงเรื่องการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบแนวสหบท สามารถสรุปได้ดังนี้ กระบวนทัศน์ คือความเป็นสหบทของผู้อ่านและผู้ตีความมากกว่าสหบทในฐานะของผู้แต่ง ตรีศิลป์ กล่าวไว้ว่า แนวคิดของโรลองค์ บาร์ธส์ เรื่องมรดกกรรมของผู้แต่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนทัศน์นี้ ผู้อ่านหรือผู้ให้ความหมายในตัวบทสามารถสารถทอดเครือข่ายของความสัมพันธ์ของตัวบทอื่นๆ ทั้งที่เป็นวรรณคดีที่มีมาก่อนหรือที่เคยอ่านมาก่อนกับตัวบทอื่นที่ไม่ใช่วรรณคดี และยังสามารถใช้ตัวบทอื่นๆ ที่เป็นเครือข่ายของสหบททางวัฒนธรรมและสังคมอีกด้วย ส่วนดวงมน จิตรจางง (2550: 49-62) จากบทความเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมไทยในแง่สหบท หรือสัมพันธบท โดยสามารถสรุปผลการศึกษาว่า ความเกี่ยวสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่เกิดก่อนกับวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ในภายหลังการศึกษาตัวบทวรรณกรรมที่มีมาก่อนหน้าทำให้เห็นความเชื่อมโยงของความคิดซึ่งมีทั้งความสอดคล้อง และการโต้แย้งกันตั้งที่ความคิดเรื่องดำเนินชีวิตตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์ในมหาเวสสันดรชาดกปรากฏในกวีนิพนธ์ลำนำภูกระดึงความคิดเรื่องภัยของชีวิตในเชิงอภิปรายญาในและลิลิตพระลอมาปรากฏในบทเพลงร่วมสมัย เรือมนุษย์และนวนิยายเรื่องเจ้าจันทร์ผมหอม การที่ตัวเอกในเรื่องลิลิตพระลอต้องเผชิญชะตากรรมเป็นเหตุให้บทบาทของผีในด้านานซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เกิดก่อนเปลี่ยนแปลงไป

กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี (2552: 260) ได้เสนอสัมพันธบท แต่เรียกว่าสหบท มาศึกษาตัวละครเวทีในบทความเรื่อง “จากวรรณคดีสู่ละครเวทีร่วมสมัยกรณีศึกษาเรื่องมหาชนก Never Say Die และคนบ้ากับสุดสาคร” โดดการนำแนวคิดสหบทมาอธิบายกระบวนการสร้างตัวบทละครเวทีทั้งสองเรื่อง พบว่าผู้สร้างงานศิลปะได้ซึมซับความคิดจากผลงานที่มีมาก่อน อาจโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็

ตาม ได้สะท้อนให้เห็นถึงวรรณคดีโบราณเป็นแหล่งรวบรวมประสบการณ์ชีวิตและคุณทรัพย์ที่สามารถนำมาถ่ายทอดรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสืบสานสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมของมนุษยชาติให้ดำรงอยู่ได้อีกทางหนึ่ง

พรรษา รอดอาตม์ (2558: 99-100) ได้นำเสนอเกี่ยวกับสัมพันธ์ทวิในหนังสือ ชุมชนศึกษากับสื่อดั้งเดิม ในประเด็น สมพันธ์ทวิจากนิทานพื้นบ้านสู่การ์ตูนและละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางโทรทัศน์: ศึกษากรณีนิทานเรื่อง “สังทอง” ว่า ตัวบทต้นทางและตัวบทปลายทางต่างมีการปรับเปลี่ยนเข้าหากันและกัน จึงทำให้พบว่าสัมพันธ์ทวิ 2 มิติแรก คือตัวบทปลายทางถ่ายโยงตามตัวบทต้นทางเดิมในองค์ประกอบแก่นเรื่องหลัก แก่นเรื่องรอง โครงเรื่อง อารมณ์ ตัวละคร และฉาก เพราะตัวบทเหล่านี้ คือ “แก่น” สำคัญของตัวบทต้นทาง ประกอบกับตัวบทต้นทางมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันทั่วไป สำหรับมิติที่ 2 คือ ตัวบทปลายทางใหม่มีการปรับเปลี่ยน “กระพี้” และ “เปลือก” ที่แตกต่างไปจากตัวบทต้นทาง ได้มีการสร้างขึ้นใหม่ (Invention) การขยายความ (Extension) การดัดแปลง (Modification) การลดทอนหรือการตัดทอน (Reduction) การ์ตูนนิทานพื้นบ้านปรับองค์ประกอบอารมณ์ความรัก ความรุนแรง บุคลิกลักษณะตัวละครหลัก ตัวละครสมทบ ตัวละครประกอบ ฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก ด้านละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ปรับองค์ประกอบแก่นเรื่องรองและด้านอื่น ๆ เช่นเดียวกับรายการการ์ตูนเนื่องจาก ข้อจำกัดของตัวบทต้นทางทำให้ตัวบทปลายทางปรับไปบางส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับสื่อ ประเภทรายการ คุณลักษณะการผลิตของผู้ผลิต และรสนิยมของผู้รับชม อย่างไรก็ตาม ตัวบทบางส่วนที่มีการปรับไปพบว่าการถ่ายโยงตัวบทจากวัฒนธรรมโลก วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความร่วมสมัยและทันสมัยซึ่งสามารถลดข้อจำกัดของตัวบทต้นทาง และเสริมให้ตัวบทปลายทางมีความน่าสนใจ ด้านผู้รับชมแสดงความคิดเห็นต่อตัวบทปลายทางใหม่ 2 ลักษณะ คือ การยอมรับและการต่อรองทั้งตัวบทเดิมและตัวบทที่ถูกปรับเปลี่ยนไป โดยเฉพาะตัวบทที่ถ่ายโอนมาจากวัฒนธรรมโลก วัฒนธรรมท้องถิ่นทันสมัย และผู้รับชมได้นำตัวบทปลายทางใหม่ที่ตนเองชื่นชอบนำมาเป็นตัวบทต้นทางของตนเอง

ธนสิน ชุตินธรานนท์ (2555) ศึกษาสัมพันธ์ทวิของบทละครเรื่องสาวีตรีและการสร้างสรรค์ใหม่เพื่อสื่อสารอุดมคติแห่งรัก โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมพันธ์ด้านความคิดของเรื่องและภาพลักษณ์ตัวละครของบทละครเวทีเรื่องสาวีตรีทั้งห้าฉบับที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินชาวไทย รวมถึงศึกษากระบวนการสร้างสรรค์บทละครเวทีร่วมสมัยเพื่อสื่อสารแนวคิดอุดมคติแห่งรัก โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้เขียนบทละครและผู้เชี่ยวชาญด้านการละคร นอกจากนี้ได้สำรวจทัศนคติของผู้ชมการแสดงและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการละครที่มีต่อผลงานสร้างสรรค์ด้วยผลการวิจัยส่วนแรกว่าด้วยสัมพันธ์ทวิพบว่า บทละครเรื่องสาวีตรีฉบับต่างๆ ที่นำมาศึกษาสามารถจำแนกได้สอง กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือกลุ่มที่รักษาความคิดของเรื่องและภาพลักษณ์ตัวละครนาง

สวาทรีคงไว้เหมือนตัวบทต้นทาง กล่าวคือ บทละครเรื่องสวาทรี พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กลุ่มที่สองมีการดัดแปลงความคิดของเรื่องให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และดัดแปลงภาพลักษณ์ตัวละครนางสวาทรีให้มีความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยส่วนที่สองว่าด้วยการสร้างสรรค์บทละครเวทีร่วมสมัยจากวรรณคดีการละครเรื่องสวาทรี เพื่อสื่อสารแนวคิดเรื่องอุดมคติแห่งรัก พบว่าการสร้างสรรค์บทละครเวทีซึ่งมีที่มาจากวรรณคดี ผู้เขียนบทละครจำต้องมีความเข้าใจอย่างแตกฉาน ความเคารพในตัวบทวรรณคดี และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้พบว่า โครงเรื่องเชิงเส้น เป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเขียนบทละครในรูปแบบละครเพลง เพราะทำให้ผู้ชมการแสดงสามารถติดตามเรื่องราวได้ง่ายไม่สับสน อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงระหว่างฉากที่มีการข้ามมิติของช่วงเวลาจำต้องได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษ ประการสำคัญ คือ ผู้วิจัยได้ขยายขอบเขตนิยามของอุดมคติแห่งรักให้กว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ มิได้จำกัดเพียงความกล้าหาญและเสียสละที่คู่รักพึงมีแก่กันเท่านั้น แต่ได้หมายรวมถึงความรักที่มนุษย์จักมีต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติของตนด้วย ส่วนสุดท้ายว่าด้วยทัศนคติของผู้ชมการแสดงพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90.8 เข้าใจความคิดของเรื่องจากบทละครที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ได้ถูกต้อง กล่าวคือ ความรักที่แท้จริงต้องกล้าหาญและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าความสุขส่วนตน อีกทั้งพบว่าองค์ประกอบด้านบทละครที่ผู้ชมการแสดงพึงพอใจมากที่สุด คือบทละครมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.36 และความคิดหรือประเด็นของเรื่องในบทละครมีความชัดเจน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.22

นิชร์นาวิน จุลละพราหมณ์ (2554) ศึกษาสัมพันธบทของการเล่าเรื่องในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อเมริกันแนวแวมไพร์ร่วมสมัย โดยศึกษาจากภาพยนตร์แนวแวมไพร์รูปแบบเก่า 1 เรื่อง และภาพยนตร์ชุดอีก 1 เรื่อง มีทั้งหมด 4 ภาค และละครโทรทัศน์ 2 เรื่อง เรื่องละ 2 ฤดูกาล รวมทั้งสิ้น 68 ตอน และศึกษาองค์ประกอบที่เป็นลักษณะพิเศษของแนวแวมไพร์ร่วมสมัย และศึกษาระบบคิดของสังคมที่สะท้อนออกมาจากภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ทั้ง 3 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสัมพันธบทการเล่าเรื่องจากแนวแวมไพร์รูปแบบเก่าสู่แนวแวมไพร์ร่วมสมัยมีการคงเดิม ขยายความ ตัดทอน และปรับเปลี่ยน ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่ชัดเจนที่สุดคือ โครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก ส่วนองค์ประกอบที่มีความชัดเจนเป็นรองลงมาคือ แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง สัญลักษณ์ และมุมมองในการเล่าเรื่องรวมถึงการสร้างตัวละครแวมไพร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด ส่วนองค์ประกอบที่เป็นรูปแบบพิเศษเฉพาะของการเล่าเรื่องแนวแวมไพร์ร่วมสมัยนั้นพบว่า มีการเล่าเรื่องผ่าน 5 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ เล่าเรื่องด้วยความรักของชายหญิงและการลบเลือนเส้นแบ่งความหมายแห่งคู่ตรงข้าม แก่นเรื่องความเป็นมนุษย์ ตัวละครหญิงที่เป็นจุดศูนย์กลางของเรื่อง และตัวละครแวมไพร์ที่มีความงามเหนือกว่า และสุดท้ายคือระบบคิดของสังคมที่สะท้อนออกมาจากภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า มีระบบคิดทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ ความงามของรูปลักษณ์ การแบ่งแยกสีผิว การมี

คุณงามความดี และบทบาททางเพศ ทั้งนี้ ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์แนวแวมไพร์มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และเข้าสู่รูปแบบร่วมสมัยด้วยการลบเส้นแบ่งระหว่างความจริง และจินตนาการ ร่วมกับการดึงตัวละครมาสู่ชีวิตจริง โดยตัวละครแวมไพร์จากแนวแวมไพร์ร่วมสมัยนั้น มีการเชื่อมโยงจากตัวละครแวมไพร์ในรุ่นก่อนที่มีลักษณะเป็นผู้ที่ประสบกับวิกฤตอัตลักษณ์และเป็นลักษณะดาร์ค-ฮีโร่ ที่ได้ถ่ายทอดมาจากนวนิยายอเมริกันในสมัยหลัง โดยได้ผสมเข้ากับภาพความเป็นชายในอุดมคติ และจนกลายมาเป็นตัวละครแนวร่วมสมัยดังกล่าว ซึ่งเป็นการเสริมย้ำลักษณะสัมพันธ์ยุคหลังสมัยใหม่ ที่ผลผลิตของสื่อบันเทิงคตินั้นไม่มีของใหม่โดยสมบูรณ์ แต่เป็นการเชื่อมโยงผ่านกฎแห่งการเลือกสรร และได้ผสมผสานมาดัดแปลงเป็นสื่อความหมายใหม่ร่วมกัน

ธีรยุทธ บุชบงศ์ (2552) ทำวิจัยเรื่อง สัมพันธบทในกวีนิพนธ์ ตูเพลงลูกทุ่ง ของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ โดยนำตัวบทจำนวน 35 ตัวบท มาศึกษาวิเคราะห์ลักษณะสัมพันธบท ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับตัวบทต้นแบบ และตัวบทกับการสื่อความหมายทางสังคม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ลักษณะสัมพันธบทระหว่างตัวบทกับต้นแบบ 5 ลักษณะ ได้แก่ การเลียนแบบ การอธิบาย การอ้างอิง การอ้างถึง และการปรับเปลี่ยน โดยตัวบทแต่ละบทมีลักษณะสัมพันธบทหลายลักษณะในหลายประเด็น ประเด็นที่ชัดเจนมากที่สุด คือ ชื่อเรื่องพบการลอกเลียนแบบและการปรับเปลี่ยน นอกจากนี้ทุกตัวบทยังมีลักษณะสัมพันธบทกับตัวบทอื่นหลายลักษณะในหลายประเด็นเช่นเดียวกัน ลักษณะสัมพันธบทดังกล่าวจัดเป็นสัมพันธบทในระดับกลวิธีการประพันธ์และประพันธ์กรรม ในรูปแบบการผลิตซ้ำวรรณกรรมสื่ออารมณ์ขัน ตัวบทในกวีนิพนธ์ตูเพลงลูกทุ่งยังมีลักษณะสัมพันธบทเป็นลักษณะสำคัญตามแนวคิดสัมพันธบทที่ว่าด้วย เหตุผลที่ตัวบทต้นแบบถูกนำมาประกอบสร้างเป็นต้นบทคือ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมอันดีงามที่สังคมควรฟื้นฟูสำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขวิกฤตการณ์และปัญหาสังคมร่วมสมัย สำหรับตัวบทกับการสื่อความหมายทางสังคม 4 ประเด็น ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม การศึกษา การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวบทสื่อความหมายในประเด็นที่แตกต่างกันอย่างไม่สัมพันธ์กับความหมายเดิมของตัวบทต้นแบบ ความหมายแต่ละประเด็นต่างมีน้ำเสียงล้อเลียน เสียดสี ประชดประชันสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย ในฐานะเป็นตัวบทใหญ่ที่มีอยู่เบื้องหลังตัวบทต้นแบบและตัวบท

อุมาพร มะโรณีย์ (2551) ได้ศึกษาสัมพันธบทของการเล่าเรื่องในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะสัมพันธบทของการเล่าเรื่องในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยาย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเชื่อมโยงหรือดัดแปลงเนื้อหาระหว่างสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยาย รวมทั้งเปรียบเทียบลักษณะสัมพันธบท 2 รูปแบบ คือ ลักษณะสัมพันธบทการ์ตูนสู่ละครโทรทัศน์และนวนิยาย และลักษณะสัมพันธบทนวนิยายสู่การ์ตูนและละครโทรทัศน์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารหนังสือการ์ตูน

หนังสือนวนิยาย และดีวีดีละครโทรทัศน์ เรื่องดังดวงหฤทัย และเรื่อง Full House และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสัมพันธบท ผลการวิจัยพบว่าลักษณะสัมพันธบทในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยาย มีการคงเดิม ขยายความ ตัดทอน ตัดแปลงรายละเอียดของเรื่องตามองค์ประกอบการเล่าเรื่อง โดยคงเดิมองค์ประกอบหลัก เช่น โครงเรื่องหลัก แก่นเรื่องหลัก ความขัดแย้ง ลักษณะเด่นของตัวละคร และลักษณะฉากส่วนใหญ่ เปลี่ยนแปลงรายละเอียดย่อยของแต่ละองค์ประกอบได้แก่ โครงเรื่องรอง แก่นเรื่องรอง คู่แย้ง ลักษณะเสริมของตัวละคร รายละเอียดฉาก และมุมมองการเล่าเรื่อง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธบท ได้แก่ ธรรมชาติของสื่อ ปัจจัยด้านธุรกิจและการตลาด การผลิต และด้านสังคม ลักษณะสัมพันธบททั้ง 2 รูปแบบ มีความแตกต่างกัน โดยสัมพันธบทการ์ตูนสู่ละครโทรทัศน์ และนวนิยายมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการตัดทอน ตัดแปลงองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ส่วนสัมพันธบทนวนิยายสู่การ์ตูนและละครโทรทัศน์ ได้เน้นการขยายความองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ทั้งนี้ลักษณะสัมพันธบทในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยายที่พบว่าผู้ผลิตได้เน้นการคงเดิมนี้อาจมาจากสื่อเก่า เป็นการยืนยันว่าผลงานสื่อมวลชนในปัจจุบันอยู่ในยุคสื่อหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าทุกอย่างในโลกล้วนแต่ได้รับการคิดค้นแล้ว ผลงานในปัจจุบันล้วนรื้อฟื้นหรือดัดแปลงจากผลงานที่เคยสร้างมาแล้วทั้งสิ้น ไม่ใช่ผลผลิตที่คิดค้นขึ้นใหม่อย่างแท้จริง

พุทธรักษา สุขรอด (2545) ศึกษาการสื่อความหมาย การสร้างอารมณ์ขัน และสัมพันธบทในการ์ตูนระกากับราณี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเอกสารหลักที่ศึกษาคือการ์ตูนการเมือง "ระกากับราณี" ซึ่งตีพิมพ์ลงในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษากลวิธีการสื่อความหมาย ค้นหากลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน และศึกษาสัมพันธบทระหว่างการ์ตูนการเมืองระกากับราณี และแบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม 1 ตอนต้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) การ์ตูนการเมืองระกากับราณี ประกอบด้วยแก่นเรื่องแสดงทัศนะเกี่ยวกับสังคมมากที่สุด โดยภาษาที่ใช้เป็นภาษาในลักษณะไม่เป็นทางการ ใช้สื่อสารทั่วไปในชีวิตประจำวัน (2) ในเชิงสัญลักษณ์วิทยา พบการใช้ทั้ง Metaphor และ Metonymy รวมทั้งปรากฏรหัสทางสังคมประเภท Games มากที่สุด (3) ในเชิงสัญลักษณ์ศาสตร์วรรณกรรม พบประพันธ์กรรมในลักษณะการล้อเลียนแฝงความตลกขบขันมากที่สุด และประกอบด้วยความหมายแฝงที่อิงอยู่กับรหัสสัญลักษณ์มากที่สุด (4) ในเชิงโครงสร้างนิยาม สามารถแบ่งโครงสร้างที่พบได้เป็น 3 แบบคือ การตั้งคำถามเพื่อใช้คำถามเป็นเครื่องแสดงสภาวะการณ์ของสังคม การตั้งคำถามเพื่อใช้คำตอบเป็นเครื่องแสดงสภาวะการณ์ของสังคม และการใช้คำอธิบายเป็นเครื่องแสดงสภาวะการณ์ของสังคม (5) ในส่วนของกฎเกณฑ์ พบกฎเกณฑ์ทั้งหมด 4 ข้อคือ เด็กไม่มีความผิดเสมอ นักการเมืองเป็นคนไม่ดีเสมอ ใช้หางดาบซึ่งเป็นสุนัขที่มีความคิดและสามารถพูดได้เหมือนมนุษย์ เป็นสื่อกลางเมื่อต้องการแสดงความคิดเห็นรุนแรง และสุดท้ายคือ ประเด็นปัญหาหรือความขัดแย้งใดๆ ก็ตามที่ปรากฏในการ์ตูน จะไม่มีการเปิดเผยโดยตรงว่าใครเป็นต้นเหตุ ในส่วนของการสร้างอารมณ์ขัน พบการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันมากที่สุด และสามารถแบ่งกลวิธีการ

สร้างอารมณ์ขันออกได้เป็น 10 กลวิธี โดยกลวิธีที่พบมากที่สุดคือ การแสดงความจริงในอีกแง่มุมหนึ่ง ที่มักถูกมองข้ามหรือซ่อนเร้นอยู่ออกมา ในส่วนของสัมพันธบท สามารถแบ่งได้เป็น 8 ข้อคือ (1) การ์ตูนได้พลิกประเด็นจากในแบบเรียน ที่มุ่งสอนเด็กไปสู่การมุ่งสอนผู้ใหญ่ (2) การ์ตูนได้สลายลักษณะ "อุดมคติ" ของผู้ใหญ่ในแบบเรียน (3) ความถูกต้องในสังคมได้พลิกกลับจากผู้ใหญ่ในแบบเรียนไปสู่เด็กในการ์ตูน (4) การ์ตูนได้แสดงค่านิยมที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับรางวัลที่เด็กจะได้รับเมื่อประพฤติดี (5) การ์ตูนได้สลายอุดมคติ "ครอบครัวสุขสันต์" ที่ปรากฏในแบบเรียน (6) ลักษณะอุดมคติของสังคมในแบบเรียน ได้พลิกกลับจากแง่บวกกลายเป็นแง่ลบในการ์ตูน (7) การ์ตูนได้สลายอุดมคติ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ที่ฝังอยู่ในแบบเรียน (8) การ์ตูนได้พลิกกลับลักษณะการหวนหวาดที่ปรากฏในแบบเรียน

เสาวณิต จุลวงศ์ (2550: 157-183) ศึกษาแนวคิดเรื่อง ความซับซ้อนของการเล่าเรื่อง ลักษณะหลังสมัยใหม่ในบันเทิงคดีร่วมสมัยของไทย โดยมีประเด็นการศึกษาเรื่องการสร้างความ เป็นสหบทอันสามารถสรุปผลได้ดังนี้ ในการศึกษานวนิยายเรื่อง ฟ้ายะลวยใจและเรื่องสั้นเรื่องยี่สิบปีแห่งความหลัง มีการนำเสนอความเป็นสหบทในรูปแบบที่แตกต่างกัน ความเป็นสหบทในเรื่องฟ้ายะลวยใจนั้นแสดงออกด้วยการลอกเลียนตัดต่อดั้วบทต่างๆ ประกอบกันที่สื่อถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างอดีตกับปัจจุบันที่มีสายโยงอย่างไม่ขาดสาย ในขณะที่เรื่อง ยี่สิบปีแห่งความหลัง แสดงการประกอบสร้างของดั้วบทและก่อให้เกิดความหมายขึ้นจากตรรกะภายในของชุดสัญญาณ โดยไม่อ้างอิงกับความเป็นจริงภายนอก แต่อาศัยรหัสทางวัฒนธรรมของโลกความเป็นจริงเป็นสื่อชี้้นำ การตีความของผู้อ่าน จากการพิจารณางานศึกษาที่เกี่ยวกับสัมพันธบทอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า งานกลุ่มแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นมิติของการศึกษาดั้วบทวรรณคดีในแนวสัมพันธบท และสื่อให้เห็นว่าดั้วบทต่างมีความสัมพันธ์กันกับดั้วบทอื่นหรือมิติทางวัฒนธรรม ลักษณะเช่นนี้เอง น่าจะเป็นแนวทางในการศึกษาดั้วบทวรรณคดีสินไซลาว ซึ่งอาจมีความหลากหลายและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับดั้วบทอื่นและมิติทางวัฒนธรรมในแง่ใดแง่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนั้นยังปรากฏว่า ฉัตรชัย สุขุม (2553: 100-102) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะสหบทในนวนิยายเรื่อง กรูกันออกมา ของปรีทรรศ หุตางกูร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นสหบทและการใช้ความเป็นสหบทในนวนิยายเรื่อง กรูกันออกมา ของปรีทรรศ หุตางกูร ผลการวิจัย จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ในนวนิยายเรื่อง กรูกันออกมา มีการประกอบสร้างความเป็นสหบทใน 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการสร้างความเป็นสหบทจากการกล่าวถึงดั้วบทอื่นซึ่งสามารถจำแนกตามที่มาของดั้วบทได้เป็นสหบทจากดั้วบทที่ปรากฏในวรรณกรรม ลักษณะความเป็นสหบทจากดั้วบทที่ภาพยนตร์ ลักษณะความเป็นสหบทจากดั้วบทที่ปรากฏในศิลปะ ลักษณะความเป็นสหบทจากดั้วบทที่ปรากฏในเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ลักษณะความเป็นสหบทจากดั้วบทที่ปรากฏในคำกล่าวของบุคคล และลักษณะความเป็นสหบทจากดั้วบทที่ปรากฏในเพลง และ 2) คือ

ลักษณะการสร้างความเป็นสหบทจากชุดสัญญาณทางวัฒนธรรมโดยสามารถจำแนกชุดสัญญาณทางวัฒนธรรมตามประเภทของสัญญาณได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ชุดสัญญาณทางวัฒนธรรมตามประเภทเครื่องแต่งกายและเครื่องสำอาง อาหารและเครื่องดื่ม สัตว์ เครื่องมือสื่อสาร สถาปัตยกรรมทางสังคมสมัยใหม่ และ 2) ชุดสัญญาณประเภทวัตถุโบราณ

ส่วน วรารคณา ปัญญาณี (2556: 44) บทความเรื่อง มานี มานะ : การสร้างสัมพันธ์บทจากแบบเรียนสู่เรื่องสั้น มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทแบบเรียนภาษาไทยชุดมานี –มานะและเรื่องสั้นแบบเรียนของมานีและเพื่อน พร้อมทั้งบริบททางสังคมในยุคสมัยที่สร้างตัวบท โดยการวิเคราะห์โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง ฉากและบรรยากาศของเรื่อง ตัวละคร และบทสนทนา ซึ่งลักษณะ สัมพันธบทจากแบบเรียนปรากฏในตัวบทใหม่ทั้งหมดโดยการอ้างอิง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีการนำตัวบทแบบเรียนดั้งเดิมมาแปรรูปใหม่ ยั่วล้อเสียดสี รวมทั้งใช้ตัวบทดั้งเดิมเสียดสีสังคมและผู้คนในยุคสมัยใหม่ ส่วน สัมพันธบททางสังคม พบว่า ทุกตัวบทใหม่ที่นำมาศึกษา ล้วนมาจากความจริงในแบบเรียนดั้งเดิมทั้งสิ้น ภาพสังคมของมานีล้วนดิงตามแบบเรียน แต่ตัวละครอื่น ๆ ในตัวบทวรรณกรรมที่ถูกสร้างขึ้นผู้แต่งได้สอดแทรกภาพสังคมตามความเป็นจริง โดยผ่านโครงเรื่อง ฉาก บรรยากาศ การใช้ภาษาของตัวละคร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นใหม่ ทุกตัวบทใหม่นั้นจึงเป็นกระจกที่ส่องสะท้อนสังคมด้วย

ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค์ (2558: 7) ได้ศึกษา “สัมพันธบทระหว่างภาพยนตร์กับจิตรกรรม: เปรียบเทียบภาพยนตร์ตะวันตกกับภาพยนตร์ไทย” พบว่า ภาพยนตร์ตะวันตกกับภาพยนตร์ไทย มีสัมพันธบทกับจิตรกรรมในสองด้าน คือ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งได้แก่การนำภาพจิตรกรรม และลักษณะเด่นของลัทธิทางศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่องด้วยภาพส่วนเนื้อหาได้แก่การเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพจิตรกรรม และการถ่ายทอดบางช่วงชีวิตของจิตรกรรม กล่าวโดยสรุป ภาพยนตร์ไทยมีความสัมพันธ์กับจิตรกรรมในฐานะเป็นเครื่องประดับที่ช่วยเสริมสร้างความงามแก่ภาพยนตร์ ส่วนภาพยนตร์ตะวันตก มีสัมพันธบทกับจิตรกรรมในฐานะเป็นหัวใจของภาพยนตร์

ต่อมาลินิน แสงพัฒนา (2557: 86-94) ในงานวิจัยเรื่อง สัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา ละครโทรทัศน์ เรื่อง แรงเงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ และเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อมโยงเนื้อหา การคงเดิม (Convention) ความแปลกใหม่ (Invention) การขยายความ (Extension) การตัดทอน (Reduction) และการดัดแปลง (Modification) เนื้อหาจากตัวบทต้นทางไปสู่ตัวบทปลายทาง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกมีทั้งการคงเดิม ความแปลกใหม่ การขยายความ และการดัดแปลง โดยไม่ พบลักษณะการตัดทอน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธบทที่พบ ได้แก่ ปัจจัยด้านธุรกิจ และการตลาด ปัจจัยด้านดารานักแสดง ปัจจัยด้านสังคมและ

ค่านิยมเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การศึกษาและวิจัยในแง่ของสัมพันธภาพหรือสหภาพของตัวบทวรรณกรรมยังมีไม่มากนัก กล่าวคือ กลุ่มงานวิจัยด้านสัมพันธภาพที่ผ่านมายังมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกลับงานวิจัยแนวอื่นกระนั้น การวิเคราะห์ตัวบทตามแนวสัมพันธบทดังกล่าวแล้วกลับทำให้เห็นมิติและมุมมองที่สำคัญ และน่าจะเป็นแนวคิดและฐานการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบทวรรณคดีสินไชลาวได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพราะน่าสังเกตได้ว่า วรรณคดีสินไชลาวน่าจะมีความสัมพันธ์กับตัวบทอื่น หรืออีกนัยหนึ่งตัวบทวรรณคดีสินไชเองอาจเป็นต้นทางนำไปสู่การวิเคราะห์ตัวบทหลายทางอื่นได้อย่างเป็นระบบ นอกจากงานวิจัยและแนวคิดกลุ่มดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏว่ามีแนวคิดเกี่ยวเนื่องด้วยแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและความเป็นลาวที่ควรอธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

2.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและความเป็นลาว

อารุญ ศรีรัตนกุล (2001: 6) ได้อธิบายเกี่ยวกับนิสัยใจคอของคนลาวว่า “คนลาวเป็นคนใจดี มีจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รักใคร่ผู้มาเยี่ยมเยือน: คนลาวเป็นคนสุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน วานอนสอนง่าย คนลาวเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมประจำใจสูง ขยันหมั่นเพียร มีน้ำใจรักเชื้อหวงชาติและอื่นๆ” ลักษณะดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมทางความคิดอย่างหนึ่งของชาวลาว

ส่วนศานติ ภัคคีคำ (2550: 585-591) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศาสตราแลบง: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการและความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศาสตราแลบงเป็นวรรณกรรมที่มุ่งให้ความบันเทิง สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ยุคแรกมีการเผยแพร่โดยการสวดเป็นทำนองและนำมาใช้เป็นตำราเรียนในวัด และจัดแบ่งที่มาของเรื่องได้สองประเภท ซึ่งมีที่มาจากรรณกรรมชาตคและเน้นแนวคิดสำคัญเรื่องกรรม หลักธรรมเรื่องกฎไตรลักษณ์ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ สำหรับโครงเรื่องถูกกำหนดด้วยกรอบแนวคิดเรื่องกรรม นำเสนอข้อขัดแย้งในระดับครอบครัว สังคม และศีลธรรม มีการกล่าวถึงวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดล่วงหน้า ตัวละครมีสามประเภทได้แก่ มนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ มีบทคร่ำครวญ ส่วนรูปแบบการประพันธ์มีบทพรรณมคติติบทกฤษ์ลีลา บทบถนโถลกาก บทพากย์ 7-8 บท บทชมเมือง บทชมธรรมชาติ และอัจฉริยพัฒนาการของศาสตราแลบงแบ่งออกเป็น สี่ยุค คือยุคแรกจากศาสตราเทศน์สู่ศาสตราแลบงยุคที่สองความบันเทิงควบคู่ศีลธรรม ยุคที่สามจากชาตคสู่เรื่องประโลมโลก ยุคที่สี่จากรรณกรรมสำหรับสวดสู่วรรณกรรมสำหรับอ่าน ศาสตราแลบงยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมประเพณีนาฏศิลป์ จิตรกรรม ตำนานท้องถิ่น รวมทั้งสื่อร่วมสมัยประเภทต่างๆ

จิตรกร โพธิ์งาม และเรื่องเดช เขจรศาสตร์ (ม.ป.ป) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้บริบทเรื่องพื้นที่และเวลา กรณีศึกษาบุญประเพณีพระเจ้าใหญ่องค์โต วัดพระโต บ้านปากแซง ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัด

อุบลราชธานี มีวัดอุประสงค 3 ประการ ดังนี้คือ 1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบข้ามรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้ความเชื่อเรื่องพระเจ้าใหญ่องค์คือ 2. เพื่อศึกษาระบบการจัดการพื้นที่ศาสนาข้ามพรมแดน 3. เปรียบเทียบนโยบายของสองบริบทสังคมของรัฐและประชาชนไทย-ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลได้จากภาคสนามเป็นหลัก โดยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ วิเคราะห์และตีความข้อมูลโดยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่และเวลา แลวนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบข้ามรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้ความเชื่อเรื่องพระเจ้าองค์คือ พบว่าบริบทของพุทธศาสนาได้เชื่อมโยงคนไทยกับคนลาวมานานแล้วในกรณีบุญประเพณีพระเจ้าองค์คือ วัดพระโต บ้านปากแซงนั้น พระเจ้าองค์คือมิได้มีเพียงนัยทางด้านวัฒนธรรม หากยังรวมถึงการเชื่อมโยงวิถีชีวิตของคนไทยบ้านปากแซงกับคนลาวบ้านปากตะพานอีกด้วย ระบบการจัดการพื้นที่ศาสนาข้ามพรมแดน พบว่ารัฐไทยให้ส่วนราชการและทางวัดมีบทบาทในการจัดการพื้นที่ศาสนา โดยตม.ปากแซงดูแลรับผิดชอบในกรอบของรัฐชาติ วัดพระโตดูแลรับผิดชอบในกรอบทางวัฒนธรรม ขณะที่รัฐลาวอำนาจการจัดการเบ็ดเสร็จอยู่ที่ท้องถิ่นโดยผู้นำหมู่บ้าน และเมื่อเปรียบเทียบนโยบายของสองบริบทสังคมของรัฐและประชาชนไทย-ลาว พบว่านโยบายของรัฐลาวที่พยายามจะคงสถานะด้านปากตะพานให้เป็นด้านวัฒนธรรมเป็นการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของผู้คน มากกว่านโยบายของรัฐไทยที่เน้นกรอบของรัฐชาติ และกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนจากมุมมองทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

กิตติพัฒน์ เพชรทอง (2545) ศึกษาพุทธศาสนากับพญานาค ศึกษาวิเคราะห์พญานาคในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทกับในวัฒนธรรมอีสาน มีวัดอุประสงค เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของ ชาติกำเนิด ที่อยู่ รูปร่าง อุปนิสัย ฤทธิ์เดช บทบาทหน้าที่และหลักคำสอนที่เกี่ยวกับพญานาค ซึ่งปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทและในวัฒนธรรมอีสาน และมีผลปรากฏออกมาเป็น ประเพณี พิธีกรรมในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพุทธศาสนิกชนชาวอีสาน วิธีการดำเนิน การวิจัย ใช้การวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท อรรถกถา และเอกสารงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการวิจัยพบว่า พญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทมีการกล่าวถึง ชาติกำเนิด ที่อยู่ รูปร่าง อุปนิสัย ฤทธิ์เดช บทบาทหน้าที่ไว้ชัดเจน และพบว่ามี หลักธรรมสำคัญสอดแทรกอยู่เป็นจำนวนมาก ที่เป็นหนทางให้ผู้ได้ศึกษานำไปประพฤติปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พญานาคในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทกับในวัฒนธรรมอีสานมี ความคล้ายคลึงกันว่าพญานาคมีชาติกำเนิด 4 เหมือนกับสัตว์ทั่วไป แต่พญานาคใน วัฒนธรรมอีสานไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่ามีชาติกำเนิดมาอย่างไร พญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท มีจริงและจัดอยู่ในเดรัจฉานภูมิ เพราะพญานาคเข้ามาเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าโดยตรงตั้งแต่อดีตชาติและปัจจุบันชาติ ดังปรากฏในทศชาติสุดท้าย ก่อนที่พระองค์จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์เสวยพระชาติ เป็นภริยาที่ตตนาคราชผู้บำเพ็ญศีลบารมี และในพุทธประวัติหลายๆ ตอน พญานาคได้เข้ามา เกี่ยวข้องกับพระองค์ จนปรากฏออกมา

เป็นพุทธบัญญัติในพิธีการขอบวชของกุลบุตรใน พุทธศาสนา ปรากฏออกมาเป็นงานพุทธศิลป์ที่เป็น พระพุทธรูปปางนาคปรก อันเป็นผลมาจาก การปกป้องคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่พระพุทธเจ้า ใน ส่วนของวัฒนธรรมอีสาน พบว่าชาวอีสานมีความเชื่อเช่นเดียวกันว่าพญานาคมีอยู่จริง แต่อยู่ในฐานะ แห่งความศักดิ์สิทธิ์ มีพลังเหนือธรรมชาติ สามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้ได้สมความปรารถนา จึงเป็น ที่เคารพบูชาและได้รับการยกขึ้นเป็นเจ้าแห่งพิธีกรรม บุญบั้งไฟ ไหลเรือไฟ บุญสงฆ์น้ำพระ พิธีบูชา พญาสัตนาคนาค และพิธีปลุกบ้านสร้างเรือน อันส่งผลให้เกิดจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการสร้างความ สามัคคีและสร้างความเป็นปึกแผ่น ให้กับชุมชนเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า พญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ พุทธศาสนาเถรวาทจัดเป็นสัตว์เดรัจฉาน มีฐานะต่ำกว่ามนุษย์และมีบทบาทสำคัญบางส่วนในการ เสริมสร้างบารมีให้กับพระพุทธเจ้า และพุทธศาสนา และความเชื่อนี้ยังมีผลให้มีหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง นำไปประพฤติปฏิบัติได้ ได้แก่ ปฏิจสุมุปาบท สังสารวัฏ อุกุศลมูล บุญกิริยาวัตถุ อริยทรัพย์ ในความ เชื่อของ ชาวอีสานพบว่า พญานาคได้กลายเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งมีฐานะสูงกว่ามนุษย์ สามารถ ดลบันดาลสิ่งต่างๆ ได้เป็นเหมือนเทพเจ้าและถูกยกขึ้นมาเป็นสัญลักษณ์ในการ ประกอบพิธีกรรม ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานให้กับชุมชน และประเพณีพิธีกรรม เหล่านั้นได้เป็นกลวิธีการนำพุทธศาสนิกชนให้เข้าสู่หนทางแห่ง การปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาต่อไป

จิตกร เอมพันธ์ (2545) ศึกษาเกี่ยวกับพญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบ ความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน ตำนานพญาใหญ่ หรือ "พญานาค" เป็นวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ และทรงอิทธิพลต่อชุมชนสองฝั่งแม่น้ำโขง ร่องรอยความคิดเรื่องพญานาคถูกปรากฏในวรรณกรรม ปรัมปราความเชื่อ พิธีกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม วิถีชีวิต และจิตรกรรม การศึกษาค้นคว้านี้มุ่ง ศึกษากระบวนการความเชื่อพื้นบ้านเรื่องพญานาค ทางด้านเนื้อหาและบทบาทของความเชื่อตามโลกทัศน์ ของชาวอีสานในอดีต ว่ายังคงอยู่ในสังคมปัจจุบันหรือคลี่คลายความเชื่อไปในลักษณะใด ตลอดจน ศึกษาบทบาทของความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตของชาวอีสานว่าเป็นในรูปแบบ ใด โดยศึกษาจากเรื่องปรัมปราที่ว่าด้วยเรื่องพญานาคอันเป็นคติชนรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏเป็นตำนาน แห่งราชอาณาจักรล้านช้างและชุมชนอีสานแห่งลุ่มแม่น้ำโขง ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดและหลัก ทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ และสำนักการหน้าที่นิยมมาเป็นแนวทางการศึกษาเพื่ออธิบายถึง หน้าที่ทางสังคมของความเชื่อเรื่องพญานาคในปัจจุบันและการร่วมสมัย จากกรณีวิเคราะห์สังเคราะห์ พบว่า ระบบสัญลักษณ์ของพญานาคหากแบ่งตามกฎเกณฑ์ตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมอันเป็น ร่องรอยความคิดแห่งอดีตที่ว่าด้วยเรื่อง "พญานาค" สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการด้วยกัน คือ

1. พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม
2. พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งดินและน้ำ
3. พญานาคเป็นลัทธิทางศาสนา ร่องรอยแห่งอดีตมักปรากฏเป็นนัยยะความหมายและเค้าโครงที่ซ่อน อยู่ในเรื่องปรัมปราแห่งโลกจินตนาการผसानความเป็นจริง ร่องรอยความคิดเรื่องพญานาคจึงมี บทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต กำหนดความคิดทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจสังคม

การศึกษา และสาธารณสุข รวมทั้งด้านสันตนาการ ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลอันเป็นพลังทางศาสนาอันเนื่องมาจาก "ร่องรอยความคิดเรื่องพญานาค" ทั้งหมดทั้งสิ้น การศึกษาด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพญานาคที่ว่าด้วยเรื่อง "พิธีบวงสรวงบูชาบั้งไฟพญานาค" สำหรับระเบียบวิธีการวิจัยใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสารและการวิจัยทางมานุษยวิทยา ที่หมู่บ้านออง ตำบลไคสี อำเภอบึงกาฬจังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ "พิธีบวงสรวงบูชาบั้งไฟพญานาค" อันได้แก่ พ่อพรหมณ์จำ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุตั้งแต่ 60-80 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาและความคล้อยตามร่องรอยความคิดเรื่องพญานาค จำแนกออกเป็นความเชื่อเกี่ยวกับโลกและจักรวาล ความเชื่อเรื่องพญานาค ความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดา และการแสดงออกของความเชื่อในรูปแบบของพิธีกรรม จากการประมวลความรู้และบูรณาการทางความคิดพบว่า พญานาคมักปรากฏอยู่ใน "ลัทธิความอุดมสมบูรณ์" ของสังคมวัฒนธรรมอีสาน ถูกผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องสวรรค์และนรก นอกจากนี้ยังพบว่าระบบสัญลักษณ์ของพิธีกรรมมีความหมายที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติประการสำคัญที่สุดของพิธีกรรมครั้งนี้ ทำให้ผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านได้มีโอกาสพบปะกันก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

กันหา สีกุนวง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ฮางฮอดฮอง : สื่อสัญลักษณ์ สุนทรียภาพ พิธีกรรมและความเชื่อ ใน แขวงหลวงพระบาง นครหลวงเวียงจันทน์ และ แขวงจำปาสัก ของ สปป.ลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของฮางฮอดฮอง ในแขวงหลวงพระบางนครหลวงเวียงจันทน์ และ แขวงจำปาสักเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหาเกี่ยวกับฮาง ฮอดฮองในแขวงหลวงพระบาง , นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงจำปาสักและเพื่อศึกษาสื่อสัญลักษณ์ สุนทรียภาพ พิธีกรรมและความเชื่อ ของชุมชนที่มีต่อฮางฮอดฮองในแขวงหลวงพระบาง นครเวียงจันทน์ และแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นส่วนประกอบประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มาโดยการ เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำมาวิเคราะห์ ด้วยทฤษฎี สื่อสัญลักษณ์ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และทฤษฎีความเชื่อและศาสนา นำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบภาพถ่าย และภาพถ่ายลายเส้น จากการศึกษาพบว่ามีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เกิดจากความเชื่อผี ความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรดาสรรพสัตว์ ทั้งหลาย ที่ให้ผลดีและร้ายให้กับมนุษย์ และเกิดจากความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา เป็นพิธีที่ได้รับอิทธิพล มาจากประเทศอินเดีย ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 และได้เข้าสู่ลาว ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 7-8 และได้มีการปฏิบัติเป็นไปตามแบบ

จารีตประเพณี สืบต่อกันมาในสมัย พระยาฟ้าหล้าธรมหาราชฟ้าจ๋มจนถึงสมัยพระเจ้าสุริยวงศ์ ในปัจจุบันยังพบว่าพิธีกรรมดังกล่าว ยังมีการปฏิบัติสืบต่อมาอยู่บ้าง ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นตามโอกาสที่เอื้ออำนวยและ กรอบระยะเวลาตามความเหมาะสม ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดกฎ ระเบียบในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเหมือนครั้งในอดีตกาลที่ผ่านมา ส่วนสภาพปัจจุบันและปัญหาของฮางฮตสร้งในแขวง หลวงพระบาง นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงจำปาสัก ได้พบว่า ในปี ค.ศ. 1975 หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบสังคมนิยม การทำฮางฮตสร้งเป็นงานศิลปกรรมไม้แบบพื้นเมือง เป็นรูปพญานาคที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามจินตนาการ ภูมิปัญญาของช่างในแต่ละแขวง ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่าง ตั้งแต่ภาคส่วนหัว ภาคส่วนลำตัว ภาคส่วนหาง และภาคส่วนฐาน ด้านสื่อสัญลักษณ์ได้ใช้รูปหัวพญานาค มีหัวมังกรหรือเงือก มีนกหงส์ มีนกหัสดีลิงค์ มาเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ ได้มากมาย สัญลักษณ์ดังกล่าวล้วนแฝงไว้ด้วยความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนลาวที่มีมาอย่างนาน ด้านสุนทรียภาพ พบว่า เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีรูปทรงที่เกิดจากแรงคล้อยใจในธรรมชาติ และเกิดจากการจินตนาการมีรูปทรง 3 มิติ มีความเป็นเอกภาพ ซึ่งปรากฏในเนื้อหาผนวกกับลวดลายที่ช่างได้แกะสลักออกมาตามส่วนต่างๆ ของฮางฮตสร้ง เป็นลายนูนสูงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความกลมกลืนเข้ากันได้ดีระหว่าง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว นอกจากนี้ยังเกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกมีปริมาตร มีมวลสารมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กัน และมีความสมส่วนกันของขนาดของรูปทรงกับพื้นที่ รวมถึงความสมส่วนหรืออัตราส่วน ที่เหมาะสมของทัศนธาตุมีการแบ่งส่วนดังกล่าวให้มีความสมดุลหรือดุลยภาพแบบสมมาตรพอเหมาะพอดีในส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นความงามที่ลงตัวของฮางฮตสร้งทั้ง 3 แขวง ด้านพิธีกรรมและความเชื่อของชาวลาว ที่มีต่อฮางฮตสร้งนั้น พบว่า ทั้ง 3 แขวงได้ใช้ฮางฮตสร้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการประกอบพิธีเถรภิเษก ถวายสมณะศักดิ์ให้กับพระสงฆ์ในระดับชาวบ้าน เพื่อยกย่องพระสงฆ์องค์ที่ปฏิบัติดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในชุมชนของตนเองเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป มีขั้นตอนทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเริ่มต้น เป็นการคัดเลือกพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติ 2) ขั้นเตรียมการตั้งกองฮต 3) ขั้นการประกอบพิธีกรรม ในแต่ละขั้นมีความหมายอันสำคัญยิ่ง พิธีกรรมดังกล่าวเป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากตำนานเรื่องเกี่ยวกับพญานาคให้น้ำซึ่งเป็นความเชื่อตามตำนานพราหมณ์ นอกจากนี้ฮางฮตสร้งยังสามารถให้ผลดี ผลร้ายต่อวิถีชีวิตและเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองไม่น้อยไปกว่างานพุทธศิลป์อื่นๆ เช่นกัน

อนันท์ พุฒิโชติ (2557) ได้ศึกษาการเชิดชูวีรกรรม : การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐสังคมนิยมลาวในยุคโลกาภิวัตน์ งานชิ้นนี้มุ่งศึกษาการทวนกลับมารื้อฟื้นและเชิดชูอดีตวีรกรรมในฐานะศูนย์รวมจิตใจและสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาวที่เกิดขึ้น

นับแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา เพื่อตอบคำถามว่า 1. อะไรคือเหตุปัจจัยของการปรับมโนทัศน์ชาติจากเดิมที่เน้นการเชิดชูลัทธิวีรชนปฏิวัติสู่การเชิดชูวีรกษัตริย์ 2. รัฐบาลลาวมีกระบวนการเลือกสรรและให้ความหมายต่อการเชิดชูวีรกษัตริย์อย่างไร ภายใต้ความย้อนแย้งระหว่างระบอบการเมืองแบบสังคมนิยมของรัฐกับการเชิดชูสัญลักษณ์ความเป็นชาติที่ยึดโยงกับสถาบันกษัตริย์ 3. การเชิดชูวีรกษัตริย์มีนัยยะความหมายอย่างไรในสังคมการเมืองลาวในปัจจุบัน

ผลการศึกษา พบว่าการเชิดชูวีรกษัตริย์ในฐานะสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติลาวเกิดขึ้นในยุคที่รัฐสังคมนิยมลาวต้องเผชิญกับวิกฤติและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมวัฒนธรรมครั้งใหญ่ ภายหลังจากความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศตามแนวทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่ส่งผลให้รัฐบาลลาวต้องปรับนโยบายในการพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” หรือการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่แนวทางเสรีนิยม เปิดประเทศเชื่อมโยงลาวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์ท่ามกลางการไหลบ่าของแนวคิดทางสังคมการเมืองและกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกที่ท้าทายต่ออำนาจและความมั่นคงของรัฐบาลสังคมนิยมลาว มโนทัศน์ชาติแบบเดิมที่มุ่งเน้นการสร้างคนสังคมนิยมและการเชิดชูวีรชนปฏิวัติในฐานะสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติ ไม่อาจเป็นแหล่งอ้างอิงการผูกขาดการครองอำนาจรัฐที่ทรงพลัง รัฐบาลลาวจึงรื้อฟื้นการเชิดชูวีรกษัตริย์เพื่อปลุกเร้าสำนึกความเป็นชาติและผดุงไว้ซึ่งอำนาจของรัฐบาลสังคมนิยมลาว

ในการเชิดชูวีรกษัตริย์ในฐานะสัญลักษณ์ของชาติลาว รัฐบาลลาวมีกระบวนการในการเลือกสรร ชับเน้นและให้ความหมายแก่วีรกษัตริย์แต่ละพระองค์ไว้แตกต่างกัน กล่าวคือพระเจ้าฟ้างุ้มได้รับการเชิดชูในฐานะสัญลักษณ์ของความเป็นเอกภาพของชาติลาว พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้รับการเชิดชูในฐานะสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองยิ่งใหญ่ของชาติ ส่วนพระเจ้าอนุวงศ์ได้รับการเชิดชูในฐานะสัญลักษณ์ของความมีน้ำใจรักชาติ และการขับเน้นถึง “ความเป็นอื่น” ระหว่างลาวและไทยภายใต้กระแสของการรื้อฟื้นการเชิดชูวีรกษัตริย์ในยุคศักดินาในฐานะสัญลักษณ์ของรัฐชาติสังคมนิยม รัฐบาลลาวได้พยายามสร้าง “จินตภาพ” และความหมายใหม่ให้แก่วีรกษัตริย์ เปลี่ยนผ่านวีรกษัตริย์ยุคศักดินา ให้เป็นวีรกษัตริย์รัฐชาติสังคมนิยม ขณะเดียวกันพรรคประชาชนปฏิวัติลาวผู้ผูกขาดการครองอำนาจรัฐบาลลาว ได้หันมาวางบทบาทของพรรคในฐานะที่เป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์ของวีรกษัตริย์ในอดีต หรือกล่าวได้ว่าวีรกษัตริย์กลายเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงอุดมการณ์ใหม่ให้การคงอยู่หรือการผูกขาดอำนาจรัฐของพรรค แทนการอ้างอิงแนวคิดมาร์กซ์-เลนิน ที่หมดพลังในยุคปัจจุบัน การศึกษาเรื่องการเชิดชูวีรกษัตริย์ของรัฐบาลสังคมนิยมลาวเป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ไม่ได้ทำให้อุดมการณ์ชาติอ่อนกำลัง ชาติลาวยังพยายามสร้างความเป็นชาติผลิตอัตลักษณ์แห่งชาติเพื่อตอบโต้และดำรงไว้ซึ่งอำนาจของรัฐ การที่สร้างสำนึกความเป็นชาติเป็นเครื่องมือทาง

อุดมการณ์ของการดำรงอำนาจรัฐ การสร้างสำนึกความเป็นชาติและการผลิตอัตลักษณ์แห่งชาติ จึงสามารถปรับเปลี่ยน ปรับปรุงแต่งและเลื่อนไหลได้ ดังกรณีของรัฐบาลลาวที่สามารถหยิบเอาสัญลักษณ์ ความเป็นชาติของระบอบกษัตริย์มาปรับปรุงแต่งความหมายใหม่ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ความเป็นชาติ ของรัฐบาลสังคมนิยม

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดใน อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี และหาแนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดใน อำเภโพนารามจังหวัดราชบุรี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาวัด จำนวน 70 แห่ง โดยการสัมภาษณ์เชิง ลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง เจ้าอาวาส ร่วมกับการสำรวจ เอกสาร การสำรวจวัดและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมสิ่งปลูกสร้างในวัด กิจกรรม และประเพณี พิธีกรรมของชาวลาวเวียงทั้งทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมที่กระทำโดยใช้พื้นที่ของวัด ผลพบว่า ลาวเวียงในอำเภโพนาราม สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์เพราะสงคราม และ สร้างวัดขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ วัดที่สื่อสารอัตลักษณ์ของลาวเวียงที่เป็น รูปรธรรมจากสิ่งปลูกสร้างในวัดคือ สิมลาวที่วัดกาแพงเหนือ และหอวัฒนธรรมลาวเวียงที่วัดโบสถ์ การสื่อสารอัตลักษณ์ของชาวลาวเวียงด้านจิตใจสะท้อนผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น การสวดคู่ขวัญ อนาคตด้วยภาษาลาว ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษความศรัทธาในพุทธศาสนาผ่านประเพณีต่างๆ เช่น บุญข้าวจีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 แห่ดอกไม้ท้ายสงกรานต์ เป็นต้น แนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาติ พันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภโพนาราม คือใช้ศรัทธาและความเชื่อในพุทธศาสนาสืบทอดประเพณี จากรุ่นสู่รุ่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชาวลาวเวียง และระหว่างวัด รวมทั้งอนุรักษ์สิ่งปลูก สร้างในวัดที่แสดงอัตลักษณ์ลาวเวียงไว้ให้อนุชนภาคภูมิใจ ได้เรียนรู้ และสืบทอดต่อไป

สมคิด ศรีสิงห์ (2536) ได้ศึกษาวัฒนธรรมของไทยโข่งดำหรือลาวโข่งในเขตจังหวัด พิษณุโลกและพิจิตร มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมและปัจจุบัน และ วิเคราะห์การปฏิบัติทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อ ประเพณีต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า ไทยโข่งดำ (ลาวโข่ง) มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบกลุ่มน้ำดำ แคว้นตั้งเกี่ย ประเทศเวียตนาม ซึ่งเดิมเป็นดินแดนของไทย สมัยต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-3) ฝรั่งเศสได้เข้ามารุกรานปกครอง จึงมีการอพยพครอบครัวไทย โข่งดำมาอยู่อาศัยแถบภาคกลางหลายครั้ง ในบริเวณจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี ระยะเวลาต่อมา คนไทยโข่งดำ ได้ขยายถิ่นฐานออกไปในท้องที่ต่างๆ บางส่วนเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร ประเพณี ไทยโข่งดำมีรากฐานมาจากความเชื่อธรรมชาติและวิญญาณ โดยนับถือ "แถน" เป็นเทพสูงสุดสามารถ บันดาลให้เกิดความเป็นไปต่างๆ และเคารพวิญญาณของบรรพบุรุษคุ้มครองคนในตระกูล การเช่นไหว้ แถนและบรรพบุรุษยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ ในธรรมชาติมีการเคารพบูชา

น้อยลง และบางอย่างได้เลิกไปแล้ว สภาพความเป็นอยู่ของไทยโชนในพิษณุโลกและพิจิตรปัจจุบัน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชนบททางไกลสังคม เดิมอยู่ริมน้ำยมซึ่งมีสภาพขาดแคลนน้ำและสาธารณูปโภค มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีฐานะยากจน และเกิดปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ส่วนการปฏิบัติในประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม ยังมีความเชื่อเรื่องผี-ขวัญ มีการไหว้ผีฟ้า "แถน" และผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกครอบครัว ส่วนความเชื่ออื่นๆ มีการปฏิบัติน้อยมาก ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำคือ ทำเสนเรื่อน และ เสนปาดตง ที่มีการปฏิบัติบางครั้งคือ การกินตอง หรือการแต่งงานแบบโชน และ "ปาแห่" หรือการทำโลงศพแบบโชน หมู่บ้านที่ยังมีการปฏิบัติประเพณีแบบไทยโชนมากที่สุดคือ บ้านหนองขานาง (บางระกำ) บ้านหนองหัวปลวก (โพธิ์ประทับช้าง) และบ้านสระบระเพ็ด (สามง่าม)

คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (อ้างใน อคิน รพีพัฒน์, 2551: 57-62) เรื่อง “Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight” ที่สังเกตการเล่นตีไก่ของชาวบาหลิ โดยใช้วิธีการแปล และอธิบาย ความหมายของรูปแบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เห็นว่าการตีไก่เป็นสัญลักษณ์การแสดงออกที่เปรียบเสมือนการให้คนดูได้เห็นตนเอง เป็นพลังความรู้สึกตัวตนด้านหนึ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ใน วิถีการตีไก่ที่บาหลินั้นจะผูกโบมิตโกนคมกริบไว้ที่ขาไก่ที่ต่อสู้กัน ดังนั้นการตีไก่จึงโชนเลือด ดุเดือด รุนแรง เกียร์ซ อธิบายว่าการต่อสู้ของไก่นั้นแปลกแยกตรงข้ามกับพฤติกรรมประจำวันของคนบาหลิ เพราะชาวบาหลินั้นมีมารยาท กฎเกณฑ์ กิริยาอาการที่เรียบร้อย อ่อนโยน และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งเกียร์ซ พบว่า การต่อสู้กันของไก่นั้นแสดงให้เห็นว่า ภายใต้ความสงบเสงี่ยมเรียบร้อย มารยาทอันดีตลอดจนการหลีกเลี่ยงการปะทะขัดแย้งนั้น มีอีกตัวตนหนึ่งซ่อนอยู่ ซึ่งเต็มไปด้วยความอยากได้แย่งชิงตำแหน่งและอำนาจ ความโหดเหี้ยมรุนแรงก้าวร้าว ตัวตนที่น่าเกลียดน่ากลัวนี้ เผยโฉมให้ชาวบาหลิดูในการตีไก่ที่เป็นการละเล่นยอดนิยมของชาวบาหลิเองการแปลความหมายของเกียร์ซสรุปได้ว่าการตีไก่แท้ที่จริงแล้วเป็นการแสดงออกในรูปที่เหมือนการแสดงละครถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับสถานภาพและการแข่งขันในเรื่องสถานภาพ ซึ่งการแสดงนี้เป็นการฉายตัวตนและความรู้สึกที่แฝงอยู่ใต้จิตสำนึกออกมาให้ตัวเองดู การแสดงจึงเป็นการให้การศึกษาในเรื่องอารมณ์และจิตใจซึ่งการแสดงนี้จะช่วยให้ชาวบาหลิรู้สึกสร้างสำนึก และก่อให้เกิดความวิตกกังวลกลัวว่าการกระทำอันเสมือนสัตว์เช่นนั้นจะเกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์

ภูเบศ ศุภพิพัฒน์ (2551) ได้ศึกษาบทเพลง, เรื่องสั้นและวัฒนธรรมชาติของสปป.ลาว ช่วงแรก (ค.ศ.1975-1986). โดยศึกษาในแง่ของบทเพลง, เรื่องสั้นและวัฒนธรรมชาติของสปป.ลาว ช่วงแรก ค.ศ.1975 - 1986 รัฐบาลสปป.ลาวซึ่งนำโดย เจ่าสุพานวง และไกสอน พมวิหานได้เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นสังคมนิยม และพบว่าภายในประเทศมีความขัดแย้งที่สั่งสมมานานกว่า 20 ปี ทำให้เกิดความแตกแยกแนวความคิดทางการเมือง วัฒนธรรม และชาติพันธุ์รัฐบาลลาว จึงต้องการสร้างนโยบายใหม่เพื่อลบล้างแนวคิดในระบอบเก่าที่ไม่สอดคล้องกับระบอบใหม่และพัฒนาแนวคิดใน

การสร้างวัฒนธรรมชาติที่มุ่งเน้นไปที่อุดมการณ์คือ คนลาวรักชาติรักอุดมการณ์สังคมนิยม มีความเสมอภาคทั้งชายและหญิง รวมทั้งต่อต้านตะวันตก สวนภาพลักษณ์ของคนลาวคือ เป็นคนขยันหมั่นเพียรองอาจกล้าหาญ และเชิดชูประเพณีเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบทเพลงและเรื่องสั้นเป็นสวนประกอบหนึ่งในการสร้างวัฒนธรรมใหม่ เนื่องจากสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายและผลิตเพื่อบทเพลงและเรื่องสั้นที่รัฐบาลลาวนำมาเผยแพร่มีเนื้อหาที่ถูกวางกรอบจากรัฐบาลลาว นักแต่ง เพลง และนักเขียนเกือบทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ของรัฐ และก่อนการเผยแพร่จะต้องได้รับการตรวจสอบจากทางรัฐบาลก่อนผลการศึกษาดังกล่าว 10 เพลง และเรื่องสั้นลาว 10 เรื่องในช่วง ค.ศ. 1975–1986 พบว่าเนื้อหาของบทเพลงและเรื่องสั้นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ให้คนลาวรักชาติเสียสละ มีความสามัคคีภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติมีอุดมการณ์สังคมนิยม เชิดชูพรรคประชาชนปฏิวัติลาว รัฐบาลลาว และต่อต้านตะวันตก การศึกษาดังกล่าวจึงทำให้เข้าใจสภาพสังคมของลาวในช่วงนั้นมากขึ้นหลัง ค.ศ. 1986 รัฐบาลลาวได้นำนโยบายจินตนาการใหม่มาใช้โดยเปิดรับการลงทุนจากประเทศประชาธิปไตย ทำให้สังคมลาวเปิดรับการลงทุนจากประเทศตะวันตกพร้อมกับการรับวัฒนธรรมทุนนิยมมากขึ้น สวนบทเพลงและเรื่องสั้นแบบสังคมนิยมได้คลายความนิยมไปซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของลาว

บุรินทร์ เพลงดีสกุล (2556) กล่าวไว้ในบทความเรื่องภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในจิตรกรรมร่วมสมัยลาวภายใต้บริบทจินตนาการใหม่ โดยมุ่งศึกษาผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยลาวที่สะท้อนภาพรวมภายใต้บริบทจินตนาการใหม่จากการศึกษาพบว่า จิตรกรรมร่วมสมัยลาวเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งที่ศิลปินได้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของลาวในช่วงเวลาที่ลาวได้ เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นสากล ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจึงได้ถ่ายทอดเรื่องราวทางสังคมให้เห็นประเด็นทางสังคม 4 ประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นการปลูกจิตสำนึกทางการเมืองประเด็นการชี้และเตือนให้เห็นปัญหาสังคม ประเด็นการต่อต้านสงคราม และประเด็นการเรียกร้องความเห็นใจแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้านวัฒนธรรมจิตรกรรมร่วมสมัยลาวสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชนบทร่วมประเพณี ซึ่งได้รับการพัฒนามาจาก มรดกทางวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยน การรับเอาอิทธิพลจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และกระแสวัฒนธรรมของโลก จนกลายมาเป็นสวนหนึ่งของวัฒนธรรมลาว จนเกิดเป็นวัฒนธรรม 4 ประเภท คือ ชีวิตวัฒนธรรมหรือระบบวิถีชีวิต สติวัฒนธรรมหรือระบบสังคม ปัญญาวัฒนธรรมหรือระบบความคิด และศิลปวัฒนธรรมหรือระบบสุนทรีย์ โดยแสดงออกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชนบทร่วมประเพณีอันเป็นวัฒนธรรมประจำชาติของลาว ซึ่งเกี่ยวพันอยู่กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในแต่ละยุคสมัยของประชาชนลาว

สุมิตรา ทองพูล (2554: 182-186) จากงานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมกลองยาว: การแข่งขัน การอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การละเล่นกลองยาวเกิดขึ้นมาตั้งแต่โบราณและเล่นสืบทอดกันมา โดยตลอดจนกระทั่งมานิยมเล่นกันมากเมื่อมีการประกวดกลองยาวในงานประเพณีออนซอนกลองยาว ชาววาปีของดีพื้นบ้านเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา สภาพปัจจุบันด้านการผลิตกลองยาวในยุคแรกใช้วิธีการผลิตแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน ต่อมาได้พัฒนาโดยการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ทำให้กลองยาวได้คุณภาพ ด้านการแสดงทางวัฒนธรรมกลองยาวในปัจจุบันพบว่า มีจำนวนมากกว่า 15 คณะ การแสดงกลองยาวมี 2 ลักษณะคือหน้าขบวนในงานบุญ หรืองานประเพณีต่างๆ ปัญหาด้านการตลาด ไม่สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้เพราะมีรายได้ไม่แน่นอน สำหรับปัญหาในด้านการแสวงหาคนที่จะมีใจรักในการเล่นกลองยาวค่อนข้างยาก และด้านการเงินนั้นการลงทุนตั้งวงกลองยาวขึ้นมาขึ้นนั้น ต้องใช้ทุนสูงในการดำเนินการ ส่วนปัญหาด้านการประกวดและหลักเกณฑ์ในการตัดสินการละเล่นกลองยาว คือ คณะกลองยาวจะเข้าทำการประกวดทุกคณะควรได้รับทราบกติกาอย่างชัดเจนและสุดท้ายปัญหาด้านรางวัลการแข่งขัน กลองยาวที่เราทำการประกวดอยากให้เพิ่มเงินรางวัลขึ้นอีกเพราะปัจจุบันค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่อนข้างสูงมาก การแข่งขันการละเล่นกลองยาวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน อำเภอวาปีปทุม ในด้านเศรษฐกิจคือการที่คนมาเที่ยวงาน ทำให้เศรษฐกิจของอำเภอวาปีปทุมดีขึ้น ผลกระทบทางด้านสังคม ช่วยเสริมสร้างความรักความสามัคคีของคนในสังคม การอนุรักษ์และพัฒนาพบว่า ควรส่งเสริมบุคลากรในการผลิตกลองยาวให้มีคุณภาพและหน่วยงานของรัฐควรเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านเงินทุน ให้การส่งเสริมด้านการตลาดโดยจัดตั้งศูนย์ OTOP ประจำอำเภอวาปีปทุม เพื่อให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายซึ่งอาจจะทำให้ช่างทางกลองยาวมีรายได้ที่มั่นคงต่อมาจิรัฐิพร ไทยงูเหลือม (2557: 41-42) บทวิชาการเรื่องความ ลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องพื้นบ้านไทยกับเรื่องพื้นบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องพื้นบ้านโดยเปรียบเทียบลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทยกับเรื่องพื้นบ้าน แขวงเวียงจันทน์และแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผลการวิจัยพบว่าเรื่องพื้นบ้านไทย-ลาว จำแนกออกได้เป็น 11 ประเภท ลักษณะร่วม ด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏพบว่ามีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในเรื่องพื้นบ้าน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะนิสัย 2) ด้านสถาปัตยกรรม 3) ดนตรี การกีฬา และการละเล่นพื้นเมือง ส่วนลักษณะร่วมด้านภาษามี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้คำ 2) การใช้คำซ้ำ 3) การใช้คำภาษาอังกฤษ 4) การใช้สำนวน และวัฒนธรรมที่ปรากฏมี 14 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน 2) การปกครอง 3) การศึกษาเล่าเรียน 4) ระบบครอบครัว 5) การดำรงชีวิต 6) อาชีพ 7) การวางตน และการปฏิบัติตน 8) ค่านิยม 9) ศาสนา 10) ความเชื่อ 11) ประเพณี และพิธีกรรม 12) การสาธารณสุข 13) การคมนาคม 14) ภูมิปัญญาของผู้เล่าเรื่อง

ต่อมาบุปผา เสือคำ (2558: 465-467) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาชิตลาว: วาทกรรมทางปัญญากับการสื่อสารทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาลักษณะและประเภทของเนื้อหาพญาในวิถีวัฒนธรรมลาวพบว่า มีการสื่อความคิดทางวัฒนธรรม 8 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมด้านการปฏิบัติตน วัฒนธรรม ด้านครอบครัว วัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ วัฒนธรรมด้านสังคมและการสมาคม วัฒนธรรมด้านการเมืองและการปกครอง วัฒนธรรมด้านคติความเชื่อและปรัชญาคำสอนทางพุทธศาสนา วัฒนธรรมด้านความรู้ วัฒนธรรมด้านประเทศชาติ ชาติพันธุ์เนื้อหาภาชิตลาวสื่อให้เห็นวิถีวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคมในแต่ละยุค ขณะเดียวกันยังสะท้อนถึงมุมมองและทัศนคติของผู้คนที่ต่อบุคคลในสังคมวัฒนธรรมเดียวกันด้วย แสดงถึงภาชิตลาวถูกสร้างมาจากค่านิยมหลักในสังคม เป็นการสื่อสร้างความหมายทางวัฒนธรรม จากรุ่นสู่รุ่น

ต่อมาภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2559:125) บทความศึกษาทัศนคติของชาวไทยพวนตามแนวประณามวาทะ (blazon populaire) ผลของการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องไทยพวนสะท้อนทัศนคติของชาวไทยพวน โดยแสดงทัศนคติต่อกลุ่มของตนเองมีทั้งการแสดงทัศนคติในแง่บวกและในแง่ลบ การแสดงทัศนคติต่อกลุ่มของตนเองในแง่บวกส่วนใหญ่เป็นการแสดงทัศนคติด้านการเคร่งครัดในพุทธศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ความกตัญญูกตเวทีและการยึดมั่นในค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม คุณลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการเคร่งครัดในพุทธศาสนาและการดำรงตนอยู่ในศีลธรรมของชาวไทยพวนเอง ลักษณะดังกล่าวยังทำให้ชาวไทยพวนโดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีจิต ใจอบอ้อมอารี สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ฟุ้งเฟ้อรักสงบและมีความสามัคคีในกลุ่มของตนเองอย่างยิ่ง การแสดงทัศนคติในแง่ลบต่อกลุ่มของตนเองมีไม่มากนักซึ่งเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตนนอกจารีตประเพณี ซึ่งการมองกลุ่มของตนเองในด้านลบมีปรากฏในเรื่องไทยพวนไม่มากนัก อาจจะเป็นเพราะการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การดำเนินวิถีชีวิตไม่มีข้อผิดพลาดและเกิดความเสื่อมเสีย

จากนั้น สุทธิพันธ์ ศรีอ่อน (2560: 464-491) งานวิจัยเรื่อง พระโพธิสัตว์ในชาดกพื้นบ้านอีสาน : ภาพตัวแทนกับการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม โดยงานวิจัยดังกล่าวศึกษาการนำเสนอภาพตัวแทนของพระโพธิสัตว์ในชาดกพื้นบ้านอีสาน และการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมผ่านภาพตัวแทนพระโพธิสัตว์ในชาดกพื้นบ้านอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ชาดกพื้นบ้านอีสานเป็นชาดกนอกนิบาตที่ได้รับความนิยมและมีบทบาทต่อชุมชนของชาวอีสาน ตัวละครเอกเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งสะท้อนสถานะของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือความเชื่อพื้นบ้านอื่นๆ บทบาทและพฤติกรรมของตัวละครพระโพธิสัตว์สะท้อนให้เห็นว่า พระโพธิสัตว์เป็นภาพตัวแทนของผู้นำในสังคมอีสาน รวมถึงภาพตัวแทนของชนชั้นสูงแบบกษัตริย์ ชนชั้นกลางแบบพ่อค้า และชนชั้นล่างแบบคนยากจน กำพรว้าและขอทานจำนวน

มาก ตอนจบเรื่องตัวละครพระโพธิสัตว์ในชาดกทุกเรื่องกลับได้ขึ้นสู่ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนคร ทั้งมีภาพตัวแทนคือพระโพธิสัตว์ประสมประสานกับภาพตัวแทนวีรบุรุษทางวัฒนธรรมแบบอีสาน การประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมพบว่าการประกอบสร้างใน 4 มิติ ได้แก่ มิติวัฒนธรรมครอบครัว มิติวัฒนธรรมข่าว ในการประกอบสร้างความหมายให้อนุภาคเรื่องสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมข่าวในชุมชนอีสาน มิติภูมิโนเวศวัฒนธรรม มิติวัฒนธรรมการเมือง พระโพธิสัตว์เป็นผู้มีบุญญาธิการเหนือกว่าคนทั่วไป และเป็นตัวละครสื่อให้เห็นการประกอบสร้างความหมายชาติพันธุ์นิยมและอุดมการณ์แบบอีสาน ตัวละครพระโพธิสัตว์เป็นภาพตัวแทนของวีรบุรุษอีสานที่เชื่อมโยงถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมอีสาน ทั้งอยู่ภายใต้มิติวัฒนธรรมอีสาน เรื่องราวของพระโพธิสัตว์ยังเป็นศูนย์รวมคติความเชื่อที่ได้รับการประกอบสร้างให้มีความหมายในวัฒนธรรมระดับชาวบ้าน เสนอภาพตัวแทนชาวอีสานในมิติต่างๆ อันมีบทบาทในการประกอบสร้างตัวละครให้มีความหมายทางวัฒนธรรม

อ้อยฤดี สันทร (2553: 110-112) ได้ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ไทญ้อในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง: การปรับ เปลี่ยนและการดำรงอัตลักษณ์ของไทญ้อ ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ 2) ศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ 3) เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของไทญ้อบ้านคำพอก ตำบลท่าจำปา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประเทศไทย และไทญ้อบ้านปุงเหนือ เมืองหินบูน แขวงคำมวน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่า การศึกษาการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของไทญ้อ ด้านภาษา การแต่งกายและวัฒนธรรมที่คงอยู่จากอดีตถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งในด้านสังคม ประกอบด้วยวิถีชีวิต การศึกษา ชุมชน ระเบียบทางสังคม ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรม ภาษา การแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายสู่วิถีสังคมเมือง เนื่องจากถูกอิทธิพลครอบงำจากสังคมรอบด้านที่เป็นกลุ่มของคนลาวและกลุ่มไทลาว ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่าและมีอิทธิพลทางสังคมมากกว่า ปัจจุบันสังคมของไทญ้อส่วนใหญ่จึงไม่มีอะไรที่ แตกต่างจากไทญ้อในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับไทญ้อในภาคอีสานของประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งการรับวัฒนธรรมต่างๆ จากภายนอกเข้ามาในชีวิตประจำวัน ส่วนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากโดยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ซึ่งผู้คนไทญ้อยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในปัจจุบันพบว่า การแต่งกายชุดไทญ้อของผู้สูงอายุและกลุ่มวัยกลางคนยังคงแต่งชุด ไทญ้อในชีวิตประจำวันอยู่บ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย ส่วนภาษาไทญ้อที่เป็นผู้สูงอายุยังคงใช้ภาษาไทญ้อ ในการติดต่อสื่อสารทั้งในกลุ่มไทญ้อด้วยกัน และการติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อยังคงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภูตผีมีพิธีกรรมสำคัญ ส่วน

ผลจากการศึกษาเพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยอยู่ในประเทศไทยนั้นมีการพัฒนาแกนนำในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอยู่ การส่งเสริม สนับสนุนจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยอยู่ และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์ ไทยอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์

ต่อมาปิยฉัตร สินธุสวาด (2540: 112-115) ศึกษาวิเคราะห์สังคมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ผลของการศึกษาพบว่า สังคมล้านช้างเป็นสังคมที่มีพัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยล้านช้างได้ปรากฏตัวขึ้นตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เนื่องจากมีหลักฐานต่างๆ เช่น ศิลาจารึกของสุโขทัยพูดถึงการมีอยู่ของอาณาจักรล้านช้างในขณะนั้น ซึ่งสภาพสังคมล้านช้างในช่วงแรกๆ เป็นสังคมที่ได้มีการรวมตัวกันโดยได้เริ่มพัฒนาจากสังคมขนาดเล็กมาเป็นสังคมขนาดใหญ่ ภายในสังคมประกอบไปด้วย ชนหลายเชื้อชาติ หลายชนเผ่าทำให้เกิดแตกต่างทางจารีตประเพณี ซึ่งความแตกต่างกันของคนในสังคมช่วงแรกๆ นี้เป็นปัญหาใหญ่ของชนชั้นผู้ปกครองที่จะควบคุมคนในสังคมให้อยู่ด้วยกันได้ สังคมล้านช้างในพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ผ่านการบูรณาการทางสังคมมาเป็นเวลาช้านาน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าสังคมล้านช้างในช่วงเวลานี้ เป็นช่วงเวลาที่มิสภาพสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีระบบระเบียบในตัวเองและมีโครงสร้างทางสังคมที่ชัดเจนกว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา สังคมล้านช้างพุทธศตวรรษที่ 21 มีระบบการปกครองที่มีความชัดเจน โดยเรียกระบบการปกครองในช่วงนี้ว่า “อาญาสี่” และสังคมล้านช้างในช่วงนี้ได้มีการแบ่งชนชั้นเป็นชนชั้นปกครองและชนชั้นใต้ปกครอง นอกจากนี้ความหลากหลายที่เป็นปัญหาของสังคม ยังได้รับการแก้ไข โดยการนำพุทธศาสนามาเป็นสื่อในการใกล้ชิดให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามหลักฐานธรรมของศาสนาพุทธ และการออกกฎหมายที่มีลายลักษณ์อักษร และมีบทลงโทษที่ชัดเจนใช้ระงับข้อพิพาท นอกจากนี้ยังได้มีการออกวรรณกรรมเพื่อให้ประชาชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นอีกมาตรการหนึ่งของผู้ปกครองที่ใช้ควบคุมคนในสังคม สังคมล้านช้างในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชเป็นสังคมอีกช่วงหนึ่งผ่านการบูรณาการ ถึงแม้ก่อนหน้านี้สังคมล้านช้างจะพบกับสภาพที่เสื่อมโทรมจากการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า และจากการที่ต้องพบกับสภาพความขัดแย้งภายในสังคม แต่ก็ไม่ได้ทำให้สังคมล้านช้างในช่วงนี้เสื่อมโทรมลง ซึ่งเป็นเพราะรากฐานของสังคมในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ได้มีความเป็นระบบระเบียบมากจึงไม่ยากที่จะนำสิ่งต่างๆ เช่น การนำกฎหมายมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งทั้งจากกฎหมายและวรรณกรรมคำสอน ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ทำให้เห็นว่าสังคมล้านช้างในช่วงนี้ไม่แตกต่างจากสังคมล้านช้างในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 แต่จะแตกต่างกันตรงที่สังคมล้านช้างในช่วงหลังนี้ได้เพิ่มวรรณกรรมคำสอนและมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้มีความชัดเจน โดยตัดหลักธรรมทางพุทธศาสนาออกเพื่อใช้เป็นตัวควบคุมคนในสังคมแทน ดังนั้นผลการศึกษาจึงพอ

สรุปได้ว่าสังคมล้านช้างในช่วงปลายคริสต์ ศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 เป็นสังคมที่ค่อนข้างมีความมั่นคง และมีความเป็นระเบียบแบบแผน

สมัย วรรณอุตร (2557: 351-355) ศึกษาวิจัยเรื่อง พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามมีขนบวรรณกรรมที่ทำให้ทราบว่าเป็นวรรณกรรมที่เกิดจาก “รสนิยมทางวรรณศิลป์” ของลาวโดยแท้ แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องพระรามฉบับอื่นๆ แต่ทว่าผู้แต่งก็ได้พยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวรรณกรรมของลาวเอาไว้ได้อย่างน่าสนใจ องค์ประกอบของวรรณกรรม การดำเนินเรื่องมีลักษณะที่คล้ายกันกับองค์ประกอบของอรรถกถาชาดก และมีการเพิ่มองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามาในตอนท้าย โครงเรื่องมีลักษณะเป็นแนวเรื่องคติธรรมตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้ายนั้นจะมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกันแบบคู่ตรงกันข้ามเป็นส่วนมาก ฉาก/สถานที่ได้นำเสนอให้เห็นถึงฉากธรรมชาติทั้งที่เกิดขึ้นเองและเกิดจากการสร้างขึ้นของมนุษย์ ฉากที่เป็นวิถีชีวิตของตัวละครและวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม ในด้านวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์กล่าวคือภาษาวรรณศิลป์ มีการสรรคำมีการใช้คำซ้อน มีการใช้คำศัพท์ลาวโบราณ และมีการใช้ภาพพจน์ที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่าน การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ความเป็นลาวนั้นพบว่า อัตลักษณ์ทางชนชั้นมีโครงสร้างชนชั้นแบบลาวโบราณในยุคอาณาจักรล้านช้าง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์พบว่า มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์ข่า และชาติพันธุ์เขมร มีการนำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาติพันธุ์ลาวมีเหนือชาติพันธุ์อื่น อัตลักษณ์ทางการเมืองพบว่า มีรูปแบบการเมืองการปกครองแบบอาญาสี่ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองการปกครองที่โดดเด่นในอดีตของลาว อัตลักษณ์ทางศาสนามีทั้งคติความเชื่อดั้งเดิมศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ที่ผสมกลมกลืนกันอยู่ลึกซึ้ง อัตลักษณ์ทางเพศสภาวะ มีทั้งความเหมือนกันและความต่างกันตามสถานะของเพศ ความเหมือนกันเช่น ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ เป็นต้น ส่วนความแตกต่างเช่นเพศชายมีความหยิ่งในศักดิ์ศรี และเพศหญิงมีการให้ความสำคัญกับการมีวิชาความรู้ และความสามัคคีในครอบครัว ส่วนอัตลักษณ์ทางวรรณกรรมมีลักษณะเฉพาะที่เป็นรสนิยมทางวรรณกรรมของสังคมลาวการนำเสนอภาพแทนนิเวศวัฒนธรรมสังคมลุ่มน้ำโขง พบว่าผู้คนในสังคมลุ่มน้ำโขงให้ความสำคัญกับเครือญาติและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในลุ่มน้ำโขง มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างลึกซึ้งทั้งที่อยู่เหนือโลก บนโลกและใต้โลก

เมื่อพิจารณาจากงานศึกษากลุ่มดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในมิติต่างๆ หรือวัฒนธรรมความเป็นลาวเป็นงานวิจัยและการศึกษาค้นคว้าที่มีความสำคัญ มีทั้งการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านประเพณี วิถีชีวิต ผ่านวรรณกรรมประเภทต่างๆ การศึกษาในแง่ต่างๆ ดังกล่าวแล้วเป็นการศึกษาที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยจัดได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีสินไซร่วมกับมิติทางวัฒนธรรม และน่าจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสืบย้อนให้เห็น

แนวคิดทางวัฒนธรรมลาว และน่าจะสะท้อนให้เห็นผ่านคติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม สถาปัตยกรรม เศรษฐกิจ การเมืองของชาวลาวได้อย่างเป็นระบบ นอกจากงานวิจัยกลุ่มดังกล่าวแล้ว ยังมีงานวิจัยกลุ่มสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้คือ งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวรรณคดีสินไซ ดังจะอธิบายดังต่อไปนี้

2.2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสินไซ

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2519: 180-181) ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมอีสานในงานวิจัยเรื่องวรรณกรรมอีสาน: เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ในด้านวรรณศิลป์เนื้อหาและกลวิธีในการประพันธ์ ผลจากการศึกษาพบว่า ในด้านวรรณศิลป์ ใช้รูปแบบคำประพันธ์โคลงสารแบ่งจังหวะเป็นช่วงสั้นๆ สามและสี่คำ ใช้ถ้อยคำภาษาง่ายธรรมดาสามัญเป็นส่วนมาก แต่สื่อความหมายได้ตรงกับใจ ให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่าน ทำให้เกิดภาพที่เคลื่อนไหวมีชีวิตนับว่ามีความงดงามเชิงวรรณศิลป์ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ติดอยู่ในความรู้สึกของชาวอีสาน ส่วนทางด้านเนื้อหานั้นให้คุณค่าทางด้านการศึกษา ปกครอง กับข้อประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม และมุ่งให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และกลวิธีในการประพันธ์นั้นผู้ประพันธ์ได้วางบุคลิกนิสัยตัวละคร และวางการดำเนินเรื่องที่สอดคล้องไปสู่จุดหมาย ทำให้เรื่องไม่สับสน มีครบทุกรสและทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามไปด้วย ต่อมาเบญจพร เรื่องเลิศบุญ (2530: 281-282) ได้ศึกษาวิจารณ์เรื่องสินไซ ฉบับจังหวัดปราจีนบุรี: การศึกษาเชิงวิจารณ์ ผลของการศึกษาพบว่า ต้นฉบับที่วัดม่วงขาว อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ฉบับของนายธรรม ทัดพ่วง จารด้วยอักษรไทน้อย จำนวน 1 ผูก ความยาว 356 ใบลานเป็นวรรณกรรมเรื่องมีลักษณะเลียนแบบชาดก โดยตัวละครเอกของเรื่องเป็นพระโพธิสัตว์ โครงเรื่องและแก่นเรื่อง แสดงให้เห็นถึงการพลัดพราก ผจญภัยของตัวเอกคือสินไซซึ่งต่อมาสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกสิ่งได้ด้วยความดี ส่วนด้านสังคมนั้นผู้แต่งได้กล่าวถึงหลักการปกครองโดยให้ยึดทศพิธราชธรรมรวมทั้งศีล 5 ศีล 8 (อุโบสถศีล) รวมทั้งความรู้ทางประเพณีค่านิยมความเชื่อต่างๆ ตลอดจนหลักธรรมคำสอน ส่วนลักษณะอักษรวิยาหรือตัวอักษรที่จารเป็นอักษรไทน้อยมีลักษณะคล้ายอักษรล้านช้าง ด้านอักษรวิยานั้นพยัญชนะส่วนหนึ่งจะวางไว้บนบรรทัดทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้น สระวางไว้รอบตัวพยัญชนะต้นเหมือนอักษรไทยในปัจจุบัน ตัวสะกดเขียนหลังพยัญชนะต้น มีการใช้ตัวเฟื้องหรือตัวห้อย

นอกจากนั้นกัญญา บุรีรัตน์ (2532: 126-127) ได้ศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์เชิงประวัติในงานวิจัยสังข์สินไซ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้แต่ง เดิมสันนิษฐานว่าชื่อ “ท้าวปางคำ” เจ้าเมืองหนองบัวลำพู คำว่า “ปางคำ” ที่ปรากฏใน ตอนต้นเรื่องสังข์สินไซ น่าจะมีความหมายเป็น 2 ประเด็นคือ หมายถึงกษัตริย์ และหมายถึงตำแหน่งผู้แต่งหนังสือในราชสำนักลาวสมัยนั้น “ปางคำ” หาชื่อที่เป็นนามเฉพาะหนังสือสังข์ศิลป์ชัย ฉบับภาษาลาวจึงไม่ระบุชื่อผู้แต่งเอาไว้ 2) ที่มาของเนื้อเรื่องเดิมเชื่อว่ามาจากปัญญาชาดกและเป็นเรื่องพื้นบ้านที่แอบอ้างชาดก ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีชาดกเรื่อง

สังข์ศิลป์ชัยในชาดกนอกนิบาตกลุ่มปัญญาชาดก แต่เนื้อเรื่องสังข์สินไชยคล้ายกับวรรณกรรมล้านนา เรื่องหงส์หินและหงส์ผาคำ คำเรื่องมาจากประวัติศาสตร์ล้านช้างสมัยที่มีข้อขัดแย้งภายในราชวงศ์หลายยุคหลายสมัย แล้วต่อมาได้แอบอ้างว่าเป็นชาดกเพื่อจุดมุ่งหมายในด้านการอบรมสั่งสอนและเพื่อโน้มน้าวผู้ฟังให้เกิดความนิยมศรัทธาในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย 3) สมัยที่แต่ง ปรากฏข้อสันนิษฐานว่าสินไชยน่าจะแต่งในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ. 2576-2241) เพราะเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องสอดคล้องกับเหตุการณ์ในยุคสมัยนั้น

เอกชัย ปะยูติ (2534) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือการ์ตูนเรื่อง “สังข์สินไช” เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้และไม่ใช้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยประเภทหนังสือการ์ตูนเรื่อง “สังข์สินไช” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้และไม่ใช้หนังสืออ่านประกอบที่สร้างขึ้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ได้แบ่งนักเรียนออกจากรวมกลุ่มละ 30 คน โดยนักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีพื้นฐานความรู้วิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ทำการสอนโดยตนเองทั้งสองกลุ่มทดลองสอนโดยหนังสืออ่านประกอบประเภทหนังสือการ์ตูนเรื่อง “สังข์สินไช” เป็นสื่อ กลุ่มควบคุมใช้ในการสอนแบบปกติ แต่ละกลุ่มมีการทดลองก่อนเรียน และหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้ T-TEST ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ต่อมาไสว เสนาราช (2536) ได้ศึกษาลักษณะศัพท์โบราณและภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวอีสานจากศัพท์โบราณในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัย ฉบับที่ปริวรรตโดย ปรีชา พิณทอง ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. 2524 ผลการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาศัพท์โบราณในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยพบว่า ศัพท์โบราณเป็นคำเก่าอยู่ในวรรณกรรมเก่าแก่ของอีสาน คำเหล่านี้กลุ่มหนึ่งเป็นคำเดิม อีกกลุ่มหนึ่งเป็นคำยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมรเนื่องจากมีบางคำแฝงให้กับความนิยมในภาษาของคนอีสานจึงมีรูปร่างลักษณะเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องศึกษาที่มาของคำจึงจะทราบความหมายและ 2) ศัพท์โบราณเป็นจำนวนมากสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวอีสาน เช่น สะท้อนให้เห็นปัจจัยในการดำรงชีวิตประเพณีพิธีกรรม คติความเชื่อและอุดมการณ์ของสังคมโบราณเป็นอย่างดี

สุขสันติ แวงวรรณ (2541) ได้ศึกษาหมอลำกกาชาขาว ด้วยวิธีการรวบรวมจากเอกสารและการสังเกตการณ์สาธิต รวมทั้งการสัมภาษณ์ศิลปินหมอลำอาวุโสพบว่า หมอลำกกาชาขาวเป็นหมอลำประเภทหนึ่งที่แยกตัวออกมาจากหมอลำหมู่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2495 มีพัฒนาการแบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ 1) ยุคกำเนิดประมาณปี พ.ศ. 2495-2499 2) ยุคสร้างความนิยมประมาณ พ.ศ.

2499-2503 3) ยุคทอง ประมาณ พ.ศ. 2503-2508 4) ยุคเสื่อม ประมาณ พ.ศ. 2508-2515 5) ยุคฟื้นฟู ประมาณ พ.ศ. 2518-2528 คณะที่ศึกษาคือ คณะ ช. วาทยศิลป์ พบว่ามีการนำผู้หญิงมาแสดงทั้งหมด เป็นการแสดงเรื่องสังข์ศิลป์ชัยเรื่องเดียว พระเอกแต่งกายโดยสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว สวมหมวกปีก สวมถุงเท้ากีฬาขาวแค้เข้า นุ่งกางเกงขาสั้น เห็นโคนขาขาว จึงได้ชื่อว่า “หมอลำก๊กขาขาว” การแสดงหมอลำก๊กขาขาว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแสดง ขั้นทำการแสดงขั้นหลังแสดง การพ้อนรำมีพบในระหว่างทำการแสดง ปกติผู้แสดงทุกคนพ้อน แต่งตัวพระเอกทั้ง 3 คนจะพ้อนพร้อมกันอย่างมีแบบแผน ผู้แสดงทำการพ้อนรำหลังจากผ่านไป เพื่อเป็นการร้องส่งตัวละคร เข้าฉากการพ้อนรำพบว่ามี 11 กระทบวนท่า และมี 3 กระทบวนท่าที่ใช้พ้อนมากที่สุดคือ ท่าม้ากระทืบโรงท่าเดินท่าเดินเข้า สาเหตุที่หมอลำก๊กขาขาวเสื่อมความนิยมสันนิฐานว่าเกิดจากกระแสความนิยมเปลี่ยนไปเป็นหมอลำเพลินนอกจากนั้นเรื่องเงินก็เป็นปัญหาเป็นที่มาของความแตกแยกภายในคณะ จนในปัจจุบันไม่ปรากฏหมอลำก๊กขาขาวแสดงอีกเลย

นอกจากงานดังกล่าวมาแล้ว วราภรณ์ ตูนา (2543: 155-157) ได้ศึกษาโลกทัศน์ในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นการศึกษาโลกทัศน์ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ ใน 3 ด้าน คือ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ต้องเป็นมนุษย์ที่ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม มีความกตัญญู และเชิดชูวงศ์ตระกูล ลักษณะผู้นำที่ดีต้องประกอบด้วยคุณธรรมทศพิธราชธรรมและเห็นความสุขความสงบของบ้านเมืองเป็นสิ่งสำคัญ อำนาจการปกครองของสังคมอยู่ที่กษัตริย์ ด้านสังคมมนุษย์ให้ความสำคัญกับครอบครัวโดยใช้ความผูกพันทางสายโลหิตและความเป็นเครือญาติเป็นสิ่งสำคัญที่จะเชื่อมความสัมพันธ์กันเป็นสังคมและประกอบอาชีพกิจกรรมเป็นหลัก สำหรับโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาตินั้น มนุษย์มีความผูกพันกับธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ มนุษย์มีความสนใจและซาบซึ้งต่อธรรมชาติ ในด้านปัจจัยการดำรงชีวิตมนุษย์ก็ต้องพึ่งพาธรรมชาติ นอกจากนี้มนุษย์มีโลกทัศน์เกี่ยวกับจินตนาการจากธรรมชาติ มนุษย์เชื่อเกี่ยวกับพืชและสัตว์ในธรรมชาติว่าบางอย่างมีจริงแม้ในชีวิตจริงจะไม่เคยพบเห็นก็ตามวรรณกรรมสินไซ ยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์และผูกพันกับพืช และสัตว์ ส่วนโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มนุษย์เชื่อว่าศาสนาเป็นศูนย์กลางในการสร้างชีวิต ถ้าวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม มีการศึกษาพระไตรปิฎก มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ชาตินี้ ชาตินั้น เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจให้เกรงกลัวต่อบาป นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส โสยศาสตร์ คาถา และผีบรรพบุรุษที่จะปกป้องคุ้มครองนอกจากนี้ยังพบว่าวรรณกรรมสินไซ ได้สะท้อนโลกทัศน์ที่ครอบคลุมระบบครอบครัว การเมือง การปกครอง การพึ่งพาธรรมชาติที่มีคุณในด้านร่างกาย และจิตใจ และเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ และศาสนา

นอกจากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว พระครูธรรมสารสุเมธ (คำพัน ญาณวิโร) (2547: 86-88) ได้ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังสินไซ โดยศึกษาวิเคราะห์เน้นด้านหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ด้านวิธีการที่กวีนำพุทธธรรมมาใช้ใน วรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมอีสาน ผลการศึกษาพบว่า ด้านหลัก พุทธธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมที่ปรากฏนั้นมีคุณธรรมทางด้านการแสดงความเคารพต่อกัน การบำเพ็ญ เพียร การเสียสละ และความสันโดษส่วนที่เกี่ยวกับจริยธรรมที่ปรากฏนั้นมีความกตัญญู ความรัก ความเมตตา ทศพิธราชธรรม และกัลยาณมิตรที่รู้จักคบคนหรือไม่ควรคบ และด้านวิธีการที่นักกวี นำพุทธธรรมมาใช้ในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยชี้ให้เห็นโดยใช้หลักธรรมผ่านตัวละครเป็นผู้เล่าอธิบาย หลักธรรมสอดแทรกเพื่อแนวทางปฏิบัติเพื่อผลของการปฏิบัติตลอดทั้งผลของการที่ไม่ปฏิบัติตาม ส่วนด้านอิทธิพลของวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยที่มีต่อสังคมอีสานนั้นมีอิทธิพลต่อฮีดคองในการดำเนิน ชีวิต อิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญบาป การเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อว่าเมื่อทำบุญแล้วจะได้เกิดใน สวรรค์และได้พบพระนิพพานในอนาคต และเนื้อหายังบรรยายถึงการละเล่นการแสดงตามธรรมเนียม ในประเพณีในโอกาสต่างๆ และมีลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ที่มีต่อมนุษย์ ในเรื่องครอบครัว เครือญาติ เกี่ยวกับมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติในเรื่องการดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่าง สมดุลเกี่ยวกับมนุษย์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติในเรื่องความเชื่อไสยศาสตร์ การเสี่ยงโชค ความ ช่วยเหลือจากภูตผี สำหรับลักษณะของหลักธรรมที่ปรากฏนั้นมีการแสดงผลของหลักศีลธรรมเกี่ยวกับ เรื่อง อริยสัจ ความประมาท ความกตัญญู อุกุศลมูล และนิพพาน

ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2548) ได้ทำการศึกษาสุนทรียภาพท้องถิ่นผ่านศิลปกรรมสินไซ ภายใต้ปรากฏการณ์ประชานิยม เป็นการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มศิลปิน สินไซ นักวิชาการ พระสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมสินไซและกลุ่มประชาชนทั่วไป ที่อยู่ในเขตพื้นที่อีสานกลาง คือจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ปรากฏ วรรณกรรมสินไซมากที่สุด โดยศึกษาสุนทรียภาพจากศิลปกรรมสินไซ 5 สาขาประกอบด้วย จิตรกรรม หมอลำสินไซ หนังประโมทัย ดนตรี และนาฏศิลป์ อีกทั้งยังได้ศึกษาปัจจัยความนิยมของประชาชนที่มี ต่อศิลปกรรมสินไซอีกด้วย การศึกษาพบว่าศิลปกรรมสินไซเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมด้าน ศิลปกรรมจากวรรณกรรมลายลักษณ์มาเป็นรูปแบบศิลปกรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกัน ไปตามวัตถุประสงค์ของการนำเสนอ อันเกิดจากความนิยมของวรรณกรรมสินไซมาแต่ครั้งอดีต เพราะเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางวรรณคดีแฝงคติธรรม คำสอน ผสมผสานความสนุกสนานใน เนื้อหา การผจญภัยตามโลกแห่งจินตนาการของกวี ศิลปินพื้นบ้านได้สะท้อนสุนทรียภาพในรูปแบบที่ แตกต่างกันไปตามความนิยมของท้องถิ่น ซึ่งปรากฏคุณค่าที่เกิดจากองค์รวมของการสร้างสรรค์ ศิลปกรรมด้วยกัน 2 ระดับคือ 1) ระดับโลกุตระ เป็นสุนทรียธรรมเน้นคติธรรม (สว่าง สงบ สะอาด) คือภาพเขียนสินไซบนฝาผนังสีม เพื่อให้ผู้ชมได้ระลึกถึงข้อธรรม และการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ 2)

ระดับโลก เป็นสุนทรียธรรมเน้นความบันเทิง ประกอบด้วย หมอลำสินไซ หนังประโมทัย นาฏศิลป์ และดนตรี ซึ่งเป็นศิลปะเพื่อมวลชน สร้างให้เกิดความนิยมในท้องถิ่นนั้นๆ ในด้านของสุนทรียภาพ ท้องถิ่นพบว่า มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนา และวิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายสัมพันธ์กับธรรมชาติ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของคนอีสาน ความงาม ความจริง ความดีจึงเป็นองค์ประกอบที่ไม่แยกออกจากกัน โดยศิลปกรรมสินไซแบบสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และรสนิยมท้องถิ่น ภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์สังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันศิลปกรรมสินไซได้เสื่อมความนิยมลง เนื่องจากความเจริญทางด้านการศึกษา เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้แทรกซึมเข้าไปมีบทบาทแทนสื่อพื้นบ้านในอดีตอย่างสื่อศิลปกรรมสินไซที่นับวันจะหลงเหลือน้อยลงในสถานะของผู้สร้างและผู้ใช้และแม้ว่าความนิยมในศิลปกรรมสินไซได้ลดน้อยถอยลง แต่คุณค่าในศิลปกรรมสินไซ ยังสามารถนำมาเป็นสาระเพื่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 4 ขั้นคือ อนุรักษ์ พื้นฟู ัดแปลง และสร้างใหม่ ซึ่งสามารถนำไปบูรณาการตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสังคมร่วมสมัย

ชัชวาล โคตรสงคราม (2550: 640-659) ได้ศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรมลาวเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและมหาเวสสันดรชาดก 3 ด้าน คือ สุนทรียภาพในคำ สุนทรียภาพในความและสุนทรียภาพในเนื้อหา ผลการศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในคำประกอบด้วยเสียงของคำจังหวะลีลาของคำและการเล่นคำ กวีสร้างความประสานกลมกลืนในเสียงของคำ จังหวะและลีลาของคำและการเล่นคำได้อย่างมีรสนิยม และสุนทรียภาพในความประกอบด้วยการใช้ภาพพจน์ การใช้โวหารและการใช้สัญลักษณ์กวีแสดงออกในด้านนี้ได้อย่างลึกซึ้งและไพเราะกินใจทำให้ผู้อ่านเข้าถึงรสและอารมณ์ตามเนื้อเรื่อง ส่วนสุนทรียภาพในเนื้อหา ประกอบด้วยการใช้จินตนาการ ความคิด ภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม มโนทัศน์สากลของความเป็นชาติพันธุ์ ความงามในความคิดพฤติกรรมมนุษย์ กวีได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ความดีที่พึงกระทำของมนุษย์ที่มีต่อครอบครัวและเครือญาติ ด้วยมุมมองและกลวิธีที่แปลกใหม่ มีลักษณะร่วมในความงามและความคิดในพฤติกรรมของมนุษย์ คำกลอนที่มีคุณค่าจากตัวละครสำคัญ การให้ความสัมพันธ์กับสายสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ ความเป็นมนุษย์ที่มีความอดทนเหนือธรรมชาติ ของตัวละครและการมีชีวิตอยู่บนความผูกพันและพลัดพราก ลักษณะแตกต่างในสังข์ศิลป์ชัยสะท้อนการต่อสู้ระหว่างตัวละครฝ่ายต่างๆ ที่อยู่ในโลกวิสัยและการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นในครอบครัวเป็นสำคัญการนำเสนอมีความตื่นตัวชวนติดตามและเป็นการผสมผสานระหว่างเทพนิยาย ตำนานและเรื่องพื้นบ้าน...โดยสรุปวรรณกรรมเอกของลาวมีลักษณะเฉพาะบางประการที่น่าสนใจคือ การสะท้อนความงามด้านความคิดจิตใจที่มนุษย์พึงมีต่อกันในคุณธรรมด้านการให้ การมีความเอื้ออาทรกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

โสวิทย์ บำรุงภักดี (2552: 241-243) ได้ศึกษา “คติความเชื่อด้านพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอีสาน” ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรม

เรื่องสังข์ศิลป์ชัย มีภูมิหลังมาจากล้านนาแล้วแพร่ข้ามลุ่มน้ำโขงสู่หลวงพระบางนครเวียงจันทน์ และได้แพร่เข้าสู่อีสาน เมื่อมีการมาอยู่ร่วมกันแล้วได้ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าชนชาวอีสานและชนชาวลาวมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน ต่อมาอาณาจักรล้านช้างมีความสัมพันธ์กับอีสาน อีสานจึงรับเอาชาดกพระเจ้า 500 ชาติ (เรื่องชาดก) และพระเจ้า 50 ชาติ (ปัญญาชาดก) จากล้านนาด้วย สังข์ศิลป์ชัย มีการจดบันทึกโคลงสารที่เรียกว่า โคลงวิชมุขมาลี และนิยมบันทึกหรือจารด้วยอักษรไทน้อย ...สะท้อนในหลายประเด็น คือ 1) ความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรม 2) ความเชื่อเรื่องบุญบาป 3) ความเชื่อเรื่องผีและเทพ 4) ความเชื่อเรื่องผู้มีบุญมาเกิด 5) ความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส 6) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และไสยศาสตร์...ส่วนอิทธิพลทางความเชื่อของเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่มีต่อชาวอีสานนั้นผลการวิจัยพบว่า มีหลักฐานร่องรอยทั้งที่พบในอดีตและปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ด้านจิตกรรมบนฝาผนังสิม ปรากฏหลายวัดในภาคอีสาน ที่โดดเด่นคือสิมของวัดไชยศรีจะเขียนเต็มทั้งผนัง 2) ด้านนาฏกรรมได้แก่หมอลำสินไซ 3) ด้านนันทนาการ ได้แก่การแสดงหนังตลุงหรือหนังประโมทัย และ 4) ด้านวิถีคุณธรรมได้แก่ความเชื่อว่าการจารใบลานเป็นการสร้างบุญ เป็นเหตุให้มีการจารเล่าเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและเรื่องอื่นๆ สำหรับการประยุกต์ใช้สังข์ศิลป์ชัยในยุคปัจจุบัน ได้แก่ การพัฒนาเมืองด้วยการสร้างประติมากรรมเสาไฟรูปปั้นสีโท และการพัฒนาเยาวชนจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเล่าเรื่อง การลำสินไซ การแสดงละครเวทีสินไซการวาดรูปเล่าเรื่องสินไซ และถ่ายภาพสินไซ

วรศักดิ์ วรยศ (2554: 150-153) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองสินไซ จังหวัดขอนแก่น บ้านโนนฆ้อง ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาการแสดงของหมอลำสินไซมีวิวัฒนาการมาจากการเล่าเรื่องการเล่นดนตรีพื้นบ้าน หลังเสร็จจากการทำงานเพื่อคลายเครียดและพัฒนาการมาจากการการแสดงหมอลำพื้นและหมอลำหมู่ ในการพัฒนาขั้นสุดท้ายเมื่อประมาณปี พ.ศ.2495-2500 ในช่วงเวลานี้จะเกิดหมอลำขึ้นมาอีกหลายประเภท และหมอลำหมู่แยกออกมาเป็น 4 ประเภท คือหมอลำดับเต้า หมอลำเวียง หมอลำเพลิน หมอลำศิลป์ชัย สภาพปัจจุบันได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่มีน้อย ผู้คนส่วนใหญ่หันไปสนใจหมอลำร่วมสมัยที่มีการผสมผสานดนตรีลูกทุ่งสอดแทรกสลับฉากด้วยการแสดงตลก ที่เรียกเรื่องความสนใจผู้ชม เป็นเหตุให้หมอลำทำนองสินไซประสบปัญหา งานแสดงน้อย และหันไปแสดงหมอลำใหม่ตามสมัยนิยมแล้วขาดการอนุรักษ์ส่งเสริมไม่มั่งคั่งประมาณสนับสนุน ส่วนแนวทางอนุรักษ์เห็นว่าเนื้อเรื่องหมอลำสินไซเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาคติธรรมสอนใจที่ลูกหลานควรได้รับการสืบทอด การยกอ้อยยอครู เครื่องดนตรีจิ้งหะลีลาการเล่น การฟ้อนลำ การแต่งกายของตัวละคร ในการพัฒนาการแต่งกายเดิมเคยสวมเสื้อเข้ดสีขาว ได้พัฒนาเป็นเสื้อหลากสี และหน้าเวทีแสงสีเสียงตลอดจนการจัดฉากได้พัฒนาตามกำลังความสามารถ

ต่อมาแก้วตา จันทรานุสรณ์ (2557: 228) ได้ศึกษาหัวข้อ สิ้นใจ: ในบริบทวัฒนธรรม สาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ทางการเมืองของ วัฒนธรรมในบริบทวัฒนธรรมสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่นตามยุทธศาสตร์วัฒนธรรมนำ การพัฒนา โดยเทศบาลนครขอนแก่นได้ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องสิ้นใจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง สำนึกรักท้องถิ่นเชื่อมโยงกับสำนึกด้านอื่นๆ และอำนาจระดับต่างๆ ตามหลักธรรมาภิบาลและ กระบวนการประชาสังคม ภายใต้แนวคิด สิ้นใจในฐานะที่มั่นวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย

คำแหง วิสุทธางกูร (2557: 210) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อ สิ้นใจ: บุคลาธิษฐานที่สะท้อน สาระตลึงสำคัญทางปรัชญาในพระพุทธศาสนา โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์และตีความเรื่องสิ้นใจ ว่ามีการสะท้อนหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่นำเสนอผ่านตัวละครเชิงบุคลาธิษฐานได้อย่างไร และมีคุณค่าต่อวัฒนธรรมอีสานในด้านใดบ้าง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า วรรณคดีเรื่องนี้ได้นำเสนอ แนวคิดทางปรัชญาแบบบุคลาธิษฐานที่เป็นหัวใจสำคัญทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง ไตรสิกขา โดย สื่อสารสะท้อนผ่านตัวละครหลักของเรื่องทั้งสาม กล่าวคือ สีโห สิ้นใจ และหอยสังข์ โดยตัวละครสีโห ได้สะท้อนความคิดเรื่อง สมานิ ตัวละครสิ้นใจ สะท้อนความคิดเรื่องปัญญา ตัวละครหอยสังข์ สะท้อน ความคิดเรื่อง ศิล ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญ หลักไตรสิกขาจัดได้ว่าเป็นหัวใจหรือแก่นกลางของ พระพุทธศาสนาในบรรดาหลักคำสอนทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเรื่องของการพัฒนาหรือ การศึกษาทุกมิติ หากนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชีวิตในแง่ของปัจเจกและสังคม จะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตคุณค่าและคุณานุประโยชน์อย่างมหาศาลแบบองค์รวมได้ และสามารถนำ ชีวิตและสังคมโดยรวมก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทุกด้านได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ วรรณกรรมเรื่องนี้ก็ยังก่อให้เกิดคุณค่าอันเป็นการต่อวัฒนธรรมอีสานในด้านต่างๆ ทั้งด้านปัจเจก สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นต้น ที่วางอยู่บนฐานของคำสอนเชิงปรัชญาในพระพุทธศาสนาอย่าง ประจักษ์ เพราะอาศัยรากฐานความคิดดังกล่าวจึงทำให้วิถีวัฒนธรรมอีสานมีความโดดเด่น มีความ เป็นเหตุเป็นผล และสนับสนุนการเข้าถึงอุดมคติของการพัฒนาศักยภาพเพื่อความเป็นอารยะได้เต็มที่ ซึ่งนับเป็นจุดสุดยอดของการพัฒนาแบบองค์รวมที่แท้

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์ (2557: 30) บทความเรื่อง ภาพสะท้อนทางสังคมจาก องค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : กรณีหนังสือ “สังข์ศิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้ จากการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม มีองค์ประกอบเชิงซ้อน 9 ประเด็น ได้แก่ การเอาตัวรอดของตัวละครประกอบ ภูมิทัศน์บ้านเมือง การพนัน ได้แก่ สกา ด้านพิธีกรรม ได้แก่ การปลงศพ การขอขมา การรับขวัญและพิธีพิลิวเทวดา ความเชื่อโชคลาง ได้แก่ ดวงดาวและ คำทำนาย จิ้งจกตก และการเขม่น อบายมุข สิ้นบน การรักษา พยาบาล และตลาด ข้อค้นพบอีก อย่างหนึ่งคือการสันนิษฐานว่า อายุเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่พบไม่น่าจะเกินสมัยรัชกาลที่ 2 แม้ว่าวรรณกรรม เรื่องนี้จะพบกระจายอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายอยู่ก่อนแล้ว ก็อาจนำมาประพันธ์ใหม่โดยเพิ่มเติม

ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดในยุคสมัยตนเพิ่มเติมแต่งโดยบันทึกไว้ในองค์ประกอบเชิงซ้อนเพื่อเสริมเรื่องราวของวรรณกรรมให้เสมือนจริงเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงใช้ขนบการเขียนและโครงเรื่องเหมือนเดิม

ต่อมา วนิตา อ่อนละมัย พร้อมคณะ (2558: 64) ได้ศึกษาวิเคราะห์การปรับใช้วรรณกรรมสินไซในบทความวิจัยเรื่อง การปรับใช้วรรณกรรมสินไซโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์การปรับใช้วรรณกรรมสินไซเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการปรับใช้วรรณกรรมสินไซเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า แนวทางในการปรับใช้วรรณกรรมสินไซโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ต้องมี การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมสินไซและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมสินไซเพื่อการท่องเที่ยว พื้นฟู กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสินไซ จัดทำกฎระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และจัดโครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยววรรณกรรมสินไซ ภายใต้แผนการปรับใช้วรรณกรรมสินไซเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสมดุล

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และทักษิณาร์ ไกรราช (2558) ศึกษาเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้ : กระบวนการสร้างและการใช้ความรู้จากวรรณกรรมเรื่องสินไซ สู่การพัฒนาสังคมของชาวจังหวัดขอนแก่น การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของวรรณกรรมสินไซในบริบทสังคมอีสานและจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาวรรณกรรมสินไซในการเปิดพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของชาวจังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาเครือข่ายการเรียนรู้ในกระบวนการสร้างและใช้ความรู้จากวรรณกรรมสินไซสู่การพัฒนาสังคมของชาวจังหวัดขอนแก่น เป็น การวิจัยคุณภาพ พื้นที่วิจัยได้แก่วัดไชยศรี บ้านสาวะถีและวัดสวนวารีย์พัฒนาราม บ้านหัวหนอง เป็นวัดที่มีสิ่งเขียนรูปวาดบอกเล่าสินไซ โรงเรียนบ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง และ โรงเรียนบ้านหัวหนองนาบัวโนนจั่ว บ้านหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ 5 กิจกรรม ได้แก่ การทอดเทียนพรรษา การวาดรูปวาดสินไซ การเป่าแคนสินไซ การแสดงละครเวทีสินไซ และการเป็นมัคคุเทศก์น้อย เป็นกระบวนการสร้างและการใช้ความรู้จากวรรณกรรมสินไซผ่านกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมสู่การพัฒนาชุมชน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมสินไซเป็นวรรณกรรมที่มานอกปัญญาสชาติก แต่งเป็นร้อยกรองด้วยโคลงวิหขุมาลี โดยทำวปางคำผู้มาปกครองเมืองหนองบัวลุ่มภู จังหวัดหนองบัวลุ่มภูในปัจจุบัน และจัดเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่มีการแพร่หลายมากในภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งได้ปรากฏร่องรอยแห่งอิทธิพลของสินไซ เช่น หมอลำทำนองสินไซ หนังสือลูกสินไซ ทำฟ้อนรำสินไซ ฯลฯ หากกล่าวเฉพาะจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยมีอยู่ 2 แห่งคือวัดไชยศรี อำเภอเมือง และวัด

สวนวาริพัฒนาราม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น วัดทั้ง 2 แห่งมีสิมที่บอกเล่าเรื่องสินไซเป็นรูป
 แต้มตลอดทั้งหลัง และที่โรงเรียนบ้านสาวะถีและโรงเรียนบ้านหัวหนองนาวัวโนนงิ้ว มีหน่วยงาน
 ปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่งที่นำชื่อเมืองและตัวละครในเรื่องสินไซไปตั้งชื่อถนนและห้องประชุม คือ
 เทศบาลตำบลสาวะถีตั้งชื่อถนนคือถนนสีโท ถนนเป็งจาล เป็นต้น และเทศบาลนครขอนแก่นตั้งชื่อ
 ห้องประชุม คือ ห้องประชุมสินไซ ห้องประชุมอินราธ เป็นต้น

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และการใช้ความรู้จากวรรณกรรมสินไซสู่การ
 พัฒนาบ้านและโรงเรียน เริ่มต้นที่คณะผู้วิจัยนำหนังสือสินไซซึ่งเป็นฉบับโบราณที่เชื่อว่าเป็นฉบับของ
 เมืองขอนแก่น ไปถวายเจ้าอาวาสและได้ให้ความรู้วรรณกรรมสินไซแก่อุบาสกอุบาสิกาผู้รักษาศีล 8
 โดยแบ่งกลุ่มเล่าสินไซ และทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาด้วยการร้องสรภัญญ์สินไซ ส่วนกระบวนการ
 สร้างและการใช้ความรู้เรื่องสินไซสู่นักเรียนนั้น เริ่มต้นที่คณะผู้วิจัยได้เชิญชวนนักเรียนของโรงเรียนทั้ง
 2 แห่งเพื่อรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม 4 กิจกรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสินไซแก่นักเรียนใน
 โรงเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ ไปตามขั้นตอนที่กำหนด ผลที่ปรากฏคือคณะอุบาสกอุบาสิการ้อง
 สรภัญญ์ทำนองสินไซได้ นักเรียนของโรงเรียนทั้ง 2 แห่งได้สิ่งที่เป็นรูปธรรมคือได้ภาพตัวละคร สัตว์
 ป่าไม้ ฯลฯ มีคณะหมอแคนสินไซ มีคณะละครเวทีสินไซ มีคณะมัคคุเทศก์น้อยช่วยบอกเล่าสินไซ และ
 ได้สิ่งที่เป็นนามธรรมคือนักเรียนมีความกตัญญู มีความกล้าหาญ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความ
 ซื่อสัตย์ และมีความอดทน

บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย (2559: บทสรุป/เอกสารไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาศึกษา
 สุนทรียภาพสินไซปรากฏในบทความเรื่อง สุนทรียรสในวรรณกรรมสินไซที่ปรากฏในรูปแต้มอีสาน
 ซึ่งเลือกรูปวาดจาก วัดสวนวาริพัฒนาราม หมู่ที่ 1 บ้านหัวหนอง ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่
 จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากผนังด้านนอกสิมมีรูปวาด เรื่องสินไซ ซึ่งรูปแต้มที่ปรากฏอยู่ผนังสิมนั้น
 ค่อนข้างสมบูรณ์และผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมสินไซที่ปริวรรตโดย จินดา ดวงใจ (ม.ป.ป.) มาเพื่อ
 วิเคราะห์สุนทรียรสแล้วปรากฏว่า ก็ครบถ้วนทั้ง 4 แบบ คือ เสาวรจณี นาวิปราโมทย์ พิโรธวาทัง
 และสลลุปังคพิไสย สุนทรียรสที่ปรากฏในวรรณกรรมสินไซผ่านรูปแต้มอีสานนั้น รสทางภาษาที่กวีใช้
 ในการประพันธ์มากที่สุด คือ สลลุปังคพิไสย ที่แสดงถึงความโศกเศร้าเสียใจต่อการสูญเสียของญาติ
 มิตรและเพื่อนฝูงดังปรากฏในตอนด้านผจญภัยของสินไซ อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าโดยปกติตอนที่
 แสดงถึงการต่อสู้ไม่ว่าจะปรากฏในวรรณกรรมเรื่องใดๆ มักสร้างความตื่นเต้นและเร้าใจให้กับ
 ผู้ติดตามอยู่เสมอ แต่ในทางตรงกันข้ามตอนต่อสู้ในวรรณกรรมสินไซกลับกลายเป็นว่าเกิดความหดหู่
 น่ากลัว หรืออาจจะเป็นไปได้หรือไม่ว่าวรรณกรรมสินไซมีลักษณะสอดแทรกอยู่และตัวสิมเป็นสิ่งที่
 ชาวบ้านเคารพนับถือ จนกลายเป็นสิ่งควบคุมความประพฤติทางสังคมของคนอีสาน ให้เกิดความ
 ตระหนัก สร้างความสามัคคีในชุมชน หลีกเลียงการต่อสู้อันจะนำไปสู่การสูญเสีย ดังที่ปรากฏเห็น
 จากตอนของด้านผจญภัยจากวรรณกรรมสินไซผ่านรูปแต้มอีสานของวัดสวนวาริ ไม่เพียงเท่านั้นงาน

ศึกษาเกี่ยวเนื่องกับวรรณคดีสินไชยังปรากฏในบทความของทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ในมิติของการประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนสองฝั่งโขง

ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2558: 421-423) ได้ศึกษามิติการประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมจากสินไช ดังปรากฏในบทความเรื่องศิลป์ชัย: การประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนสองฝั่งโขงในกระแสโลกาภิวัตน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณค่าของวรรณกรรมสินไชสองฝั่งโขง สภาพทุนวัฒนธรรมของวรรณกรรมสองฝั่งโขงในกระแสโลกาภิวัตน์ และการประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนสองฝั่งโขงในกระแสโลกาภิวัตน์ จากการศึกษาพบว่า เรื่องสินไชฉบับล้านช้างน่าจะแต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช โดยกวีในราชสำนักเป็นผู้แต่งแต่ไม่ระบุชื่อ ส่วนเนื้อเรื่องสันนิษฐานว่ามีที่มาจากปัญญาสชาดก และเรื่องสินไชเป็นวรรณกรรมร่วมอุษาคเนย์ อาจจะมีแหล่งกำเนิดอยู่ที่อาณาจักรมอญ จากนั้นจึงแพร่กระจายมาสู่อยุธยา ล้านนา ล้านช้างและเขมร มีคุณค่าในด้านพุทธธรรม สังฆธรรมและสุนทรียธรรม สภาพทุนทางวัฒนธรรมทั้งสองพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่ปรากฏในรูปของบุคคล รูปของวัตถุ รูปของสถาบัน ภายใต้กระบวนการปรับประยุกต์ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานของการพัฒนามนุษย์ทั้งในด้านจิตใจ พฤติกรรม ด้านปัญญา การพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม โดยมีความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือของการประยุกต์ใช้ทำให้วรรณกรรมสินไชกลับมามีชีวิตและมีศักยภาพต่อการพัฒนามนุษย์และชุมชน

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาของทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2558) ทำให้น่าสังเกตได้ว่า วรรณกรรมสินไชเป็นวรรณกรรมร่วมของอุษาคเนย์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคมได้ หากแต่ต้องใช้ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากทรงวิทย์แล้ว สีสะอาด ขันทะวงพร้อมคณะ (2003: 53) ยังได้ศึกษาวิเคราะห์มิติเรื่องความรักในวรรณคดีสินไช ดังปรากฏในบทความวิจัยเรื่อง “ภาพความรักระหว่างสามีภรรยาที่แสดงออกผ่านตัวละครในเรื่องสังสินไชในวรรณคดีลาวสมัยอาณาจักรล้านช้าง” ผลจากการศึกษาพบว่า ความรักระหว่างสามี-ภรรยาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตของคน โดยเฉพาะความรักระหว่างสามีภรรยา ความรักในลักษณะเช่นนี้เป็นพื้นฐานความมั่นคงให้กับครอบครัว ในเรื่องสินไชสะท้อนผ่านความรักระหว่างพระยาภูตสะลาดกับนางจันทา และนางทั้ง 7 เป็นความรักระหว่างสามีภรรยาในสมัยสังคมศักดินา ซึ่งความรักในมิติดังกล่าวขึ้นอยู่กับฮีตคอง ประเพณี ฐานะและชนชั้นที่แตกต่างกันของคนในสังคม ลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลให้ความรักต้องมีอุปสรรคและไม่สมหวัง ทั้งนี้แม้ว่าสังคมจะไม่เปิดโอกาสให้พระยาภูตราชกับบรรดานางที่เป็นนมเสีได้ประสบความสำเร็จในความรัก แต่มิติของความรักที่ไม่สมหวังก็สามารถนำมาเป็นบทเรียนให้กับการใช้ชีวิตของคนในยุคใหม่ได้เป็นอย่างดี ความรักระหว่างยักษ์กุมพันกับนางสุมณฑาคือความรักที่ดูดดื่ม ยิ่งใหญ่ รักเดียวใจเดียว ไม่ว่าจะมามีสิ่งใดมาขัดขวาง ก็ไม่สามารถทำให้ความรักจืดจาง ยอมเสียสละได้กระทั่งชีวิตของตนเองเพื่อปกป้องความรัก ความรักเช่นนี้ควรถือเป็น

บทเรียนอันล้ำค่าให้แก่ทุกคนที่คิดจะมีคู่ชีวิตและคิดจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนความรักของพระยานาคกับนางสีดาจันเป็นแรงผลักดันให้เกิดกำลังใจ สามารถทำทุกอย่างได้ตามแรงปรารถนาของตน แม้ว่าจะมีอุปสรรคใดๆ ก็ไม่อาจขัดขวางได้ ถ้ามีสิ่งใดมาขัดขวางความรักก็จะมี การต่อสู้ฝ่าฟัน บางครั้งต้องแลกมาด้วยชีวิตเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า สิ้นไซ่ไม่เพียงเป็นวรรณคดีชาติแต่ยังเปลี่ยนนิบาตทั่วไป และไม่ใช่วรรณคดีแบบนิยายพาฝันหรือเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ทั่วไป หากแต่เป็นวรรณคดีที่แฝงไว้ด้วยคติสอนใจทั้งคติโลกและคติธรรม

วนิดา อ่อนละมัยและสุดสันต์ สุทธิพิศาล (2559) ศึกษาการปรับใช้วรรณกรรมสิ้นไซ่เพื่อการสื่อความหมายการท่องเที่ยวไทย บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปรับใช้วรรณกรรมสิ้นไซ่เพื่อการสื่อความหมายการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเริ่มทำการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิเคราะห์แล้วจึงศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้การสำรวจทางกายภาพของพื้นที่วิจัยซึ่งประกอบด้วย 5 ชุมชนคือ (1) ชุมชนบ้านสาวะถีตำบลสาวะถี อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น (2) ชุมชนบ้านหัวหนองตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น (3) ชุมชนบ้านวังคู ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น (4) ชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม และ (5) ชุมชนบ้านหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นคนในชุมชนของพื้นที่วิจัยโดยดำเนินการวิจัยช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2558

ผลจากการวิจัยพบว่า ทั้ง 5 ชุมชนมีการปรับใช้วรรณกรรมสิ้นไซ่เพื่อการสื่อความหมายการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ รูปแบบเรื่องเล่า และ รูปแบบจิตรกรรมฝาผนัง โดยที่ยังมีประชาชนชาวบ้านเป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาเกี่ยวกับวรรณกรรมสิ้นไซ่ ยกเว้นชุมชนบ้านหนองหมื่นถ่าน นอกจากนั้นพบว่า ชุมชนบ้านสาวะถียังมีรูปแบบประเพณีท้องถิ่น และรูปแบบการแสดงประเภทหมอลำ ส่วนชุมชนบ้านดงบังยังมีรูปแบบการแสดงทั้งประเภทหมอลำ และประเภทหนังประโมทัย บทความวิจัยยังได้เสนอแนวทางการปรับใช้วรรณกรรมสิ้นไซ่เพื่อการสื่อความหมายการท่องเที่ยวของประเทศไทยด้วย

ต่อมา บุญแก้ว ทะนงสีก (2003: 36-41) ศึกษาเรื่องศิลปะการแต่งกลอนเจ็ดผ่านบทกลอนในวรรณคดีลาว โดยบุญแก้วได้ยกเอาหนังสือเรื่อง “สังสินไซ” บางตอนขึ้นมาเพื่ออธิบายให้เห็นถึงศิลปะในการแต่งกลอนเจ็ดเท่านั้น ต่อมา โลชิน ไม้สะหวั่น และคณะ (2003: 24-53) ได้ศึกษาเรื่อง “สังสินไซ” เหมือนกัน แต่ทั้งสามคนนี้ได้ศึกษาภาพความรักระหว่างสามิ-ภรรยา ในนี้ความรักระหว่างพระยาकुตสะลาดกับ นางจันทา นางหล้า และทางทั้งหก ความรักระหว่างยักษ์กุมพัน กับนางสมุณฑา และความรักระหว่างพระยานาคกับนางสีดาจัน และได้ศึกษาศิลปะการแต่งแต่ได้พูดแบบรวบๆ เท่านั้นต่อมาทองพัน พันทุอามาต (2006: 36-37) ได้ศึกษา วาดกวีในเรื่องสังสินไซ (วรรณคดีล้านช้าง) ศึกษาเฉพาะบันโคจรบันพบว่าวาด (วาด มาจาก ธาตุวาห หรือ วาห ในภาษาบาลีที่มีความหมาย

ว่า พุด กล่าว แสดงถ้อยคำออกมา เมื่อสะกดตรงตามมาตราจะมีรูป “วาด” วาด จึงหมายถึงทำนอง การลำหรือทำนองการพุด) และสังสฺนไซเป็นบทเรื่องที่ประกอบด้วย 15 บัณ ในโคจรบัณเป็นบัณที่ยาว และมีเนื้อเรื่องที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 14 ตอนมีการที่แต่งเต็มบาทมีจำนวน 320 บาท กลอนแต่ง ไม่เต็มบาทมีจำนวน 97 เพลง รวมทั้งหมด 1474 วรรค เนื่องจาก “โคจรบัณ” เป็นบัณที่ยาวกว่าบัณ อื่นๆ ดังนั้น จึงทำให้วาดกวีของนักเขียนปรากฏออกมาด้วยหลายรูปแบบที่อุดมไปด้วยการใช้ สติปัญญาอันฉลาดหลักแหลม รวมถึงการแต่งบัณดังกล่าวกวีได้ใช้วาดการแต่งด้วยรูปแบบที่ หลากหลายเพื่อให้ทุกชั้นคนได้สัมผัสกับรสวรรณคดีและพรรณนาเหตุการณ์ต่างๆ ตลอดถึง การเคลื่อนไหวของตัวละครสฺนไซก็ผูกศัพท์ขึ้นใช้ด้วยศัพท์ที่สั้นกะทัดรัด หากแต่มีเนื้อความครบถ้วน สำนวนภาษาร้อยเป็นมาลัยด้วยรูปการสัมผัสพยัญชนะและสระ มีจังหวะขึ้นลงของเสียงทำให้มีความ นิ่มนวลและไพเราะ ส่วนด้านหลักการแต่งกลอนในโคจรบัณดังกล่าว มักพบว่ากวีไม่ได้แต่งกลอนครบ บาททั้งหมด บางครั้งก็แต่งเพียงต้นๆ หรือเกินเพียง แล้วแต่ความเหมาะสม และประเด็นสำคัญ พบว่า มีจำนวนกลอนที่เต็มบาท (2 เพลง) มากถึง 320 บาทกลอน สำหรับกลอนที่แต่งไม่เต็มบาท (เพลง เดียว) มีจำนวน 97 เพลง รวมทั้งหมดในโคจรบัณมี 1474 วรรคจากข้อมูลทำให้ทราบว่าการแต่งวรรณคดี สฺนไซกวีต้องใช้ลีลาโวหาร วาด ภาษาที่คมคายในแต่ละบาทกลอน ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีสฺนไซเป็นวรรณคดีที่ประดับด้วยถ้อยคำที่พิริศพรายเพราะพริ้งกว่าวรรณคดีลุ่มน้ำโขงอื่น รวมถึงมีวาดการแต่งที่อุดมไปด้วยแง่คิดคำสอน ดังนั้น มิติดังกล่าวนี้องจึงน่าจะทำให้วรรณคดีสฺนไซ เป็นวรรณคดีสองฝั่งโขงเรื่องเดียวที่มีภาษาลีลาประดับประดาไปด้วยถ้อยคำอันวิจิตร

ต่อมา ตามแท้ง ตว่าน (2008) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงลาวในสังสฺนไซ ดังปรากฏในบทความวิจัยเรื่อง บทบาทผู้หญิงลาวในเรื่องสังสฺนไซ จากการศึกษาพบว่า บทบาทของ ผู้หญิงลาวในสังคมยุคศักดินา ไม่ว่าในครอบครัวหรือในสังคมมักพบว่า ผู้หญิงมีหลากหลายบทบาททั้ง บทบาทในฐานะเป็นผู้ดูแลครอบครัวที่ดี ผู้รักษาวัฒนธรรม ฮิตคอง ประเพณีอันดีของชาติ และ บทบาทของผู้ปกครองบ้านเมือง แม้ว่าจะปรากฏตัวในฐานะใดก็ตาม ผู้หญิงลาวก็ได้แสดงให้เห็นคุณ งามความดีของพวกเขา โดยเฉพาะในการทำงานบ้านเลี้ยงดูลูกหลานให้เป็นคนดีมีศีลธรรม แม้แต่ใน ยุคปัจจุบันบทบาทหญิงชายจะมีความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกันแล้วก็ตาม แต่ผู้หญิงยังม ีความสำคัญมากในการดูแลงานบ้านและดูแลสั่งสอนลูก เพราะในสังคมปัจจุบันผู้ชายยังนิยมออกไป ทำงานนอกบ้านจึงไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก เมื่อพิจารณาจากข้อคิดเห็นของตามแท้ง ตว่าน จะพบว่า เป็น การอธิบายภาพสะท้อนของผู้หญิงลาวสังคมศักดินาผ่านเรื่องราวของผู้หญิงในวรรณคดีสฺนไซ ลักษณะ เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีสฺนไซได้แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนที่สำคัญของเพศหญิง อีกแง่หนึ่ง ลักษณะดังกล่าวน่าจะแสดงให้เห็นว่า เพศหญิงในสังคmlาวเป็นเพศที่สำคัญ

พิตสะพง วงพะจัน (2011: 147) บทความได้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการพรรณนาทิวทัศน์ ธรรมชาติในเรื่องสังสฺนไซ จากการศึกษาพบว่ากวีได้พรรณนาทิวทัศน์ธรรมชาติเกี่ยวเนื่องกับภุม

ป่าไม้ ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด ป่าไม้และธรรมชาติเป็นแหล่งหาอาหารที่ให้เนื้อและผักซึ่งเป็นอาหารที่สำคัญของผู้คน นอกจากนี้ในแง่หนึ่งภูเขาและป่าไม้ยังคงเต็มไปด้วยภูเขา ถ้ำ น้ำตก ต้นไม้ที่มีค่าราคาแพงและดอกไม้นานาชนิดที่สวยงาม ส่วนแม่น้ำลำธารประกอบไปด้วยทองคำเพชร นิลจินดา แสงเดือนแสงดาวสาดส่องระยิบระยับงามตา มีสัตว์น้ำ เช่น ปู ปลา อาศัยอยู่ดาดดาษ ป่าไม้และภูเขายังเป็นที่สำคัญที่ให้น้ำดื่ม น้ำใช้และเป็นสถานที่เสาะแสวงหาอาหารของผู้คน จากการศึกษาาระบบธรรมชาติในวรรณคดีสินไซของพืดสะพง ทำให้น่าสังเกตว่า ภาพธรรมชาติที่ปรากฏในสินไซเป็นระบบนิเวศหรือธรรมชาติแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว หรืออีกนัยหนึ่ง การศึกษาเรื่องดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของความงาม ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและธรรมชาติ อีกทั้งเสนอว่า ป่าไม้และแหล่งน้ำเป็นสถานที่ให้คุ่มกับมนุษย์ กล่าวคือป่าไม้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ที่เกื้อหนุนระบบนิเวศและทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่รอด ดังนั้น การศึกษามิติเช่นนี้น่าจะสื่อให้เห็นว่า ในวรรณคดีสินไซไม่เพียงมีเรื่องของ การสู้รบเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏเรื่องของระบบการดำเนินชีวิตของผู้คนที่ขึ้นตรงกับระบบธรรมชาติแบบดั้งเดิมคือป่าไม้

ต่อมาทองลา เมืองนันท และคณะ (2013: 73) ได้ศึกษาคุณลักษณะดีเด่นของคนลาว แสดงออกในวรรณกรรมเรื่องสังสินไซ โดยการศึกษาดังกล่าวได้เน้นศึกษาแง่ของการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และน้ำใจซื่อสัตย์บริสุทธิ์ของคนลาวซึ่งสะท้อนหรือแสดงออกผ่านเรื่องราวในวรรณคดีสินไซ ทั้งนี้การวิเคราะห์ยังยึดติดกับหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาและคติชนชาวบ้านเป็นแนวคิดดั้งเดิมของคนลาวโบราณ โดยได้นำเสนอผ่านการเปรียบเทียบกับมิติการกระทำการในแง่ต่างๆ ของตัวละคร จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทำให้พบว่า เรื่องสังสินไซเป็นวรรณคดีสำคัญที่แสดงออกถึงแนวความคิดจิตใจของคนลาวได้เป็นอย่างดีและแสดงเป็นวรรณคดีที่สะท้อนให้เห็นเด่นชัดในแง่ต่างๆ เช่น คนลาวน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อันแสดงออกผ่านความเห็นความเห็นอกเห็นใจ ความเอ็นดูสงสารกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนั้นคนลาวยังเป็นคนที่ มีน้ำใจ เสียสละให้กับคนอื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทั้งยังเสียสละตัวเองและทรัพย์สมบัติเพื่อคนอื่น ส่วนความมีน้ำใจซื่อสัตย์บริสุทธิ์นั้น แสดงออกโดยการไม่ลักขโมยของของผู้อื่น การไม่พูดโกหก การไม่หลอกลวง และการไม่กล่าวหาว่าร้ายผู้อื่นจากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีสินไซและบุคลิกลักษณะของตัวละครสื่อให้เห็นพฤติกรรมในแง่ดีของชาวลาว ซึ่งเป็นมิติที่สำคัญมิติหนึ่ง ทั้งยังทำให้เห็นวิถีคิดของการสร้างพฤติกรรมตัวละครและการสื่อความหมายลักษณะตัวละครได้อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น จึงน่าเชื่อได้ว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีสะท้อนพฤติกรรมของชาวลาวที่สำคัญ และเป็นวรรณคดีที่มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาในสังคมลาวดังปรากฏในงานของสมไพ วิไลสัก

สมไพ วิไลสัก และคณะ (2011: 94-137) ศึกษาเกี่ยวกับ “แบบเรียนวรรณคดีชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 7” ของลาว ซึ่งศึกษาวิเคราะห์แนวทางการนำเอาเรื่องสังสินไซเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนให้นักเรียนรับรู้อีกประการหนึ่ง ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องสังสินไซและ

วิธีวิเคราะห์เพื่อค้นหาคุณค่าตัวบทวรรณคดีสินไซ และคุณค่าทางด้านจิตใจ ศิลปะ กับลักษณะทาง ภาษาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน การนำเอาบทวรรณคดีสินไซไว้ในแบบเรียนลาวย่อมทำให้ ผู้เรียนได้ศึกษาบริบทสังคมลาวผ่านตัวบทวรรณคดี โดยกระบวนการเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้เรียนได้ทราบ ถึงความสำคัญด้านการเมืองปกครอง ได้เรียนรู้ธรรมะผ่านบทเรียน ประเด็นสำคัญของการศึกษา เรื่องดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนคือนักเรียนลาวย่อมได้เรียนรู้บทประพันธ์ ความงามทางภาษา สุนทรียและอรรถกถาผ่านตัวบทวรรณคดีสินไซผ่านบทเรียน อีกทั้งได้รับรู้ความงามทางธรรมชาติ และ ทรัพยากรธรรมชาติของลาว ส่วนทองคำ อ่อนมะนิสอน (2011: 3-4) ศึกษาบทบาทของนางสุมณฑา และชาวปัญญาของสินไซ โดยงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเนื้อหาและเหตุการณ์ตอนที่ศิลป์ชัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับนางสุมณฑา และตอนสำคัญคือตอนนางสุมณฑามีส่วนเกี่ยวข้องกับสินไซ พระยาภูตสะลาด ญาติ ประชาชน ยักษ์กุมพัน นางสีดาจันทร์และชะตากรรมนครเบ็งจาลการเกี่ยวข้องกันระหว่าง นางสุมณฑากับตัวละครอื่นทำให้เรื่องราวในวรรณคดีสินไซมีปมเรื่องที่น่าสนใจ ลักษณะดังกล่าวทำให้ มีเรื่องสินไซเสนอภาพของนางเด่นชัดซึ่งเป็นจุดสะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางมากกว่าตัวละครอื่น อีกประการหนึ่งมิติที่น่าสนใจคือจุดเด่นและบทบาทของนางสุมณฑาในการแก้ไขปัญหาด้วยความ เฉลียวฉลาด การศึกษามีติดังกล่าวแล้วอย่างละเอียดทำให้พบว่า พระเอกสินไซมีชาวปัญญาอัน รุ่งโรจน์และมีความกล้าหาญชาญชัยแบบวีรบุรุษ และที่สำคัญภาพสะท้อนตัวละครหญิงคือนางส่วน นางสุมณฑากลับเป็นเป็นภาพผู้มีความปรารถนาดี มีความฉลาดเฉลียว มีความหวังดีและมีบทบาทใน การไกล่เกลี่ย มีความสามารถในแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในราชวงศ์เมืองเบ็งจาลเพื่อให้เกิดความสามัคคี ปรงดองและปกครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข ต่อมา จ่างลาว กว่าง (2016: 37-38) ศึกษาความ รักของแม่ที่มีต่อลูกผ่านบทวรรณคดีล้านช้างเรื่องสังสินไซ โดยจ่างลาวได้ศึกษาทั้ง 5 ตัวละครที่มี บทบาทของผู้เป็นแม่ คือ นางทั้ง 6 แม่ของนางทั้ง 7 นางหล้า นางจันทา นางสุมณฑา ผลการวิจัย พบว่า ตัวละครที่เป็นแม่ล้วนแต่มีความรักความเป็นห่วงต่อลูกต้องการให้ลูกเป็นคนดี รู้จักจารีต ประเพณี มีความรักให้แก่กันและกัน ถึงแม้ว่าบางตัวละครผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวละครฝ่ายร้าย ชอบทำ ผิดศีลธรรมหรือระเบียบของสังคม แต่ในมิติความเป็นแม่กลับพบว่าตัวละครร้ายเหล่านั้นได้ทำหน้าที่ แม่อย่างสมบูรณ์ แสดงให้เห็นความรักเอื้ออาทรที่มีต่อลูก มิติของความรักของแม่ดังกล่าวสื่อให้เห็นว่า แม่มีความหวังอยากให้ลูกเป็นคนมีชีวิตที่ดีขึ้น เป็นคนดีมีศีลธรรม มีวิชาอาคม มีความสุข และดำรง ตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อสังคม

จากการรวบรวม ศึกษาและสังเคราะห์ แนวคิด งานวิจัย บทความวิจัย ข้อคิดเห็นสำคัญ เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องสินไซ ซึ่งเป็นวรรณคดีร่วมของสองฝั่งโขงไทย-ลาวแล้วทำให้ควรตั้งข้อสังเกตไว้ ดังนี้

1) การศึกษาเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (function) และบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีสินไซ และเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสัมพันธ์บท เป็นการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลที่มีส่วนสำคัญอันสะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีเพื่อ

ประชาชนมีบทบาทหน้าที่และสัมพันธ์กันบริบททางสังคมในหลากหลายมิติ การศึกษาลักษณะเหล่านี้ย่อมเป็นฐานให้เกิดการค้นคว้าวิจัยอันสืบต่อการศึกษามีมาก่อนหน้าได้

2) เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและความเป็นลาว แนวคิดเรื่องสินไซในหลากหลายมิติข้างต้น เป็นการศึกษาวรรณคดีเชิงขนบ คือ การศึกษาวรรณคดีเชิงวรรณศิลป์และสุนทรียะอันเป็นการศึกษาวรรณคดีสินไซแบบดั้งเดิมหรือแนวเก่า ส่วนการศึกษาด้วยทฤษฎีวิเคราะห์วรรณคดีสินไซแนวประยุกต์แบบทุนทางวัฒนธรรม ตลอดถึงการศึกษาวรรณคดีสินไซที่มีส่วนสำคัญต่อระบบการศึกษาวรรณคดีในแบบเรียนลาว ซึ่งเป็นมิติการศึกษาที่อาจสื่อให้เห็นความสำคัญและบทบาทของวรรณคดีสินไซได้ ทั้งนี้ ยังอาจทำให้เห็นมุมมองใหม่ในทางวิชาการซึ่งจะส่งผลให้เกิดกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์วรรณคดีมรดกเรื่องดังกล่าวในแง่มุมที่หลากหลายยิ่งขึ้น อีกทั้งยังน่าจะทำให้เกิดองค์ความรู้ในวรรณคดีมรดกสินไซที่นอกเหนือไปจากการศึกษาวรรณคดีแนวขนบอันมีมาก่อนหน้า

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในข้อสังเกต 2 ประการข้างต้นจึงทำให้น่าจะกล่าวได้ว่าการศึกษาวรรณคดีสินไซอันเป็นวรรณคดีเอกหรือวรรณคดีมรดกลาวตามกรอบข้างต้นเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญต่องานวิจัยนี้ อนึ่ง การศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีสินไซที่มีมาก่อนหน้าดังกล่าวควรถือเป็นการศึกษาที่สื่อให้เห็นว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีบทบาทอย่างหลากหลายในสังคมลาว ดังนั้น งานวิจัยนี้จะศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกสินไซที่มีต่อกระบวนการทัศน์ วิธีคิด ขนบนิยม ประเพณีวัฒนธรรมลาว รวมถึงบริบทสังคม วิถีวัฒนธรรมลาว รวมถึงวิเคราะห์ถึงการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (Interpretation of Culture) จากด้วยทฤษฎีวิเคราะห์วรรณคดีมรดกสินไซและชุดข้อมูลงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้า โดยงานวิจัยนี้จะอาศัยการตีความผ่านระบบสัญลักษณ์ทางวรรณกรรมร่วมกับข้อมูลในบริบทวัฒนธรรมสังคมลาวตามวัตถุประสงค์และโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 3

ปริทัศน์วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาปริทัศน์วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซเพื่อให้ทราบถึง ประวัติของวรรณคดีเรื่องสินไซ การค้นพบชื่อผู้แต่ง สมัยที่แต่ง ความแตกต่างของเรื่องสินไซ แต่ละฉบับ เนื้อหา ภาษา วรรณศิลป์ และวรรณคดีสินไซในปริมณฑลของวรรณคดีมรดกเรื่องนี้ตามลำดับดังนี้

3.1 ประวัติของวรรณคดีเรื่องสินไซ

วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” เป็นวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีที่มีความเป็นเลิศในบรรดาวรรณคดีที่เป็นภาษาลาวและมีอยู่ในประเทศลาว วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ที่พบนั้นมีความหลากหลาย โดยเฉพาะที่เป็นตัวบทหรือตัวเขียนในใบลานมีจำนวนมากมีสำนวนแตกต่างกัน สุเนตร โพธิสาร (2557: 120) กล่าวว่า จากการสำรวจของหอสมุดดิจิทัลหนังสือใบลานลาว มีตัวบทวรรณคดีเรื่องดังกล่าวในรูปดิจิทัลเฉพาะที่เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ทั้งสิ้น จำนวน 94 ฉบับ/สำนวน ซึ่งเป็นฉบับอักษรธรรม จำนวน 47 ฉบับ และเป็นฉบับอักษรลาว จำนวน 47 ฉบับ โดยพบมากที่สุดในแขวงสะหวันนะเขต ส่วนฉบับภาษาลาวที่เป็นต้นแบบมาตรฐานนั้นคือ ฉบับของมหาสิลา วีระวงส์ พิมพ์ปี พ.ศ. 2512 วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ที่พบอยู่ในประเทศลาว ปัจจุบันมี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่เป็นคำกลอนหรือร้อยกรองนั้นบันทึกด้วยตัวอักษรลาว และประเภทที่เป็นร้อยแก้วหรือที่เรียกว่า “ลำ” คือคำพูดทำนองเทศน์บันทึกด้วยตัวอักษรธรรม ประเภทร้อยแก้วนั้นเรียกว่า “ลำสินไซ” หรือ “สินไซขาดก” มีอยู่ 21 ผูก แต่ละผูกมี 20-25 ใบลาน ส่วนประเภทคำกลอนหรือร้อยกรองนั้น ผู้แต่งคือ ท้าวปางคำ ซึ่งกล่าวว่าได้แต่งจากสินไซขาดก คำกลอนในตอนสมมุติฉบับของมหาสิลา วีระวงส์ มีความปรากฏ ดังนี้

บัดนี้	ข้าจักปูนแต่งตั้ง	ไซชาติแปลทมม์ ก่อนแล้ว
เป็นที่	อยู่แยงผุง	พรา้เพ็งพายส่อย
ควรถี	อัศจรรย์ล้ำ	โลกางทีบ เฮานี้
มีใน	ห้าสิบชาติแท้	เที่ยวใช้ส่งเวร แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969 : 2)

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า วรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นเรื่องที่มีอยู่ในหมวดหนังสือปัญญาสาตก (หนังสือห้าสิบชาติ) ซึ่งมีนักปราชญ์สันนิษฐานว่า เป็นหนังสือแต่งใหม่ในลาวล้านนาหรือเชียงใหม่ ระหว่างหลัง ค.ศ. 1200 หรือ ค.ศ. 1300 ภายหลังมีการเผยแพร่ออกมาในประเทศลาวล้านช้าง (สิลา วีระวงส์, 1966: จ) ได้กล่าวว่านักปราชญ์ชาวลาวล้านนาในสมัยนั้นมีจำนวนมาก ทั้งยังมีความรู้ความสามารถในการแต่งหนังสือสำคัญๆ เช่น พระสิริมังคลาจารย์ ได้แต่งคำภีร์มังคลัตถทีปนีและอรรถกถาเวสสันดรชาตก หนังสือห้าสิบชาติก็เป็นนักปราชญ์ชาวลาวล้านนาแต่งขึ้นในจุลศักราช 600-700 ปี โดยยกเอาเรื่องในคัมภีร์ชาตกเล่มจริงมาแต่งใหม่ เช่น เรื่องสุตโสม เรื่องท้าวขุนทิง ที่ได้ยกเอาประวัติของพระมหากษัตริย์ที่มีความสามารถเก่งกล้าในสมัยนั้นมาแต่ง และวรรณคดีเรื่องสินไซ ก็เป็นเรื่องหนึ่งในจำนวนห้าสิบเรื่อง ซึ่งเป็นคัมภีร์นอกพระไตรปิฎกที่พระเกจิอาจารย์หรือนักปราชญ์แต่งขึ้นใหม่ และมีแนวคิดในการแต่งเช่นเดียวกันคือแต่งจากประวัติของพระมหากษัตริย์ โดยสันนิษฐานว่าแต่งจากประวัติของพญามังราย กษัตริย์แห่งนครเชียงใหม่ (จังหวัดเชียงราย) ที่มีพระปรีชาสามารถมากในสมัยนั้นเพราะในประวัติพญามังรายกล่าวว่าพญามังราย ประสูติเมื่อจุลศักราช 611 (ค.ศ. 1250) วรรณคดีเรื่องสินไซฉบับอักษรธรรมกล่าวว่า “นางสมุณทา” น้องสาวพระยาภูตสะลาด ผู้เป็นพระราชบิดาของท้าวสินไซ เกิดปีมะเมีย เดือน 4 แรม 3 ค่ำ วันอาทิตย์ ตอนสาย จุลศักราช 614 ซึ่งถือว่าเป็นพี่น้องกัน ข้อนี้เองจึงทำให้มีการสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องสินไซได้แต่งเปรียบเทียบจากประวัติและเรื่องราวของพญามังราย และสิลา วีระวงส์ (1969:5) ยังกล่าวอีกว่าเรื่องของจุลศักราชเองก็เป็นระบบการนับปีที่ไม่เคยปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ยิ่งถ้าเป็นเรื่องชาตกด้วยแล้วก็ไม่เคยมีบอกศักราช เพราะนับเป็นเรื่องอดีตชาติเป็นแสนล้านปีขึ้นไป ส่วนจุลศักราชนี้เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่หลังพุทธศักราช 1181 ปี ดังนั้น สิลา วีระวงส์ (1969: 6) สันนิษฐานว่า วรรณคดีเรื่องสินไซชาตก เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ โดยยกเอาประวัติของพระมหากษัตริย์ที่มีพระยศเลื่องลือชาในสมัยนั้นมาเป็นพระโพธิสัตว์หรือพระเอกในเรื่อง เพื่อให้หนังสือหรือเรื่องที่แต่งนั้นเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและสร้างความเชื่อถือแก่ผู้อ่าน จึงได้อ้างว่าเป็นเรื่องชาตกที่มีมาในห้าสิบชาติ

3.2 ชื่อของผู้แต่ง

ประเด็นสำคัญคือ การค้นพบชื่อของผู้แต่งที่แน่นอนนับเป็นเรื่องยาก เพียงแต่สันนิษฐานตามหลักฐานที่ปรากฏบนบทกลอนในเรื่องว่าผู้แต่งคือท้าวปางคำ ดังที่ คำจัน ประติด (2528: 57) สันนิษฐานว่า ผู้แต่งชื่อปางคำ เป็นชาวเมืองหนองบัวลำภู ได้ไปคล้องช้างที่เมืองจำปาสัก เหตุผลที่สันนิษฐานว่าผู้แต่งชื่อ ปางคำ นั้น เชื่อว่า ชื่อที่ปรากฏในต้นเรื่องสังสินไซนั้นเป็นคนเดียวกับปางคำเจ้าเมืองหนองบัวลำภู ได้ครองเมืองจำปาสักและลักลอบได้เสียดกับนางเภา ดังความปรากฏ ดังนี้

เมื่อนั้น	ปางคำคุ้ม	คะนิงทำรงมาก
เห็นฮ้าง	ยามยอดแก้ว	เทียวให้ชาติพระองค์
ใครจัก	ตกแต่งตั้ง	แป้นเป็นไท
	เอ็งชูลีเชิญสรวง	ส่อยยานยามแค้น
	จตุโลกาล้า	ไอสวรรแสนทีป
กับทั้ง	คุทหน้าหน้า	นางท้าวเทพคุม
	เชิญส่อยฮีฮ้างป้อม	แปลงกาพย์กลอนปะจิตต์
ไว้แก่	ไตตองปุน	แว่นแยงยามแค้น

(สิลา วีระวงส์, 1949: 1-2)

ประเด็นเดียวกันนี้ จิตร ภูมิศักดิ์ (2524: 512) ให้ข้อสันนิษฐานว่า ผู้แต่งชื่อเจ้าปางคำ เจ้าเมืองหนองบัวลำภูเหมือนกันกับคำจัน ประติศ การที่ จิตร สันนิษฐานเช่นนี้อาจอาศัยข้อความตามพงศาวดารจำปาสัก ในประชุมพงศาวดาร เล่ม 43 ซึ่งมีข้อความว่าต่อมาศักราชได้ 1003 ปีมะเส็ง ตรีศกเจ้าปางคำบ้านหนองบัวลำภูเดินช้างพลายพัง หมอควาญ พร้อมท้าวเพี้ยไพร่พล ยกลงมาเที่ยว โพนแซกคล้องช้างตามอรัญประเทศชาวปากก็ถึงเขตแดนนครกาลจำปนาคบุรี เจ้าปางคำเห็นนางเภา มีสิริรูปอันงาม เจ้าปางคำ ลักลอบได้เสี้ยกับนางเภาจนตั้งครรภ์ แล้วเจ้าปางคำกลับไปหนองบัวลำภู ข้อสันนิษฐานของจิตร ภูมิศักดิ์ (2424) และในการประชุมพงศาวดารสอดคล้องกับคำอธิบายของสิลา วีระวงส์ (1949: 9) ซึ่งให้มุมมองว่า ผู้แต่งชื่อท้าวปางคำ เหมือนกัน และว่าเมื่อปีศักราช 1003 ปีมะเส็ง (พ.ศ. 2184) เจ้าปางคำ เจ้าเมืองหนองบัวลำภูพร้อมด้วยไพร่พล ลงมาหาคล้องช้างตามอรัญประเทศ ชาวป่า มาถึงเขตแดนจำปาสัก ได้ครองเมืองจำปาสักและลักลอบได้เสี้ยกับนางเภาแล้วเจ้าปางคำก็นำไพร่พลกลับคืนมาหนองบัวลำภู ดังความปรากฏในสินไซว่า

อันนี้	ปางคำท้าว	ทงขานเขียนฮูป
	ยกแยงถ้วน	ถวายเป็นแว่นแยงแท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 440)

ในประเด็นเรื่องชื่อผู้แต่งนั้นอาจสรุปได้ว่าท้าวปางคำเป็นผู้แต่ง กระนั้น ชื่อ “ปางคำ” อาจเป็นชื่อชั้นยศตำแหน่งข้าราชการสำนักแบบดั้งเดิมในระบอบลาวล้านช้าง หรือเป็นชื่อคนว่า “ปางคำ” ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณกรรมที่ไม่ใช่วรรณกรรมราชสำนักจำนวนมากมักไม่นิยมระบุหรือจดจำชื่อผู้แต่งไว้ด้วย เพราะเกรงว่าหากแต่งไปกระทบกระเทือนต่อระบอบการปกครองอันมีเจ้ามหาชีวิตเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดสมบูรณ์ก็จะมีภัยมาถึงตัว อีกแง่หนึ่งอาจแต่งเป็นพุทธบูชาเช่น

วรรณกรรมพระพุทธศาสนาจำนวนมาก หรือแต่งแต่ไม่ใส่ชื่อไว้ก็เพื่อว่าจะไม่ให้งานที่ตนเองแต่งเป็นผลงานที่ดีเสมองานวรรณกรรมนิพนธ์ของชนชั้นสูงนัยว่าตีตนเองเสมอเจ้ามหาชีวิต ดังนั้น จึงทำให้ข้อสันนิษฐานว่าชื่อ “ปางคำ” เป็นชื่อของชนชั้นสูงหรือยศข้าราชการสำนักแบบดั้งเดิมของลาวล้านช้างและอีสานลุ่มน้ำโขงนั่นเอง ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายไว้เพิ่มเติมคือ สมัยที่แต่งวรรณคดีเรื่องดังกล่าว ดังจะอธิบายอย่างเป็นระบบ ดังนี้

3.3 สมัยที่แต่ง

วรรณคดีเรื่องสินไซที่เป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วบันทึกด้วยตัวอักษรธรรมดังที่กล่าวมานั้นไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง แต่มีการสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในระหว่างปลายจุลศักราช 700 ปี มาจนถึง 800 ปี เนื่องจากว่าสมัยนั้นเป็นยุคที่นักปราชญ์ชาวล้านนามีความรุ่งเรืองในการแต่งหนังสือ ธวัช ปุณโณทก (2525: 168) สันนิษฐานว่า สินไซ แต่งในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2176–2241 โดยให้เหตุผลว่า สมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เป็นยุคทองของวรรณกรรมล้านช้างส่วนเรื่องสินไซที่เป็นคำกลอนนั้นท้าวปางคำแต่งคำกลอนนี้ในวันอาทิตย์ ปีฉลูเดือน 3 หรือเดือน มกราคม ฤกษ์สัปดาห์ (ดาวฤกษ์) เวลาค่ำ แต่จะเป็นปีฉลูจุลศักราชเท่าไรนั้นไม่ปรากฏ มีตั้งข้อความแสดงไว้ดังนี้

ยามนั้น	มหาเมฆเค้า	คะนงเน้งบังบด
	สุละเอียง	อว้ายแลงลงไม้
	อาทิตย์จรจันท์แจ้ง	เดือนสามสัปดาห์
	ฉลูรูปเนื้อ	เนาวะซ้อยชอบยาม

(ศิลา วีระวงส์, 1949: 2)

ส่วนศิลา วีระวงส์ (1969: 8-9) สันนิษฐานว่า สินไซน่าจะแต่งในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช มูลเหตุที่ศิลา วีระวงส์ สันนิษฐานเช่นนี้เพราะเคยสันนิษฐานว่า ปีฉลูจุลศักราช 998 เป็นปีที่แต่งสินไซ ซึ่งอยู่ในสมัยพระเจ้าต่อนคำ อันเป็นพระราชบิดาของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช อาจจะคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงในสมัยนั้นไปบ้าง เมื่อตรวจสอบศักราชใหม่พบว่าเหตุการณ์ของเวียงจันทน์ ระหว่างปีจุลศักราช 995-1053 (พ.ศ. 2177-2235) ตรงกับสมัยของสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เมื่อเป็นเช่นนี้ ศักราช 998 จึงอยู่ในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชและในพงศาวดารจำปาสักเมื่อปีศักราช 1003 ปีมะเส็ง (พ.ศ. 2184) ปรากฏความว่า เจ้าปางคำเจ้าเมืองหนองบัวลำภูพร้อมด้วยไพร่พลลงมาหาคล้องช้างที่เมืองจำปาสักด้วย

ส่วนจารุวรรณ ธรรมวัตร (2529: 123) ให้ข้อสันนิษฐานไว้ว่า สังข์ศิลป์ชัยแต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช โดยสมมุติฐานแนวนี้นพิจารณาจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในเรื่องสังข์ศิลป์ชัยกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เช่น ฉากในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย คือ ฉากของนครเป็งจาล และ นครจำปา ที่มีบรรยากาศคล้ายนครเวียงจันทน์ยุคที่มีความรุ่งเรืองทางศาสนาและเศรษฐกิจในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช และเวียงจันทน์สมัยนั้นเป็นเมืองท่าค้าขายทางเรือ ชาวต่างชาติต่างภาษา มาค้าขายมีตลาดใหญ่ ผู้คนซื้อขายกันคึกคัก มีพระราชวังใหญ่โตตั้งอยู่กลางเมือง มีวัดวาอารามงดงาม มีพระสงฆ์รอบรู้พระไตรปิฎก ดังข้อความปรากฏ ดังนี้

บัดนี้	ยังมีนัดเลิศล้ำ	ชั้นชื่อเป็งจาล
	นิคมคน	คั่งเฟื่องพุด
	เซียงหลวงลั่น	ลุงลั่นล้านย่าน
	น้ำแผ่ล้อม	ละวังต้ายชู้ตา
	อู่ค้ำเช่า	ชาวเทศเที่ยวสะพา
	อุดมโดย	ตั้งเดี่ยววะตั้งฟ้า
	ลือเกรียนเท่า	ธานีในทิว
	เมืองใหญ่กว้าง	คนเค้าคั่งโฮม
พูเบด	สร้างท่อนท้าว	กุดสะลาดนามกษัตริย์
	ปาเกียมนัน	นอกเซียงเซ็งอ้าง
นับแต่	บุรีล้ำ	นครคนใดเปรียบ
	โรงใหญ่กว้าง	อรทมผ่านเซียง
	ปะด็บช่อฟ้า	มุกมาดดาวดำ
	มุงทองแดง	หล่อดันตางฟ้า
	มเหสีเจ้า	จันทาเทียมลาด
	ลาดใหญ่ตั้ง	อามาตย์ชุมสะหมาน
	อาฮามเฮือง	อู่สี่แสงแก้ว
มีทั้ง	สังกะฮู้	แปทำไซสาด
	อู่ค้ำเช่า	ตามใต้เฮือเฮือง”

(สิลา วีระวงส์, 1969: 2-3)

คำอธิบายข้างต้นสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของจิตร ภูมิศักดิ์ (2524: 122) ที่ให้มุมมองว่าวรรณคดีสิบในห้าจะแต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชโดยกล่าวไว้ว่า จากการตรวจดูภาษาและรูปแบบโคลง ผู้ที่คุ้นเคยกับวรรณคดีล้านช้างและวรรณคดีไทยในยุคต้นสมัยกรุงศรีอยุธยาจะต้องยอมรับว่าวรรณคดีเรื่องขุนเจืองเก่ากว่าเรื่องสังสินไซที่แต่งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2185 ซึ่ง พ.ศ. 2184 และ พ.ศ. 2185 เป็นปีที่อยู่ในสมัยการปกครองของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ดังนั้น จึงอาจอนุมานได้ว่า สมัยการแต่งวรรณคดีเรื่องสังสินไซควรจะอยู่ในช่วงดังกล่าวมากกว่าสมัยอื่น

3.4 วรรณคดีเรื่องสังสินไซสำนวนต่างๆ

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลวรรณคดีเรื่องสังสินไซจำนวน 14 ฉบับ ทั้งนี้ยังได้พบว่าพัฒนาการของเรื่องสังสินไซเกี่ยวกับการบันทึกใหม่ด้วยตัวอักษรลาวมีทั้งฉบับสมัยก่อนการปลดปล่อยชาติและหลังการปลดปล่อยชาติ เมื่อนำมาศึกษาพร้อมกันทั้งหมดแล้วได้เห็นทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะความต่าง เพราะว่าในเรื่องล้วนเป็นเรื่องวรรณคดีสิบในห้าเหมือนกันทั้งหมด ส่วนความแตกต่างด้านข้อมูลวรรณคดี และข้อปลีกย่อยนั้นปรากฏในวรรณคดีสิบในห้าทุกฉบับ โดยเรียงลำดับจากฉบับเก่าไปหาฉบับใหม่ ดังนี้

3.4.1 สิบในห้าฉบับปี ค.ศ. 1949 และปี ค.ศ. 1951

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิบในห้าทั้งสองฉบับนี้ ลิดจะนา โดย สีลา วีระวงส์ มีชื่อเรื่องว่า “สังสินไซย์” ปีพิมพ์ ค.ศ. 1949 เล่มที่ 1 เริ่มต้นสมมุติขึ้น ถึงวิวาทะหะบัน ส่วนเล่ม 2 ปีพิมพ์ ค.ศ. 1951 เริ่มต้นปฏิสนธิขึ้น ถึงโคจรบันเท่านั้น นอกจากนั้นอื่น ๆ นั้นยังมีอีกในเล่มต่อไป แต่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นหาแต่ไม่พบ คือค้นพบเพียงสองเล่มนี้ ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมาลี จุดมุ่งหมายในการแต่งทั้งสองฉบับนี้แมน ทานหุย อะไพ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษา ธรรมการ สาธารณสุขและโฆษณาได้มอบให้ มหาสีลา วีระวงส์ เป็นผู้แก้ไขหนังสือสังสินไซ ดังคำอธิบายของท่าน ดังนี้

“หนังสือนี้ตัวข้าพเจ้า ประกอบกับข้าพเจ้าก็ได้มีความดำริอยู่แล้วและเห็นว่า มหาสีลา เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในทางวรรณคดีคนหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงได้มอบให้เป็นผู้แก้ไขหนังสือสังสินไซนี้ และจัดพิมพ์ขึ้นตามกำลังพอที่จะทำได้นหนังสือสังสินไซที่พิมพ์นี้ ถึงเป็นตัวหนังสือที่จะไม่สวยงาม เพราะต้องเขียนด้วยมือและพิมพ์ด้วยเครื่องอัดสำเนา แต่คำกลอนเรื่องสังสินไซนี้ยังคงความสนุกในการดำเนินเรื่องเหมือนเดิม และ ข้าพเจ้าก็หวังว่า เวลาใดเมื่อเรามีเครื่องพิมพ์อย่างดีแล้ว คงจะได้จัดพิมพ์ขึ้นอีกครั้งและเผยแพร่ออกไป ท้ายสุดนี้ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ มหาสิลา วีระวงส์ ในการที่ได้พยายามแก้ไขและจัดพิมพ์หนังสือ
นี้ขึ้นให้สำเร็จ เพื่อรักษาวรรณคดีอันทรงคุณค่าของลาวเอาไว้ และเพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ตลอดทั้งผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่อง “สินไซ”

คำชี้แจงเรื่องสังสินไซของมหาสิลา วีระวงส์ สำนวนคำกลอนข้างต้นนี้ ผู้แต่งได้แต่งถูกต้อง
ตามฉันทลักษณ์ของการแต่งกลอน กล่าวคือ โดยส่วนมากครบเต็ม 4 บาท ไม่ขาด ถึงแม้จะมีบางบทที่
ขาดหายไปบ้าง แต่ก็เข้าใจว่าเป็นเพราะผู้คัดลอกต่อๆ มา จึงทำให้มีบางคำที่ตกหล่นไปบ้าง และ
ถ้อยคำที่มีอยู่ในหนังสือนี้ผู้แต่งได้คัดเลือกเอาเฉพาะคำที่สุภาพ ไพเราะ มาเรียบเรียงไว้ และทุกๆ
คำมีความหมาย สามารถสื่อถึงอารมณ์และบอกนัยสำคัญของเรื่อง อารมณ์ และความรู้สึกได้ แม้ว่าจะ
เล่าในช่วงที่แสดงความโกรธ ความดุร้ายก็ไม่ใช่คำหยาบเกินไป ทั้งนี้ เนื่องจากหนังสือเรื่องสังสินไซ
เป็นวรรณคดีชั้นสูงดังกล่าวนั้น คนลาวไม่ว่าอยู่บ้านเมืองใดก็มักจะนิยมอ่าน นิยมฟังและเขียน
คัดลอกต่อๆ กันมา จนมีการพัฒนาตามยุคสมัยและมีโรงพิมพ์ บ้างก็ได้เอาไปพิมพ์เป็นตัวอักษรไทย
และเผยแพร่ไป ซึ่งก็มีอยู่จำนวนมาก ส่วนผู้เขียนคัดลอกต่อๆ กันมานั้นส่วนมากเป็นชาวบ้านธรรมดา
ที่ไม่ได้เล่าเรียน ไม่มีความรู้ในเรื่องฉันทลักษณ์ สัมผัสต่างๆ ของกาพย์กลอนหรือไม่มีความเข้าใจใน
เรื่องของความหมายในทางวรรณคดี จึงเขียนผิดไปก็มี เช่น “ขวบเมื่อพอละนี้เต้าเสถียรเนาในเมต”
เขียนเป็น “ทอละนี้เต้า” ซึ่งคำว่า “พอละนี้” เป็นชื่อดาวฤกษ์ดวงหนึ่งในราศีเมษ คือเดือนห้า
ส่วนคำว่า “ทอละนี้” แปลว่า แผ่นดิน อีกประการหนึ่ง สิลา วีระวงส์ (1949: 19) ยังรับรองว่าหนังสือ
สังสินไซฉบับพิมพ์นี้ เป็นฉบับที่ถูกต้อง ดีกว่าฉบับอื่นๆ และอยู่ส่วนท้ายของหนังสือนี้ ได้ทำศัพท์
พจนานุกรมไว้ด้วยเพื่อท่านผู้ใดสงสัยในคำใดควรสืบค้นข้อมูลในส่วนที่เป็นคำแปลในส่วนท้ายหนังสือ
นี้

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้นเล่มหนึ่ง

สมมุติบัน(นะมัตถ)

ศรีสุพะ	มังคะละเลิศล้ำ	สิทธิเดชลือชา	
	นาโถสุต	ยอดยานไต่แก้ว	
	สวัสดีน้อม	ในธรรมพุทธบาท	
คุณพระ	ยกใส่เกล้า	ชูลีล้ำยอดยาน	
ขวบเมื่อ	ฮ่วมๆ ฟ้า	ฮ้องเฮ่งละงมฝน	พุ้นเยอ
	วาโยเปลี่ยง	ล้วงไควคุมด้าว	
	พฤกษาเสี้ยว	แสนก็กางกลีบ	
ละดู	พีชผลพร้อม	เพ็งถ้วนเถื่อนแถว	

3.4.2 สิ้นไซฉบับปี ค.ศ. 1966

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไซฉบับนี้ ถัดจจะนา โดย สิลา วีระวงส์ มีชื่อเรื่องว่า “สังสินชัย” ปีพิมพ์ ค.ศ. 1966 เริ่มต้นสมมุติขึ้น ถึงบ้านนาคสะคั้ง ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง แต่ไม่มีบาทขึ้นและลงเขียนเรียงแถวยาวคล้ายกับร้อยแก้ว จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่วรรณคดีที่มีคุณค่าและวรรณคดีชั้นเลิศกว่าบรรดาหนังสือวรรณคดีที่เป็นภาษาลาวและที่มีอยู่ในประเทศลาว ดังนั้นจึงอยากวิจารณ์เรื่องสิ้นไซนี้เพราะว่าเป็นหนังสือที่สำคัญและมากด้วยคุณค่า

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้นหรือบทสมมุติ

นะมัดถุ

ศรีสุพะมั่งคะเลิศคล้ำสิทธิเดชลือชา นาโถสุดยอดยานไต่แก้วสวรรค์น้อมในธรรมพุทธบาท คุณพะยกใส่เกล้าซูลี้ล้ายอดยานขวบเมื่อฮ่วนๆ ฟ้าฮ้องฮ้ำระงมฝน ฟันเยอ วาโยเพลิงลวงไควคุม

ด้าว พฤษภาเสี้ยวแสนกั๊กกสิบ ละดูพีซผลพร้อมเพ็งถ้วนเถื่อนแถว ยามนั้นมะหามาเมกเค้าคะนงน่ง บังบด สุระพาเอียงอ่วยแลงลงไม้ อาทิตยจอมจันทน์แจ้งเดือนสามสัดตะพิด สะลูลูบเนื้อเนาวัชช้อย ชอบยาม (สิลา วีระวงส์, 1966: 1)

ตัวอย่างเนื้อความตอนจบ

อันว่ากุมพันผู้ลือเกียรติศิลปินวันนั้น คือว่าไชยะนามท่านไท่ทงซ้างต่อพระองค์ นั้น แล้ว อันว่าทังหกท้าวเป็นเวรบั้งเบียด พระองค์นั้น เหมือนว่าเทวทัตผู้ฆาตกรอ่าว แท้แล้ว อันนี้ พระหากไขอุบแก้วเทเทศน์ในอาฮาม แสนอสงไชยสัตว์แจกเป็นประการห้า คั้นเสด็จเสี้ยงสาธุการ พร้อมพรำ ทุกที่ได้ยานแก้วมากมี อันนี้ปางคำท้าวทงขานเขียนฮูป ยกแย้งถ้วนถวยไว้แว่นแยง แท้แล้ว (สิลา วีระวงส์, 1966: 236)

3.4.3 สิ้นไซฉบับทละครลำปี ค.ศ. 1968

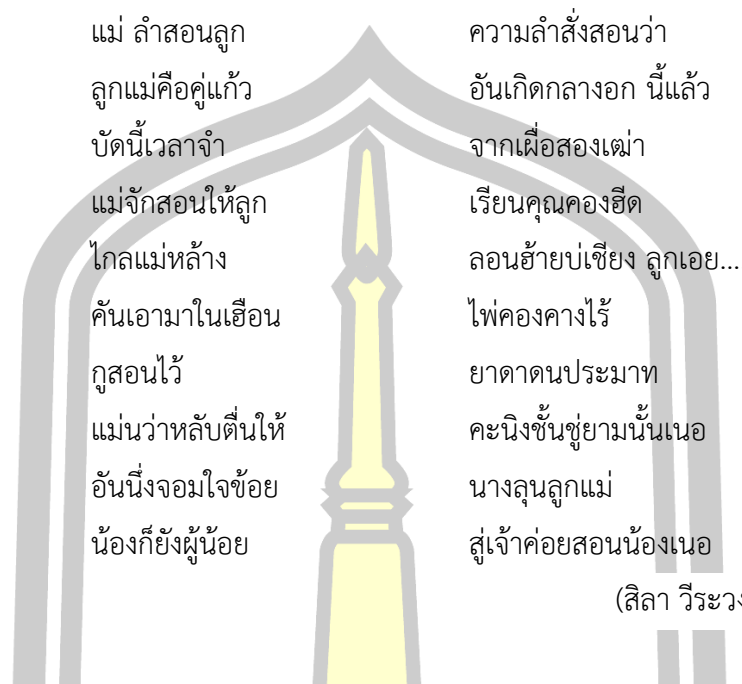
การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไซฉบับนี้ ประพันธ์ โดย สิลา วีระวงส์ มีชื่อเรื่องว่า “บทละครลำเรื่องท้าวสิลปชัย” ปีพิมพ์ ค.ศ. 1968 ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นทั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว รวมทั้งเป็นบทสนทนา โดยมีจุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์เพื่อฟื้นฟู ส่งเสริม ปรับปรุง ศิลปะของลาวตั้งแต่เดิม ให้มีความก้าวหน้าและรักษาไว้ซึ่งศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมของชาติ เช่นการฟ้อนรำ การเล่นดนตรี ตลอดจนการทำลวดลายบนอุปกรณ์จักรสาน สิ่งทอหรือเครื่องปั้น แบบแผน รูปทรงสิ่งก่อสร้างทาง ปุชนิยมสถานและปุชนิยมวัตถุเป็นต้น ตามแบบฉบับของลาว และเพื่อฟื้นฟู ส่งเสริม อักษรศาสตร์ลาว ภาษาลาว วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติโบราณสถาน เป็นต้น ตลอดจนการประพันธ์ การแต่ง การแปลวรรณคดีของชาติต่างๆ อันเป็นประโยชน์ จึงได้ออกเผยแพร่เพื่อให้จุดประสงค์อันสำคัญสอง ประการนี้ดำเนินต่อไป สมาคมศิลปะวรรณกรรมลาว จึงได้ปรับปรุงโรงละครเก่าขึ้นใหม่ และตั้งชื่อของโรงมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” และได้คัดเลือกเอาหนังสือคำกลอนเรื่องสังข์ศิลป์ชัยนี้มา ประพันธ์เป็นบทละครลำ สำหรับให้เป็นเรื่องเอกของสมาคม หรืออาจจะเป็นตัวละครประจำชาติใน ลำดับต่อไป

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น ฉากที่ 1

ความลำ	ยังมีนัคคะเลิศล้ำ	ชั้นชื่อเป็งจาล
มีคมคน		คั้งเพ็งพอดื้อ
เซียงหลวงลัน		ลูงลั้งล้านย่าน
น้ำแผ่ล้อม		ระวังต้ายชัวตา
ฮุ่งค้ำลัน		ชาวเทศเทียวสะพา
อุตมโดย		ตั้งดาวะดิงฟ้า
ภูเบตสร้างท่อนท้าว		กุดสะลาดนามกษตรีย์

(สิลา วีระวงส์, 1968: 2)

ตัวอย่างเนื้อความตอนท้าย

(สิลา วีระวงส์, 1968: 50-51)

3.4.4 สิ้นไชฉบับปี ค.ศ. 1969

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไชฉบับนี้ ลิตจะนา โดย สิลา วีระวงส์ มีชื่อเรื่องว่า “สังข์สิลป์ชัย” พิมพ์ปี ค.ศ. 1969 เริ่มต้นสมมุติขึ้น ถึงบันนาคสะดั่ง ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรองเป็นโคลงวิหขุมาลี และรูปแบบการเขียนตัวหนังสือยังใช้รูปแบบการเขียนตัวหนังสือแบบระบอบเก่ามีการใช้ทั้งตัวการ์นต์และตัวสะกดหลายตັบแบบภาษาไทย จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์เนื่องจากว่า เรื่องสิ้นไชเคยได้พิมพ์เป็นเล่มมาหลายครั้งแต่หากยังไม่ทันเสร็จสมบูรณ์ดี บางฉบับก็เขียนด้วยมือ บางฉบับก็พิมพ์ด้วยพิมพ์ดีดแล้วอัดโรเนียวและเย็บเล่มด้วยมือ ดังนั้นทั้งตัวหนังสือและเล่มหนังสือจึงไม่ได้มาตรฐานและการพิมพ์ก็ยิ่งขาดตกบกพร่องอยู่เป็นอันมาก และทำนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ คือ สมเด็จพระเจ้าบุญอ้อม ณ จำปาสัก ได้เห็นความสำคัญของหนังสือคำกลอนเรื่องท้าวสังข์สิ้นไชฉบับนี้ว่า เป็นวรรณคดีชั้นยอดของลาว ควรจะจัดให้มีการตรวจแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วจัดพิมพ์เป็นเล่มให้ได้มาตรฐานขึ้น เพื่อให้ไว้เป็นสมบัติของชาติลาวสืบไป จึงได้สั่งให้ตรวจเพิ่มเติมแล้วจัดพิมพ์ขึ้นโดยนามของกระทรวงธรรมการ

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น:

สมมุติขึ้น (นะมัตถ)

ศรีสุพะ	มังคะละเลิศล้ำ	สิทธิเดชลือชา
นาโถสุต		ยอดยานไต่แก้ว
สวัสตีน้อม		ในธรรมพุทธบาท

คุณพระ	ยกใส่เกล้า	ชูลีล้ายอดยาน	
ขวบเมื่อ	ฮ่วมๆ ฟ้า	ฮ้องเฮ่งละงมฝน	พุ้นเยอ
	วาโยแผลียง	ล่องไควคุมด้าว	
	พฤกษาเสี้ยว	แสนก็กางกลีบ	
ละดู	พีชผลพร้อม	เพ็งถ้วนเถื่อนแถว	
ยามนั้น	มหาเม็ก เค้า	คะนัง เน่งบังบด	
	สุละพาเอียง	อว้ายแลงลงไม้	
อาทิตย	จอนจันท์แจ้ง	เดือนสามสัดตะพิด	
	สะลูฮูบเนื้อ	เนาว่าวะฮ้อยชอบยาม	

(สิลา วีระวงส์, 1969: 1)

ตัวอย่างเนื้อความตอนจบ

อันว่า กุมพันผู้	ลือเกียรติศิลปศาสตร์วันนั้น	
คือว่า ไชยะมานท่านไท	ทรงช้างต่อพระองค์	นั้นแล้ว
อันว่าทั้งหกท้าว	เป็นเวรบ้งเบียด	พระองค์นั้น
เหมือนว่าเทวทัตผู้	ผางล้าลูกอาว	แท้แล้ว
อันนี้พระหากไชอุบแก้ว	เทเทศน์ในอาฮาม	
แสนอสงไขยสัตว์	แจกเป็นประการห้า	
คันเสด็จเสี้ยง	สาธุการพร้อมพ้า	
ทุกที่ได้	ยามแก้วมากมี	เจ้าเอย
อันนี้ ปางคำท้าว	ทงขานเขียนฮูบ	
ยกแย่งถ้วน	ถวายเป็นแว่นแยง	แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 440)

3.4.5 สิ้นไซฉบับปี ค.ศ. 1995

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไซฉบับนี้ เรียบเรียง โดย ดารา กันละยา พร้อมคณะ โดยนำเอาต้นฉบับของ สิลา วีระวงส์ที่ลิดจะนาไว้ นำมาแปลและอธิบายคำศัพท์ โดยเฉพาะคำที่เป็นคำศัพท์ที่เข้าใจยาก เป็นต้นคำที่มาจากบาลีสันสกฤต คำลาวเดิม และราชาศัพท์ มีชื่อเรื่องว่า “สังสินไซ” พิมพ์ปี ค.ศ. 1995 ประกอบด้วย เล่ม 1 และเล่ม 2 เริ่มต้นสมมุติขึ้น ถึงบั้นนาคสะดุ้ง ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมาลี และคำไหนที่หมายทึบไว้ในเนื้อหาบทกลอน แสดงว่าคำเหล่านี้ถูกอธิบายความหมายไว้ข้างล่างหน้ากระดาษเพื่อให้คนทั้งหลายสามารถอ่านเข้าใจ จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจวรรณคดีโบราณ เพราะมีคำศัพท์เก่าแก่และมี

คำศัพท์บาลีมาก สันไชก็มีลักษณะเดียวกัน แต่นักอ่านส่วนมากก็ประทับใจกับบทกลอนอันอ่อนช้อยชวนให้คล้อยตามของเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่เข้าใจความหมายทั้งหมดก็ตาม แต่เพื่อให้ผู้อ่านทั้งหลายได้สัมผัสกับเนื้อหาหรือแก่นเรื่องอันละเอียดที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงได้จัดตั้งโครงการแปลคำศัพท์จากวรรณกรรมสังสัชไนขึ้น ในปี ค.ศ. 1991 การค้นคว้าได้อิงกับการประมวลคำศัพท์ยากที่ท่านมหาสิลา ได้เขียนคำอธิบายไว้แล้ว จำนวน 900 คำ (ที่ยากที่สุด) และคณะกรรมการได้ค้นหาคำยากเพิ่มเติม รวมกันเป็น 3,800 คำ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากยูเนสโก (UNESCO) นอกจากนี้เมื่อได้รับทุนอุปถัมภ์จากองค์การพัฒนาเด็กสาวของญี่ปุ่น (JSRC) ซึ่งจุดประสงค์เพื่อให้หนังสือนี้ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้อ่านที่เป็นนักเรียน นักศึกษาทุกระดับ นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาขึ้นไป ที่จำเป็นต้องรู้จักวรรณคดีของชาติตน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้สมกับเป็นคนลาวยุคใหม่ ที่จะเป็นผู้สืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาให้ยั่งยืนต่อไป

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น:

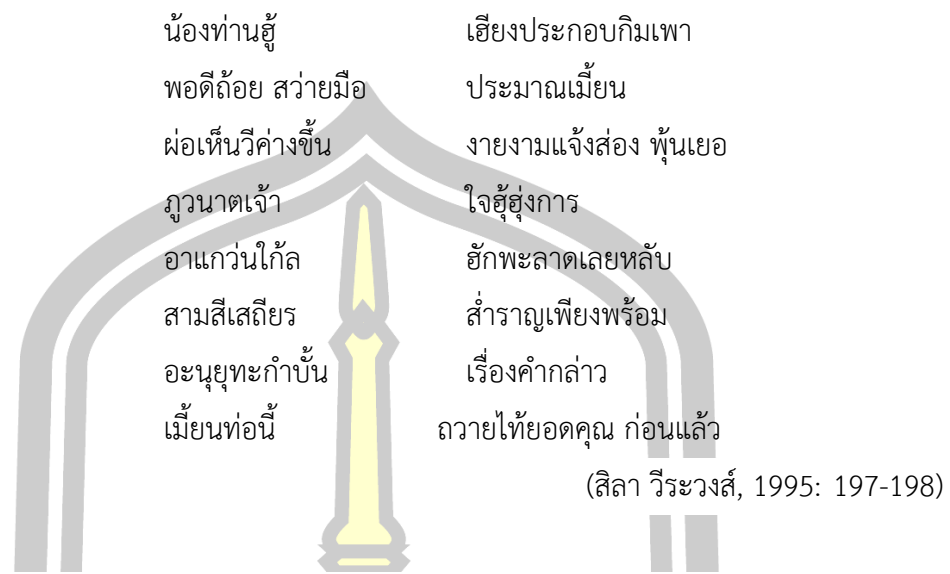
สำมุดิบัน (นะมัตถ)

ศรีสุพะ	มังคะละเลิศล้ำ	สิทธิเดชลือชา	
	นาโถสุต	ยอดยานไต่แก้ว	
	สวัสดีน้อม	ในธรรมพุทธบาท	
คุณพระ	ยกใส่เกล้า	ชูลีล้ำยอดยาน	
ขวบเมื่อ	ฮ่วมๆ ฟ้า	ฮ้องเฮ่งละงมฝน	พุ้นเยอ
	วาโยแผลียง	ล่องไควคุมด้าว	
	พฤกษาเสี้ยว	แสนกีกางกลีบ	
ละดู	พีชผลพร้อม	เพ็งถ้วนเถื่อนแถว	
ยามนั้น	มหาเม็ก เค้า	คะนัง เน่งบังบด	
	สุละพาเอียง	อว้ายแลงลงไม้	
อาทิตย	จอนจันท์แจ้ง	เดือนสามสัดตะพิด	
	สะลูอุบเนื้อ	เนาวัระช้อยชอบยาม	

(สิลา วีระวงส์, 1995: 1-2)

ตัวอย่างเนื้อความตอนท้าย

บาก็ ตัดส่องฮู้	อินทราชลงปอง
นุเนื้อผาย	ล่องเมื่อเม็งแก้ว
ใสสันเชื้อ	สมุณฑาทียมราช
ฮักบ่เอื้อม	พานช้องสุ่หลาน

3.4.6 สิ้นไชฉบับปี ค.ศ. 2009 และปี ค.ศ. 2011

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไชฉบับทั่วปางคำ คักลอกชำระ โดย สิลา วีระวงส์ มีชื่อเรื่องว่า “สังสิ้นไช” พิมพ์ปี ค.ศ. 2009 เล่มที่ 1 เริ่มต้นสมมุติขึ้น ถึงอนุยุทะกำบั้น ส่วนเล่ม 2 มหายุทะกำบั้นถึงบันนาคสะดั่ง ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2011 ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง คู่กับคำประพันธ์ร้อยแก้วและมีหลายบาทคำเรียงไปตามลำดับ จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นการจัดพิมพ์ที่นำ เอาคำแปลร้อยแก้ว ผลงานล่าสุดของท่านมหาสิลา วีระวงส์ ที่ยังไม่เคยได้พิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน มีอธิบายถอดความ เพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านคำกลอนที่เป็นภาษาโบราณ เพื่อจะไขรหัสและพาอารมณ์จิตใจของเราให้ดำดิ่งลงสู่ธรรมชาติของฉันทลักษณ์ภาษาลาวที่มั่งคั่งแฝงไปด้วยคติธรรมคำสอน สอดแทรกอยู่ในทุกตัวอักษรทุกพยางค์ของวรรณคดีเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังเป็นการการจัดพิมพ์เพื่องานสำคัญเนื่องในโอกาสที่ลาวจะฉลอง 450 ปี แห่งนครหลวงเวียงจันทน์ และยังมีเหตุผลอื่นๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจสนับสนุนให้จัดพิมพ์หนังสือชุดนี้อีกคือ 1. คำ พรรณนาเมืองเปงจาลในสังสิ้นไชฉบับนี้ สะท้อนความรู้เรื่องของนครเวียงจันทน์ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 มีความคล้ายคลึงกับคำพรรณนาของนักเดินทางซึ่งเป็นนักบวช ชื่อคุณพ่อมารินี (Giovanni Fillipo de Marini) ที่มาเห็นนครเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2183 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ท่านปางคำ ประพันธ์บทกลอนนี้ (ตามการสันนิษฐานว่าคงแต่งขึ้นในปี พ.ศ. 2193) 2. คำกลอนสังสิ้นไช มีชื่อหนึ่งในบัญญัติกรมทกแห่งชาติด้านวัฒนธรรม ตามกฎหมายมรดกแห่งชาติ (ภาคที่ 3 หมวดที่ 1 มาตราที่ 18) 3. โครงการเล่ากาพย์กลอนของกลุ่มสืบทอดมรดกล้านช้าง (ศูนย์พัฒนาการศึกษาสำหรับเด็ก แผนกศึกษานครหลวงเวียงจันทน์) ด้วยการจัดพิมพ์หนังสือให้เป็นคู่มือเบื้องต้นให้แก่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น:

สมมุติบัน (นมมัตถ)

01	ศรีสุพะมังคะละ เลิศล้ำ	สิทธิเดช ลือชา
	นาโถ สุต	ยอดยาน ไตแก้ว
	สวัส สติน้อม	ในธรรมพุทธบาท
	คุณยอม ยกใส่เกล้า	ชูลีล้ำยอดยาน
02	ขวบเมื่อ	ฮ้วนฮ้วนฟ้า
	วาโย เฟลียง	ฮ้องฮ้ำละดูฝน พุ่นเยอ
	พฤษษาเสี้ยว	ล่องไควคุมด้าว
	ละดู พิซผลพร้อม	แสนกีกางกิบ
03	ยามนั้น	เพ็งถ้วนเถื่อนแถว
	มหาเม็กเค้า	คะนง เน่งบังบด
	สุละพาเอียง	อว้ายแลงลงไม้
อาทิตย	จอนจันท์แจ้ง	เดือนสามสัดตะพิด
	สะหลูฮูปเน้อ	เนาว่าวะฮ้อยชอบยาม

(ลีลา วีระวงส์, 2009: 1)

บันสมมุติการน้อมไหว้

- 1) วันฤกษ์งามยามดี ที่ลือชามีฤทธิ์เดช คือวันพระพุทธรองค์ ได้ถึงยามอันยอดเยี่ยมในแก้วทั้งสาม ข้าขอน้อม
- 2) ไหว้ในธรรมของพระองค์ ยกไหว้บนหัว กราบไหว้เหมือนความรู้อันยอดเยี่ยมนั้น
- 3) เวลานี้ ฟ้าร้องรำยามฤดูฝนลมพัดพัดต้นไม้ในป่าแกว่งไปหมด ต้นดอกเสี้ยวตั้งแสนแสนกีกีบงาบ เป็นฤดูพืชผลไม้เต็มทั่วป่า ก้อนเมฆใหญ่ตั้งเค้าเป็นคุบดบัง ตะวันในตอนบ่ายคล้อยลง เมื่อพระอาทิตย์ตกไปแล้ว พระจันทร์ก็ขึ้นมาเป็นฤดูเดือนสาม ตรงกับดาวฤกษ์ชื่อ สัตพิศปีฉลู อันมีรูปว้าวเป็นเครื่องหมายประจำ

ตัวอย่างเนื้อความตอนจบ:

2496	อันว่า	กุมพันผู้	ลือเกียรติศิลปินศาสตร์	วันนั้น
	คือว่า	ไซยะมานท่านไท้	ทรงช้างต่อพระองค์	นั้นแล้ว
	อันว่า	ทั้งหกท้าว	เป็นเวรบั้งเปียด	พระองค์นั้น
	เหมือนว่า	เทวทัตผู้	ผางล้ำลูกอาว	แท้แล้ว
2497	อันนี้	พระหากไขอุบแก้ว	เทเทศน์ในมะราม	
		แสนอสงไชย สัตว์	แจกเป็นประการห้า	

	คันเสด็จเสี้ยม	สาธุการพร้อมพำ	
	ทุกที่ได้	ยามแก้ว มากมี	เจ้าเอย
2498	อันนี้ ปางคำทำว	ทงขานเขียนฮูป	
	ยกแย่งถ้วน	ถวยไว้แว่นแยง	แท้แล้ว

-ส่วนยักษ์กุมพัน ผู้สื่อเกียรติด้วยศิลปศาสตร์ ก็คือไชยะมานผู้ที่ได้ขี่ช้างเข้าไปชมพระพุทธรองค์ อันทำวทั้งหกที่คอยจงเวรบังเบียดพระองค์นั้นคือ เทวทัต ผู้ชั่วช้า ลูกของพระองค์

-อันนี้พระพุทธรองค์ได้ทรงไขกะอุบแก้วคือปากของพระองค์ ตรัสเทศนาในพระอารามสั่งสอนสัตว์ทั้งหลายเมื่อสิ้นสุดแล้วก็ยกมือ สาธุการสาธุการ ผู้ที่บรรลู่ ถึงยามก็มีมากตั้งนี้แล

-อันนี้คือทำวปางคำเป็นผู้แต่งเขียนไว้สำหรับไว้เป็นสิ่งสะท้อนแก่คนทั้งหลาย (สิลา วีระวงส์, 2011: 187)

3.4.7 สิ้นไชฉบับปี ค.ศ. 1977 และปี ค.ศ. 1996

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไชฉบับทำวปางคำ แก้วไขเรียบเรียงโดย คำพอง พวงสะบา มีชื่อเรื่องว่า “สังสินไช” พิมพ์ปี ค.ศ. 1977 และตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1996 ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมาลี จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์ ครั้งแรกได้อิงตามต้นฉบับซึ่งมีผู้จัดพิมพ์มาก่อนแล้วหลายฉบับ โดยเฉพาะของท่าน สิลา วีระวงส์ และท่าน คำพองพวงสะบาได้ตรวจจุดต้นฉบับแต่ละฉบับให้สอดคล้องกันเนื่องจากว่าแต่ละฉบับนั้นยังมีความบกพร่องอยู่หลายประการ ดังนั้นในการจัด พิมพ์ครั้งนี้ได้จัดวรรคตอนให้ถูกต้องตามระเบียบของกลอน โดยเฉพาะได้เขียนให้ถูกต้องตามระบบการศึกษาใหม่ คือ เขียนตามเสียงเพื่อความถูกต้องอีกครั้ง ยังได้ให้ ท่านคำพอง วงบุพผา และท่านสุวันทอน บุพผานวง ได้ตรวจแก้อีกครั้ง หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1996 สำนักพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งรัฐ ส.ป.ป ลาว เคยจัดพิมพ์จำหน่ายคำกลอนสังสินไชมาแล้ว 2 ถึง 3 ครั้ง ซึ่งมีจำนวนพิมพ์ถึง 30,000 เล่ม ปัจจุบันนี้หนังสือคำกลอนสังสินไชไม่มีจำหน่ายมาหลายปีแล้ว ดังนั้นทางสำนักพิมพ์และจำหน่ายแห่งรัฐจึงได้มอบหมายให้ พ.พวงสะบา แก้วไขเรียบเรียงเพื่อจัดพิมพ์อีกเป็นครั้งที่ 3 ทางสำนัก พิมพ์ได้จัดพิมพ์รวบรวม 5 เล่มให้เข้าเป็น 4 เล่ม

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น:

บทสมมุติ (กล่าวถึงตอนพระยากุดเสลาครองนครเบ็งจาล)

ศรีสุพะ มังคะละเลิศล้ำ สิทธิเดชลือชา

นาโถสุต ยอดยานไต่แก้ว

สวัสดีน้อม ในธรรมพุทธบาท

คุณพระ	ยกใส่เกล้า	ชูลีล้ายอดยาน
ขวบเมื่อ	ฮ่วมๆ ฟ้า	ฮ้องเฮ่งละงมฝน พุ้นเยอ
	วาโยแผลียง	ล่องไควคุมด้าว
	พฤกษาเสี้ยว	แสนกอกางกลีบ
ละดู	พีชผลพร้อม	เพ็งถ้วนเถื่อนแถว
ยามนั้น	มหาเมกเค้า	คะนัง เน่งบังบด
	สุละพาเอียง	อว้ายแลงลงไม้
อาทิตย์	จอนจันทนแจ้ง	เดือนสามสัดตะพิด
	สะลูฮูปเนื้อ	เนาว่าวะฮ้อยชอบยาม

(คำพอ.พวงสะบา, 1996: 1)

ตัวอย่างเนื้อความตอนจบ:

อันว่า	กุมพันผู้	ลือเกียรติศิลปินศาสตร์ วันนั้น
คือว่า	ไชยะมานท่านไท่	ทรงช้างต่อพระองค์ นั้นแล้ว
อันว่า	ทั้งหกท้าว	เป็นเวรบ้งเบียด พระองค์นั้น
เหมือนว่า	เทวทัตผู้	ผางล้าลูกอาว แท้แล้ว
อันนี้	พะหากไขอุบแก้ว	เทเทศน์ในมหาราม
	แสนอสงไชย สัตว์	แจกเป็นประการห้า
	เสด็จเสี้ยง	สาธุการพร้อมฟ้า
	ทุกที่ได้	ยามแก้ว มากมี เจ้าเอย
อันนี้	ปางคำท้าว	ทรงขานเขียนฮูป
	ยกแย่งถ้วน	ถวายเป็นแว่นแยง ก่อนแล้ว

(คำพอ.พวงสะบา, 1996: 107)

3.4.8 สิ้นไชฉบับปี ค.ศ. 2016

การศึกษาข้อมูลวรรณคดีสิ้นไชฉบับคัดลอกชำระ โดยพระสุนทรวิจิตร กมพะพัน มีชื่อเรื่องว่า “สังสินไช” พิมพ์ปี ค.ศ. 2016 เริ่มต้นบันราชสิทธิ์คืนถึงบันม่วนท่ายชาดก ส่วนลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมาลี จุดมุ่งหมายในการคัดลอกชำระ เนื่องจากเรื่องสังสินไชในลาวยังไม่สมบูรณ์ถ้าเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ฉะนั้น จึงได้ค้นหาและได้พบว่าอยู่ที่วัดสีคูนเวียงบ้านดงเหมี้ยง เมืองจันทะบุลี ซึ่งข้อมูลในผูกทำให้ทราบว่าย้ายขึ้นในปี จุลศักราช 1271 (107 ปี ค.ศ. 1908) ปีสังกา เดือน 11 ออกใหม่ 5 คำ วัน3 วันแต่ใจ พิจารณาแล้ว ยามกองแลง ซาสีท่ามาเป็นผู้จางลงใบลาน และเมื่อวันที่ 21 เดือนธันวาคม 2558 พระสุนทรวิจิตร กมพะพัน ได้ปริวรรตมาเป็น

ภาษาลาว หนังสือผูกใบลานเรื่องสังสินไซฉบับสมบูรณ์แบบ มีตั้งแต่ตอนต้นไปถึงมัตปลาย แต่จุดพิเศษของฉบับนี้ก็คือจะเริ่มต้นที่พระยารธรรมจักร มีมเหสีชื่อ ลักขะสุพรรณ ปกครองเมืองเป็งจาล พระองค์มีบุตร ชายชื่อพระยากุดสะลาดและบุตรธิดาชื่อนางสุนุนทา เมื่อแก่ชราจึงได้ยกแคว้นเมืองแก่พระยากุดสะลาดปกครอง จากนั้นเนื้อเรื่อง เรื่องดังกล่าวจึงเชื่อมต่อเข้ากับสังสินไซของฉบับมหาสิลาปริวรรตเรื่องดำเนินไปจนถึงบ้านาคสะดั่ง (ฉบับเดิมสิ้นสุดฉบับนี้) และยังสามารถดำเนินต่อไป ซึ่งการแบ่งชั้นในสังสินไซมัตที่สองนี้ยังไม่ชัดเจน ฉะนั้นผู้ปริวรรตจึงได้แบ่งออกเป็น 11 ชั้นคือ ราชสีห์คีนถิ่น กุมภภัณฑ์คีนซีฟ ยักกระสันนาง ยักษลักนางสุนุนทา พระอินทร์ห้ามทัพ กุมภภัณฑ์วิวาทะ เทศนา เสนา กระสัน โคจารจา (สินไซมอบทรัพย์) กษัตริย์ยุทธกรรม ม้วนท่านชาดก

ตัวอย่างเนื้อความตอนต้น:

สินไซตอนจบ

บ้านกุมพันธ์คีนซีฟ เวสสุวรรณ โผดกุมพันธ์

บัดนี้ จักกล่าวถึงเวสสุวรรณท้าว	พระยาใหญ่แดนผิ ก่อนแล้ว
ก็บ่ เห็นกุมพันธ์เมื่อ	ขาบทูลประนมหม่อม
เป็นไต่เจ้า	กุมพันธ์มาลีฮิต เสียนี้
มันจัก ขัดแขงข้อ	ไต่ไหนต่างใจ แล้วลือ
หรือว่า มรณาเมี้ยน	เมื่อพรหมลดชั่ว แล้วลือ
จึงบ่ มาขาบแก้ว	ทูลหม่อมแห่งกู นี้จา
จึงได้ ตัดพระพากถ้อย	ถามหมู่เสนา
เขากี้ ทูลราชา	ว่าควรคำนี้
ผิบ่ มีโพยต้อง	เทอดพระองค์หากขัดอยู่ เป็นลือ
ถ้าหาก ขัดอยู่ได้	สิ้นนี้บ่ควร พระเฮย

(บุณฑะวิ กมพะพันธ์, 2016: 1)

ตัวอย่างเนื้อความตอนจบ:

อันว่าหัวเมืองเจ้า	ทั้งหลายแปดหมื่น วันนั้น
ก็หากแม่สิมาสาวเจ้า	ปางนี้ชูคน แท้แล้ว
อันว่าบุพิดตะไท้	ไซยะเทพแนวอินทร์ ปางนั้น
บไซผู้ถ้อยถ้าม	คนชั่วสามานย์
ก็หากแม่สัทธาแก้ว	มนตรีตนประเสริฐ
เทศนาสั่งไว้	ทั้งค้ายล้ำแยง
เป็นแวนแก้ว	ใส่ส่องในมนุษย์

เทพาทิ้งอินทร์พรหม	นาคะเนนาประนมไม้
โยทิกาข้า	นิตถิตาแล้วยา
ถวายนกนักปราชญ์เจ้า	ตนล้ำเลิศผญา

(บุญทะวี กมพะพัน, 2016: 92)

จากการศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซฉบับต่าง ๆ มาข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ ในปี ค.ศ. 1949 จัดพิมพ์เล่ม 1 และ ค.ศ. 1951 จัดพิมพ์เล่ม 2 ในสองเล่มนี้เป็นการเขียนครั้งแรกๆ ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมาลีครั้งแรก ท่านหุย อะไพ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณสุขและโฆษณา ได้นำวรรณคดีสินไซมาจากเมืองโขงแขวงจำปาสัก และแปลออก เป็นภาษาฝรั่งเศสบางตอน เนื่องจากท่านไม่มีเวลา จึงได้มอบให้ มหาสิลา วีระวงส์ เป็นผู้แก้ไขหนังสือสินไซ และยังรับรองว่าหนังสือสินไซฉบับพิมพ์นี้ เป็นฉบับที่ถูกต้อง ดีกว่าฉบับอื่นๆ ในปี ค.ศ. 1954 กรมวรรณคดีได้จัดพิมพ์จากการเขียนด้วยมือมาเป็นพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์เป็นคำกลอน 4 เล่มจบ ปี ค.ศ. 1966 กรมวรรณคดีได้จัดพิมพ์อีกครั้งเป็นคำกลอนเรียงแถวยาวเล่มเดียวจบพิมพ์เพื่อเผยแพร่วรรณคดีที่มีคุณค่าและวรรณคดีชั้นเลิศกว่าบรรดาหนังสือวรรณคดีที่เป็นภาษาลาวและที่มีอยู่ในประเทศลาวปี ค.ศ. 1969 กระทรวงธรรมการพิมพ์เป็นคำกลอนเล่มเดียวจบเรื่องสินไซเล่มนี้เป็นฉบับสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่พิมพ์มาในประวัติศาสตร์คือ เป็นหนังสือปกแข็งตัวหนังสือทอง ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นหนังสือที่หายากไปแล้ว และในการพิมพ์ครั้งนี้ มหาสิลา วีระวงส์ เห็นว่าคำกลอนเดิมของ ท้าวปางคำนั้น ล้ำเลิศประเสริฐสุดแล้ว ท่านจึงได้นำส่วนที่ท่านแต่งเพิ่มออกหมด ปี ค.ศ. 1974 ราชบัณฑิตยสถานตีพิมพ์เป็นคำกลอนเล่มเดียวจบ ปี ค.ศ. 1977 สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป ลาว ตีพิมพ์เป็นคำกลอน 5 เล่มจบ เรียบเรียงโดยท่านคำพอ พวงสะบา ปี ค.ศ. 1995 กรมวรรณคดีและวัฒนธรรมมหาชนตีพิมพ์เป็นคำกลอน 2 เล่มจบ พิมพ์เพื่อให้ผู้อ่านทั้งหลายได้สัมผัสกับเนื้อหาหรือแก่นเรื่อง อันละเอียดที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงได้จัดตั้งโครงการแปลคำศัพท์จากวรรณคดีสินไซขึ้น ปี ค.ศ. 1996 สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป ลาว จัดพิมพ์เป็นคำกลอน 4 เล่มจบ เรียบเรียงโดยท่านคำพอ พวงสะบา การจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้จัดวรรคตอนให้ถูกต้องตามระเบียบของกลอน โดยเฉพาะได้เขียนให้ถูกต้องตามระบบการศึกษาใหม่ คือ เขียนตามเสียงเพื่อความถูกต้องอีกครั้ง ปี ค.ศ. 2009 และ 2011 สมาคมร่วมน้ำใจกับเด็กน้อยลาว (ALC) และบริษัทดอกเกดจัดพิมพ์เป็นคำกลอนคู่มือแก้วและการจัดพิมพ์ครั้งนี้เนื่องในโอกาสที่ลาวจะฉลอง 450 ปี แห่งนครหลวงเวียงจันทน์ และแปลคำกลอนล้ำค่าขึ้นนี้ออกเป็นคำธรรมดา โดยหวังว่าผลงานนี้จะช่วยให้คนรุ่นหลังสามารถอ่านเข้าใจและเพลิดเพลินไปกับบทกลอน ปี ค.ศ. 2016 จัดพิมพ์ฉบับ วัดโสภณป่าหลวงเป็นคำกลอนเล่มเดียวจบ (ตอนปลาย) เรียบเรียง โดยพระบุญทะวี กมพะพัน การจัดพิมพ์ครั้งนี้เนื่องจากเรื่องสังสินไซในลาวยังไม่สมบูรณ์ถ้าเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

3.5 เนื้อเรื่อง “สินไช”

หนังสือเรื่อง สินไช เป็นชื่อเรียกดั้งเดิม ส่วนชื่อเรื่องว่า สังสินไช พังเกิดขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะเป็นช่วงระยะเวลาที่มีการจัดพิมพ์เรื่องสินไชขึ้นใหม่เป็นหนังสือซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของท่าน สีลา วีระวงส์ (1969: คำอธิบาย) กล่าวว่าเราได้เห็นหนังสือเรื่องนี้ในหน้าปกว่า “เรื่องท้าวสังข์สินไช” ผิดจากคำพูดที่เคยได้ยินทั่วไปว่า “สินไช” นั่นก็เพราะว่าชื่อจริงของท้าวสินไชที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่องนี้เขียนว่า “สังข์สินไช” และเป็นชื่อที่พระอินทร์ตั้งให้ ดังมีคำกลอนตอนปฏิสนธิว่า

“อินทร์จึง ใส่น้อย
เรียกชื่อว่า สังสินไชกุมาร
ในเลขลานคำ
โลกธาตุธิธิด้า”
(สีลา วีระวงส์, 1969: 91)

ทั้งสองชื่อที่เรียกต่างกัมนั้น ในแต่ละชื่อก็จะให้ความหมายที่แตกต่างกันว่า คำว่า “สังสินไช” นั้นอธิบายถึงความผูกพันสามัคคีรักใคร่กันระหว่างพี่น้องร่วมอุทรเดียวกันที่เอาชนะกับอุปสรรคนานาประการที่ขัดขวาง สอดคล้องกับ สีลา วีระวงส์ (1969: คำอธิบาย) กล่าวว่า การเขียนที่เป็น สังสินไช ตามการสะกดคำแบบนี้ก็เพราะชายคนนี้มีชัยชนะเหนือศัตรูเพราะฤทธิ์เดชของหอยสังข์ และธนูศิลป์ส่วน คำว่า “สินไช” หมายถึง ศีลธรรมชนะอธรรมซึ่งผู้แต่งได้อิงตามเรื่องกฎแห่งกรรมให้เราได้รู้จักเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ คือเน้นให้กระทำแต่ความดี และมีแต่ความดีเท่านั้นที่จะเอาชนะความชั่ว ถ้าเราทำแต่ความดีแล้วท้ายที่สุดก็จะได้รับผลบุญที่ได้ทำกลับคืนมา ซึ่งจะเห็นได้จากตัวละครในเรื่องจะแบ่งออกเป็นสองฝ่ายที่เป็นตัวแทนให้แก่แต่ละฝ่ายคือฝ่ายศีลธรรม เช่น สินไช และฝ่ายอธรรม เช่นยักษ์กุมพัน สุดท้ายสินไชได้รับชัยชนะส่วนกุมพันนั้นเป็นฝ่ายแพ้ การตั้งชื่อเรื่องได้มุ่งเน้นให้เห็นการทำความดี ละเว้นความชั่ว โดยเฉพาะศีล 5 ที่ทุกคนต้องปฏิบัตินับถือในพระพุทธศาสนาที่ชาวลาวนับถือ ศรัทธา และถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัดตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังคำสอนที่ปรากฏในบทกลอน คือ

อันหนึ่ง อย่าได้คิดโลดลั่น	บังเบียดแสนสัตว์ ท่านเอย (ปานา)
ฝูงนี้ เป็นทางถึงอเวจี	บ่เขียงเข็งฮ้อน
อันสอง เป็นโจรแจ้ง	จ้งไรฮ้ายเฮ้ง
ของเพิ่นเมี้ยน	แพงไว้อ่าฮึง เจ้าเอย (อะทินนา)
อันสาม อย่าโอดอ้าง	เต้งราษฎร์ลงขุน นั้นเนอ
แสงชมซึ่ง	ลูกเมียมีเจ้า (กาเม)
อันสี่ อย่ามก่ต้าน	คำเป่าพางแผล

วาจาใดตาประสงค์	อย่าไคคาม้าง (มุสา)
อันห้า ละหมู่เหล่า	ยาบุดบองชม
กินเมามี	โทษโทยเพิงเว้น (สุรา)
ฝูงนี้ เป็นทางเท้า	อเวจีจตุโลก
ท้าวสีหน้า	แหนหวงโทษคาม ท่ายเอย

(สีลา วีระวงส์, 1969: 315-316)

ดังนั้น การเรียกชื่อทั้งสองชื่อนั้นจะเรียกแบบไหนก็ได้เพราะว่ามีการพบเห็นชื่อเรียกในหนังสือต่าง ๆ และคนทั่วไปเรียกชื่อเรื่องสินไซ ก็จะมีทั้ง “เรื่องสินไซ และเรื่องสังสินไซ” ปะปนกัน

เรื่องสินไซฉบับที่ปริวรรตโดยสีลา วีระวงส์ จบลงที่บันนาคสะดุ้ง ซึ่งพรรณนาตั้งแต่ยักษ์กุมพันมาลักพาตัวน้องสาวของท้าวกุดสะลาดไป จนท้าวสินไซไปช่วยเหลือและนำตัวกลับคืนมา และท้าวสินไซก็ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติเท่านั้น เหตุผลที่ท่านไม่นำส่วนท้ายมาปริวรรตรวมเอาไว้ด้วยกัน เพราะว่ฉบับท้ายต่อจากนาคสะดุ้งมีสำนวนแตกต่างกันจึงมีความเห็นว่ไม่ใช่ผู้แต่งคนเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากสำนวนภาษาที่ใช้ยังขาดเงิน ไม่สมบูรณ์เหมือนกันกับบันทึกที่ 1-15 ดังนั้น จึงมีความเชื่อว่าท้าวปางคำแต่งไว้เพียงเท่านี้ ส่วนที่เหลือมีผู้อื่นนำไปแต่งต่อจนจบเรื่อง คือมีการพรรณนาตอนปลายอันกล่าวถึงยักษ์กุมพันคืนชีพกลับมาแล้วลักพาตัวกลับไปอีก จนสุดท้ายถึงตอนลูกทั้ง 6 และลูกท้าวสินไซรบกัน (สังข์สินไซ ภาค 1)

เรื่อง “สินไซ” เป็นเรื่องที่มีความยาว *เบื้องต้น* ประกอบด้วย 15 บั้: 1 สมมุติบั้, 2 ยักษ์กะสันบั้, 3 สุปินบั้, 4 วิบปะวาสะบั้, 5 บรรพชาบั้, 6 วิวาทะบั้, 7 ปฎิสนธิบั้, 8 โคจรบั้, 9 อนุยุทะกำบั้, 10 มหายุทะกำบั้, 11 นาคะยุทะกำบั้, 12 มุตตะนังบั้, 13 กาละบั้, 14 ฤาปะนาบั้, 15 บั้ นาคสะดุ้ง *บั้นปลาย* ประกอบด้วย 11 บั้: 1 ราชสีห์คีนถิน, 2 กุมภันท์คีนชีพ, 3 ยักกระสันนาง, 4 ยักษ์ลักนางสุมณฑา, 5 พระอินทร์ห้ามทับ, 6 กุมภันท์วิวาทะ, 7 เทศนา, 8 เสนากระสัน, 9 โคจรรจา (สินไซมอบทรัพย์), 10 กษัตริย์ยุทธกรรม, 11 ม้วนท้ายขาดก รวมแล้วมีทั้งหมด 27 บั้ ซึ่งมีเรื่องย่อดังนี้

พระยา กุดสะลาด เสวยราชสมบัติอยู่นครเป็งจาล พระองค์มีเมียสี่ชื่อว่า จันทา และมีน้องสาวอีกคน หนึ่งชื่อว่า สุมณฑา วันหนึ่งนางสุมณฑาพร้อมด้วยไพร่พลเสนาอำมาตย์ออกไปเที่ยวชมสวนอุทยาน ด้วยความสุขสนุกสนาน ได้มียักษ์ตนหนึ่งชื่อว่ากุมพันมาจากเมืองอนราชมาลักพาตัวเอานางสุมณฑาแหะขึ้นไปบนท้องฟ้าเพื่อจะไปเป็นเมีย ส่วนพระยา กุดสะลาดมีความคิดถึงน้องสาวอันเป็นที่รักของพระองค์ที่ถูกยักษ์ลักพาตัวไป จึงได้มอบราชสมบัติให้เมียแล้วพระองค์ก็ตัดสินใจออกบวชเป็นพระภิกษุเพื่อติดตามสืบหาน้องสาว มหาเถระ กุดสะลาดไปที่เมืองจำปานครได้เห็นลูกสาวทั้ง 7 ของนันทเศรษฐี ซึ่งเป็นหญิงสาวที่หน้าตาสวยออกมาตักบาตร จึงเกิดความชอบและหลงรัก

มหาเถระกุดสะลาดจึงกลับมาที่เมืองเป็งจาลแล้วลาสิกขา จากนั้นพระองค์ได้แต่งตั้งทูตให้ไปลู่ขอลูกสาวทั้ง 7 มาเป็นมเหสีตามประเพณี ต่อมามเหสีของพระยา กุดสะลาดทั้ง 8 คนก็ตั้งท้องพร้อมกัน โจรหลวงจึงทำนายว่าลูกของมเหสีห้า (มเหสีคนสุดท้าย) และลูกของมเหสีจันทา (มเหสีคนแรก) ของพระองค์จะเป็นผู้มีบุญบารมีมาก จึงทำให้มเหสีทั้ง 6 คนนั้นไม่พอใจในคำทำนาย เกิดมีความอิจฉาริษยาจึงทำเสน่ห์ให้ใส่พระยา กุดสะลาด และติดสินบนโจรหลวงให้ทำนายดวงชะตาใหม่ โจรหลวงจึงกลับคำว่าการูกของมเหสีจันทา และมเหสีห้า เมื่อเกิดมาจะเป็นคนไม่ดีเป็นกาลกิณีต่อบ้านเมือง จะทำให้บ้านเมืองและประชาชนเดือดร้อนวุ่นวาย เมื่อมเหสีทั้ง 8 ตั้งครรภ์ครบชวบเดือนแล้วก็ประสูติโอรสออกมา ลูกของมเหสีจันทาเป็นราชสีห์ (สีโห) ลูกของมเหสีห้าเป็นลูกแฝด คนหนึ่งเป็นคนมีชื่อว่า สิ้นไซ อีกคนคลอดออกมาเป็นหอยสังข์ (สังทอง) ส่วนมเหสีทั้ง 6 คนนั้นประสูติลูกออกมาเป็นชายทั้งหมด พระยา กุดสะลาดเกรงว่า ลูกของมเหสีทั้งสองจะเป็นกาลกิณีบ้านเมือง ดังโจรหลวงทำนายเอาไว้จึงได้จับไล่ นางทั้งสองพร้อมด้วยลูกทั้งสามออกไปอยู่ในป่า

เมื่อโอรสทั้งหกคนเติบโตใหญ่ พระยา กุดสะลาดผู้เป็นบิดาจึงสั่งให้ไปร่ำเรียนวิชาอาคม เมื่อโอรสทั้งหกเดินทางไปร่ำเรียนวิชาอาคมก็หลงเข้าไปในป่า ไปพบกับสิ้นไซแล้วก็ได้ถามข่าวคราวซึ่งกันและกัน และได้รู้ความจริงในอดีต ก็ได้ร้องขอให้สิ้นไซช่วยเหลือ จากนั้นทั้งหกคนก็ออกเดินทางกลับไปเมืองเป็งจาลและโกหกพระยา กุดสะลาดผู้เป็นพ่อว่าได้ร่ำเรียนวิชาอาคมสำเร็จแล้ว เมื่อพระยา กุดสะลาดเชื่อตามนั้นว่าโอรสทั้งหกสำเร็จแล้วจึงบอกให้ออกตามหาอา จากนั้นโอรสทั้งหกก็กลับไปหาสิ้นไซพร้อมกับโกหกว่า พระยา กุดสะลาดผู้เป็นพ่อได้รู้ความจริงทั้งหมดแล้ว ท่านมีความดีใจและคิดถึงเป็นอย่างมาก แต่หน้าที่อันสำคัญยังไม่สำเร็จ จึงขอร้องให้ลูกไปตามหาอากลับมา แล้วพระยา กุดสะลาดผู้เป็นพ่อจะยกบ้านเมืองและราชสมบัติให้ จึงทำให้สิ้นไซหลงเชื่อโอรสทั้งหกของพระยา กุดสะลาด จึงพาโอรสทั้งหกไปตามหาอาโดยมีสีโหและสังข์ทองติดตามไปด้วย เมื่อเดินทางไปถึงแม่น้ำใหญ่โอรสทั้งหกเกิดความกลัวไม่กล้าที่จะเดินทางต่อไปด้วย สิ้นไซจึงให้รออยู่ฝั่งแม่น้ำและสั่งให้สีโหอยู่เฝ้าอารักขาดูแล ส่วนสิ้นไซกับสังข์ทองก็ออกเดินทางต่อไปเพื่อตามหาอา เมื่อถึงเมืองอนโรชา เมืองของยักษ์กุมพัน สิ้นไซก็ต่อสู้กับยักษ์กุมพันอย่างดุเดือด ในที่สุดก็สามารถฆ่ายักษ์ได้ แล้วพาอากลับมาเมืองเป็งจาลได้สำเร็จ อาสุมนุชาจึงได้พบกับสิ้นไซว่าอา มีลูกสาวหนึ่งคนชื่อว่า สีดาจัน ไปเป็นมเหสีของพระยา วะลุนนะลาดอยู่เมืองบาดาล ขอให้สิ้นไซไปนำลูกสาวมาแล้วจึงกลับไปพร้อมกัน เมื่อสิ้นไซไปตามนางสีดาจันกลับมาแล้วก็ได้พากลับคืนมาหาโอรสทั้งหก โอรสทั้งหกก็ได้หลอกล่อสิ้นไซให้ลงไปอาบน้ำแล้วก็ผลักสิ้นไซลงเหว จากนั้นโอรสทั้งหกก็พาอาและสีดาจันเข้าเมืองเป็งจาลและโกหกพระยา กุดสะลาดผู้เป็นพ่ออีกว่าพวกตนได้ไปตามหาอาตามความประสงค์ของพ่อ นางสุมนุชาไม่เชื่อว่าสิ้นไซจะตาย จึงได้นำของศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นมิ่งเมืองไปซ่อนไว้ริมแม่น้ำและอธิษฐานว่า ถ้าสิ้นไซยังไม่ตายขอให้มีคนนำเอาของทั้งสามสิ่งนี้ไปให้ ถ้าสิ้นไซตายขอให้สิ่งของทั้งสามสิ่งนี้หายไป ต่อมาก็มีพ่อค้าสำเภาเดินเรือมาทางน้ำก็พบเห็นสิ่งของศักดิ์สิทธิ์นั้นเข้า ก็ได้นำเอามาถวายแต่พระยา กุดสะลาด

เมื่อนางสุมณฑาเห็นความจริงดังนั้น จึงได้เล่าความจริงทั้งหมดให้พระยากุดสะลาดผู้เป็นพี่ชายฟังทุกประการ เมื่อพระยากุดสะลาดได้ทราบดังนั้นแล้วจึงสั่งให้จับโอรสทั้งหก และมเหสีทั้งหกพร้อมด้วยโอรหหลวงและหมอเสนต์ยาแฝดมาขังไว้ จากนั้นพระยากุดสะลาดก็ชวนนางสุมณฑาออกตามหาสินไช และได้ไปพบสินไชกับมารดาอยู่ที่ปราสาทในป่าลึกแห่งหนึ่ง จึงขอให้สินไชเข้ามาเมืองมาเสวยราชเป็นเจ้าเมืองเป็งจาล หลังจากนั้นสินไชจึงส่งโอรสทั้งหกและแม่ของเขากลับไปยังเมืองจำปานคร ส่วนพระยาระลุนระลาดพระสวามีของสีดาจัน มีความคิดถึงสีดาจันผู้เป็นมเหสีมาก จึงพาบริวารมาสู่ขอสีดาจันกลับไปเป็นมเหสีดังเดิม ฝ่ายสุมณฑาและสินไชก็ยกสีดาจันให้ด้วยความยินดี

ภายหลังที่ยักษ์กุมพันตายพระยาเวสสุวันไม่เห็นยักษ์กุมพันขึ้นไปเผาก็ได้ตามมาสืบข่าว และทราบว่ายักษ์กุมพันนั้นตายแล้วจึงได้ชุบชีวิตให้ยักษ์กุมพันนั้นฟื้นขึ้นมามีชีวิตใหม่อีกครั้ง และบอกให้ยักษ์กุมพันเลิกคิดตามหานางสุมณฑา แต่ยักษ์กุมพันไม่ยอมฟัง และได้ไปลักพาตัวนางสุมณฑากลับมาอีกพร้อมทั้งยังจับเอาสินไชไปขังไว้ที่เมืองอโนราช สังข์ทอง สีโทพร้อมด้วยทหารจึงได้ติดตามไปช่วยเหลือเอาดาบและธนูไปให้สินไช แล้วทั้งสามก็ได้ต่อสู้กับยักษ์กุมพัน เมื่อพระอินทร์เห็นเหตุการณ์ก็เสด็จลงมาห้ามทัพทั้งสองฝ่ายให้หยุดรบกัน และทั้งสองฝ่ายก็ยอมทำตามที่พระอินทร์ขอร้อง พระอินทร์จึงได้สั่งสอนศีลธรรมให้ทั้งสินไชและยักษ์กุมพัน หลังจากนั้นยักษ์กุมพันก็ได้มาขอ นางสุมณฑาตามจารีตประเพณีพร้อมด้วยของหมั้นมากมายแล้วรับนางสุมณฑากลับเมืองอโนราช ก่อนกลับสินไชได้สอนศีลธรรมให้แก่ยักษ์กุมพัน และต่อมาสินไชก็ได้อภิเษกกับนางเกียงคำและนางสีสุพัน และมเหสีทั้งสองก็ได้ให้กำเนิดพระโอรสชื่อสังฆะลาด และพระธิดาชื่อสุละสา ทั้งสองเมื่อโตขึ้นก็ได้อภิเษกสมรสกัน และสังฆะลาดได้ครองเมืองเป็งจาลสืบต่อจากสินไชหลังจากนั้นลูกของโอรสทั้งหกของพระยากุดสะลาดก็นำกำลังทหารและกองทัพมาสู้รบ ทำสงครามกับลูกของสินไช แต่สุดท้ายท้าวสังฆะลาดลูกของสินไชก็เป็นฝ่ายชนะสงคราม

3.6 ด้านเนื้อหา

3.6.1 เนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

สินไชกับสังคมและวัฒนธรรม จะมีเนื้อหาที่ประกอบไปด้วยข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง จารีตประเพณีและหลักธรรมคำสอนด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ด้านเศรษฐกิจ

ภาพรวมของสังคมเมืองเป็งจาลและเมืองจำปานครเป็นเมืองใหญ่มีอาณาเขตที่กว้างขวาง มีผู้คนอาศัยมากมาย มีการติดต่อค้าขายกันทั้งภายในเมืองและต่างเมืองตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นสถานที่ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและบุคคลสำคัญมากมาย มีชาวต่างชาติเข้ามา

ติดต่อค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรี จึงทำให้เมืองเป็ญจาลเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งการค้าขายและการติดต่อสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ ทั้งศิลปะและวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ อาคารบ้านเรือน การสร้างบ้านแปงเมืองที่มีความเจริญใหญ่โต ปราสาทราชวังที่มีความสวยงามยิ่งใหญ่ ประดับประดาด้วยสิ่งของมีค่า ปราสาทราชวังต่างๆ ตกแต่งด้วยทองคำและเพชรนิลจินดา มีกำแพงเมืองที่ใหญ่โตหนาแน่น กษัตริย์มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองและเมืองประเทศราชที่มีหัวเมืองต่างๆ ได้มาส่งบรรณาการอยู่เสมอ ทั้งทองคำ ของมีค่า ช้าง ม้า รวมทั้งข้าทาสบริวารมีการเก็บเอาภาษีอากรจากหัวเมืองที่ตกเป็นเมืองขึ้นและภาษีจากการค้าขายได้ปีละล้านชั่ง สิ้นส่วยได้ปีละโกฏฐ และมีประชากรมากถึงหลายล้าน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งของมหานครที่เรืองอำนาจจากบารมีของกษัตริย์ที่ส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจของเมืองเป็ญจาล ทำให้ทรัพย์สินในพระคลังมหาสมบัตินั้นเพิ่มขึ้นปีละนับไม่ถ้วน

อยู่ค้าลัน	ชาวเทบเทียวสะเพา
อุดมโดย	ตั้งดาวตั้งฟ้า
ลือเกี้ยวเท้า	ธานีในทิบ
เมืองใหญ่กว้าง	คนเค้าคั่งโฮม
.....
ลาดใหญ่ตั้ง	อามาตย์ชุมสะหมาน

(ศิลา วีระวงส์, 1969: 2-3)

เมืองจำปานคร มีผู้คนหลากหลายเชื้อสายเผ่าพันธุ์มาอาศัยอยู่ร่วมกัน มีการค้าขายกับเรือสำเภามาจากดินแดนที่ห่างไกล ดังนี้

นับแต่เดินดั่งต้น	หลายย่านนครขวาง
หลายภาษา	ต่างแขงชาวค้ำ
เข้งนครท้าว	จำปาบุ่นประเทศ
ทุกท่วยได้ลุ่มฟ้า	โฮมหันชูเซียง
เฮาคุดตั้ง	เดินฮอดนะคอนขวาง
ยูกะเสริมสุข	ชูเมืองมาเต้า
สะเพาเทียวเท้า	แดนผีฟ้าต่อ
แมนม่านห้อ	หลายเชื้อส่าแขง
คุดขอบฟ้า	เขาด่านแดนผี ก็มา
ชาวขาเซียว	ก่ายกะไตเมื่อฟ้า

ไผ่ปปีพายต้าน
เหมือนว่าชั้นสำเชื้อ

คำเพิงพอก้าว
เชียงกว้างกว่าไกล ยิ่งแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 41)

จากบทกลอนได้แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจ ของชาวเมือง
เป็งจาลดังนี้

พลพวกร้อม
อากรอนแกน
ทันที่ขั้วนัวทำว
ประดับที่ถ้วน
สรรพสิ่งพร้อม
เป็นอากร
ปีเดือนย้าย
สินส่วยเจ้าตัวส้อย
นับไฟฟ้า
บานบาหนา

พิราชลำทวน
ก้าวยอมปีล้าน
เพ็งตาลตั้งช่อ
ขนุนมีม่วงมัน
พลเทศมูลผลา
หนุ่ยยามยังน้อย
พระคังหลวงล้านซิ่ง
ยันทะกว้างโกธรทอง ท่านเอี้ย
ฝุงอจอาสา
หมู่ชุมชาวล้าน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 416)

2) ด้านประวัติศาสตร์

จากคำพรรณนาเมืองเป็งจาลในสังข์สินไซ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของ
เวียงจันทน์ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับคำพรรณนาของนักเดินทางที่เป็นนักบวช
คือ ท่านมารินี (Giovanni Fillipo de Marini) ที่ได้มาเห็นเมืองเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2183 ซึ่งเป็น
ช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ ท่านปางคำ ประพันธ์บทกลอนนี้ (ตามการสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในปี พ.ศ.
2193) และชาวฮอลแลนด์ คือ ท่านวันวุตสะตบ (Wanvoustop) ที่เดินทางมาถึงเวียงจันทน์ในสมัย
นั้นเช่นกัน

บัดนี้ยังมีคนเลิศล้ำ
นิคมคน
เชียงหลวงล้าน
น้ำแผ่ล้อม
สูงค่าเช่า

ชั้นชื่อเป็งจาล
คังเพิงพอดื้อ
ลูงล้านล้านย่าน
ละวังต้ายชัวตา
ชาวเทศเที่ยวสะพา

	อุดมโดย	ตั้งเดี่ยวะดิงฟ้า
	ลือเกียรติเท่า	ธานีในทิว
	เมืองใหญ่กว้าง	คนค้าคังโฮม
พอบ	สร้างท่อนท้าว	กุดสะลาดนามกษัตริย์
	ป่าเกียมั่น	นอกเชียงเซ็งอ้าง
นับแต่	บุรีล้ำ	นครคนโตเปรียบ
	โรงใหญ่กว้าง	อรทมผ่านเชียง
	ปะด็บซ่อฟ้า	มุกมาดดาวดำ
	มุงทองแดง	หล่อตันตางฟ้า
	มเหสีเจ้า	จันทาเทียมราช
	โสมยิ่งย่อย	ปูนปั้นแปกเขียน
	บริวารหน้า	ในปางนับหมื่น
	ประดับเครื่องร้อย	ตะเกิงเก้าก้อมผิว

	ราชใหญ่ตั้ง	อามาตย์ชุมสะหมาน
	อาฮามเฮือง	อู่่งสีแสงแก้ว
มีทั้ง	สังคะฮู้	แปทำไซสาด
	อู่่งค่าเช่า	ตามได้เฮือเฮือง”

(ศิลา วีระวงส์, 1969: 2-3)

เมืองเป็งจาลเป็นนครที่สวยงามวิจิตร มีกำแพงยาวใหญ่ มีหอปราสาทที่มุงด้วยทองคำ ประกอบด้วยซ่อฟ้าที่สวยงามและมีวัดวาอารามที่รุ่งเรืองซึ่งสอดคล้องกับคำกลอน “นิราศเวียงจันทน์” ของแม่ทัพสยามชื่อ “หม่อมเจ้าทัพในกรมหลวงเสนาบริรักษ์” สมัยสงครามปี ค.ศ. 1826 (ศิลา วีระวงส์, 1969: ง)

นอกจากนี้เรื่องสินไซ บั้นปลายยังได้กล่าวถึงพระยาสังยะราชบุตรชายของท้าวสังข์สินไซรบกับลูกชายของท้าวทั้ง 6 อยู่เมืองอินทสาเกตที่เป็นศัตรูกันและในการรบครั้งนี้ลูกท้าวสังข์สินไซได้เชิญให้หัวเมืองต่างๆ อันมีชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์ลาว-ไทย ให้มาช่วยในการทำศึกสงครามครั้งนี้ คือเมืองห่อหัวของ เมืองทวาย เมืองพะโค เมืองสาวัดดี หรือยูนนาน และเมืองล้านช้าง ดังมีปรากฏในคำกลอนว่า

ก้าฝ้ายห่อ	พระยาใหญ่	หัวของ	ก็ถึง
ภูใช้ท้าว	เสวยราช	เมืองพะโค	ก็ถึง
พระบาทท้าว	เสวยราช	เมืองทวาย	ก็ถึง
พระบาทท้าว	เสวยราช	สาวัตถิ	ก็ถึง
แม่่นว่า	สุวรรณภูมิห้อง	เมืองลาวยศียง	ก็ถึง
ขอเชิญ	เจ้าล้านช้าง	มาพร้อมด้วยมือ	ดังนี้

(บุญทะวี กมพะพัน, 2016: 75)

ส่วนลูกชายของท้าวทั้ง 6 ที่อยู่เมืองอินทสาเกต (สันนิษฐานว่าเป็นเขตจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และร้อยเอ็ดในปัจจุบัน) ก็ได้เชิญชนเผ่าต่างๆ ที่มีชื่ออยู่ในเรื่องท้าวรุ่งท้าวเจือง ให้มาช่วย คือ เผ่าข้าพวงดำ เผ่าข้าพวงแดง เผ่าข้าดอยง่อย เผ่าข้าดอยฮัง และเผ่าพะนอง เป็นต้น ดังมีปรากฏในคำกลอนว่า

แม่่นว่าพวงพายเบื่อง	ดอยกองคอนคู่ กิติ
เขาก็กำลังช่วยเจ้า	เมืองนั้นไม่บ่หลอ
แม่่นทุกคนกร้า	พนองดองทะนุถนอมราช
เมืองฝ้ายซัน	ระแด่ตัวโคบเต็ง (เผ่าระแด)
ฝูงหมู่ตุมพวนพร้อม	ทั้งปะเลาะวะถิน
สลึงพ่าพร้อม	ลงส่วยชู่เมือง
ภูตุมพร้อม	ภูเตาก้านาค
จะลายพ่าพร้อม	ลงเข้าส่วยไร

(สิลา วีระวงส์, 1966: ง)

สงครามระหว่างลูกท้าวสินไชกับลูกท้าวทั้ง 6 นั้นสันนิษฐานว่าเป็นสงครามระหว่างพวกลาวเชียงใหม่กับพวกขอมและเผ่าซำที่เป็นเจ้าของถิ่นเดิมตั้งแต่สมัยพญามังรายแห่งนครเชียงใหม่ (สังข์สินไช ภาค 1: ต-ถ)

3) เนื้อหาด้านการเมืองปกครอง

ผู้ประพันธ์ได้ยึดเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นจุดยืนเพื่อให้ประชาชนมีความสุข และไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งแสดงออกทางความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร ในการปกครองบ้านเมือง ครอบครัวยุคโบราณ ซึ่งต้องถือตามครองสิบสี่ที่เป็นหลักในการปกครองที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเหมือนเป็นกฎระเบียบของสังคมและคุณธรรมในสังคม

สำหรับพระราชที่ปกครองบ้านเมืองนั้นก็ให้ยึดถือหลักธรรมตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง เพื่อให้เกิดความร่มเย็นและผาสุกแก่ประชาชนและบ้านเมือง

เทื่อนี้	เฮาจักปูนแปงไว้	เป็นพะยาทรงแทน
หอมไผ่	คุ่มขอบฟ้า	ฟังถ้วนถ้วนคร แต่เนอ
เถิงเมื่อ	เดือนหกให้	ปะทวงเทียวหลายแห่ง
เลียงหมู่	หม้ายและฮ้าง	ฮวมไฮ้ชะทอดขอ แท้แล้ว
อันว่า	โยเทตท้าว	ทุกทั่วแดนดิน
ให้อ้ำ	ปิพายเหมือน	ฮากฮองพายพั้น
	เลือกผู้แก้ว	ปูนไว้ตั้งลำ แท้เนอ
ฝูงหนึ่ง	อำนาจน้อย	เอาแอบตางตา
ปูนตั้ง	เป็นสาขา	ง่างามละวังไว้
	องค์กษัตริย์ให้	เป็นจอม ยังยอด
	ฤดูแผ่ฝั่ง	ผลลัน ลุ่มเทิง
	ฮสแผ่เทา	ตลบทั่ว แดนดิน
	ฟังคณาาสตร์	ชอบชุม ชมฮ้ำ
อันนี้	ยถาแท้	ธรรมเนียม ปูนเปรียบ
ครั้นว่า	ฮากบ่มัน	พาดัน ตุ่มตาย แท้แล้ว
อันหนึ่ง	ฝูงเผ่าหน้า	นามหน่อกุลวงศ์ ก็ดี
ครั้นไผ่	โดยดอมเขา	เป่าเป็นเมืองบ้าน
	ปี เดือน แท้	ทานคิลฮี้ฮ้ำ
	ไผ่ผู้คุณเคร่งให้	สินซ้อยชอบเพ็ง
ครั้นจัก	ทำการแท้	ซอมดูพลไพร่
	ดีชั่วให้	เห็นแจ้งอย่าเลิง พระเอย
	เมื่อออกห้อง	มานั่ง เฮียงขุน ก็ดี
	เฮวฮีบทำ	กระบวนไขคู่เท
	พาย้อง คำใด	ดูหมายมัน มนตรี ทุลทอด
	ให้อีบตันไต่เสียง	สิ้นแล้วส่งหนี
.....
	คำนี้ทุกที่แท้	ไม่ใช่เดียวเฮา พระเอย
	ปูนตั้งกองหลายหลัว	จุดไฟเกียรกว้าง

กันหนึ่งหลังหาก้า
ให้ฮีบม้างเมื่อน้อย

อนตายบังเกิด
ยายยังย่าเสี่ย พระเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 401-403)

4) ด้านจารีตประเพณี และความเชื่อ

เรื่องสินไซได้เล่าถึงการปฏิบัติในการทำบุญและประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการบวช ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการสู่ขวัญ สู่ขอ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการบายศรีสู่ขวัญ นอกจากนี้ก็ยังมีคามเชื่อเรื่องการทำนายโชคชะตา เกี่ยวกับโชคกลาง ความฝันต่างๆ เรื่องท้องฟ้า ดวงดาว สายน้ำ ภูเขา ป่าไม้ ดอกไม้ สัตว์ พืช การเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือน ผีฟ้าผีแถน มีการฆ่าสัตว์เพื่อทำพิธีบูชาผี เพื่อให้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษา จนถึงปัจจุบันนี้แม้ว่ายุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาของเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย ประชาชนชาวลาวยังคงมีความเชื่อ นับถือ ผีบรรพบุรุษ เจ้าป่าเจ้าเขา ผีฟ้าผีแถน และยึดถือปฏิบัติในการเคารพกราบไหว้ผีมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนประเพณีประกอบมีประเพณีการเกิด ได้กล่าวถึงการเกิดของกุมารทั้งเก้าพระองค์ คือ ท้าวทั้ง 6 สินไซ สีโห และสังข์ทอง ประเพณีการบวชของพระยาบุตรราช ประเพณีการสู่ขอและอภิเษกสมรสของนางทั้งเจ็ด ประเพณีการสู่ขอ กล่าวถึงท้าวธรรณาคมาสู่ขอนางสีดาจันกับสินไซ ประเพณีการตายได้กล่าวถึงการทำศพยักษ์กุมพันหลังจากสินไซฆ่าตาย

5) ด้านหลักคำสอน

ในวรรณคดีเรื่องสินไซจะมีการสอดแทรกคำสอนที่ปรากฏในบทกลอนที่กล่าวถึงการสอนตัวละครต่างๆ ให้ผู้อ่านได้เห็น ไม่ว่าจะเป็นนันทเศรษฐีสอนลูกสาว นางลุนสอนสินไซ สินไซสอนพญานาค สอนยักษ์ สอนสัตว์และสอนอา ล้วนแต่ใช้แนวคิดปรัชญาโบราณของลาว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เช่น นันทเศรษฐีสอนลูกสาวทั้งเจ็ด ก่อนที่จะย้ายไปอยู่เมืองเบ็งจาล นางลุน แม่ของสินไซ สั่งสอนสินไซ สินไซสอน วัชุลนาค ปกครองเมืองบาดาน สินไซสอนยักษ์วันนูลา ปกครองเมืองโนลาด ท้าวสินไซ สอน และสั่งลาหมู่ม้าตัวในป่า ท้าวสินไซสอนอาสุมนุทา ในตอนสินไซสั่งสอนพญานาค

6) เนื้อหาด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ในการดำรงชีวิตคนลาวส่วนมากอาศัยพึ่งพาธรรมชาติ เนื่องจากธรรมชาติเป็นที่มาของปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ผู้ประพันธ์เรื่องสินไซนี้เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมีความรอบรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมาก จึงได้นำความงามของธรรมชาติมาสร้างสรรค์ความจรโรงใจ และทำให้เกิดความเพลิดเพลินต่อชีวิตและเป็นการสร้างความเพลิดเพลินและสีสันกับเรื่องที่แต่ง ทั้งยังให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพในการอ่าน เกิดอารมณ์คล้อยตามและอารมณ์สุนทรีย์กับเรื่องที่อ่าน เช่น นำเอาความงามของท้องฟ้า ดวงดาว สายน้ำ ภูเขา ป่าไม้ ดอกไม้ สัตว์ พืช บ้านเมืองต่างๆ จากการ

พิจารณาโดยละเอียดในประเด็นดังกล่าว จึงทำให้ทราบว่าวรรณคดีเรื่องสินไซอุดมสมบูรณ์และเต็มไปด้วยความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากมายในบั้นโคจร ดังนี้

1. สัตว์น้ำ มีดังนี้

นาค,เงือก,กิ้ง,ปู,ปลาชิว,ปลาขาว,ปลาเพี้ย,ปลากะแยง,ปลายอน,ปลากั้ง,ปลาโก่น

2. สัตว์ปีกและแมลง มีดังนี้

แมงฟู่,แมงเผิ้ง, แมงกาเล,ยุง,ฮิ้น,แมงงอด,ซีเซ็บ,ฮ่าน,ไก่,ไก่กุ่ม,แหลว,นกก่าง,นกยุง,นกยางขาว,นกปะทิด,นกเห็บ,นกปะเหยียน,นกก่อ,นกขุ่ม,นกกะทา,นกกี,นกก่าง,นกยุง,นกเขา,นกแขกแก้ว,นกสังกา,นกจิบ,นกจาบ,นกกาเวา,นกเขา,นกใส่, นกพาย,นกเป่า,บ่างลื้อ,นกเป่า,นกกอรวิค,นกพาย,เจีย,นกงุม,นกเปิดป้อง,นกแกง,นกกก,นกมูม,นกแขว,ห่าน,รูงแหลว,นกหง,นกอมลื้อ,นกแขว,นกเทต,นกถั่วหัวหอม,นกก่อ,นกแกง,นกเอี้ยง,นกอำพา,นกมูม,นกกด,กาดำ,โตแฉ้ง,นกแขก,นกเค้า,นกตะหลุม,นกชู,นกกระเต็น,นกกาน้ำ,นกเจ้า,นกกาน้ำ,นกยาง,นกย่างขาว,นกกะซุมชายกวาก,นกเต็น,นกต่องแต่,นกกะแซงคอก่าน,นกแก,นกฮุ้งตาโน,นกกะออก,นกจิบ,นกก่า,นกป้อ,นกเปี้ยฝ้าย,นกกะแดบดิน,นกกลอ,ลื้อบ่าง,นกสับโป,นกสังกา,นกกี,นกก่าง,นกกระทาทอง,นอค่อ,นกจาบ,นกขัว,นกขุ่ม,นกขาบเขี้ยว,นกแขง,นกชู,นกทังกา,นกจี้จู้,นกก่า, นกงุม,นกอมลิว,ฮุ้ง,พานบี่,นกกะออกหลวง,นกอีเอี้ยง,กาเวา,จี้จู้,สังกา,รูง

3. สัตว์บก มีดังนี้

ช้างพายขวัน,ช้างมณีนิน,ม้า,จัว,ควาย,ครุฑ,ราชสีห์,เสือโคง,เสือเขี้ยว,เสือลาย,เสือเหลือง,สาบ,มั่ง,ค่าง,ชะนี,เมย,หมี,เหม็น,ลิงวอก,ลิง,เหมือย,หมาป่า,กระทิง,ทวย,แฮต,ทวย,มอม,งู,จี้เจียม,จัวทอก,ทวยทอง,กวาง,ฟาน,ชาย,มั่ง,หมู,เหม็นเอียง,ไก่,หมูซิง,เหงัน,กระฮอก, กระแต,กระต่าย,กะแล้ม,กะจ้อน,เหงัน,ฮั้น,ห่าน,กะท้าง,กะปอม,แลน,ลิ้ม,จิโกะ,ยาบแยะ,รูง,ค่างคาว,โตล,โตห่าน,บี่,โตค่าง,โตเจีย,โตบอน,บ่า,กีก่าง,กิตอง,โตจอง ฯลฯ

4. ภูเขาและผา มีดังนี้

พุพะนั่ง,พุसान,พุแผงม้า,พุลวง,พุเขี้ยว,พุค้ำ,พุเงิน,เขามหาวง,เขามาเงินยวง,เขาอินทะนิล,เขาวงเวระบาด,เขานิรบาล,เขาชามราต,เขาขุคั่นทอน,เขาสเหมน,ผาด้าว,ผาดำ,ผาด่าง,ผากะไต,ผาหลวง,ผามหาวง,ผาจวงถ้ำแอน

5. แม่น้ำที่สินไซข้ามไปแต่ละด่าน มีดังนี้

แม่น้ำสายที่ 1 สินไซเดินทางข้ามแม่น้ำกว้างใหญ่ ประมาณ 1 โยชน์ ไปจนถึงเขามหาวง

แม่น้ำสายที่ 2 สินไซข้ามแม่น้ำกว้าง 2 โยชน์ ไปพบฝูงช้างเผือก

แม่น้ำสายที่ 3 สิ้นไซเดินทางด้วยการขี่หลังสังข์ทองข้ามแม่น้ำกว้าง 3 โยชน์ ไปถึง
เขามาตเงินยวง

แม่น้ำสายที่ 4 สิ้นไซข้ามแม่น้ำกว้าง 4 โยชน์ ไปถึงเขาคินทิล ซึ่งเป็นเขาที่มีอัญมณี
เพชร นิล จินดาที่มีค่ามากมาย

แม่น้ำสายที่ 5 สิ้นไซเดินทางต่อไปข้ามแม่น้ำกว้าง 5 โยชน์ มาถึงป่าหิมพานต์ได้ต่อสู้
กับพระยาธรเพื่อแย่งชิงนางนารีผล

แม่น้ำสายที่ 6 สิ้นไซเดินทางต่อจนถึงแม่น้ำกว้าง 6 โยชน์ ได้พบนางยักษ์ อัสนมุขี
เดินทางต่อไป จนถึงเขาเวละบาดที่มีวังน้ำใสไหลเย็น ได้สมรสอยู่กับนางกินรี

แม่น้ำสายที่ 7 สิ้นไซขี่สังข์ข้ามแม่น้ำกว้าง 7 โยชน์ เข้าใกล้เขตปราสาทของยักษ์
กุมภภัณฑ์

6. ชื่อ“เมือง” ดังนี้

เมืองเป็งจาล เมืองทวาย เมืองโกสำพี เมืองอโนลาด เมืองสีสัตตะนาค เมืองกับปี
ลาด เมืองอินทะปัตถานะคอน เมืองหัวของ เมืองบาดาล เมืองมนุษย์ เมืองยักษ์ เมืองจำปา เมืองลาว
เมืองหงส์ เมืองเชียงศิลป์ เมืองเชียงทอง เมืองชาวแย้ เมืองฟ้า เมืองชาวข่าเขียว เมืองเถ่ายาลัย
เมืองผี เมืองแมน เมืองม่าน เมืองห่อ เมืองเขียว เมืองทอง เมืองอะมอละโคยา เมืองกุลุฑีบ เมืองวิเท
หะ เมืองสว่าง เมืองเสื่อ เมืองแถบ เมืองอินทะสาเกต เมืองล้านช้าง เมืองสังสินลาด เมืองสาวดี เมือง
พระลาน เมืองสิงหาลาด เมืองพระโค

7. ป่า และกอไม้ มีดังนี้

ป่าเฮ่ว,ป่าพ้าว,ป่าหิมพานต์,ป่าภูล้าน,ป่าบง,ป่ายาง,ป่าซาง,ป่าเป้า,ป่ากล้วย,ป่าเหล่า
,ป่าเฮี้ย,ป่าร้าง,ป่ากล้วย,ป่ารก,ป่าเรียว,ป่าล้าน,ป่าตอย,ป่าหิมวัน,ป่าดง,ป่าฮาว, ฯลฯ กอบง,กอซาง,
กอฮอก,กอเฮี้ย,กอเลา,

8. ต้นไม้ มีดังนี้

ต้นนิโคท,ต้นเสี้ยว,ต้นพ้าว,ต้นฮัง,ต้นค้อ,ต้นแคผา,ต้นตาน,เคือเกี้ยวกูดฝ้ง,ต้นฝาง,ต้น
แก่นแก้ว,ต้นเตื่อ,ต้นจันแดง,ต้นตู๋แดง,ต้นฝู,ต้นควา,ต้นดอกก้านกาย,ต้นนางกาย,ต้นไฮ,กกเตย,กกตาว
,กกค้อ,กกลานซีกา,กกกาละเกต,ต้นกาลพลกษ,ต้นยุง,ต้นยาง,ต้นเกตสะหนา,ต้นนารีผล,ต้นอั้ง,ต้นมี
โคด,ต้นตู๋,ต้นแดง,ต้นเตย,ต้นตาว,ต้นเลา,เสน,คู้,จัน,เกตสะหนา, เสี้ยว,รัง, ฯลฯ

9. ดอกไม้ มีดังนี้

ดอกกาสะทิง,ดอกเสี้ยว,ดอกบุญนาค,ดอกด้าย,ดอกคยอม,ดอกเกียงลม,ดอกผึ้ง,
ดอกจ้าวป่า,ดอกน้ำแน่,ดอกซ้าค้าง,ดอกกาวกะเลิน,ดอกฝ้าย,ดอกกิตสะหนา,ดอกก้านก่องอินกอง,ดอก
นาลี,ดอกเกียง,ดอกเกตแก้ว,ดอกมุย,ดอกเหมือด,ดอกเป้าร้างรวม,ดอกลำตวน,ดอกแคค้อม,ดอกกลางลิง

,ดอกกาบ,ดอกแก้ว,ดอกผาแค,ดอกเสี้ยว,ดอกชิน,ดอกสะเดื่อ,ดอกขุมพุ่ม,ดอกซ้อน,ดอกขัดเค้า,ดอกโยทิกา, ดอกมะลิ,ดอกฮังฮวน,ดอกสะกน,ดอกแย้,ดอกตีนจำเบียดอกรัง ดอกดำดวน รังชาย เกียนลม

10. ผลไม้ มีดังนี้

ที่ปรากฏในวรรณกรรมสินไซ ประกอบด้วย หมากไฮ,หมากฮัง,หมากบก,หมากพอก,หมากยม,หมากหว่า,หมากยม,หมากกอก,หมากเกี้ยง,หมากแซว,หมากลำไย,หมากซาง,หมากเฟือง,หมากฝ้า,หมากไฟ,หมากคาย,หมากค้อ,หมากเว่อ,หมากนาวากาน,หมากทุเลียน,หมากลั้งลอ,หมากหาด,หมากมีหนัง,หมากแป้น,หมากซาง,หมากนาลี,หมากมี,หมากกล้วย,หมากแป้น,หมากซาง,หมากไร่,หมากม่วง,หมากเหมือด,หมากเหมา,หมากพริก,

11. ดวงดาว มีดังนี้

ประกอบด้วย ดาวอะโนราด,ดาวข้างเผือก,ดาวหมูสีส่อง,ดาวพระศุกร์,ดาวพระอังคาร,ดาววี,ดาวค่าง,ดาวซ่าง,ดาวไถน้อย,ดาวนักขัตตลิก,ดาวก้อนเส้า

3.7 เรื่องยกมาประกอบในวรรณคดีเรื่องสินไซ

เรื่องยังแพร่หลายในสังคมลาว และคนส่วนใหญ่อาจได้ยินได้ฟังมาบ้างถึงแม้จะจดจำเนื้อหาไม่ได้ทั้งหมดก็ตาม แต่เรื่องที่ได้รับคามนิยม ผู้อ่านมักจดจำเหตุการณ์สำคัญของเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจได้ และเหตุการณ์เหล่านี้ยังได้รับการผลิตหรือสร้างซ้ำในสื่อต่างๆ เช่น วรรณคดีมรดกหรือวรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นวรรณคดีที่สำคัญและเป็นวรรณคดีที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตชาวลาว นอกจากเป็นเรื่องราวที่มีฉาก ตัวละคร ที่แสดงความเป็นมาและเป็นไปของชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่สามารถตอบสนองให้ผู้อ่านได้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม ผู้แต่งยังได้สอดแทรกเรื่องทั้ง 5 เรื่อง คือ ท้าวสีวิไซ ขุนทิง-ขุนเทือง ไชยะเขต นางสิบสอง ชายลำลูกพ้อ (กำพราผีน้อย) มาประกอบเพื่อเป็นการอภิปรายหรือขยายความให้แก่บางปัญหา บางเหตุการณ์ บางฉากและบางตัวละคร เพื่อให้เนื้อหาของเรื่องมีความชัดเจนและแจ่มแจ้งมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการอบรมสั่งสอน ให้ข้อคิด หรือให้คติอันดีงามเพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงว่าเรื่องสินไซน่าจะได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอื่นในสมัยนั้น และวรรณคดีลาวก็เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการนักปราชญ์ลาว นอกจากนี้ยังพบว่าเรื่อง “กาละเกต” ก็ได้ยกเอาเรื่อง สินไซ มาพูด ในตอนท้าวกาละเกตเกี่ยวนางมาลีจันทร์ ได้กล่าวถึงนางเกียงคำก็ได้เสียกับสินไซแล้วเป็นเวลานานจึงได้ให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอตามประเพณี (ทองหมั่นขันตยะวง, 1967: 44-45) แสดงว่า เรื่องสินไซได้เกิดก่อนเรื่องกาละเกต

3.7.1 เรื่อง ขุนทิง-ขุนเทือง

ขุนเทืองครองเมืองได้อภิเษกกับนางรัตนะกัลยา ขุนเทืองได้เข้าป่าพบรักกับนางแอกไค้ลูกสาวของพญานาคได้อยู่เมืองบาดาลและมีลูกด้วยกันชื่อขุนทิง ก่อนที่ขุนเทืองจะลา นางแอกไค้

กลับเมือง นางแอกไค้ได้ลั้งเอาลูกออกจากท้องของตน แล้วนำไปตองทึง มาห่อลูกให้กับท้าวขุนเทือง เพื่อที่จะนำลูกกลับไปเลี้ยง ขุนเทืองนำขุนทึงกลับมาบ้านเมืองด้วยแต่กลัวนางรัตนะกัลยาทำร้ายจึงนำลูกไปปล่อยป่า ตอหนึ่งจึงกล่าวถึงเหตุการณ์ที่นางลุนและนางจันทาพร้อมด้วยลูกถูกพระยาสุคราฐ ขับไล่นำลูกที่คลอดออกมาเป็นท่อนไม้ออกจากเมืองไปอยู่ในป่า เพราะกลัวว่าจะเกิดเพศภัยและกาลกิณีต่อบ้านเมือง สองพี่น้องได้รับความทุกข์เวทนาจึงได้ยกเรื่องเรื่องนั้ขึ้นมาเล่าต่อพี่น้องและบ่าวไพร่ว่า

เพื่อนี้	เวรคอบแพ้	จำจากไกลกัน แลเด
อย่าได้	อาทรทุกข์	อยู่กระเสริมสมสร้าง
เพื่อนี้	กรรมกรข้อง	ถือ ทึง ท้าวป่า วันนั้น
	มีหมูเนื้อ	เป็นพ้องเพื่อนฝูง
ก็เพื่อ	เทือง ที่เหง้า	นอนแนบนางลวง
	นานไปเป็น	ลูกเนาในท้อง
พอเมื่อ	สาคอนบ้ำ	นางลวงลิมเพศ
	เทืองหน่วยหน้า	แทงซ้าสิ่งหนี
	นางคานคั้น	เอาลูกทั้งฮวย
	สวยตองทึง	ห่มยอกให้
	เทืองทวยอุ้ม	เอามาเมืองเก่า
	แม่บ่เลี้ยง	บายถิมหน้าหนา
	กำเนิดพุ้น	เพียงสิ่งสองเผื่อ
	เวรบังบา	บ่ควรเฮาฮ้อน
ตามแต่	เทพาเพียง	แสนไต่ตองซ้อย
โทษเฮา	สองพี่น้อง	สินได้แก่เวร หั้นแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 87)

3.7.2 เรื่อง ไชยเชษฐ

นางจำปาทอง เป็นธิดาของท้าวอภัยนุราชเมืองเวสาลี อยู่มาวันหนึ่งนางไปพบไข่จระเข้ จึงนำไข่นั้นมาเพาะเลี้ยงไว้จนเติบโตเป็นจระเข้และได้ไปกัดกินทำร้ายชาวเมืองเสียชีวิต ท้าวอภัยนุราช จึงขับไล่นางออกจากเมือง นางจำปาทองเดินทางอยู่ในป่าหนี้ยักษ์ไปพึ่งฤๅษี ต่อมาเจ้าเมืองสิงหนซึ่ง เป็นยักษ์จึงขอมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม และใช้ชื่อใหม่ว่าสุวิญษา พระไชยเชษฐเป็นโอรสท้าวธรรมมิก

เจ้าเมืองเหมันต์ มีนางสนมอยู่เจ็ดคน วันหนึ่งพระองค์พานางทั้งเจ็ดไปเที่ยวป่า พระอินทร์รู้ว่าไชยเชษฐาและนางสุวิงชาเป็นคู่กันจึงให้พระมาตุลีจำแลงเป็นกวางทองล่อพระไชยเชษฐาให้ตามไปจนถึงเมืองสิงหล พระไชยเชษฐาได้พบนางสุวิงชาและได้อภิเษกสมรสกัน แล้วพากันมาอยู่เมืองเหมันต์ ฝ่ายนางสนมทั้งเจ็ดเกิดความอิจฉาริษยา ได้ทำกลอุบายให้ไชยเชษฐาไปคล้องช้างเผือกในป่า เมื่อนางสุวิงชาคลอดโอรส นางสนมทั้งเจ็ดนำโอรสใส่หีบไปฝังไว้ และทำอุบายว่านางสุวิงชาคลอดลูกเป็นท่อนไม้ เมื่อไชยเชษฐากลับมาได้ทราบเรื่องจึงพิโรธด้วยหลงเชื่อกลอุบายนางสนม และขับไล่นางออกจากเมืองไปพร้อมกับนางแมว นางแมวพานางสุวิงชาไปขุดหีบที่นางสนมใส่โอรสฝังไว้ใต้ต้นไม้ และพระอินทร์ให้พระวิษณุกรรมพานางไปส่งยังเมืองสิงหนต่อมาไชยเชษฐาคิดได้ว่าพระองค์นั้นหุบเขาหลงเชื่อนางสนมจึงเดินทางไปตามนางสุวิงชาที่เมืองสิงหน เมื่อไปถึงได้พบโอรสคือนารายณ์ธิเบศร์แล้วเกิดต่อสู้กัน นารายณ์ธิเบศร์แปลงศรใส่ไชยเชษฐาแต่กลับกลายเป็นดอกไม้ ไชยเชษฐาสงสัยว่าจะเป็นโอรสจึงอธิษฐานว่าถ้าหากเป็นโอรสของพระองค์ เมื่อแปลงศรไปขอให้ศรนั้นกลายเป็นอาหาร และก็เป็นดังคำอธิษฐาน นารายณ์ธิเบศร์พาพระบิดาไปเฝ้าท้าวสิงหน ท้าวสิงหนให้อภัยและให้ไชยเชษฐาไปเชิญพระบิดามารดาของพระองค์มาจัดการอภิเษกกับนางสุวิงชาใหม่อีกครั้ง

เป็นตั้ง	ไชยเชษฐา	ชมลูกสินนะลา
	นางนั้น แนนกุ่มพัน	เผ่าพงคะน่าน้ำ
	เป็นเพื่อ กันदानท้าว	ทำแกล้งอ้างอ้อย
	มิกะลาดเยื่อน	โยงเข้าค่านดง
	ไชยเชษฐา	มีเชื้อโสมสวาง
	เฮวลาวผัน	แผ่นตามตัวเนื้อ
พอเมื่อ	สุวรรณมีคาม้าง	เป็นสวางสิทธิเดช
	กุ่มแก่นเหง้า	หงายไว้แทบทะเลา
มันจึง	ดูสองน้อย	ในเชื้อฮมมะนา
นำเมื่อ	ถวายเป็นสิงหน	อืดูดาน้อย
เมื่อนั้น	นางสาวเชื้อ	กุ่มภีเพ็งฮูบ
	ท้าวใหญ่เลี้ยง	แพงไว้แก่งตา
แล้วเล่า	ปลูกหน่อไต้	ทั้งคู่ควรสม
	เป็นผิวเมีย	สั่งเมื่อเมืองกว้าง
	หลายฤดูกล้า	นางทงคัับพระลูก
	หมอไก่ท้วง	ทวายให้ว่าดี
	ฝูงพี่น้อง	อาฆาตยินเหงา

	ไววอนหา	ช่างเขียนพิมพ์ไม้
	มาวางให้	มาดาดมกลืน
	นางป้อฮู้	คำเลี้ยวล่ายพาย
อันที่	ลูกหน่อเนื้อ	นางเกิดกลางอก
เขาก็	เอาไปฝัง	ที่โพนพันต้น
แต่นั้น	ความแผ่ถ้อย	แถลงข่าวเป็นเซ็น
	จำนางหนี	จากเมืองมีเอื้อ
	ยามมาไหว	ทาสีสมประกอบ
	ไหว้พี่เลี้ยง	คำแคนเหนียวแหน
	นางนั่งล้อม	มหาโศกพิศสถาน
	บาคานผาย	ออกมามีแท้
	พากันผ้าย	ผลเมื่อเมืองปู่
	ไปอยู่สร้าง	สิมซ้อยชุ้งเฮือง

(สิลา วีระวงส์, 1969: 349-350)

กลอนบทนี้กล่าวถึงเรื่องราวของไชยเชษฐากับนางสุวิญา ว่าเกิดเรื่องราวอะไรขึ้นบ้าง ระหว่างที่ไชยเชษฐาไปคล้องช้างเผือกแล้วสนมทั้งเจ็ดของไชยเชษฐาได้ให้ร้ายนางสุวิญาว่าคลอดลูกออกมาเป็นท่อนไม้ ด้วยความหุเบา ฟังความข้างเดียวและการใช้อารมณ์โกรธครอบงำของไชยเชษฐา จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาจนเป็นเรื่องราวที่ทำให้เกิดความโกรธแค้นและเข้าใจผิดกัน จนจะทำให้พ่อลูกต้องฆ่าฟันกันเอง

3.7.3 เรื่องชายล่าลูกพ่อ (กำพร้าผีน้อย)

เรื่องทำวกำพร้าผีน้อยเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่จุติลงมาเกิดที่เมืองอินทปัตถ์ เป็นเด็กกำพร้าบิดามารดาตั้งแต่ยังเล็ก อาศัยการขอทานเลี้ยงชีพมีวันหนึ่งนายบ้านได้บอกให้กำพร้าไปทำไร่ เมื่อข้าวพืชงอกงามขึ้น ได้มีสัตว์ต่างๆ มากิน จึงไปขอเอาสายไหมจากย่าจำสวน มาทำจึงจับได้ช้าง ช้างจึงร้องขอชีวิตถอดงาข้างหนึ่งให้ ทำวกำพร้าผีน้อยนำเอางาข้างมาไว้ที่บ้าน ต่อมาทำวกำพร้าได้เสือ จับพญาฮ้าง และตัวสุดท้ายจับได้คือผีน้อยที่มาขโมยกินปลาที่ไซ ผีน้อยก็ยอมเป็นลูกน้อง ส่วนงาข้างที่เอามาไว้ที่บ้านนั้น ในงาข้างนั้นได้มีหญิงสาวคนหนึ่งชื่อสิตาอาศัยอยู่ นางได้ออกมาทำอาหารไว้รอทำวกำพร้า ต่อมาทำวกำพร้าจับนางได้จึงทุบงาข้างนั้น เพื่อจะไม่ให้นางหลบเข้าไปอยู่อีก นางจึงอยู่กินเป็นสามีภรรยากันตั้งแต่นั้นมา ความสวยงามของสิตา ได้ยินไปถึงพระราชา จึงทำทำวกำพร้าทำการแข่งขันต่างๆ โดยถ้าทำวกำพร้าแพ้จะเอานางสิตามา แต่ถ้าพระองค์แพ้จะยอมยกเมืองให้ครึ่งหนึ่ง การแข่งขันนั้นคือ ชนวัว ชนไก่ แข่งเรือ แต่ปรากฏว่าทำวกำพร้าชนะทุกครั้ง ในการ

แข่งขันเรื่อนั้นพญาฮ้างมาเป็นเรือและได้ทำให้เรือพระราชลัมแล้วตาย และได้ไปเกิดเป็นผีแถน แต่มีใจ
 เสน่ห์นางสีดา จึงวางแผนร่วมกับ บ้างลัวตัวหนึ่งให้ไปร้องเรียกเอาวิญญาณ (ขวัญ) นางสีดา ต่อมา
 วิญญาณของนางสีดาได้ไปอยู่กับพญาแถน ทำให้พญาแถนดีใจมาก จึงให้รางวัลแก่บ้างลัว และได้
 เลี้ยงสุราจนบ้างลัวเมาไม่ได้สติ ผีน้อยจึงอาสาพบบ้างลัวไปส่งถึงบ้านระหว่างทางผีน้อยได้ลอกให้
 บ้างลัวเข้าไปนอนในช่อง บ้างลัวรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงทำตามผีน้อยรีบปิดฝาช่องแล้วนำมาให้ท้าวกำพริ
 ผีน้อย ท้าวกำพริผีน้อยได้บังคับให้บ้างลัวเรียกเอาวิญญาณนางสีดากลับมา ผีน้อยจึงลอกให้บ้างลัว
 แลบลิ่นที่เคยใช้เอาวิญญาณคนมาเป็นจำนวนมากแล้วตัดลิ่นบ้างลัวเสีย เพราะเกรงว่ามันจะร้องเรียก
 เอาวิญญาณคนไปอีก เมื่อเจ้าเมืองอินทปัตถ์สิ้นชีพไปแล้ว ชาวเมืองจึงเชิญท้าวกำพริและภรรยา
 ปกครองบ้านเมืองสืบต่อมาทั้งนี้เพราะความดีของท้าวกำพริและภรรยาจึงปกครองบ้านเมือง
 โดยปกครองด้วยคุณธรรมสืบต่อมาทำให้ชาวเมืองอยู่เย็นเป็นสุข

ตอนสินไชยอยู่ป่า พะยากุดสะลาด นำไพร่พลไปเชิญสินไชยเข้ามาเสวยราชย์ นาคขึ้นไปทูล
 ท้าวสินไชย บอกว่า บัดนี้พระบิดาขอเข้ามาหา ท้าวสินไชยจึงถามพระยาครุฑและนาคว่า เราควรจะเชิญ
 พ่อขึ้นมาหาเราถึงที่นี่จะควรไหม สิมพลีกลตอบว่า ทำแบบนั้นเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง จะทำให้
 ตัวเองเสียหน้า เพราะคุณของพ่อแม่ทั้งสองนั้นมากมายนักหนา คำสอนนี้พวกเราได้รับมาแต่โบราณ

เมื่อนั้น	สิมพลีท้าว	ทูลองค์ฮับฮีบ
ผีจัก	ให้ชั่วช้า	สหายพุนไปควร พระเอย
เหตุว่า	คุมคามเบื่อง	สองพระยายังยั้ง
	โลกเล่าไว้	เฮาสีชั่วบูลม เจ้าเอย
เป็นตั้ง	ลือกลางพุน	ชายลาลูกพ่อ
	ไปปลุกเข้า	เหนื่อล้านลาบมี
ก็เพื่อ	คิดกั้งเกือ	คุณพ่อเพียรคะนิง
	อินเอาผี	เพี้ยนมูมาให้
	คุณคามได้	นางเซียงข้างมอบ
	เซ็งฮอดเกล้า	แถนฟ้าตวนกะสัน
	ให้หมู่ก้า	กวนยาดเอานาง
	ผีบอบปด	จ่านางนวลให้
ตั้งนั้น	ปาปังป้อง	ชาวบนอัปปะลาด
	สองพี่น้อง	กุมได้ตั้งผีน
อันนี้	ลางเล่าไว้	มาแต่ปางประถมเจ้าเอย
	ควรที่เราลงยำ	ชาบคุณประนบน้อม

(สิลา วีระวงส์, 1969: 382)

เรื่องกำพร้าว้าฝีน้อยได้สอนคดิธรรมและการใช้ชีวิตให้สินไซรู้จักสำนึกและเคารพต่อบุญคุณของพ่อแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดเรามา เป็นเรื่องที่ทำให้คดิสอนใจคือการสอนคุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญูและเคารพต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ

3.7.4 เรื่อง นางสิบสอง

นานมาแล้วมีเศรษฐีคนหนึ่งและภรรยา ทั้งสองมีลูกสาวถึง 12 คน ด้วยความที่ลูกเยอะฐานะทางบ้านจึงค่อย ๆ ตกต่ำยากจนลงเรื่อย ๆ เนื่องจากว่าต้องเลี้ยงดูแลลูกถึงสิบสองคนและอยู่มาวันหนึ่งพ่อกับแม่ของนางทั้งสิบสองก็ได้คดิอุบายว่าจะนำเอาลูกทั้งสิบสองคนไปปล่อยป่า โดยหลอกลูก ๆ ของตนว่าตนจะไปเยี่ยมญาติและจะพาไปด้วย เมื่อมาถึงในป่าเขาก็บอกกับลูกว่าจะไปหาผลไม้มาให้กินให้พวกลูกรออยู่ที่นี้ก่อน เมื่อได้โอกาสพ่อกับแม่ก็พากันหนีไปโดยหวังว่าจะมีคนมารับไปเลี้ยงดู นางทั้งสิบสองคนได้รอบิดาของตนจนเหนื่อย และโชคดียี่น้องคนสุดท้ายก็มีความฉลาดมากกว่าพวกพี่ ๆ ได้กินอ้อยโรยตามทางที่เดินมาพวกนางทั้งสิบสองคนจึงกลับบ้านได้อย่างปลอดภัย และเมื่อบิดา มารดาเห็นลูกของตนกลับมาได้ก็ตกใจมาก ก็ได้คดิแผนการใหม่ว่าจะนำลูกของตนไปปล่อยป่าอีกครั้ง และวันนั้นก็มาถึงพ่อกับแม่ของนางทั้งสิบสองได้นำลูกของตนไปปล่อยป่าอีก คราวนี้โชคร้ายน้องคนสุดท้ายก็ไม่ได้เอาอ้อยมากิน เหมือนเดิมแต่นางกลับนำเอาข้าวจากมาโรยตามทางแทนแต่มินกและสัตว์มากินจนหมดเกลี้ยง ทำให้นางทั้งสิบสองไม่รู้ทางกลับบ้านและติดอยู่ในป่า และเมื่อบิดามีของกินอุดมสมบูรณ์จึงคิดไปนำเอาลูกกลับมา แต่ก็สายเกินแก้ ลูกได้กลายเป็นลิงไปหมดแล้ว

อันนี้	เป็นดั่ง ลางลือพุ่น	ฝัวเมียยเงินขาด
	เลี้ยงลูกน้อย	น่านเยื้อนยากแค้น
เมียท่าน	ประสูติम्म	มีซุบสองสี
เป็นหญิง	พอสิบสอง	ฮูปฮามเฮียงหน้า
ขวบเมื่อ	เมืองป่วยฮ้อน	เงินขาดโพชะนัง
	สองแสงปะ	ลูกมันไนย้าว
	ขากี้ไปจอนจ้าง	ทั้งแขนขอเหนียว
	วันโชคได้	คะน่าน้อยเหมือดมัน
	ลูกแ่อวให้	ขาค่อยทำคร้ว
	รูนออยฮิด	แ่อวกินกวนให้
พอเมื่อ	ไฟขางเข้า	ดูประมาณมันเปื้อย
พอกี้	บายกาบกว้าง	กองให้สู่คน
กี้บ่	พอฮ่มได้	ยังกิดกวนวอน
	มั่งเมืองมิด	เพื่อนนอนยังพีน

	เพลาล้ำ	ขาเพียรกลิ้งก่อน	
คันลูก	หลับพร้อม	พะลั่นลั่นลูบหา	
	ไพบได้	เยียวฮุ้งฮามกิน	
ขากี้	พากันเซ็ด	บ่วงจองจางน้ำ	
คันว่า	เสียงมันก้อง	ลุงลั้งแล้วตื่น	
พ่อก็	ยินแสบท้อง	ใจฮ้ายกล่าวเมีย	
อันว่า	ทาละกาน้อย	สายใจจอมเกด	เฮานี้
ก็หาก	ยังผอกพัน	ลอนเลียงเบาขวาง	แม่เอย
ควรวที่	ฮาเฮวพร้อม	ออยเอาไปปล่อย	เสียเถิด
สินส่งเข้า	ของลั่นก็ขาดเงิน	สิ้นแล้ว	
เหลือที่	เมียมอบเนื้อ	ขายอ้อยเอาทีน	ก็ตายแล้ว
มันบ่	ยอมยังขอ	แอ้วเอาไปถ่ม	
แล้วเล่า	ออยเอาอุ้ม	ทั้งจูงบ้างเจีย	
	ไปป่าไม้	ไกลพันประเทศคน	
	อิดอ่อนล้ำ	แล้วก่อนกันหลับ	
มันก็	เขี้ยวคินละ	ลูกนอนในด้าว	
พอเมื่อ	ราตรีซ็อน	เขาเขวสะดั่งตื่น	
	เอ็นพ่อให้	หิวฮ้องแทบตาย	
	วิบากนั้น	คือคู่เล็งโย แลเด	
ก็บ่	มีอันกิน	จ๋อยผอมผางฮ้าย	
ยังมี	เทโวไม้	ไฮยาเยี่ยมผ่อ	
	เห็นกำพร้าว	ทันอ้างฮี้ดู	
ก็จริง	มาบั้นป่อง	ไปฮ่วมไฮหลวง	
	ทาละกาเห็น	เตื่อแดงดาตัน	
เลยเล่า	เล็มกินพั้ว	พวงพันพายฮาก	
แล้วเล่า	เป็นวอกฮ้าย	โตนเต็นต่อมา	นี้แล้ว
พอเมื่อ	มีนมารเข้า	เป็นมาฆูนมั่ง	
เล็งเมื่อ	ฟ้าถ่ายเต้า	ฤดูฮ้อนฮ้ำหา	
	หัวเข่าน้ำ	ตาลูบเล็งเซ็ด	
	พาเมียเห็น	แอ้วไปปูนเอ็น	
ยามนั้น	ทาละกาเต้น	กายเปลือยเป็นวอก	

สอนว่า เป็นลูกเจ้า แทนให้ออดาย
กำเนิดนี้ ในโลกปางปะถม เจ้าเอย
เป็นนียาย ต่อมาเฮาฮู้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 390-392)

นางจันทาและนางลุนเสียใจและไม่ต้องการที่จะกลับไปเมืองเปงจาลอีก เนื่องจากว่า
น้อยใจที่พระยากุดสระราดขับไล่นางทั้งสองออกจากเมืองมาอยู่ในป่าดงพงไพร ทั้งที่ลูกยังเล็กนับ
แต่เกิดมาก็ได้จากหน้าพ่อ เห็นแต่ป่าดงพงไพร อาศัยอยู่ด้วยความยากลำบาก ยามทิวแม่ก็ป้อนมันต่าง
ข้าว เอาสัตว์เป็นเพื่อนมีความทุกข์ยากในการเลี้ยงลูกเต้า นางจันทาและนางลุนได้พูดเสียสัจก็คือ
พระยากุดสระราดว่า ลูกคนนี้ได้ขอจากพระอินทร์ท่านประทานให้ แล้วเมื่อเกิดมาแล้วถึงแม้ว่าจะเป็น
อย่างไรก็ไม่สมควรที่จะทำร้ายและขับไล่ให้ไปตกทุกข์ได้ยาก ถึงแม้จะเกิดมาเป็นคนแปลกประหลาด
หรือเป็นอะไรก็ตาม ก็ควรจะเลี้ยงดู เอาใจใส่ เนื่องจากตนเองได้เป็นผู้ขอและบนบานศาลกล่าวเอาไว้
แล้ว ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะเหมือนเรื่องนางสิบสองที่เอาลูกทั้งหมดไปปล่อยในป่า เมื่อมีของกินอุดม
สมบูรณ์จึงไปนำเอากลับมาแต่สุดท้ายก็สายเกินแก้ไปเสียแล้ว ลูกได้กลายเป็นลิงไปหมดแล้ว ไม่มีเสื้อผ้าใส่
หากินผลหมากรากไม้เป็นอาหาร ท้ายที่สุดก็จะเสียใจในภายหลังที่ตนได้ตัดสินใจทำเช่นนั้น พอมานึก
ขึ้นได้ที่หลัง ทุกอย่างก็สายเกินไปเสียแล้วเหมือนเรื่องเรื่องนางสิบสอง

3.7.5 เรื่องท้าวสีวิไช

แต่ปางก่อน พระยาสีวิลาตมีลูกสาวที่มีบุญวาสนา พ่อรักตั้งดวงตา เป็นที่เลื่องลือไปถึง
ร้อยเมือง ว่านางมีรูปร่างหน้าตางดงามเป็นอย่างมากนางนั้นมีสายสัมพันธ์เกี่ยวแน่นมากกับท้าวสีวิไช
พ่อของนางก็ฝันเหมือนกันกับพระยากุดสระราช ก็เลยต้องเสียลูกสาวที่รักยิ่ง เพราะมีท้าวต่างเมืองมา
ลักพาตัวเอาใส่รถหลบหนีไปเร็วยิ่งกว่าสายลมระยะเวลาล่วงมานาน เมื่อหมดเวรกรรมแล้ว จึงได้
กลับมา

ปางเมื่อ	สีวิลาตฮู้	ทรงแทนต่างตา	วันนั้น
	กลางลือประถม	กล่าวแปลงแปรไว้	
พระก็	มีสาวเชื้อ	บุญเพ็งเพียงพระเนตร	
	เซ็งท่อนท้าว	ทะเล้งฮ้อยฮูบงาม	
นางนั้น	แนนก่อนเกี่ยว	ท้าวเชื้อสีวิไช	
บิตร	दनนิมิต	เยื้องพระองค์เอาแก้	
ลุนเล่า	เสียสมรแก้ว	แก้งยาลูกมิ่ง	
	ท้าวต่างตุ้ม	ย่นย้ายยิ่งลม	

ข้ามขอบฟ้า หลายถ่านเจียละกาน
 พอเมื่อ เวล้งคาย คอบมามีแท้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 12)

ในเรื่องได้กล่าวถึงการลักพาตัวเนื่องจากว่าทั้งสองคนมีบุญวาสนาต่อกันแล้ว บุญวาสนา แต่ปางหลังก็จะนำพาให้มาพบเจอกัน แม้จะอยู่ห่างไกลกันคนละฟากฟ้า คนละแผ่นดิน ต่างบ้านต่าง เมืองหรือไม่เคยพบเห็นกันมาก่อน ก็จะมีสิ่งมาดลจิตใจให้ได้มาพบเจอ ร่วมทุกข์ร่วมสุขและครองคู่กัน ในที่สุด

3.8 ด้านศิลปะการประพันธ์

นอกจากด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคมและหลักธรรมคำสอนดังที่กล่าวไปแล้วนั้น วรรณคดีสินไซยังมีด้านศิลปะในการประพันธ์เรื่องสินไซเป็นหนังสือวรรณคดีชั้นยอดฉบับหนึ่งของ วรรณคดีที่ถูกเขียนขึ้นในสมัยอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งถือได้ว่าผู้แต่งประสบความสำเร็จทางการใช้ ศัพท์ภาษาที่ไพเราะเป็นพิเศษ มีการต่อสູ່ระหว่างตัวละครได้อย่างหน้าอัศจรรย์และประทับใจ เป็น วรรณคดีที่มีหลักการแต่งกลอนให้สัมผัสเชื่อมโยง ต่อเนื่อง ราบรื่นตั้งแต่ต้นจนจบ มีหลักของฉันท ลักษณ์อย่างถูกต้องกว่าบทวรรณคดีอื่นๆ ถึงแม้ว่าอาจมีบางคำศัพท์ที่เข้าใจยากแต่ก็สามารถดูตีความ หัวใจผู้อ่านสูงกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นๆ มากพอสมควร เรื่องศิลป์ชัยมีจุดพิเศษอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การพรรณนาภาพธรรมชาติที่ไพเราะ และภาพธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตของตัวละครอย่าง เด่นชัด ตัวอย่างในตอนหนึ่งว่า

กายเขตไม้	เดียละดาตดงขวาง
ภูชั้นสูง	ฮ่องมีเหวห้วย
ผ่อเห็น	เฮียงกอการกั้ง
บงชางเฮี้ย	บานเบื้อแบ่งเขี้ยว
ประดับน้ำแม่	ซ่าค่างเคือสะเทิน
มีดอกด้าย	กินหอมโรยเฮ้า
กาวกะเส้นเกียง	สันดอนดั่งมี
ฟ่งยิน	ยุงสุนผู้
ค่างๆ ซ้าง	เสียงห้าวแกว่งกะดิง

(คำพอ พวงสะบา, 1977: 22)

3.8.1 โครงเรื่อง

กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตของสินไซ ตั้งแต่เกิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคของชีวิตที่เกิดจากความเข้าใจผิด ความไม่มีเหตุผลของพ่อที่หุบเขาเชื้อเพลิง และฟังความข้างเดียว เป็นเหตุให้สินไซกับแม่ถูกขับไล่ออกมาอยู่ในป่า เพราะถูกใส่ร้ายว่าคลอดออกมาแปลกประหลาด จะทำให้บ้านเมืองทุกข์เข็ญเดือดร้อน ชาวเมืองทุกข์ร้อนเสียใจ เป็นกาลกนิต่อบ้านเมือง ทำให้สินไซและแม่ ป่า ออกมาตกทุกข์ได้ยากในป่า กินเผือกกินมันต่างข้าว มีสัตว์ป่าเป็นเพื่อน มีป่าเป็นที่อยู่อาศัยต่างบ้าน ซึ่งได้รับความลำบากทั้งกายใจ จนเติบโตใหญ่ได้ร่ำเรียนวิชาความรู้ มีอาวุธวิเศษที่ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ในเรื่องแทรกไว้ด้วยคุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การให้อภัย และคติธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่ในเรื่องมากมาย ทั้งยังสอนถึงความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การช่วยเหลือกันของญาติพี่น้องสายเลือดเดียวกันลักษณะของโครงเรื่องไม่ซับซ้อนตัวละครสามารถจำแนกออกเป็น ตัวละครที่เป็นมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ สำหรับตัวละครที่เด่นของเรื่องคือ สินไซ ที่กำหนดให้เป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีบุญมาเกิดที่ประกอบด้วยรูปสมบัติ มีความสามารถมีอาวุธวิเศษที่เกิดจากบุญบารมี และยักษ์กุมพันธ์ที่เป็นฝ่ายปรปักษ์ ชีวิตของตัวละครต้องมีอุปสรรค มีการพลัดพรากจากคนรัก เช่น สามีภรรยา พี่กับน้อง บุตรกับบิดามารดา และพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งเกิดจากอำนาจของกรรมเก่าที่อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม แต่ในท้ายที่สุดด้วยผลบุญที่ได้ทำมาก็จะช่วยให้ตัวละครได้กลับมาอยู่ด้วยกัน นอกจากนี้เรื่องยังมีความขัดแย้งในระดับครอบครัวเช่นนางทั้งหกและนางจันทานางลุน น้องเขยและลุง ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และความขัดแย้งทางศีลธรรมกับอบธรรม

3.8.2 รูปแบบคำกลอน

สินไซเป็นกลอนที่แต่งเป็นบวรรัตนคติในรูปแบบคำประพันธ์เป็นกลอนลาวโบราณ ซึ่งกลอนดังกล่าวได้แต่งถูกหลักการสัมผัส (เอก, โท) มีศิลปะในการใช้ภาษาสูง ผู้ประพันธ์เป็นนักภาษาศาสตร์ ที่เข้าถึงอรรถรสภาษาอย่างแท้จริง เพราะว่าทุกบาท ทุกตอน ล้วนให้ความหมายชัดเจนและกว้างขวางทุกถ้อยคำ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้ทั้งความไพเราะ และได้ทั้งความรู้เรื่องภาษา การแต่งกลอนมีความครบถ้วนตามมาตรฐาน มีคำ วรรค ตอน เพียง บาท บท คำบุพบท และคำสร้อย ดังที่ (ลีลา วีระวงส์, 1949: 16-18) กล่าวว่า ได้แก้ไขหนังสือเรื่องนี้คือได้เลือกเอาจากหนังสือสินไซหลายๆ ฉบับ ซึ่งหนังสือสินไซฉบับที่นำมาจากทางเมืองโขง ถือว่าเป็นฉบับที่ถูกต้อง จึงเลือกเอาตามฉบับนั้น และได้วางหลักเกณฑ์การแก้ไขไว้ดังนี้

1. ศัพท์ใดหรือคำใด เห็นว่าแต่ก่อนเขียนมาผิด ก็ได้แก้ไขเฉพาะคำศัพท์หรือคำค่านั้น
2. คำกลอนบทใดเห็นว่า ขาดหาย ไม่เต็มบท กล่าวคือ ไม่เต็ม 4 บาท ก็ได้แต่งเพิ่มให้เต็ม 4 บาท แต่บทใดบาทใดแต่งเพิ่มใหม่ก็ได้ทำเครื่องหมายวงเล็บไว้ให้รู้ว่าถ้อยคำที่อยู่ในวงเล็บนั้นเป็นของลีลา วีระวงส์ แต่งเพิ่ม

3. ในการเขียนคำกลอน ได้แยกออกให้เป็นบทเป็นบาทตามแบบกลอนวิหขุมาลีในภาษาบาลี เพราะคำกลอนสั้นไซเป็นกลอนวิหขุมาลี การแยกบทแยกบาทออกดังนี้ เป็นประโยชน์ให้อ่านง่ายและรู้จักระเบียบบทกลอนได้เป็นอย่างดี เพราะคำกลอนบาทหนึ่งตามธรรมดาแล้ว มีแค่ 7 คำเท่านั้น คือ วรรคต้นมี 3 คำ วรรคปลายมี 4 คำ แต่ถ้าบทไหนไม่ได้ใจความเต็ม ท่านก็จะเพิ่มคำข้างหน้าเข้าอีกอย่างน้อย 2 คำ อย่างมากไม่เกิน 4 คำ คำเพิ่มเติมข้างหน้าเรียกว่าคำ บุษบพ ได้แก่ คำจำพวก “แต่นั้น,เมื่อนั้น ...” เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ให้เพิ่มคำท้ายได้อีก 2 คำ เรียกว่า คำสร้อย คำจำพวกนี้ได้แก่ “พูนเยอ, เจ้าเอย ...” เป็นต้น ประการสำคัญคือ เนื้อความทั้งตอนต้นและตอนท้ายยังคงสื่อความให้เห็นการใช้ภาษาที่คมคายลึกซึ้ง

คั่นคำแล้ว	นอนแนบมารดา
สองแพงเพียน	ก่อนเนาในห้อง
มารดาเล่า	โลมขวัญสามอ่อน
ขอให้บุญแบ่งกุ่ม	คำไย่่าถึง ลูกเมีย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 93)

ตั้งกลอนข้างบนเทียบใส่กับฉันทลักษณ์ของกลอนอ่านบทนี้

กวางเอกโท	กวางเอกกวางกวาง
กวางกวาง	เอกกวางกวางโท
กวางกวางโท	กวางกวางกวางเอก
กวางเอกโท	กวางโทเอกกวาง

(พุมิ วงวิจิต, 1991: 204)

3.8.2 รูปแบบการสัมผัส

หนังสือเรียนภาษาลาว (1972: 153-1548) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของคำสัมผัสสรุปได้ว่า ลักษณะของคำสัมผัสมี 2 อย่าง คือ สัมผัสนอกและสัมผัสใน สัมผัสนอก หมายถึงคำในวรรคที่ 1 ไปเกาะก่ายกับคำในวรรคที่ 2-3-4 ต่อๆ ไป สัมผัสใน หมายถึงคำอยู่ในวรรคเดียวกันเกาะก่ายกันเอง หรือสัมผัสกันเองเฉพาะในวรรคนั้นๆ สัมผัสในมี 2 อย่าง คือ สัมผัสสระ และ สัมผัสพยัญชนะ

การสัมผัสพยัญชนะ คือคำที่ใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือ มีสระคล้ายคลึงกันเรียงกันอยู่ในวรรคเดียวกันตั้งแต่ 2 ขึ้นไป หรือ จะมีพยัญชนะอื่นคั่นอยู่คำหนึ่งก็ได้ มีลักษณะดังนี้

สองสั่งเจ้า	เจ้าสั่งสองสี่
สองสี่ขาน	สั่งสองสี่ย้าย
เมื่อเมืองพูน	เพลแล้วตัว

ต่างดั่งเป็นพี่น้อง ในนั้นท่องเที่ยว

(สีลา วีระวงส์, 1969: 63)

สัมผัสสระ คือคำที่เกาะก่ายกันด้วยเสียงสระเดียวกันอยู่ในวรรคเดียวกัน

	เดินดอยหลวง	กว่าไกลไกล
	เยเขียวขึ้น	เขางอนเมืองอน
	คิดแม่ป่า	ปูนให้รำไร
	เยือนยากท้าว	ทั้งแรงโรยแรง
	หลังดอกไม้	ก้านก่องอินกอง
	บาก็ ยินดีผาย	ล่องซอนชมซ้อน
	สะเจ้าใจเจ้า	เดินเดี่ยวต้นเดี่ยว
	ข้ามขอบด้าว	ไปหน้าหนองหนา
ฟังยิน	สั่งกุมาคำ	งอยคอนอ้องค่อน ฟันเยอ
บางพ่อง	ฮักฮ่วมซู้	ชมก้อยเกี่ยวกอย
	กอยกลมเกี่ยว	มือไลซ้อนไหล
	คือดั่ง สองก็ซู้	ชมเหง้าสว่างเหงา
	น้อยดุงเท้า	เถิงเหล่าดอนเลา
	ไพแสนสน	ด่านกว้างดูกว้าง
บาก็	ผายตนต้น	ดงยางเยื้อนย่าง
	คิดแม่ป่า	เหลือทิวทอดทิว
	ฟังยินกดก้าวท้วง	กลางเหล่าดอนเลา ฟันเยอ
	ชะนึ่งนงคาน	ส่งเสียงสูงเสียง
แม้งหนึ่ง	วันสุนด้าว	ดอยหลวงลมล่อง
	พัดเมกค้าย	คือม้าวังมา
	แลล้าต้น	ก้ายกายนางกาย
	ขุนฟุ่มเฟือย	กาบซอนแซมซ้อน
	สีคานท้าว	เดินเดี่ยวต้นเดี่ยว
	ข้ามขอบฟ้า	เมื่อขึ้นช่องชัน

(สีลา วีระวงส์, 1969: 148-149)

3.8.3 ศิลปะแห่งการอุปมาอุปไมย

อุปมา อุปไมย คือการเปรียบเทียบ อุปมา คือการอ้างเอามาเทียบ อุปไมย คือสิ่งที่ควร จะหาสิ่งอื่นมาเปรียบเทียบ เพราะฉะนั้นอุปมาอุปไมย คือ การอธิบายโดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบ แล้วให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังทำความเข้าใจเอาเองตัวอย่าง อุปมาอุปไมย “สวยเหมือนนางฟ้า” สวย คือ อุปมา นางฟ้า คืออุปไมย (เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าหญิงคนนั้นสวยมาก) ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟัง จินตนาการหรือเข้าใจ มองเห็นภาพได้ง่ายและชัดเจนขึ้นว่าสวยมากขนาดไหน จึงได้เปรียบเทียบว่า สวยเหมือนกับนางฟ้า เหมือนเห็นภาพ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังทำให้เกิดโวหารภาพพจน์ ทำให้เรื่อง ที่แตงน่าสนใจ ดึงดูดใจผู้อ่าน เกิดอรรถรสในการฟังและอ่าน เช่นคำเหมือนตอตะโก ตีใจเหมือนได้ขึ้น สวรรค์ หลับเป็นตาย คำเหมือนถ่าน คุร่ายเหมือนพระยาราชาสีห์ เป็นต้น

อันหนึ่ง	กบเขียดแคว	คาคาดฮูไป
	ยาได้ คองเป็นดี	ส่วนซีวังแวนส้วย
เหตุว่า	ศัตรุเค้า	ขโมยมันมีมาก
	แสงฮู้ เข้าสู่เง้อม	สะกอยหันแห่กา บ่ยาแล้ว
ปูนดั่ง	คนบาบไม้	บุญอ่อนผลา
คั้นว่า	ไกองพเหยีย	แม่นวยแวนขัน
	เล็งซ้อนชั้น	มุกมาดมโนรด
	ปูนดาวเตีย	ละลาดคือวันตอง
	ผานผานเพี้ยน	มูนเทียนทเวะลาด
	แก้วก็ล้อม	วันเข้มช่ายกะดิง (สมมัตติบั้น)
	ฟังยินฟ้าสะนั้นน้ำ	เบยเบกบัวละพา พุนยอ
	นับแต่พูทอนลุน	ระนาดลงลาไ้
	พระก็ทอมพมฝ่าย	เวลาหลายหลัน
	มโนนาตไ้	ทวงพันฝ้ายหลัง (นากสะดุง)
ลอนทอ	ทงทาดตั้ง	ตนปากเป็นเสียง แม่เอย
	มโนจอมเจีย	ละจากคิงคือบ้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 435)

3.8.4 ด้านการใช้คำผญา

ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีอารยธรรมที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมความเป็น ตัวตนของตนเองที่เก่าแก่มาตั้งแต่สมัยโบราณ นอกจากนี้ยังมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ที่เรียกว่าภาษาลาว ภาษาพื้นบ้าน ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เรียกว่าลาวล้านช้าง คำผญา เป็น

คำพูดที่ชาวลาวพูดกันเพื่อแสดงภูมิรู้ ภูมิปัญญาและความฉลาดของผู้พูด ซึ่งได้ให้ความหมายที่ลึกซึ้ง ก็น่าสนใจกว่าคำพูดธรรมดา เป็นเสน่ห์ของการพูดหรือการเขียนที่ขึ้นต้นด้วยการจ่ายคำผญา ที่นิยม นำมาใช้ในการพูดจาถามไถ่ทุกข์สุขกัน คนหนุ่มใช้จับสาว เป็นปรัชญาหรือภูมิปัญญาทางด้านภาษาอีก แบบหนึ่ง เมื่อนำมาขึ้นต้นการเขียนก่อนขึ้นกลอน จะทำให้เกิดความน่าสนใจในเรื่องราว แสดงถึงความอ่อนโยนและภูมิรู้เกี่ยวกับปรัชญา ปัญญา และภาษา ของผู้แต่งว่ามีอยู่มาก ทำให้เรื่องที่แต่งนั้น เกิดความน่าสนใจ หรือเข้าใจง่ายขึ้น มีความหลากหลายด้านการใช้คำที่สวยงาม การเปรียบเทียบ (อุปมาอุปไมย) ทำให้เกิดความสนใจและเกิดอรรถรสในการอ่าน

นักวิชาการของสปป.ลาวหลายท่านได้กล่าวถึงภาษิตหรือคำผญาในสังคมวัฒนธรรมลาว และลักษณะการใช้ถ้อยคำในคำผญา เช่น

กงเดือน เนตะวง (2557: 1) กล่าวไว้ว่า “กลอนผญาถือได้ว่าเป็นกลอนประเภทหนึ่งในจำนวนกลอนอ่านและกลอนลำ แต่เป็นเพียงบทสั้นๆ ไม่ได้เป็นเรื่องที่ยาว กลอนผญาเป็นคำประพันธ์ที่พวกหนุ่มสาวคิดขึ้นมาเพื่อพูดจาโต้ตอบกัน โดยการเปรียบเทียบเอาสัตว์ ต้นไม้ ภูเขา ป่าดงพงไพรมาใส่ไว้ในคำผญา หรือเป็นคำสุภาษิตสำหรับกล่าวเตือนใจให้มีแนวคิด”

มหาสีลา วีระวงส์ (1994: 28) กล่าวถึงลักษณะของกลอนย่อยหรือกลอนผญา ไว้ว่า กลอนจำพวกนี้เป็นกลอนเบ็ดเตล็ดสั้นๆ อย่างยาวก็มีเพียง 4 บาทเท่านั้น ฉะนั้นจึงเรียกว่ากลอนย่อย กลอนย่อยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ กลอนขึ้นลง และกลอนผญา ...

สำหรับศิลปะในการแต่งคำผญานั้น ท่านพุมิ วงวิจิต (1967: 280) กล่าวไว้ว่า “ลักษณะของกลอนผญา คือ 1. ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์แน่นอน เพราะเป็นความที่บ่าวสาวคิดเอาเองในปัจจุบัน แล้วเอามาพูด มาถามและแก้กัน 2. มีทั้งกาพย์และกลอนประสมกันไป 3. บางทีก็มี 2 วรรค 3 วรรค 4 วรรค แล้วแต่ผู้ใช้จะต้องการ 4. ส่วนสำคัญคือให้มีการสัมผัสกัน วางลงให้ตรงที่และมีเสียงเอกโทต่อเนื่องกัน”

กล่าวได้ว่า กลอนผญานี้เป็นกลอนปน คือเอากาพย์ กลอน ร่ายหรือโคลงเข้าปนกันสุดแล้วแต่จะมีความสุข หรือจะเรียกว่ากาพย์ห่อโคลงก็ไม่ผิด อีกอย่างหนึ่ง สังเกตว่า คำกลอนจำพวกนี้ ส่วนใหญ่เป็นกลอนสด คือผู้พูดพบเห็นสิ่งใดที่มีอาการเกี่ยวกับความเป็นไปในชีวิตรัก ก็พูดเอาตามอาการของสิ่งนั้นๆ ในขณะนั้น ฉะนั้นคำกลอนจำพวกนี้จึงมีแต่คำล่าวล้วนๆ และไม่ค่อยมีกฎเกณฑ์เหมือนกลอนจำพวกอื่น แต่ถ้าพูดถึงความสุขและลึกซึ้ง กลอนผญานี้ลึกซึ้งและติดใจมากที่สุด (มหาสีลา วีระวงส์ (1994: 32)

ขุนคอนและขุนสีเกี่ยวพาราสีสาวเมืองจำปานครดั่งบทกลอนว่า

อักษุอาย	ยักยั้ง ตาตน
เชิญหม่อมทวยสาลี	เฮียกเฮียมเมื่อพร้อม
เมื่อนั้น ขุนศรีซ้า	อธิบาย ต้านตอบ

น่องอยู่เยื้อน ยากแค้น	คองท่า บ่นานดอกนา
ยามใด แล้วประโยชน์กำ	การพระบาท เหนือหัว
พิจักนำคำเสถียร	กล่าวโอม เอาซ้อน
ย่านท่อแวนนามเกลี้ยง	ปริปราย ลาดล่อ
ลวงพืให้ ห่างแก้ว	คลาห้อง เด็กคราว บ่ได้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 62-63)

ตอนสินไซเดินป่าไปพบยักษ์ชื่อนี้ตั้งความว่า

พืทันปละหม่อมให้	หมองหม่นทะเลายอก
แม่นจักทรงพิมาย	หม่อมสิปุนเป็นไซ้
แม่นจักทรงคอเอื้อย	ตางสัดทันเทียวโลก กี้ดี
เอื้อยบ่ชินค่าก้อย	กานไ้ที่มี น่องเอย
.....
เชิฐหม่อมมาเสวยเข้า	สาสิตอมพื แพงเอย
พืก็ตั้งแต่งถ้ำ	ถนอมต้อนแตงนาน แล้วได้
.....
แม่นว่า บ่ปะเสีรฐแท้	มิชอบทวงทิบ กี้ดี
ขอหม่อน กุณาเนา	ชะหน้อยพอหายฮ้อน
ทั้งมวนแท้	สงสารเสมอภาค กันนา
แม่นจัก เป็นคู่แก้ว	บ่พอฮ้อยส่วนสม เจ้าเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 145-147)

ตอนสินไซเกี่ยวนางกินรีด้วยกลอนผญาว่า

ชื่อว่า คำสลับไว้	แวนไกลล้านโยด
พืก็ ฮักฮ่วมซู้	สะแหวงตันดำนเถิง
บัดนี้ มาฮอดน้อง	เหินห่างจางจิต แลนอ
เหมือนพืปุ่นปานผาง	เผ่าสะอางอันฮ้าย
ชื่อว่าพันปีฮ้าย	บ่มียอมยังแอ้ว อวนเอย
ขออุ้นอกพืพร้อม	คำฮ้อยขอตจิง แต่ถ้อน

(สิลา วีระวงส์, 1969:164)

ตอนสินไซเข้าไปพบอาดังบทกลอนว่า

สั่งว่ากุมารน้อย
ลูกขอคท้อง
ทำว่าขอชมห้อง
เจ้าย่าจ้งแง่เลี้ยง
คำแห่งวาจา
แต่ว่าขอต่อยต้อง
.....
เจ้านี้มีผ้าหื้อ
คั้นว่า พากที่ซ้อน
คั้นพาก พอใจจัก
เฮียมจัก ปุนเป็นไท
พี้ก็ คั้นหมื่นมื่อ

จาเส้นเชิงต่างสันนี้
กุ้ก้าวกว่ามิ่งนี้ได้
ในปางด้วยชื่อนางเอย
พานพ้องเกียรติกลัวตั้งนั้น
เป็นคองแปนเปา จริงลือ
นมน้องบโผดผาย แท้ลือ
.....
หลือยงพลอยพากคู่อวยเอย
เฮียมจักไค่คอยดู
ไค่เซยชมช้อน
มเหสีสักใหญ่
เถิงน้องที่สถาน นี้แล้ว

(สีลา วีระวงส์, 1969: 178-180)

3.9 ลินไซในบริบทสังคมวัฒนธรรมลาว

วรรณคดีสินไซได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและแพร่กระจายไปทั่วปริมณฑลของประเทศลาวและในอีสาน นัทรหทัย วนาเฉลิม (2558: 14) กล่าวว่าวรรณคดีสินไซนั้นได้ถ่ายทอดเข้าสู่ภาคอีสานในช่วงที่แผ่นดินอีสานยังเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างซึ่งพิจารณาตามเส้นทางการเดินทางของวรรณคดีสินไซ มีสามสายคือสายที่หนึ่งจากล้านนาส่งต่อไปยังหลวงพระบาง แล้วส่งต่อไปเวียงจันทน์โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช สายที่สองจากสะหวันนะเขตสู่หนองจำนข้ามฝั่งโขงมายังจังหวัดนครพนม สกลนคร มุกดาหาร ส่วนสายที่สามจากปากเซจำปาสักเมืองโขงกระจายมายังอีสานใต้เช่นอุบลราชธานีศรีสะเกษ สุรินทร์ เป็นต้น และอยู่ตามท้องถิ่นของลาวความนิยมนี้ทำให้สินไซมีอิทธิพลต่อความคิดของชาวลาวจากเรื่องเล่ามุขปาฐะที่ผู้รับสารรับด้วยการอ่านและการฟังแล้ววรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ยังได้รับการตีพิมพ์ซ้ำและมีการปรับเปลี่ยนในหลากหลายรูปแบบเป็นศิลปะความบันเทิงรูปแบบอื่นๆ ที่ผู้รับสารสามารถดูได้ ฟังได้และอ่านได้ เช่น การถ่ายทอดเรื่องเล่าสินไซผ่านหมอลำ หนังสือประโมทัย ศิลปกรรมแกะสลัก (ฮูปควัด) ประติมากรรมรูปปั้น และจิตรกรรมฝาผนัง (ฮูปแต้ม) ฮูปปั้น ตามพุทธสถาน เป็นแบบเรียน เรื่องสั้นและอื่นๆ ดังนี้

3.9.1 สีนไชกับศิลปกรรมแกะสลัก (stupit) และจิตรกรรมฝาผนัง (stupit) stupit

วรรณคดีสินไชยังปรากฏเป็นรูปแต้ม (ภาพวาด) ตามฝาผนังในวัดต่างๆ บนฝาผนังของสิมจะมีรูปแต้ม อยู่หลายแห่ง เช่น วัดเชียงทอง วัดเชียงม่วน วัดธาตุหลวงใต้ วัดวิชน วัดเหล่านี้เป็นภาพวาดบางตอนและบางตัวละครของเรื่อง เช่น ตัวละครสีโห สินไช ส่วนวัดหนองบัวท่า วัดตาแหลว วัดบ้านทวด จะมีลักษณะพิเศษ คือมีภาพวาดเล่าเรื่องทั้งเรื่อง ช่างจะวาดรูปบนผนังสิมด้านนอก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้พื้นที่ด้านนอกให้เกิดประโยชน์สวยงาม เพราะมีพื้นที่ในการวาดรูปจำกัด เนื่องจากเป็นสิมขนาดเล็กส่วนรูปแกะสลักมักปรากฏอยู่ตามประตู หน้าต่างและสถานที่แห่งอื่นๆ เช่น มีวัดจอมไตร วัดโชคไช วัดไต้น้อย วัดพันหมื่น วัดโพนสะหวัน วัดแสน วัดสิมขุ่น หอวัฒนธรรม เป็นต้น วัดเหล่านี้เป็นรูปแกะสลักบางตอนและบางตัวละครของเรื่อง เช่น ตัวละครสีโห ยักษ์ สินไช สังข์ทองและอื่น ๆ ส่วนวัดทุ่งตุม วัดหายโศกและพิพิธภัณฑสถานไกสอน พมวิหาร ที่มีลักษณะพิเศษคือมีรูปแกะสลักเล่าเรื่องสินไชทั้งเรื่อง

เรื่องราวของจิตรกรรมฝาผนัง และประติมากรรมแกะสลักสินไชบนสิมและที่นอกสถานที่ศาสนาพุทธไม่ได้มีครบทุกตอน เพราะการเสนอด้วยภาพนั้น ผู้ดูสามารถที่จะเชื่อมโยงเรื่องราวให้ปะติดปะต่อกันได้เองและสามารถที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องได้โดยเร็ว ดังนั้นช่างวาดภาพและช่างแกะสลักจึงเลือกเอาฉากที่เหมาะสมในการสร้างเป็นภาพและเลือกจากความน่าจะเป็นที่จะทำให้ผู้ดูนั้นสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวต่อได้เอง เช่น เป็นฉากที่สามารถทำเป็นรูปวาดได้สวยงามหรือฉากที่คนดู ดูแล้วตื่นเต้นประทับใจหรือเป็นฉากที่ช่างวาดภาพสามารถแสดงออกถึงความสามารถหรือจินตนาการได้เต็มที่ เรื่องสินไช ตัวตน หน้าตา ท่าทาง ของสินไช สีโห หอยสังข์ ท้าวกุมภภัณฑ์และตัวละครอื่นๆ ที่ชาวบ้านต่างคุ้นเคยกับวรรณคดีเหล่านี้ ซึ่งได้รับมาจากการฟัง ได้ปรากฏเป็นรูปที่สัมผัสได้ด้วยสายตาบนประตู หน้าต่าง และผนังของอุโบสถและที่อื่น ๆ โดยมีช่างเป็นผู้กำกับการสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ช่างวาดภาพส่วนใหญ่จะวาดเรื่อง “สินไช” ไว้บนผนังสิมด้านนอก ด้วยเหตุที่วรรณคดี “สินไช” เป็นเรื่องประโลมโลกหรือเรื่องที่ทำให้ความสนุกได้อีกเรื่องหนึ่ง (สุมาลี เอกชนนิยม, 2548: 62) เหมาะสำหรับปลอบประโลมผู้ดูให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เช่น อารมณ์สนุก อารมณ์สุข อารมณ์เศร้า นอกจากนี้ยังเกิดรสชาติไปตามโลกวิสัยไม่เหมาะที่จะอยู่บนผนังสิมด้านในอันเป็นเรื่องของสงฆ์ เป็นเรื่องของผู้ต้องการหลุดพ้น

ภาพประกอบที่ 1 ภาพวาดสินไซเดินดง

ภาพประกอบที่ 2 ภาพแกะสลักนางจันทา และนางหล้า ไปอยู่ป่า ที่วัดหอยโสภ

นอกจากจิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมแกะสลักแล้วก็มีมักปรากฏ ตามพุทธศาสนสถาน เช่น อุโบสถ วัดวาอาราม ผนังของอุโบสถ และยังปรากฏอยู่ที่ประตูทางเข้าวัด (ประตูโขง) และสถานที่แห่งอื่นๆ เช่น 1) วัดขวาลวง 2) วัดเชียงควน 3) วัดจันทาปะลาน 4) วัดถ้ำน้ำย้อย 5) วัดทุ่งสาางนาง 6) วัดโพต้อง 7) วัดสี่สังวอน 8) วัดสี่ตำควน 9) วัดใหม่ 10) วัด आमอน 11) วัดดานสินไซฮูป ปันต่าง ๆ มุ่งเน้นการตีความทางจิตวิญญาณของมนุษย์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องสินไซ พร้อมกัน ได้บรรจุน้ำใจความเชื่อท้องถิ่น ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ กับการเล่าสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ของตนเองและสิ่งที่สนใจไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรมถูกอุปโลกนขึ้นหรือ จำลองไว้ เป็นสัญลักษณ์แทนตัวบุคคล เวลา สถานที่ ความดี ความเลวร้าย ย่อมถูกถ่ายทอดผ่าน การสร้างภาพประติมากรรม อันปลุกเร้าอารมณ์ บันเทิงธรรมด้วยการซึมซับเรื่องสินไซเข้าสู่สังคม

ภาพประกอบที่ 3 ภาพควัดยักษกุมภัณฑ์

ภาพประกอบที่ 4 ภาพปั้นหอยสังข์

3.9.2 สนิไฮกับการศึกษา

ในสมัยรัชกาลของเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช มีระบบการศึกษาให้กับประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ โดยส่วนใหญ่ก็ยังเป็นพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาของชาติ จะเรียกได้ว่าเป็นครูก็ได้ เช่น เชียง ทิศ และอาจารย์ เป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการศึกษาของชุมชน ขบวนการศึกษาเหล่านี้ถูกดำเนินการในลักษณะที่เป็นกันเอง ในรูปแบบร่วมจารีตประเพณีคนเกิด คนตาย คนลาวจะนำเอาวรรณคดีมาอ่านและเล่าสู่กันฟัง เป็นลักษณะการพบปะและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน ในท้องถิ่น คนลาวนำสินไซมาอ่านให้ลูกหลานได้ฟัง หลังจากกินข้าวเย็นเสร็จ บางท้องถิ่น ถ้าผู้ฟังมีลูกหลานบอกว่าไม่เข้าใจคนแก่ก็จะเปลี่ยนทำนองจังหวะการเล่าหรืออ่านให้เข้าใจง่ายขึ้น ถ้าอยู่ทางภาคใต้ของลาว วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” จะ

ถูกนำมาศึกษาโดยการตีแพร่หลายรูปแบบ เช่น หมอลำ ลำสี่พันดอน ลำโสม นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งทางการลาวได้ยกระดับวรรณคดีเรื่องนี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ และนำมาเป็นบทเรียนเพื่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีชีวิตจิตใจมากด้วยอุดมการณ์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ความสามัคคี และความเสียสละเป็นแบบอย่างที่ดี คือสินไซแห่งยุคสมัยตามที่ท่านไกสอน พรมหิวหาร ได้ให้สินไซเป็นต้นแบบให้กับเยาวชนในสมัยปลดปล่อยลาวมาแล้ว ราวปี ค.ศ. 2000 วารสารวรรณศิลป์ได้ออกหนังสือพิมพ์วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ภายใต้การนำของพรรคและรัฐ เพื่อส่งเสริมอุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง ตลอดจนการเคลื่อนไหวในแวดวงวรรณกรรมลาวมาถึงปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาชั้นประถมและชั้นมัธยมได้ให้ความสำคัญต่อวรรณคดี เรื่อง “สินไซ” เช่นในแบบเรียนลาว ได้มีการคัดบางตอนที่เห็นว่าเหมาะสมในแต่ละระดับชั้นเรียนที่เข้ามาศึกษาคือ

- 1) สินไซ ในแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษา ตีพิมพ์ ค.ศ. 1960
- 2) สินไซ บทที่ 1 ในแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตีพิมพ์ ค.ศ. 1969
- 3) สินไซในแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตีพิมพ์ ค.ศ. 2015
- 4) สินไซแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 ตีพิมพ์ ค.ศ. 2011

3.9.3 สินไซกับศิลปะการละครและศิลปะการแสดง

ในปี 1968 ท่านมหาสิลา วีระวงส์ ได้ก่อตั้งสมาคม ศิลปะวรรณกรรมลาว โดยเปิดโรงมหรสพปางคำขึ้นเพื่อใช้แสดงหมอลำ เรื่องสินไซ โดยใช้ฉบับสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่พิมพ์มาในประวัติศาสตร์ เนื่องจากว่าหนังสือวรรณคดี หรือบทวรรณกรรมที่ถูกต้องไพเราะเหมาะสมนั้นนับเข้าเป็นศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมอันดีของชาติประเภทหนึ่ง เพราะบทวรรณคดีนั้นๆ เป็นเครื่องชี้บอกหรือกล่าวถึงความเจริญ สมาคมศิลปะวรรณคดีลาวจึงได้ปรับปรุงโรงละครเก่าอยู่ที่คุ้มบ้านขุนตาได้วัดอุบมุงขึ้นใหม่โดยมีเงินทุนไม่มากจากสมาคม และตั้งชื่อโรงมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” คำว่า “มโหสถ” กับ “มหรสพ” คือคำคำเดียวกัน ศัพท์เดิมมาจากคำภาษาบาลีว่า มะโหตสวะ หรือ มะหุตสวะ แต่ลาวเปลี่ยนเป็น “มโหสถ” ดังปรากฏในคำกลอนศิลป์ชัยกกล่าวไว้ว่า

อันว่าสุมณทาน้อง	พระยาเมืองกุดสะลาด
เป็นลูกเชื้อ	ชาวชั้นแม่เดียว
ยักญาติได้	โดยเมื่อ มโหสถ
เอนางไป	ที่ใดปม็ฐ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 34)

สิลา วีระวงส์ ได้คัดเลือกเอาหนังสือคำกลอนเรื่องสังสินไซนี้มาประพันธ์เป็นบทละครลำสำหรับให้เป็นเรื่องเอกของสมาคม หรืออาจจะเป็นตัวละครประจำชาติในลำดับต่อไป เช่นเดียวกันกับที่ประเทศไทยได้ยกเอาเรื่อง รามเกียรติ์ เป็นบทละครเอกนั้น แต่การประพันธ์บทละครลำเรื่องสังสินไซ ตอนต้นนี้ สิลา วีระวงส์ได้จัดทำด้วยความเร่งรีบเพื่อให้เสร็จตามการแสดงในวันเปิดสำนักงานของสมาคมและวันเปิดโรงมหรสพปางคำพร้อมกัน ซึ่งได้กำหนดวันเปิดในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2511 เพื่อให้กิจการของสมาคมศิลปวรรณกรรมลาวและศิลปวัฒนธรรมของชาติดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้า

นอกจากนี้ยังมีโครงการเล่ากาพย์กลอนสังสินไซ ดำเนินการโดยกลุ่มสี่บทมรดกล้านช้าง มีอาจารย์ดาราวง กัลยา เป็นหัวหน้าโครงการภายใต้ศูนย์พัฒนาการศึกษา ที่นครหลวงเวียงจันทน์ กิจกรรมที่โดดเด่น คือ การนำวรรณคดีเรื่องสังสินไซเป็นพื้นฐานในการฝึกฝนเพื่อเรียนรู้ คุณค่าศิลปะในวรรณคดี ตลอดถึงภาษาและเนื้อหาด้านคุณธรรมที่มีมากในวรรณคดีเรื่องนี้ ส่งผลให้เด็กที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาในหลายด้านทั้งมีความกล้าแสดงออก มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีสติปัญญาไปพร้อมกัน ที่สำคัญทำให้เกิดความรักในมรดกวัฒนธรรมของตนเอง และโครงการนี้เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคมและได้เอาใจใส่เน้นหนักไปที่เด็กเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาพวกเขาให้เป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคตในโครงการนี้สิ่งที่ได้เอาใจใส่และปฏิบัติมาตลอดคือ ใต้ให้นักเรียนอ่านกลอนสังสินไซด้วยสำเนียงภาษาถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักเคารพและนับถือบรรพบุรุษของตนเอง ดาราวง กัลยา (2557: 165) กล่าวว่า การนำเอาวรรณกรรมดีๆ ของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้ถูกหลักถูกวิธีสามารถพัฒนาเยาวชนได้อย่างรอบด้าน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมได้อย่างเข้มแข็ง ให้พวกเขาต่อสู้กับผลกระทบด้านลบของยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เยาวชนเรามีความภูมิใจ ทะนงใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมและภาษาของชาติตน และเพื่อร่วมเฉลิมฉลองนครหลวงเวียงจันทน์ ครบ 450 ปี ก็ได้มีการแสดงเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสังสินไซโดยการนำไปเล่าเป็นกาพย์กลอนประกอบทำทาง และการแสดงเป็นละครเวที

3.9.4 สังสินไซกับวัดมุงคล

ไม่ว่าสังคมนาวจะมีการพัฒนาตามการพัฒนาของเทคโนโลยีและสังคมโลกไปอย่างไรก็ตาม สังสินไซยังคงอยู่ในหัวใจ วิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธาและสังคมนาว ผ่านมาแต่ละยุคสมัยสังสินไซก็ปรากฏออกมาในด้านศิลปวิจิตรศิลป์ และหัตถกรรมด้านฝีมือ ในการลักทอแผ่นผ้านอกจากนี้แล้วยังมีรูปวาด รูปปั้น และรูปหล่อสังสินไซ บางครั้งสิ่งเหล่านี้กลายมาเป็นวัตถุมงคล เครื่องรักษาและยึดเหนี่ยวจิตใจที่มักจะเก็บรักษาไว้ภายในบ้าน หรือติดตัวเมื่อเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในปัจจุบันมีคำถามว่า...ทำไมสังสินไซจึงมีอิทธิพล และได้รับความเชื่อ ความศรัทธาเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าวรรณคดีสังสินไซมีแนวทางการสอนคนให้รู้จักความกตัญญูรู้คุณ มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผีป่าผีเขา ผีแถน อันเป็นความเชื่อพื้นฐานและมีการสืบทอดความเชื่อนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน สอนการดำรงชีวิตตามจารีตประเพณี ตามครรลองคลองธรรม และรักษาความเป็นธรรมของ

สังคัม คุณธรรมเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เข้าไปอยู่ในจิตใจแบบอัตโนมัติ ถ้าจะพูดให้ถูกต้องแล้วก็ต้องพูดว่า สิ้นไซสอนให้คนเป็นคนดี และเป็นแบบอย่างของสังคัม (ชายสมุด จำปาอุทุม, 2557: 129)

ในเรื่องสิ้นไซ ไม่ปรากฏว่ามีวัดถุมงคล มีแต่ของวิเศษที่ติดตัวสิ้นไซมาตั้งแต่เกิด และความดีงามที่สิ้นไซปฏิบัติ พรจากแม่ คำสอนในพระพุทธศาสนา ที่สิ้นไซยึดถือและปฏิบัติมาโดยตลอด ที่ทำให้เกิดภินิหารที่คอยช่วยเหลือสิ้นไซในยามคับขันและเกิดอันตราย ทำให้สิ้นไซชนะศัตรูทุกครั้ง จึงทำให้วรรณคดีเรื่องสิ้นไซมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อของผู้อ่านจากความเก่งกล้า ความฉลาด ไหวพริบปฏิภาณ และความดีที่สิ้นไซยึดถือ จึงก่อให้เกิดความศรัทธาจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้ จึงทำให้มีการสร้างวัดถุมงคลเกี่ยวกับสิ้นไซ ทำให้ผู้ที่มีวัดถุมงคลเหล่านี้ไว้ในครอบครอง เกิดความมั่นใจ เคารพศรัทธา ในเรื่องของความกล้าหาญ โชคลาภ ความแคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตราย

ภาพประกอบที่ 5 ภาพพะเจ้าสิ้นไซ

ภาพประกอบที่ 6 ภาพหอยสังข์

3.9.5 สนิชกับภูมิทัศน์

ภูมิวัฒนธรรมต่างๆ เป็นภาพแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับพื้นที่ที่คนมีวัฒนธรรมร่วมกันในการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่นเป็นที่รับรู้ร่วมกันและมีการกำหนดชื่อสถานที่ต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักในลักษณะเป็นแผนภูมิหรือแผนที่ เพื่อสื่อสารถึงกัน โดยสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นเพื่ออธิบายถึงความเป็นมาและความหมายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยตำนานเหล่านั้นมีทั้งที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและการบอกเล่าตามความทรงจำ ถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้รู้ถึงคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นหรือเป็นคนในท้องถิ่นอย่างสืบเนื่อง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2557: 23-24) วรรณคดีเรื่องสนิชยังมีบทบาทต่อพื้นที่ภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีผู้คนพากันมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้นมาให้มีความหมาย มีความสำคัญจากเรื่องสนิชจากชื่อเรื่อง ชื่อตัวละครโดยทำให้สามารถอธิบายเชื่อมโยงถึงภูมินิเวศน์วัฒนธรรมกับคนในพื้นที่ที่แสดงให้เห็นว่าชื่อ ภูมินามที่เป็นส่วนสำคัญทางภูมินิเวศน์วัฒนธรรม โดยมีทั้ง ชื่อบ้านเมือง โบราณสถาน สถานการศึกษา วัดวาอาราม ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น ดังภาพตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 7 ภาพทุ่งกุ่ม

ทุ่งกุ่มตั้งอยู่ที่บ้านโนนหินแห่ เมืองเพ็ญ จังหวัดเวียงจันทน์ ทุ่งดังกล่าวมีลักษณะเป็นทุ่งราบกว้างขวาง เนื่องจากว่าในตอนสนิชตามหาอาณันได้ติดตามมาพบกับยักษ์อยู่สถานที่แห่งนี้และได้ต่อสู้กันหรือกุ่มกันอยู่ที่ทุ่งแห่งนี้จึงเรียกว่าทุ่งกุ่ม หลวงปู่พระขาว สุขพอนสีก มะหามุณี วงสีแก้ว (2561: สัมภาษณ์) ในการรับรู้ของชาวบ้านเรื่องสนิชนี้ จึงเป็นสถานที่ ทุกคนต่างก็ยอมรับในความมหัศจรรย์ จึงเชื่อว่าเป็นสถานที่เคยเกิดเรื่องจริงมาก่อน จนมีการสร้างเรื่องสนิชขึ้นมาใหม่โดยอิงตามธรรมชาติที่มีมาก่อน มาเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องจนกลายเป็นชื่อทุ่งกุ่ม

สรุปท้ายบท

การศึกษาปริทัศน์วรรณคดีเรื่องสินไซจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” เป็นวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีที่มีความเป็นเลิศในหมู่คนลาว ในบรรดาวรรณคดีที่เป็นภาษาลาวและมีอยู่ในประเทศลาวแต่ตั้งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ที่พบนั้นมีความหลากหลาย โดยเฉพาะที่เป็นตัวบทหรือตัวเขียนในใบลานมีจำนวนมากหลายสำนวนต่างๆ กันตามพื้นที่ที่พบ สุเนตร โปธิสาร (2557: 120) กล่าวว่า จากการสำรวจของหอสมุดดิจิทัลหนังสือใบลานลาว มีตัวบทวรรณคดีเรื่องดังกล่าวในรูปดิจิทัลเฉพาะที่เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ทั้งสิ้น จำนวน 94 ฉบับ/สำนวน ซึ่งเป็นฉบับอักษรธรรมจำนวน 47 ฉบับ และเป็นฉบับอักษรลาว จำนวน 47 ฉบับ โดยพบมากที่สุดในแขวงสะหวันนะเขต ส่วนฉบับภาษาลาวที่เป็นต้นแบบมาตรฐานนั้นคือ ฉบับของมหาสิลา วีระวงส์ พิมพ์ปี ค.ศ. 1949 (เล่ม 1) และปี ค.ศ. 1951 (เล่ม 2) จากจำนวนที่พบนี้เองเป็นข้อชี้ชัดว่า วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นที่นิยมคัดลอกจดจำกันแพร่หลายในหมู่ชาวลาวในอดีต ข้อนี้สะท้อนให้เห็นความหมายทางวรรณคดีและสื่อให้เห็นว่าสินไซคือ “วรรณคดีมรดก”

ประเด็นต่อมาที่น่าสนใจและได้ข้อสรุปชัดเจนจากการสืบค้นและวิจัยตัวบทคือ วรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ที่พบอยู่ในประเทศลาวปัจจุบันมี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่เป็นคำร้อยกรองแต่งด้วยตัวอักษรลาว และประเภทที่เป็นร้อยแก้วแต่งด้วยตัวอักษรลาวนอกจากนี้ยังมีประเภทที่เป็นคำร้อยแก้วที่แต่งด้วยตัวอักษรธรรมหรือที่เรียกว่า “ล้า” คือคำพูดทำนองเทศน์เป็นทำนองจดจำด้วยอักษรธรรม ส่วนประเภทคำกลอนนั้นส่วนมากนักวิชาการทั้งไทยและลาวต่างเชื่อกันว่าผู้แต่งคือ “ท้าวปางคำ” ซึ่งกล่าวว่าได้แต่งจากสินไซชาดกโดยยกเอาประวัติของพระมหากษัตริย์ที่มีพระยศเลื่องลือชาในสมัยนั้นมาเป็นพระโพธิสัตว์หรือพระเอกในเรื่อง เพื่อให้หนังสือหรือเรื่องที่ตั้งนั้นเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและสร้างความเชื่อแก่ผู้อ่าน จึงได้อ้างว่าเป็นเรื่องชาดกที่มีมาในห้าสิบชาติ ข้อนี้เองจึงทำให้สินไซเป็นชาดกพื้นบ้าน และเป็นนิทานห่อธรรมที่แต่งเลียนแบบตามชาดกแบบชนบ (นิบาตชาดก) มิติเช่นนี้สอดคล้องกับที่สิลา วีระวงส์ (1966: จ) ได้ให้มุมมองว่านักปราชญ์ชาวลาวล้านนาในสมัยนั้นมีจำนวนมาก ทั้งยังมีความรู้ความสามารถในการแต่งหนังสือสำคัญๆ เช่น พระสิริมังคลาจารย์ ได้แต่งคำภีร์มังคลัตถทีปนีและอรรถกถาเวสสันดรชาดก และวรรณคดีเรื่องสินไซ ก็เป็นเรื่องหนึ่งในจำนวนห้าสิบเรื่อง ซึ่งเป็นคำภีร์นอกพระไตรปิฎกที่พระเกจิอาจารย์หรือนักปราชญ์แต่งขึ้นใหม่ และมีแนวคิดในการแต่งเช่นเดียวกันคือแต่งจากประวัติของพระมหากษัตริย์ โดยสันนิษฐานว่าแต่งจากประวัติของพญามังราย กษัตริย์แห่งนครเชียงใหม่ (จังหวัดเชียงราย) ที่มีพระปรีชาสามารถมากในสมัยนั้นเพราะในประวัติพญามังรายกล่าวว่าพญามังรายประสูติเมื่อจุลศักราช 611 (ค.ศ. 1250) วรรณคดีเรื่องสินไซฉบับอักษรธรรมกล่าวว่า “นางสุมณฑา” น้องสาวพระยาภูศรราช ผู้เป็นพระราชบิดาของท้าวสินไซ เกิดปีมะเมีย เดือน 4 แรม 3 ค่ำ วันอาทิตย์ ตอนสาย จุลศักราช 614 ซึ่งถือว่าเป็นพี่น้องกัน ข้อนี้เอง

จึงทำให้มีการสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องสินไซได้แต่งเปรียบเทียบจากประวัติและเรื่องราวของพญา
มังราย และสิลา วีระวงส์ (1969: 5)

มุมมองที่ได้จากการสืบค้นอีกประเด็นหนึ่งคือ วรรณคดีเรื่องสินไซ มีชื่อเรียกดั้งเดิมว่า
“สินไซ” ส่วนชื่อว่า “สังสินไซ” เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ กล่าวคือชื่อ “สังสินไซ” หรือ “สังข์
ศิลป์ชัย” เป็นชื่อที่อาจได้เกิดมีการใช้ในสมัยมีระบบการพิมพ์ กล่าวคือช่วงระยะเวลาที่มีการจัดพิมพ์
เรื่องสินไซขึ้นใหม่ในปี 1949 ข้อนี้สอดคล้องกับที่สิลา วีระวงส์ (1969: คำอธิบาย) อธิบายว่าได้เห็น
หนังสือเรื่องนี้ในตอนที่พระอินทร์ เนรมิตที่อยู่ให้สินไซนั้นได้มีป้ายแขวนไว้ว่า “สังสินไซ” อันผิดจาก
คำพูดที่เคยได้ยินทั่วไปว่า “สินไซ” นั่นก็เพราะว่าชื่อจริงของท้าวสินไซที่ปรากฏอยู่หนังสือเรื่องนี้เขียน
ว่า “สังสินไซ” และเป็นชื่อที่พระอินทร์ตั้งให้จึงใช้ชื่อว่าเรื่อง “สังสินไซ” แต่ทั้งสองชื่อที่เรียกต่างกัน
นั้น ในแต่ละชื่อก็จะให้ความหมายที่แตกต่างกันว่า คำว่า “สังสินไซ” นั้นอธิบายถึงความผูกพันสามัคคี
รักใคร่กันระหว่างพี่น้องร่วมอุทรเดียวกันที่เอาชนะกับอุปสรรคนานาประการที่ขัดขวาง มุมมองเรื่อง
ชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับที่ สิลา วีระวงส์ (1969: คำอธิบาย) ให้มุมมองว่า การเขียนที่เป็น (สังสินไซ)
ตามการสะกดคำแบบนี้ก็เพราะชายคนนี้มีชัยชนะเหนือศัตรูเพราะฤทธิ์เดชของหอยสังข์และธนูศิลป์
ส่วน คำว่า “สินไซ” หมายถึง ศีลธรรมชนะอธรรมซึ่งผู้แต่งได้ อ้างอิงกับมิติเรื่องกฎแห่งกรรมให้เราได้
รู้จักเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ กล่าวคือเน้นให้กระทำแต่ความดี และมีแต่ความดีเท่านั้นที่จะได้รับชัย
ชนะ ถ้าเราทำแต่ความดีแล้วทำที่สุดก็จะได้รับผลบุญที่ได้ทำกลับคืนมา ซึ่งจะเห็นได้จากตัวละครใน
เรื่องจะแบ่งออกเป็นสองฝ่ายที่เป็นตัวแทนให้แก่แต่ละฝ่ายคือฝ่ายศีลธรรมเช่นสินไซ และฝ่ายอธรรม
เช่นยักษ์กุมภกันท์ สุดท้ายสินไซได้รับชัยชนะส่วนกุมภกันท์นั้นเป็นฝ่ายแพ้ การตั้งชื่อได้มุ่งเน้นให้เห็นการ
กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ดังนั้นการเรียกชื่อทั้งสองชื่อนั้นจะเรียกแบบไหนก็ได้เพราะว่าการพบ
เห็นชื่อเรียกในหนังสือต่างๆ และคนทั่วไปเรียกชื่อเรื่องสินไซ ก็จะมีทั้ง “เรื่องสินไซ และเรื่องสังสินไซ”
ส่วนเนื้อหาของเรื่องเกี่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมจะประกอบไปด้วยหลักศีลธรรม มี
คำสอนเป็นคติที่อาจเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลต่างๆ ไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกครองประเทศชาติ
บ้านเมือง ทั้งนี้ยังพบว่า สินไซหรือสังสินไซลาวได้สอดแทรกศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ จารีตประเพณี
อันดีงาม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกไว้ในเรื่องรวมไปถึงได้เป็นวรรณคดีที่
สะท้อนถึงภูมิปัญญาทางด้านภาษา ความงดงามของการใช้ภาษาในการแต่งข้อมูลประวัติศาสตร์
เศรษฐกิจ ครอบครัวยุค เศรษฐกิจ ชนชั้น ชาติพันธุ์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงามเป็นต้นเรื่องต่างๆ
ดังกล่าวนี้อาจเป็นผลให้วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นวรรณคดีเอกของลาว

ประเด็นที่ค้นพบพิเศษและเพิ่มขึ้นกว่าที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูล
วรรณคดีเรื่องสินไซ จำนวน 14 ฉบับ เมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันทั้งหมดแล้วพบว่า พัฒนาการ
ของเรื่องสินไซเกี่ยวกับการบันทึกใหม่ด้วยตัวอักษรลาวสมัยก่อนการปลดปล่อยชาติและหลังการ
ปลดปล่อยชาติ นั่นคือส่วนมากคนลาวจะรู้จักและคุ้นเคยสินไซผ่านการอ่าน การฟัง การเล่า การเรียน

และการวิเคราะห์ วิจัยตัวบทเรื่องสินไซฉบับที่ปริวรรตโดยสิลา วีระวงส์ โดยเมื่อพิจารณาตัวบทสินไซ ทั้ง 14 ฉบับแล้วมีความสอดคล้องกันอย่างหนึ่งคือ จะจบเรื่องหรือปิดเรื่องวรรณคดีที่บันทึก (บรรพ์) นาคสะดุ้งมีเนื้อหาพรรณนาความเริ่มที่ยักษ์กุมพันลักพาน้องสาวของท้าวฤๅษะลาดไป จากนั้นท้าวสินไซไปช่วยเหลือและนำตัวกลับคืนมา ต่อที่ท้าวสินไซก็ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติเท่านั้น เพราะว่าการตีพิมพ์เผยแพร่ที่เป็นภาษาลาวมักจะยึดเอาฉบับของท่านสิลาวีระวงส์ เป็นหลัก ดังนั้นคนลาวส่วนใหญ่จึงไม่ได้เสพและสืบสานเรื่องราวในตอนท้าย เมื่อสืบค้นเหตุผลที่ท่านไม่นำส่วนท้ายมาปริวรรตรวมเอาไว้ด้วยกัน เพราะเชื่อกันโดยมากกว่าฉบับท้ายต่อจากนาคสะดุ้งมีสำนวนแตกต่างกันจึงมีความเห็นว่าเป็นไม่ใช่ผู้แต่งคนเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากสำนวนภาษาที่ใช้ยังไม่สละสลวยสมบูรณ์ความ เหมือนกันกับบันทึกที่ 1-15 ดังนั้น นักวิชาการลาวจึงมีความเชื่อว่าท้าวปางคำแต่งเอาไว้เพียงเท่านี้คือจบที่บันทึกนาคสะดุ้ง ต่อจากนั้นเป็นการแต่งเพิ่มเติมหรือวรรณคดีเรื่องเดิมมีการงอกเงยขึ้นผ่านผู้แต่งอื่นที่ไม่ใช่ท้าวปางคำ กล่าวคือมีผู้อื่นนำไปแต่งต่อจนจบเรื่อง โดยเนื้อหาพรรณนาบันทึกปลายอันกล่าวว่า ยักษ์กุมพันคืนชีพกลับมาแล้วลักพาตัวนางสุมณฑากลับไปอีก จนสุดท้ายถึงตอนลูกทั้ง 6 และลูกท้าวสินไซรบกัน (สังสินไซ ภาค 1: ท) แต่ในปัจจุบันฉบับท้ายต่อจากบันทึกนาคสะดุ้งยังมีในหนังสือโบราณและหนังสืออื่น ๆ ในลาว และน้อยคนที่จะได้อ่าน เนื่องจากว่าถูกเก็บไว้ในวัดและบ้านของประชาชน และประชาชนส่วนมากก็ไม่สามารถอ่านหนังสือดังกล่าวได้ เนื่องจากขาดความรู้ในเรื่องอักษรภาษา (บัวลี ประพาฬ, 19 กันยายน 2561: สัมภาษณ์) ดังนั้น ผู้ที่อ่านได้จึงมักจะเป็นพระสงฆ์และผู้ที่เคยบวชเรียนอักษรโบราณ ดังนั้น ประเด็นเรื่องการสืบต่อตัวบทและการที่คนลาวจำนวนมากอ่านตัวบทสินไซในเอกสารโบราณไม่ได้ดังกล่าว ทำให้สินไซในบันทึกท้ายไม่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวลาว จากข้อมูลสินไซบันทึกท้าย ได้หนังสือเรื่องสินไซมาจากวัดดงเมียง ซึ่งพระสุนทรวี เป็นผู้ปริวรรตออกมาจากหนังสือโบราณเนื่องจากต้องการให้เรื่องสินไซที่นำมาศึกษามีความครบถ้วนทุกตอน โดยมีทั้งหมด 27 บันทึก ซึ่งเป็นฉบับเดียวในลาวที่มีการปริวรรตบันทึกท้ายออกมาอย่างเป็นระบบหากแต่ยังไม่ได้ดีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือลาวเหมือนฉบับก่อนๆ เช่นของสิลา วีระวงส์

แง่มุมต่อมาที่ผู้วิจัยได้สืบค้นละเอียดข้อสรุปคือ ประเด็นเรื่องการตรวจชำระต้นฉบับสินไซ และปฏิสัมพันธ์สินไซกับระบอบการเมืองการปกครองลาวนั่นคือ เรื่องสินไซได้รับการฟื้นฟูในปี ค.ศ. 1949 และปี ค.ศ. 1951 เมื่อสิลา วีระวงส์ ได้ตรวจชำระวรรณคดีเรื่องสินไซโดยใช้ฉบับเมืองโขงของท่าน หยุยอะไฟ ที่เห็นว่ามีคุณสมบัติและถูกต้องนำมาพิมพ์ครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นการตีพิมพ์ครั้งสำคัญก่อนที่จะมีการตีพิมพ์ซ้ำอีกหลายรอบ แต่ฉบับที่ถือว่ามาตรฐานและสมบูรณ์ที่สุด คือ ฉบับกระทรวงธรรมการ ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1969 ก่อนที่จะมีอีกหลายๆ ฉบับตามมา ในปี ค.ศ. 1969 ลาวได้รับรองเอาวรรณคดีเรื่องสินไซเข้าไว้อยู่ในแบบเรียนวรรณคดีลาวทั้งในระบอบเก่าและในระบอบใหม่ เช่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-7 ท่านผู้นำไกสอน พมวิหาน (1991: 164) ซึ่งเป็นผู้นำของประเทศที่ยึดถือเรื่องสินไซเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการประพฤติตน โดยที่ท่านไกสอนเองยังได้นำคุณสมบัติของสินไซ

มาสั่งสอนชาวหนุ่มลาวโดยกล่าวเป็นคติพจน์ไว้สั่งสอนว่า “ชาวหนุ่มลาวจงกลายเป็นนกออินทรีย์ที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแรง และจงกลายเป็นลิ้นไซของยุคสมัย” นับแต่นั้นมาตัวละครเอกสินไซ จึงกลายเป็นตัวละครที่คนลาวทั้งชาติรู้จักอีกครั้ง ในปี ค.ศ. 1991 ต่อมาที่ถือเป็นชนบทใหม่วรรณคดีสินไซอีกคือ สินไซจึงได้รับการแต่งจากวรรณคดีร้อยกรองหรือคำกลอนให้เป็นวรรณคดีร้อยแก้วเพื่อเป็นการเผยแพร่ให้เด็กได้อ่านและเข้าใจมากยิ่งขึ้น มีหลักฐานประจักษ์ว่า ในปี ค.ศ. 2005 รัฐบาลลาว ยังได้ออกกฎหมายรับรองเอามรดกทางวัฒนธรรมวรรณคดีเรื่องสินไซ ยกขึ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และในปี ค.ศ. 2009 ซีเกมส์ มหกรรมกีฬาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 25 ได้ถูกเปิดฉากขึ้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ทำให้วรรณคดีสินไซได้รับการกล่าวขาน และเป็นที่สนใจขึ้นมาอีกและที่เด่นชัดยังได้ส่งผลให้สินไซกลายเป็นวีรบุรุษของชาติ หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 2009, 2011 ก็ได้รับการตีพิมพ์ กลุ่มสืบทอดมรดกล้านช้างยังได้นำวรรณคดีเรื่องสินไซไปใช้ในกิจกรรมการเล่ากาพย์กลอน เพื่อส่งเสริมการอ่านกับเด็กและเยาวชน เพื่อร่วมเฉลิมฉลองนครหลวงเวียงจันทน์ ครบ 450 ปี แม้กระทั่งชื่อสินไซยังมีผู้นำไปตั้งชื่อของสถานที่ บุคคล หน่วยงานและอื่นๆ มีการนำตัวละครไปทำเป็นวัตถุมงคล นำบางตอนของเรื่องไปเป็นใบเซียมซี และวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีสินไซได้ปรากฏอยู่ตามวัดวาอารามและสถานที่สำคัญในลาว กล่าวคือผู้คนในลาวทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่อาศัยในสถานที่เหล่านั้นต่างได้นำรูปสินไซและตัวละครสำคัญในเรื่องมาประดับประดาตกแต่งให้เกิดความสวยงามด้วยการวาด การแกะสลักและการปั้นได้อย่างหน้าอัศจรรย์

มิติปริทรรศน์สินไซดังกล่าวสื่อให้เห็นว่า สินไซในลาวมีพัฒนาการและวิวัฒนาการมาตามลำดับ กล่าวคือ เดิมเป็นวรรณคดีที่ถือกันว่าเป็นเรื่องราวในชาติกเช่นเดียวกับชาตกอนกอนิบาด ล้านนาคือ ปัญญาชาตกต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวในลาวที่มีมากถึง 15 ล้านวน และกระจายไปตามถิ่นและภูมิภาคต่างๆ ของลาว โดยสินไซเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวที่ไม่ถึงแก่มรดกกรรม กล่าวคือ เป็นวรรณคดีที่มีวิวัฒนาการเรื่อยมาคล้ายกับสิ่งมีชีวิตอื่นในทางชีววิทยา ที่สุดท่านผู้นำไกรสอน พมวิหาน ได้นำเอาหลักการแนวคิดมาใช้ในการพัฒนาประเทศและปกครองผู้คนในลาว คำสอนเช่นนี้เป็นที่ยอมรับและถือกันว่ามีพิเศษและเข้าถึงชีวิตของผู้คนในลาว ไม่เพียงเท่านั้น สินไซยังได้ปรากฏในรูปแบบอื่น คือ มีการเลื่อนสถานะจากวรรณคดีที่ใช้เทศน์ อ่านสู่กันฟังไปเป็นวรรณคดีแบบเรียน แบบแต่งกลอน และเป็นวัตถุกต์ดีสิทธิ์ สถาปัตยกรรมรูปรอบในที่ต่างๆ และแบบอย่างแห่งความดีงามของชาวลาว ลักษณะเช่นนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อผู้คนในสังคมลาว

บทที่ 4

บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว เพื่อให้ทราบถึง บทบาทหน้าที่ในแง่ต่าง ๆ ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว โดยจะเน้นศึกษาในมุมมองทางคติชนวิทยาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะเชื่อมโยงไปถึงสังคมลาวแบบดั้งเดิมและสังคมลาวสมัยใหม่ รวมถึงสืบย้อนให้เห็นมุมมองทางวัฒนธรรมลาวทั้งในอดีตและปัจจุบันกับวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ในมิติต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น โดยจะอธิบายตามลำดับอย่างเป็นระบบต่อไปนี้

- 4.1 บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง
- 4.2 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอน
- 4.3 บทบาทหน้าที่ด้านประเพณี พิธีกรรม
- 4.4 บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง
- 4.5 บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว
- 4.6 บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม

4.1 บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง

ความบันเทิงหมายถึงสิ่งที่สร้างความสุข ความจรรโลงใจ ความเพลิดเพลินต่าง ๆ ให้กับผู้ที่คนที่แสวงหาสิ่งเหล่านั้นเพื่อผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การอ่าน วรรณกรรม ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที โทรทัศน์ วิทย์ และการละเล่น. ดังที่ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำบันเทิงว่า บันเทิงเป็นการทำให้รู้สึกสนุก เบิกบาน รื่นเริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 664) เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิง ดังที่ (สิลา วีระวงส์, 2512: 7-8) กล่าวว่า ท้าวปางคำแต่งเรื่องสินไซออกเป็นคำกลอนใช้สำหรับอ่านฟังในเวลาว่างงานบุญที่สำคัญ เช่น งานงั้นเฮือนดี (งานศพตอนกลางคืนที่นิยมอ่านหนังสือผูก) การอยู่ไฟ แสดงว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทหน้าที่ในการเยียวยาความโศกเศร้าของผู้คนในอดีต เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณาได้ว่าวรรณคดีเรื่องดังกล่าวคงเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมไม่น้อยในอดีต จนมาถึงสมัยปัจจุบันวรรณคดีเรื่องสินไซยังมีบทบาทหน้าที่รับใช้สังคมในด้านความบันเทิงในมิติที่แตกต่างจากในอดีตโดยใช้เป็นแกนเรื่องสร้างสรรค์ ศิลปกรรม

แขนงอื่น เช่น ใช้เป็นผลภาษาชิต บทกวี กลอนลำ ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ เรื่องสั้น ภาพวาดการ์ตูน เป็นต้น ซึ่งจะอธิบายดังต่อไปนี้

4.1.1 สนิชกับผลภาษาชิตลาว

คำว่า “ผลภาษาชิต” เป็นสำนวนภาษาท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเพื่อเป็น คำสอนอบรมลูกหลาน ชัดเกล้าจิตใจให้มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องและเป็นคนดี เนื้อหาของผลภาษาชิต จึงแฝงด้วยแง่คิดที่มีสาระเชิงคติธรรมคำสอน มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวลาวโดยทั่วไป (เยาวลักษณ์ แสงจันทร์และชัยณรงค์ ศรีมันตะ, 2560: 97) จะเห็นได้ว่า “ผลภาษาชิต” นั้นเป็นเครื่องมือทางภาษาอย่างหนึ่งที่มีเนื้อหาสะท้อนระบบคิดและวิถีชีวิตของกลุ่มคน ดังนั้นวรรณคดีมรดกเรื่อง สนิช จึงมีบทบาทหน้าที่ต่อวิถีชีวิตของผู้คนวัยหนุ่มสาวในสังคมวัฒนธรรมลาว ดังมีความปรากฏในผลภาษาชิตลาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นางเอย ค้นว่าบได้น้อง

สุมუნชาลัก

นำตัวนางไปไว้

เป็นเมียแพงแนบใกล้

ติแต่กุมพันฮ้าย

ถึกความรักกอดกั้ว

สังสินไชบ่เคยฮ้าย

กุมพันถ่อยยักษ์ฮ้าย

ติแต่กุมพันฮ้าย

เอายาวไว้

ปีนี้ได้แต่ป่า

โอน้อ จนว่าโลกสะท้าน

เถิงว่าสินไชออย

คิดเห็นผัวเดียวเจ้า

หาเลี่ยมลวงล่ายต้ม

แล้วสิเฮ็ดให้ได้คือยักษ์ใหญ่กุมพัน

หอบทะยานแยงฝ้าย

ผาทองถ้ำใหญ่

ใจบ้าห่ากิน

สุมუნชาพัดแห่งตัว

หิวให้ห้วงแต่ผัว

ยักษ์กันดานพอสะหน้อย

มาโฮมเด้าต่อตาย

สุมუნชาเล่นใส่

คือสินไชพันไฮ

ปีหน้าจึงค่อยถาง

สิ้นสะนั้นขวัญลูก

อ่อยออบมีเกี่ยว

กุมพันยักษ์ใหญ่

งานเว้าแล้วตัวคืน

(พระไพวัน มาลาวง, 2560: สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า การใช้พยางค์เกี่ยวพาราสิของนวนิยายหนุ่มสาวลาวนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของลาวที่ฝ่ายชายไปเกี่ยวพาราสิฝ่ายหญิงต้องมีวาจาหวานล้อม เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและได้แสดงความรู้ความสามารถทางด้านภาษาให้ฝ่ายหญิงได้รับรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าในผญาลาวยังมีการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 คำสรรพนามบุรุษที่ 2 และคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เป็นชื่อตัวละครในเรื่องสั้นไซ เช่น ฝ่ายชายจะแทนตนเองว่าเป็นยักษ์กุมพัน ส่วนฝ่ายหญิงจะแทนตนเองว่าเป็นนางสุมณฑา อีกทั้งยังปรากฏการกล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมที่คล้ายคลึงเหตุการณ์ในสั้นไซ ดังมีความปรากฏในตัวอย่างผญาภาษิตลาว ดังนี้

ติแต่กุ่มพันฮ้าย

เอายาวไว้

ปีนไต่แต่ป่า

โอน้อ จนว่าโลกสะท้าน

เถิงว่าสั้นไซออย

คิดเห็นผัวเดียวเจ้า

หาเลี่ยมลวงล่ายต้ม

สุมณฑาเล่นไล่

คือสั้นไซพันไฮ้

หน้าจิ้งค้อยถาง

สันสะน้นขวัญลูก

อ่อยออปมีเกี่ยว

กุ่มพันยักษ์ใหญ่

जानว่าแล้วตัวคิน

(พระไพวัน มาลาวง, 2560: สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างผญาภาษิตลาวข้างต้น กล่าวถึงฝ่ายชายเกี่ยวพาราสิฝ่ายหญิง ฝ่ายชายจะเปรียบตนเองเป็นยักษ์กุมพัน ที่มีใจสมัครรักใคร่ต่อนางสุมณฑาซึ่งก็คือฝ่ายหญิง หากเพียงแต่ว่าฝ่ายหญิงไม่ยินยอมมอบใจให้ ก็จะลักพาตัวไปเหมือนในเนื้อเรื่องสั้นไซที่ยักษ์กุมพันลักพาตัวนางสุมณฑาไปไว้ในถ้ำ

4.1.2 สั้นไซกับหมอลาลาว

หมอลำ ซึ่ง สุวิทย์ รัตนปัญญา (2553: 11) อธิบายไว้ว่า หมอลำ ถือกำเนิดมาจากพิธีกรรมการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ และพิธีกรรม เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร ประเพณีการอ่านหนังสือผูกในสมัยโบราณ และการเกี่ยวพาราสิของหนุ่มสาว ดังนั้นหมอลำในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงถือได้ว่าหมอลำกำเนิดมาจากความเชื่อ เรื่องผีฟ้า ผีแถน และผีบรรพบุรุษ ซึ่งกลายมาเป็นลำผีฟ้า หมอลำเกิดจากการอ่านหนังสือผูก หมอลำเกิดจากการเกี่ยวพาราสิของหนุ่มสาว จากคำอธิบายของ สุวิทย์ รัตนปัญญา จะเห็นได้ว่าการเกี่ยวพาราสิกันของหนุ่มสาวได้กายเป็นจุดกำเนิดของหมอลำ

การแสดงหมอลำเป็นสื่อที่มักจะเล่าเรื่องหรือนิทานที่เกี่ยวกับสังคม บริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน อีกทั้งยังเป็นสื่อที่เข้าถึงคนได้ง่าย สามารถสื่อสารได้กับคนทุกเพศทุกวัย และคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ซึ่งการแสดงหมอลำในแต่ละครั้งถือได้ว่าเป็นมหรสพที่มีความสำคัญ ของชุมชน เมื่อคณะหมอลำมาแสดง ณ ที่ใดที่หนึ่งผู้คนจะต้องมาชุมนุมเป็นจำนวนมาก ตัวหมอลำที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารให้กับคนดูก็มักจะหยิบยกเอาเรื่องราวหรือวรรณกรรมที่สำคัญมาแต่งเป็นกลอนลำ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มรรถรสในการแสดงและคนดูสามารถเข้าถึง เข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ได้ง่ายมากกว่าเรื่องไกลตัว เรื่องสั้นไซ้ก็ถือได้ว่าเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงในลาว ศิลปะหลายแขนงมีการสอดแทรกวรรณคดีเรื่องดังกล่าวเข้าไปด้วย รวมถึงศิลปะการแสดงประเภทหมอลำดังปรากฏว่ามีการใช้เป็นบทพญาแสดงความรักของหนุ่มสาวลาวซึ่งรวมถึงบทประพันธ์กลอนต้นแบบลำสินไซ ในตอนขุนคอนและขุนสีเกี่ยวพาราสีสาวเมืองจำปานคร ตอนสินไซเดินป่าไปพบยักษ์ขิณี สินไซเกี่ยวนางกินรี สินไซเข้าไปพบอา ตอนบ่าวเมืองเป็งจาลไปส่งสาวเมืองนาค ตอนเสนาอามาตย์ไปขอและไปส่งนางสุมณฑาให้ยักษ์กุมพัน ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

เจ้านั่งแม่นชายขนาดกล้า	กาวเกิดเป็นชินแท้นอ
ตั้งหากคือคมเพ็ด	ขนาดตีดวงกล้า
คิดว่าต่อชะยงแล้ว	สิมาเป็นไม้อ่อนเสียน้อ
กายเกิดเป็นตอกกำ	เหลาหลั่นม่วนมือแท้นอ
ย่านแต่เสียแรงม้า	เทียมอานบมีหิงอวนเอย
ช่างหากห่างแย้งไว้	พวงสิซ้อนก็บมีอุนเอย

(พระสุนทระวี กมพะพัน, 2560: 44-45)

บมีหัวเห็นแล้ว	พายในบ้องไม้ไผ่คำไพเฮย
ไม้ไผ่มันหากเป็นกำแพงกัน	ในข้อบ่หอนเห็นพีแล้ว
เมื่อนั้นฝูงบ่าวต้าน	รับพากพอยขาน
จอมแพงเฮย	ยาคะนิงค้ำนั้น
ผิว่าสะหนองน้อง	สิมีแหนกับจอก
ย่านแต่บัวลักตัน	ในน้ำรากซอนบู้
อันว่าชาติที่สนองนี้	บมีแหนก็มีจอกน้องเฮย
ชาติที่มีแม่น้ำ	ชาวค้ำก็ท่องเทียวอวยเอย

(พระสุนทระวี กมพะพัน, 2560: 48)

จากกลอนลำข้างต้นจะเห็นได้ว่า หมอลำได้เลือกใช้ตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องสินไซ มาแต่งเป็นกลอนลำเพื่อเกี่ยวพาราสิ เช่น เป็นป่าเมืองเป็งจาล เป็นเสนาอามาตย์ของยักษ์กุมพัน เป็นต้น ซึ่งกลอนลำก็จะมีลักษณะบางประการที่เด่นชัดคือ บทเกี่ยวพาราสิ ออกอ้อน ว่ากล่าวสั่งสอน เสียดสีประชดประชัน ตลกเฮฮา มีเนื้อหาสนุกสนาน มีจังหวะว่องไว เป็นการโต้ตอบของหนุ่มสาวมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก เรื่องราวหรือถ้อยความที่พรรณนาต่อกันจะอิงไปตามเนื้อเรื่องของวรรณคดี เรื่องสินไซ ทำให้เกิดความสนุกสนานขึ้น

4.1.3 สินไซกับวรรณกรรมคำกลอนลาว

คนลาวได้ยกย่อง “ปางคำ” ให้เป็นนักกวีผู้มีฝีมือชั้นเลิศทางการแต่งกวี ย่อมมีบทบาทสู่กวีและผลงานวรรณกรรมของกวีในรุ่นต่อ ๆ มา อาจเป็นสำนวนกลอน ลีลาการเขียนแนวคิดในการแต่ง กวีลาวทั้งหลายได้เรียกปางคำว่า “ปู่ปางคำ” แม้กระทั่งตั้งชื่อหนังสือของบทกวีว่า “ตามรอยปู่ปางคำ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปู่ เป็นดังสายเลือดที่สืบต้นตระกูลของนักกวีทั้งหลาย และเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในเรื่องของการแต่งกวีไว้ให้คนรุ่นหลังศึกษาเรียนรู้และสืบทอด ดังในเรื่อง กาละเกต จะเห็นว่าลีลาการเขียน บางตอนเหมือนกับลีลาการเขียนในเรื่องสินไซ ที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากว่าในตัวบทเรื่อง กาละเกต ได้กล่าวอ้างถึงเรื่องสินไซไว้ในตัวบท (ทองหมั่น ชันตยะวง, 1967: 44-45)

ภาพประกอบที่ 8 กลอนตามรอยปู่ปางคำ

นอกจากนี้บิดาแห่งกวีอย่าง สีลา วีระวงส์, พุมมี วงวิจิต, ทองคำ อ่อนมะณีสอน และนักกวีคนรุ่นใหม่ เกือบทุกคนล้วนแต่ศึกษาและเรียนรู้ โดยเฉพาะหลักการในการแต่งกลอนการใส่เสียงเอกโทและการสัมผัสคำต่าง ๆ จากเรื่องสินไซมาก่อน (ไพวัน มาลาวง, 2561: สัมภาษณ์) ซึ่งเห็นได้จากการตีพิมพ์เรื่องสินไซหลาย ๆ ครั้ง แสดงให้เห็นว่าสินไซเป็นวรรณคดีที่นักกวีลาวให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการได้มีการนำเอารูปแบบการแต่งกลอนในเรื่องสินไซไปแต่งเป็นกลอนในรูปแบบใหม่ เช่น พระเตม และนำวรรณคดีเรื่องสินไซ มาปรับแต่งให้เหมาะสมตามบริบทและยุคสมัย อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนเรื่องราวสินไซให้มีความแตกต่างไปแต่ยังคงลักษณะหรือพฤติกรรมที่สำคัญของตัวละครเอกอย่างสินไซไว้ เพื่อเป็นข้อคิดที่เข้ากับยุคสมัยใหม่และได้มีการปรับเปลี่ยนสำนวนเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เช่น ในหนังสือคำกลอน “หอมดอกผักชะแยง”

“หอมดอกผักชะแยง” เป็นหนังสือคำกลอนแต่งขึ้นใหม่เพื่อรวมเล่มบทกวีของ**พระไพวัน มาลาวง** ภายในตัวบทมีบทกลอนที่แต่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสินไซ มีชื่อเรื่องว่า “สินไซกับยุคโลกาภิวัตน์” โดยมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับสินไซตอนที่ออกเดินทางไปนำตัวอามาจากยักษ์กุมพัน ซึ่งระหว่างทางสินไซได้พบเห็นสัตว์และสรรพสิ่งต่างๆ และได้มีความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้สินไซยังมีความมุ่งมั่นในการตามหาอาของตนเพื่อพากลับบ้านเมือง และในช่วงระหว่างการเดินทางนั้น สินไซก็ยังมีสติไม่ลุ่มหลงไปกับกิเลสตัณหาของโลกวัตถุนิยมในสมัยใหม่ เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหาสาระและความบันเทิงครบรส จึงได้รับการผลิตซ้ำขึ้นในสำนวนต่างๆ นอกจากนี้ยังได้รับความนิยมแพร่หลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังได้รับการผลิตซ้ำและถูกยกย่องให้เป็นวรรณคดีชิ้นเยี่ยมของชนชาติลาว จึงทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ในแต่ละสำนวนที่ตีพิมพ์แตกต่างกันไปในแต่ละยุค ซึ่งในการผลิตซ้ำนั้นต้องปรับให้เหมาะสมกับสังคมเพื่อให้วรรณคดีได้รับความนิยม เนื่องจากเมื่อมีการสร้างหรือผลิตซ้ำสิ่งใหม่ สิ่งที่เคยมีอยู่แล้วก็จะถูกเบียดขับ กดทับ ดังนั้นจึงมีทั้งด้านมืดและด้านสว่างในเวลาเดียวกัน แต่เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนไป ความหมายและอัตลักษณ์ดังกล่าวก็อาจถูกแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ได้ ขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขของสภาพการณ์ ซึ่งได้แพร่กระจายอยู่ในทุกวัฒนธรรมลาว ดังตัวอย่างคำกลอนที่แต่งขึ้นใหม่เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องสินไซ หากแต่ยังคงความเป็นตัวตนของสินไซอยู่

สินไซเดินดุงด้าว

สีโทโตแรงตาม

สังเดินยวงยามย้าย

ผ่านโคกกป่าป้อ

สังเดินยวงยามย้าย

ผ่านโคกกป่าป้อ

บ่าวไปนำ

ช่วยคามคุมน้อง

เดินไกลเที่ยวท่อง

นำน้องอย่างตาม

เดินไกลเที่ยวท่อง

นำน้องอย่างตาม

รูปป่าดงด่านไม้

พางไผ่ตึงดำ

ลิงกังทั้งเสือด่า

อยู่นำชุมช้าง

มหิงสาควายตุ้

เขาคูขันหาง

หมาไนไว้เปียดข้าง

กุ่มล้าิงโลกวางแท้นา

(ไพวัน มาลาวง, 2018: 16-2)

ยังพบอีกว่าวรรณคดีเรื่องสินไซได้รับการปรับแต่งขึ้นใหม่ในกลุ่มแขนงศิลปะหมอลำ จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่าคณะหมอลำอินทิลาด เป็นหมอลำที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมากที่สุดใน ประเทศลาว ได้มีการแต่งคำกลอนเนื้อร้อง หมอลำขึ้นใหม่โดยเลียนแบบตามสำนวนสินไซ นำมาแต่ง เป็น “กลอนคอนพะเพ็ง” ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องสินไซ สังเกตได้จากทั้งสัมผัสนอกและสัมผัส ใน และเนื้อหาในตัวบทได้กล่าวถึงท่วงทำนองการรำ ที่เรียกว่า “ลำสีพันดอน” ซึ่งเป็นการรำที่เป็น เอกลักษณ์ของลาวใต้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฟังยิน ตึงๆ ก้อง

สะเทือนทั้งแสนเสียง

ปั้งปั้ง ปุนปานเสมอ

เปรียบสนเสียงฟ้า

ตั้นไต้ ดั่งดุนต้อง

คะนองเสียงสุนส่ง

ดั่งยั้ง โดยเหตุฮ้าย

ฮ้องต้อนโต่ง

(ทองคำ อ่อนมะนีสอน, 1998: 101)

นอกจากนี้แม้กระทั่งบทกลอนต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นในสมัยใหม่ได้นำเอาแม่แบบหรือขนบ หลักการในการแต่งมาจากตัวบทดั้งเดิมของสินไซด้วยกันทั้งสิ้น นักกวีในยุคหลังจึงสืบทอดขนบ การแต่งตามต้นฉบับดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้สินไซมีรูปแบบที่เหมือนกัน ดังตัวอย่าง

พูนัน ปณุ ทิโต ชีเว

ສິນໄຊນໍາຫາອາ ຫລານສິນໄຊນໍາຫາມູນ

<ul style="list-style-type: none"> ♦ ຂວບເມື່ອ ເມກຍິ່ງລ້ອມ ຍາມນັ້ນ ສິນໄຊທົງ ສີໂທພ້ອມ ລາແມ່ເຈົ້າ ♦ ເຫດວ່າ ຍັກແອ່ວອຸ້ມ ໄລຫໍປາງ ກຸມພັນຜູ້ ມັນໄດ້ ຊົມອ່ອນນ້ອຍ ♦ ບັດນີ້ ຫລານໂຄ່ ຈັກແອ່ວເອື້ອ ເພື່ອວ່າ ຕາມຫາມູນ ເຫດວ່າ ໃຈໂລຮ້າຍ ເຂົາເຂົາ ໄປເປ່ມ້າງ ♦ ຊື່ຍັງ ໂອໂອກເວົ້າ ບ່ຽງບັງ ຄວາມເປັນຈິງ ເຂົາວ່າ ໂຕເອງສ້າງ ດັ່ງສອນ ແຫງສຽບຈ້າວ ♦ ຫາກວ່າ ເຂົາວ່າເວົ້າ ເມື່ອນັ້ນ ຫລານຈັກຍໍ່ແຍງຕາວ ຄັນວ່າ ເຂົາຍັງຮູ້ ຫລານຈັກ ອອມອິດໄວ້ 	<ul style="list-style-type: none"> ຂົງຂອບຈັກກະວານ ຫຸ້ນເຍີ ຄາດສອນກຽມເນື້ອ ສັງຫອງນ້ອງພີ ນໍາໄທ້ອອກອາ ປາງນັ້ນ ນາງນາດສູ່ມູນຫາ ສູ່ຂົງເຂົາເງື້ອມ ກັນດານຫິນະໂທດ ຫົວແຍ້ມຊິນໃຈ ຂົງເຂດແດນໄກ ກ່ອນແລ້ວ ປູປາງຄໍາເຄົ້າ ຂະໂມຍຫນີລັກລອບ ເປືອນບ່ຽວປູຫລານ ວາງທ່າມິງມັງ ຖິ້ນເດີມມຸນເຄົ້າ ຜົນງານພິມອອກ ໃຈຫລານລ້າວປອດກະສັນ ປູ່ເຮີຍ ແຂງຂົ້ມຈອງຫອງ ຜ່າຜະຫລຽງມານມ້ວຍ ປັບປຸງແປງປ່ຽນ ວາງໃຫ້ຊິບມັນ ແຕ້ແລ້ວ
---	--

ບຸນທະວີ ກິມພະພັນ

ภาพประกอบที่ 9 บทกลอนสินไซนำหาอา หลานสินไซนำหาบุญ

การปรับเนื้อเรื่องสำนวนของสินไซไม่เพียงแต่พบในรูปवाद (ภาพวาด) และคำกลอนหมอลำ ยังพบว่ามีกรปรับแต่งเรื่องราวของสินไซขึ้นใหม่ เรื่อง “สินไซยุคใหม่” โดย **เจียง เทียบวงสา** ซึ่งได้มีเรื่องราวเนื้อหาที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของ ไกสอน พมวิหาร ที่เปรียบเสมือนวีรบุรุษของประเทศลาว และในตัวบทนั้นได้มีกล่าวของ ไกสอน พมวิหาน ไว้ว่า “วัยหนุ่มจงเป็นสินไซยุคใหม่” ใช้เป็นคำสอนของหนุ่มสาว

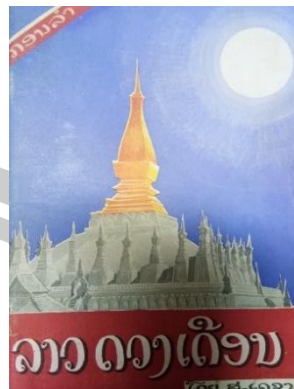
ສິນໄຊແມ່ນຊື່ເລື່ອງ	ນິທານເກົ່າກາຍມາ
ພຣຣຸດນາຄວາມຫານ	ແຫ່ງຄົນປາງກີ
ຕກມາເຖິງເດີຍວນີ້	ຍັງຄົງລໍ້າຄ່າ
ເປັນສັນຍາລັກຊະນະບໍ່ຊື່	ໝາຍຊັ້ນຍອດຄົນ
ທ່ານໄກສອນຄິດຄັນ	ອອກແບບຄົນຫານ
ເອານິທານສິນໄສ	ຍກມາເຢືອງຊື່
ເອາອິນທຣີຍ໌ແຂັງຄໍ້າ	ມາເປັນແບບອ່າຍ
ຊື່ທິທາງບອກໄວ້	ໃຫ້ໄວ້ຮຸ່ນເອັດຕາມ
ຄວາມປະສຸສັກທ່ານນັ້ນ	ສູງສ່ຽງເລື້ອຄົນາ

ปราถนาเห็นคน	ยุคสมัยเดี๋ยวนี้
มีจิตใจแข็งกล้า	ทนทานบากบั่น
บ่หวาดหวั่นย่อนยาน	มารร้ายฝ้ายไต
ตัดสินใจต่อสู้	คือตั้งสินไซ
มีเชื้อแสงบินไกล	ตั้งอินทรียี่เจ้า
เถิงแม่นบินไปเข้า	ลมแดงพายุใหญ่
ก็ยงคิงปีกไว้	บินได้ต่อไป
ไวหนุ่มในยุคนี้	จงเอาแบบสินไซ
จงบินไกลบินสูง	ตั้งอินทรียี่พูน
จงเพิ่มพูนความรู้	เฮียนวิชาเข้าใส่
นำไปปะยุคที่ใช้	ให้ตนได้ใหญ่สูง
ให้ขุมลู่และป่า	พ่อแม่อาวอา
และปะชาชนลาว	เพ็งพาอาศัยได้
ให้เมืองลาวหยับไกล	สิวิไลพันพุง
ชาวหนุ่มลาวจงมุ่ง	ไปหน้าอย่างแรง

(จันทอน เทียงเทบวงสา, 2018)

4.1.4 สินไซกับกลอนลำ

นอกจากนี้ยังมีท่าน สุลัง เดชวงสา ยังได้แต่งกลอน “ชุดปันยา สารพัดนึก” โดยหยิบยกเอาตัวละครและเรื่องราวเหตุการณ์บางตอนของเรื่องสินไซมาแต่ง ผู้แต่งใหม่ได้เปรียบเทียบเรื่องสินไซกับยุคสมัยที่ประเทศลาวถูกประเทศมหาอำนาจมารุกราน นักแต่งได้แสดงความคิดและความแค้นการคัดค้านจึงได้ระบายออกมาเป็นบทกลอนเพื่อสอนให้ชาวโลกได้รับรู้ว่าสมัยมีปรีมาณู และความสวยงามของผืนแผ่นดินลาว และท่านยังได้แต่ง “กลอนลำลาวดวงเดือน” ที่ใช้อ่าน และลำให้ประชาชนลาวได้รับรู้ เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกอันดีงามโดยเฉพาะอย่างยิ่งมรดกศิลปะวรรณคดี และอักษรศาสตร์ของชาติไว้ ท่าน ส. เดชา ได้แต่งบทกลอนลำลาวดวงเดือน โดยนำเอาบทกวีโบราณเรื่องสินไซ เรื่องสารลือบ่อสูน, จันทะพานิด, จันทะบูลีสื่อ้วยล้วย มาแต่งขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความทรงจำ และเล่าเรื่องสินไซซ้ำอีกครั้งโดยการหยิบยกเอาเหตุการณ์ในเรื่องสินไซ และเรื่องอื่นๆ มาผสมผสานกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และนำเอาแนวคิดหลักการในการนำพาของพรรคการเมืองใหม่ มาปรับใช้เข้าในการปลุกกระตมแนวคิดของปวงชนชาวลาวและเป็นการขุดค้นเอารากเหง้าของวรรณคดีมารับใช้ภารกิจปฏิบัติ และก่อสร้างสังคมนิยมในลาว (ส. เดชา, 19981)

ภาพประกอบที่ 10 กราฟฟิกลอนชุดบ้านยา สารพัดนึกและกลอนลำลาวดวงเดือน

4.1.5 สนิโซกับศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ลาว

ในปี 1968 ช่วงบั้นปลายชีวิต ท่านมหาสิลา วีระวงส์ ได้ก่อตั้งสมาคมศิลปะวรรณกรรมลาว เปิดโรงมหรสพปางคำ เพื่อแสดงหมอลำเรื่องสินไซ เป็นฉบับสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่พิมพ์มาในประวัติศาสตร์ เนื่องจากว่าหนังสือวรรณคดี หรือบทวรรณกรรมที่ถูกต้องไพเราะเหมาะสมนั้น นับว่าเป็นศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมอันดีของชาติประเภทหนึ่ง เพราะบทวรรณคดีนั้นๆเป็นเครื่องชี้บอกหรือกล่าวถึงความเจริญทางสมาคมศิลปะวรรณคดีลาว จึงได้ปรับปรุงโรงการแสดงเก่าอยู่ที่คุ้มบ้านขุนตา ใต้วัดอุบลมงคลมาขึ้นใหม่ และตั้งชื่อโรงมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” คำว่า “มโหสถ” กับ “มหรสพ” คือคำคำเดียวกัน ศัพท์เดิมมาจากคำภาษาบาลีว่า มะโหตสสะวะ หรือ มะหุตสสะวะ แต่ลาวเปลี่ยนเป็น “มโหสถ” ส่วนไทยเปลี่ยนเป็น “มหรสพ” ดังคำกลอนศิลป์ชัยกกล่าวไว้ว่า

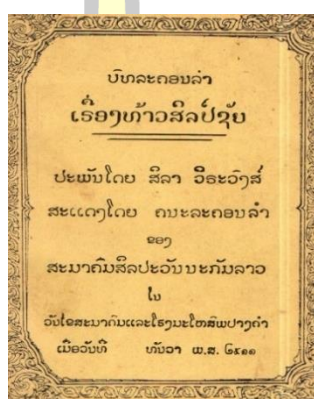
อันว่าสุมณฑาน้อง	พระยาเมืองกุดสะลาด
เป็นลูกเชื้อ	ชาวชั้นแม่เดียว
ยักญาติได้	โดยเมื่อ มโหสถ
เอนางไป	ที่ใดบมีฮู้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 34)

การที่คณะกรรมการมีความเห็นพร้อมตั้งชื่อโรงมหรสพ ได้แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติบ้านเมือง บ่งบอกถึงความเป็นอยู่ของประชาชนพลเมืองว่ามีศิลปธรรมสิลา วีระวงส์ ได้คัดเลือกเอาหนังสือคำกลอน เรื่องสังสินไซนี้มาประพันธ์เป็นบทละครลำ สำหรับให้เป็นเรื่องเอกของสมาคม หรืออาจจะเป็นตัวละครประจำชาติในลำดับต่อไป เช่นเดียวกันกับที่ประเทศไทยได้ ยกเอาเรื่อง รามเกียรติ์ เป็นบทละครเอกนั้น แต่การประพันธ์บทละครลำเรื่องสินไซตอนต้นนี้

ลีลา วีระวงส์ ได้จัดทำด้วยความเร่งรีบเพื่อให้เสร็จตามการแสดงในวันเปิดสำนักงานของสมาคมและวันเปิดมหรสพปางคำพร้อมกัน ซึ่งได้กำหนดวันเปิดในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2511 เพื่อให้กิจการของสมาคมศิลปวรรณกรรมลาวและศิลปวัฒนธรรมของชาติดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้า

วรรณคดีมรดกเรื่อง สิ้นไซ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของคนลาว เป็นวรรณคดีเอกที่สอดแทรกเนื้อหาทางคุณธรรมจริยธรรมและคำสั่งสอน เพื่อให้คนในสังคมได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้วรรณคดีเรื่องสิ้นไซมีการนำเสนอเป็นบทละครลำเรื่องท้าวสิ้นไซ เป็นบทละครคำกลอนแสดงประกอบ แสง สี เสียง

ภาพประกอบที่ 11 บทละครลำสิ้นไซ

นอกจากนี้ยังมีโครงการเล่ากาพย์กลอนสิ้นไซ ดำเนินการโดยกลุ่มสี่บทมรดกล้านช้าง มีอาจารย์ดาราวง กัลยา เป็นหัวหน้าโครงการภายใต้ศูนย์พัฒนาการศึกษา ที่นครหลวงเวียงจันทน์ กิจกรรมที่โดดเด่น คือ การนำวรรณกรรมเรื่องสิ้นไซ มาเป็นพื้นฐานในการฝึกฝนเพื่อเรียนรู้ คุณค่า ศิลปะในวรรณคดี ตลอดจนภาษาและเนื้อหาด้านคุณธรรมที่มีมากในวรรณคดีเรื่องนี้ ส่งผลให้เด็กที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาในหลายด้านทั้งมีความกล้าแสดงออก มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีสติปัญญาไปพร้อมกัน ที่สำคัญทำให้เกิดความรักในมรดกวัฒนธรรมของตนเอง และโครงการนี้เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคมและได้เอาใจใส่เน้นหนักไปที่เด็กเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาพวกเขาให้เป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต ในโครงการนี้สิ่งที่ได้เอาใจใส่และปฏิบัติมาตลอดคือ ได้ให้นักเรียนอ่านกลอนสิ้นไซด้วยสำเนียงภาษาถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักเคารพและนับถือบรรพบุรุษของตนเอง (ดาราวง กัลยา, 2557: 165) กล่าวว่าการนำเอาวรรณกรรมดีๆ ของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้ถูกหลักถูกวิธีสามารถพัฒนาเยาวชนได้อย่างรอบด้าน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมได้อย่างเข้มแข็ง ให้พวกเขาต่อสู้กับผลกระทบด้านลบของยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เยาวชนเรามีความภูมิใจ ทะนงใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมและภาษาของชาติตน และเพื่อร่วมเฉลิมฉลองนคร

หลวงเวียงจันทน์ ครบ 450 ปี ก็ได้มีการแสดงเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสินไช้โดยการนำไปเล่าเป็นภาพยนตร์ กลอนประกอบท่าทาง และการแสดงเป็นละครเวทีในโอกาสสำคัญดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 12 (CD) ละครคำกลอนแสงสีเสียงเรื่องสินไช้

วรรณคดีเรื่องสินไช้ ถือได้ว่าเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ศิลปินในการผลิตงานศิลปะ มีอิทธิพลต่อศิลปะหลายแขนง ดังที่เคยกล่าวมาแล้วนั่นก็คือ “หมอลำ” ส่วนอีกหนึ่งประเภทที่ได้รับความนิยมไม่แพ้กันก็คือ “ละคร” โดยเฉพาะการบันทึกเป็นเทปซีดี (CD) เผยแพร่ทั้งนี้ก็เพื่อให้อยู่ในรูปแบบที่ทันสมัย ง่ายต่อการรับชม และเผยแพร่ได้รวดเร็วกว่าการแสดงแบบปกติอย่างเช่นหมอลำหรือหนังสือ เป็นต้น

นอกจากนี้เรื่องสินไช้ ยังถือได้ว่าเป็นวรรณคดีที่ได้รับการผลิตซ้ำบ่อยๆ เนื่องจากเป็นวรรณคดีที่คนไทยและคนลาวรู้จักกันดี อีกทั้งยังเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้เสพทุกเพศทุกวัย เนื่องจากโครงเรื่องมีความน่าสนใจ ตัวละครก็มีความหลากหลาย ทั้งตัวละครมนุษย์ สัตว์และยักษ์ เมื่อนำมาสร้างเป็นละคร พร้อมทั้งเสริมด้วยแสง สี เสียงก็ยิ่งเพิ่มอรรถรสในการชมได้เป็นอย่างดี ถือเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์วรรณกรรมควบคู่กัน

4.1.6 สินไช้กับมิตีวรรณกรรมเรื่องสั้นลาว

จากที่กล่าวมาข้างต้นนอกจากจะพบว่าเรื่องสินไช้ได้ปรับให้เข้ากับศิลปะแขนงอื่นได้ เช่น หมอลำ ละคร แล้วนั้น ยังพบว่าได้มีการนำเรื่องราวของสินไช้มาแต่งเป็นเรื่องสั้น เรื่อง “สินไช้กับไอโฟน” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กมัธยมคนหนึ่งที่ไม่เคยมีโทรศัพท์ใช้แต่เก็บโทรศัพท์ได้ เมื่อเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นเด็กมัธยมคนดังกล่าวไม่สามารถรับสายเนื่องจากไม่รู้จักวิธีใช้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เขาทราบว่าเจ้าของโทรศัพท์นั้นเป็นเพื่อนนักเรียนที่เรียนอยู่ห้องเดียวกัน วันหนึ่งขณะที่เรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียน คุณครูได้สอนวรรณคดีเรื่องสินไช้ โดยอธิบายถึงคุณธรรมความดี ของตัวละครสินไช้ว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์ กล้าหาญและกตัญญูรู้คุณ หลังจากที่เด็กมัธยมได้ฟังเรื่องดังกล่าวก็เกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และอยากเป็นคนดีเหมือนสินไช้ จึงนำโทรศัพท์ไปส่งคืนเพื่อนที่เป็นเจ้าของ

โทรศัพท์และทำให้รู้ความจริงว่าเด็กนักเรียนคนที่เก็บโทรศัพท์ได้นั้น เป็นคนน่าเห็นใจและน่าสงสาร เนื่องจากพ่อของเขาถูกจับในคดีค้ายาเสพติด หลังจากที่เด็กชายคนนั้นส่งโทรศัพท์คืนเจ้าของไปแล้วนั้น จากการทำเขาสำนึกผิดและคืนโทรศัพท์ให้เพื่อน เพื่อนของเขาจึงมอบโทรศัพท์เครื่องเก่าให้เด็กชายเป็นการตอบแทน

ภาพประกอบที่ 13 เรื่องสินไช

จากเรื่อง “สินไชกับไอโฟน” โดยสังเขปข้างต้นแสดงให้เห็นว่าได้มีการนำลักษณะนิสัยตัวละครเอกที่สำคัญอย่างสินไชที่ในตัวละครนั้นเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยซื่อสัตย์ กล้าหาญ และกตัญญูรู้คุณ มาสอดแทรกไว้ในเรื่องสั้น ที่ปรับแต่งขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย และยังเห็นว่าคุณลักษณะนิสัยของตัวละครสินไชนั้น เป็นลักษณะที่คนในสังคมยอมรับนั่นคือ ลักษณะของ “คนดี” จึงได้นำตัวละครสินไชนี้มาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้ในการสอนเพื่อให้ได้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าสังคมวัฒนธรรมลาวตระหนักให้ความสำคัญในคุณงามความดีมากกว่าเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ ไม่เพียงแต่ “เรื่องสั้นสินไชกับไอโฟน” ยังพบว่ามีเรื่องสั้นที่ประพันธ์ในรูปแบบร้อยแก้วและคำกลอนคู่ร้อยแก้ว เพื่อให้เด็กอ่านและเข้าใจง่ายกว่าอ่านเป็นคำกลอน อีกทั้งยังมีรูปภาพประกอบเพื่อเสริมสร้างจินตนาการดังจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

4.1.7 สินไชกับมิติวรรณกรรมภาพวาดการ์ตูน

วรรณคดีเรื่องสินไชได้รับความนิยมแพร่หลายจากอดีตถึงปัจจุบัน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเรื่องราวเนื้อหาและสำนวน อีกทั้งยังมีการปรับตัวเข้ากับศิลปะแขนงอื่น เพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์ควบคู่กันไป นอกจากนี้ยังพบว่ามีการ์ตูนนำเรื่องราววรรณกรรมเรื่องสินไชถ่ายทอดผ่านศิลปะภาพวาด เพื่อที่จะให้คนรุ่นใหม่และวัยเด็กเข้าถึง เข้าใจและเกิดความสนใจต่อวรรณกรรม เรื่องสินไช นอกจากนี้ยังพบว่าในแต่ละภาพยังมีคำบรรยายใต้ภาพอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดจะมี 76 ตอน โดยภาพวาดจะเริ่มตั้งแต่เปิดเรื่องจนจบ จะเห็นได้ว่าการนำวรรณกรรมเรื่องสินไชถ่ายทอดเรื่องราวผ่าน

ภาพวาดทำให้ผู้เสพรณกรรมได้เห็นถึงลักษณะของตัวละครได้เด่นชัดมากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มอรรถรสของการเสพรณกรรมได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วยเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 14 ภาพวาดการ์ตูน

วรรณคดีเรื่องสิงห์ เป็นวรรณคดีที่เก่าแก่และได้รับความนิยมอย่างยิ่ง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเรื่องราวหรือสำนวนขึ้นหลายฉบับ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ให้ผู้อ่านไม่เบื่อหน่ายและเหมาะสมตามยุคสมัย หากแต่เนื้อเรื่องที่ปรับเปลี่ยนนั้นยังคงอยู่ในรูปแบบสิงห์ดั้งเดิม และไม่เพียงเท่านี้สิงห์ยังได้ประยุกต์เข้ากับศิลปะแขนงอื่น เช่น หมอลำ ละคร หนังสือการ์ตูน เป็นต้น นับได้เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สิงห์ควบคู่กันไป นอกจากการนำเรื่องราวมาปรับเปลี่ยนแล้ว ยังพบว่าได้มีการนำความเป็นตัวตนของตัวละครเอกอย่างสิงห์มาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคม ดังนั้นน่าจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเรื่องสิงห์มีความสนุกสนานเพลิดเพลินจนได้รับความนิยมจากอดีตจน ถึงปัจจุบันและยังได้นำไปใช้ในการสร้างความบันเทิงกับศิลปะแขนงอื่น นอกจากวรรณคดีสิงห์จะมีบทบาทหน้าที่ในด้านความเป็นบันเทิงแล้วนั้น ยังพบว่าเรื่องสิงห์ได้เป็นสื่อในด้านการศึกษาและเป็นคำสอนในสังคมวัฒนธรรมลาวอีกด้วยเช่นกัน

4.2 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอน

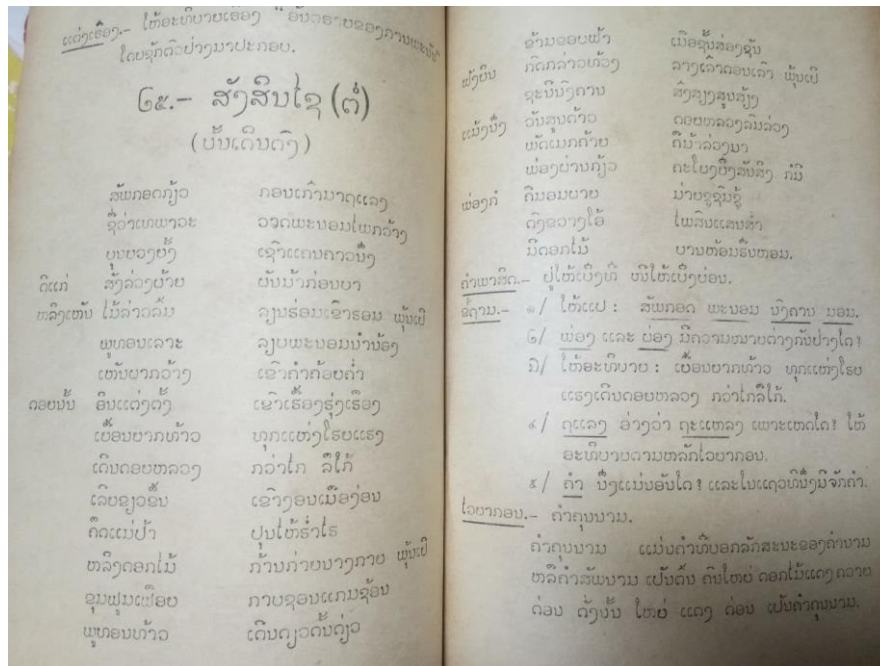
สังคมลาวในอดีตเมื่อตอนที่ยังไม่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบนั้น แหล่งการเรียนรู้ศึกษาที่สำคัญคือพุทธศาสนา โดยการถ่ายทอดของพระสงฆ์และการบวชเรียน แม้ว่าวรรณคดีเรื่องสิงห์จะมีได้กล่าวถึงเรื่องการศึกษาอย่างชัดเจน แต่บทไหว้ครูในตอนเริ่มต้นของเรื่องที่ว่า “สวัสดีน้อม

ในธรรมพุทธบาท คุณย้อยกใส่เกล้า ชูรีล้ำยอดญาณ” (สิลา วีระวงส์, 1969: 1) ก็สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาของสังคมลาวล้านช้างในอดีตส่วนหนึ่งเป็นการศึกษานอกระบบโดยมีเนื้อความกล่าวถึง พระพุทธศาสนาอันประกอบด้วยธรรมของพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์เป็นแหล่งสำคัญในการสั่งสอนอบรมประชาชนทั้งปวง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการศึกษานอกระบบ เพราะการศึกษาอย่างเป็นทางการของลาวเริ่มในช่วงปี ค.ศ. 1902 (สีบ สุลินคำ, 2012: 113) ซึ่งเริ่มต้นเปิดโรงเรียนชั้นประถมที่หลวงพระบาง สำหรับวรรณคดีเรื่องสินไซ ถือได้ว่าเป็นวรรณคดีเอกของลาวและปรากฏในหนังสือหรือแบบเรียนของระบบการศึกษาของลาวในปี ค.ศ. 1960 ทำให้นักเรียนหรือประชาชนคนลาวได้เรียนรู้เกี่ยวกับคติธรรมคำสอนที่สอดแทรกข้อคิดในเรื่องสินไซอย่างมากมาย เพื่อเข้าถึงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของลาวได้อย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยพบว่าบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอนปรากฏในวรรณคดีเรื่องสินไซ ดังนี้

4.2.1 สินไซในแบบเรียนลาว-วรรณคดีสำหรับเด็ก

เรื่องสินไซได้เป็นสื่อในการเรียนการสอนของระบบการศึกษาลาว จากการศึกษาแบบเรียนลาวพบว่า มีการสอดแทรกวรรณคดีสินไซในหนังสือแบบเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ยุคสมัยก่อนปลดปล่อยสถาปนาประเทศแล้ว ท้าวเคนครูโรงเรียนประถม และมัธยมที่วิทยาลัยปาวี ได้นำเอาเรื่องสินไซเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนให้นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องสินไซในปี ค.ศ. 1960 และนำเอาตอนเมืองเป็งจาล ตอนยักษ์ระสัน ตอนเดินดง ตอนท้าวสินไซยิงลูกศรไปปลุกยักษ์วันนูลา ตอนนางสุมณฑาจวบลูกลาว มาเป็นบทอ่านประกอบเข้าในการเรียนการสอนภาษาลาว โดยเน้นสอนเกี่ยวกับ การยกคำสุภาพมาเทียบกับตอนที่ยกมาให้อ่าน โดยให้นักเรียนแปล อธิบาย ประเภทของคำ ความหมายของคำศัพท์ และแต่งเรื่องภายหลังที่อ่านบทสินไซจบ (ท้าวเคน, 1960: 52-53) ในปี ค.ศ. 1969 กรมมัธยมศึกษา นำวรรณคดีเรื่องสินไซเข้าเรียนในหลักสูตรโดยคัดเอาบ้านสมมุติ บ้านยักษ์กะสัน บ้านสุบิน บ้านบรรพชา บ้านวิวาห์โท ปฏิสนธิบ้าน มารวมกันไว้ในหนังสือประกอบการอ่านนิทาน ซึ่งเป็นเพียงบทอ่านเพื่อประกอบการเรียนการสอนโดยไม่มีการวิเคราะห์หรือ อธิบายและในปัจจุบันหลังจากประเทศได้รับเอกราชยังพบว่า มีวรรณคดีสินไซสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาการเรียนการสอนเช่นกัน ดังจะอธิบายต่อไปนี้

พูน ปณ ทัต ชีเว

ภาพประกอบที่ 15 ภาพทอ่านประกอบเรื่องสินไซในแบบเรียนก่อนปดป่อย

นอกจากนี้ บุญล้อม สิบญเอื้อง พร้อมคณะ (2015: 74-137) ยังได้นำเอาเรื่องสินไซเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนในปี ค.ศ. 2015 และปี ค.ศ. 2011 ให้นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องสินไซและวิถีวิเคราะห์บทบาทของตัวละครสินไซในแง่มุมต่างๆ ลักษณะเช่นนี้เองจึงทำให้สินไซเป็นนิทานธรรมเรื่องสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ต่อวิถีวัฒนธรรมลาวทั้งในแง่ของบทบาทการเผยแพร่ศาสนาอย่างที่นิยมใช้บทเทศน์นำสำหรับพระสงฆ์ในเทศกาลเข้าพรรษา ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ เรื่องสินไซเป็นเรื่องที่มีบทบาทต่อการให้การศึกษาสำหรับระบบการศึกษาของลาว ซึ่งสื่อให้เห็นถึงบทบาทของสินไซในมิติทางคติชนวิทยา มิติดังกล่าวน่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของวรรณคดีเอกสินไซที่มีต่อระบบการศึกษาของลาว อีกแง่หนึ่งน่าสังเกตได้ว่าวรรณคดีเอกสินไซน่าจะเป็นวรรณคดีสำหรับชนชาติหรืออีกแง่หนึ่งสินไซน่าจะเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญสำหรับปลูกฝังคุณธรรมสำหรับบุตรหลานชาวลาว ดังนั้น ในบริบทสังคมลาว สินไซอาจเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวที่มีปฏิสัมพันธ์กับการศึกษาลาว ประเด็นดังกล่าวยังอาจสะท้อนให้เห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าวในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งลักษณะเช่นนี้คล้ายกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ของไทยที่ปรากฏในแบบเรียนวรรณคดีของไทย ดังนั้น เรื่องสินไซไม่ใช่วรรณคดีลาวทั่วไป หากแต่เป็นวรรณคดีแห่งการศึกษาและเป็นวรรณคดีแห่งปัญญาสำหรับเยาวชนลาว ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า “สินไซ” เป็นวรรณคดีลาวเรื่องสำคัญที่มีผู้นิยมไม่เสื่อมคลายจากอดีตถึงปัจจุบัน และมิติเช่นนี้เองยังถือเป็นประเด็นสำคัญที่อาจนำไปสู่ข้ออภิปรายและควรศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

ตาราง 1 ตารางแสดงหนังสือแบบเรียนลาว

ลำดับ	รูปหน้าปก	หมายเหตุ
1		บทอ่านประสมในชั้นมัธยมศึกษาของวิทยาลัยปาวี ปรากฏในปี 1960
2		หนังสือแบบเรียนชั้นปีที่หนึ่ง ปรากฏในปี 1969
3		สื่อนี้ใช้ในแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตีพิมพ์ ค.ศ. 2015 ใช้เป็นแบบเรียนในสมัยปัจจุบัน
4		สื่อนี้ใช้ในแบบเรียนวรรณคดีลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 ตีพิมพ์ ค.ศ. 2011 ใช้เป็นแบบเรียนในสมัยปัจจุบัน

จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซได้สอดแทรกในหนังสือเรียนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งปัจจุบันนั้นใช้เป็นแบบเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามและชั้นมัธยมศึกษา ปีที่เจ็ด แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีสินไซมีความสำคัญต่อกลุ่มนักศึกษาที่จะใช้ในการเรียน ถือได้ว่าเป็นวรรณคดีที่สำคัญของคนสังคmlาว เช่นเดียวกันในแบบเรียนของไทยที่ได้สอดแทรกวรรณกรรมเรื่องสำคัญของไทย อย่างเช่น รามเกียรติ์ เป็นต้น เนื่องจากวรรณกรรมมิได้มีบทบาทเพียงให้ความบันเทิงแก่ผู้เสพ แต่ภายในตัวบทของวรรณกรรมยังได้ซ่อนความรู้ทางวิชาการไว้ ผู้เสพจึงต้องใช้ในการวิเคราะห์อย่างละเอียด

นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นแบบเรียนที่เป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนผ่านตัวบทของวรรณคดีสินไซ ที่ผู้เรียนจะได้ข้อคิดคติคำสอนผ่านลักษณะนิสัย พฤติกรรม หรือเหตุการณ์บ้านเมืองอันสำคัญ ในประการนี้หนังสือแบบเรียนลาวน่าจะเป็นแบบเรียนที่แทรกความรู้ทั้งด้านวิชาการ และด้านคุณธรรมจริยธรรมทางสังคม ตลอดจนเป็นการปลูกฝังคุณงามความดีและสอนให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์วรรณคดีเรื่องสินไซ ที่ถือได้ว่ามีอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของลาวไว้ในแบบเรียนนั้นด้วยเช่นกัน

4.2.2 สินไซกับหลักคำสอนเพื่อจัดระบบผู้คนในสังคมลาว

ฮิตคอง หรือจาริตประเพณี ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมาย ที่ถูกคนในสังคมสร้างหรือกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแม่บททางพฤติกรรมไว้ให้คนปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสงบสุขเป็นระเบียบ ผู้ไม่ปฏิบัติตามย่อมถูกลงโทษทั้งร่างกายและ จิตใจ อารมณ์ และสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้คนในสังคม เพื่อให้มีแนวทางการประพฤติดีงามนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และฝังรากลึกอยู่ในสังคมลาวมาตลอด เมื่อเยาวชนเติบโตถึงวัยอันควรแล้ว พ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นหลักบ้าน ครูบาอาจารย์ จะสอนเรื่องฮิตคองประเพณีต่าง ๆ จะมีส่วนในการขัดเกลาจิตใจให้เบาบาง เมื่อรูปแบบกฎหมายในสังคมลาวเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการตามสภาพสังคมจากจาริตประเพณี เช่น เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระในการอบรมสั่งสอนศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งสินไซยังแฝงคติธรรมหลักคำสอนต่าง ๆ ที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา สอดแทรกความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม โดยที่บุคคลทั่วไปในสังคมมากมายที่จะยึดเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เพื่อทำให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องและเกิดความสงบสุขภายในสังคม ทำให้เรื่องสินไซมีคุณค่ากลายเป็นวรรณคดีที่ใช้สอนประชาชน มีอิทธิพลแก่ชาวลาวในการดำเนินชีวิต สาระสำคัญเกี่ยวกับหลักคำสอนของวรรณคดีเรื่องสินไซส่วนใหญ่จะกล่าวถึงข้อห้ามและข้อควรประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมซึ่งจะอธิบายดังต่อไปนี้

4.2.2.1 สอนครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของสังคม เนื่องจากว่าครอบครัวเป็นแหล่งขัดเกลาและให้ความรู้แก่คนตั้งแต่ยังเยาว์วัยจนถึงวัยหนุ่มสาว ด้วยการให้ความรู้ความรัก สอนแนวทางการปฏิบัติตน การครองตนและประสบการณ์ที่เป็นแม่บทในการดำเนินชีวิต เช่น ขัดเกลาอารมณ์ จิตใจ ให้กำลังใจสอนให้เป็นคนกตัญญูรู้คุณ ช่วยเหลือฝึกฝนด้านวิชาอาชีพต่างๆ เช่น เป็นหญิงก็ต้องรู้จักการมีฝีมือต่างๆ ทอผ้า ทำอาหาร ทำความสะอาด ทำงานบ้าน ขยัน มีมารยาทเรียบร้อยอ่อนหวาน ร่วมความแล้วรู้จักเรื้อนสามน้ำสี่ เพื่อความเป็นหญิงที่ดี ส่วนชายต้องศึกษาหาความรู้ ต้องฝึกงานในหน้าที่ของตนเพื่อเป็นผู้นำที่ดี เป็นหัวหน้าครอบครัว มีความเข้มแข็ง กล้าหาญ ไม่อ่อนแอ ใส่ใจลูกเมีย ปูย่าตายายของเครือญาติทั้งสองฝ่าย พวกเขาหนุ่มที่ทำอะไรไม่เป็นพวกเขาผู้เฒ่าผู้แก่ฝ่ายหญิงจะไม่ยินยอมรับเป็นเขย เรื่องสินไซยังปรากฏให้เห็นการสอดแทรกคำสอนที่ในบทกลอน

กล่าวถึงการสอนคนในครอบครัวโดยเฉพาะตัวละครต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็น ไม่ว่าจะเป็นนันท เศรษฐีสอนลูกสาว นางลุนสอนสินไซ สินไซสอนพญานาค สอนยักษ์ สอนสัตว์และสอนอา ล้วนแต่ใช้ แนวคิดปรัชญาโบราณของลาว ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เช่น คำสอนครอบครัว และเครือญาติ คำสอนลูกสอนหลาน เป็นต้น จากประเด็นเรื่องสินไซกับหลักคำสอนเพื่อจัดระบบผู้คน ในสังคมลาว ผู้วิจัยสามารถจำแนกลักษณะคำสอนที่ปรากฏในเรื่องสินไซ คือ สอนลูกสาว, สอนลูกชาย, สอนหลาน, สอนพี่น้อง, สอนสามีภรรยา และสอนอาเขย ดังต่อไปนี้

1) สอนแนวทางครองตนลูกสาว

การเป็นหญิงที่ดีนั้นนันทเศรษฐีสอนลูกสาวทั้งเจ็ด ว่าควรเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ให้มีความขำนาญ งานบ้านงานเรือน การเป็นเมียที่ดีต้องเคารพเชื่อฟังสามี เคารพบุพการีของสามี รู้จักอดทนอดกลั้น เตรียมข้าวของเครื่องใช้อาหารให้แก่สามี พุดจาด้วยถ้อยคำที่เหมาะสมและมีการเตรียมตัวให้พร้อม นอกจากนี้เป็นหญิงให้รู้จักปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี การที่จะเข้าไปอยู่ในวังต้องให้รู้จักศึกษาเรียนรู้จารีตของพระราชินี กิริยามารยาทเพื่อที่จะนำไปประพฤติตนที่เหมาะสมตามขนบธรรมเนียม ไม่ควรเกียจคร้าน ไม่นอนตื่นสาย หมั่นแสวงหาความรู้ให้ตัวเอง ในอนาคตเป็นผู้มีศถาบรรดาศักดิ์ ชีวิตก็จะราบรื่น อย่าหวังพึ่งคนอื่น ให้พึ่งพาตัวเองเป็นสำคัญ การศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยให้คนมีความรู้ความสามารถ การที่จะเป็นมเหสี เป็นผู้นำเป็นเจ้าปกครองคนอื่น สอนคนอื่น ก็ต้องมีวิชาความรู้เพื่อที่จะได้รู้ทันคนและรู้จักแยกแยะประเภทคนดีกับคนไม่ดี ดังความที่ปรากฏต่อไปนี้

อันหนึ่ง	ให้ฉลาดรู้	เขียนฮีตราชา	
การใด	ผู้มียังประสงค์	ให้ฮีตทวนทำเกื้อ	
	ฝูงใดฮ้าย	เห็นขบวนยาเปรียบ	แม่เนื้อ
แม่รู้ว่า	คนชี้เหล่า	สอนเลี้ยงบตี	ลูกเฮย
สำหนึ่ง	พาโลดลั่น	หลับตื่นสุนสวย	
สำหนึ่ง	เป็นใจวาย	เปรียบมันมัวไ้	
	คนใดฮู้	จาฮุนแสงโลบ	
	ล่อนเล่าเลี้ยง	เสียหน้าเผือมัน	ลูกเอย
อันหนึ่ง	อย่าล่อนเลี้ยง	คนโจรใจบาป	
	รักเพื่อนซ้อง	เซ็นฮ้ายฮ่วมเฮือน	ลูกเอย
	คนใดฮู้ปากกว้าง	เว้าม่วนมีพะหย่า	
	คั้นเอามาในเฮือน	ไฟคองคางไ้	
	กุสอนไว้	อย่าโดนอย่าประมาท	

แม่นว่า หลับตื่นให้ คะนิงชั้นชู้ยาม ลูกเอย

(ลีลา วีระวงศ์, 1969: 58-59)

อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาคำสอน ที่ใช้สอนลูกสาวนั้นมักเป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่กระทำเพื่อสามี บุพการีเพราะในสังคมลาวสมัยล้านช้าง เพศหญิงจะมีสถานะภาพและบทบาทต่อยกกว่าเพศชาย ซึ่งเห็นได้จากสามีนางสุมณฑามินิสัยซู้ซ้า หน้าตาเป็นยักษ์ได้มาเป็นสามีภรรยาที่ต้องรักเช่นเดียวกัน

2) สอนแนวทางครองตนของลูกชาย

ในบทกลอนข้างล่าง นางลุนได้สอนสินไซว่า แม้ว่าตนเองจะเก่งกล้าและมีของวิเศษคอยคุ้มครองก็อย่าได้ประมาทต่อศัตรู เพราะศัตรูนั้นเป็นยักษ์ถือเป็นสัตว์เดรัจฉาน จะคิดหักหลังหรือทำร้ายได้ตลอด เตือนให้สินไซมีสติระมัดระวังตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศัตรูที่อันตราย การเก็บรักษาดาบและทะนุถนอมไว้ให้ดี ระหว่างเดินทางในป่านั้นภูตผีปีศาจตามป่าดงพงไพรมีมากมาย ล้วนมีฤทธิ์เดชมากมายให้สินไซนั้นระวังตัวเองอยู่ตลอดเวลา ส่วนอาที่สินไซออกตามหานั้นเมื่อพบแล้วก็ให้ระมัดระวัง อย่าเชื่อใจนาง แม้ว่านางจะถูกยักษ์จับตัวไป แต่ก็ได้อยู่ได้กินเป็นผิวเมียกันแล้ว ย่อมไม่เห็นผู้อื่นดีกว่าผิวเมียตน ดังนั้นสินไซอย่าได้หลงเชื่อใจง่าย ๆ ดังความที่ปรากฏต่อไปนี้

อันที่	ภัยขวางหลัง	ศัตรูมีมาก
	แสนล้ำซ่าง	ทอนเกล้าเผดผี
ฝูงนั้น	ฤทธิ์เดชกล้า	ฮ้อนยิงไฟกำลัป์
	พุมียา	ประมาทเขาถ้อถ้าน
อันว่า	ศรศิลป์แก้ว	ทั้งพระชั้นร์ของประเสริฐ
เจ้าแม่	เคียนคาดไว้	ระวังหมั้นอย่าไล แท้เนื้อ
คันว่า	กายด่านด้าว	เดินฮอดกุมพัน เมื่อใด
มันนั้น	ลางลือเขา	ก้าวแข็งซึ่งกำ
ให้ลูก	สามกษัตริย์เจ้า	เจียมใจจงถี้
	แม่ตีมถ้อย	แถมด้านแต่ประมาณ
อันหนึ่ง	ลอนจวบพ้อ	อาออกองค์กษัตริย์ กิติ
	อย่าได้จงใจดอม	ตั้งโดยแสงฮู้
	ชาติที่ใจหญิงนี้	ตลบแปลป็นง่าย
ฮู้ว่า	ยักษ์บ่แพ้แล้ว	เขาได้ค่องเคย
แม่นว่า	เดียร์จฉานเชื้อ	ภาษาโสมต่าง กิติ

ค้นว่า ได้เลือกกลัว กันนั่นก็หากหอน แม่แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 118-119)

ตามธรรมเนียมครอบครัวของคนลาว ผู้ที่เป็นลูกต้องได้รับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลรักษาพ่อแม่ เพราะว่าพ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก ให้ความอบอุ่นและอบรมบ่มเพาะให้ลูกเป็นคนดี พลเมืองดีของสังคม ผู้ที่เป็นลูกหากไม่รักพ่อแม่แล้ว ทำอย่างไรจึงจะมีใจรักชาติ รักบ้านเกิดเมืองนอน รักพี่น้อง วงศ์เครือญาติแห่งชาติได้ เพราะแบบนั้นลูกต้องรู้จักบุญคุณ กตัญญูทเวทต่อพ่อแม่อยู่เสมอ ผู้ที่เป็นลูกต้องแสดงออกถึงความรัก เคารพ ดูแลพ่อแม่ ให้ความอบอุ่น รักษาหน้าตาของครอบครัว แทนพ่อแม่อยู่เสมอ ดังสินไชเมื่อท้าวทั้งหกถูกจับไม่มีผู้สืบบัลลังก์ พ่อจำเป็นต้องไปนำเอาสินไชกลับคืนมาเป็นผู้ครองบัลลังก์แทน สินไชได้สำนึกบุญคุณของพ่อที่เป็นผู้ให้กำเนิดถึงจะไม่ได้เลี้ยงดูก็ตาม ในตัวบทนักประพันธ์ได้สั่งสอนสินไชว่าบุญคุณของพ่อนั้นยิ่งใหญ่หนักหนา แม่พ่อได้กระทำความผิดเพียงใด คือขับไล่สินไชและแม่ออกไปอยู่ป่าก็ตาม ถ้าไม่มีพ่อ สินไชก็ไม่ได้เกิด ดังนั้นสินไชก็ควรให้อภัยพ่อและสำนึกในการตอบบุญแทนคุณพ่อด้วยการกลับไปปกครองบ้านเมืองแทนพ่อ เนื่องจากว่าถ้าไม่มีผู้ปกป้องสืบทอด บ้านเมืองจะถูกประเทศอื่นมารุกรานและไม่มีผู้สืบต่อดูแลรักษา ลูกผู้ใดหากปฏิบัติไม่ได้เหมือนที่กล่าวมานั้น เขาเรียกว่า ลูกเนรคุณ ถึงลูกจะมั่งมีร่ำรวย เป็นเจ้านายมียศตำแหน่งเท่าใดก็ตาม ก็จะถูกสังคมกล่าวหา วิพากษ์วิจารณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เหมือนท้าวทั้งหก

เมื่อนั้นลือเดชไท้	ท้าวชื่อสินไช
จงใจขาน	ขอບคุณพระองค์เจ้า
พ่อหากคุณคามแท้	เทิงทะเล้งลือเก็ง
ไต่ยะโลกล้าน	ลือเพี้ยนพำเสมอ เจ้าเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

พอจักให้ชั่วช้า	สหายพุนไปควร พระเอย
เหตุว่าคุณคามเบื่อง	สองพระยายังยั้ง
โลกเล่าไว้	เรารู้ชั่วบุรม เจ้าเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 382)

3) สอนแนวทางการปฏิบัติให้หลาน

การเป็นหลาน แสดงออกผ่านการเคารพญาติผู้ใหญ่ ด้วยท่าทางการประพฤติ ในการติดต่อกับผู้ใหญ่ต้องแสดงออกท่าทีความรัก ความนับถือ ช่วยเหลือผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่ก็ให้ความเอื้ออารีและเอาใจใส่ ดูแลต่อผู้เป็นลูกหลาน ต้องมีการเคารพยำเกรงกัน ดังสันทะที่ไปนำเอาอาพอไปถึงเมืองก็ไม่กล่าวขออนุญาต เป็นการไม่เคารพและให้เกียรติต่อผู้เป็นอาถือว่าเป็นการลบหลู่ศักดิ์ศรี ดังยักษกุมพันกล่าวว่า

เถิงว่าวงศ์สาสุ
แม่่นชื่อแสนผิตแท้
ลือเล่ามาอดอ้าง
มาบ่คูน้ำหน้า
ยงว่าเป็นอาวเขย
สังว่ามาหักหน้า

ก็หากเมียกูแท้
สัญญาคงชอบกันแม่
ลวงแค้นข่มเหงชวดนี้
กูชื่อกุมพันสะหนอยนั้น
ก็บ่ดูเป็นเถ้า
พออายุพงเพื่อน กันนี้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

จากบทกลอนเมื่อสันทะไปถึงเมืองยักษก็ไม่กล่าวขออนุญาตกลับยักษกุมพัน สันทะได้ลักลอบเข้าชิงเอาอาสุมณฑา การกระทำเช่นนั้นมันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นการไม่เคารพและให้เกียรติต่อผู้เป็นอา ถึงแม้ว่ายักษจะไปลักพาเอานางสุมณฑามาโดยที่ยังไม่สู้ขอได้แต่งงานกันก็ตามแต่นางก็ขึ้นชื่อว่าเป็นเมียแล้ว อยากรก็ตามสันทะก็ต้องนับถือยักษกุมพันเป็นอาเพราะว่ามีลูกด้วยกันถือว่าเป็นญาติกันมีสายสัมพันธ์ในนามเป็นอาไม่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นได้ ดังนั้นสันทะก็ต้องยอมรับและให้เกียรติเคารพต่อกัน ดังยักษกุมพันกล่าวว่า

นางนี้อากูแท้
พอจึงใช้
บัดนี้มาเห็นแล้ว
มิงท่านเถ้า

มิงลวงลักลอบ มาตาย
กูให้ไตตามท่านเอย
สินางคีนคอบ
คิงฮ้อนฮ่อมไต นั้นเด

.....
จาฮิตเมียฮ่อมข้าง
มิงนี้มาร่าลักได้
ครองเมืองนี้

.....
คิงใช้แอวอม แท้ตาย
โดยตั้งสันแหแล้ว
บ่ตายตามเถ้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235-236)

ตัวอย่างจากบทกลอนยังสอนให้รู้ว่าการที่จะให้คนอื่นยอมรับนับถือเรานั้น ไม่ว่าจะ
เป็นหลานหรือเป็นเขยก็ต้องเข้าตามตรอกออกตามประตู ทำตามจารีตประเพณีทางสังคม คือผู้เป็น
หลานก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามสถานะภาพของตนเอง หลานต้องเชื่อฟัง อ่อนน้อมถ่อมตนเคารพ
ผู้ใหญ่ การที่จะไปเป็นเขยก็ต้องไปสู่ขอฝ่ายหญิงตามขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม

4) สอนแนวทางการปฏิบัติตนที่กบ้น้อง

สายสัมพันธ์พิเศษระหว่างพี่กับน้อง เหมือนกิ่งก้านและลำต้น ผู้เป็นพี่ชาย พี่สาว
ต้องมีจิตใจที่มีความรับผิดชอบต่อผู้ที่เป็นน้องไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ เตรียมพร้อมช่วยเหลือกันฟันฝ่า
อุปสรรค มีความรับผิดชอบแบ่งสุขแบ่งทุกข์ สายสัมพันธ์พี่น้องอันดีงามนี้ได้สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ
ของลาวที่ขนานนามว่าขุนบุมมีลูกชายเจ็ดคน ถือว่าเป็นครอบครัวที่มีลูกหลายคนก็คือมีพี่น้องหลาย
คน ขุนบุมผู้เป็นบิดาได้สั่งสอนให้บรรดาลูกก็คือพี่กับน้องให้มีความรักสามัคคีปรองดองรักใคร่กลม
เกลียวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักให้อภัย ห้ามทะเลาะวิวาทกัน ดังคำกลอน (ขุนบุม, 1967: 44-46)
“อย่าข่มเหงกันนั้น อันหนึ่งเมืองพี่ให้ เป็นใหญ่สมศักดิ์ อย่าได้พาโลบหลายยาดเลวเมืองน้อง
คั้นว่าเมืองน้องยังอยู่สร้าง เสวยราชฎ์ครองธรรม ให้หมั่นมีค่าแพง ข้าวสารถึงอ้าย อันว่าภัยพี่ตก
เมืองน้อง อย่าเอาให้สังคิน กันเนอ ภัยน้องตกท่งอ้ายให้คินให้แก้กัน” จากตัวอย่างกล่าวถึงผู้เป็นพ่อ
ได้สั่งสอนพี่น้องให้มีความรักสามัคคีปรองดองกัน ในเรื่องสินไซก็กล่าวถึงพี่กับน้องโดยเฉพาะ
พระยาภูตสะลาดและนางสุนันทาเป็นลูกของพระยาธรรมจักร และลักขสุพรรณ ที่ปกครองเมืองเป็ง
จาล ทั้งสองได้สวรรคตแล้ว ยังเหลือแต่พี่น้องที่จะดูแลช่วยเหลือกัน พระยาภูตสะลาดผู้เป็นพี่ก็ต้องทำ
หน้าที่แทนผู้เป็นพ่อและแม่ทุกอย่างเป็นเสาหลักแก่ครอบครัวในการดูแลน้อง เมื่อยักษ์กุมพันมาลักพา
ตัวน้องสาวของตนเองไปพระยาภูตสะลาด ต้องทนทุกข์ทรมาน กินไม่ได้ นอนไม่หลับเป็นทุกข์แสน
สาหัส เมื่อตนเองทำหน้าที่ในการดูแลปกป้องน้องสาวไม่ได้ พระยาต้องค้นหาทุกวิถีทางเพื่อที่จะ
ช่วยเหลือน้องกลับคืนมา คือต้องออกบวชเพื่อศึกษาค้นหาเรื่องราวต่าง ๆ ดังความต่อไปนี้

ดูตั้งเวลาสาม

โคจกโคจรต้น

ต้นลอบบ้าน

คอบคิงคองเนื้อ

เดินนำน้องนาค

หลายชั้นสืบดู

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 23)

อันว่าจอมใจน้อย

ก็หากยังผู้น้อย

นางลุนเจ้าแม่กูนี่

สุเจ้าค่อยสอนน้องเอย

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 60)

นอกจากนี้แม่ของนางทั้งเจ็ดยังได้สอนลูกสาวทั้งเจ็ดว่าเป็นพี่น้องก็เปรียบเสมือนมีสายเลือดเดียวกัน ดังนั้นให้รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือกัน ในเวลาไปอยู่ที่อื่นห่างไกลจากพ่อแม่ ลูกก็ต้องรักดูแลสามัคคีกันไว้ การตัดพี่ตัดน้องก็เหมือนตัดเลือดตัดเนื้อของพ่อแม่ ความเป็นพี่เป็นน้องไม่สามารถตัดขาดจากกันได้ ในตอนมีปัญหาเรื่องราวต่างๆ ก็ต้องช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาและรายงานให้พ่อแม่ได้รับรู้ โดยเฉพาะ ที่เป็นน้องคนเล็กหรือคนเด็กกว่า ต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะว่ายังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ไม่ว่าพี่หรือน้องกระทำผิดหรือหลงผิดที่ผิดทางก็ตักเตือนบอกสอน ดังความที่ปรากฏต่อไปนี้

อันว่าจอมใจน้อย
ก็หากยังผู้น้อย

นางลุนเจ้าแม่กูนี่
สู่เจ้าค่อยสอนน้องเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 60)

ส่วนสินไซ สังข์ทองและสีหะ ถึงแม้ว่ามีแม่คนละแม่ แต่พ่อคนเดียวกัน ทั้งสามพี่น้องรักสามัคคีช่วยเหลือกันในยามคับขัน แม่สินไซได้บอกสอนให้สินไซต้องดูแลพี่และน้องของตนให้ดี ด้วยความเป็นห่วงเป็นใยสังข์ทองต้องเดินทางไปก่อนเพื่อสอดส่องเตือนสติ ปิดป่าหนทางให้สินไซเดินทางไปได้สะดวกสบายและปลอดภัย ส่วนสีหะยังทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองพี่น้องไม่ปล่อยปลະละเลย ให้พี่ทั้งหกอยู่โดดเดี่ยวคอยอยู่เคียงข้างพี่ เป็นผู้เฝ้าดูแลติดตามการเคลื่อนไหวของพี่น้องทั้งหลาย เมื่อมีปัญหา ก็จะปลอบและให้คำชี้แนะ ส่วนสินไซนั้นต้องดูแลทั้งพี่และน้องให้ดี แต่ถ้าเป็นพี่น้องกันแล้วไม่รักสามัคคีกันเหมือนพี่ทั้งหก คิดจะทำร้ายพี่น้องด้วยกัน สุดท้ายคนที่เสียใจที่สุดก็คือพ่อแม่และตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อันว่า สี่หราชทำว
อย่าได้ ไลบาชาน
อันที่ หกหลานแท้
แม่สั่งเจ้า

เจ้าอ่อนสังข์ทอง ก็ดี
ให้ค่อยทวนทำเกื้อ กันเนื้อ
ใจยอมอย่าเชื่อ เขาเนื้อ
ใจแจ้งจื้อความ แม่เนื้อ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 119)

แม้งหนึ่งว่ายหว่างน้ำ	เถิงท้าวทั้งหก
เขาก็เนาไฟเพียง	อยู่คองคอยน้อย
สีโห่ท้าว	เทียมบารักเฮ่ง
พระพี่น้อง	เนืองเฝ้าอำเฮียน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 322)

5) สอนแนวทางที่สามิภรรยาควรปฏิบัติต่อกัน

สถาบันครอบครัวของลาวมีการเปลี่ยนแปลงตามการขยายตัวของประวัติศาสตร์ บทบาท องค์ประกอบครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะสมัยใดก็ตาม สถาบันครอบครัวก็ยังเป็นเสาหลักค้ำจุนสังคม ภายใต้ระบบเกาศักดินานายทุน ครอบครัวคือหน่วยการผลิตในเวลานั้น ผู้บัญชาสูงสุดก็คือบรรพบุรุษหรือพ่อแม่ ผลประโยชน์ทั้งหมดคือขึ้นกับครอบครัว ครอบครัวใดจัดตั้งดี มีกำลังแรงงานมาก ผลิตผลมีความรับผิดชอบ ครอบครัวนั้นมีกินมีใช้ เวลานั้นบรรดาฮีตคองเชื้อสายตระกูล ได้ถือบทบาทของลูกผู้ชายกว่าลูกผู้หญิง การมีสามิภรรยาขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็นพ่อแม่ บางครั้งก็ยกให้พี่ๆ น้องๆ ไกลชิด การเลี้ยงดูลูกก็ทำแบบสมณะ ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากสังคมเท่าที่ควร

ผู้เป็นภรรยาต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สอดคล้องเพื่อทำหน้าที่แม่เรือนของตนให้ดี ภรรยาของตนเป็นคนขยันหมั่นเพียร อดทน ผ่านอุปสรรคต่างๆ หลายประการในการทำงานเป็นผู้นำ อยู่ในครอบครัว นับตั้งแต่งานจับจ่ายถึงงานใหญ่ๆ ในชีวิตครอบครัวด้วยวิธีที่มีระเบียบวินัย ง่ายตาย เพื่อให้ลูกและสามีอุ่นใจที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ สร้างความเชื่อมั่น เป็นคนที่ซื่อสัตย์ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นไปด้วยกัน ไม่ทอดทิ้งดูแลลูก ดังเช่น นางจันทาและนางลุน จากความที่ปรากฏต่อไปนี้

แม้นชื่อเป็นโสมร้าย	เดี๋ยวจ้างงาน กิติ
ข้าขอเพียงเลี้ยงไว้	ตามหลังแต่บุญพระเอย
ข้าขอไปตามติด	อยู่ดงดอมน้อย
แม้นจักถมถองข้า	ขอฮ้องเพียงลูก
แม้นจักฆ่าแซ่ไว้	ในน้ำก็บวง ได้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 83)

ผู้ที่เป็นภรรยาที่ดีเวลาใดก็พูดอ่อนน้อมถ่อมตน กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหว การประพฤติเคร่งครัด ไม่แสดงความทะเยอทะยานออกมา ไม่อวดเก่งทะนงตัว พุดมากเกินไป นั่นคือคุณลักษณะของภรรยา ดังนางสุมนทาเมื่อยักษ์กุมพันไม่อยู่นางก็ไม่สนใจชายใด นางกล่าวต่อสินไชว่า

นางมีสามีแล้ว ไม่ควรที่จะมาหยอกล้อ พุดจาเชิงซู้สาว และนางรักยักษ์กุมพันคนเดียว ไม่คิดนอกใจ
ยักษ์กุมพัน ดังข้อความว่า

ภูนี้มีไซ้สามานย์เชื้อ หยงเกกวางภาค
ผัวกูยยังอยู่ซ้อ ชมซู้บไซ้การ ท่านเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 322)

ภรรยาเวลาใดก็มีความหวังอยากให้สามีของตนเป็นคนรอบรู้ ฉลาด รับประกันการ
งานต่างๆ ในครอบครัว อยากให้สามีเป็นเสาหลักเป็นที่พึ่งของภรรยา ดูแลลูก มีความหวังอยากให้
สามีพาทำมาหากิน นำพาสร้างภาษาครอบครัว อยากให้สามีมีจิตใจกว้างขวาง ภรรยาจะไม่ชอบสามี
ตระหนี่ คับแคบ ว่าร้าย หูเบาไม่มีเหตุผล ไม่นอกใจภรรยา รักลูก ในตัวบพระยาบุตรราช ทำหน้าที่
ของพ่อและสามีไม่ได้ดี คือซบไล้ภรรยาและลูกออกจากวังไปอยู่ในป่าทั้งที่ภรรยาเพิ่งคลอด และลูกก็
ยังเป็นทารกอยู่ ทำให้ครอบครัวต้องลำบากแสนสาหัส ดังบทกลอน

ข้านี้มีไซ้ปัดจากแท้ เดิมทันเทียมราช
ฮักบ่น้อย นำให้ที่ประสงค์
คำเคื่องพร้อม ประสงค์แพงเพียนท่าน
คิดยากได้ลูกแก้ว กระทำน้อมเหนี่ยวอินทร์
บัดนี้ลูกประกอบได้ โดยตั้งอันหันนี้แล้ว
เถิงว่าเป็นประการใด ก็ไปควรกะทำร้าย
อันนี้เป็นดั่งลือฟั้น ผัวเมียเงินขาด
เลี้ยงลูกน้อย นานเยื่อนยากคน
เมียท่านปะสุตรมัน มีชูปสองสี
เป็นยิงพอลิบสอง รูปงามเรียงหน้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 390)

นางจันทาและนางลุน ได้ดำเนินสามีของตนอย่างหนัก เป็นพ่อควรมีความรับผิดชอบ
ต่อลูก ถึงแม้ว่าลูกจะเกิดมาเป็นคนแปลกประหลาด เป็นหอย เป็นช้าง จะเป็นอะไรก็ตามก็เป็นลูกของ
ตนเอง แม้ว่าจะทุกข์ยากลำบากดูแลไม่ไหว ก็ไม่ควรทอดทิ้ง ดังเรื่องนางสิบสองพ่อแม่มีลูกหลายคน
เลี้ยงไม่ไหว ครอบครัวขัดสนก็เลยคิดที่จะเอาลูกไปปล่อยป่า ลูกๆ ต้องทุกข์ทรมานอดโรยหาผลไม้
ต่างๆ กินเป็นอาหาร ภายหลังมาเมื่อพ่อแม่รำรายมือยุมีกินก็คิดถึงลูกๆ ทั้งสองพากันไปตามหาลูก
แต่เห็นลูกกลายเป็นลิงหมดแล้ว ร้องไห้เสียใจในภายหลัง นางได้กล่าวถึงเรื่องนางสิบสองมา

เปรียบเทียบเพื่อเป็นการสั่งสอนเป็นตัวอย่างให้สามีเห็นในการกระทำของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ลูกยังเป็นเด็กไร้เดียงสาไม่รู้จักอะไรเป็นคนบริสุทธิ์ ที่พ่อแม่ควรรักเอาใจใส่ดูแลทะนุถนอมเหมือนแก้วตาดวงใจของตนดังพ่อแม่ของนางทั้งเจ็ด

เองอันหนึ่งพ่อก่อยิ่งเพี้ยน	พลันเลือดในอก
ดูตั้งควาโกสุด	บ่วงไปได้
.....
ท่อกว่าทั้งเจ็ดไท้	คือตาในยะเนตต์
ให้แม่ควัดเขี้ยวถ้วน	ถวายได้ตั้งสื่อ แม่แต่

(สีลา วีระวงส์, 1969: 57-58)

การแสดงความรัก ความผูกพันของบิดามารดากับบุตรอย่างลึกซึ้ง พ่อเปรียบบุตรดังโลหิตในอกซึ่งหมายถึงหัวใจหรือก้อนโลหิตมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของพ่อ แม่ควรรักลูกเท่ากับดวงตาที่ลุ่มลึก ดวงตาคืออวัยวะที่สำคัญยิ่ง คนเรามองเห็นสรรพสิ่งผู้คนได้ด้วยดวงตาทั้งสอง หากขาดดวงตาก็มองไม่เห็นชีวิตก็มีตม่น ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น การควักลูกตาออกมามันเป็นสิ่งที่เจ็บปวดทรมานแสนสาหัสอาจทำให้เสียชีวิตได้ ดวงตาจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนหวงแหนเท่ากับชีวิตของตนเอง การเปรียบความรักลูกเท่ากับรักดวงตาจึงเป็นความรักที่หวงแหน ทะนุถนอม ปกป้องเอาใจใส่หากสูญเสียไปก็เหมือนขาดแสงสว่างในชีวิต

ฉิวาโพบภัยต้อง	นางใดบังเกิดก็ดี
ฝูงพี่น้อง	ยาฆ่าเล่งลี่ย แม่เนอ

(สีลา วีระวงส์, 1969: 59)

ครอบครัวยักษ์กุมพันธ์ก็เป็นครอบครัวหนึ่งที่รักลูกรักเมียให้ความอบอุ่นช่วยเหลือจนนางสุนันทาใจอ่อนเกิดมีความรักต่อกันจนไม่ยอมกลับบ้านเกิดของตนเอง กุมพันธ์เอาใจใส่ดูแลครอบครัวเป็นอย่างดี และนางสุนันทาก็รักยักษ์กุมพันธ์ ถ้ายักษ์กุมพันธ์เสียชีวิต นางก็ยังรักและห่วงใยไม่ทิ้งลูก เมื่อสินไซพานางกลับเมืองเป็งจาล นางก็ไม่ยอมต้องไปตามลูกกลับมาจนได้ เพราะว่า ลูกไม่เหลือใครแล้ว สินไซต้องยอมไปสู้กับพญานาคเพื่อแย่งชิงนางจันทากลับมาให้แม่ ดังข้อความว่า

นางนั้นตนเดียวค่าง แกมพงพันนาค

ว่าจักปะไปน้อง

หนีได้ตั้งลือ นั้นเด

ยามเมื่อพ่ออยู่ห้อง

ยังไปเป็นโผย ตั้งนั้น

ปีเดือนถาม

ข่าวกันพอรู้

เป็นตายฮ้าย

ดีโดยดอมพ่อ จริงตาย

บัดนี้พอก็ตายจากแล้ว

ลือชู้รุ่งนางน นี้เด

(สิลา วีระวงส์, 1969: 275)

จากตัวอย่าง แสดงให้เราเห็นว่าการเป็นพ่อเป็นแม่ไม่ควรทอดทิ้งลูก พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นช่างทำหน้า ให้ความปกป้องคุ้มครองครอบครัว นำครอบครัวให้พบกับความสุขราบรื่น เป็นผู้ที่มีสติปัญญาสั่งสอนแนะนำ เอาใจใส่ห่วงใยภรรยาและลูก มีความรู้ความคิดที่จะนำครอบครัวให้พบความสุขได้ ครอบครัวซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และลูก ต้องมีความรักความสัมพันธ์กันอย่างเต็มเปี่ยม มีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะว่าพลเมืองผู้นั้นได้กำเนิดเกิดขึ้นและเติบโตอยู่กับครอบครัว นับตั้งแต่เวลาอยู่ในท้องแม่จนถึงเป็นพลเมืองคนหนึ่ง ผู้ที่เป็นพ่อแม่ได้ฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อลูก การที่ได้เกิดและเลี้ยงดู ดูแลลูกนั้น ไม่อาจจะวัดได้ การศึกษาอบรมสั่งสอนลูกให้กลายเป็นพลเมืองดีคือภาระหน้าที่อันหนักหน่วงในจรรยาธรรมของผู้เป็นพ่อแม่ ผู้เป็นพ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างรวมทั้งแบบวิธีการกิน การพูดจา ทำทางและการแสดงออกของสายสัมพันธ์ สามภรรยาต้องรักกันอย่างแท้จริง นับถือซึ่งกันและกัน ต่อพ่อแม่ที่มีอายุแก่เฒ่าแล้วต้องเคารพหมัดหัวใจ ประณินบัติท่านต่อกับเพื่อน ต้องนับถือรักกัน (ผู้ใหญ่กว่าต้องแสดงความเคารพนับถือ) ต่อกับข้างล่าง (ผู้น้อยกว่าต้องแสดงความเคารพนับถือ) ต่อผู้ที่ประสบความลำบากต้องเต็มใจช่วยเหลือ

6) ท้าวสินไซ สอนและสั่งลาหมูส์ตัวในป่า

สินไซจะได้เดินทางกลับเมืองเบ็ญจาล จึงได้สั่งสอนและสั่งลาสัตว์ในป่า ให้มีความรัก ความเคารพเชื่อฟังซึ่งกันและกัน และช่วยกันรักษาดูแลป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของตน ดังความต่อไปนี้

บัดนี้

กูจักพากเพื่อนพร้อม

เมื่อสู่เบ็ญจาล ก่อนแล้ว

ทั้งปวงสุ

อยู่ยืนอย่าเศร้า

อยู่ดีเยอ

มะยูลาเค้า

ประทิศเทียนทรงเทพ

ตะหลุมไก่อุ้ม

กาน้ำเจ้าจง

ยางขาวเข้ม

เซียงซุมชายกวาก

เต็มต่องแต่

คำเกี่ยวก่านแซง

อุบลวาฮุ้ง

ตาในแกกระรอก

	จิบกำป้อ	เปี้ยฝ้ายกะแดบดิน
ฝูงนี้	เคยเลียบน้ำ	แนมชอกชานหนอง
สุหาก	ชุมชวเดี้ยว	อย่าปองปูนแพ้ กั้นเนอ
ชุมหนึ่ง	แกงกกเอี้ยง	อำภาโพนโดก
	เข้าป่าวไม้	ลำลัวบ่างบน
	ลับโปป้อง	สังกาก็่าน
สุหาก	แองฮ้ายไม้	คอยเล้มลูกไฮ
อย่าได้	วิวาดฮ้าย	hengบีบเบียนกัน
	คำกุสอน	ใสใจจำไว้
ขุนหนึ่ง	กะทาทองไท้	ยุงข้าวเขาค้อ
	จิบจาบจ้อย	คณาขุ่มขาบเขียว
	สัพพะจีจู้	คว้แทตกลางเข็ด
	แฉวซูหา	ใสโกบกาเอี้ยง
	ยาสูบเส้า	ชิงกันกินเหยื่อ
	ไผหากควัดเขี้ยได้	ดาเลียงลูกมัน แท้เนอ
	แดนไผไว้	ยากายขงเขต กั้นเนอ
	ตัวใหญ่ตุ้ม	ตัวน้อยสั่งสอน กั้นเนอ
แม่นว่า	สรรพสิ่งซ้าง	คะณาทอกหวายทอง กี้ดี
	กวางทรายฟาน	ละมั่งหมีเมื่อยเม่น
	มอมเยืองไก่	หมูชิงกระแตต่าย
	กะเส้นฮอกจ้อน	เห็นอ้มห่านหอม
	หมูหมาม้า	กระทางปอมแลนลีน กี้ดี
	จีไก่กาบแย้	ค่านาเกี่ยวก่างตอง
	เจียจองเค้า	คางควาปี้ย่าง
ฝูงหมู่	เคยไตเต้น	โตนค้ำค่างชะนี
	สัพพะโค่งเขี้ยว	อำอ้อยลายเหลือง กี้ดี
สูอย่า	กวนแสนสัตว์	หมู่ฮุนแสงน้อย
แม่นว่า	แหลวหลวงเค้า	พานโตนตัวพี กี้ดี
	ฮู้งเฮ้วฝ้าย	พานปีกะออกหลวง
	แนวสูฮ้าย	จังไรแพ้เพื่อน
อย่าได้	ชิงชูดหย้า	หยมเค้าคะโยบเต็ง เพื่อเนอ

คำกู่ตั้ง ยาดาดนล่อง จริงเนอ
 อาฆาตหมั้น แขนวไว้เวทนา แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 399-401)

สินไซกล่าวถึงสัตว์ป่ากลับสู่เมืองเป็งจาล สอนสัตว์ต่างๆ ในป่าและขอบคุณสัตว์ทั้งหลายที่ได้เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฟังพาอาศัยกัน บัดนี้ได้ถึงเวลาที่ต้องกลับเมืองเป็งจาลแล้ว จึงขอสั่งสอนให้สัตว์ป่าทั้งหลายให้อยู่ในป่านี้ อย่าได้มีความโศกเศร้า อยู่เย็นเป็นสุข สัตว์ป่าทั้งหลายอาศัยอยู่ในป่าเดียวกัน ให้ดูแลซึ่งกันและกัน อย่าได้ทะเลาะกัน อย่าเบียดเบียนเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ให้ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน หากอาหารได้ให้แบ่งปันกัน ช่วยเหลือดูแลกันเวลาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย สัตว์ใหญ่ก็ให้ดูแลสัตว์เล็ก สัตว์เล็กก็ให้เชื่อฟังสัตว์ใหญ่ ช่วยกันรักษาปกป้องดูแลป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของตน

7) สอนแนวทางการปฏิบัติตนให้อาสมุณฑา

เมื่อนั้น	บากล่าวต้าน	โบลูบอองค์
อย่าได้	เคื่องแคนคิต	ฮ่าทวนทานฮ้าย
เฮาจัก	อธิบายด้วย	อันใดคาที่ ไปนั้น
	ดีชั่วให้	สองเบื่องเป่าเสนอ แม่เอย
อันหนึ่ง	กบเขียดแคว	คาคาดฮู้ไป เมื่อใด
	อย่าได้คองเป็นตี	ส่วนซีวังแวนส้วย
เหตุว่า	ศัตรูเค้า	ขโมยมันมีมาก
แสงฮู้	เข้าสู่เงื่อม	สะกอยกันแห่งกา บ่อยาแล้ว
ปูนตั้ง	คนบอดไม้	บุญผ่องผลา
คั้นว่า	ไกลพงศา	ยอมวายแวนขึ้น
อันหนึ่ง	มณีไซเชื้อ	พิทูนธรรมราช กิติ
	คั้นเสด็จจากถ้ำ	เงงเงื่อมเที่ยวไป
แม่จัก	เดินเทดท้าว	ไปต่างตนเดียว กิติ
	แดนใดเห็น	หากปูนเป็นเจ้าของ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 435)

หลักคำสอนที่ปรากฏในเรื่องสินไซนั้นสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของสังคมในสมัยลาวล้านช้าง ที่สอนให้ผู้คนเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีวิธีการปฏิบัติการประพฤติดีที่ติดต่อผู้อื่น มีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เชื่อฟังพ่อแม่บุพการี มีความ

เป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้สังคมสงบสุข ดังนั้น เรื่องสโนไซจึงมีบทบาทหน้าที่ในการศึกษาอบรมสั่งสอน ให้คนลาวยึดมั่นในศีลธรรม ไม่ลุ่มหลงในอบายมุข มีจิตใจดีงาม มีกิริยามารยาทเรียบร้อยอ่อนน้อมถ่อมตน มีการวางตัวที่ดี รู้จักดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง สอนให้รู้จักรับผิดชอบหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง มีความกล้าหาญ อดทน ขยันหมั่นเพียรทำงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน สอนให้รู้จัก เคารพเชื่อฟัง รักใคร่สามัคคีกลมเกลียว มีความเมตตา จงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อผู้ปกครอง ครอบครัวและเครือญาติ เช่น ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา พ่อแม่ พี่น้อง ผัวเมีย แนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดความมั่นคงต่อสถาบันครอบครัว ทำให้ครอบครัวเป็นสุขเกิดความร่วมมือกันสร้างประโยชน์ต่างๆ คำสอนต่างๆ ที่สอดแทรกในเรื่องกลายเป็นแบบแผนในการประพฤติและใฝ่หาคำสอนความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตของคนลาวได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต และยังสามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เกิดการยึดมั่นในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้น สโนไซน่าจะเป็นคู่มือสำหรับชาวลาวที่ได้นำมาปฏิบัตินำมาประยุกต์ใช้ในการสั่งสอนคนในสังคมปัจจุบันให้เป็นพลเมืองดีของสังคม

4.3 บทบาทหน้าที่ด้านประเพณีพิธีกรรม

“สโนไซ” ถือเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดยังมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจของคนในสังคมช่วยเสริมสร้างความคิดให้คนมีจริยธรรม มีศีลธรรม มีความสามัคคี มีความรักชาติ และยังเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศ การเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องสโนไซก็คือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมลาว อาจจะช่วยให้เข้าใจระบบความคิดและวิถีวัฒนธรรมของคนลาว วรรณคดีเรื่องสโนไซนอกจากมีเนื้อหากล่าวถึงการศึกษาและหลักคำสอนแล้วยังปรากฏมีประเพณี พิธีกรรม และผู้คนในชุมชนยังมีการยึดถือตาม ประเพณี ฮีตสิบสอง ที่บรรพบุรุษได้นำพาประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น การเทศน์ การรำถวาย การบวงสรวง การเสียนซี เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอให้เห็นรายละเอียดดังนี้

4.3.1 สโนไซกับขนบและธรรมเนียมการเทศนาของพระสงฆ์ลาว

วรรณคดีเรื่องสโนไซ มีบทบาทด้านศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏในสังคมลาว โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมการเทศนาของพระสงฆ์ลาวปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องสโนไซ ซึ่งความหมายของคำว่า “ขนบ” ตามความหมายในราชบัณฑิตยสถาน (2556: 165) หมายความว่าแบบอย่าง, แผน, ระเบียบ, ขนบธรรมเนียม หมายถึง แบบอย่างที่ยึดกันมา และคำว่าขนบประเพณี หมายถึงจารีตประเพณีที่วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้แล้ว จากความดังกล่าวสรุปได้ว่า ขนบและธรรมเนียมนั้น หมายถึงการ แบบแผนและแบบอย่างที่ยึดกันมา

การเทศน์ ในงานบุญที่สำคัญตามประวัติของเรื่องสินไซพบว่า ชั้นแรกหนังสือเรื่องสินไซ แต่งเป็นร้อยแก้วหรือเป็นหนังสือเทศน์เหมือนหนังสือชาดกทั้งหลาย ต่อมาภายหลังทำวปางคำจึงแต่งเป็นคำกลอนใช้สำหรับอ่านฟังในเวลาที่มีเหตุการณ์งานบุญที่สำคัญ เช่น งานงันเฮือนดี (งานศพตอนกลางคืนที่นิยมอ่านหนังสือผูก) การอยู่กรรม (สิลา วีระวงส์, 2512: 7-8) จากคำอธิบายของสิลา วีระวงส์ กล่าวว่า เรื่องสินไซเป็นเรื่องที่รับใช้สังคมในหมู่ชาวลาวในงานศพ แสดงว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทหน้าที่ในการเยียวยาความโศกเศร้าของผู้คนในอดีต เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณาได้ว่า วรรณคดีเรื่องดังกล่าวคงเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมไม่น้อยในอดีต พระไพวัน มาลาวง กล่าวว่า วรรณคดีสินไซ แม้จะมาจากวรรณคดีที่จดจารไว้ในใบลานและมีกันทั่วไปในวัดวาอารามก็จริง แต่ในหมู่ชาวลาวทั้งพระสงฆ์และฆราวาสยังถือกันว่า วรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีสำหรับพระหรือวรรณคดีชาดกนอกนิบาตในพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีประจำชาติลาว ดังจะพบว่าสายธารเรื่องราวสินไซได้อยู่ในความทรงจำของผู้คนชาวลาว ไม่ได้ลุดถอยลงเมื่อเทียบกับอดีต เพียงแต่วรรณคดีเรื่องดังกล่าวได้รับการปรับให้รับใช้สังคมในมิติที่แตกต่างจากในอดีต ซึ่งใช้เทศน์งานศพ วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซนี้ ทำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาดังนี้

ภาพประกอบที่ 16 หนังสือเทศน์ใบลานเรื่องสินไซ ที่หอสมุดแห่งชาติลาว

พระสงฆ์ลาวมีการเทศน์เรื่องสินไซด้วย แสดงให้เห็นว่ายังมีการรักษาและสืบทอดขนบการเทศน์เรื่องสินไซอยู่ตลอดเวลา เปรียบเทียบกับประเทศไทยในบางพื้นที่ ที่มีการเผยแพร่วรรณกรรมเรื่องสินไซเช่นเดียวกับที่ประเทศลาว แต่ไม่ปรากฏพบว่ามีคนนำเรื่องราวสินไซมาใช้ในการเทศนา สินไซมีบทบาทต่อสังคมลาวในมุมมองที่สะท้อนแนวความคิดความเชื่อเฉพาะของคนลาว และอยู่ในวิถีชีวิตของคนลาว เช่น จะเห็นว่าพระสงฆ์ลาวนำไปเทศน์ในงานบุญ งานศพ อยู่ไฟ หรือแม้แต่ประเพณีบุญฮีตสิบสอง และแต่งเรื่องเข้าทำนองในกลอนลำและบางครั้ง พบว่ามีคนนำไปแต่ง

เป็นกลอนลำแสดงบนเวที ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ประเพณี พิธีกรรม โดยแสดงผ่านพระสงฆ์ทำให้การเทศน์เรื่องสินไซมีความศักดิ์สิทธิ์ความศรัทธาต่อผู้ฟังเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อและเข้าใจร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนของชาวลาว สอดคล้องกับ ปราณี วงษ์เทศ (2545: 137) อธิบายว่า ชาดกเป็นนิทานที่แสดงผ่านพระสงฆ์มีความศักดิ์สิทธิ์ผู้ฟังก็ฟังด้วยความศรัทธา โดยพระสงฆ์เองก็ได้แทรกจริยธรรมของตัวละครลงไปในความนึกคิดของผู้ฟังด้วย ชาดกที่ใช้ในพิธีงานเฮือนดี ชาวลาวได้มีพิธีอ่านหนังสือในงานศพเพื่อให้ชาวบ้านที่มาเผาศพและญาติของผู้ตายคลายเศร้าโศก

ภาพประกอบที่ 17 หนังสือเทศน์โบาลานเรื่องสินไซที่วัดดงเมียง นครหลวงเวียงจันทน์

4.3.2 สินไซกับขนบและธรรมเนียมการเสียงเซียมซี

การเสียงทายถือเป็นอีกหนึ่งความเชื่อของคนในสังคมลาว โดยการเสียงทายจะมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับการตกลงกันในการเสียงทายครั้งนั้นว่าจะกระทำในรูปแบบใด เช่น การเสียงทายโดยนำสิ่งของไปไหลลงแม่น้ำ เสียงทายโดยการนำเมล็ดข้าวสารมานับ การเสียงทายด้วยไข่ หรือด้วยวิธีการอื่นๆ และการเสียงเซียมซีนั้นก็เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการเสียงทาย ที่เป็นการเสียงบอกชะตาชีวิต และเป็นการทำนายคาดการณ์บางสิ่งบางอย่าง เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเสียงเซียมซีนั้น อาจจะทำให้โชคหรือให้ความทุกข์แก่ผู้ที่เสียง ขึ้นอยู่กับว่าผู้เสียงซีจะเสียงได้หมายเลขใด เนื่องจากว่าในแต่ละหมายเลขนั้นจะมีเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยนำเอาบางตอนของเรื่องที่เกิดขึ้นในวรรณคดีของลาวมาเป็นเนื้อหาในการเสียงเซียมซี ในนั้นเรื่องสินไซก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ถูกนำเอาบางตอน หรือดวงชะตาของตัวละคร มาประกอบเป็นหมายเลขของการเสียงเซียมซี เช่น หมายเลข 11 และ 17 ดังตัวอย่างรูปภาพต่อไปนี้

ใบที่ 11		ใบที่ 17	
ใบสับแฉกมี	ทุ๊กบ่อมสินธุ	ใบสับแฉกมี	ทุ๊ก ที่ สมุทตา
ตามมี มีบุบภา	สัตตสุบเส้อม	กุ่มมันล็ก	ตบเตาะเตินฟ้า
ฝูจ มีบ้อง	ตวังโคเว็วบุม	อุตาเวอาน	เวมภาจาจาก
สอมวาโอุกลาบมัน	เช็วจุลลึจา	ตภยาภาล้าบภาล้า	เมือฆาตภาสุตยา
โละตาชย	โอุกอรุมมาโก	อันบิวอุตามมัน	โกถ่ลอมจิวแฉวถย
ฤวมภามล้า	ไต้จิวใจปะกอบ แต้เมิ.	บุดในลัน	อ้ายจิวแฉม
ฤวมเว็วภามยักยัย	จิวแฉมบอม ตามเฮย.	ฤวมเว็วเช็ว	ผิวมันสุโกตวักับแฉว
		สีเด็วมัน	ผัดามถวัเกม.

ภาพประกอบที่ 18 ใบเสียงเซียมซีหรือใบเสียงทาย

จากตัวอย่างภาพข้างต้น เป็นกระดาษเสียงเซียมซี แผ่นหมายเลขที่ 11 ที่กล่าวถึงสินไซ เป็นผู้ที่มิบุญมากสามารถที่จะเอาชนะศัตรูได้ทั้งหมด หากผู้ใดที่เสียงได้หมายเลขนี้ ผู้นั้นก็จะเป็นดั่งสินไซ ที่มีบุญและกล้าหาญ สามารถเป็นที่พึ่งของญาติพี่น้อง และจะได้พบกับโชคกลาง หายจากโรคภัยไข้เจ็บ หากทำการค้าขายก็ทำด้วยความจริงใจ และในอนาคตท่านจะมีการโยกย้าย โดยภาพรวมแล้ว หากเสียงเซียมซีได้หมายเลขนี้ เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็จะดีทุกอย่าง และแผ่นหมายเลขที่ 17 ได้กล่าวถึงตอนที่นางสุมณฑาถูกยักษ์กุมพันลักพาตัวไป ถือว่าดวงชะตาของท่านที่เสียงเซียมซีได้หมายเลขนี้ไม่ค่อยดีเท่าไร ท่านจะมีเรื่องลำบากที่ได้พลัดพรากจากญาติพี่น้อง แต่ในอนาคตท่านก็จะได้พบกับคู่รักในไม่ช้าและมีบุตรเป็นเพศหญิง จะเห็นว่าการทำนายคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นเป็นเหมือนดั่งนางสุมณฑา และสินไซ อาจกล่าวได้ว่าการเสียงเซียมซี เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้จิตใจของคนเราต้องเตรียมความพร้อมกับความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย ๆ ดังเหตุการณ์ในแผ่นเสียงเซียมซีของเรื่องสินไซ และการเสียงเซียมซีนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมลาวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงเป็นสิ่งที่นิยมกันอยู่แทบทุกพื้นที่

4.3.3 สินไซกับพิธีกรรม

พิธีกรรมคือวิธีการชนิดหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง (2557: 364-365) ได้กล่าวให้เห็นว่า ในสังคมประเพณีนั้น พิธีกรรมเป็นเรื่องของกลุ่มชน พิธีกรรมเป็นการ “รวมพลัง” ของคนในสังคม การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกมั่นคงอบอุ่น พิธีกรรมจึงช่วยสร้างความรู้สึก “ความเป็นพวกเดียวกัน” พิธีกรรมจึงเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน นอกจากนี้หน้าที่ประการสำคัญของพิธีกรรมยังช่วยให้มนุษย์มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมมักจะเกี่ยวข้องกับการขอร้องให้อำนาจเหนือธรรมชาติได้ช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจ เช่น ขอฟ้าขอฝน ขอให้ได้ผลผลิตดี ขอให้หายจากอาการเจ็บไข้ ดังนั้นประเพณีและพิธีกรรมที่ปรากฏในวิถี

วัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นมิติความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ รวมถึงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ในวรรณคดีเรื่องสินไชได้มีบทบาทต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนี้

4.3.3.1 พิธีกรรมบวงสรวงแถน

ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มได้มีการทำพิธีกรรมบวงสรวงแถนทุก ๆ ปี ซึ่งแสดงอยู่ในงานคำโอวาทของเจ้าฟ้างุ้มว่า “คันถึงเดือนเจียง ให้ขึ้นชู้บ้านชู้เมือง เดือนสามให้ฮอดเมืองชวา คันไผ่ขึ้นเฮาบว่าซื้อต่อ เฮาแล อันว่าให้เลี้ยงแถนปู่เจ้าฟ้าหลวงโง่มหากได้สั่งเราไว้ ให้เรารู้จักหัวใจเจ้าขุนทั้งหลายมวนอยู่เมืองล้านช้างผู้ซื้อและผู้คุดจากเจ้าแผ่นดิน หั้นแล ปู่เจ้าฟ้าหลวงโง่มได้สั่งไว้สืบๆ มาดังนี้แล” (สิลา วีระวงส์, 2414:31) จากพงศาวดารหลวงพระบางสะท้อนให้ถึงการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับแถนแถนที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนที่นี่น้อยอ้อยหน่าก็คือบรรพบุรุษของลาว ที่แถนเป็นผู้ให้กำเนิดเป็นผู้สร้างบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลก และแถนหลวงยังเป็นผู้ใหญ่มีอำนาจสูงสุดสามารถบัญชาให้แถนต่างๆ ลงมาช่วยมนุษย์เช่น แถนแต่ง แถนแพน แถนกลอน แถนเพลง แถนเถือก เป็นต้น ดังนั้นเราจึงเชื่อถือกันมาว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงน่าจะเกิดมาจากอิทธิฤทธิ์ของเหล่าเทวดาฟ้าแถนทั้งสิ้นที่บรรดาลให้เป็นไป ดังนั้นเมื่อได้รับทุกข์เดือดร้อนเราจึงควรต้องมีการอ้อนวอน ขอความเมตตา ร้องต่อแถน ขอให้แถนมาช่วยโดยทำพิธีกรรมบวงสรวงบัตรพลีเช่นสังเวดั่งในเรื่องสินไช

พูเบดตั้ง

สะการใหญ่บูชา

เชิญสว่างสี่

ช่วยเรงน้าน้อย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 373)

พิธีกรรมจัดขึ้นในวันเดือนเพ็ญ ที่มีดวงจันทร์เต็มดวง ทำให้ท้องฟ้าสว่าง และทั้งยังเป็นวันเข็ดขำ ขุนกวนเป็นคนเตรียมของใช้ร้านขึ้นสำหรับจตุรูปเทียนบูชา เอาดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมมาประดับใส่ร้านอย่างสวยงาม ใช้ผ้าแพในการจัดสถานที่เรียงกันเป็นแถวๆ หลังจากนั้นฆ่าควายและช้างเพื่อที่จะนำมาเป็นอาหารเช่นไหว้บูชา หลังจากนั้นพระยาภูตสะลาดและน้องเสด็จไปที่ร้านบูชาพร้อมเหล่าขุนนาง และประชาชน หลังจากนั้นเสพดนตรี เสียงตีกลอง เป่าปี่แกมขลุ่ยผสมผสานกันเสียงดังก้องสนั่น ต่อจากนั้นแสนขุนนึ่งน้อยพร้อมทั้งกล่าวเป็นบทเพลงเพื่อขอพรอ้อนวอน ป่าวร้องอันเชิญแถนที่อยู่บนฟ้าลงมาช่วยคัลบันดาลขึ้นาทางให้เห็นที่อยู่ของสินไช การขออ้อนวอนอาจจะเกิดมาจากความซบซ่องหมองใจไม่สบายใจ พรพระยาภูตสะลาดที่ต้องการอยากพบลูกเมีย แต่หาไม่เจอก็เกิดความกังวลใจ ว่าลูกเมียจะพบอันตราย ดังกลอน “จอมไททง โสภคตณฮ้อน มีร่างเสียสายแก้ว จอมใจจมจาก จริงลือ เจ้าพ่อพร้อมมอดเมี้ยน เมื่อฟ้าก่อนกู แล้วลือ”(สิลา วีระวงส์, 1969: 365) เหตุเพราะกระทำผิดต่อลูกเมีย เทพอินทร์จึงลงโทษโดยการไม่ให้มองเห็นทางหรือสถานที่ที่อยู่ของสินไช

หลังจากนั้นได้เชิญนางวันทาที่เป็นแม่เฒ่า (แม่สื่อ) ที่สามารถขึ้นไปติดต่อกับผญาแถนอยู่บนฟ้า นางแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ ๆ สีสรุ้งเหลืองมีลายดอก กล้ามวยผมประดับด้วยดอกไม้ และคล้องคอ

ภูบานท้าว	ทั้งนางยัวระยาด
พ่างพ่างข้า	ไหลล่อมแห่ตาม
สติดแทบร้าน	เรียงอาจสะหนากอง
เขากั้ทมๆ ดี	เสพสวงเสียงก้อง

(พ. พวงสะบา, 1977: 41)

ต่อจากนั้นจะมีการร่ายรำฟ้อน การฟ้อนเห็นว่าไม่มีรูปแบบที่ตายตัว การฟ้อนจะเป็นไปอย่างอิสระปราศจากกฎเกณฑ์บังคับ ทั้งนี้เพราะการฟ้อนรำเกิดจากการเข้าเฝ้ามของผีแถนดัง จะเห็นจากการฟ้อนนางยอหทัยเหล่าขึ้นถวาย และมีอาการพัดปายไปมา ฟ้อนไปตามอำนาจของผี เท่านั้นฟ้อนไปตามจังหวะ นางเงียงจะไม่มีสติ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวไปตามจังหวะของผี อย่างไรก็ตามการฟ้อนรำในท่วงท่าเช่นนี้ก็ยิ่งสื่อความหมายถึงความสวยงาม แสดงให้เห็นความสนุกสนานรื่น เริงในการละเล่น แต่การฟ้อนรำประกอบพิธีกรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงการเช่นสรวงบวงพื้คารพ นับถือต่ออำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อให้สิ่งเหล่านี้บันดาลเกิดความดีตามปารณาของตนเอง การฟ้อนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาเลื่อมใสประกอบกับความรื่นเริงใจ ดังนั้นการฟ้อนรำยังมี บทบาทหน้าที่ ที่ทำให้พิธีกรรมบวงสรวงมีความศักดิ์สิทธิ์และเกิดความสุขสนาน

นางหนุ่มเปื่อง	ปานปายเชิญสรวง
รวานรวานพัด	พาดราวเรียงถ่าน
ยนยนนัว	ขุนคานคุมปี

(พ. พวงสะบา, 1977: 41)

ขุนย่นทำหน้าที่เป็นหมอจำ หมอจำเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคนลาวจะให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากเป็นบุคคล ที่มีความสามารถพิเศษสามารถเชิญภูตผีปีศาจจากที่ต่างๆ มา เข้าทรง พูดคุยกันได้ กลไกและวิธีการที่จะติดต่อกับผีได้นั้น หมอจำต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญใน การติดต่อกับภูตคุยกับผี และเป็นคนฉลาดหลักแหลมมีไหวพริบปัญญาดี ช่างสังเกต มีประสบการณ์ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความทรงจำที่ดีคือจำบทเรียนได้แล้วยังต้องจำชื่อเนื้อหาความต้องการของ ผู้บนบานและชื่อผีต่างๆ ได้ ดังบทกลอน

แม้งนึ่งท้าวเทียวผู้	ทันอ่างรีบเรียง
ผันสู่น้อง	นางนาควันทา
แปงคำขวัญ	ก้าวเขาขุนเสื่อ

(พ. พวงสะบา, 1977: 41)

ในขณะที่นางวันทาพอนล้าอยู่ที่ท้าวเทียว ก็ได้เข้าทรงนางวันทา แล้วกล่าวถ้อยคำออกมาว่า ไชนางเรียกให้เราเรียกเรามาเทียมน้องไซ้ใหม่ ปราบกว่ามีผู้ให้วอนถึงพญาแสนเพื่อขออวนให้แสนอยู่เบื้องบนผู้เป็นท้าวใหญ่ พระปู่เลยแต่งตั้งให้ขี้มาดุงมาดู

พ่างพ่างถ้อย	แถลงคาคำขวาง
มีค่าว่าแก้งยาริน	เรียกเราเรียกน้อง นั้นลือ
ดูตั้งวอนความเท่า	แสนเทิงท้าวใหญ่
พระปู่ให้	เร็วมาดุงดูว่านา
เมื่อนั้นยงนงนิ้ว	รูปเทียนรับรีบ
เรื่องเรือเข็ม	ขันแก้วกราบถวาย
เทื่อนี้เจ้าโลกล้าน	ทรงแทนเบ็งจาล
เคื่องแคนดอม	ลูกขุนฮามทอ้ง
ใจเบ็งบ้า	ปวนแปเป็นโทษ
พัดพ้อไว้	ปีเป่าพากพงษ์
พระกัตรีสโทษแจ้ง	คล้ายเคียดคะนิงเถิง
ยวงพนเพ็ง	ป่าข่าเขากว้าง
หังปวงแผ้ว	ผายดงตันชอกกรุนแล้ว
ลอนบ่พ้อ	ฮามปู่ป่วยแสง เจ้าเอย
หมอบอกให้	ตั้งแต่งพลีหลวง
วาลเทพา	ฝ้ายเราเรียงน้อง

(พ. พวงสะบา, 1977: 41-42)

4.3.3.2 สิ้นไซ้กับพิธีกรรมรำบวงสรวงปู่สิ้นไซ้

พระพุทธรูปพระเจ้าสังสิ้นไซ้เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชุมชนชาวบ้านผาสัง บ้านอื่น ๆ และคนลาวเกือบทุกแขวงพร้อมทั้งคนต่างประเทศต่างก็ให้ความเคารพนับถือกราบไหว้บูชา พระพุทธรูปสังสิ้นไซ้มีลักษณะพุทธศิลป์ เป็นศิลปะล้านช้างที่วัดสังสิ้นไซ้ โพนทรายราม เมืองเพ็อง

แขวงเวียงจันทน์ ด้วยความเคารพของชุมชนแถบนี้ยังปรากฏให้เห็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ยังยึดถือกันมาอย่างเคร่งครัดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับการรำบวงสรวงปู่สินไซ นะ ทะลั้งสี (2561: สัมภาษณ์) กล่าวว่า เนื่องจากว่าพื้นที่ ถิ่นฐานเดิมที่นี้เคยเป็นที่อยู่ของสินไซ สังทอง และสีโห มาก่อน ในสมัยที่สินไซมาตามาและได้ต่อสู้กับยักษ์กุมพัน จนทำให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นตำนานเรื่องเล่าว่า ที่วัดผาสาทาราม บ้านนาลิ่ง คือวัดของยักษ์กุมพัน ที่จับนางสุมนทาไป วัดบุญยาลิดเป็นวัดของพญานาคที่มาช่วยสินไซต่อสู้ วัดสังสินไซ โพรยราม เป็นวัดของหอยสังข์ วัดประทุมมาเกษตรเป็นวัดที่นางสุมนทาลงไปเก็บดอกบัว และอาบน้ำ วัดสินไซยารามเป็นวัดของปู่สินไซ (เป็นทุ่งกุม) เป็นที่ของยักษ์ตายอยู่ที่นั่น ดังนั้นทั้งห้าวัดจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกันทั้งหมดกับเรื่องราวของเรื่องสินไซ แต่วัดสินไซยาราม จะเป็นวัดใหญ่เป็นศูนย์กลางของทุก ๆ วัดเนื่องจากว่าชาวบ้านมีความเชื่อถือกันว่าสินไซเป็นพระโพธิสัตว์และพิธีกรรมรำบวงสรวงมักจัดขึ้นในงานบุญประเพณีต่าง ๆ เช่นประเพณีฮีตสิบสองหรืองานบุญต่าง ๆ ที่สำคัญ

ภาพประกอบที่ 19 รำบวงสรวงปู่สินไซ ที่วัดผาสัง เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 20 ภาพจุดบั้งไฟ ที่เดินวัดสินไซ เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์

พิธีกรรมรำบวงสรวงปู่สืนไซถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมาประจำทุก ๆ ปี ในวันงานจะมีพิธีบวงสรวงเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสรรเสริญกับการฉลองงานต่าง ๆ เพื่ออันเชิญเทพให้เทวดา โดยเฉพาะปู่สืนไซ ให้มาช่วยปกป้องคุ้มครองชุมชนชาวบ้าน ในการทำบุญงานประเพณีต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี เช่น มี่งานบุญประเพณีบั้งไฟก็จะมีพิธีรำบวงสรวงปู่สืนไซเพื่อส่งบั้งไฟให้พญาแถน บุญออกพรรษาก็จะรำบวงสรวงให้พญานาค บุญสงกรานต์จะรำให้นางสังขาน เป็นต้น ในการรำบวงสรวงนี้ต้องรำถวายกล่าวถึงปู่สืนไซในทุกๆ งาน เนื่องจากว่าปู่สืนไซเป็นผู้ปกป้องรักษาเขตนี้ทั้งหมด ในวันงานประเพณีและพิธีกรรมบวงสรวงจะมีอำนาจการปกครอง บ้าน เมือง วัด และพ่อแม่ประชาชนทุกคนถ้วนหน้าทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงนักท่องเที่ยว ที่มาร่วมในงาน อย่างเนืองแน่น โดยจะมีพิธีจัดงานประเพณีขึ้นและมีท้าว นางพื่อนรำรำกันอย่างสวยงาม ผู้คนต่างก็เชื่อว่าการจัดงานบุญต่าง ๆ ต้องมีการรำบวงสรวงปู่สืนไซอยู่เสมอ เมื่อทำพิธีบวงสรวงแล้วจะทำให้เกิดความสุขสบายใจ อบอุ่น รู้สึกมีผู้ปกป้องรักษา ทำให้การจัดงานลุล่วงปลอดภัยไปด้วยดีและเกิดความเจริญรุ่งเรือง พิธีกรรมบวงสรวงปู่สืนไซนอกจากจะสื่อให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชน ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปู่สืนไซ ที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่พึ่งทางจิตใจแล้วยังเป็นสายใยเชื่อมสายสัมพันธ์อันดีงามให้กับชุมชน บ้านเมืองและประเทศให้มีความรักความสามัคคีเป็นปึกแผ่นแน่นหนา อีกอย่าง คำว่า “ปู่” สืนไซนั้น ยังสร้างความรู้สึกให้กับเราว่า เรามีปู่เป็นคนเดียวกันคือ มีพ่อของพ่อ เป็นคนเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการเป็นเครือญาติเดียวกัน คือมีสืนไซเป็นปู่ของพวกเรา เป็นต้นตระกูลของคนลาวทั้งชาติ สืนไซไม่ใช่คนอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรมรำบวงสรวงปู่สืนไซนอกจากให้ความสวยงามบันเทิงใจแล้ว ยังสะท้อนการรวมตัวกันก่อให้เกิดความรักความสามัคคีอันดีงามสิ่งสำคัญที่สุดก็คือสะท้อนให้เห็นความเป็นเครือญาติเดียวกัน ที่ทำให้คนไม่รู้สึกแตกแยกแตกต่างไปจากคนอื่นทุกคนมีสายใยผูกพันกันมาตั้งแต่ยาวนาน ว่ามีปู่สืนไซเป็นบรรพบุรุษของเรา และที่เราทุกคนต้องให้ความเคารพบูชา

จะเห็นว่า วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม พิธีกรรมที่ปรากฏในตัวบทและในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน นอกจากจะเป็นเรื่องราวที่มีบทบาทหน้าที่สะท้อนให้เห็นถึงที่มาและเหตุผลใหนการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตของผู้คน และยังแสดงให้เห็นว่าผู้คนยังยึดถือตามแนวทางของ จารีตฮีตคองที่เหล่าบรรพบุรุษปู่ย่าตายายได้นำพาประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมา และวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมยังมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นให้กับคนลาวมาตั้งแต่ครั้งอดีตและปัจจุบัน และสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งในมิติ ความเชื่อ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ยังดำรงสืบทอดมาร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นพวกเดียวกัน และยังช่วยให้คนเรามีความสุขสบายใจมีความมั่นคงทางจิตใจ ดังนั้น พิธีกรรมที่ปรากฏในวิถีวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นมิติความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ รวมถึงคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

4.4 บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง

สำหรับเนื้อหาของสินไซที่เกี่ยวข้องกับมิติทางการเมืองในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายถึง มิติสำคัญในแง่การเมืองการปกครองสมัยลาวล้านช้าง ได้นำเอาแนวคิดและหลักธรรมในสินไซมาใช้เป็นแม่บทธรรมนุญ สำหรับใช้ปกครองชาวลาทั้งฝ่ายผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง สมัยต่อมาสินไซได้มีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อแนวคิดทางการเมืองสมัยใหม่ และสินไซในยุคเปลี่ยนผ่านในแง่อักษรวิธีการเขียน/ลายลักษณ์กับความเป็นลาวสมัยใหม่ มิติดังกล่าวทั้งหมดเป็นประเด็นที่น่าสนใจไม่น้อย และควรวิเคราะห์ไว้อย่างเป็นระบบ

คำว่า “การเมือง” เป็นคำที่มีความสลับซับซ้อนในตัวเองสูงจนหาข้อยุติลงตัวในความหมายของศัพท์แบบเฉพาะเจาะจง หรือไม่สามารถนิยามให้ชัดเจนด้วยความหมายของศัพท์ได้ ศัพท์คำว่า “การเมือง” มีความหมายแตกต่างและหลากหลายมากขึ้นกับว่าใครจะใช้และใช้ในความหมายใด คือเป็นคำที่มีผู้นำไปใช้อย่างหลากหลายความหมายและหลากหลายมิติตามแต่จะเข้าใจร่วมกันในมิติใด โดยสามารถเปิดกว้างให้ตีความและใช้แตกต่างกันไป (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551: 15-16) การเมืองในระดับพื้นฐาน คือ กระบวนการต่อสู้แย่งชิงอำนาจในการตัดสินใจเพื่อควบคุมการผลิต การแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์อื่นๆ ที่มีอยู่ในสังคม การเมืองยังเป็นกระบวนการต่อสู้เพื่อนิยามความหมายของอำนาจ รูปแบบและความชอบธรรมของการได้มาซึ่งอำนาจตัดสินใจ การกำหนดและการปรับเปลี่ยนกติกาของสังคม การควบคุมสมาชิกของสังคมกระทำการตามกติกาเพื่อความมีระเบียบและความสงบเรียบร้อย และการใช้บทลงโทษเมื่อเกิดการละเมิดกติกาของสังคม (ยศ สันตสมบัติ, 2559: 213) กล่าวสรุปความหมายของคำว่า “การเมือง” คือกลุ่มของมโนทัศน์ที่มารวมกันในรูปของชุดคำที่ความหมายจำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์กับคำอื่นๆ ในชุดเดียวกันไม่ว่าจะเป็นคำว่า “อำนาจ” “ผลประโยชน์” “เสรีภาพ” “ความชอบธรรม” “การตัดสินใจ” และ “ความรับผิดชอบ” เป็นต้น ฉะนั้น การเข้าใจความหมายของการเมืองจึงต้องเข้าใจถึงการเชื่อมโยงที่สลับซับซ้อนระหว่างชุดของมโนทัศน์เหล่านี้ นั่นคือการสร้างความเข้าใจระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ ที่ต่างก็มีส่วนสัมพันธ์เป็นส่วนของกันและกัน ในทางมานุษยวิทยา มักแบ่งแยกรูปแบบขององค์กรทางการเมืองในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลกออกเป็น 4 รูปแบบ คือ กลุ่ม (Band) ชนเผ่า (Tribes) อาณาจักร (Chiefdom) และ รัฐ (State) (ยศ สันตสมบัติ, 2559: 221)

เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า “การเมือง” จึงควรหมายถึงสิ่งที่เชื่อมโยงถึงการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ หรือผลประโยชน์อื่นๆ ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ รวมไปถึงคนหรือกลุ่มคนซึ่งจะต้องเกี่ยวเนื่องกับอำนาจ ผลประโยชน์ เสรีภาพ ความชอบธรรม การตัดสินใจ ความรับผิดชอบใดๆ ก็ตามที่สื่อให้เห็นในแง่ใดแง่หนึ่ง เมื่อพิจารณาตัวบทเรื่องสินไซของลาวแล้วจึงตั้งข้อสังเกตได้ว่า สินไซลาวไม่ใช่

วรรณกรรมมรดกแนวชนบทเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาที่มีมิติทางการเมืองซ่อนอยู่หลากหลายแง่มุมด้วยกัน ดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้

4.4.1 การใช้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนากำกับพฤติกรรมชนชั้นปกครอง

จากตัวบทสินไชลาวจะพบว่า ผู้ประพันธ์ได้ยึดเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเป็นจุดยืนเพื่อให้ประชาชนมีความสุขและไม่เบียดเบียนกัน แสดงออกทางความคิดและพฤติกรรม ของตัวละคร ในการปกครองบ้านเมือง ครอบคลุม ข้าราชการบริวาร ที่ต้องถือตามยึดครองที่เป็นหลักใน การปกครองที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเหมือนเป็นกฎระเบียบของสังคมและความยุติธรรม ในสังคม สำหรับพระราชชาติปกครองบ้านเมืองนั้นก็ให้ยึดถือหลักธรรมตามคำสั่งสอนใน พระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง เพื่อให้เกิดความร่มเย็นและผาสุกแก่ประชาชนและบ้านเมือง ความดังนี้

เทือนี้	เฮาจักปูนแปงไว้	เป็นพระยาทรงแทน
หอมไผ่	คุ่มขอบฟ้า	ฟังถ้วนถ้วนคร แต่เนอ
เถิงเมื่อ	เดือนหกให้	ประทวงเทียวหลายแห่ง
เลียงหมู่	หม้ายและฮ้าง	ฮวมไฮ้ชะทอดขอ แท้แล้ว
อันว่า	โยเทตท้าว	ทุกทั่วแดนดิน
ให้อ่า	ปีปายเหมือน	ฮากฮองพายพั้น
	เลือกผู้แก้ว	ปูนไว้ตั้งลำ แท้เนอ
ฝูงหนึ่ง	อำนาจน้อย	เอาแอบตางตา
ปูนตั้ง	เป็นสาขา	ง่างามละวังไว้
	องค์กษัตริย์ไท้	เป็นจอม ยังยอด
	ฤดูแผ่ฝั่ง	ผลลัน ลุ่มเทิง
	ยสแผ่เทา	ตลบทั่ว แดนดิน
	ฟังคณาสัตว์	ชอบชุม ชมฮ้า
อันนี้	ยถาแท้	ธรรมเนียม ปูนเปรียบ
ครั้นว่า	ฮากบ่มัน	พาดัน ตุ่มตาย แท้แล้ว
อันหนึ่ง	ฝูงเผ่าน้ำ	นามหน่อกุลวงค์ กิติ
ครั้นไผ	โดยดอมเขา	เป่าเป็นเมืองบ้าน
	ปีเดือนแท้	ทานศีลฮี้ฮ้า
	ไผผู้คุณเคร่งให้	สินซ้อยชอบเพ็ง

(สิลา วีระวงส์, 1969: 401-403)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นจะพบว่า สิ้นไชได้ใช้เนื้อหาสำคัญในพระพุทธศาสนาเพื่อกำกับพฤติกรรมของเจ้ามหาชีวิต โดยหลักคือให้เฝ้าดูผู้เป็นขุนนางอำมาตย์มนตรีที่มีอำนาจน้อยกว่าตน แม้ว่าตนจะเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ก็ให้ดำเนินการปกครองด้วยความเที่ยงธรรม ประเด็นสำคัญอีกคือในสิ้นไชลาวเน้นสอนให้ชนชั้นปกครองต้องมีศีลและรู้จักการให้ทานบริจาคตามสมควร ลักษณะทั้งศีลทานนี้เองเป็นหลักที่สำคัญในพระพุทธศาสนา (บุญกิริยาวัตถุ 3 ทาน ศีล ภาวนา) ลักษณะการสอนชนชั้นปกครองเช่นนี้เอง สะท้อนให้เห็นมิติทางการเมืองการปกครองที่สำคัญอันเนื่องด้วยหลักคำสอน ในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ตัวบทสิ้นไชได้สื่อให้เห็นว่าระบบและกลไกการปกครองดั้งเดิมของลาวล้านช้างชนชั้นปกครองต้องมีธรรมะ ซึ่งธรรมะข้อนี้เองเป็นหลักธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาแล้วจึงควรเชื่อได้ว่า สิ้นไชลาวได้ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อสั่งสอนชนชั้นปกครอง ดังนั้น ชนชั้นปกครองจะทำตามความต้องการตัวเองไม่ได้ เพราะเมื่อทำตามใจตนเองแล้วจะได้ชื่อว่า “ผู้ไม่ทรงธรรม” แง่นี้เอง ผู้ปกครองที่ทรงธรรมจึงเป็นผู้ที่ต้องมีธรรมสำคัญและหลักธรรมนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นแง่มุมการปกครองและการเมืองของชนชั้นปกครองแบบพุทธผ่านตัวบทหรืออาจน่าเชื่อได้ว่า สิ้นไชสะท้อนอุดมการณ์รัฐพุทธแบบลาวล้านช้างได้เช่นกัน

4.4.2 ทศพิทธราชธรรมกับการเมืองการปกครองวิถีพุทธ

คำว่า “ทศพิทธราชธรรม” หรือราชธรรม 10 ประการ คือ จริยวัตร 10 ประการที่พระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้ามหาชีวิตต้องถือทรงไว้ในพระองค์เป็นหลักประพฤติ กล่าวคือยึดมั่นเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ กล่าวอีกนัยหนึ่งทศพิทธราชธรรมหรือหลักธรรม 10 ประการ อาจถือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมืองก็ได้ เมื่อชนชั้นปกครองมีหลักธรรม 10 ประการแล้ว ย่อมทำให้เกิดความสุขและร่มเย็นแก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง เหตุเพราะผู้ปกครองมีธรรมย่อมทำประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี บ้านเมืองไม่เดือดร้อน หลักธรรมเช่นนี้เองเป็นหลักสำคัญที่พบในสิ้นไชลาว ดังความต่อไปนี้

อันหนึ่ง เป็นพระยานี้

ให้ค้อยรัตขุมี่

องค์ใดทอดสะลาดแท้

ก็หากเป็นคูดุ

ก็หาก ลือชาเท้า

เทพดาเล่าย่อง

กับทั้งเทพดาตัว

ยอยกย่อง

คั่นป่ทตสะลาดได้

ให้ทำทานอย่าได้ขาด

อย่าค้ำให้หมั้นเพียนแท้เนอ

ธรรมแห่งสิบประการ ดังนี้

ขนาดเหลือแสนต่อ

แดนไกลแสนทีบ

ทั้งค้ายแผ่นไต

ควงสวรรคจตุโลก

คุณท้าวชอบธรรม แพ้ตาย

ธรรมแห่งสิบประการ ดังนี้

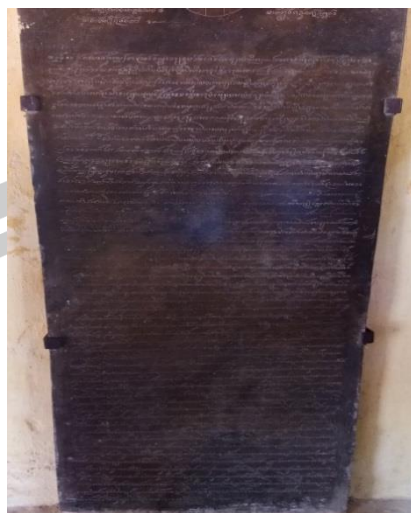
เทพา ทั้งอินทร์พรหม	กีบโมนาย้อย
ฝูงหมู่คนขะมอดไร่	ตอมตนวนิวหอด กิติ
ก็เพื่อ หายากแท้	กระทำสร้างไร่นา
เขากี่ ยินยากแค้น	คงตายลำบาก
คั่นป่ ทดสะลาดแท้	ชาวบ้านปิ่นบาน

(พระสุนทระวี กมพะพัน, 2016: 47-50)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นแล้วจะพบว่า เนื้อหาสิ้นใจสำนวนพระสุนทระวี กมพะพันเป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองที่มักเรียกกันว่า “ทศพิธราชธรรม” มี 10 ประการ คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่พิโรธ (จิต ทัศนุ ธรรมสุ ปรโลก น สุนตลี ฯ ทาน สील ปริจจาค อาชชว มททว ตป) เป็นหลักคำสอนที่ปรากฏในนิบาตชาดกชื่อหังสชาดก ในคัมภีร์ขุททกนิกาย (ขุ.ชา. 25/240/86) หลักการเช่นนี้เองสะท้อนให้เห็นการเมืองการปกครองแบบพุทธที่ปรากฏในตวัวรรณกรรม และสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปกครองที่ดีต้องมีธรรม 10 ประการ ที่เป็นจารีตปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง ดังที่จารึกเจ้าอนุวงศ์ ในวัด สีสะเกดที่นครหลวงเวียงจันทน์ เนื้อความในจารึกกล่าวถึงว่าพระองค์ทรง ทศพิธราชธรรมดังนี้

องปะกอบด้วยทศสัพพิตราชะทัม และอะจะละสัททา สาสะนุปะถัมพะกะ ในวาระพุทธทาสะหนาเป็นอันยั้งจึงปลงปะสิดลายจุมดวงนี้ไว้กับวัดสะตะสะหัดสะวิหารามาที่นี้แต่พระพุททะสังกาดสาตสะหนาแห่งพระบอรัมมะยะสัดสะดาจारीยะครูเจ้าลวงไปแล้ว 2361ปีเป็กยี้เดือน 5 ขึ้น 9 ค่ำ... (บุญมี เทบสีเมือง, 2001: 25)

พูนุ ปณุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 21 จารึกเจ้าอนุวงศ์ ในวัดสี่สะเกตที่นครหลวงเวียงจันทน์

นอกจากหลักฐานจารึกของเจ้าอนุวงศ์แล้ว สมเด็จพระเจ้าล้านช้างหรือเจ้าชีวิต สีสว่างวงศ์ ยังเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง ทรงทศพิชราชธรรม อันเป็นธรรม สำหรับพระองค์โดยแท้ เป็นพระราชจริยานุวัตอันประเสริฐเป็นนาคเราบและเทิดทูน (บัววัน นอระสิง, 1961: 11)

4.4.3 การปกครองบ้านเมืองและการเลือกซุบเลี้ยงส่งเสริมชนชั้นล่าง

หลักคำสอนทางการเมืองยังปรากฏในวรรณคดีเรื่อง สิ้นไซ เป็นหลักคำสอนทางการเมืองที่เอื้อให้ผู้ปกครองใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการปกครองผู้ใต้ปกครองอีกด้วย ซึ่งหลักคำสอนในลักษณะเช่นนี้ปรากฏในตอน สิ้นไซสอนวະລຸນນາคปกครองเมืองบาดาล สะท้อนหลักการสำคัญหลายประการทั้งแง่ของการดูแลผู้ใต้ปกครองด้วยธรรม กล่าวคือเน้นให้ผู้ปกครองดำเนินนโยบายการปกครองบ้านเมืองอย่างมีวิจารณ์ญาณ ดังความต่อไปนี้

เมื่อนั้น	สิ้นไซท้าว	ทรงทำตั้งแต่ง
	สอนสั่งเจ้า	พระยาน้ำนาคคำ
อันว่า	โยเทพท้าว	ทุกทั่วแดนดิน
	ให้อำปายเหมือน	ฮากฮองพายพิน
	ฝูงหมู่เสนาหน้า	มีคุณคองประเสริฐ
	เลือกผู้แก้ว	ปูนไว้ดั่งลำ แท้เนอ
ฝูงหนึ่ง	อำมาตย์น้อย	เอาแอบตางตา
	ปูนตั้งเป็นสาขา	ง่างามระวังไว้
	องค์กษัตริย์ไท่	เป็นจอมยังยอด

	ฤดูแผ่ฝั่ง	ผลล้นลุ่มเทิง
	ลดแผ่เท้า	ตลบทั่วแดนดิน
	พิงคะนาสัตว์	ชอบชุมชมเฮ้า
	อันนี้ ยะธาแท้	ทำเนียมปูนเปียบ
คั่นว่า	ฮากบ่หมั้น	พาดันตุ้มตาย แท้แล้ว
อันหนึ่ง	ฝูงเผ่าน้ำ	แนวหน่อกลวงค์ ก็ดี
	คั่นไผ่โดยดอมเขา	เป่าเป็นเมืองบ้าน
	ปีเดือนแท้	ทานสินฮีฮ้ำ
ใผ่ผู้	คุณเค่งให้	สินซ้อยชอบเพ็ง
คั่นจัก	ทำการแท้	ซอมคูพลไพร่
	ติซั่วให้	เห็นแจ้งชอบเทิง พระเอย
อันหนึ่ง	เมื่อออกห้อง	มานั่งเฮียงชุม ก็ดี
	เฮวฮีบทำขบวนไซ	คูเทพाय้อง
คำใด	ดูหมายหมั้น	มุนตรีทุลทอด
ให้ฮีบ	ต้านไต่เสี้ยง	ศิลแล้วสั่งหนี พระเอย
ให้ฮีบ	ปองแปดต้าน	ประดาลัยบนคร
	จัดแจกท้าว	ทานแต่งตามศึกดี
	สินเมืองนี้	ที่ดินนากว่าง
ตั้งนั้น	ลือลุ่นฟ้า	เฮียงยั้งยูสุรูป
	แดนใดเขา	ข่าวปุ่นไปอ้าง
	ทังปวงเพี้ยง	พะลันสารข้างใหญ่ จริงตาย
	ภูวนาพผู้	เป็นเจ้าของความ แท้แล้ว
	เฮาสอนไว้	คำจริงอย่าประมาท ก็ดี
กับทั้ง	อามาตย์น้อย	เพียรสร้างสืบเมือง แท้เนอ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 300-304)

สินไซสอนพญานาคเกี่ยวกับจารีตของชาติเชื้อกษัตริย์ในการปกครองว่า เป็นกษัตริย์นั้น ต้องรักษาสัจจะเป็นสำคัญ มีความเที่ยงธรรม ยุติธรรมต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ให้ดำรงตนและตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่าให้ขาดตกบกพร่อง ให้มีความสำคัญกับข้าทาสบริวารไพร่พลและประชาชน ดูแลเสนาอำมาตย์ตามสมควรและให้ควรระวังคนสี่จำพวกที่ไม่ควรเลี้ยง ควรละเว้นไม่ให้คบเป็นมิตร เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า หลักการเช่นนี้เป็นหลักสำคัญทั้งในแง่อำนาจความ

เที่ยงธรรมให้เกิดแก่ผู้ได้ปกครองแล้ว ดังคำให้โอวาทของเจ้าวิชุนนะลาดที่ว่า "แต่นั้นไปพายหน้า พระวิชุนนะราชเจ้าแต่งแปงบ้านเมืองให้เผ่าพันธุ์ทั้งหลายกินบ้านเมืองตามคุณเขาอันมีกับตนเขาผู้คน คุณมีหลายให้กินหลายผู้คนคุณมีน้อยให้กินน้อยผู้รู้คุณอันใดให้กินเพราะคุณนั้น ไม่ให้เสนามนตรีเอา เงินซื้อบ้านซื้อเมืองกินเจ้าแผ่นดินสักเทื่อ "ผู้ใดหากมาแต่งแปงเบียเงินกราบไหว้ เจ้าแผ่นดินอยากกิน บ้านกินเมืองเล่าใส่โทษแก่มันผู้นั้นตีให้ตาย" ชื่อประการหนึ่งอันเขาแต่งเบียแต่งเงินแต่งคำมาขอกินที่ อันจักสร้างเจตียวิหาก็ยังมีคั้นเขาสร้างแปงแล้วแล ของเขาขอเอาคั้นให้แก่เขาให้ไปค้าคงศาสนาที่นั่น แล อันนี้หากเป็นฮิตเป็นคองมาแต่เจ้าแผ่นดินสืบ ๆ มาหั้นแล" (พระบุบหนะวี กมพนะนัน, 2561: คัดจากพื้นขุนบรมฉบับโบราณจากวัดดงเม็ยง) ยังสะท้อนหลักคำสอนสำคัญในการเลือกคบและเลือก ใช้คน เพราะเมื่อผู้ปกครองเลือกใช้คนไม่มีคุณธรรมไปทำการเมืองหรือให้เกี่ยวข้องกับการปกครอง ย่อมทำให้บ้านเมืองไม่สงบสุข ดังนั้นหลักการเช่นนี้เป็นหลักการสำคัญและสะท้อนการเมือง การปกครองแบบพุทธ ซึ่งยังปรากฏในแง่ของธรรมสำคัญอีกชั้นหนึ่งคือ การใช้อำนาจผ่านหลักธรรม ทางพุทธศาสนา

4.4.4 หลักธรรมพุทธกับการใช้อำนาจการเมืองการปกครองด้วยธรรม

วรรณคดีเรื่องสินไซปรากฏให้เห็นเรื่องการปกครองบ้านเมือง ผู้ปกครองหรือกษัตริย์ จะต้องมียุทธศาสตร์ธรรมในการปกครองและการเลือกใช้คนได้ปกครองแล้ว ยังพบว่าตัวละครเอก สินไซได้สั่งสอนยักษ์วันนูลา เรื่องหลักธรรมการปกครองบ้านเมืองและการใช้อำนาจของชนชั้น ปกครอง ดีด้วย ดังความต่อไปนี้

	คุณคองแท้	ธงธรรมสอนสั่ง	จริงเถิด
สอนว่า	เฒ่าแก่แล้ว	มีฮู้ฮ้องสั่ง	เจ้าเอย
เมื่อนั้น	บาสิเชื้อ	พันตาต้านม่วน	
	สอนสั่งให้	เห็นฮู้ฮิตธรรม	แท้แล้ว
เทื่อนี้	ลุงฟ้าได้	เป็นอาจสงสาร	
	ทั้งแดนคอง	ชื่นชมสบายฮ้อน	
ให้ท่าน	อารมณ์น้อม	ในธรรมทั้งแปด	นั่นเนอ
อันนี้	เป็นประโยชน์ให้	หอมเกื้อยียดยาว	แท้แล้ว
อันหนึ่ง	อย่าได้คิดโลภล้น	บังเบียดแสนสัตว์	ท่านเอย (ปานา)
ฝูงนี้	เป็นทางเลิงอเวลี	บ่เซียงเซ็งฮ้อน	
อันสอง	เป็นโจรแจ็ง	จิงไรฮ้ายเฮง	
	ของเพิ่นเมี้ยน	แพงไว้อ่าฮ้าง	เจ้าเอย (อะทินนา)
อันสาม	อย่าโอดอ้าง	เต็งราชฎ์ลวงขุน	นั่นเนอ
	แสงชมซึ่ง	ลูกเมียมีเจ้า	(กาเม)

อันสี	อย่ามก่ตัน	คำเป่าพวงแผล
	วาจาใดดาประสงค์	อย่าไคคาม้าง (มุสา)
อันห้า	ละหมู่เหล้า	ยาบูดของขม
	กินเมามี	โทษโทยเพิงเว้น (สุรา)
ฝูงนี้	เป็นทางเท้า	อเวจิจตุโลก
	ท้าวสี่หน้า	แหนหวงโทษคามท่ายเอย
	ปองเมืองให้	เห็นคุณเขาก่อน
ไฟผู้	ทุชอบซ้อย	ประสงค์สร้างฮ่วมเฮียง ท่านเอย
	พ่องแต่งตั้ง	ฮ้อนเฮ้งบางหนัก ก็มี
	เป็นขุนท้าว	ทงพลบโกรธ
	ให้ท่านตั้งขนาดไว้	สองเส้นอย่าลา แท้เนอ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 315-318)

จากความในเรื่องสินไซลาวข้างต้นจะเห็นว่า หลักคำสอนของสินไซแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองบ้านเมืองต้องมีหลักธรรม และที่สำคัญจะพบว่ามีกรนำเอานครหรืออบายภูมิมาแทรกในเนื้อหาเพื่อสอนให้ผู้ปกครองเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว และที่ควรตั้งข้อสังเกตคือ ระบอบการปกครองบ้านเมืองนอกจากพระบรมเดชาณุภาพของพระมหากษัตริย์ (เจ้ามหาชีวิต) แล้ว ยังมีส่วนอื่นที่ใช้ปกครองบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความสงบเรียบร้อยในสังคม การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขนั้น นอกจากการปกครองของกษัตริย์แล้ว ประชาชนก็ต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม อันดีตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน การนับถือศาสนาของประชาชนชาวลาวนั้น จะนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่โบราณ มีการยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด สะท้อนได้จากตัวบทวรรณกรรมเรื่อง สินไซ ตัวละครเอกจะต้องเป็นบุคคลที่คุณธรรมจริยธรรม มีความประพฤติดี ซึ่งก็ส่งผลมาถึงผู้อ่านงานวรรณกรรมอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านยึดถือตัวละครสินไซเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

เมื่อมองในแง่ของวรรณกรรมกับการสะท้อนมุมมองวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคม แล้วจะพบว่า วรรณกรรมเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นมาในสังคม ย่อมมีหน้าที่ในตัวของมันเอง เพราะวรรณกรรมแต่ละเรื่องได้สอดแทรกและสะท้อนความคิด ความรู้สึก ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณีตามของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้ก็เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง เพราะวรรณกรรมส่วนใหญ่ไม่น่าใช้วรรณกรรมบริสุทธิ์ ดังนั้นจึงเห็นว่า สินไซมีกลิ่นอายความเป็น

การเมืองและการแทรกคำสอนให้ผู้ปกครองดำรงตนในฐานะพุทธราชา หรือราชาภายใต้อุดมการณ์ และพระศนะทางธรรมแบบพุทธด้วย

ประเด็นที่ควรอธิบายไว้ในที่นี้อีกคือ วรรณกรรมนั้นถือเป็นกระจกสะท้อนสังคม ซึ่งมักจะเป็นสังคมของวรรณกรรมเรื่องนั้นนั่นเอง นอกจากนั้นวรรณกรรมยังเป็นภาพสะท้อนสังคมทั้ง รูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปการณืนั้นก็คือเหตุการณ์ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้นๆ ส่วนด้านนามธรรมก็คือ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อภายในจิตใจของคนในสังคม รวมถึงความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้แต่งด้วย Raymond Williams ได้ตีคววรรณกรรมเกี่ยวกับสังคมและเรียก นามธรรมเหล่านั้นว่า “โครงสร้างของความรู้สึก” ซึ่งหมายถึง ค่านิยม ความคิด ความปรารถนา ความ ผัน อุดมการณ์ในชีวิตหรือจิตใจของคนในสังคม ตามทัศนะหรือความคิดของผู้เขียน แต่ถึงแม้ว่า วรรณกรรมจะเป็นกระจกสะท้อนสังคม แต่ก็สามารถสะท้อนได้เพียงบางแง่มุมเท่านั้น จากการศึกษา เรื่อสินไซผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ด้านการเมืองและตัวบทสินไซ พบว่า ตัวบทสินไซมีการ สอดแทรกขนบธรรมเนียม ประเพณี และระบอบการปกครอง หรือเรียกว่าหลักการครองบ้านเมืองไว้ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พออนุมานได้ว่ากฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้ปกครองบ้านเมืองนอกจากจะใช้ตัวบท กฎหมายแล้ว ยังใช้หลักธรรมคำสอนตามศาสนาเป็นตัวช่วยอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้ขัดเกลา จิตใจให้เป็นคนดี เช่น หลักสังคหวัตถุ 5 และหลักธรรม 10 ประการ

4.5 บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว

ศิราพร ณ กลาง (2548: 321) กล่าวว่า วรรณกรรมมีบทบาทในการอธิบายกำเนิดและ อัตลักษณ์ของกลุ่มชนเพื่อให้รับรู้ถึงความเป็นมาของชุมชนและเผ่าพันธุ์ของตนอีกด้วย ถึงแม้ วรรณกรรมบางเรื่องจะไม่ได้มีต้นกำเนิดหรือที่มาจากสังคหวัตถุหรือท้องถิ่นนั้นก็ตาม แต่ก็มี การสร้างสรรค์ โดยการปรับเปลี่ยน สร้างเสริม สอดแทรกวิถีชีวิต คติความเชื่อเข้าไปในเนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง นั้น ๆ จะกลายเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน อีกทั้งมีการใช้ฉากภูมิประเทศ หรือภูมินามที่มีอยู่จริงในท้องถิ่นของตนผสมกับฉากจินตนาการเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องของวรรณกรรม ทำให้สร้างความเชื่อว่าวรรณกรรมเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริง และทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรักและความ ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน วรรณคดีสินไซก็เป็นข้อมูลทางศิขนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ในการ ตอบสนองความต้องการของคนในสังคมทั้งด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคมและถวาม มั่นคงทางจิตใจ อีกทั้งยังมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว ในด้านคุณลักษณะ อุปนิสัย การแต่งกาย ครอบครั้วและเครือญาติ การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะวรรณคดีเอกของชาติ (การสถาปนาความเป็นชาติ) และการอนุรักษ์ฟื้นฟู ชาติพันธุ์ ภูมิวัฒนธรรม และความเป็นวรรณคดี วัฒนธรรมสองฝั่งโขง ซึ่งจะอธิบายดังต่อไปนี้

4.5.1 สันนิษฐานเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาว

อีกหนึ่งมิติที่สำคัญที่สุดของเนื้อหาวรรณคดีเรื่องสินไชคือหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมีความสุข แม้กระทั่งตอนเกิดมาคนเราก็ต้องมีการเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ไม่มีใครจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ เช่นแม่ต้องเกี่ยวพันดูแลลูก พอโตขึ้นมาก็มีการเกี่ยวพันกับญาติพี่น้อง เพื่อนมิตรสหาย ในวัยทำงานก็ต้องมีการเกี่ยวพันกับเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีความรักความอบอุ่นนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึง ความซื่อสัตย์ จริ่งใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ก้าวร้าว การให้เกียรติ มีความเคารพเชื่อฟังต่อพ่อแม่ ผู้อาวุโส ครูบาอาจารย์ พระสงฆ์ หัวหน้า ให้มีความกล้าหาญและกล้าแสดงออก รู้จักเสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้ ซึ่งเรามักจะพบเห็นในสังคมลาว เช่น ในเหตุการณ์ทำไร่ทำนา ชาวบ้านต่างจะไปช่วยเหลือกัน เพื่อแลกกับแรงงานในวันข้างหน้า เมื่อถึงคราวที่บ้านของเราทำไร่ทำนา ก็จะมีผู้อื่นมาช่วยเราเพื่อเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน ถ้าครวเรือนใดมีการจัดงาน ทุกครอบครัวก็จะไปช่วยเหลือกันโดยการตื่นแต่เช้า เตรียมสิ่งของ เครื่อง ครวจากบ้านเรือนของตนเอง เพื่อที่จะไปช่วย โดยที่เจ้าของงานยังไม่บอกกล่าว ทุกคนภายในครวเรือนก็จะมีความพร้อมเพรียงกันมาร่วมงานด้วยความกระตือรือร้น ถ้าครวเรือนใดมีคนเจ็บ ป่วย หรือไม่สบายก็จะพากันไปเยี่ยมเยียนถามข่าวคราว ด้วยการนำของฝากไปเยี่ยมหรือไปให้กำลังใจ แม้กระทั่งอาหารการกินก็มีการแบ่งปันให้กับญาติพี่น้องคนบ้านใกล้เคียง จากตัวอย่างที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาวที่เป็นอยู่ว่าคนลาวเป็นคนมีจิตใจกว้างขวาง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังที่ (อาลุนสี ลัตตะนะกุน, 2001: 9) กล่าวว่า คนลาวเป็นผู้มีจิตใจดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือคนอื่นที่พบเจอกับความลำบาก ช่วยให้คนอื่นมีความสุขกายสบายใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน วัฒนธรรมทางคุณลักษณะอุปนิสัยอันดีงามนี้ ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษได้เสริมสร้างขัดเกลาให้คนลาวทุกคนต้องมีนิสัยเช่นนี้ ติดอยู่ในตัวของทุกคนเพื่อที่จะทำให้คนเราดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง โดยการใช้นิยาม จารีต ธรรมเนียม หลักคำสอน มาเป็นการหลอมรวมใจในการประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นความเคยชิน และเกิดเป็นคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาว ดังตัวอย่างที่ว่า

หลัวและพีน

เชื่อนั่งต่ำ

เชื่อลุงตา

ปู่สังแล้ว

อย่าเอารองนั่ง

อย่าไต่ นั่งสูง

ให้ยาปานแก้ว

หลานหล่าจื่อจำ

(สถาบันค้นคว้าวัฒนธรรม, 1999: 1)

ข้อความในบทกลอนสะท้อนให้เราเห็นว่า ลูกหลานควรเคารพผู้อาวุโส ผู้ที่มีอายุมากกว่าตนเอง ควรให้เกียรติและใช้วาจา กิริยามารยาท ให้ถูกต้องตามสถานะภาพ รู้จักที่ต่ำที่สูงว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรทำ การสร้างอัตลักษณ์ทางคุณลักษณะอุปนิสัยเช่นนี้ยังปรากฏในวรรณคดีเรื่องสินไซ ในกวีบางตอนได้แสดงให้เห็นถึงการกระทำ และการสั่งสอนของตัวละครต่างๆ เช่น การให้อภัยโดยไม่ถือโทษโกรธเคือง การให้ทาน การช่วย เหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน รู้จักเสียสละ กตัญญูรู้คุณ มีความกล้าหาญชาญชัย มีความรับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซื่อสัตย์และจริงใจ ไม่โกหกหลอกลวง เป็นต้น ซึ่งคุณความดีต่างๆ ปรากฏในวรรณคดีเรื่องสินไซดังนี้

ความกตัญญูกตเวทิต

เป็นสิ่งที่สำคัญมาก การเป็นลูกที่ตีนั้นควรตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ นอกจากการดูแลเอาใจใส่ ในยามชราแล้ว ลูกต้องสืบทอดกิจการในครัวเรือนให้เกิดผลทวีคุณ รักษาทรัพย์สมบัติได้ดังบทกลอน

อันนี้คุณควรแท้
เฮาก็โดยพ่อเจ้า

ทั้งหลายหลิงล้ำ
ทันอ้ออาจชิน ได้เด

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 396)

จากข้อความสินไซต้องย้อนไปปกครองเมืองเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ ที่ให้กำเนิดเขามา ถึงแม้ว่าพ่อแม่ไม่ได้ดูแล แต่พ่อก็ยังมีพระคุณในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิด และเพื่อเห็นแก่บ้าน เมือง ประชาชนทั้งหลาย สินไซต้องยอมรับเอาตำแหน่งในการเป็นผู้สืบทอดเชื้อสายของวงศ์ตระกูล

ความกล้าหาญมุ่งมั่นอดทน

ความกล้าหาญเป็นคติคำสอนที่สำคัญที่ท่านประธานไกรสอน พมวิหาน ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ยกสินไซขึ้นเป็นคำขวัญสำหรับองค์กรชาวหนุ่ม (เยาวชนลาว) เพื่อต้องการปลูกฝังและสร้างตัวตนให้ไวหนุ่มลาวเป็นคนมีความกล้าหาญมุ่งมั่นอดทนอย่างสินไซ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ทางคุณลักษณะอุปนิสัยของคนพวยในชาติให้เป็นคนมีความอดทนกล้าหาญไม่กลัวต่ออุปสรรคใด ๆ ดังบทกลอนต่อไปนี้

เมื่อนั้นหกพี่น้อง

ฟังภาคภูมิ

ผายคิ่งผืน

ออกมาทั้งย่าน

ทูลเทโว

เหนียวคันท้าห้อง

เมื่อนั้นพระบาทรู้

เขาท่านทั้งหก

แจนแจนจา

กล่าวแข็งขมด้า

เฮานี้ชายเซ็งด้าม
การไปเสี้ยง

โดยกลางลือด้าวเป็นเด
สมเบื่องเบาคีนง่ายแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 124-125)

กุนี้นามกษัตริย์เชื้อ
ท้าวรุ่งแล้ว

ชายหาญหนยากจริงแล้ว
ขึ้นถ้อยคำผี

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

จากข้อความเห็นว่าตัวละครสินไช เป็นคนกล้าหาญ เข้มแข็ง แข็งแกร่ง ไม่เกรงกลัวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น สุสรวงย์กษ และมิจิตใจมุ่งมั่นมีความพยายามมานะอดทน ถ้าได้ตั้งเป้าหมายไว้แล้วต้องมีความมุ่งมั่นทำให้มันสำเร็จไม่ยอมแพ้เป็นอันขาด จากคุณลักษณะที่เด่นของสินไชที่เป็นคนกล้าหาญ จนท่านโกสอน พมวิทานได้นำเอาไปเป็นแบบอย่างให้กับคนลาวทุกคนว่า “ชาวหนุ่มลาวจงเป็นดั่งนกอินทรีที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแรงจงกลายเป็นสินไชแห่งยุคสมัย”

ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์นั้น แสดงออกในการมีจิตใจที่ขาวสะอาด ไม่ลึกลับโม้ พูดแต่ความจริง และไม่กล่าวหา ไม่ทำร้ายคนอื่น ถ้าคนเราทำแต่ความดี จะทำให้เรามีจิตใจที่มั่นคง มีความสุข ซึ่งคุณลักษณะแบบนี้อยู่ในหลักศีลห้าอันเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตของคนทั่ว ๆ ไป กวีได้เห็นความสำคัญของหลักธรรมดังกล่าวจึงได้นำ มาปั้นแต่งตัวละครต่าง ๆ เช่นตัวละครท้าวทั้งหก แม่ทั้งหก หมอทำนาย หมอสน่ห์ยาแฝดซึ่งตัวละครเหล่านี้ได้กระทำผิดโดยเฉาะทำผิดต่อหลักศีลห้าและฮิตคองประเพณี มาเป็นตัวอย่งให้เห็นถึงการกระทำผิดเหล่านี้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ดังเช่น นางสุมณฑา พอรู้ว่าหลานทั้งหกเป็นคนโกหก และไม่กล้าพูดก็จะทำให้ตนเองตกอยู่ในความทุกข์ พะวงกลายเป็นคนซึม เศร้า แต่นางไม่ยอม นางเลือกที่จะเป็นคนกล้าแสดงออก กล้าพูดความจริงว่าผู้ที่ได้ช่วยเหลือตน เองกับลูกกลับคืนมาได้ก็คือสินไชไม่ใช่ชายทั้งหก พวกเขาเป็นคนโกหกบรรดาพี่ๆ และยังไปโกหกสินไชและป้าว่า พ่อได้มาสั่งให้สินไชไปตามหาอา นอกจากนี้แม่ของชายทั้งหก ก็เป็นคนโกหกหลอกลวงขี้อิจฉาริษยา สุดท้ายก็ได้รับกรรมตามที่ตนก่อไว้ จากความซื่อสัตย์ของนางสุมณฑา จึงทำให้สันติภาพ และความยุติธรรมกลับคืนมาสู่ทุกคนอีกครั้ง ทำให้ผู้เป็นพี่ชายเห็นได้ถึงความถูกต้องและสินไชก็ได้เป็นพญาปกครองเมือง ดังบทกลอน

ดูตั้งทั้งหกท้าว
ข้าจักขอกราบไหว้

ทูลพระองค์โลบล้าย
ทันตันที่ย่า พี่เอ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 345)

นางนี้เอาภูแท้
พ่อจึงใช้

มิ่งลวงลักลอบมาตาย
ภูให้ไต่ตาม ท่านเอย

(สีลา วีระวงส์, 1969: 234)

การเสียดสละ

การเสียดสละพระเวสสันดรสอนให้เราว่าความการเสียดสละนั้นเป็นหนทางที่นำพาให้เราเป็นปายไปสู่จุดหมายปลายทาง คือได้ปริญพพาน ไม่ว่าจะเป็นการเสียดสละสัทธิสมบัติให้แก่พราหมณ์ก็เพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองปราศจากการแย่งชิง ข้าวของเครื่องใช้อาหารการกิน และสิ่งที่ยิ่งใหญ่ไปกว่านั้นคือการเสียดสละ เช่น เสียดสละแม่กระทั่งลูกเมีย ที่เป็นแก้วตาดวงใจ ซึ่งหมายถึงเสียดสละได้แม้แต่ชีวิตของตนเองเพื่อผู้อื่น เรื่องสินไซก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง que แสดงให้เห็นน้ำใจเสียดสละ เช่น พญากุดสะลาดเสียดสละความสุขส่วนตัวเพื่อน้องสาว นางลุนและนางจันทาเสียดสละออกจากเมืองไปเพื่อให้บ้านเมืองเกิดความร่มเย็นเป็นสุข สินไซเสียดสละบัลลังก์ให้กับท้าวทั้งหก และสินไซยังยอมเสียดสละชีวิตตัวเองแก่ผู้อื่น สินไซยอมรับความทุกข์ยากลำบากไปตามเอากลั้บมาจนถึงแก่ความตายด้วยความรักความภักดีต่อวงศ์ตระกูล สินไซเสียดสละบัลลังก์ให้กับท้าวทั้งหก และปฏิเสธไม่ยอมไปปกครองบ้านเมืองได้แสดงให้เห็นน้ำใจเสียดสละอันสูงส่ง ไม่อาฆาตแค้นให้กับผู้ที่ทำร้ายตนเอง ยอมทุกอย่างเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข สะท้อนให้เห็นว่าสินไซเป็นผู้มีจิตใจตั้งงามกว้างขวาง มีความเมตตาไม่ชิงดีชิงเด่น

ท่ว่าลูกหน่อท้าว

แทนราชในหอ นั้นเด

ควรที่ภูมิลัก

บุกแปลงเป็นอ้าย

ข้านี้ท่แต่เป็นเดียดชัย

ชายลุนลูกเพื่อน จจริงตาย

ก็ไปพึ่งพ่อเจ้า

จอมไท่ที่ประสงค์ แท้แล้ว

(สีลา วีระวงส์, 1969: 235)

การสร้างความเป็นลาวให้เด่นชัดขึ้นโดยเฉพาะการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาว เรื่องสินไซถูกถ่ายทอดทางความคิดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของหลักคำสอน จาริตประเพณี ชาวพุทธลาวได้เป็นต้นแบบในการอบรมขัดเกลาให้คนลาวมีอัตลักษณ์ทางคุณลักษณะเฉพาะตัวนั่นคือ เป็นคนมีความซื่อสัตย์ อดทนกล้าหาญเสียดสละ ความกตัญญู กตเวที มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักเพื่อนฝูง มีนิสัยอ่อนโยน รักความสงบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ที่สำคัญคือมีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นลาวอย่างสูง

4.5.2 สนิชกับการสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายของคนลาว

วรรณคดีเรื่องสินไซ ผู้แต่งได้สร้างให้ตัวละครเอกเป็นภาพตัวแทน (representation) ของความดีงาม ให้กับตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้นางสุมუნทาเป็นสตรีผู้มีรูปโฉมงดงามแล้วยังมีกริยานีมนวลอ่อนหวาน มีนิสัยรักความสวยงาม รักเสน่ห์แห่งกลิ่นหอมของดอกไม้มานานานาพันธุ์ รักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอันมีชีวิตชีวา นางมักจะนำพวงมาลัย ดอกไม้สด มาอบผิวอยู่ทุกวัน รักมนุษย์และสัตว์ประเภทต่างๆ มีน้ำใจที่บริสุทธิ์ต่อลูกและสามี อีกทั้งยังเป็นคนฉลาดมีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเพื่อปกป้องความรักเพื่อรักษาความรักและความบริสุทธิ์ที่มีต่อสามี การที่นางสุมუნทาต้องแสวงหาอุปบาลิมวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว นัยหนึ่งก็เพื่อประวิงเวลาที่จะเตือนให้พระยาอภัยกษัตริย์รู้สึกตัวปมเรื่องดังกล่าวเป็นปมเรื่องที่น่าสังเกตว่า การแสวงหาเป็นลิมวัตถุสิ่งของของนางแ่งหนึ่งอาจสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่มีมาใช้ในการเอาตัวรอด ซึ่งเป็นมิติที่สำคัญคือแสดงให้เห็นว่า นางสุมუნทาใช้สติปัญญาและความฉลาดไหวพริบ แต่อีกแ่งหนึ่งอาจสื่อให้เห็นว่าเพศหญิงกับสิ่งของเครื่องประดับเป็นของคู่กัน เพราะจะสังเกตว่าสิ่งที่นางสุมุนทาอ้างว่าลิมแล้วแต่เป็นของใช้สำหรับผู้หญิง เช่น ซอง ผ้าสไบ และ ปิ่นปักผม ความดังนี้

ขอหลานแก้ว คินเอาสามเล่า
นางก็ฮ้องฮ้ำให้ เสียงฮ้อยสั่งผ้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 194)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นางสุมุนทาอ่อนนวยขอร้องสินไซ ซึ่งสิ่งของที่นางสุมุนทาลิมถือเป็นสิ่งสำคัญและน่าจะถือว่าสัญลักษณ์ของผู้หญิงลาวอีกด้วย ซึ่งในหมู่ชาวลาวนิยมเรียกผ้าสไบว่า “ผ้าเปียง” เพราะอาศัยสังเกตการพาดเฉยียงบ่าลงมา ซึ่งผ้าสไบนี้เองน่าจะเป็นอนุภาคสิ่งของที่มีลักษณะสื่อความให้เห็นถึงความห่วงใยสามีและห่วงสิ่งของ ซึ่งเป็นวัตถุสัญลักษณ์ของผู้หญิงลาวซึ่งจะนิยมพาดผ้าสไบแม้ในยามไปวัด หรือช่วงพิเศษ ดังนั้น มิติผ้าสไบจึงเป็นอนุภาคที่มีความสำคัญและมีความหมายที่ควรอธิบายไว้

ผ้าสไบ (ผ้าเปียง)

ทองคำ อ่อนมะนิสอน (1992: 245) ให้ความหมายสไบว่า “สไบ ผ้าแพรถือของผู้หญิงใช้สำหรับเปียงบ่าเวลาไปงานบุญและพิธีสำคัญต่างๆ ผ้าสไบ ผ้าหรือแพรเปียงก็ว่า เช่นในวรรณคดีสินไซว่า “จัดรีบร้อน คำเค่งใสแสร้ง นางก็กลัวตายผัน แผ่นสไบดิงได้ มือขวางเกี่ยวกุมพันทั้งฟั้ง” (สิลา วีระวงส์, 1969: 194) จากคำนิยามของทองคำ อ่อนมะนิสอนจะเห็นว่า ผ้าสไบเป็นผ้าที่สำคัญ บัวลี ประพาพัน กล่าวว่า ผ้าสไบ คือ ผ้าที่ทำด้วยไหมทองไหมเงินหรือฝ้ายให้เป็น

ลวดลายหรือมีรูปเป็นดอก มีลักษณะเป็นแถบยาวและมีผ้าซับในอีกชั้นหนึ่ง ใช้หม่พาดไหล่ของผู้หญิง โดยหม่สะพายเฉียงทับบ่าซ้าย ใช้เพื่อปกปิดผิวกาย และเพื่อความสวยงาม ในสมัยโบราณผู้หญิงในวัยเด็กจะไม่หม่มผ้าพอโตขึ้นเริ่มเป็นสาวจะหม่มสไบเพื่อคลุมผิวเนื้อมิให้ชายใดได้แอบมอง พอระยะต่อมา มีเสื้อผ้าใส่ปกปิดผิวเนื้อ ผ้าสไบที่ใช้หม่มก็เปลี่ยนแปลงเป็นผ้าสไบที่ใช้ในงานแต่งหรืองานประเพณีต่างๆ การหม่มสไบเป็นเครื่องแต่งกายของคนลาวอย่างหนึ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยโบราณกาล จนกลายเป็นธรรมเนียมและประเพณีสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ดังนั้นสไบจึงเป็นผ้าที่จำเป็นสำหรับผู้หญิงลาวทุกคนต้องมีไว้ใช้ ในเวลายานบุญงานประเพณีต่างๆ และผู้หญิงยังให้ความสำคัญในการแต่งกายด้วยการหม่มผ้าสไบเป็นอย่างมาก จนทำให้มีความเชื่อว่า ถ้าหญิงใดเข้าวัดหรือในงานประเพณีหากไม่หม่มผ้าสไบจะทำให้หม่นยาน (คำผุย พนลือชา, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2561) จากความเชื่อสะท้อนให้เห็นว่าการหม่มผ้าสไบเป็นการแต่งกายให้เรียบร้อยสวยงามเพื่อเป็นการเคารพพุทธศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ จนกลายเป็นอัตลักษณ์การแต่งกายของผู้หญิงลาว ที่แต่งกายด้วยการ “นุ่งซิ่น เก้าผม เบี่ยงแพ” คือ นุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เก้าผมยวม หม่มผ้าสไบแพร ลักษณะเช่นนี้เป็นภาพลักษณ์อย่างหนึ่งที่สำคัญของผู้หญิงลาว ซึ่งยังปรากฏให้เห็นได้แม้ในสังคมลาวปัจจุบัน การใช้ผ้าสไบของผู้หญิงลาวมีลักษณะสำคัญที่ตรงกับภาพลักษณ์ของนางสุนันทา ตัวละครหญิงที่สำคัญในวรรณกรรมสินไซ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะปรากฏว่า เมื่อสินไซอ่อนวอนแกมบังคับให้นางนิวัตกลับนครเบ็ญจาลปรากฏว่า นางมีความเป็นห่วงและอาลัยรักที่พระยาอภัยกษัตริย์กุ่มพินมีต่อนาง และนางได้สร้างทำเป็นลิมสิ่งของ ซึ่งการลิมดังกล่าวทำให้สังเกตได้ว่า 1) นางสุนันทาเป็นตัวละครหนึ่งที่เป็นภาพตัวแทนให้กับผู้หญิงลาว คือนาง นางแต่งกายด้วยการหม่มผ้าสไบ และ 2) ผ้าสไบน่าจะเป็นวัตถุสิ่งของที่สำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับการแต่งกายของนางสุนันทาที่ขาดไม่ได้ในฐานะเป็นผู้หญิง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้นางจำเป็นต้องมีผ้าสไบใช้ และจะเห็นได้ว่านางสามารถนำเอาผ้าสไบมาต่อรองกับสินไซในการขอร้องให้ตนเองได้กลับไปปลูกผัวให้คืน โดยในตัวเองก็แสดงว่า สินไซยินยอมให้นางกลับไปเอาผ้าสไบซึ่งผ้าดังกล่าวในมิตมีความหมายคงเป็นผ้าคู่กายผู้หญิงลาวที่สำคัญ หรืออาจมองได้ว่าผ้าสไบเป็นผ้าที่ผู้หญิงขาดไม่ได้ต้องใช้แต่งตัวเป็นประจำ ดังคำกลอนนี้

คิงแพงเถิง

ทูนหลานแก้ว

อากี้ลิมแผ่นผ้า

ช่วงคองคิดได้

กุนาผายไผต อาก่อน

สไบบ้างค่าคาม แค้นา

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 193)

ภาพประกอบที่ 22 ผ้าสไบผู้หญิงลาว

จากข้อมูลในวรรณคดีพบว่า สิ้นไขอนุญาตให้อาขึ้นไปเอาผ้าสไบ (สิลา วีระวงส์, 1969: 193-194) อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญในหมู่ผู้หญิงลาว ตัวบทยังทำให้ทราบว่า สิ้นไขได้กำชับอย่างเคร่งครัดว่า เมื่อนางสุมนหาผ้าสไบแล้วให้รีบกลับมาเพราะจักต้องเดินทางต่อไปยังนครเป็งจาล แต่ควรสังเกตว่า นางสุมนหาไม่ได้ห้วงผ้าสไบแต่ห้วงนางกลับเป็นห้วงสวามีต่างเผ่าซึ่งกำลังหลบด้วยเกรงว่าหลานจะทำร้ายพระยาอัยกษุมภณต์จนเสียชีวิต ดังนั้น จึงอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผ้าสไบเป็นผืนผ้าที่สำคัญแสดงให้เห็นมิติของผู้หญิงลาว และในตัวบทผ้าสไบไม่เพียงเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงลาวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวัตถุสิ่งของที่นางสุมนหาใช้เป็นเครื่องต่อรองกับสิ้นไขเพื่อกลับไปปลุกพระยาอัยกษุมภณต์ให้ตื่น ดังนั้น ในแง่หนึ่งผ้าสไบจึงเป็นวัตถุสิ่งของที่สื่อความหมาย อีกแง่หนึ่งกลับเป็นวัตถุสิ่งของสำหรับเป็นเครื่องต่อรองเพื่อช่วยเหลือชีวิตพระยาอัยกษุมภณต์ ไม่เพียงผ้าสไบเท่านั้นจะเป็นวัตถุสิ่งของที่สำคัญในการทำให้ผมเรื่องตอนดังกล่าวมีความน่าสนใจ หากยังปรากฏว่า มีวัตถุสิ่งของที่สำคัญที่นางสุมนหาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อกลับไปช่วยเหลือพระยาอัยกษุมภณต์ นั่นคือปิ่นปักผมผมผม ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

ปิ่นปักผม

ปิ่นปักผม เป็นเครื่องประดับสำหรับใช้ตกแต่งมวยผมบนศีรษะ ลักษณะของปิ่นประกอบด้วยชิ้นส่วน 2 ชิ้นหลัก คือ หัวปิ่น และเข็มเสียบ หรือ “ก้านปิ่น” ความยาวของหัวปิ่นถึงส่วนปลายเข็มเสียบ ประมาณ 12-15 เซนติเมตร ซึ่งถูกออกแบบมาให้เหมาะสมกับ ขนาดของศีรษะผู้ใช้งาน ปิ่นบางรูปแบบอาจมีเส้น สร้อยติดอยู่ด้วย เพื่อเวลาใช้คล้องเกี่ยวกับเส้นผมแล้วเสียบหัวปิ่น

เข้าไปในมวยผม การมวยผมปักด้วยปิ่นมีประโยชน์ทั้งใช้เพื่อกลัดผมให้อยู่ทรง หรือใช้เป็นเครื่องประดับเพื่อเพิ่มความสวยงามให้มวยผม ส่วนที่มีการออกแบบให้มีความสวยงามนั้น ส่วนใหญ่มักปรากฏอยู่ที่ รูปทรงและลวดลายบริเวณหัวปิ่น ซึ่งเป็นทั้งรูปทรงอิสระและรูปทรงกรวยเป็นชั้นซ้อนกันจำนวน 5 ถึง 7 ชั้น ลวดลายเหล่านี้มีลักษณะคล้ายรูปทรงของเจดีย์ บัวลิ ประพาพัน อธิบายว่า หากพิจารณาในเรื่องความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยยอดแหลมของเจดีย์น่าจะเปรียบเสมือนการบูชาพระพุทธเจ้า (บัวลิ ประพาพัน, 5 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) ปิ่นจึงมักใช้ประดับบนศีรษะเพราะถือกันว่าเป็นสิ่งมงคลสูงสุดปิ่นส่วนใหญ่เป็นลักษณะนูนสูงและนูนต่ำ หัวปิ่นบางชิ้นมีการประดับอัญมณีสีต่างๆด้วย ส่วนใหญ่เป็นการใช้ควบคู่กับการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดพื้นเมืองในลาวในโอกาส สำคัญต่างๆ ที่จัดขึ้นตามประเพณี

การมวยผมไว้ด้านหลังถือกันว่าเป็นวิถีชีวิตการแต่งกายของผู้หญิงลาวตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมการใช้ปิ่นปักผมเกิดจากความเชื่อในเรื่องการบูชาขวัญในร่างกายและความเชื่อในพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นสิ่งเคารพหรือสักการะสูงสุด (บัวลิ ประพาพัน, 5 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) ในอดีตผู้หญิงนิยมทำมวยผมก่อนไปทางศีรษะด้านหลังและเด็ดดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม มีสีสวยมาเสียบประดับที่มวยผม ถือกันว่าเพื่อให้เกิดความสวยงามและส่งกลิ่นหอม นอกจากการใช้ดอกไม้ประดับแล้วผู้หญิงยังมีความเชื่อว่า มนุษย์มีขวัญอยู่ 32 ขวัญ การใช้ดอกไม้มาประดับมวยผมจึงเป็นการบูชาขวัญบนศีรษะซึ่งเป็นส่วนที่อยู่สูงสุดของร่างกายมนุษย์ เพื่อความเป็นสิริมงคล และเป็นการบูชา เคารพต่อพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งมงคลสูงสุด ต่อมาจึงมีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเป็นการใช้ปิ่นปักผมให้มีรูปทรงคล้ายดอกไม้แทนการใช้ดอกไม้จริง ทั้งนี้เพื่อใช้กัลดมวยผมให้อยู่ทรงและใช้ประดับมวยผมให้เกิดความสวยงามเช่นเดียวกับการใช้ดอกไม้จริงประดับ เมื่อพิจารณาข้ออธิบายเรื่องปิ่นแล้วทำให้ทราบได้ว่า ปิ่นที่ปักผมไม่เพียงแต่เป็นเครื่องประดับประดับให้เกิดความสวยงามเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวัตถุสัญลักษณ์เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าและบำรุงขวัญที่สถิตอยู่ร่างกายคนด้วย อีกประการหนึ่งปิ่นไม่เพียงแต่เป็นเครื่องประดับหากแต่ยังเป็นวัตถุสิ่งทีนางสุมนทาใช้เป็นเครื่องต่อรองเพื่อเข้าไปสั่งลาพญายักษ์กุมภภัณฑ์อีกด้วย ความดังนี้

นางก็ลงถึงห้อง

เสือนค้ำคัมย่อง

อาทิมปิ่นเกล้า

หัวแก้วค่าคาน

ขอโผดยั้ง

ยามหนึ่งกานา อาเนอ

บาก็วางนางคืน

คอบผีหิวไ้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 194)

ภาพประกอบที่ 23 ภาพปิ่นปัก ภาพปิ่นปักผมผู้หญิงลาว

จากความข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ปิ่นปักผมเป็นวัตถุที่สำคัญซึ่งนางสุมนทาใช้อ้างเพื่อกลับไปอำลาพระยาชัยกัมพัน ขณะที่นางสุมนทาลงจากปราสาทมาทักกับสินไซถึงคุ้มเรือนครวัจจึงแสร้งบอกว่า นางลิ้มปิ่นหรือปักปิ่นเกล้าประดับประดาด้วยหัวแก้วมณีราคาสูง (สิลา วีระวงส์, 1969: 194) และปิ่นดังกล่าวนี้เองอันนี้ก็เป็นมิ่งขวัญประจำผู้หญิงลาว ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการแต่งกายที่ต้องประดับตกแต่งอย่างพิเศษของผู้หญิงลาว นอกจากปิ่นปักผมแล้วซ่องยังเป็นอนุภาคสิ่งปรากฏในวรรณคดีสินไซที่นางสุมนทาทำเป็นลิ้ม และขอสินไซกลับไปเอาเพื่อจะติดตัวกลับนครเบ็งจาล ดังนี้

ซ่อง

ทองคำ อ่อนมะนิสอน (2008: 328) อธิบายว่า “ซ่อง คือมวยผมที่ตัดออก แล้วมัดไว้สำหรับใช้ซ่องเกล้าผม เพื่อให้เกล้าใหญ่กว่าเดิมและยาวกว่าเดิม ดังคำโบราณว่า **ผมบ่หลายให้ตี๋มซ่อง ฟีน้องบ่หลายให้ตี๋มเสี้ยวตี๋มเกอ**” ซ่องจึงเป็นผมสำหรับเสริมผมให้ใหญ่หรือยาว ได้มาจากผมของผู้หญิงที่ถูกตัดนำมาประดิษฐ์ให้เป็นเครื่องประดับ หรือในสมัยปัจจุบันนำมาจากเส้นไหมแล้วนิยมย้อมให้ดำนำมาประดิษฐ์ให้คล้ายเส้นผมเพื่อนำมาเสริมแต่งให้มีผมหนาสามารถจัดทรงผมได้ง่าย ผู้หญิงที่เป็นลูกสาวในสังคมลาวมักมีความเชื่อว่า ผมเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นในการช่วยต่อเติมผมของมารดาให้สง่างามได้เมื่อแม่แก่ชรา ดังนั้น สิ่งที่ลูกสาวจะทำได้อีกอย่างก็คือการตอบแทนบุญคุณของแม่ด้วยการไว้ผมยาวและนำมาทำเป็นซ่องด้วยการทำขอเกี่ยวมาจากแม่เพื่อที่จะให้แม่ไว้ใช้ในเวลาที่เกล้าผม ซึ่งเป็นการช่วยให้แม่มีผมเกล้าที่ดกดำเป็นเงางาม (คำผุย พนลือชา, 5 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) ดังนั้น ซ่องจึงใช้เป็นสัญลักษณ์แทนตัวลูกและแม่ที่มีความผูกพันกันในหมู่ผู้หญิงลาว ภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 24 ภาพเกล้าผมด้วยซ็องผู้หญิงลาว และภาพซ็องเกล้าผมผู้หญิง

ประเด็นสำคัญคือ หญิงลาวไม่ว่าในวัยสาวหรือวัยชราเชื่อว่าการจัดแต่งทรงผมด้วยการมวยผม (เกล้า) เป็นการเสริมความงามที่สำคัญมากทรงผมเหล่านี้ตั้งสูงสง่างาม ผมของผู้หญิงบางคนมีจำนวนจำกัดอาจต้องอาศัยซ็องผมเพิ่มเติมในการช่วยต่อเติมให้ผมใหญ่ขึ้นและสวยงามสามารถตั้งสูงสง่า ในการจัดแต่งทรงผมยังเป็นหนึ่งขั้นตอนของการเสริมความงามที่สำคัญ ทรงผมแต่ละทรงตั้งโดยแฝงความหมายของเครื่องประดับกับลักษณะทรงผมประกอบกับรูปแบบของทรงผม บ้างก็นิยมให้ทรงผมมีลักษณะให้ยอดผมตั้งลาดเอียงไปด้านข้างเล็กน้อย บ้างก็มีลักษณะให้ยอดผมตั้งสูงเด่นเป็นสง่าสามารถใส่เครื่องประดับได้ บ้างก็นิยมให้ทรงผมมีลักษณะยื่นยอดไปด้านหลัง ซึ่งการเกล้าผมเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสวยงาม อีกทั้งเป็นสิ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของผู้หญิงลาว ดังนั้น การใช้ซ็องเป็นสื่อสะท้อนความงาม และบางคนก็ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนตัวบุคคล ซ็องผมเป็นหนึ่งในวัตถุสิ่งของที่นางสมุณทาบอกกับสินไชว่าตนลืมไว้ และขอกลับไปเอาซ็องก่อนออกเดินทางกลับนครเป็งจาล (สิลา วีระวงส์, 1969: 303) การบอกอุบายว่าลืมซ็องดังกล่าวนี้เองว่านางต้องการกลับไปปลุกพระยายักษ์กุมพัน และนับว่าซ็องเป็นวัตถุสิ่งที่เป็นทั้งอนุภาคและเครื่องมือต่อรองในการกลับไปพบพระยายักษ์กุมพันครั้งสุดท้าย ความปรากฏดังนี้

บาก็ผาท่องเท้า

เถิงเขตทะวานทอง

นางก็พางพุมี่

ว่าลืมยังซ็อง

(สิลา วีระวงส์, 1969: 303)

ความในวรรณคดีเรื่องสินไซแสดงว่า ตอนดังกล่าวสินไซพานางสุมณฑาผู้เป็นอา ออกไปถึงประตูทอง นางก็เลยคิดกลอุบายหลอกกลางเป็นครั้งสุดท้ายว่า นางลืมซองของซึ่งเป็นปอยผมสำหรับประดับประดาของผู้หญิง (สิลา วีระวงส์, 1969: 303) ตามคติและความเชื่อเรื่องปอยผมในหมู่ผู้หญิงลาวถือกันว่า ผู้หญิงลาวต้องปกปักรักษาให้ติดตัวอยู่เสมอเพราะถือว่าเป็นของสำคัญรักษาขวัญด้วย (คำผุย พนลือชา, 5 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) ดังนั้น นางจึงขอร้องให้หลานคือสินไซเพื่อกลับไปอีกครั้ง น่าสังเกตว่า สินไซเองก็ยอมให้นางสุมณฑา กลับไปเอาของ 3 อย่าง รวม 3 ครั้ง ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้ง ผ่าสไบ ปิ่น และซองคกงเป็นของสำคัญและเป็นสัญลักษณ์มีขวัญประจำชาติสำหรับผู้หญิงลาว แสดงออกในงานประเพณีต่างผู้หญิงลาวต้องแต่งตัวด้วยเครื่องประดับดังกล่าว และในเรื่องสินไซตอนนางสุมณฑาแต่งงาน นางจำเป็นต้องใช้และขาดของ 3 สิ่งไม่ได้ ดังตัวอย่าง “แล้วจึงอัญเชิญสุมณฑา ยอดนางมาเต้า เมื่อนั้นสุมณฑาเจ้า นางงามประดับ เคื่อง ปักปิ่นเกล้าทั้งซ้องค่าคาม นางกอทงเชิดม้าว มะณีแหวนสุบสอด ทั้งแผ่นผ้า สะไบบ้างค่าพัน” (พระสุนทรศรีวิกรม์, 2560: 39) และคงถือกันว่าเป็นวัตถุสิ่งของเครื่องประดับที่ต้องนำติดตัวไปตลอดไม่ให้ห่างกาย เพราะสังเกตได้ว่าสินไซไม่ได้ห้ามปรามนางสุมณฑา หากแต่ยอมให้นางไปเก็บนำเอาวัตถุสิ่งของทั้ง 3 สิ่ง

ภาพประกอบที่ 25 ภาพการแต่งกายหญิงลาว และภาพ mister international 2017 สวมชุดสินไซ

โดยพุมี่	แต่งตัวประดับเนื้อ
สอนดาวไว้	วางตนคาคเคื่อง
เสื่อสอดเอ้	พระองค์อ้อนคาคแหวน
ทำทู่เนื้อ	เกียงเก็งอินเขียน

(พ, พวงสะบา, 1977: 6)

รูปแบบการแต่งกายทั้งชายและหญิงลาว คือเพศชายใส่เสื้อผ้าเป็นชุดผ้าหางและประดับด้วยสร ที่เป็นตัวอักษรการแต่งกายของตัวละครสินไซจนกลายเป็นสัญลักษณ์ที่คนลาวคุ้นเคยและพบเห็นรูปวาด รูป แกะสลัก รูปปั้น และรูปอื่น ๆ อีกมากมาย และเพศหญิง นุ่งผ้าซิ่น เก้ามมประดับด้วยปิ่นปัก มีสไบพาดบ่า เหมือนภาพปรากฏและการบรรยายในเรื่องสินไซ อีกแง่หนึ่งการแต่งกายเช่นนี้ยังช่วยเพิ่มน้ำหนักความขลังและสร้างความจริงใจกับการมีอยู่ของชุดความรู้ในเรื่องสินไซเพื่อรักษาและสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายให้กับคนลาว

4.5.3 สินไซกับการสร้างอัตลักษณ์ทางครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม เป็นหลักพื้นฐานของสังคมขั้นต้นโดยมีพ่อแม่ ลูกเกิดมาและเติบโตขึ้น สิ่งแวดล้อมรอบข้างได้ส่งผลกระทบต่ออันยิ่งใหญ่ ถึงการกำเนิดและขยายตัวของคนในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ครอบครัวจึงมีบทบาททำหน้าที่ คือผลิตสมาชิก ผลิตกำลังแรงงานให้แก่สังคมโดยผ่านการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ ด้วยการอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษาแก่ลูก ให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและจิตใจ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวปรับตัวเข้ากับการดำรงชีวิตในสังคม รัชนิกร เศรษฐ์ (2528: 127) ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นกลุ่มบุคคลทางสังคมที่ผูกพันกันเองจากเพราะความเป็นเครือญาติ เพราะการแต่งงาน หรือยอมรับว่าเป็นบุตร สมาชิกกลุ่มเดียวกันนี้จะอยู่ร่วมบ้านเดียวกันและมีบทบาทตามที่สังคมและวัฒนธรรมได้กำหนดไว้ให้แล้ว ปัจจุบันครอบครัวในสังคมลาว เป็นครอบครัวขยายมีสมาชิกเป็นจำนวนมากและสมาชิกมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังที่ สมัย วรรณอุดร (2560: 355) กล่าวว่าสังคมลาวนั้นให้ความสำคัญกับระบบครอบครัว ความรักสามัคคีกันในครอบครัวอย่างยิ่งผู้เป็นที่รักและเสียสละเพื่อน้อง ญาติพี่น้องต้องรักสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วรรณคดีเรื่องสินไซนั้นถึงแม้ว่าจะมีเนื้อหาหลักเป็นเรื่องราวของความกล้าหาญ ความมีสติปัญญา ความเพียรพยายามและการผจญภัยแล้ว จะเห็นได้ว่าวรรณคดีเรื่องสินไซยังมีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงระบบครอบครัวและเครือญาติ การปฏิบัติตนและบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกของครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบคิด คุณธรรมจริยธรรมของสังคมลาวล้านช้าง ที่แสดงออกต่อสถาบันครอบครัวและระบบเครือญาติ ดังที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ความรักผูกพันระหว่างพี่น้อง ความรักผูกพันระหว่างคน

ในครอบครัวหรือเครือญาติ (อา-หลาน) ความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก ความผูกพันระหว่างสามีและภรรยา

4.5.3.1 ความผูกพันระหว่างพี่กับน้อง

ความผูกพันทางเครือญาติระหว่างตัวละครในเรื่องกล่าวถึงพระยาकुตสะลาดเจ้าเมืองเป็งจาลและนางสุมณฑาผู้เป็นน้องสาวได้ถูกยักษ์กุมพันลักพาตัวไป ทำให้พระยาकुตสะลาดเกิดความเศร้าโศกเสียใจอย่างมากมาย เพราะความรักและความเป็นห่วงน้องสาว จนทำให้พระยาकुตสะลาดตัดสินใจออกบวช ปฏิบัติธรรมเพื่อตามหานางสุมณฑาผู้เป็นน้องสาวและฝากบ้านเมืองไว้กับเสนาอำมาตย์ และวางแผนแต่งงานกับลูกสาวทั้งเจ็ดของเศรษฐีเพื่อที่จะได้มีโอรสที่มีบุญบารมีเพื่อให้โอรสออกตามหาน้องสาวกลับมา จะเห็นได้ว่าพระยาकुตสะลาดใช้ความพยายามในทุกวิถีทางและทั้งหมดนั้นก็ เพื่อตามหาน้องสาวกลับบ้านกลับเมือง แสดงให้เห็นถึงความผูกพันอย่างล้นเหลือระหว่างพี่กับน้อง ดังที่ได้บรรยายไว้ในตัวบทถึงความรู้สึกของพระยาकुตสะลาด เมื่อรู้ว่าน้องสาวถูกยักษ์กุมพันลักพาตัวไป

บัดนี้จักกล่าว พุไซท้าว	กุตสะลาดพะยาเมือง	ก่อนแล้ว
คะนิงตนเด	ถั่งทวงเพม้าง	
โสกีแค้น	เคื่องพระทัยหมองหม่น	
กี่ป๋ เทยเหือดน้ำ	นองย้อยยาวไหล	
ทุกโสกกั้น	พันสิ่ง สามเดือน นี้แล้ว	
บ่ส่วยเพาพอ	คาบคายคาแก้ม	
องค์ผอมเพี้ยง	ตองตายเหลือองท่า	
เสนตรเฝ้า	หลายชั้น บ่บาน	
บ่ได้ สุกอยู่สร้าง	ส่วยราชเป็นพระยา	ได้แล้ว
คะนิงนงสี	ช้วนมิเอื้อน	
กำสุดไ้อ	อนุชา เจ้าพี่ กุเอย	
ปานนี้ ยักข้าเจ้า	กินแล้วรู้ว่ายัง	พี่เดอ

(สีลา วีระวง, 2513: 24)

นอกจากนี้ยังปรากฏความรักความผูกพันระหว่างสังข์ทอง สิ้นไซ และสีโห รวมถึงโอรสทั้งหกของพระยาकुตสะลาดเป็นพี่น้องต่างแม่กัน วรรณคดีเรื่องสิ้นไซได้แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมลาวโบราณ ให้ความสำคัญอย่างมากกับระบบเครือญาติและสายตระกูล ที่จะต้องรักใคร่และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยาก แม้ว่าบางครั้งจะประพุดติฝิตคิดร้ายต่อกันเพราะความเข้าใจผิด

คิดร้ายต่อกันก็ตาม ความผูกพันระหว่างเครือญาติ ผ่านวรรณคดีเรื่องสินไซ จะเห็นได้จากการตามหานางสุมณฑาผู้เป็นอาของสินไซที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคและอันตรายต่าง ๆ มากมาย ด้วยสติปัญญา ความกล้าหาญและอดทน เพื่อไปช่วยเหลืออา ดังเช่นเหตุการณ์ตอนที่สินไซไปถึงเมืองอะโนลาดของยักษ์กุมพัน และได้พบกับนางสุมณฑาครั้งแรก และแสดงตัวว่าเป็นโอรสของพระยากุดสะลาดเจ้าเมืองเป็งจาลที่ออกตามหาอา ในดัวบทสินไซได้กล่าวถึงความรู้สึกของตัวละครทั้งสอง สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันทางสายเลือด แม้ว่าเพิ่งจะได้พบกันเป็นครั้งแรกก็สามารถรับรู้ได้ถึงสายใยความผูกพันและความเป็นญาติกันเหมือนว่าเคยรู้จักกันมานาน ดังที่กล่าวในดัวบทตอนหนึ่งว่า

เจ้านี้	เป็นชาติเชื้อ	องอาจทานอา แท้แล้ว
นางก็	โสมเอาหลาน	ใส่พาแพงล้ำ
	ลำลำนิ้ว	ทวยคิงโลมลูบ
	จิตหล่าหล่ม	คะนิงฮ้อนฮอดลุง
นางก็	ฮักแจ่มเจ้า	ชมจูบจอมขวัน
	หลานเดยวเดิน	ตั้งลือถึงซ้อย
มีทั้ง	ผาชั้นล้ำ	หลายพะนอมน้ำล่อง
มีทั้ง	ดงด่านซ่าง	เสื่อร้ายเผดผี แท้หน้า

(สีลา วีระวง, 1969: 182)

4.5.3.2 ความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูก

วรรณคดีเรื่องสินไซนอกจากจะนำเสนอเรื่องราวการผจญภัยและคามกล้าหาญของตัวละครเอกความรักความผูกพันในระบบเครือญาติแล้วยังเน้นย้ำในเรื่องความรักความห่วงใยระหว่างพ่อแม่กับลูก ผ่านบทบาทของตัวละครในฐานะพ่อแม่ที่มีความรักความห่วงใยต่อลูก ให้การอบรมสั่งสอนคุณธรรม รู้จักผิดชั่วดี เช่น ความรักความห่วงใยที่นางลุนกับกับสินไซและสังข์ทอง นางจันทากับสีโหพระยากุศราขและโอรสทั้งหก มเหสีทั้งหกของพระยากุดสะลาดและพ่อแม่ซึ่งเป็นเศรษฐีพราหมณ์นางสุมณฑากับนางจันทา ความรักความห่วงใยระหว่างนางลุนกับกับสินไซและสังข์ทองนั้นจะเห็นได้ชัดจากตอนที่ทั้งสองต้องออกเดินทางเพื่อตามหานางสุมณฑาผู้เป็นอา นางลุนผู้เป็นแม่และนางจันทาผู้เป็นป้ามีความห่วงใยต่อลูกและหลานทั้งสองอย่างหลงหลายเพราะรู้ว่าหนทางข้างหน้านั้นเต็มไปด้วยอันตรายมากมาย ดังปรากฏในดัวบทตอนหนึ่งความว่า

เมื่อนั้น	ป้าแม่ให้	หุยหอดอาลัย
เจ้าแม่	ไปอย่าเหิง	เทียวคีนหาน้อง
อันที่	ไพขวางหล้าง	สัตรูมีมาก
	แสนสำซ้าง	อนเถ้าเผดผี
ฝูงนั้น	ฤทธิเดชฮ้าย	ฮ้อนยั้งไฟกัน
พุมิยา	ประมาท	เข้าถ้อค่าน
อันว่า	สอนสินแก้ว	ทังพระชั้นของปะเสีรฐ
เจ้าแม่	เคียดคาคไ่ว้	ละวังหมั้น อย่าไล แท้เนอ

(ลีลา วีระวง, 2513: 106)

อันว่า	สีหราชท้าว	เจ้าอ่อนสังข์ทอง กี้ดี
อย่าได้	ไลบาคาน	ให้ค้อยทวนทำเก้อ กันเนอ
อันที่	หกหลานแท้	ใจยอมอย่าเชื่อ เขาเนอ
	แม่สั่งเจ้า	ใจแจ้งจ้อความ แม่เนอ

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 119)

นอกจากนี้ยังมีเนื้อความอีกตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกได้อย่างชัดเจนคือตอนที่นางทั้งหกลูกสาวของเศรษฐีพราหมณ์ต้องออกจากบ้านเมืองของตนเพื่อมาแต่งงานอยู่กับพระยากุดสะลาดที่เมืองเป็งจาล นักกวีได้บรรยายถึงความรักที่พ่อแม่มีต่อลูกสาวทั้งหก และได้บรมสั่งสอนลูกสาวถึงการปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดี การปฏิบัติตนเมื่อต้องไปอยู่ต่างบ้านต่างเมือง ว่าจะต้องปฏิบัติตนตามฮีตคอง ประเพณี อันแสดงให้เห็นถึงความเป็นเพศสภาพและเพศวิถีตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมของสังคมลาวโบราณ

ลูกแม่	คือคู่แก้ว	อันเกิดกางอก	นี้แล้ว
บัดนี้	เวลาจำ	จากเผื่อสองเถ้า	
แม่จัก	สอนสุให้	เขียนคูนคองฮีต	
	ไกแม่หล้าง	ลอนฮ้ายบ่เซียง	ลูกเอย
อันนึ่ง	ให้สะหลาดฮู้	เขียนฮีต	ลาซา
กานไต	พุมิปะสง	ฮีบทวนทำเก้อ	
	ฝูงใดฮ้าย	เห็นกระบวนยาเปียบ	แม่เนอ
แม่นว่า	คนซี้เหล่า	ลอบเลียงบตี	ลูกเอย

คนใด ผู้ปากเกี้ยว เว้าม่วนมีพะหยง
 คั้นเอา มาในเฮือน ไฟคองคางไร่
 กูสอนไว้ ยาดนดาประมาท
 แม่นว่า หลับตื่นให้ คะนึ่งซันซุ่ยยาม ลูกเออย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 58-59)

4.5.3.3 ความรักความผูกพันระหว่างสามี-ภรรยา

วรรณคดีเรื่องสินไซ นอกจากเนื้อหาหลักจะเป็นเรื่องราวของการผจญภัยต่อสู้กับอุปสรรคของตัวละครเอกอย่างสินไซแล้ว ยังมีเหตุการณ์หลายตอนที่สร้างอารมณ์สะท้อนใจให้กับผู้อ่าน คือเรื่องราวของความรักและการพลัดพรากระหว่างนางสุมณฑากับยักษ์กุมพัน แม้ว่ายักษ์กุมพันจะลักพาตัวนางสุมณฑาไปด้วยความไม่เต็มใจไปจากเมืองเป็งจาล แต่วรรณคดีเรื่องนี้นักกวีไม่ได้สร้างยักษ์ให้เป็นตัวละครที่มีจิตใจชั่วร้าย เลวทราม ตามแบบฉบับของตัวละครที่เป็นยักษ์ในนิทานประโลมโลกทั่วไป ตรงกันข้ามยักษ์กุมพันในเรื่องสินไซกลับเป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม รักและให้เกียรตินางสุมณฑามีความภักดี ปรนนิบัติรับใช้ไม่ได้รับความลำบาก ยกย่องให้เป็นนางแก้วที่มีค่ามั่งเมือง จนนางสมุนทาเองก็เกิดความรักและเห็นใจในความดี ความเสมอต้นเสมอปลายและไม่เคยทำให้นางต้องเสียใจความรักของยักษ์กุมพัน ซึ่งเป็นความรักที่เกิดขึ้นของผู้ที่ต่างเผ่าพันธุ์ระหว่างยักษ์กับมนุษย์ จนนางสุมณฑาและยักษ์กุมพันมีธิดาด้วยกันหนึ่งคน ก็ยิ่งสร้างความรักความผูกพันระหว่างนางสุมณฑาและยักษ์กุมพันมากขึ้นไปอีก ดังจะเห็นได้จากตอนที่สินไซจะพานางสุมณฑากลับนครเป็งจาล นางสุมณฑานั้นมีความอาลัยอาวรณ์สามีของนางเป็นอย่างมาก นางรำให้ด้วยความเศร้าโศกเสียใจที่จะต้องจากสามีกลับบ้านกลับเมือง จนนางสมุนทาคิดกลอุบายและบอกกับสินไซให้กลับบ้านเมืองไป และบอกพระยาकुสะลาตว่าได้ตามหานางจนสุดความสามารถแล้วแต่ก็ไม่พบ

ให้หลานคั่นคอนให้ พระราชบิดา ก่อนเกิด
 อ้ำลาเสีย ว่าเดินบมีพ้อ
 บอกว่า เหลือแองคั้น ฤงเมืองมานนาก
 เหวฮ่วมห้วย ฮุมแล้วบเห็น ว่าเนอ

(สิลา วีระวง, 1969: 183)

เมื่อสินไซยืนยันว่าจะไม่ยอมกลับบ้านเมืองไปโดยที่ไม่มีนางสุมณฑากลับไปด้วย นางจึงทนต่อความพยายามและเห็นใจ สงสารหลานที่ออกตามหาด้วยความพยายามฝ่าฟันอุปสรรคและอันตรายมากมายจนมาพบนาง นางจึงตัดสินใจที่จะกลับนครเป็งจาลพร้อมกับสินไซ แต่ด้วยความ

รักความผูกพันและอาลัยอาวรณ์ต่อสามีของนาง นางจึงคิดกลอุบายเพื่อถ่วงเวลาให้ช้าที่สุด และพยายามไปปลุกให้ยักษ์กุมพันทื่น เพราะไม่อยากจากสามีไปด้วยการบอกว่าลืมสิ่งของอยู่หลายครั้ง ทั้งร้องไห้ นบไหว้อ่อนหวานหลานเพราะไม่อยากจากสามีไปแต่สิ้นใจก็ไม่ยอมกลับบ้านเมืองถ้าอาไม่กลับไปด้วย ดังปรากฏในต้วบทดังต่อไปนี้

เมื่อนั้น อาคังแค้น	ทูนทอดชูลีหลาน
ยอมความขอ	ขอตโดยคองน้อย
เซ็นเซ็นน้ำ	ชลทาแถวถั่ง
เยื่อนบได้	เรให้สั่งฝัว
บัดนี้ หลานจักพาเมียข้าม	เข้ากอง ไกพี จิงแล้ว
น้องก็ อดบได้	ยินย้านย่อนหลาน
อยู่ดีเยอ พระที่จั้ง	ตนเพ็งชีวิต หม่อมเอย
ขออย่า มีปาปัง	บาบใด ดอนช้อย
เมื่อนั้น บาจัดฮ้อน	ดาวสุยเสียงราบ
นางก็ ฟ้าวแต่งเนื้อ	มีถ้วนเถียวลง
ทั้งพระเนตรกัน	ลาที่ทั้งกะสัน
คิงแพงเถิง	ช่วงคองคิดได้
ทูนหลานแก้ว	ภูมาผายโผด อาก่อน
อาที่ ลืมแผ่นผ้า	สะไบบั้งค่าคาน แท้นา

(สีลา วีระวง, 1969: 193)

เมื่อครั้งที่สงครามเสร็จสิ้นลงและเป็นเหตุให้ยักษ์กุมพันเสียชีวิตนั้นได้สร้างความเศร้าเสียใจเป็นอย่างมากให้กับนางสุนทนาซึ่งนักกวีได้บรรยายเหตุการณ์ครั้งนี้ไว้อย่างสะเทือนใจเป็นอย่างมาก นักกวีได้พรรณนาถึงความเศร้าโศกเสียใจของนางจนร้องไห้เกลือกกลิ้งอยู่ข้างศพของสามีจนเนื้อตัวเปื้อนไปด้วยเลือด พร้อมตัดพ้อชีวิตด้วยความเศร้าโศกเสียใจที่ต้องพลัดพรากจากสามีมาอยู่ไกลกันแล้วยังต้องมาตายจากกันไปอีก

เห็นที่ มานเยียดคู้	คำโสกฤทวง
คิดเมื่อ ยามเรียงสม	ชอกคะนิงมะโนแม้ง
คิดถึงก้าว	ตีนมือ ทำถิป
ผาแผ่ปืม	กะจวนล้านเลื่อตอง

นางนั้งให้	เซ็นส่วานชลที
คิงแพงหมอง	หม่นदनตอนให้
ต็อกให้	คิงพงเพ็งเลือด
คิดเมื่อ เจ้าฮักข้อย	เขี้ยวล้านลวงนำ นันนา
วันที่มุดมอดเมี้ยน	ทังกะโอก มีชิน ได้แล้ว
พว่า วางนอนกับ	แพ่นคำโองกว้าง
พายหนห้อง	หอลายเม็งอาด อวนพุ่น
น้องจัก เต้าเพื่อนห่าง	หอย้อยส่งสะกาน

(ลีลา วีระวง, 1969: 171-172)

เหตุการณ์ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น นอกจากจะแสดงให้เห็นความรักความผูกพันและอาลัยอาวรณ์สามีอันเป็นที่รักของนางสุนทหาแล้ว นักวิจัยพรรณนาความเศร้าโศกเสียใจและตัดพ้อต่อโชคชะตาของนางสุนทหา เป็นการแสดงให้เห็นว่าแม้จะเกิดมาต่างเผ่าพันธุ์แต่ความต่างต่างนั้นก็ไม้อาจกัดกันความรักของทั้งสองได้ และเมื่อตกลงอยู่กินร่วมกันเป็นสามีภรรยาากันแล้วก็ย่อมมีความรัก ความผูกพัน ความซื่อตรงต่อกันดังเช่นที่นางสุนทหาที่มีต่อยักษ์กุมพัน

ระบบเครือญาติเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม เห็นได้จากทุกๆ สังคมล้วนแต่มีระบบเครือญาติที่เกิดจากครอบครัว สมิทธ์ สระอุบล (2548: 110) ได้ให้ความหมายว่า ระบบเครือญาติ เป็นระบบที่เกิดจากการประสานกันของสถานภาพ และบทบาทของบุคคล ที่ได้รับการพิจารณาจากสังคมว่าเกี่ยวข้องกัน โดยการสืบสายเลือดจากการสมรสหรือการรับอุปถัมภ์บุญธรรม ระบบเครือญาติไม่ระบุว่าใครเป็นญาติใครเท่า่นั้น แต่ยังกำหนดหรือระบุ แบบอันเหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างญาติต่อญาติในลำดับต่างกันด้วย เช่นระหว่าง พ่อตากับลูกเขย แม่ผัวกับลูกสะใภ้ อากับหลาน เป็นต้น ดังนั้น ระบบเครือญาติจึงควรจะหมายถึง เป็นกระบวนการทางสังคมในการสร้างความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกันทางสายเลือดของกลุ่มญาติพี่น้องหรือการแต่งงานกัน จนทำให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลจากวงแคบไปถึงวงกว้างจนเป็นกระบวนการนับญาติเพื่อให้รู้ว่าใครมีฐานะอย่างไรในตระกูลที่ตนเองอาศัยอยู่ จากข้อมูลในเรื่องสินไซพบว่าลักษณะของความเป็นเครือญาตินั้นประกอบมีสองแบบคือ ญาติที่เกี่ยวข้องกันทางสายเลือดของกลุ่มญาติพี่น้องและญาติที่ได้มาจากการแต่งงานกันของกลุ่มญาติพี่น้องดังบทกลอน

เมื่อนั้นเกล้าแก่รู้	กิ้วโกธโรโกธา
เถิงว่าวงสาสุ	ก็หากเมียกูแท้
แม่นชื่อแสนผิตแท้	สันญาครองชอบกันแม่

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

เจ้านี้เป็นชาติชื่อ	องอาจหลานอา	แท้แล้ว
นางก็โชมเอาหลาน	ใส่เพาแพงล้ำ	
ลำลำนิ้ว	ทวยคิงโลมลูบ	
จิตหล่าหล่ม	คะนีส่อนฮอดลุง	

(สิลา วีระวงส์, 1969:182)

จากข้อความเห็นว่านางสุมณฑาเป็นเชื้อชาติวงสาของสินไซ ทั้งสองตัวละครมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่เกิดจากกานสืบทอดทางชีวภาพของบุคคลหนึ่งลงมาถึงบุคคลหนึ่งตั้งนั้น การนับญาติทางสายโลหิตนี้จะเป็นญาติกันเสมอคือตัดขาดไม่ได้ไม่ว่าความสัมพันธ์ของบุคคลที่สืบกันมาจะเป็นอย่างไร เช่น นางสุมณฑาไม่ยากจะกลับคืนบ้านเพาะรักกับยักษ์กุมพันธ์ นางก็หากลูบบายเพื่อหาทางที่จะให้ได้อยู่กับยักษ์ต่อไป จนทำให้สินไซโกรธ ด้วยการดำว่ อาานี้เมาเป็นวหลงไหลกับแต่ผู้กับแต่ความรักอันไม่ถูกต้อง จนลี้มกระหังบ้านเมือง ลี้มพระยาพ่อ

ค้อมว่านางก้าวแล้ว	ท้าวเคียดคุงใจ
อาานี้ทำใจติด	ฝ่ายมานมัวใบ้
ลือว่าพระวอละปีตาใช้	หลายคนตันยาก
บัดนี้ อาเล่าแพงยักล้ำ	พายช้อยพะเซตธา
เอาท่อกุณพัวอ้าง	องค์มารมาชมกุลือ
แม่นว่ามันจัดฝ่ายฟ้า	มางักก็บักแล้ว
กูก็ถือทานข้าม	ชุมพุมเสียงโลกมาแล้ว
อาจักซัดอยู่ได้	เรวตันขาดความเทียวเถิน
แต่นั้น อากี้เห็นกะบวนน้อย	นงเขามิเดช
ใจโกรธกรล้ำ	แข็งเข้มนบไคร่กรแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 183-184)

แต่ถึงอย่างไรทั้งสองก็ตัดกันไม่ขาดเนื่องจากว่าเป็นญาติทางสายโลหิตเพราะฉะนั้นนางสุมณฑาจำเป็นต้องยินยอมจำใจไปกับสินไซ เพราะว่าสินไซบังคับให้กลับบ้านโดยเด็ดขาด ไม่กลับไม่ได้ ต้องกลับไปบ้านเมืองของตนเอง แต่หากพิจารณาอีกด้านหนึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อระบบเครือญาติ จึงทำให้นางสุมณฑาเลือกที่จะกลับบ้านเมืองพร้อมกับสินไซ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อระบบเครือญาติ ซึ่งทำให้คนในครอบครัวหรือเครือญาติต้องเลือกญาติพี่น้องมากกว่าคนที่เป็นสามีภรรยา ดังเช่นนางสุมณฑาที่ต้องเลือกญาติพี่น้องจึงเป็นเหตุให้นางต้องพลัดพรากจากสามีเพราะเห็นแก่ญาติพี่น้องและในฐานะสมาชิกของครอบครัว

เมื่อนั้นอาเล่าโลมคำขึ้น	เชิญหลานเมื่อก่อน จริงเถิด
คั้นว่าอวเจ้ามารอดแล้ว	ซิจำให้ส่งตามดอกนา
ท้าวว่าคำผิดแท้	ยาจาจ้งฮ้าเฮาเถิ่น
รีบแต่งเข้า	ของไต้ด่วนเมื่อเทียวเถิ่น
คิดเมื่อพระวอลละปีตาตัน	วันพอพันเล่า
ขุนอยู่ล้อม	หลายชั้นบ่อบาน
รุ่งคำเข้า	พระองค์ทอดทานของ
พระก็จำทำศีล	ชู้วันเวนเข้า
ก็บ่มีไผรู้	เป็นตายด้านข่าว
เจ้ายาดน้ำ	บุนยู้รอดพะอวน แท้แล้ว
บัดนี้อได้มาเกือกัว	บอริสาดกุมพัน
เรียกว่าเป็นสะเหนหา	บ่อใช้คองคุณแก้ว
อัจกรมเห็นห้อง	นิระพานดอมเพิน
ด้วยเหตุเจ้าเสบซ้อน	สงร้ายبابหนา แท้แล้ว
บัดนี้จอมคนแค้น	ฮมกะหายแสนส่วน
ก็จริงใช้ให้ช้อย	เขี้ยวล้านลวงน้ำ
บัดนี้อเล่ามาลวงไว้	เบงสะหาวทานต่อ
เขื่อนวาดไว้	คองถ้ำเผ่าฝัว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 184-185)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมลาวให้ความสำคัญกับเครือญาติที่เป็นสายโลหิตมากกว่า เพศชายในสังคมลาวล้านช้างมีสถานะภาพที่จะต้องเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองทั้งครอบครัวและเครือญาติของตนเองเพื่อไม่ให้คนอื่นมากระทำร้ายหรือหยามเกียรติศักดิ์ศรีในวง

ตระกูลของตนเอง ส่วนลักษณะญาติที่ได้มาจากการแต่งงานกันของกลุ่มญาติพี่น้องก็คือยักษ์กุมพัน เป็นสามีนางสุมณฑา และพญานาคกับนางสีดาจัน เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกิดจากการแต่งงานกัน และพญานาคกับนางสีดาจัน ซึ่งเป็นการสัมพันธ์กันและกันทางสังคมเท่านั้น ไม่ได้เกี่ยวกับสายโลหิตแต่อย่างใด คือหมายถึงความสัมพันธ์กันนั้นเกิดขึ้นด้วยประเพณีระหว่างคู่แต่งงาน แต่ก็นับถือเข้าเป็นญาติประเภทหนึ่งซึ่งเรียกว่าญาติเกี่ยวดอง และเรียกยักษ์กุมพันว่าเป็นอาวเขย เรียกพญานาคว่าหลานเขย จากบทกลอนข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสินไซไม่ได้ยอมรับในความเป็นอาวเขยของยักษ์กุมพัน กับพญานาค ว่าเป็นหลานเขย เพราะว่าพญานาคแต่งงานกับนางสีดาจันนั้น เครือญาติฝ่ายหญิงถือว่าไม่รับรู้ในการเป็นผัวเมียของทั้งสอง คือเจ้าโคดลูงตาไม่เห็นด้วย แม้กระทั่งกุมพัน และนางสุมณฑาผู้เป็นพ่อแม่จะเห็นดีก็ตาม แต่มันก็ยังไม่ถูกต้อง เพราะว่าเครือญาติฝ่ายหญิงไม่ได้รับรู้ด้วย เนื่องจากว่านางสีดาจันเป็นลูกเป็นหลานที่เกิดมาจาก ความสัมพันธ์ของคู่ผัวเมียที่ไม่ถูกต้องตามกตประเพณีลาว ก็ถือว่าสังคมไม่ยอมรับในสถานะภาพของพญานาคเช่นกัน แต่ก็ยอมรับในความเป็นหลานของนางสีดาจันเนื่องจากว่าเป็นญาติที่สืบเชื้อสายโลหิตเดียวกันดังบทกลอนที่ว่า

เรานี้เป็นกึ่งท้าว	ทั้งค้ายข้าวย่ำ
คั่นเถิงแล้ว	ลุงลุ่มตุ้มต่อม
คั่นว่าเห็นหน้าน้อย	ซีเอาอ้อมแอบองค์บ่ออย่าแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 339)

ส่วนยักษ์ก่อนหน้าไม่มีการแต่งงานยักษ์ได้ลักพาตัวนางสุมณฑามาเมืองอะโนราช ดังนั้นในสังคมลาวจะถือว่ากุมพันที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องของตนเพราะการที่จะเป็นคู่ผัวเมียกันนั้นต้องผ่านพิธีกรรมการสู่ขอการแต่งงานสะกอนเพื่อให้สังคมยอมรับและรับรู้จึงจะถือว่าเป็นญาติกันได้ (เป็นอาวเขยได้) ดังนั้นสินไซจึงไม่ให้ความเคารพนับถือ โดยใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ เข้าไปลักเอานางสุมณฑาคืนโดยไม่บอกกล่าว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับอนุญาตในตัวกุมพันให้เป็นญาติ ไม่นอบน้อมให้เกียรติกุมพัน เป็นการเหยียบย่ำศักดิ์ศรี

ลือเล่ามาอวดอ้าง	ลองแค้นข่นเหงชวตนี้
มาป่นน้ำหน้า	กูชื่อกุมพันสะหนอยนั้น
ยังว่าเป็นอาวเขย	ก็บ่ดูเป็นเถ้า
สั่งว่ามาหักหน้า	พออายุพงเพื่อนกันนี้

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

ครอบครัวในสังคมลาวสมัยก่อนเมื่อชายและหญิงมีความสัมพันธ์กันฉันสามีภรรยาแล้ว ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายปรนนิบัติรับใช้ให้ความสะดวกสบายแก่ฝ่ายชายดูแลเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีของสังคม ส่วนฝ่ายชายถือว่าเป็นหัวหน้าครอบครัวถือพ่อเป็นใหญ่ จนมาถึงในปัจจุบันครอบครัวของคนลาวก็มี พ่อเป็นหัวหน้า มีอำนาจสูงสุดในครอบครัวโดยอิสระเนื่องจากว่าได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวมาแต่ดั้งเดิม และคนลาวมักจะสั่งสอนชายหญิงเมื่อแต่งงานกันแล้วให้พึงปฏิบัติตามฮีตผัวคองเมีย เพื่อความสุขของครอบครัว พี่น้องให้รักใคร่ปรองดองสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นผู้สืบทอดตระกูลที่ดี สำหรับระบบเครือญาตินั้นในสังคมล้านช้างก็ให้ความสำคัญในการเคารพนับถือผู้อาวุโสมากที่สุด และให้ความสำคัญกับญาติที่เป็นสายโลหิตมากกว่าญาติที่ได้มาจากการเกี่ยวดองกัน ดังเช่นนางสุมณฑาต้องยอมเลือกไปกับสินไซ และในการที่จะเป็นเครือญาติกันได้นอกจากเป็นญาติทางสายโลหิตแล้วต้องสร้างความผูกพันทางเครือญาติตามฮีตครองประเพณีอย่างถูกต้องจึงจะถือว่า นับเป็นญาติกันได้ ดังยกขุมพันถึงแม้ว่าจะได้เสียกันแล้วเป็นฉันสามีภรรยาแล้วก็ตาม สุดท้ายยกขุมจำเป็นต้องกลับมาสู่ขอและทำพิธีแต่งงาน และพญานาคก็มาสู่ขอและทำพิธีแต่งงานเช่นกัน ก็จะได้การยอมรับจากสินไซให้เป็นเครือญาติเดียวกันถึงแม้จะต่างเชื้อชาติต่างเผ่ากันก็ตามสังคมก็จะให้การยอมรับและเคารพว่าเป็นครอบครัวเครือญาติเดียวกัน

4.5.4 สินไซกับการสร้างอัตลักษณ์ในฐานะวรรณคดีเอกของชาติ (การสถาปนาความเป็นชาติ) และการอนุรักษ์ฟื้นฟู

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูในฐานะวรรณคดีเอกของชาติ เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมและวรรณคดีได้นำพาการพัฒนาด้านอื่นๆ และเพื่อไม่ให้หลงลืมรากเหง้าของความเป็นชนชาติลาว จึงมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมทางด้านวรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ซึ่งเป็นเรื่องราวการต่อสู้ผจญภัยของเด็กน้อยที่มีความสามารถพิเศษจำนวนสามคน ซึ่งเป็นโอรสของพระยาภูตสะลาด (กุศราช) เจ้าผู้ครองนครเป็งจาน มีนางลุนเป็นพระมารดา มีหอยสังข์หรือท้าวหอยสังข์เป็นพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน สินไซเป็นน้องชายของหอยสังข์ และมีพระโอรสของนางจันทาทวี ซึ่งเป็นพี่ชายต่างมารดาของสินไซอีกคนหนึ่ง คือท้าวสีโห ตามความเชื่อของชาวพุทธในแถบลุ่มน้ำโขงมีความเชื่อว่าสินไซนั้นเป็นผู้มีบุญบารมีมาเกิด เพื่อบำเพ็ญเพียรบารมีช่วยเหลือผู้คน เพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เนื้อเรื่องสินไซได้ออกติดตามหานางสุมณฑา (สุมณฑา) ผู้เป็นอา จากเมืองยักษ์สุนครเป็งจาน ระหว่างทางนั้นสินไซได้เจอพบเจอกับปัญหาและอุปสรรค อันตรายต่างๆ มากมาย ซึ่งต้องใช้ความกล้าหาญ ความอดทน ในการต่อสู้รวมถึงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ปฏิภาณไหวพริบ และความเฉลียวฉลาดในการคิดแก้ไขปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและอันตรายต่างๆ มาได้ จนในที่สุดพระบิดาได้มอบนครเป็งจาลให้ปกครอง สินไซก็ได้ใช้คุณงามความดีปกครองบ้านเมืองจนร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรือง ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขเสมอมา จึงเป็นที่มาของความสนุกสนานตื่นเต้นของเรื่อง อีกทั้งในเรื่องสินไซก็เป็นผู้ที่เอาคุณธรรมเป็นที่ตั้งยึดมั่นในคุณงามความดีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และ

ความกตัญญูรู้คุณ ดำเนินชีวิตตามครรลองครองธรรมอันดีงาม เรียบง่าย ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติอันดีงาม มีคุณค่าและเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต

เนื้อเรื่องที่มีทั้งความสนุกสนาน แฝงไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม ความกล้าหาญ ความอดทน ความกตัญญูรู้คุณและปฏิกิริยาไหวพริบในการแก้ไขปัญหา เป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความค่าตลอดทั้งเรื่อง วรรณคดีเรื่องสินไซจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขง (อาณาจักรล้านช้าง) ปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ผลิตซ้ำและได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณคดีเอกของชาติ โดยมีกฎหมายรองรับว่าเป็นวรรณคดีที่ยอดเยี่ยมของลาว เป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณคดีที่อ้างอิงรากเหง้า ความเก่าแก่และอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติอันยาวนานของชาติลาว อาณาจักรล้านช้างและดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขง (โขง) โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครที่มีคุณธรรมจริยธรรม และได้นำเอามาปรับใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศของลาว ซึ่งเน้นให้ประชาชนเกิดสำนึกรักและความภาคภูมิใจในความเป็นชนชาติลาว ห่วงแหนงในวัฒนธรรมอันเก่าแก่และยาวนาน ไม่หลงลืมรากเหง้าของตนเอง ซึ่งจะเป็นปัจจัยนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชนคนหนุ่ม ซึ่งเป็นกำลังหลักและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคต และเพื่อให้พวกเขาได้มีต้นแบบในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้มีการออกกฎหมายรองรับเอาวรรณคดีเรื่องสินไซขึ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณคดีของชาติ และเป็นสมบัติมิ่งเมืองที่มีความหมาย มีความสำคัญเป็นอย่างมากกับประชาชนทั้งประเทศ เพราะวรรณคดีเรื่องสินไซมีคุณค่าและความสำคัญในการเชื่อมต่อกับแนวคิดเรื่องศิลปวัฒนธรรม การเคารพนับถือ จารีตประเพณี เชื่อมสัมพันธ์ให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทำให้เกิดการพัฒนา มีการนำเอาสิ่งดีงามในอดีตกลับมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน โดยการนำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมากล่าวอ้างหรือยกกระดืบให้มีความสำคัญในฐานะสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เกาะเกี่ยวความเป็นชาติเข้าด้วยกันทั้งชุมชนเมือง ท้องถิ่น และกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการสร้างให้วรรณคดีเรื่องสินไซเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นแบบอย่างและระเบียบทางสังคมอันดีงามที่สมควรประพฤติปฏิบัติ ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคก็สมัย สิ่งดีงามก็ยังคงแฝงอยู่ในนิทานหรือวรรณคดีเรื่องสินไซ สามารถชี้นำความคิดและวิถีปฏิบัติของคนในชาติได้อยู่เรื่อยไป จนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและได้บรรจุเอาวรรณคดีเรื่องสินไซเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในทุกๆระดับ รวมไปถึงการศึกษาของ คณะสงฆ์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เริ่มมีการฟื้นฟูวรรณคดีเรื่องสินไซอย่างจริงจังในราวปี พ.ศ. 2477 เมื่อสิลา วีระวงส์ ได้ทำการปริวรรตวรรณคดีเรื่องสินไซและนำออกมาพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2494 และมีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และในปี พ.ศ. 2526 ท่านประธานไกสอน พมวิหาน ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ยกสินไซขึ้นเป็นคำขวัญสำหรับองค์กรชาวลาว (เยาวชนลาว) ซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น เพราะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาววรรณคดีเรื่องสินไซถือว่าเป็นวรรณคดีที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างมากต่อสังคมลาว นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ระดับกษัตริย์ ชุนนาง จนถึงประชาชนธรรมดา ล้วนผูกพันกับวรรณคดีเรื่องนี้ แม้แต่ท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้นำในการเปลี่ยนแปลงจากระบอบกษัตริย์มาเป็นระบอบสังคมนิยม ยังเห็นความสำคัญของวรรณคดีโบราณเรื่องนี้ โดยนำมาประยุกต์ใช้ในทางการเมือง ยกขึ้นเป็นวาทกรรมปลุกกระตมเยาวชนให้เกิดความรักชาติ สอดคล้องกับคำกล่าวของ เคน สาลิกา (2552) ที่ว่าสินไซเป็นวรรณคดีของคนลาวทั้งชาติ รู้จักและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานมากที่สุดซึ่งอาจจะมากกว่าลัทธิมาร์กเลนินด้วยซ้ำ แสดงให้เห็นว่าผู้นำลาวเลือกที่จะใช้ศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของชุมชนดั้งเดิมขึ้นมาปรับแทนที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่อย่างประเทศสังคมนิยมอื่นๆ แต่ได้ใช้วรรณกรรมและตัวละครสินไซมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการเชื่อมโยงฐานวัฒนธรรมเข้าหาหลักการแบบสังคมนิยมนั่นเอง ฉะนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มต่างๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูวรรณกรรมสินไซใน สปป.ลาวในยุคใหม่ ล้วนแต่ได้รับแนวคิดมาจากท่าน ไกสอน พมวิหาน ไม่มากก็น้อย เช่น องค์กรชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติ สโมสรร่วมวัฒนธรรมสินไซ โรงเรียนสินไซ หรือแม้แต่วัดและชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการประยุกต์ใช้สินไซใน สปป.ลาว ดำเนินการภายใต้วาทกรรมของท่านไกสอน พมวิหาน ซึ่งเป็นผู้นำที่ประชาชนชาวลาวทั่วประเทศให้ความเคารพมากที่สุด

นอกจากนั้นกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลงานโฆษณาและนโยบายด้านวัฒนธรรมของชาติได้มีการจัดตั้ง “สโมสรร่วมวัฒนธรรมสินไซ” ขึ้นในปี พ.ศ. 2537 อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าสินไซมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยสะท้อนผ่านวรรณคดีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ รวมไปถึงการจัดตั้ง “รางวัลสินไซ” ขึ้นเพื่อรำลึกถึงท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้ที่เห็นความสำคัญของวรรณคดีเรื่องสินไซ และได้มีการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูมาจนถึงปัจจุบัน “รางวัลสินไซ” นี้ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมงานเขียนของเยาวชนคนหนุ่ม ซึ่งเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทอย่างมากและสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นกำลังที่สำคัญในการสืบทอดมรดกและเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงวรรณคดีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

แม้ว่าสังคมในปัจจุบัน กระแสของวัฒนธรรมต่างชาติได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมลาว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กระบวนการของความคิดความอ่านและวิถีชีวิตในปัจจุบันของประชาชนลาวอย่างรวดเร็ว นำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนทั้งสิ้น จึงทำให้เยาวชนเกิดกระแสวัฒนธรรมการนิยมความทันสมัย นิยมเทคโนโลยี เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรม

ต่างชาตินมากขึ้น รวมไปถึงการรับเอาและนิยมความบันเทิงและวรรณกรรมต่างประเทศ จากกระแสของวัฒนธรรมต่างประเทศที่เข้ามาหลายรูปแบบอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านสื่อ และเทคโนโลยีต่างๆที่มีอิทธิพลกับทุกภาคส่วน จึงทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับหลายฝ่ายร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา โดยการให้ความสำคัญกับความเป็นชาติของลาว และสืบทอดพันธุ์ รากเหง้าของความเป็นชาติอย่างแท้จริง ตั้งแต่การมีนโยบายให้อนุรักษ์พันธุ์พันธุ์และให้ความสำคัญจนไปถึงการออกกฎหมายรองรับให้ “สินไซ” เป็นวรรณคดีของชาติ เพื่อเน้นให้ประชาชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมสนับสนุน ร่วมมือ ในการอนุรักษ์พันธุ์พันธุ์มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านวรรณคดีของชาติให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน เห็นคุณค่าและเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

นอกจากการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนแล้ว ยังมีองค์กรและหน่วยงานอีกหลายส่วนที่มีส่วนในการสนับสนุนและมีบทบาทในการร่วมปลูกฝัง ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติให้แก่เด็กและเยาวชน โดยอาศัยช่องทางที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อ ที่ให้ความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ หนังสือเรียนสำหรับเยาวชนก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและปลูกฝังจิตสำนึกเหล่านี้ให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในชาติของตน และนอกจากงานศิลปะที่นำเสนอเรื่องราวของสินไซที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแล้วนั้น ยังพบว่ามี การนำเสนอเรื่องราวสินไซผ่านงานศิลปกรรม ศาสนสถาน รูปปั้นต่างๆ ของสินไซ ที่ปรากฏในสาธารณสถานในพื้นที่ประเทศลาว คือประติมากรรมแกะสลักเรื่องราวในวรรณคดีสินไซ ที่สวนวัฒนธรรมเด็ก พิพิธภัณฑ์ท่านไกสอน พมวิหาน หอวัฒนธรรมแห่งชาติ จากที่มีการนำรูปปั้นเรื่องราวสินไซมาตั้งไว้ในที่สาธารณะต่าง ๆ นั้นทำให้เห็นได้ว่า คนลาวสามารถซึมซับเอาเรื่องราวและความเชื่อเกี่ยวกับของสินไซ ได้จากทุกที่ เช่นจากพิพิธภัณฑ์ท่านไกสอน วีรบุรุษคนสำคัญของประเทศลาว ที่มีการแกะสลักรูปสินไซไว้ทั้งสี่ด้านที่หน้าประตูอาคารเข้าอาคารและประตูโขงเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งที่หอวัฒนธรรมแห่งชาติที่มีรูปแกะสลักสินไซอยู่เช่นกัน และที่สวนวัฒนธรรมเด็ก เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ในลาวล้วนมีประติมากรรมสินไซปรากฏทั้งสิ้น ซึ่งเรื่องราวของวรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะเชิงช่างในลาว ลักษณะเช่นนี้เองทำให้เห็นว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อระบบความเชื่อทั้งด้านคำสอนและศิลปะในสถานที่สาธารณะดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 26 ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑท์ท่านโกสอน ประตูด้านหน้า

ภาพประกอบที่ 27 ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑท์ท่านโกสอน ประตูด้านหลัง

ภาพประกอบที่ 28 ภาพศิลปกรรมเรื่องสินไซ หอพิพิธภัณฑท์ท่านโกสอน ประตูด้านข้างซ้ายและขวา

ภาพประกอบที่ 29 ภาพศิลปกรรมเรื่องสิงห์ หอวัฒนธรรม และสวนวัฒนธรรม

ในมิติของการเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสิงห์นั้นมีการเผยแพร่ให้กับประชาชนและเยาวชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและไทย ซึ่งในอดีตเคยเป็นอาณาจักรเดียวกันแล้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้ประยุกต์ใช้และเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสิงห์ ให้ชาวโลกได้รับรู้ และได้รับความสนใจอีกครั้ง จนกลายเป็นกระแสในวงวรรณกรรมยุคใหม่ และถือว่าเป็นครั้งประวัติศาสตร์ของการฟื้นฟูและเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสิงห์ ที่ทำให้คนทั้งประเทศและทั่วโลกได้รับรู้ เมื่อครั้งที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้นำเอาตัวละครเอกในวรรณคดีเรื่องสิงห์ มาเป็นผู้แสดงศรไฟจุดคบเพลิง เพื่อทำพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาอย่างเป็นทางการ ในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติครั้งแรกของลาว “นครหลวงเวียงจันทน์เกมส์ หรือ ซีเกมส์ ครั้งที่ 25” (พ.ศ. 2552) โดยให้ พุดอำไพ เพียมพะสอน นักกีฬายิงธนูทีมชาติลาว รับบทเป็นสิงห์แสดงศรหรือยิงธนูไฟจุดคบเพลิง นับเป็นการแสดงให้เห็นว่าสิงห์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงออกด้านอัตลักษณ์ความเป็นชาติของลาวต่อชาวโลก ผ่านการนำเอาตัวละครในวรรณคดีที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านวรรณคดีของชาติมาประยุกต์ใช้และเผยแพร่ให้ชาวโลกได้รับรู้อีกวิธีหนึ่งอย่างสวยงามและภาคภูมิใจ นับเป็นการประยุกต์ใช้ที่ทันสมัยในการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สร้างสรรค์ โดยมีวรรณคดีโบราณเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมแล้วนำมาต่อยอดในการนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุเนตร โพธิสาร (2549) ที่ได้ให้แนวคิดว่า “สิงห์ คือฐานที่มั่นวัฒนธรรม” และจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติผ่านการรื้อฟื้นอนุรักษ์วรรณคดีเรื่องสิงห์ ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ผูกโยงอยู่กับความเชื่อของผู้คน ฮีตคองประเพณี ความเชื่อทางศาสนา คำสอนที่สะท้อนตัวบทวรรณคดีและตัวละครในเรื่องปรากฏเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น รูปวาดหรือภาพจิตรกรรมฝาผนังบนสิม หรือโบสถ์ ประติมากรรมตามสถานที่ต่างๆ ร่องรอยการสร้างบ้านแปลงเมืองหรือตำนานความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ (ภูมินิเวศวัฒนธรรม)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้นำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมาตีความหมายเพื่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติ และเป็นเครื่องมือในการสร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติ การพัฒนาชาติ พัฒนาคคนในชาติ โดยการนำเอาวรรณคดีเก่าแก่มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับความทันสมัยและการพัฒนาของโลก ทั้งตัวบทวรรณคดีที่มีหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิต ฮีตคองประเพณี การปกครองบ้านเมือง ตัวละครในวรรณคดีที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปกครองบ้านเมือง ความกล้าหาญ เสียสละ ความมีปฏิภาณไหวพริบ โดยการนำมาสร้างความเชื่อมโยงให้เข้ากับวิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คนจนกลายเป็นแรงหนุนให้วรรณคดีเรื่องสินไซมีความน่าเชื่อถือ สมจริง และเป็นจริง จนทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซกลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษา การพัฒนา การนิยามตัวตน และการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ

วรรณคดีเรื่องสินไซนั้นไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีที่ให้ความบันเทิงรื่นเริงหรือ ชักกลุ่มเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องราวที่ได้รับการปลุกฝัง ถ่ายทอดทางความคิดเกี่ยวกับจารีตฮีตคอง วัฒนธรรม ประเพณีวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน หลักธรรมคำสอน เช่น การแต่งกาย การเข้าหาผู้ใหญ่หรือ พระสงฆ์จะต้องมีผ้าแพรพาดเบี่ยง เพื่อแสดงความเคารพนบถนอม นิสัยการรักความสงบและเรียบง่ายของคนลาว การยึดมั่นในพระพุทธศาสนา การทำความดี การเสียสละ ความเฉลียวฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหา ความกตัญญูรู้คุณ ทุกอย่างล้วนแล้วแต่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องของวรรณคดีเรื่องสินไซทั้งสิ้น เมื่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยเกิดการแลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมต่างชาติ จึงทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาใช้ในสังคmlาวอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว จนอาจทำให้คนลาวหลงลืมวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาติ จนทำให้ประเพณี พิธีกรรม ฮีตคองปฏิบัติ ถูกลดความสำคัญลงเป็นเพียงสิ่งที่จะต้องทำให้สืบเนื่องไปในแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538) ให้ความเห็นว่า เมื่อประเพณีหรือฮีตคองบางอย่างไม่สามารถปรับตัวหรือตอบสนองสถานการณ์ปัจจุบันขณะนั้นได้ก็ต้องถูกตัด ลดทอนให้เหลือเพียงบางส่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติ โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้คัดเลือก สรรหาและตัดสินใจด้วยตนเอง แต่ปัญหาที่มักจะพบโดยทั่วไปคือจะปรับประเพณีเก่าให้ดำรงอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ควรตระหนักว่าประเพณีเก่าไม่ได้มีคุณค่าในตัวของมันเอง การที่จะพยายามปรับประเพณีเก่าก็ต้องเห็นเสียก่อนว่า “พลัง” ของประเพณีเก่านั้นคืออะไร และพลังนั้นยังตอบสนองต่อวิถีชีวิตของเราหรือไม่

ดังนั้น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงต้องการสร้างความเป็นตัวตน ความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชาติ โดยเริ่มต้นจากการสร้างสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมอันเดียวกันผ่านการนำเอาวรรณคดีเก่าแก่ของชาติและท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชาติ คติชาวบ้าน ความเชื่อ พิธีกรรม ฮีตคองประเพณี รวมถึงศิลปวัฒนธรรม วาทกรรมสินไซ ในฐานะวรรณคดีของชาติและวัฒนธรรมพื้นถิ่นมาสร้างความเป็นตัวตนและความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ

4.5.5 สันนิษฐานเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศที่ประกอบด้วยประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็มีความเหมือน ความคล้ายและความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีลักษณะเด่นอันแสดงถึงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของตนเองที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษอันมีวัฒนธรรมเดียวกัน และในยุคที่สังคมลาวต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นยุคสมัยของการสร้างชาติภายใต้อุดมการณ์ของระบอบสังคมนิยม จนมาถึงยุคของการเปิดประเทศเข้าสู่ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโลกหรือประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเหล่านี้เกิดขึ้นภายใต้ความแตกต่าง ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม หรือสังคมพหุวัฒนธรรม ความแตกต่างเหล่านี้ได้แฝงความขัดแย้งและการต่อต้านเอาไว้ รัฐบาลจึงได้นำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมาประกอบสร้างความเป็นอัตลักษณ์ลาวร่วมกัน หรือสร้างความเป็นลาวให้มีหนึ่งเดียว ไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มคนเมืองหรือกลุ่มชาติพันธุ์

การปฏิวัติประเทศและการล้มล้างการปกครองในระบอบเจ้ามหาชีวิตมาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการทำให้ลาวก้าวเข้าสู่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมใหม่ มีความแตกต่างไปจากสังคมในยุคสมัยก่อนอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีผลอย่างมากต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงนี้ได้นำไปสู่การสร้างชาติใหม่ และการสร้างชาติใหม่ก็มีการล้มเลิกวัฒนธรรมแบบเก่า และการเลือกเพื่อนำมาสืบทอดและปรับใช้กับการสถาปนาชาติใหม่ รวมถึงการสร้างตัวตน หรือ “อัตลักษณ์” ของคนลาวแบบใหม่ขึ้นมา นอกจากนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแต่ละช่วงเวลา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสังคมโลกที่พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง หรือตามบริบททางสังคมส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานเดิมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับกระบวนการทางการเมืองของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติสมัยใหม่ด้วย จึงกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมือง และนโยบายในการพัฒนาชาติของลาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพ

ตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

วรรณคดีเรื่องสินไซ จึงได้ถูกฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งในเวลาที่ต้องกอบกู้ศรัทธาประชาชน เป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองลาวร่วมกัน แม้จะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก็ตาม ดังที่ลาวัญย์ สังขพันธ์ (2560) ได้ให้ความเห็นว่าวรรณคดีเรื่องสินไซได้สะท้อนให้เห็นระบบครอบครัวและเครือญาติในสังคมลาวโบราณอย่างเด่นชัด ผู้เขียนวรรณคดีเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องความผูกพันของคนในครอบครัวและสายตระกูล ตลอดจนถึงการปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัวตามสถานภาพของตน อันได้แก่ ความผูกพันระหว่างพี่กับน้อง พ่อแม่กับลูก ความผูกพันระหว่างเครือญาติ และความผูกพันระหว่างสามีกับภรรยา อันเป็นเสมือนร่องรอยหลักฐานให้เห็นภาพของสังคมลาวโบราณในยุคสมัยราชอาณาจักรล้านช้างได้เป็นอย่างดี

การปรับตัวของท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของสังคมโลกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ จนทำให้เกิดการหลงลืมรากเหง้า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนและเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้คนทุกมุมโลกจะตอบรับกับกระแสของการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาของโลกอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน รวมไปถึงเทคโนโลยีก็เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต โลกกลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั้งหมด จนทำให้วัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิต ความเติบโตของเศรษฐกิจ การพัฒนาอย่างรวดเร็วของบ้านเมืองในแต่ละด้าน ทั้งวิชาการ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยให้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมค่อยๆ ถูกลืมและสูญหายไป ซึ่งตรงกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2530) และ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) ซึ่งให้เห็นว่าส่วนที่ไปตอบโต้กับกระแสโลกาภิวัตน์หรือส่วนที่ไปปะทะกับกระแสเหล่านี้ ก็ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปกันคนละคนละทิศละทาง ขณะที่บางกลุ่มขานรับกับกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการตกอยู่ภายใต้กระแสนั้น แต่ในอีกหลายส่วนก็ไม่ได้เป็นอย่างนั้น แม้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ถูกลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ไป แต่มนุษย์โดยทั่วไปจะไม่ยอมสูญเสียความเป็นมนุษย์ เมื่อใดก็ตามที่คนถูกลดทอนคุณค่าความเป็นคนลงไปมากก็จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรได้โดยอัตโนมัติ การที่มนุษย์ตอบโต้กับกระแสเหล่านี้ก็ทำได้โดยผ่าน “ความรู้ชาวบ้าน” ซึ่งหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เราอาจคุ้นเคย เช่น ความเชื่อ การเคารพสิ่งต่างๆ ประเพณีพื้นถิ่น ตำนาน เป็นต้น

การปรับตัวของท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาให้สามารถตอบโต้หรือต่อรองกับอำนาจกระแสของการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้เลือกใช้วัฒนธรรมและวรรณคดีของชาติ นั่นก็คือวรรณคดีเรื่องสินไซ ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่

สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ทั้งวรรณคดีมุขปาฐะและลายลักษณ์อักษร หรือแม้แต่ศิลปะตามสถานที่ต่างๆ ประติมากรรม อนุสาวรีย์ตามสิมและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา หรือแม้แต่ตำนานความเชื่อในเรื่องการสร้างบ้านแปงเมืองที่เรียกว่าภูมิเวศวัฒนธรรมมาเป็นอาวูหรือเป็นแรงดึงดูดในการสร้างความเป็นตัวตนของตนเองและท้องถิ่นขึ้นมา ให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนเมือง โดยเริ่มจากการสร้างสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อันมีวัฒนธรรมและบรรพบุรุษเดียวกัน ผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องเล่า นิทาน ตำนานของท้องถิ่น คติความเชื่อของชาวบ้าน วรรณคดีพื้นบ้าน แนวปฏิบัติ จารีตยึดครองประเพณีของท้องถิ่น พิธีกรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรม เป็นต้น

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ทำให้ “วรรณคดีเรื่องสินไซ” เป็นตัวกลางในการหลอมรวมประชาชนชาวลาวทั่วประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสำนึกในความเป็นชาติเดียวกัน มีบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีอันยาวนานร่วมกัน ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนเมืองหรือต่างภูมิภาคกัน โดยร้อยพันวรรณคดีเรื่องสินไซและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ ในฐานะวรรณคดีและมรดกของชาติร่วมกัน เป็นความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกัน “สินไซ” จึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคิดของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และคนเมืองให้มีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนใช้วรรณคดีเรื่องสินไซในการขับเคลื่อนการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาประเทศ สร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนด้วยกันเอง หรือแม้แต่สังคมที่กว้างขวางออกไปอย่างสังคมโลก “สินไซ” ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างซับซ้อน เชื่อมโยงกับความเชื่อของคนในท้องถิ่น โดยมีหลักฐานและร่องรอยทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ เช่น สิมนิ ภาพ ประติมากรรม ตำนาน เรื่องราวความเชื่อ วิถีปฏิบัติ พิธีกรรม เรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตำนานการสร้างบ้านแปงเมืองหรือภูมิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นนั้นๆ สร้างขึ้นมาใหม่ในการเชื่อมโยงเรื่องราวความเชื่อและสร้างความสัมพันธ์ให้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดความรู้สึกที่แปลกแยกหรือแตกต่าง

โดยในเรื่อง “สินไซ” ฉบับของสิลา วีระวงส์ ได้มีการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม ฮีตครองประเพณี ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติอันดีงามเข้าไปให้ตัวละครเอกของเรื่อง เป็นผู้ที่มีบุญบารมีมาก มีความกล้าหาญ กตัญญูรู้คุณ เชื่อฟังผู้ใหญ่สามารถสั่งสอนและเป็นตัวอย่างของผู้อื่นให้รู้จักผิดชอบชั่วดีได้ สอนตัวละครอื่นๆ ให้รู้จักหลักการ คุณธรรมในการปกครองบ้านเมือง การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในทำนองครองธรรม และการดำเนินชีวิต ดังที่ ประคอง เจริญจิตรธรรม (2557) อธิบายว่าการเบี่ยงเบนออกจากแบบแผนอันดีงามเป็นเงื่อนไขสำคัญให้เกิดเรื่องราวการผจญภัยและการสู้รบระหว่างสินไซกับยักษ์กุมภภัณฑ์ เนื่องด้วยพระยายักษ์ได้ลักพาตัวนางสุมนชาไปจากเมืองเป็งจาล การกระทำนี้ถือว่าผิดฮีตครองประเพณีของเมืองเป็งจาลอย่างร้ายแรง ดังนั้นสินไซจึง

เปรียบเสมือนผู้รักษาสีตคองประเพณีของสังคมและบังคับให้ผู้อื่นต้องปฏิบัติตาม นับว่าเป็นความโดดเด่นของวรรณกรรมเรื่องนี้ และมีจุดมุ่งหมายที่ค่อนข้างชัดเจนว่า ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นต้นแบบการใช้ชีวิตของผู้คนภายในอาณาจักรล้านช้าง โดยอาศัยการสถาปนาศาสนาเป็นแหล่งอ้างอิงเขียนเรื่องราวขึ้นมา และบ่อยครั้งจะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้นำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมาเป็นกลไก อำนาจ ในการพัฒนาบ้านเมืองและนำเสนอต่อสายตาชาวโลก โดยการนำเอาวรรณคดีมาทำให้มีอำนาจ มีชีวิต สร้างความจริงให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการสะท้อนหลักคิด คติ การพัฒนาประชาชน และประเทศ จากวรรณคดีเรื่องสินไซ จนทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซกลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นลาวผ่านวาทกรรม “สินไซแห่งยุคสมัย”

วรรณคดีเรื่องสินไซมีความเกี่ยวพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น บันทึกลงในใบลานสำหรับพระเทศน์ และที่เป็นวรรณคดีมุขปาฐะหรือนิทาน ตำนานท้องถิ่นที่เล่าต่อกันมาในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อในการสร้างความบันเทิง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและท้องถิ่น และถ้าหากท้องถิ่นใดได้รับความนิยมนมาก ก็อาจได้เข้าไปปรากฏอยู่ในศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัด หอไตร สิม เพราะวัดนั้นเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมความเชื่อและศรัทธาของประชาชน และที่สำคัญคือ วรรณคดี ประเพณี จารีตฮีตคอง วัฒนธรรม ยังทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนความเจริญรุ่งเรือง นิสัยใจคอ ของท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังที่เห็นได้จากสิ่งก่อสร้าง วัดวาอาราม สิมและหูกแป้น หรือภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังที่ได้รับการนิยมน ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องราวในพระพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ พระเวสสันดรชาดก นิทานชาดก ทศชาติชาดก พระมาลัยท่องนรก-สวรรค์ พระลักษณะ-พระราม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาพวาดเชิงสังวาส ประเพณีท้องถิ่น สัตว์ในตำนาน สัตว์ในป่าหิมพานต์ ที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา และวรรณคดีเรื่องสินไซ หรือสินไซที่เป็นฉบับนิทานมุขปาฐะที่มีเนื้อเรื่อง หรือสำนวนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์หรือท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนหนึ่งนั้นก็มาจากอิทธิพลความเชื่อของชาวบ้าน ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมไปถึง นิทาน ตำนาน วรรณคดีที่มีความอ้างอิง อ้างถึง หรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา ชาดก ชาวบ้านจะมีความเชื่อและศรัทธาว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเรื่องราวเหล่านี้จะได้บุญมาก จะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอาริยมตไตรย จึงมีการแต่ิมหูกแป้นไว้ตามสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ดังที่ เทพพร มังธานี (2554) ได้ให้ความเห็นว่า การที่นำนิทานพื้นบ้านมาวาดบนผนังสิมนั้น หนึ่ง วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การวาดหูกแป้นบนผนังสิมจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ โดยนำเอาเรื่องราวในพระพุทธศาสนา และนอกพระพุทธศาสนา รวมทั้งประเพณี วิถีชีวิต และเพศศึกษาสอดแทรกเพื่อให้เรียนรู้ แม้เป็นเรื่องนอกชาดกก็สามารถตีความหรืออธิบายเป็นพุทธธรรมได้

สิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้นจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสินไซมีอิทธิพลอย่างมากต่อการหลอมรวมให้กลุ่มคนเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นประชาชนลาวที่มีผืนแผ่นดินเดียวกัน มีวัฒนธรรมอันดีงามและประวัติศาสตร์อันยาวนานร่วมกัน ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามชายขอบของประเทศ แต่ทุกคนคือคนลาวด้วยกัน มีความเท่าเทียมกันทั้งหมด โดยการนำเอา “สินไซ” มาเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์และกอบกู้ศรัทธาเหล่านี้ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคติของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และคนเมืองให้มีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีความรู้สึกเป็นอื่น ตลอดจนใช้วรรณคดีเรื่องสินไซในการขับเคลื่อนการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาประเทศ สร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์

4.5.6 สินไซกับการสร้างอัตลักษณ์ทางภูมิวัฒนธรรมลาว

วรรณคดีเรื่องสินไซยังมีบทบาทต่อ ภูมิวัฒนธรรมและพื้นที่ภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีความหมาย ความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นระหว่างความเชื่อ ความศรัทธาของชาวบ้าน เนื่องจากว่าภูมิวัฒนธรรมหรือสถานที่สำคัญในท้องถิ่น เป็นฐานคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้านนามเมือง สถานที่สำคัญในท้องถิ่น วัด พระธาตุ พระบาท ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ลำห้วย หนอง สถานศึกษา โบราณสถาน ต่างๆ ของท้องถิ่นเหล่านี้ สะท้อนถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของพื้นที่และการรำลึกถึงเรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เรื่องเล่าอันเป็นประวัติของวีรบุรุษประจำท้องถิ่น ผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือเหตุการณ์ที่เป็นการต่อสู้ ตำนานการสร้างบ้านแปลงเมือง ชาดก หรือเรื่องเล่าจากตำนานความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การเมือง เรื่องเล่าที่เป็นวรรณคดี มุขปาฐะ ความเชื่อ ความศรัทธาต่ออำนาจเหนือธรรมชาติอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2557: 23-24) อธิบายว่า ภูมิวัฒนธรรมหมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ ในอาณาบริเวณใดก็ตามที่มีส่วนสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่นจนต่อมาเป็นที่รับรู้ร่วมกันและมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักกันในลักษณะเป็นแผนภูมิหรือแผนที่ เพื่อสื่อสารถึงกัน โดยสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นเพื่ออธิบายถึงความ เป็นมาและความหมายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยตำนานเหล่านั้นมีทั้งที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและการบอกเล่าตามความทรงจำ ถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้รู้ถึงคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นหรือเป็นคนในท้องถิ่นอย่างสืบต่อเนื่อง

เมื่อเป็นเช่นนี้ร่องรอยสถานที่ ๆ เป็นความเชื่อทางศาสนาในลาวมักมีความเกี่ยวข้อง ที่น่าจะสามารถอธิบายเชื่อมโยงถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้ ในฐานะที่เป็นสื่อหรือข้อมูลทางวัฒนธรรม อย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มองเห็นและเข้าใจถึงแนวคิดจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนลาว ผ่านตำนาน หรือเรื่องเล่าเหตุการณ์ วัตถุสิ่งของ ตัวละครและอื่นๆ ในเรื่องสินไซ เนื่องจากเรื่องที่เกิดขึ้นนี้เป็น เรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้คน สามารถบ่งบอกถึงความเป็นหนึ่งเดียวความเป็น

ปีกแผ่นของสังคmlาวได้ เนื่องจากเป็นความทรงจำและความสำนึกทางสังคmlที่คนลาวรับรู้ร่วมกัน เรื่องสินไซจึงเป็นเครื่องมือที่จะสะท้อนให้เห็นสำนึกร่วม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ทางสังคml ดังที่ สุภางค์ จันทวานิช (2551: 39) กล่าวว่าสำนึกร่วมคือความรู้สึกที่ว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคml มีความเชื่อและความรู้สึกร่วมกัน ถ้าคนในสังคmlไม่มีสิ่งนี้ สังคmlก็จะเสื่อมสลายตั้งอยู่ไม่ได้ ถ้าคนไม่มีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคml ก็จะไม่มีการคิดที่จะมีวัฒนธรรมร่วมกัน ถ้าต่างคนต่างเชื่อก็จะไม่เกิดพลังที่จะไปขับเคลื่อนได้สำนึกร่วมจึงเป็นแกนยึดเหนี่ยวให้สมาชิกในสังคmlมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นที่น่าสนใจว่าผู้คนในท้องถิ่นลาวได้หยิบยกเรื่องราวเหตุการณ์ในเรื่องสินไซมาผูกร้อยเป็นเรื่องเล่าใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ท้องถิ่นเรียกว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งน่าจะเพื่อสร้างชุมชนลาวเป็นปีกแผ่น ดังนั้น ในมิติดังกล่าวจึงน่าจะถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของวรรณคดีสินไซลาวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมลาว จากข้อมูลการศึกษาเรื่องราวในเรื่องสินไซที่เป็นส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมลาว พบว่ามีชุมชน (วัด บ้าน โรงเรียน) และแห่งธรรมชาติ (ภูเขา ผา หินผืนป่าและแม่น้ำ คลอง) ที่ได้รับบทบาทจากวรรณคดีสินไซที่ควรศึกษาและวิเคราะห์ไว้อย่างเป็นระบบต่อไป

4.5.6.1 ชุมชน

คำว่า “ชุมชน” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า community ศรีศักร วัลลิโภดม (2551: 9-10) กล่าวว่า ชุมชนเป็นจำนวนของครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันเป็นหมู่ ๆ เช่น หมู่หนึ่ง หมู่สอง แม้ว่าจะมีชื่อเดียวกัน ชุมชนบ้านดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กันในการตั้งอยู่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเดียวกันที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมของการเป็นคนถิ่นนี้และบ้านนี้เป็นต้น ส่วนเชียรชาย อักษรดิษฐ์ (2552: 85) อธิบายว่าสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนตั้งอยู่นั้นเกิดจากภูมิปัญญาและจินตนาการของมนุษย์ที่จะสร้างคำอธิบายขึ้นมาสำหรับการสื่อสารและ สร้างความเข้าใจเดียวกันเป็นพื้นฐาน จำเป็นที่จะต้องกำหนดชื่อหรือนามของพื้นที่ใดๆ โดยอาศัยหรืออ้างอิงกับองค์ความรู้ชุดต่างๆ ขึ้นมากำกับเอาไว้ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์หรือจากรูปลักษณ์ทางกายภาพของตัวมันเอง จากความนิยามข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึงพื้นที่ที่กลุ่มคนอาศัยอยู่ร่วมกันในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ที่มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยการสร้างหล่อหลอม คำอธิบายขึ้นมาเพื่อสื่อสารและก่อให้เกิดความเข้าใจความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว จากการศึกษาข้อมูลชุมชนในประเทศลาวพบว่า ชุมชนชาวลาวได้มีการนำชื่อ สินไซ มาใช้ในการตั้งชื่อชุมชน ที่เป็นสถานศึกษา บ้าน วัด โรงเรียน ดังนี้

วัด และบ้านจำปา

วัดเป็นสถาบันทางสังคmlแห่งหนึ่งและเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และการประกอบประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ และยังเป็นศูนย์รวมที่ทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคmlและเกิดสำนึกถึงความเป็นพวกเดียวกันอยู่ในชุมชนเดียวกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560: 49) การตั้งชื่อวัดก็คือการแสดงฐานเกียรติภูมิของคนในชุมชน เพราะว่า ชื่อวัดก็

ได้มาจากตำนานเรื่องเล่า คือประวัติความเป็นมาของวัดและชุมชนที่ผู้คนจากภายในเป็นผู้สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่คนภายในเหล่านี้เชื่อว่าเป็นความจริง บรรดาหลักฐานจากธรรมชาติและสิ่งก่อสร้างจะ กลายเป็นความทรงจำและเป็นสิ่งที่รับรู้และถ่ายทอดกันต่อๆมาในรูปของตำนานหรือเรื่องเล่า ซึ่งตำนานวัดกับตำนานบ้านต่างก็สัมพันธ์กันที่จะทำให้เห็นประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมและสังคม กล่าวคือวัดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชนนั้น ก็เพราะวัดและชุมชนเป็น สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันบรรดาเรื่องราวการสร้างวัดจึงสัมพันธ์กับเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนด้วย จะเห็นได้จากการที่ ชื่อของวัดและชุมชนเป็นชื่อเดียวกัน เช่น วัดจำปากับบ้านจำปา อาจกล่าวได้ว่า วัดและบ้านล้วนมีตำนานเรื่องเล่าที่จะอธิบายถึงชื่อวัด บ้าน เมือง ด้วยกันทั้งนั้น เช่น วัดจำปา ตั้งอยู่ บ้านจำปา เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ และเมืองสีโคตรตะบองยังเป็นเมืองเก่าที่ พระญาสีโคตรตะบองมาปราบข้างอยู่เมืองแห่งนี้ หลวงปู่พระขาว สุกพอนสัก มะหามุนี วงสีแก้ว (2561: สัมภาษณ์) กล่าวว่า เมืองนี้ในอดีตมีช้างเป็นจำนวนหลายหลายและเข้ามาทำร้ายบ้านเมืองจน พระญาสีโคตรมาปราบข้าง และในวรรณคดีเรื่องสินไซนั้น สินไซได้เดินทางไปตามหาอาโก้ไปผ่านด่าน ข้าง และได้ปราบข้างอยู่ที่เมืองแห่งนี้เช่นกัน ในหมู่บ้านจำปาจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง โดยที่คนใน หมู่บ้านได้กำหนดชื่อวัดขึ้นประกอบมีวัดจำปาและวัดदानสินไซ

ภาพประกอบที่ 30 ชื่อบ้านจำปา

จะเห็นว่า มีการกำหนดชื่อวัดและบ้านเหมือนกัน คือวัดจำปากับบ้านจำปานั้นเป็น ชื่อเดิมที่มาจากเรื่องสินไซเป็นสถานที่ปกครองของเจ้าลับแลหรือเจ้าเมืองจำปา ตามความเชื่อของ ประชาชนชื่อของบ้านจำปานั้นเป็นชื่อที่ได้มาจากสถานที่เดิมของเมืองจำปาที่เป็นเมืองของพราหมณ์ มีนันทเศรษฐีกับลูกทั้งเจ็ดอาศัยอยู่ เมืองจำปานครเป็นเมืองใหญ่มีอาณาเขตที่กว้างขวาง มีผู้คนอาศัย มากมาย มีการติดต่อค้าขายกัน ทั้งภายในเมืองและต่างเมืองตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นสถานที่ต้อนรับ แขกบ้านแขกเมืองและบุคคลสำคัญมากมาย มีชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อ ค้าขายและเจริญสัมพันธ์ไมตรี จึงทำให้เมืองจำปาเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งการค้าขายและ การติดต่อสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยความหมายของชื่อบ้านและวัดสื่อให้เห็นการ เชื่อมพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกันคือดินแดนของบ้านจำปา ชุมชนได้สร้างเรื่องเล่าโดยบุคคลที่เป็นผู้รู้ถึง ความเป็นมาของผู้คนในชุมชนว่ามาจากไหนทำไมจึงมาตั้งหลักแหล่งขึ้นที่บ้านจำปาแห่งนี้ และสิ่งที่

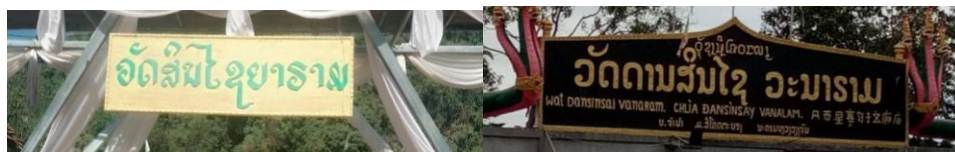
สำคัญและโดดเด่นนั้นก็คือการรับรู้เรื่องราวในเรื่องสินไช ชุมชนในบ้านจำปาเหล่านี้ได้นำเรื่องราวในชาดกมาเล่าสอนให้คนรุ่นลูกหลานฟังและนำไปสร้างเป็นชื่อสถานที่ต่างๆ เพื่อสื่อถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่บ้าน และวัดจำปาอาจเป็นสถานที่ของพวกพราหมณ์ เพราะว่าคนที่เป็นผู้รู้จากภายนอกสามารถเข้าใจได้ทันทีว่ากลุ่มคนที่อยู่ในท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับชื่อวัด ชื่อบ้านจำปาในเรื่องสินไชนั้นแต่เดิมคือกลุ่มคนลาวที่นำเอาเรื่องสินไชที่มีมาแต่ก่อนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นที่เขามาอยู่ นอกจากนี้ยังมีวัดอื่นอีกเช่น

วัดदानสินไช

สิ่งที่ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและสังคมจนเกิดสำนึกร่วมของการเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกันก็คือ ชื่อ “สินไช” ที่ทุกคนต่างก็ยอมรับในความเป็นพระโพธิสัตว์ จึงเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์จนเกิดมีการสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องสินไชขึ้นมา และเรื่องเล่าที่ว่านี้ก็คือที่วัดदानสินไช ตั้งอยู่บ้านจำปา เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ มีหลวงปู่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นเจ้าอาวาส วัดดังกล่าวกำลังสร้างกุฏิพักสงฆ์อยู่ เนื่องจากว่าวัดเดิมมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยและไม่เหมาะสมจึงมีการสร้างใหญ่โตกว่าเดิม และกำลังสร้างพระเจ้าองค์หลวงไว้ตรงกลางดานหินที่หนึ่ง วัดดังกล่าวไม่ปรากฏพบการสร้างพระมหาธาตุเจดีย์ให้เป็นศูนย์กลางการกราบไหว้ คนทั้งหลายให้ความสำคัญอยู่ที่รูปปั้นพระเจ้าสินไชแทน โดยคนในชุมชนและนอกชุมชนมากกราบไหว้เป็นประจำ ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญในแง่บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีสินไชที่มีต่อชุมชนลาว โดยเฉพาะวัดจำปาเท่านั้นหากแต่ยังมีวัดสินไชยาราม และวัดदानสินไชที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่สินไชที่มีต่อมณฑลพระพุทธศาสนาลาว

วัดสินไชยาราม

วัดสินไชตั้งอยู่บ้านโนนหินแห่ เมืองเพ็อง แขวงเวียงจันทน์ เป็นสถานที่ๆ กว้างขวางและมีสวนพุทธศาสนา บริเวณวัดจะมีรูปพระพุทธรูปเรียงกันหลายองค์เป็นแถวๆ ยาวหลายแถว มีพระอารามที่ใหญ่โตและมีพระหลายองค์ประจำอยู่ที่วัด ถ้าเทียบกับวัดदानสินไชแล้ววัดสินไชยารามเจริญกว่าหลายเท่า หลวงปู่พระขาว สุกพอนสัก มะหามุนี วงสีแก้ว (2561: สัมภาษณ์) กล่าวว่า สถานที่วัดแห่งนี้ตั้งอยู่เขตตรงกลางทุ่งกุ่ม เป็นที่สินไชต่อสู้ (กุ่ม) กัน กุ่มกันและฆ่ายักษ์กุ่มกันตายในที่แห่งนี้ ซึ่งการฆ่าตัดหัวขาดอย่างไรก็ไม่ยอมขาด แต่กลับสามารถแบ่งหัวออกได้หลายหัว ยิ่งตัดหัวเท่าไรหัวของยักษ์ก็ทวีคูณเพิ่มขึ้นเป็นแสนเป็นล้านหลายเท่า

ภาพประกอบที่ 31 วัดสินไชยาราม และวัดदानสินไชวาระนาราม

ภาพประกอบที่ 32 ทุ่งกุ่มที่วัดสินไชยาราม

ในการรับรู้ของชาวบ้านเรื่องสินไชนี้ นอกจากเป็นเรื่องที่มาจากชาตกล้าวสินไชยังเป็นพระโพธิสัตว์ที่กลับชาติมาเกิด จึงทำให้ชุมชนมีการเคารพนับถือบูชาและสร้างรูปปั้นสินไชขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนในการเคารพบูชา ดังนั้นวัดสินไช จึงเป็นสถานที่ของพระโพธิสัตว์กล่าวคือสินไชต่อสู้กับยักษ์กุมพัน จนมีก้อนหินใหญ่คล้ายกับหัวหลายๆ หัวกระจัดกระจาย ตกเรียงไปตามพื้นที่ของวัดสินไชต่อสู้กับยักษ์กุมพันจนมีदानหินยง มีรอยเท้าของยักษ์กุมพันที่เล็ดติดตามนางสุมณฑา มีदानสินไชลากง้าว ทุกคนต่างก็ยอมรับในความมหัศจรรย์ของสถานที่วัดเหล่านั้น จนเชื่อว่าเป็นสถานที่เคยเกิดเรื่องจริงมาก่อนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พระโพธิสัตว์เคยสถิตอยู่แห่งนี้ จนมีการสร้างเรื่องสินไชขึ้นมาใหม่โดยอิงตามธรรมชาติที่มีมาก่อน มาเชื่อมโยงให้เป็นเรื่อง จนกลายเป็นชื่อวัดว่า “วัดสินไชยาราม” และ “วัดदानสินไชวาระนาราม” ตามลักษณะของदानหิน ก้อนหิน อันเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางทางความเชื่อในการทำพิธีกรรมและสร้างความทรงจำให้แก่ชุมชนในประเทศลาว และการนำชื่อของสินไชมาตั้งเป็นชื่อนั้นได้แสดงให้เห็นอำนาจของผู้สร้างที่ต้องการจะสื่อถึงผู้รับสารโดยการนำภาพแทนของสินไชในอีกมิติหนึ่งคือสินไชเป็นผู้มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์ในการต่อสู้ มีความเด็ดเดี่ยว

เข้มแข็ง กล้าหาญ มีความเก่งกล้าสามารถในการฟันดาบ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีกำลังใจที่ได้ อยู่ในดินแดนชุมชนที่เคยมีสินไชผู้เก่งกล้ามาก่อน ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของ วรรณคดีสินไชที่มีต่อพื้นที่วัดซึ่งถือกันว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนั้นยังมีการนำชื่อสินไชมาตั้งเป็น ชื่อโรงเรียนดังนี้

โรงเรียนสินไช

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่สำคัญที่จัดการเรียนการสอน เพื่อฝึกสอนนักเรียนและ พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถภายใต้การดูแลของครูหรืออาจารย์ ในการก่อตั้งโรงเรียนนั้น จะต้องมีชื่อของโรงเรียน แต่การตั้งชื่อนั้นมักจะเกิดมาจากความเชื่อของผู้ก่อตั้ง ซึ่งเป็นการยอมรับอัน เกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ รัชช ปุณโณทก (2529: 350) ดังนั้นความเชื่อในบางเรื่องจึงอาจจะเป็นเรื่องทิ้งมงายไร้สาระ แต่ความเชื่อใน บางเรื่องก็มักจะแฝงเจตนา เพื่อประโยชน์ในการอบรมสั่งสอนบุคคลในสังคม ดังเช่น โรงเรียนสินไช เป็นสถานศึกษาของภาคเอกชนอีกแห่งหนึ่ง อาลี พนเสนา (2018: สัมภาษณ์) ผู้ก่อตั้งลงทุนใน เบื้องต้น คือ ท่านบงและนางบัวไหล สุวันนระวง ซึ่งเป็นปู่และย่าของผู้สัมภาษณ์เอง ท่านบงเคยเป็น ครูสอนและได้เข้าร่วมขบวนการต่อสู้เพื่อรักษาภาษาลาวให้คงไว้จากพวกล่าอาณานิคมหรือฝรั่งเศสใน สมัยนั้น โรงเรียนดังกล่าวได้ก่อตั้งขึ้นก่อนการปลดปล่อยประมาณ 2-3 ปี หลังจากนั้นก็มีการพัฒนา มาเรื่อยๆจนมาถึงวันที่ 1 กันยายน 1991 โรงเรียนก็ได้ ดำเนินการเรียนการสอนตามโครงการ หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ภายใต้การชี้นำของแผนกศึกษาธิการนครหลวงเวียงจันทน์ เปิดสอนตามหลักสูตรการเรียนการสอนในสองระดับคือ ชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างพัฒนาประเทศชาติ โดยเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับ ความรู้ความสามารถของครูอาจารย์และนักเรียน ให้กลายเป็นครูที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและฝึกฝน หล่อหลอมนักเรียนให้กลายเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เรียนดีเรียนเก่ง ที่สำคัญเป็นเด็กดีของ พ่อแม่และสังคม ท่านอาลี พนเสนา ผู้อำนวยการโรงเรียนสินไช ยังกล่าวว่าแรงบันดาลใจในการตั้งชื่อ โรงเรียน เนื่องมาจากตัวละครสินไชและความหมายของคำว่าสินไช ท่านกล่าวว่า “สิน” หมายถึง ศีลธรรม และ “ไช” หมายถึง ชัยชนะนั่นเอง เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันก็มีความหมายโดยรวมว่า ศีลธรรมแห่งความชัยชนะ นอกจากนี้ท่านยังอธิบายว่าตัวละครสินไชมีคุณลักษณะพิเศษหลายอย่าง เช่น มีความเข้มแข็งอดทน เป็นขยันหมั่นเพียร มีความพยายาม มีความซื่อสัตย์ มีความกล้าหาญ ดัง รูปสินไชอยู่ในท่าทางยิงธนู แต่สำหรับโรงเรียนสินไชแล้ว ตราโรงเรียนจะเป็นรูปสินไชถือหนังสือและ ปากกา การที่สินไชทำท่าทางเช่นนี้เพื่อตอกย้ำให้คนรู้ว่าถ้านักเรียนมาเรียนที่ สถานที่แห่งนี้ก็จะเป็น คนมีความรู้ ความสามารถ มีความกล้าหาญและกล้าแสดงออก เพราะเป็นยุคของการสร้างคนด้วย การศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ ถ้าจะอยู่รอดปลอดภัยต้องมีความรู้ มีสติปัญญา เพื่อไปประกอบอาชีพ

ไม่ได้เรียนวิชาอาคมหรือศิลปะในการต่อสู้เหมือนกับสินไชยยุคเก่าที่กล้าหาญ ซาญชัยในการสู้รบ โดยใช้อาวุธเป็นเครื่องมือ

ภาพประกอบที่ 33 ภาพตราโรงเรียนสินไช (SINXAY)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชื่อของโรงเรียนและตราโรงเรียน เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งเพื่อปลูกฝังให้เด็กนักเรียนรู้ว่าสินไชยยุคสมัยใหม่ ไม่ได้จับอาวุธเหมือนสินไชยยุคเก่า เปลี่ยนความหมายให้เป็นสินไชยยุคใหม่ ต้องจับหนังสือกับปากกา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพราะเป็นยุคสร้างพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถ ถ้าต้องการเป็นคนดี ดังสินไชยต้อง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ปฏิบัติตามลักษณะ 5 ประการ และ 3 ข้อแข่งขันของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาบัญญัติไว้ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับคำคติพจน์ของท่านโกสอน สั่งสอนไว้ว่า “ชาวหนุ่มลาวจงกลายเป็นนกออินทรีที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแรง และจงกลายเป็นสินไชยของยุคสมัย” (1991: 164) มุ่งเน้นเพื่อที่จะสอนเด็กในวัยประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ตระหนักและเป็นคนดีเหมือนสินไชย ทั้งๆ ที่อายุก็ยังน้อย รุนราวเดียวกันกับสินไชย ต้องเอาสินไชยเป็นตัวอย่างในการศึกษาอบรมสั่งสอนนักเรียนเพื่อที่จะสร้างให้นักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ที่กำลังจะเป็นอนาคตของชาติให้เป็นคนกล้าหาญ กล้าแสดงออกดังสินไชยในวรรณคดีของลาว

4.5.6.2 แหล่งธรรมชาติ

ประเทศลาวเป็นดินแดนที่มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำโขงเป็นสายน้ำหลักเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต แต่ละภูมิกาก็จะมีลักษณะภูมิฐานที่แตกต่างกันไปทางภาคกลางและภาคใต้มีลักษณะเป็นที่ราบ ส่วนทางภาคเหนือก็จะเป็นภูเขาสูงชัน จากเหนือสุดมีภูผาสลับซับซ้อนที่สวยงามจากจุดเด่นหรือจุดพิเศษของภูมิทัศน์ในประเทศนับเป็นจุดเด่นสำคัญในการใช้เป็นข้อมูลเพื่อสร้างความผูกพันให้กับชุมชนคนลาว โดยการอธิบายความเป็นมาที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนลาวที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความเป็นอยู่ที่แฝงความคิดความเชื่อที่มีต่อกับธรรมชาติโดยการเชื่อมโยงเรื่องสินไชยไปเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ให้เป็นเรื่องเล่าจนเกิดเป็นค่านิยมของท้องถิ่น ดังที่ ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น (2543: 35-59) ได้อธิบายถึง สถานที่ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ

บ้านเรือน ถนน และทุกสถานที่ซึ่งมีรูปร่างปรากฏให้เห็นได้ โดยปกติสถานที่ทางกายภาพเหล่านี้เป็นพื้นที่โดยธรรมชาติที่ไม่มีความหมายในตัวเอง แต่เมื่อมนุษย์เข้าไปมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ เช่น การเข้าไปอาศัยหรือกาเข้าไปร่วมกิจกรรมหรือเกี่ยวข้องในลักษณะใดก็ตาม สถานที่ทางกายภาพเหล่านั้นจึงถูกสร้างความหมายหรือวาทกรรมให้เกิดขึ้น และกลายเป็นสถานที่ ความทรงจำ การช่วงชิงต่อสู้ และปฏิบัติด้านต่างๆ ของมนุษย์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องทำให้ภูมิทัศน์ทางกายภาพกลายเป็นสิ่งมีชีวิตและมีจิตวิญญาณขึ้น ดังนี้

แม่น้ำลำคลอง

แม่น้ำลำคลองเป็นกระแสน้ำตามธรรมชาติทั้งหลาย มีทั้งกระแสน้ำขนาดใหญ่ และกระแสน้ำขนาดเล็ก เช่น คลอง ลำธาร ในราชบัณฑิตยสถาน (2542: 877) กล่าวว่า แม่น้ำ หมายถึงลำน้ำใหญ่ซึ่งเป็นที่รวมของลำธารทั้งปวง และคำว่า คลองนั้น ในราชบัณฑิตยสถาน (2542: 226) ได้ให้ความหมายว่าทางน้ำหรือลำน้ำที่เกิดขึ้นเองหรือขุดเชื่อมกับแม่น้ำ จากข้อมูลพบว่ามีกรนำเอาเหตุการณ์เรื่องสินไซมาเชื่อมโยงกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นแหล่งน้ำสองลักษณะดังนี้

คลองหอยสังข์

คลองหอยสังข์เป็นลำน้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำโขงมีต้นน้ำมาจากภูพานังไหลผ่านบ้านจำปา เมืองศรีโคตรบอง นครหลวงเวียงจันทน์ไปลงแม่น้ำโขงคลองดังกล่าวมีลักษณะเป็นลำห้วย ชุมชนในท้องถิ่นมีความเชื่อว่าคลองดังกล่าว เป็นคลองของหอยสังข์ หอยสังข์เป็นชื่อตัวละครในเรื่องสินไซเป็นน้องชายฝาแฝดกับตัวละครสินไซ ทั้งสองไปตามอากาศกลับมาบ้านในขณะเดินทางไป หอยสังข์ก็จะเป็นคนนำทางเดินไปก่อนหลังจากนั้นสินไซก็จะไปตามคลองของหอยสังข์ที่ทำไว้ ดังคำกลอน “ค้อมรำแล้ว สะเต็ดรีบเร็วแรง นำคองสังข์ ด่วนปูนไปหน้า (สิลา วีระวงส์, 1969: 128) จนเกิดเป็นรอยทางที่มีลักษณะเป็นคลองของสังข์ที่ทำไว้ วันเวลาผ่านไปนานปีคลองเหล่านี้ถูกน้ำฝนเซาะ จนทำให้คลองกลายเป็นลำห้วย จึงได้พากันเรียกชื่อคลองหอยสังข์ จนถึงปัจจุบัน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 34 คลองหอยสังข์ บ้านจำปา อำเภอศรีโคตรบอง นครหลวงเวียงจันทน์

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่าเป็นการนำเอาเหตุการณ์เรื่องสินไซตอนสินไซตามเอา
 อาเพื่ออธิบายความเป็นมาและความสัมพันธ์ของภูมิทัศน์ สะท้อนให้เห็นจินตนาการต้นกำเนิดของ
 คลองว่าเกิดในพื้นที่ที่ต้นอาศัยอยู่และเชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์ในเรื่องสินไซ คือเป็นสถานที่ที่
 สินไซและหอยสังข์เคยผ่านและเดินทางมาสถานที่แห่งนี้ก่อนที่จะมาอยู่ เนื่องจากว่าหอยสังข์
 มีพลังอำนาจในการเจาะซึ่และตัดสิ่งทีกีดขวางให้เรียบร้อยจึงกลายเป็นรอยคลอง ทำให้ชุมชนมีความ
 รักความสามัคคี ช่วยกันปกป้องหวงแหนคลองแหล่งน้ำในพื้นที่ ที่ตนเองอาศัยอยู่

แม่น้ำสังข์

แม่น้ำสังข์เป็นสาขาของแม่น้ำลิกกับแม่น้ำตงไหลผ่านบ้านผาสังข์ เมืองเฟื่อง
 แขวงเวียงจันทน์ (มนทิบ จิตะหนอม, 2017: สัมภาษณ์) เล่าว่าแม่น้ำสังข์เป็นแม่น้ำที่สังข์ทองพาสินไซ
 ข้ามเดินทางมาตามหาอาในการเดินทางนั้นต้องได้ข้ามแม่น้ำหลายสาย และหนึ่งในสายน้ำนั้นก็คือแม่
 น้ำสังข์แห่งนี้ที่เป็นแม่น้ำที่ใกล้กับเมืองอะโนราดซึ่งเป็นเมืองของยักษ์กุมพัน ชุมชนจะใช้น้ำแห่งนี้ทำ
 การเกษตรใช้อุปโภคบริโภค จากเรื่องเล่าข้างต้นได้อธิบายการกำเนิดของสายน้ำว่าสังข์เป็นผู้มีความรู้
 ความสามารถในการในการข้ามแม่น้ำ และเข้าใจรู้จักกับสายน้ำเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าคนลาวมี
 ความผูกพันกับธรรมชาติ และพยายามปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ดังที่ ประคอง นิมมานเหมินทร์
 (2554: 4) กล่าวว่า คนไทยและคนไทส่วนใหญ่จึงมักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มน้ำ

ภาพประกอบที่ 35 แม่น้ำสังข์ กับนางรำ รำถวายสังข์สินไซ เมืองเฟื่อง แขวงเวียงจันทน์

จากเรื่องเล่าข้างต้นได้อธิบายคลองน้ำแม่น้ำ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าน้ำเป็นปัจจัย
 หนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของคนและสิ่งที่มีชีวิตล้วนแล้วแต่ต้องการน้ำด้วยกันทั้งนั้น
 น้ำจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในวิถีการผลิต และเป็นสถานที่ ที่อาศัยของคนลาว ซึ่งจะสังเกตเห็นว่า
 คนลาวมักตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเลียบบไปตามสองฝั่งแม่น้ำ ดังนั้น แม่น้ำสังข์และคลองหอยสังข์
 จึงเปรียบเสมือนสายน้ำสายชีวิตที่คอยหล่อเลี้ยงทุกๆ ชีวิตในชุมชนรายรอบและอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำ
 ดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้สายน้ำสังข์จึงเป็นภาพแทนของหอยสังข์ที่นำความอุดมสมบูรณ์ความชุ่มเย็น
 มาให้แก่บ้านเมืองได้ชุ่มชื้น และเป็นการสื่อให้เห็นว่าสังข์เป็นตัวละครที่มีความสำคัญต่อชุมชนเปรียบ
 เสมอแหล่งน้ำที่ให้ความชีวิตที่ทุกคนต้องการและขาดไม่ได้เหมือนกับขาดน้ำ อีกแห่งหนึ่ง ในพิธีมงคลในลาว

นิยมใช้สังข์เป่าประกอบพิธีและขณะเดียวกันในพิธีมงคลก็นิยมหลังน้ำสังข์ ซึ่งข้อนี้เองทำให้แม่น้ำสังข์ สื่อความศักดิ์สิทธิ์ และอุดมสมบูรณ์อีกด้วย นอกจากนี้สินไซยังมีบทบาทต่อภูมิวัฒนธรรมผานม ผายมละผาสังข์ ดังนี้

ผานมนางและผายม

ผานมนางเป็นผาที่มีรูปร่างลักษณะตั้งชันเหมือนนมสาว มีสองเต้าเรียงกัน ตั้งอยู่ บ้านหัวเมือง เมืองกาสิ แขวงเวียงจันทน์ ในพื้นที่เดียวกันนั้นห่างออกไปจะมองเห็นผายม เป็นผาที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนคนนอนอ้าปาก มีทางเข้าตั้งอยู่บ้านนาชู ผาแห่งนี้ตั้งชื่อตามลักษณะของลักษณะภูมิทัศน์เรียกชื่อว่าผานมนาง และผายม (สมสิง แก้วบัวเกิด, 2559: สัมภาษณ์) ยังมีเรื่องเล่าอีกว่าผานมนางเป็นผานมของนางสุมณฑา และผายมเป็นภูเขาของยักษ์กุมพันนอนตายอ้าปาก ในเรื่องสินไซ ได้กล่าวว่เมื่อสินไซฆ่ายักษ์ตายแล้ว ท้าวสินไซก็พานางสุมณฑากลับไปเมืองเป็งจาล เมื่อไปอยู่ห่างไกลและด้วยความรักคิดถึงที่นางสุมณฑามีต่อยักษ์กุมพันอยู่ เมื่อใดนางสุมณฑาคิดถึงยักษ์กุมพันขึ้นมา นมของนางจะตั้งชันขึ้นเหมือนกับผานม จากการเรื่องเล่าและลักษณะของผานมนางอาจสื่อความหมายให้เห็นเรื่องเพศโดยเฉพาะเพศหญิง ก็คือนางสุมณฑาเองเป็นผู้หญิงที่ลุ่มหลงมัวเมาเกี่ยวกับเรื่องความรัก ก็คือขาดเพศชายไม่ได้(ยักษ์กุมพัน)เมื่อคิดถึงเพศชายนมนางก็จะตั้งชันขึ้นทันที จนทำให้ตนเองลืมนบ้านลืมนเมือง ภูเขาทั้งสองลูกนี้ตั้งอยู่ใกล้กันแต่สามารถมองเห็นได้ เหมือนกับว่าอยู่ใกล้ๆ กัน การผูกเรื่องสินไซให้มาเกี่ยวข้องกับระหว่างผายมและผานม อาจเป็นเพราะลักษณะของภูเขาที่สามารถนำมาร้อยเรียงเชื่อมโยงสร้างให้เป็นฉากหรือตอนหนึ่งของเรื่องสินไซ เพื่อสร้างความทรงจำเกี่ยวกับความรักของทั้งสองตัวละครได้อย่างลงตัว ความรักของทั้งสองที่ถูกสร้างขึ้นเป็นความรักของสามีกับภรรยาที่เป็นอมตะไม่เปลี่ยนแปลง จากวิถีคิดของท้องถิ่นได้สร้างสำนึกให้คนเรามีสำนึกเกี่ยวกับความรักที่มีต่อเรื่องเพศ ต้องเป็นความรักที่ซื่อสัตย์บริสุทธิ์ โดยเฉพาะกับบุคคลที่สร้างครอบครัวแล้วต้องคิดและเอาเป็นแบบอย่าง เมื่อได้เห็นผานมกับผายม เพื่อเป็นการตอกย้ำเป็นคติเตือนใจในเรื่องของความรักอยู่เสมอ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เป็นบทบาทของสินไซที่มีกับพื้นที่ทางธรรมชาติในลาว ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 36 ภาพผายม (ผายักษ์กุมพันนอนอ้าปาก) และ ภาพผานมนาง (ผานมนางสุมณฑา)

ผาสังข์

ผาสังข์ตั้งอยู่ที่บ้านผาสังข์ เมืองเพ็ญ จังหวัดเวียงจันทน์ ผาดังกล่าวมีลักษณะตั้งสูงชันเหมือนรูปหอยกำลังเคลื่อนที่ เนื่องจากว่าในตอนสิ้นไซตามหาอาณันสังข์เป็นผู้นำพาไปก่อนบุณพอน แก้วหนูจัน (2561: สัมภาษณ์) เล่าว่า คราวสมัยสิ้นไซสามพี่น้องมาอยู่เขตนี้ มีประวัติศาสตร์เล่าสืบทอดมาแต่ดึกดำบรรพ์ว่า ผาสังข์ มานำสายแม่น้ำสังข์ ในเรื่องสิ้นไซ สิทโฮยสังข์และสิ้นไซสามพี่น้องได้มาตามอาสุมณฑาทียักษ์กุมพันมาจับเอาเอาไป สังข์ทองได้พาอ้ายเดินทางไปตามสายน้ำจนมาถึงแห่งนี้มีผาเป็นคือรูปหอย พี่และน้องได้พักอาศัยอยู่ที่นี่เพื่อวางแผนต่อสู้กับยักษ์ เนื่องจากว่าเขตแดนนี้เป็นเขตเมืองของยักษ์ ชาวบ้านเลยพากันเรียกผานี้ว่าผาสังข์เพราะว่ารูปร่างของผามีลักษณะเหมือนหอยสังข์

ภาพประกอบที่ 37 ผาสังข์ และชาวนา

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผาสังข์แห่งนี้อาจสื่อความหมายให้เราเห็นว่าเป็นสถานที่สะดวกในการพักอยู่อาศัย เพราะเป็นเขตพื้นที่ที่ราบกว้างขวางมีสายน้ำสังข์ให้ใช้โดยไม่มีวันแห้งซึ่งเหมาะสมที่จะทำนาเลี้ยงสัตว์ ถือว่าเป็นเขตพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์และมีผาดังสง่างาม และเมื่อในพื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์จึงทำให้ผู้คนมาตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก และหอยสังข์อาจสื่อความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากว่าเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำลึก หรือเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ซึ่งเห็นได้จากตัวละครสังข์ทองเป็นผู้ที่รู้จักชำนาญในสถานที่ต่าง ๆ และเชี่ยวชาญในการเดินทางไม่ว่าจะเป็นทางบกหรือทางน้ำโดยเฉพาะสังข์ทองสามารถแปลงกายเป็นเรือให้สิ้นไซขี่ข้ามแม่น้ำทั้งเจ็ดสาย จนกลายเป็นตำนานเรื่องเล่าว่าสังข์ทองได้เดินมาพื้นที่แห่งนี้จนกลายเป็นรูปภาพผาสังข์ และเกิดเป็นสายน้ำสังข์ ดังนั้นสังข์ทองจึงเป็นผู้นำพาและค้นพบดินแดน แม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์แห่งนี้อีกอย่างสังข์เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในทะเลลึกในตัวของสังข์มีคำภีร์พระเวท ในหนังสืออนารายณ์สิบปางของไทย ซึ่งกล่าวว่าพระนารายณ์อวตารเป็นปลาลงไปรบกับสังข์อสูรผู้ขโมยพระเวทลงไปซ่อนไว้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2503: 15-16) จะเห็นว่าสังข์เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีพระเวท

อยู่ในตัว ชาวบ้านจึงมีความเชื่อและนำมาตั้งชื่อเป็นวัด บ้านผาสังข์ โรงเรียนผาสังข์ สถานีอนามัยผาสังข์ ร้านอาหารผาสังข์ เป็นต้น เพื่ออ้างอิงสร้างความเป็นปึกแผ่นและเป็นหนึ่งเดียวในหมู่บ้าน

ผาท้าง ผาหลวง ผาอำ ผาวี ผาลัง ผาตอง ผาตัด (ผาขาด)

หลวงปู่พระขาว สุกพอนสีก มะหามุณี วงสีแก้ว (2561: สัมภาษณ์) เจ้าอาวาสวัดสินไซ กล่าวว่า ที่เมืองเฟื่องโดยเฉพาะบริเวณใกล้ๆ วัดสินไซมีภูผาหลายลูกเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเรื่องสินไซทั้งหมด เช่น ผาท้างเป็นบริเวณที่กินข้าว ผาหลวงเป็นบริเวณที่นางสุมณฑาอยู่อาศัย ผาอำเป็นบริเวณที่สินไซพาอามาซ่อนตัว ผาวีเป็นบริเวณที่สินไซมารุกรานราวีเพื่อนำอากลับบ้านเมือง ผาลังเป็นบริเวณที่อาศัยดูบายเลห์กลกับหลานเพราะไม่อยากจะกลับนครเพื่อที่จะขอจัดการร่างของยักษ์ก่อน ผาตองเป็นบริเวณที่รองรับเอาโลหิตของยักษ์ไว้ บนผาตองจะมีโลหิตไหลนอง เมื่อตัดหัวยักษ์แล้ว เจ้าปู่ฤๅษีนาคราชบอกสินไซให้นำผ้าขาวสีเหลืองมารองโลหิตไว้ เนื่องจากถ้าหากโลหิตไหลลงดินจะสามารถต่อหัวต่อชีวิตคืนมาได้ ถ้าหากโลหิตไหลลงน้ำก็จะกลายเป็นปลิง เป็นริน เป็นทาก เป็นโรคลูกกลม ผาตัด (ผาขาด) เป็นกำแพงที่ยักษ์ทำไว้สินไซนำมาถึงก็เอาขวาดตัดภูเขาไปได้ เลยเกิดกลายเป็นผาตัด เรื่องราวของผาต่าง ๆ ในสมัยที่สินไซมาตามหาอาและได้ต่อสู้กับยักษ์กุมพัน จนทำให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นตำนานเรื่องเล่าที่ร้อยเรียงเป็นเรื่องเดียวแบบต่อเนื่อง มาตามแนวภูเขา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ของแต่ละผานั้นล้วนแล้วแต่เป็นพื้นที่ ที่มีที่มาจากที่เดียวกัน เป็นชุมชนเดียวกันที่ไม่มีความแปลกแยกและยังเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ให้คนในบริเวณนี้มีความรักความผูกพันสามัคคีต่อกันอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 38 ผาตัด และผาตอง

ภูเขาพระนัง

ภูเขาพระนัง (พระนังคือบริเวณที่มีภูเขาทางกันเหมือนกำแพงหรือผนังถ้ำ) เป็นป่าสงวนแห่งชาติมีสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่ง เพราะป่ายังคงความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ภูเขาพระนังนี้ในเรื่องสินไซได้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าในตอนสินไซเดินดง แม่ต๋ม่วน (2558: สัมภาษณ์) ชาวบ้านเพี้ยลาด เมืองสังข์ทอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ เล่าว่า แต่ก่อนมีชายคนกล้าผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวจิ้งจิงดั่งแดง มีกำลังวังชาเหนือคนธรรมดา แต่ละวันท้าวจิ้งจิงดั่งแดงเที่ยวไปชนเอาภูเขาจากฟากหนึ่งไปไว้อีกฟากหนึ่ง เมื่อนั้นยังมีนางแก้วหิหลวงซึ่งเป็นแม่หญิงที่มีอวัยวะใหญ่เท่ากับลูกภูเขา (ภูเขาลูกเล็ก) ได้พัวพันกับท้าวจิ้งจิงดั่งแดงเพื่อแข่งขันกันสร้างภูเขาขึ้นซึ่งท้าวจิ้งจิงสร้างภูเขาพระนัง ส่วนนางแก้วหิหลวงได้สร้างภูเขาเยอ่าว วันเวลาผ่านไปในการสร้าง นางแก้วหิหลวงได้ตั้งหน้าในการชนหิน ดินมากองกันขึ้นให้สูงขึ้นเท่าที่จะสามารถทำได้ ส่วนท้าวจิ้งจิงดั่งแดงก็ไม่ยอมลดความพยายาม ชนหิน ดินมาสร้างภูเขาให้สูงขึ้นเท่ากัน การเวลาได้หมุนเวียนไปเป็นสิบปีภูเขาทั้งสองลูกเสร็จสมบูรณ์ แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าใครเป็นผู้สร้างเสร็จก่อน เนื่อง จากว่าต้องย้ายภูเขาทั้งสองไปทางฝั่งขวาแม่น้ำของ (โขง) พร้อมทั้งปักธงขึ้นเสาก่อน สำหรับท้าวจิ้งจิงดั่งแดงก็เตรียมแบ่งภูเขาให้แม่น้ำของ (โขง) ไหลผ่านกลาง เพื่อที่จะทำให้ภูเขาเคลื่อนที่ไปฝั่งตรงกันข้ามได้สะดวก แต่แล้วนางแก้วหิหลวงก็สร้างภูเขาสำเร็จ และยังได้เอาต้นไม้ต้นหนึ่งไปเสียบลงภูเขาเยอ่าวพร้อมทั้งปักธงขึ้นเป็นสัญญาณเตือนความสำเร็จ ส่วนท้าวจิ้งจิงดั่งแดงที่ย้ายภูเขาไปไม่สำเร็จ แสดงว่าได้พ่ายแพ้ให้แก่นางแก้วหิหลวง ต่อมาเมื่อพระภิกษุองค์หนึ่งเดินทางไปจำศีลอยู่ภูเขาพระนัง ก่อนที่สถานที่แห่งนี้จะกลายเป็นที่ปฏิบัติธรรมของชาวพุทธศาสนิกชนและแล้วสถานที่ดังกล่าวก็กลายเป็นที่สร้างพระพุทธรูปจำนวนมาก เมื่อก่อนเรียกว่า “ภูเขาพระนัง” แต่ปัจจุบันกลายเป็น “ภูเขาพระนัง” ตามคำเรียกของชาวบ้านสืบต่อมา

ภูเขาพระนังตั้งอยู่เขตบ้านเพี้ยลาด เมืองสังข์ทอง แขวงหลวงเวียงจันทน์ ส่วนภูเขาเยอ่าวตั้งอยู่ประเทศไทย อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ด้วยความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติและดวงวิญญาณของท้าวจิ้งจิงดั่งแดงที่มีความเก่งกล้า สามารถสร้างภูเขาลูกใหญ่ได้ และอีกอย่างยังเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปและเป็นที่พักของพระสงฆ์จำนวนมาก เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีพระคอยปกป้องรักษาป่าอยู่ จึงมีส่วนปลุกฝังให้ประชาชนมีความเคารพบูชาภูเขาพระนังสืบต่อกันมายาวนาน และส่งผลให้ชาวบ้านไม่กล้าเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าล่าสัตว์มากนัก จึงทำให้ผืนป่าบนภูเขาพระนัง มีสีเขียวขจีแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ สายน้ำ ลำธาร สัตว์ป่านานาชนิด ภูเขาพระนังจึงได้รับสมญานามว่าเป็นผืนป่า “อินทนิล” แห่งประเทศลาว ในเรื่องสินไซ กวีได้พรรณนาถึงผืนป่าภูเขาพระนังไว้ว่า

ภาพประกอบที่ 39 ป่าป่าสงวนแห่งชาติ ภูพานัง

“สี่คานท้าว เดินเดียดต้นเดียว ข้ามขอบขั้น เมื่อขึ้นช่องชั้น หลังตาดต้ายมีฮ่อมผาฮ่อม
ภูพานังสูง ช่องชั้นเป็นชั้น ผ่อเห็นอินทนิลหย้า เขียวอมเหลืองฮ่อม ฟันเยอ ฟันฮาบเกี้ยง มีค้อยชั่งคอย
 เป็นทีโลพาบเพี้ยน ไผ่ผ่านหิมมะพาน บ่ออาจมีพายไค พ้าเพียนพ้อเพี้ยน” (สิลา วีระวงส์, 1969: 149-150)

บทกวีดังกล่าวได้กล่าวว่าภูพานังเป็นภูที่สูงชันเป็นชั้น มีน้ำตก มีภูเขาเป็นทางชัน และมีพื้นที่ราบเต็มไปด้วยทุ่งหญ้าที่เป็นสีเขียวอินทนิล เป็นภูมินิเวศที่มีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นสีเขียวมรกตงดงามราวป่าหิมพานต์ ไม่มีภูเขาที่โตนดงามเท่านี้ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์งดงามอีกอย่างของภูพานังนั้นในตัวของกวีกล่าวถึงต้นไม้วิเศษ คือต้นนารีผลเป็นต้นไม้ที่ออกผลมีรูปร่างเหมือนสตรี ผลโตเต็มที่ก็จะมีรูปร่างผิวพรรณหน้าตางดงามราวเทพธิดา สวยเหมือนสาวแรกรุ่น มีทรวดทรงองค์เอวมีผมยาวกลิ้งหอม เหมือนผู้หญิงทุกประการ เมื่อเหล่าบรรดาผู้ชาย ฤาษี สิ้นไซและพระยาราชทั้งหลายเดินทางมาพบจึงเด็ดดมเพื่อเสพสังวาส ทำให้เหล่าบรรดาชายหลงใหลในความสวยความงามของหญิงจึงหวนแหวนไม่อยากจะไปไหน ดังคำกลอน “ตาปะโสหลิ้น หลายทางอยู่ท่าง อักฮูบ่้อง นัวละอ้อยอีนออย ดูที่นัวแลบเล้ม เล้าอ้วนอ่อนอวน เกสาซ้อง นิลออนอิดอ่อน ยามเมื่อลมล่วงต้องตาไว้วาดไว คิงกมส้วยแขนงก้วก่อง เนื้ออ่อนเพียง ปุนต้องแผ่นตอง เมื่อนั้น โสมพาวท้าว ทงกะสันอกสัน พระก็รักเกาไว้ เปื้องไปวางไป ยูท่างพุมือหมอม เลือกพะไมนางไม้ บุนชมช้อน พิรมเฮียงฮ่อม ชักแทบไว้ ทวงไท้เทพพะไท” สิลา วีระวงส์ (1969: 150-151)

นารีผลหรือนางไม้อาจจะเป็นตัวแทนให้แก่ความสวยงามของผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพืชพรรณที่แปลกและมหัศจรรย์ ที่ดึงดูดผู้คนให้หลงใหลในความงามของป่าไม้ จากการเล่าที่เป็นตำนานของภูพานังอันเป็นที่มาของชื่อ “ภูพานัง” จะเห็นว่าเรื่องเล่าผ่านวรรณคดีสิ้นไซได้จารึกและสร้างความทรงจำให้คนลาวในพื้นที่ดังกล่าวเกือบทุกคนหากได้ยินขึ้นชื่อว่า “ภูพานัง” จะต้องนึกถึงสภาพธรรมชาติที่สวยงามของภูพานังเป็นอันดับแรกเสมอสภาพธรรมชาติที่ปรากฏในสิ้นไซเป็นระบบนิเวศหรือธรรมชาติแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว หรืออีกนัยหนึ่งการศึกษาเรื่องดังกล่าว

ยอมสะท้อนให้เห็นภาพของความงาม ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและธรรมชาติ อีกทั้งเสนอว่า ป่าไม้และแหล่งน้ำเป็นสถานที่ให้คุณกับมนุษย์ (พิตสะพง วงพะจัน, 2001: 147) กล่าวคือ ป่าไม้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ที่เกื้อหนุนระบบนิเวศและทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่รอด สื่อให้เห็นว่าในวรรณคดีสินไซไม่เพียงมีเรื่องของการสู้รบเท่านั้น แต่ยังปรากฏเรื่องของการดำเนินชีวิตของผู้คนที่ขึ้นตรงกับระบบธรรมชาติแบบดั้งเดิมคือป่าไม้และสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ ซึ่งไม่เพียงภู่พะนังเท่านั้น หากแต่ยังมีหินลาดอีกด้วย ดังนี้

หินลาด

หินลาด หมายถึง บริเวณพื้นที่ราบที่เป็นหินแข็ง มีลักษณะเป็นลานกว้าง ไม่สามารถปลูกพืชได้ แต่อาจจะใช้ประโยชน์อย่างอื่นแทนได้ เช่นสร้างเป็นสถานที่อยู่อาศัย ในอดีตหินลาดแบบนี้มักใช้เป็นสถานที่ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งคือ เอาไว้จัดกิจกรรมต่างๆเป็นที่พักพิงและเลือกเป็นสถานที่ต่อสู้ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีต้นไม้ มีดิน มีพืช และเป็นสถานที่ที่แข็งแรงแน่นหนา ทุรกันดาร และไม่มีความสะดวกสบาย ในเรื่องสินไซยังกล่าวว่าการจะต่อสู้ให้ไปยังสถานที่ที่ไม่มีต้นไม้ ไม่มีสิ่งที่มีชีวิตอาศัยอยู่ เพื่อไม่เป็นการสร้างความเดือดร้อนให้สิ่งต่างๆ คือ ทำให้สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบน้อยที่สุด แสงเพ็ด วังวิไล (2560: สัมภาษณ์) กล่าวว่าคนลาวเชื่อว่าพื้นที่บริเวณที่ตั้งวัดดานสินไซ แถวบ้านจำปา เมืองสีโคตรตะบองนี้ เดิมเป็นพื้นที่ด่านหิน มีทั้งหมดสี่ด่าน หินลาดที่หนึ่งเป็นด่านสู้รบของสินไซกับยักษ์กุมพันในตอนที่ยักษ์ออกติดตามนางสุมณฑา ทั้งสองได้ต่อสู้เพื่อแย่งเอานางสุมณฑา และได้ไล่ติดตามสินไซมาจนถึงจุดหินลาดที่หนึ่งนี้ และในขณะที่ไล่ติดตามกันนั้น ได้มีรอยเท้ายักษ์กุมพัน (บ้างก็ว่าเป็นรอยเท้าสินไซ) ปรากฏให้เห็น พอติดตามมาถึงก็ได้มีการต่อสู้กันอย่างรุนแรง สินไซได้ใช้ดาบฟันยักษ์กุมพัน ทำให้เป็นรอยแตกร้าวยรอยดาบที่มีอนุภาพและอิทธิฤทธิ์ อันมหาศาลจนทำให้ด่านหินมีรอยแตกร้าวยเป็นคลองยาวหลายรอยด้วยกันดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 40 ภาพหินลาด ภาพรอยดาบและรอยเท้ายักษ์

นอกจากมีรอยร้าวจากการพังทลายแล้ว ยังมีรอยลากตาที่เป็นสายยาวตั้งแต่หัวसानจนเกือบถึงท้ายसान นะลง อุดมส์ก (2006: 3) เล่าว่าตั้งแต่สมัยสินไซยังเป็นเด็กตานหินแห่งนี้เป็นที่วิ่งเล่นของสินไซ สังข์ทองและสีโหทั้งสามได้ถูกบิดาไล่หนีออกจากเมืองแล้วไปอาศัยอยู่ตามสูง ในเวลานั้นทั้งสามได้วิ่งเล่นอยู่ที่ตานหิน ด้วยความที่ท้าวสินไซอายุยังน้อย เวลาเดินไปง่ากก็ขีดไปตามดินหินเป็นคลองยาว คือ เป็นรอยมีดเหมือนเอามีดกรีดโคลนตม ดังนั้นจึงเป็นรอยหินลาดแตกเป็นคลองยาว ฉะนั้นจึงเล่าต่อกันมาว่าหินลาดสินไซลากง้าว และอีกหินลาดหนึ่งเป็นหินลาดของ เล่ากันว่าเวลานั้นยักษ์กุมพันได้มาสู้รบกับท้าวสินไซ ได้ยิงธนูใส่ยักษ์กุมพัน ยักษ์กุมพันกลัวถูกลูกธนูสินไซ จึงยกเอาก้อนหินมากองรวมใส่กันหลายกองของขึ้นเพื่อเป็นที่กำบังหลบภัยจึงเป็นหินยง

ภาพประกอบที่ 41 ภาพรอยลากตาบสินไซอยู่ที่ท้ายหินลาดยาวต่อไปเกือบถึงหัวด่าน

ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ประชาชนชาวลาวจำนวนมากยังมีความเชื่อว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีพญานาคสถิตอยู่ใต้พื้นตานหินดังกล่าวซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นบ่อน้ำ ชุมชนเรียกว่าบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ บ่อน้ำดังกล่าวเกิดที่กลางทางเดินตานหิน เป็นที่น้ำอัศจรรย์แปลกใจว่าตานหินที่แข็งเป็นแผ่นที่กว้างใหญ่ แต่กลับมี บ่อน้ำเกิดขึ้นที่นี้ที่เดียว โดยที่บ่อน้ำนั้นใสสะอาด ไม่มีวันที่จะเหือดแห้ง ไม่ว่าจะเป็นฤดูแล้งหรือฤดูฝนก็ตาม น้ำในบ่อก็จะมีเพียงหน้าตานหินเสมอดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 42 ภาพพญานาคหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่วัดตานสินไซ

จะเห็นว่าด่านสินไชยแห่งที่หนึ่งประกอบไปด้วย วัด เทวดา ศาลเจ้าต่างๆ ป่าไม้ ลำห้วย เหว ถ้ำ ที่เป็นที่อยู่ของผียาวาย ผีกองก้อยที่ดุร้าย พญานาค ทำให้เห็นถึงความเชื่อแบบดั้งเดิม และพุทธอยู่รวมกันในสถานที่แห่งนี้ แสดงว่าด่านหินมีความสำคัญมากกว่าการเป็นแหล่งธรรมชาติที่ให้ผลประโยชน์แก่มนุษย์ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติผ่านเรื่องเล่าด่านสินไชยว่า ทุกหนทุกแห่งมีเจ้าของที่คอยเฝ้าและสิ่งสถิตอยู่ คอยปกป้องรักษา ไม่ว่าจะเป็บริเวณใดของ ด่านสินไชยห้ามบุคคลใดเข้าไปเป็นอันตราย แม้กระทั่งทำลายหรือขโมยก่อนหินของด่านนี้ไปก็จะมีภัยมาถึงตัว แสงเพ็ด วงวิไล (2560: สัมภาษณ์) เล่าว่าด่านหินเหล่านี้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก เคยนำก้อนหินมาจากด่านหินนี้เพื่อมาสร้างเป็นรูปปั้นเต่า พอสร้างเสร็จก็มาวางไว้ในสระน้อยใกล้กุฏิ มีวันหนึ่งในตอนค่ำ ก็เกิดมีแสงสีเขียวพ่นออกมาจากปากเต่า เป็นจำนวนหลายดวง แสดงให้เห็นว่าก้อนหินหรือสิ่งใด ๆ ที่อยู่ในด่านนี้มีพลังอำนาจห้ามบุคคลใดนำไปที่บ้านเรือนหรือทำร้ายเป็นอันตรายสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ด่านนี้เคยมีความเคารพนับถือความเชื่อเรื่องเทพ แบบดั้งเดิมมาก่อน ก่อนที่จะมีพุทธศาสนาแผ่อิทธิพลเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นยักษ์ นาค ผีเสื้อ ภูม หษ์สุวรรณ (2548: 245) ดังนั้นการที่จะรวมตัวอยู่ร่วมกันได้ต้องมีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกัน และกัน

4.5.6.3 แผนที่

สิ่งสำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องสินไชยอีกอย่าง คือแผนที่ของเมืองจำปาในด่านหินที่สอง เป็นพื้นที่ที่เป็นด่านหินสีดำกั้นด่าน แต่บังเอิญมีที่หนึ่งอยู่ตรงหน้า พระที่นั่งของพระเจ้าลับแล ได้กลายเป็นสีขาวเด่น จนทำให้ผิดสังเกตเวลาที่มองดูว่าทำไมแปลกประหลาดกว่าที่อื่นคือมีสีขาวพิเศษเหมือนมีคนมาสร้างไว้เพื่อเป็นแผนที่ในบริเวณรอบสีขาวนั้นมีลักษณะรูปร่างคล้ายกับแผนที่ จึงทำให้เชื่อว่ามีคนมาสร้างไว้ แสงเพ็ด วงวิไล (2560: สัมภาษณ์) เล่าว่า แผนที่ดังกล่าวเป็นแผนที่ของเจ้าเมืองจำปา ชื่อว่าเจ้าลับแลหรือเจ้าเมืองจำปา เป็นผู้มาสร้างไว้ เพื่อเป็นแผนที่ของเมืองจำปาเอง เพราะว่าแผนที่ดังกล่าวอยู่ใกล้กับพระที่นั่งของเจ้าเมืองลับแล และประชาชนก็เชื่อว่าเป็นแผนที่ของเมืองจำปามาถึงปัจจุบันคงภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 43 แผนที่เมืองจำปานครราช ตั้งอยู่เขตวัดด่านสินไชยวาราม

เมื่อพิจารณาแผนที่แล้วเห็นว่าเมืองจำปาเป็นบริเวณที่สิ้นชีพนางสุมณฑาหนีมาได้ ระยะเวลาไกลจนยักษ์กุมพันติดตามมาพบ เจ้าเมืองจำปาอาจเป็นผู้ให้ที่ซ่อนและช่วยเหลือสิ้นชีพอยู่ข้างหลัง เนื่องจากเป็นญาติของนางลุนที่เป็นแม่ของสิ้นชีพ อีกอย่างอาณาเขตตามเหตุการณ์ที่ปรากฏให้เห็นนั้นแสดงฤทธิ์มาถึงเมืองจำปา จนทำให้พระที่นั่งบ้านเมืองสั่นคลอน แตกร้าง ดังนั้นอาจสันนิษฐานได้ว่าเหตุการณ์ต่อสู้นั้น อาจไม่ไกลจากเมืองจำปานครราช แผนที่ดังกล่าวอาจบ่งบอกถึงเหตุการณ์เส้นทางของบ้านเมืองในเรื่องสิ้นชีพได้ ดังที่ในข้อความได้ระบุปั้นที่ศาลาแก้วกู่ ตั้งอยู่ชุมชนสามัคคี ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เขียนไว้ “เทวาลัยปางนี้คือเรื่องของพระโพธิสัตว์สร้างบารมีตามตำนานภาคอีสานมีเรื่องนิทานสืบกันมาดังนี้ ภายหลังเมื่อองค์ขัตติยะราชบรมกษัตริย์ท้าวกุมพันครองเมืองลาวได้ลักลอบเอานางสุมณฑาเทวี ซึ่งเป็นน้องสาวของพระยากุดสะลาด แห่งเมืองเขมรไปในที่สุดพระยากุดสะลาด จึงได้ตรัสสั่งให้โอรสทุกองค์ออกตามค้นหาเสด็จอา โดยมีสีโห สังกข์ทองและสิ้นชีพ อันเป็นปิยบุตรเกิดจากองค์จันทาเทวีออกเดินทางไปพร้อมด้วยพี่ทั้งหกคนละอุทร แต่บิดาเดียวกันในระหว่างทางถึงเมืองท้าวกุมพันก็จะต้องพบกับอุปสรรคอีกมากมายหลายแห่ง กั้นด่านเอาไว้ ในที่สุด สีโห สังกข์ทองและสิ้นชีพได้เดินทางเข้าถึงด่านงูชวง หมาชวง อันเป็นด่านที่สำคัญ ยิ่งก่อนจะถึงปราสาทที่อยู่ของพระยากุมพันสิ้นชีพต้องต่อสู้ที่กั้นด่านนี้ด้วยศรวิเศษด้วยความปรีชาสามารถก็ผ่านด่านเข้าไปได้”

ภาพประกอบที่ 44 ภาพเทวาลัยสิ้นชีพสู้กับงูชวง ที่มีข้อความได้ระบุปั้นที่ศาลาแก้วกู่

เมื่อพิจารณาจากข้อเขียนที่ศาลาแก้วกู่และจากภาพดังกล่าวได้บรรยายว่า กษัตริย์ท้าวกุมพันครองเมืองลาว เนื่องจากเทวาลัยนี้สร้างปี พ.ศ. 2522 และอยู่ในจังหวัดหนองคาย ตามข้อสันนิษฐานสิ้นชีพแต่ขึ้นสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างช่วงศตวรรษที่ 17 ในสมัยล้านช้างนั้นมีเขตแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีพื้นที่ดินเกือบถึงหนึ่งล้านตารางกิโลเมตร (1,000,000 ตร.กม.) มีประชาชนถึงยี่สิบแปดล้านคน (28,000,000) การปกครองแบ่งออกเป็นสามรัฐด้วยกัน คือรัฐล้านช้าง ได้แก่ อีสาน (ขึ้นกับไทย) กะแจะเชียงแตง (ขึ้นกับเขมร) กงตุมบ้านแม่ทวด (ขึ้นกับเวียดนามใต้) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงทองหลวงพระบาง รัฐล้านนา ได้แก่ พงสาลี เมืองสิงแขวงหลวงน้ำทา สิบสองพันนา (ขึ้นกับจีน

แดง) สิบสองจุไท (ขึ้นกับเวียดนามเหนือ) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงรุ่ง และรัฐล้านเยีย ได้แก่ เชียงตุง (ขึ้นกับพม่า) เชียงใหม่ (ขึ้นกับไทย) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงใหม่ ทั้งสามนี้การปกครองขึ้นกับรัฐบาลกลางซึ่งตั้งอยู่นครเชียงทองหลวงพระบางในปัจจุบันนี้ (พิบูลรณ ผลผาสุข, ม.ป.ป.: 1-2) จะเห็นว่าหนองคายในอดีตเป็นดินแดนของลาวล้านช้างแต่ในปัจจุบันฝรั่งเศสได้แบ่งดินแดนฝั่งตรงข้ามแม่น้ำของ (โขง) ให้กับประเทศไทยปกครอง ดังนั้น ข้อความจึงเขียนว่ากัมภีร์ครองเมืองลาว แต่ในวรรณกรรมบอกว่าการปกครองเมืองอโนราช จากสำนึกและจินตนาการของประชาชนได้สร้างสรรค์ภูมิทัศน์ธรรมชาติขึ้นมาเพื่ออธิบายเหตุผลว่า ที่เมืองเฟื่อง แขวงเวียงจันทน์ พื้นที่บ้านโนนหินแฮ่ สถานที่แห่งนี้เป็นที่ที่ สิ้นไชมาฆ่ายักษ์กัมภีร์ตาย การฆ่ามันตัดหัวขาดแต่ไม่ยอมตาย และกลับสามารถแบ่งหัวออกได้หลายหัวยิ่งตัดหัวเท่าไร หัวของยักษ์ก็ทวีคูณเพิ่มขึ้นเป็นแสนเป็นล้านหลายเท่า ดังบทกลอน “ตัวเดียวได้เจ็ดตัวมาแผ่พันแปดร้อยหัวห้าหมื่นตัว” สิริลา วีระวงส์ (1969: 235-236) ดังนั้น สิ้นไชจึงมีบทบาทหน้าที่ต่อภูมิวัฒนธรรมทั้งลาวและไทย ดังมีเรื่องเล่าว่า หัวยักษ์ที่ถูกตัดนั้นก็ ได้กระจัดกระจายไปทั่วพื้นที่วัดสินไซที่บ้านโนนหินแฮ่ จะเห็นว่าเรื่องเล่าสะท้อนวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้เรามีสำนึกรักในธรรมชาติ

ภาพประกอบที่ 45 วัดสินไซ

จากภูมิทัศน์ที่ปรากฏให้เห็นและข้อความในศาลาแก้วกู่ ผนวกกับแผนที่ของเมืองจำปาอาจเชื่อได้ว่าเมืองอโนราชน่าจะอยู่เขตแขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ซึ่งสอดคล้องกับแสงเพ็ท วงวิไล, (2560: สัมภาษณ์) อธิบายว่า ตามแผนที่นี้เมืองจำปานครอยู่เขตเมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ ทางทิศเหนือติดกับแขวงเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเขตแดนของยักษ์กัมภีร์ หลวงปู่้อยเจ้าอาวาสที่วัดจำปา (เจียมปา) (2560: สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่าสถานที่ของวัดดานสินไซนั้นเป็นที่ต่อสู้อันกับยักษ์ ส่วนสถานที่ ที่วัดจำปาใกล้กับวัดดานสินไซนั้นเป็น ฐานทัพของสิ้นไช ซึ่งเป็นทางเมือง ส่วนหัวเมืองนั้นอยู่เขตเมืองเฟื่อง แขวงเวียงจันทน์ และหลวงปู่้อยมีแผนที่ที่จะก่อสร้างรูปปั้นกองทัพสิ้นไชไว้เป็นที่เคารพบูชาในสถานที่แห่งนี้เป็นที่อยู่ของกองทัพ

ภาพประกอบที่ 46 ภาพเทวาลัยพระเจ้าสิงห์ สีโทและสังข์ทอง และหลวงปู่น้อย เจ้าอาวาสวัดจำปา

จากข้อความข้างต้นและแผนที่ อาจแสดงให้เห็นว่าเมืองอะโนราชก็น่าจะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตแขวงเวียงจันทน์และเมืองจำปาดั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ส่วนเมืองเป็งจาลันนั้นตั้งอยู่ประเทศ เขมร การใช้เรื่องเล่าที่ดึงเอาเหตุการณ์และตัวละครในเรื่องสิงห์มาเป็นตัวนำเรื่องเพื่อตัดแปลงสร้างสรรค์และอธิบายเหตุการณ์ให้กลายเป็นเรื่องเล่าของท้องถิ่นตามจินตนาการในหมู่ชาวลาว มิติเช่นนี้สื่อให้เห็นโลกทัศน์ทางความเชื่อของคนลาว และระบบความคิดเรื่องธรรมชาติที่สืบเนื่องกับตัวบทสิงห์ โดยจะสังเกตว่าหากพิจารณาแล้วจะพบว่าแหล่งธรรมชาติเหล่านี้เปรียบเหมือนสายใยของธรรมชาติที่ให้ผู้คนได้เกาะยึดเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้คนจึงมีความหวงแหนและผูกพันกับธรรมชาติมาก ประชาชนจึงสร้างความทรงจำและสำนึกด้วยการหีบยกและสร้างสรรค์ธรรมชาติที่มีอยู่โดยใช้วรรณคดีเรื่องสิงห์มาผูกร้อยเรียงให้เป็นเรื่องราวขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ธรรมชาติมีความศักดิ์สิทธิ์ความสวยงาม ประชาชนจึงจะเคารพและรักษาธรรมชาติอันมีค่าไว้ในผืนป่าแห่งความอุดมสมบูรณ์

จากที่อธิบายไว้ข้างต้นทำให้น่าไปสู่ข้อสรุปว่า วรรณคดีมรดกสิงห์มีบทบาทต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมในลาว โดยชาวลาวเชื่อว่าสิงห์เป็นพระโพธิสัตว์ และเรื่องราววรรณคดีสิงห์แผ่ไปทั่วมณฑลประเทศลาว ดังนั้นจึงทำให้ให้มีการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมขึ้นในลาวโดยอาศัยสิงห์เป็นแกนหลักในการสร้าง กล่าวคือ ชาวลาวได้ใช้ชื่อตัวละครในเรื่องสิงห์มาผูกโยงให้เข้ากับวัดวาอาราม โรงเรียน แหล่งน้ำธรรมชาติ ภูเขา หินลาด และแผนที่ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่สำคัญของสิงห์ที่มีต่อพื้นที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในลาว พื้นที่และชุมชนเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นร่องรอยทางความเชื่อ ความศรัทธาที่ผู้คนมีต่อวรรณคดีดังกล่าว

มิติเช่นนี้ถือเป็นลักษณะพิเศษที่พบเฉพาะในวรรณคดีเรื่องสิงห์ โดยไม่ปรากฏว่ามีวรรณคดีชาดกหรือวรรณคดีเรื่องหลักของลาวเรื่องอื่นๆ ที่ถูกนำมาปรับใช้ในการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมลาว ลักษณะดังกล่าวถือเป็นการผสมผสานทั้งความเชื่อทางศาสนา วัดวาอารามอันเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แหล่งธรรมชาติ ภูเขา แผนที่ ให้เป็นพื้นที่ที่มีความหมายเชิงวัฒนธรรมและบอกเล่าตัวตน ชื่อสถานที่สำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวย่อมสื่อให้เห็นมิติของท้องถิ่นในลาวและบทบาทของสิงห์ที่มี

ต่อกันและกัน ที่สำคัญเป็นข้อมูลสำคัญที่สื่อให้เห็นการให้คุณค่าและความหมายผ่านเรื่องราวของ สินไซ สินไซและพื้นที่ทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีความหมายต่อชีวิตและความทรงจำอัน สำคัญของชาวลาว ทั้งยังเป็นเครื่องมืออธิบายข้อมูลท้องถิ่นที่สำคัญต่อชาวลาวทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน ในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญ

เรื่องราวเหตุการณ์ และชื่อตัวละครจากรรณคดีเรื่องสินไซได้ถูกนำมาผูกโยงให้เข้า กับตำนาน อภินิหารการเกิดสถานที่ และการสร้างบ้านแปลงเมืองของวีรบุรุษในวรรณคดีท้องถิ่น จนเกิดเป็นสถานที่ต่าง ๆ มากมายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น วัด ภูเขา แหล่งน้ำ สถานศึกษา ร่องรอยสถานที่ ๆ เป็นความเชื่อทางศาสนา ความหมายของสถานที่ต่าง ๆ ถ้อยคำ เหตุการณ์ที่ประกอบขึ้นเป็นชื่อสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของท้องถิ่นเหล่านี้ เป็นการเก็บบันทึกเรื่องราว ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม วรรณคดีท้องถิ่นอีกวิธีหนึ่ง และทำให้เราทราบถึงพื้นฐาน เรื่องราวความ เป็นมาของท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่แล้วไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาของชาติ แต่สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความหมาย ต่อชีวิตและความทรงจำอันสำคัญของคนในท้องถิ่น ที่จะทำให้ประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่นได้ ตระหนักถึงคุณค่า และความหมาย ความเป็นมาของท้องถิ่นตนเอง ซึ่งบ่งบอกถึง “อัตลักษณ์” อันมี ความหมายถึงความเป็นคนที่มีหลักแหล่งแห่งที่ ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เก่าแก่และทรงคุณค่า มีพื้นที่ความเป็นมาทางสังคมที่ชัดเจน ไม่ใช่คนขายของของสังคมอย่างไร้ศักดิ์ศรี และมีความ ภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาอันยาวนานของท้องถิ่นตนเอง

4.5.7 สินไซกับความเป็นวรรณคดีและวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

สินไซเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในดินแดนแถบกลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งใน อาณาจักรล้านช้างหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน และจังหวัดทางภาคอีสาน ของไทยซึ่งในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างมาก่อน จึงปรากฏร่องรอยความรุ่งเรืองของ วรรณคดีเรื่องสินไซและวรรณคดีเรื่องสินไซก็มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองฝั่งชายและขวาของ แม่น้ำโขง ด้วยความโดดเด่นของการใช้ภาษา เนื้อหา และสำนวนโวหาร ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในอดีต คุณค่าทางสังคมที่สะท้อนจารีต ฮีตคอง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และแฝงหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านเนื้อเรื่องและ ตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของวรรณคดีเรื่องสินไซด้วยเรื่องราวที่มีหลายอรรถรส ความสนุกสนาน และคติทางธรรม ปัจจุบันวรรณคดีเรื่องสินไซยังได้รับความนิยม อนุรักษ์ พื้นฟู และ ผลิตซ้ำในมิติต่าง ๆ รูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายวรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นสำนักร่วมทาง ประวัติศาสตร์ ความทรงจำเกี่ยวกับอดีต เป็นวรรณคดีและวัฒนธรรมที่มีความผูกพันกับกลุ่มคนทั้ง สองฝั่งแม่น้ำโขง คือคนลาวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดทาง ภาคอีสานของไทย เช่น ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าภาค อีสานของไทยหลายจังหวัดเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างในอดีต ดังนั้น วิถีชีวิต วัฒนธรรม

ความเชื่อ ของของผู้คนในแถบนี้จึงมีความเหมือนกับคนลาวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังจะเห็นได้จากจารีต ฮีตคอง ความเชื่อ ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ ภาษา ศิลปะ และศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต “สินไซ” ก็เป็นสิ่งหนึ่ง ที่เป็นทั้งวรรณคดีและวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ทั้งในรูปแบบของตำนานท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน เรื่องเล่ามุขปาฐะ หรือวรรณคดีที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิง เช่น กลอนลำ การแสดงศิลปะพื้นบ้านหมอลำ หนังประโมทัย ตำนานการเกิดสถานที่ การตั้งชื่อบ้านนามเมือง ประเพณี ความเชื่อ และหากพื้นที่ใดที่สินไซได้รับความนิยมอย่างมาก ก็จะปรากฏให้เห็นร่องรอยความรุ่งเรืองตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ หรือเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา เพราะนอกจากสถานที่เหล่านี้จะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในท้องถิ่นแล้วยังเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมตามฮีตคอง ประเพณี และยังเป็นสถานที่ ๆ สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมหรือท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเรื่องสินไซมีความสำคัญ มีอิทธิพลต่อประเพณี ความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงปรากฏหลักฐาน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ฐูปแต้ม ตำนานการเกิดสถานที่ การตั้งชื่อบ้านนามเมือง ความเชื่อ ประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อทางศาสนา มีการจารึกไว้ในใบลานสำหรับพระเทศน์ในงานศพหรือวันสำคัญทางศาสนา เรื่องเล่ามุขปาฐะที่บอกเล่าต่อ ๆ กันมาในท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังคงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เริ่มต้นการฟื้นฟูวรรณคดีเรื่องสินไซอย่างจริงจังในราวปี พ.ศ. 2477 โดยสิลา วีระวงส์ ได้ปริวรรตวรรณคดีเรื่องสินไซ และได้นำออกมาพิมพ์แบบโรเนียวเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 2494 และมีการพิมพ์อีกหลายครั้งในเวลาต่อมา รวมถึงภาคอีสานของไทยก็มีการนำวรรณคดีเรื่องสินไซ หรือสังข์ศิลป์ชัยฉบับภาคอีสานมาปริวรรต และจัดพิมพ์หลายครั้งเช่นเดียวกัน โดย นายทองดำ มูลอำมาตย์ เป็นฉบับแรกของภาคอีสาน พิมพ์ขึ้นที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และต่อมาได้มีฉบับเมืองอุบลราชธานีครบ 200 ปี ในปี พ.ศ. 2524 โดย ปรีชา พิณทอง ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับความนิยมรองลงมาจากฉบับที่ปริวรรตโดย สิลา วีระวงส์ ฉบับพระอริศนุวัต

เมื่อปี พ.ศ. 2526 ท่านประธานไอซอน พมวิหาน ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ให้ความสำคัญ และฟื้นฟูวรรณคดีเรื่องสินไซทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้านในช่วงของการสร้างและพัฒนาประเทศ เช่น ด้านการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม โดยได้ยกเอาคุณสมบัติของตัวละครในเรื่องสินไซมาสร้างพลังในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ ยกสินไซขึ้นเป็นคำขวัญสำหรับองค์กรชาวลาวหรือเยาวชนลาวทำให้สินไซเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคี ความรักชาติสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติ สร้างความฮึกเหิมและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเป็นสัญลักษณ์ของการรวมพลังพัฒนาชาติลาว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติและท้องถิ่นจนนำไปสู่การนิยามตัวตนหรือวาทกรรม

ประจําใจของคนลาวในฐานะว่าตนเองเป็น “สินไซแห่งยุคสมัย” และการสร้างวาทกรรมสินไซใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ถูกขับเคลื่อนอย่างจริงจังต่อเนื่องทั้งรัฐบาล เอกชน และ ประชาชน จนถึง ปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้ออกกฎหมาย รับรองเอาวรรณคดีเรื่องสินไซขึ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเป็นสมบัติมิ่งเมืองที่มีความหมาย ความสำคัญกับคนลาวทั้งประเทศ และต่อมาได้มีการกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุวรรณคดีเรื่องสินไซเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในทุกๆระดับ รวมถึงการศึกษาของคณะสงฆ์ของลาว นอกจากนี้กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ซึ่งเป็น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลงานด้านสื่อสารประชาสัมพันธ์และนโยบายด้านวัฒนธรรมของชาติ ได้มีการ จัดตั้ง “สโมสรวัฒนธรรมสินไซ” ขึ้นในปี พ.ศ. 2537 โดยการดำเนินงานของวารสารวรรณศิลป์ เพื่อ ระลึกถึงท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้ที่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และวรรณคดีเรื่องสินไซ จนได้รับการยกย่องว่าท่านประธานไกสอน พมวิหาน เป็น “สินไซยุคใหม่” และมีการจัดตั้ง “รางวัล สินไซ” ขึ้นเพื่อสนับสนุนส่งเสริมงานเขียนของเยาวชนอีกด้วย

นอกจากวรรณคดีเรื่องสินไซจะเป็นวรรณคดีที่สะท้อนความหมายด้านความทรงจำ เกี่ยวกับอดีต และเป็นสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง คือระหว่างผู้คนใน ภูมิภาคอีสานของไทย และคนลาวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้วสินไซก็ยังได้รับความ นิยมอย่างแพร่หลาย จนเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา ตำนานของ สถานที่ และได้มีการนำวรรณคดีเรื่องสินไซมาประยุกต์ใช้ในฐานะที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการ พัฒนาคน และพัฒนาประเทศ โดย “สินไซ” ดังที่ สุนทร โพธิสาร (2549) ได้ให้ความเห็นว่า สินไซคือ ฐานที่มั่นวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย ที่สามารถต้านกระแสโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมและนำพาสู่การ พัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับที่เทศบาลนครขอนแก่นได้นำเอาสินไซมาเป็นยุทธศาสตร์ใน การพัฒนาเมืองขอนแก่นที่ใช้ชื่อว่า “สินไซกับการพัฒนาเมือง”

4.6 บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม

ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายถึงในที่นี้คือ บทบาทหน้าที่ของสินไซด้านภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรม มุมมองสำคัญคือ การสะท้อนภาพสังคมในวรรณคดีประกอบด้วยความรู้และกระบวน ทักษะสำคัญ อันสืบเนื่องมาจากนักวรรณคดีมองเห็นความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับ สังคม ทั้งนี้ เวลเลก (Wellek) และ วอเรน (Warren) ได้เสนอเป็นแนวคิดว่าการศึกษาวรรณคดีใน แนวทางหนึ่งคือการศึกษาในฐานะเป็นเอกสารทางสังคม เนื่องจากนักเขียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของ สังคม สิ่งที่นักเขียนบรรยายและแสดงออกในงานประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์หรือแนวคิดใด ย่อมมีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคมในแง่ใดแห่งหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า วรรณคดีเป็นตัวแทนในบางแง่ บางมุมของสังคมในสมัยที่ผู้แต่งสร้างสรรค์วรรณคดีขึ้น (Wellek, and Warren, 1970: 94-109)

ส่วนวิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531: 96) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า กวีหรือนักเขียนเป็นบุคคลรุ่นหนึ่ง และทั้งเป็นพลเมืองคนหนึ่งของสังคม ดังนั้น กวีจึงต้องรับรู้และใส่ใจเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม บทประพันธ์ของเขาจึงย่อมสะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับสังคม ทั้งในด้านเหตุการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ เจตนา นาควัชระ นักวิชาการด้านวรรณคดีวิจารณ์กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นเครื่องแสดงออกซึ่ง ความรู้สึกและความนึกคิดของมนุษย์และสังคม (2546: 43) เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า กวีหรือ ผู้ประพันธ์มักจะต้องสอดแทรกเหตุการณ์ความเคลื่อนไหว หรือความนึกคิดวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไว้ ในงานประพันธ์ไม่มากนักน้อย ซึ่งก็คือการเน้นย้ำถึงบทบาทของนักเขียนและวรรณกรรมในการสะท้อน ภาพสังคมนั่นเอง ดังนั้นวรรณคดีเรื่องสินไช้ก็เป็นผลผลิตของนักกวีเช่นเดียวกัน ย่อมสะท้อนภาพ สังคมและวัฒนธรรมด้านเหตุการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของนักกวีตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและ พิธีกรรมเช่นกัน จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า วรรณคดีเรื่องสินไช้ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของ ตัวบทในมิติต่างๆ ที่ปรากฏโดดเด่นคือภาพสะท้อนสังคมในด้านประเพณีต่างๆ และความเชื่อหลาย ประการดังจะอธิบายต่อไปนี้

4.6.1 สินไช้กับบทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางประเพณีชีวิต

ประเพณีเป็นสิ่งสำคัญที่บุคคลในสังคมได้ยึดถือปฏิบัติกันมานาน ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 663) ให้ความหมายประเพณีว่า เป็นสิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติ สืบๆกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม ประเพณีแสดงถึงความเจริญงอกงาม ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสังคม ที่แสดง ถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวและสะท้อนภาพชีวิตของสังคม เมื่อพิจารณาคำอธิบายแล้วจะพบว่า ใน สังคมชาวลาวจะยึดถือและให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่เรียกว่า ฮีตคอง เพราะใน บางครั้งกฎหมายไม่สามารถเข้าควบคุมได้อย่างทั่วถึง จึงใช้จารีตประเพณีเป็นแนวทางในการดำเนิน ชีวิตและควบคุมความประพฤติของสังคมแทน ซึ่งประเพณีชีวิตที่ชาวลาวปฏิบัติสืบต่อกันมาปรากฏใน วรรณคดีเรื่องสินไช้ดังนี้

4.6.1.1 สินไช้กับประเพณีการเกิด

ข้อมูลสำคัญในสินได้นำเสนอประเพณีการเกิด คือได้กล่าวถึงการเกิดของกุมารทั้ง 9 พระองค์ คือ ท้าวทั้ง 6, สินไช้, สีโหและสังข์ทอง ดังตัวอย่างบทประพันธ์ต่อไปนี้

แล้วแต่งผ้า	ผืนอาจเอาปก
ฟุ้งยิบเค่งๆ ควงเทิงทะเล้ง	ลั่นสะบุนบงก้อง
ทุกไ้เ้เรื่อง	อมรินทร์ลงแทน
เมื่อนั้นหกพีพร้อม	วันนั้นปะสูติขุม
เป็นหน่อท้าว	ทีรามามวล
รรรมเขา	แต่งปูนบัวพร้อม
ควงสวรรคตั่ง	เวรระวังสองฝ่าย
หอมพิน้อง	สองแก้วอยู่ไฟ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 81)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการชื่นชมยินดีของการประสูติของท้าวทั้ง 6 ที่ประสูติพร้อมกัน ทำให้เกิดความนิยมชมชอบ เพราะเป็นบุตรของกษัตริย์ ญาติพี่น้องต่างแห่แหนมา ร่วมกันแสดงความยินดีที่ท้าวทั้ง 6 ได้มาประสูติ นอกจากนี้ยังมีการเตรียมข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย ให้สมเกียรติลูกกษัตริย์ และนางทั้งสองที่เป็นผู้ให้กำเนิดก็อยู่ไฟหลังคลอด เป็นความเชื่อของคนสมัยก่อน และถือสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเชื่อกันว่าการอยู่ไฟนั้น จะช่วยให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็ว ช่วยให้ผู้เป็นแม่มีน้ำนม เพราะนอกจากจะได้อยู่ในที่ที่อุ่นๆ แล้วยังได้กินได้อาบน้ำร้อนอีกด้วย ไม่เพียงเท่านั้นยังเชื่ออีกว่าเป็นการอบทารกไปในด้วยความปรากฏ ดังนี้

เดียนนี้ยังมีมเหสีเจ้า	พระยาเมืองกุดสะลาด
ขอลูกแก้ว	บุญกว้างเกิดดอมว่านา
ท่อกว่าให้ผาบแพ้ว	ทอนเทพยักษัษา
เมื่อนั้นรรมๆ ผุงเทพา	กล่าวกว่าทั้งค้าย
ยังท่อกสามพระองค์ให้	พระสุราลูกมิ่ง พระอินทร์นั้น
บุนก่าวแก้ว	พระอินทร์ให้ที่เซ็ง
คั่นว่าองค์ประสงค์แท้	ทั้งสามบมีเหล็ก
ดินและฟ้า	ลงชั้นข่าวเลิง
กำเนิดแท้	ทั้งโลกเลิงเป็น
ขอแก่พันตาดรัส	ส่องแลล้งข้า
เมื่อนั้นสองพระองค์เข้า	ถือเอาคัับพระวิก
ในขนาดน้อย	นางหล้าแม่เดียน
องค์หนึ่งเข้าร่วมห้อง	จันทะเลาดเทวี
แม่นว่านางทั้งหก	ก็เล่ามารมีพร้อม
ปฏิสนธิแท้	ทำกะบวนบันหลาก
ด้วยเหตุให้	ลือล้าโลกละอา
วันนั้นนางก็มีมิตรตั้ง	จันทน์โธเทิงเกิด
ใสส่องเท้า	ทะเล้งฟ้ารุ่งเรือง

(สิลา วีระวงส์, 1969: 73-74)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการขอลูกกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ และที่สำคัญพระอินทร์ถือเป็นเทพเจ้าฝ่ายพุทธศาสนาและมักปรากฏตัวว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือตัวละครในวรรณกรรมลาวและวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวนมาก เช่น ท้าวสูงท้าวเจืองและจำปาสี่ต้น พระอินทร์ก็ปรากฏขึ้นมาให้ความช่วยเหลือในยามที่ตัวละครประสบความปัญหา การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นวิถีวัฒนธรรมสำคัญอย่างหนึ่งของชาวลาว ทั้งนี้เพราะเชื่อกันว่า จะสามารถทำให้ตั้งครรรภ์ได้ เป็นการขอพรชนิดหนึ่ง เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อการร้องขอพรให้มีลูก ดังที่ตัวละครหญิงในสินไซได้ร้องขอวิงวอนกับพระอินทร์ให้ตัวเองมีลูกสามารถปราบพญายักษ์ได้ การขอเช่นนี้เป็นวิถีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของตัวบทวรรณคดีที่เมื่อประสบปัญหา ตัวละครมนุษย์เองไม่

สามารถช่วยตัวเองได้ มิติเช่นนี้เองเป็นข้อมูลสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า สิ้นใจลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อประเพณีชีวิต และสอดคล้องกับบริบทวิถีวัฒนธรรมลาวเรื่องการขอลูกกับพระอินทร์ ดังนั้นความเชื่อนี้ จึงสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์คือที่พึ่งทางใจของมนุษย์ ช่วยให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตแม้ว่าสิ่งที่ขอนั้นจะเกิดขึ้นจริงดังที่ขอ ไม่เพียงเท่านั้นสิ้นใจยังปรากฏความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีการตายอีกด้วย ดังนี้

4.6.1.2 สิ้นใจกับประเพณีการตาย

มนุษย์เกิดมาทุกคนต้องมีทั้งเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยเฉพาะความตายเป็นสิ่งสุดท้ายของความเป็มนุษย์ ส่วนความตายในด้วบทวรรณกรรมหรือวรรณคดีเป็นความตายเสมือนจริงซึ่งได้รับการสมมติขึ้น แต่ทว่ากลับสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อสืบย่อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับความตายได้เช่นกัน ดังคติความเชื่อเรื่องความตายในสิ้นใจ ความดังนี้

ประเพณีการตายได้กล่าวถึงการทำศพยกขุมพินหลังจากสิ้นใจมาตาย

อันที่	กำبابเบื่อง	ได้แก่ขุมพิน	นั้นแล้ว
บัดนี้	มันวายวาง	ไพร่พลเต็มบ้าน	
	สุ่คอยคุมแท้	ยามยังตุ้มห่อ	ดีตาย
	เต็มเพื่อนเมียยนคาบห่าง	หอย้อยส่งสการ	
กับทั้ง	นามนาคข้าง	เขยราชคองคา	ก็ดี
	ยามหยิ่งคุณ	ท่านมีมันเกื้อ	
ให้ส้อย	ปลงศพท้าว	ขุมพินพินาศไปนั้น	
เมื่อนั้น	รื่นๆ ข้า	โดยเจ้าแต่งสการ	
เขาก็	ย้ายคาบท้าว	เข้าสู่พนมหวง	
	เรื่องๆ ทวนท่งคำ	แต่งยายยังล้อม	
	ฟังยิน เคงๆ ก้อง	องแสงสุนมือ	
	เสพท่านผู้	มารเมียยนเก็งสวรรค	
	ให้รีบ ชักโกธรแก้ว	หาเร็วโรมพิน	
	เคงๆ ชาวกันดาน	ป่าวกันกางด้าง	
	สองนางย้าย	ทุงทองอวนออก	
	เขาก็ ชักโกธรแก้ว	ถึงร้านเร็วผี	
	นางก็ ขึ้นเปิดล้าง	แล้วลูบมันหอม	
	ขุนมารตาย	เครื่องคำคาเนื้อ	
	มือกำค้อน	คองหนาน هنگอยู่	
	องอาจผู้	คือเบื่องบ่ตาย	
	นางก็ ส่องเบิ่งหน้า	ท้าวใหญ่ยักษ์ขาว	
	ตามันมีน	ลำแยงยังค้าง	
	นางคอยคำ	เคื่องอันเก่า	
	จิตเมื่อยม้าง	มือคั่นคุดทวง	

แล้วเลิกผ้า	ผายไปแปนอน
คิงควรรัก	เรือใสแสงแก้ว
ปาทาทำว	ทะรงใสสบเก็บ
คือตั้งจักต่อตั้ง	ใจร้ายร่อการ
แม่หอดให้	ทั้งลูกหิวหาย
สองนางลด	ลูบเสนสงคู้
พอดีเมี้ยน	ผืนแดงข้าสั่ง
ให้ท่านแยงยอดฟ้า	ยากลัวเผ่าผีเกาะเนอ
นางหยาดน้ำ	รอยเรี่ยรำดิน
บุญบามี	จ้อจำยาพั้ง
พอเมื่อเรื่องๆ เข้ม	สุนแสงร้อนเรือ
เขาก็ย้ายเผือกม้า	ตามใต้จุดคะนวน
ม้าพาดต้อง	ตำถักพนมหลวง
ไฟลามลูก	พุงแสงสุนไหม้
กุ่มพันเมี้ยน	เมื่อดินดับฮูป
เขาก็ฝังเร็วทำว	หินล้านเลกมี

(สิลา วีระวงส์, 1969: 309-311)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการทำศพของยักษ์กุ่มพัน โดยการอาบน้ำและมีการพรมน้ำหอม เพื่อให้มีกลิ่นหอมทั้งยังมีการแต่งกายให้สมเกียรติและเครื่องต่าง ๆ ประดับรายล้อม ทั้งนี้เครื่องประดับ และโกศบรรจุศพของพญายักษ์กุ่มพันเองก็แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งของผู้ตายที่เป็นถึงพญายักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโกศบรรจุศพถือเป็นเครื่องสูงสำหรับกษัตริย์หรือเจ้ามหาชีวิต ดังนั้น เมื่อสิ้นชีพลงจึงต้องประกอบพิธีศพให้อย่างสมเกียรติ และหลังการฃาปนกิจศพพญายักษ์กุ่มพันอย่างสมเกียรติ ความดังนี้

เลาเสียไซข้า	กุ่มพันมอละมง จริงแล้ว
เธอก็ลดข้าวเมี้ยน	เมื่อฟ้าเพื่อนพรม พระเอย
แล้วเลาละคาบไว้	พันที่ตีนเวียง หั้นแล้ว
พระก็ทำประนมคำ	หีบโลงกวมไว้
เขาก็มางันเจ้า	กุ่มพันพระยาใหญ่

(พระสุนทระวี กมพะพัน, 2560: 6)

ความข้างต้นซึ่งเป็นผลงานปริวรรตของพระสุนทระวีจะพบว่า มีความแตกต่างกันเล็กน้อยกับสำนวนของสิลาวีระวงส์ ที่ใส่หีบหรือโลงแก้วไว้ ที่สำคัญคือเป็นการจัดงานศพแบบชาวบ้านที่ต่างจากสำนวนของสิลาที่เป็นการจัดงานศพแบบชาววัง เพราะจะเห็นว่า สำนวนปริวรรตของพระสุนทระวีมีการแสดงมหรศพประกอบ หรือที่เรียกว่า “เสพงัน” คือการมีมหรสพในงานศพแบบ

ชาวบ้าน กระนั้นก็ถือว่าเป็นมิติของงานศพหรือพิธีปลงศพในวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นบทบาททางวัฒนธรรมทั้งราชสำนักและชาวบ้าน นอกจากนี้ยังพบว่ามี การบรรจุอัฐิพญายักษ์ไว้แบบชาวบ้านอีกด้วย ความดังนี้

เลยเลาถึงบ่อนเคา
อันว่าดวงเจดีย์
พระกอ แลหลงเยี่ยม
ก็จึง เห็นหลากล้าว

บรรจุตุ๊กกุ่มพัน
ดั่งเสาคำตั้ง
สีลาดูเลก
ในผืนช่ออัน หันแล้ว

(พระสุนทรโวหาร ภูมพิน, 2560: 7)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นจะเห็นว่า บรรดาเสนายักษ์ได้ก่อพระธาตุหรือเจดีย์ไว้สำหรับบรรจุอัฐิของพญายักษ์กุ่มพันอีก ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับบริบทสังคมชาวลาวที่นิยมทำธาตุ-เจดีย์บรรจุอัฐิบรรพบุรุษที่วายชนม์หรือสิ้นชีพแล้ว ซึ่งถือเป็นพิธีสำคัญและนิยมเรียกกันว่า “ธาตุ” นอกจากพิธีที่เกี่ยวข้องกับการตายแล้ว ยังปรากฏว่าสินไชยังสะท้อนให้เห็นประเพณีการแต่งงานที่มีลักษณะน่าสนใจ ดังนี้

4.6.1.3 สินไชกับประเพณีการแต่งงาน

การแต่งงานเป็นประเพณีสำคัญที่คนลาวถือและปฏิบัติกันมาช้านาน ในการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีนั้นต้องผ่านความเห็นดีจากผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ถ้าหนุ่มสาวอยู่กินฉันทันสามารถรยากันโดยไม่มีพิธีแต่งงานและผู้ใหญ่ไม่รู้จะถูกลงโทษตำหนินินทา และการจัดพิธีให้ถูกต้องตามขั้นตอน ตั้งแต่การสู่ขอ การหมั้น และการแต่ง โดยฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่ที่นับถือไปทาบทามสู่ขอเพื่อเป็นการตกลงสินสอดของหมั้น หลังจากนั้นก็มี การนัดวันแต่งงาน ดังในบทกลอนต่อไปนี้

เป็นฮีตแท้
ยิงชายในสงสาร
เทื่อนี้ผลควรใช้
ก็บ่ผิดแพงชั้น

ทางห้องไมตรี
ส่งสกุลเลิงเลื้อย
สองขุนมาช่าว
เชียงล้านลวงท่า

พ่อแล้ว
(สีลา วีระวงส์, 1969: 52)

ฝูงข้า นำมาถวาย
ถวายแก่เหนือหัวเจ้า
ขอให้ฝ่ายใดไว้

เครื่องโอมพระนางเจ้า
จอมเมืองหลงล่า ดูทอน
เป็นข้าผู้นฤลี พระเอย

(พระสุนทรโวหาร ภูมพิน, 2560: 7)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระยาภูตสะลาตได้มาสู่ขอนางทั้งหกกับพ่อแม่ สะท้อนให้เห็นถึงการให้เกียรติทั้งสองฝ่าย อีกทั้งแสดงถึงความพร้อมที่จะดูแลอีกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการบอกให้สังคมได้รับรู้ถึงสถานะของคนทั้งสองฝ่าย และการทำให้ถูกต้องตามประเพณี

เพราะหากทำผิดหรือไม่ทำตามประเพณีดังที่เคยทำมา จะถือว่าเป็นคนไม่ดี ซึ่งประเพณีดังกล่าวนี้ยังได้มีการสืบทอดและมีการถือปฏิบัติมาจนถึงคนในยุคปัจจุบันประเด็นสำคัญควรสังเกตได้ว่า ตัวละครพระยาकुตสะลาดได้ยกเครื่องของหรือสิ่งที่เรียกกันว่าสินสอดทองหมั้นหรือเครื่องของมาในขบวนสู่ขอด้วย แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจของพระยาकुตสะลาดที่เป็นถึงกษัตริย์ก็ไม่อยู่กินกับลูกชาวบ้านมาโดยไม่สู่ขอ ลักษณะดังกล่าวแล้วนี้เป็นมิติสำคัญที่ทำให้สินไซเป็นวรรณคดีสำคัญที่ประสมประสานความเป็นท้องถิ่นกับชาววังไว้ด้วยกัน ที่กล่าวเช่นนี้เพราะจะสังเกตได้ว่า พระยาकुตสะลาดเองก็มาสู่ขอตามประเพณี ซึ่งในความเป็นจริงพระมหากษัตริย์หรือเจ้ามหาชีวิตถือเป็นผู้มีบุญญาธิการ หากจะเอ่ยโอษฐ์ว่ารักหรือชอบพอกับสตรีนางในก็ย่อมได้รับการทูลถวายเป็นบาทจาริกาได้โดยไม่ต้องมีพิธีสู่ขอเหมือนประเพณีทั่วไปแบบชาวบ้าน แต่ที่เป็นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่สำคัญของวงสินไซที่นำเสนอภาพสะท้อนสังคมการแต่งงานแบบชาวบ้านได้อย่างน่าสนใจ นอกจากมิติดังกล่าวแล้วยังพบในแง่ของการลาสิกขาบทอีกด้วย ความปรากฏดังนี้

4.6.1.4 สินไซกับประเพณีการบวช การลาสิกขา

การบวชเป็นประเพณีที่นิยมและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นการบวชของผู้ชายเพื่อตอบแทนพระคุณของบิดามารดา หรือบวชเพื่อปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เรื่องสินไซก็ปรากฏให้เห็นคติความเชื่อเรื่องการบวช การลาสิกขาบท ดังความต่อไปนี้

มหากษัตริย์เจ้า	จงใจจักบวช
ขุนขุดเล่ม	โกตเกล้าเกิดพระองค์
เมื่อนั้นรินฯ พร้อม	อามาศย์มนาย
บัวนางตก	แต่งปูนประดับตั้ง
มนต์ปะดับ	เครื่องมวلمان้อม
ย่นย่นใต้	เต็มราวเทียนรูป
เมื่อนั้นนิมนต์พร้อม	สังโฆโสมฮีบ
ประดับนาคแล้ว	ประนมเท้าที่ควร
พูไซท้าว	ทรงเพดเป็นสม
อุปประชาควร	คู่กรรมวาจาพร้อม
กาละควรเมี้ยน	เมื่อสถานสถิตอาสม
เขาก้เล็กเครื่องท้าว	หิวให้สู่คน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 26-27)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการบวชจะมีการจัดงานและทำพิธีอย่างยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นได้ว่า ในสังคmlาวตั้งแต่อดีต ไม่เพียงแต่นิมนต์บิณฑบาตเท่านั้น หากแต่นิมนต์บิณฑบาตด้วย เพราะจากตัวอย่างบทประพันธ์ได้กล่าวถึงคติความเชื่อเรื่องการบวช และการลาสิกขา การบวชและการลาสิกขานี้ ถือได้ว่าเป็นประเพณีการบวชของศาสนาพุทธโดยแท้จริง ประเด็นสำคัญคือ การลาสิกขาบทยังแสดงให้เห็นมิติสำคัญของสังคมชาวพุทธแบบเถรวาทที่

พระภิกษุหรือสามเณรเมื่อบวชแล้ว หากประสงค์จะลาสิกขาบทก็สามารถลาได้ตามคติพุทธและตาม ขอบธรรม ซึ่งจะมีความแตกต่างจากพุทธศาสนานิกายมหายานที่เป็นเรื่องยากกว่าการลาสิกขาบท แบบพระสงฆ์เถรวาท เพราะการบวชแบบมหายานนิยมบวชกันตลอดไปยืนยาวและพระสงฆ์นิกาย มหายานไม่นิยมลาสิกขาบทแบบที่พบในมติพระพุทธานุศาสนนาแบบเถรวาท (พระอาทิตย์ แวงโส (อิทธิโม), 2562 สัมภาษณ์) การดั่งนั้นจึงอาจเชื่อได้ว่า ศาสนาพุทธเป็นอีกศาสนาหนึ่งที่ได้เผยแพร่และ เป็นที่นิยมของคนในสังคมลาวมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลนอกจากนั้นยังพบในประเพณีการลงช่วงของ ลาวในวรรณคดีสินไซอีกด้วย ดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้

4.6.1.5 สินไซกับประเพณีการลงช่วง

การ “ลงช่วง” เป็นจารีตแบบดั้งเดิมที่นิยมกันมานานในลาว และถือเป็นประเพณีที่ ต้องสืบต่อ ประการสำคัญ การลงช่วงแบบลาวเป็นกิจกรรมที่ผู้คนในชุมชนมาพบปะพูดคุยกัน บริเวณลานหน้าบ้าน รวมทั้งแควที่ใช้ทำงานและนั่งพบปะคุยกัน การลงช่วงมักจะทำในเวลากลางคืน ของฤดูแล้งที่ว่างเว้นจากการทำงานหรือทำไร่ทำนา บริเวณการลงช่วงนั้นก็จะมีกองไฟเพื่อให้แสง สว่าง หลังการรับประทานอาหารเย็น สำหรับผู้หญิงกิจกรรม ส่วนใหญ่มักจะเป็นการเข็นฝ้ายหรือปั่น ฝ้าย ซึ่งก็จะเป็นเวลาที่คนหนุ่มคนสาว และผู้ใหญ่ในชุมชน มาชุมนุมกัน การลงช่วงยังเป็นเปิดโอกาส ให้หนุ่ม ๆ ในชุมชนมาเป่าแคนเกี่ยวพาราสีหญิงสาวอีกด้วย คติความเชื่อเรื่องการลงช่วงปรากฏใน วรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นกิจกรรมที่ผู้คนในชุมชนมาพบปะพูดคุยกันบริเวณลานหน้าบ้าน รวมทั้งใช้ เป็นสถานที่รวมตัวกันและนั่งคุยกัน และการแสดงโขน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เถิงเมื่อสุริยอตั้ง	กองงายแดดเรื่อยมานั้น
ฝูงหมู่แสนพร้อม	เชิญตั้งช่วงโชน
ให้แต่งตั้ง	ตามคองแต่บูฮานแต่ก่อน
บให้เสียฮิตเค้า	เดิมตั้งแต่บัดถม

(พระสุนทรวิ กมพะพัน, 2560: 16)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีการจัดเตรียมสถานที่ และเสนาอำมาตย์ ให้มีการลงช่วง แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมนี้มีมาช้านานและบุคคลให้ความสำคัญ ถือเป็นกิจกรรมที่ สำคัญของคนในชุมชน ที่ต้องจัดขึ้นตามประเพณีตั้งแต่โบราณกาลแ่งดังกล่าวนี้เองถือเป็นมิติสำคัญที่ วรรณคดีได้มีบทบาทแสดงภาพสะท้อนสังคมประเพณีแบบดั้งเดิมของลาว นอกจากนี้ยังปรากฏใน ประเพณีการส่งเครื่องบรรณาการอีกด้วย ดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้

4.6.1.6 สินไซกับประเพณีการส่งเครื่องบรรณาการ

ประเพณีการส่งเครื่องบรรณาการ เป็นการถวายเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ พระมหากษัตริย์ ผู้ปกครอง เจ้ามหาชีวิต จักเป็นผู้จัดส่งไปถวายแก่พระมหากษัตริย์อีกเมืองหนึ่งเพื่อ แสดงถึงมิตรไมตรีที่มีต่อกัน ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896-1917) พระองค์ได้ทรงรวบรวมแผ่นดิน ให้เป็นหนึ่งเดียว แล้วต่อจากนั้นก็สถาปนาเป็นอาณาจักรล้านช้าง ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระ รามาราชินดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงอยุธยา กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ทรงมีพระราชไมตรีที่ดีต่อ กัน หลังจากนั้นเมื่อพระเจ้าฟ้างุ้มสวรรคต พระเจ้าสามแสนไทยก็ได้เสวยราชสมบัติต่อจากพระราช

บิดา ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับอาณาจักรล้านช้างนั้นก็มิใช่ลักษณะที่เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ถึงแม้ว่าบางช่วงอยุธยาจะมีอำนาจเหนือล้านช้าง แต่ไม่ได้ควบคุมหรือมีอำนาจการปกครองที่จริงจัง แต่อยุธยาก็ดูแลให้ล้านช้างส่งเครื่องราชบรรณาการตามประเพณี แต่อีกนัยหนึ่งเครื่องราชบรรณาการก็มีนัยยะที่สื่อถึงเรื่องการสวามิภักดิ์ของเมืองที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครอง ในขอบเขตอาณาของเมืองนั้นๆที่มีอำนาจสูงกว่า ซึ่งเมืองประเทศราช จะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการเพื่อแสดงความสวามิภักดิ์ต่อเมืองใหญ่ทุกๆ ปีในวรรณคดีสินไชจะพบว่า มีการกล่าวถึงการถวายเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นประเพณีที่เจ้าเมืองต้องทำทุกปีเพราะมีคำกล่าวที่ว่า “เถิงละดูปีส่วยทองปีต้อ” บอกว่าเมื่อถึงคราวที่ต้องส่งเครื่องบรรณาการก็ต้องจัดทำขึ้น เป็นหน้าที่ของเจ้าเมืองที่เป็นเมืองขึ้น ต้องเป็นผู้จัดเตรียมการไปถวาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบอบการปกครองในสมัยก่อนดังความต่อไปนี้

เถิงละดูปี
เมื่อนั้นราชาเจ้า

ส่วยทองเป็นต้อ
เวสสุวรรณตรีสพระโอด

(พระขุนทะวี กมพะพัน, 2560: 6)

การถวายเครื่องบรรณาการ เป็นการถวายสิ่งของหรืออย่างอื่นฯ จากผู้ที่อยู่สถานะต่ำกว่าไปยังผู้ที่มีสถานะสูงกว่า เพื่อเป็นสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน แต่ถ้าพิจารณาตามบริบทของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ จะพบว่า การถวายเครื่องราชบรรณาการนั้น เป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์ผู้ปกครอง เจ้ามหาชีวิต จักเป็นผู้จัดส่งไปถวายแก่พระมหากษัตริย์อีกเมืองหนึ่ง เพื่อแสดงถึงมิตรไมตรีที่มีต่อกัน การแสดงมิตรไมตรีเช่นนี้เองได้แสดงผ่านตัวบทสินไช แง่นี้เองแสดงว่าการส่งเครื่องบรรณาการเป็นประเพณีราชสำนักที่แสดงให้เห็นมุมมองความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างกษัตริย์ต่างประเทศที่มีต่อกันและกัน และยังสะท้อนให้เห็นว่า เมืองที่ส่งเครื่องบรรณาการมักจะเป็นเมืองน้องหรือเมืองที่อยู่ในฐานะประเทศราชอีกด้วย

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า วัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏในตัวบทและในวิถีชีวิตของผู้คน นอกจากจะเป็นเรื่องราวที่มีบทบาทหน้าที่สะท้อนให้เห็นถึงที่มาและเหตุผลในการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตของผู้คน และยังแสดงให้เห็นว่าผู้คนยังยึดถือตามแนวทางของ จารีตฮีตคอง ที่เหล่าบรรพบุรุษปู่ย่าตายายได้นำพาปฏิบัติสืบต่อกันมา และวัฒนธรรมประเพณียังมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นให้กับคนลาวมาตั้งแต่ครั้งอดีตและปัจจุบัน และสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนลาวดั้งเดิมส่งต่อมาถึงปัจจุบัน ลักษณะเช่นนี้เองสื่อให้เห็นว่า สินไชมีบทบาทสำคัญในฐานะวรรณคดีภาพสะท้อนประเพณีวัฒนธรรมลาวแบบดั้งเดิมและแสดงให้เห็นความเป็นลาวเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเชื่อ

4.6.2 สินไชกับบทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางความเชื่อ

ปราณี วงษ์เทศ (2543: 206) กล่าวว่าความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสังคมในพื้นที่ราบ หรือสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในที่สูง จากข้อคิดเห็นของปราณี วงษ์เทศ สังเกตได้ว่า ความเชื่อเป็นระบบที่มีอยู่คู่กับสังคมมนุษย์มานาน ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยบันดาลให้เกิดสิ่งที่

ตนเองปรารถนา โดยการแสดงออกด้วยการให้ความเคารพ ความเชื่อเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเป็นตัวตน ความเชื่อแบบนี้เป็นความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ ที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อดังกล่าวนี้เข้าใจว่า มีฤทธิ์อำนาจอยู่เหนือคน อาจดลบันดาลให้ผู้คนประสบสิ่งที่ดีหรือร้ายได้ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติบางชนิดอาจจัดอยู่ในรูปของศาสนาดั้งเดิม ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นศาสนาใหญ่ ๆ ในปัจจุบัน แต่ความเชื่อบางอย่างก็ไม่เกี่ยวข้องกับคติศาสนา แต่ประการใด (มรรยาท กิจสุวรรณ, 2526: 14) จากการศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซ ได้สะท้อนภาพความเชื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น เชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ฝัน โชคลาง คาลา เวทมนตร์ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.6.2.1 สินไซกับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

คำว่า “โหราศาสตร์” (ASTROLOGY) มีศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึงวิชาที่ว่าด้วยเวลาและคำว่า โหราศาสตร์ ตามตำราของ “วราหมิหิระ” กล่าวว่าเป็นคำที่มาจากคำประสมสองคำ คือ “อโห” และ “ราตรี” ซึ่งแปลว่า วันและคืน แต่ได้ตัดอักษรพยางค์แรกและพยางค์หลังออกเสีย (อโห+ราตรี) จึงเหลือเพียงคำว่า “โหรา” ตามตำราของวราหมิหิระ โหราศาสตร์มาจากคำว่า “อโห” แปลว่า กลางวัน และ “ราตรี” แปลว่า กลางคืน แต่ได้ตัดอักษรพยางค์แรกและพยางค์หลังออกเสียจึงเหลือเพียงคำว่า “โหรา” ยังมีอีกคำที่ใช้แทนโหราศาสตร์ คือ โชติศาสตร์ มาจากคำว่า โชติ แปลว่า แสงสว่าง หรือดวงดาว (มานพ นักการเขียน, 2549: 1) เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า โหราศาสตร์เป็นระบบคำนวณที่สัมพันธ์กับดวงดาวบพฟ้าและห้วงเวลา แ่งนี้เองจึงพบว่า โหราศาสตร์ทั่วไปในโลกนี้มักเชื่อมโยงกับกาลเวลาและดวงดาว ลักษณะดังกล่าวนี้เองปรากฏอยู่ทั่วไปในโลก และที่สำคัญเรื่องของดวงดาวหรือโหราศาสตร์ดังกล่าวยังพบได้ในชนเผ่าลาว และเชื่อกันว่าโหราศาสตร์เป็นเรื่องของดวงชะตาชีวิต อนึ่ง เมื่อจะดูดวงดาวคำนวณตามคติโหราศาสตร์มักผูกดวงขึ้นดังภาพประกอบที่ 22 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 47 แผ่นหินการทำนายโหราศาสตร์

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า โหราศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการทำนายหรือการพยากรณ์ชะตาของมนุษย์และปรากฏการณ์ต่างๆ ของโลก โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก และมีการรวบรวมเป็นสถิติเพื่อเป็นข้อมูลในการพยากรณ์สิ่งต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน มีความเชื่อมโยงทั้งตำแหน่งและการเคลื่อนไหวของดวงดาวในเชิงดาราศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาวเคราะห์ และดวงดาวต่างๆ ดวงชะตาของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับเคลื่อนไหวของดวง

ดาวในขณะตกฟาก ซึ่งโหราจารย์จะเชื่อว่าอิทธิพลของดวงดาวต่างๆ จะส่งผลต่อบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้นๆ การรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกหรือลักษณะของคนกับการเคลื่อนไหวของดวงดาว จะทำให้โหราจารย์สามารถทำนายเส้นทางที่จะเป็นไปของบุคคลนั้นได้ ซึ่งอาจจะไม่ใช่เพียงแค่ปัจเจกบุคคล แต่อาจจะรวมทั้งกลุ่มสังคม และประเทศชาติได้ด้วย (Nicki Tesch, 1997: 1) ซึ่งในวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ก็ได้พบอีกหนึ่งบทบาทเป็นเรื่องที่คนในสังคมมีความคุ้นเคยมาแต่อดีต นั่นคือบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ในด้านโหราศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฤกษ์ยามเดินทางฤกษ์ยามออกรบดังจะอธิบายต่อไปนี้

เขาก็ก้อยพลพร้อม
 ข้าแมนมือกาบใจ
 ปางนั้นสรวงปูนห้าม
 เยี่ยวว่าจักถักเสี้ยน
 ดีท่อนานแสวงดั้น
 สลัดสิ่งเนื้อ
 อย่าได้ย้อพลต้อง
 เก่งท้อมีอยู่บ้าน

คะลาเวียงย้ายออก มาแล้ว
 จริงแท้บัด
 สงครามควรอย่า
 ตายข้าซากป็น เจ้าเฮย
 เดินไพร่พงป่า
 เอาได้มากมุล
 สงครามชิงยาด ของท่าน
 จักเป็นหม้ายหมื่นนาง แท้แล้ว

(พระสุนทรโวหาร ภูมพิน, 2560: 59)

เมื่อพิจารณาตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้นจะสังเกตได้ว่า ไม่ให้ออกรบหรือให้พักทัพ เพราะความปรากฏว่า “จะต้องเสี้ยนหรือถักเสี้ยน” คำนี้หมายถึงการต้องเสี้ยนพระราม คำว่าต้องเสี้ยนนี้เองถือเอาข้างขึ้นหรือแรม 9 ค่ำ (9 ค่ำ-ต้องเสี้ยนพระราม (ไม่ตี) เป็นโศกหรือโศลกโบราณที่ชาวอีสานและลาวถือกันมาว่าไม่ตี (สุทธินันท์ ศรีอ่อน, 2562: สัมภาษณ์) ลักษณะเช่นนี้เองได้ปรากฏในสินไซ จึงทำให้เห็นว่าสินไซได้นำเสนอบทบาทความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และผู้ที่จะให้เกณฑ์ออกรบทัพมักเกี่ยวกับบุโรหิตหรือที่เรียกกันว่าหมอโหรหรือหมอเมือง ความดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อนั้นหมอเมืองผู้
 นพเจ้าลุ่มฟ้า
 เอาซาตาไ้
 มาบวกตั้ง
 เลกแล่นต้อง
 กับทั้งจันทะลาดแก้ว
 ฮอยจักมีชายแข็ง
 ผูกนั้นเกิดสุนซ้า
 แมนว่าได้ลูกหล้า

เคยถวายทูลราช
 ปุนตั้งเลกเลียน
 เทวีทั้งแปด
 คุณเข้าใส่สม
 ตามแห่งหอละคุณ
 เกินเกินมหาอุด
 เกิดเนาในท้อง
 ฮอยปุนเป็นซัว
 ชายซ้าซัวมารเจ้าเอย

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 76)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า หมอเมืองได้นำเอา วัน เดือน ปีเกิด ของเทวีทั้งแปด มาทำการคำนวณเพื่อให้เพื่อดูดวงชะตาว่าดวงชะตาของบุตรที่จะเกิดเป็นผู้มีบุญญาธิการหรือไม่อย่างไร สังเกตได้ว่ามีคำสำคัญอยู่หลายคำ เช่น เลข คุณน หรือคุณ และการเคลื่อนของดวงจันทร์ ทั้งหมดนี้เองถือเป็นคำสำคัญที่แสดงให้เห็นหลักการคำนวณแบบโหราศาสตร์ที่ถือกันว่ามี ความแม่นยำสูงทั้งไทยและลาว (บุญมี กงมะณี, 2562: สัมภาษณ์) เมื่อพิจารณาแล้วทำให้เห็นว่าในสังคมลาวมีความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายดวงชะตา การตรวจดูดวงชะตาและแม้กระทั่งในการเลือกคู่ครอง ยังต้องตรวจดูดวงชะตา ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงระบบความเชื่อที่มีมาทั้งในตำบลและบริบทสังคมลาว ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ยังปรากฏในการดูดวงชะตาตัวละครว่าเกิดมาแล้วจะมีชะตาชีวิตเป็นเช่นใด ความดังนี้

ดวงชะตาเมื่อเด็กเกิดใหม่

เมื่อนั้นหมอเมืองผู้	เคยถวายทูลราช
นพเจ้าลุ่มฟ้า	ปูนตั้งเล็กเลียน
เอาซาตาไท้	เทวีทั้งแปด
มาบวกตั้ง	คุณเข้าใส่สม
เล็กเล่นต้อง	ตามแห่งหอละคุณ
ดูตั้งหกลาวสุน	หมูนางฝูงเอื้อย
แควนท่อกือเมืองเจ้า	จันทานางนาต
สุกคาคเข้า	แข่งไวนั่งเนา
ดีท่อกือหน้าซ้อย	น้องท่านทั้งหก
อังการสุข	ทูลถวายซ้องพระเนตร
ดีท่อกือหม่อมหล้า	หอยซ้อยโขกมี พระเอย
กับทั้งจันทะลาดแก้ว	เกินเกินมะหาอุด
ฮอยจักมีชายแข็ง	เกิดเนาในท้อง
ฝูงนั้นเกินสุนซ้า	ฮอยปูนเป็นซัว
แม่นว่าได้ลูกหล้า	ชายซ้าซัวมารเจ้าเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 76)

นอกจากความเชื่อด้านโหราศาสตร์ในด้านการตรวจดูดวงเนื้อคู่แล้วนั้นยังพบว่ามี การทำนายโหราศาสตร์ว่าเด็กที่จะมาเกิดในท้องนั้นจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจะได้รู้ ล่วงหน้าและมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตต่อไปหรือ หากมองในมุมมองของผู้ที่ปกครองบ้านเมือง แล้วนั้นการสืบเชื้อสายถือเป็นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การที่จะรู้ล่วงหน้าได้ว่าลูกที่จะเกิดมา เป็นหญิง หรือชายนั้น มีผลทำให้การวางแผนการสืบเชื้อสาย เช่น หากได้ลูกชายถือเป็นการดีที่จะได้สืบเชื้อสาย หรือราชบัลลังก์ต่อจากพ่อ แต่หากเป็นลูกผู้หญิงก็ต้องให้ลูกชายจากครอบครัวอื่นเข้ามาแต่งงานด้วย และให้ขึ้นครองบัลลังก์ซึ่งอำนาจทั้งหมดก็จะถูกย้ายมือเช่นกัน

ดวงชะตาเมื่อฝัน

เมื่อนั้นหมอลายแจ้ง	ทูลทันเทวราช
ฮู้บั้ง	พระแก้วกราบถวาย
ร้อยที่หยดแม่เท้า	ทุกที่บนครคน
มวลมาประดับ	กาบกลอนกอยน้อม
เยียวท้อเสียดษัตริย์เชื้อ	พงษ์พันเพียงพระเนตร
เหมือนว่าเชื้อต่างท้าว	ท้าวคั่นลอบเลื่อม

(สิลา วีระวงส์, 1969: 11-12)

ความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ความฝันเป็นส่วนหนึ่งของของชะตาชีวิตของตัวละคร กล่าวคือ ตัวบทสินไชลาวได้แสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ทางความเชื่อเรื่องฝันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อชาวลาวและอาจารย์ชนเผ่าไทด้วย ที่กล่าวเช่นนี้เพราะจะพบว่าบรรดาชนเผ่าไทต่างเชื่อเรื่องความฝันว่ามีผลต่อชะตาชีวิตของผู้คนดังปรากฏว่ามีตำราทำนายฝันจำนวนมากที่ใช้สำหรับสนองตอบต่อความเชื่อดังกล่าวในชนเผ่าไทรวมถึงลาวด้วย ไม่เพียงเท่านั้นระบบความเชื่อยังพบในการเสี่ยงทายผ้าสไบซ่องผมและปิ่นปักนางสุมณฑาอีกด้วย

4.6.2.2 สนิษกับความเชื่อเรื่องเสี่ยงทายสไบซ่องผมและปิ่นปัก

การเสี่ยงทายถือว่าเป็นความเชื่ออีกเรื่องหนึ่งของคนลาว เป็นการบอกชะตาชีวิตและการคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังเช่นการเสี่ยงทายสไบซ่องผมและปิ่นปักก็เป็นการทำนายคาดการณ์บางสิ่งบางอย่างในรูปแบบหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้าก็สงกาแท้	กิวปางโลบล่าย
ยังเซียงซ่อง	สไบไว้หว่างชน หิ้นแล้ว
.....
เทื่อนี้ข้าเสียงซ่อง	เชิญเทศนิยม
คิดว่าหลานคอยคองคนเซียง	ปิ่นใจจำให้
เมื่อน้องกะดิดไ้	ทนทวงร้อนรำ
ชนที่ยิ่งย้อย	เหมือนใหม่ขาดขวัญ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 348)

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น ได้กล่าวถึง นางสุมณฑาได้ใช้สไบซ่องผมและปิ่นปักเสี่ยงทายไหลลงไปตามแม่น้ำ โดยมีการตั้งจิตอธิษฐานให้ได้ผลว่า ถ้าหากว่าท้าวสินไชเสียชีวิตจริงก็ขอให้ของที่เสี่ยงไว้นี้จงสูญหายไปหมดทุกอย่าง ถ้าหากว่าท้าวสินไชยังมีชีวิตอยู่ขอให้มีคนพบเห็นของสามสิ่งนี้และนำมามอบคืนให้นางสุมณฑา เหตุการณ์เสี่ยงทายนี้ เป็นการทำนายคาดการณ์บางสิ่งบางอย่างที่ไม่รู้ไม่เห็น ซึ่งเป็นวิธีการออกอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการช่วยปลอบประโลมจิตใจให้เกิดความสบายใจไม่เกิดความกังวล ถึงแม้ว่าผลของการเสี่ยงทายจะออกมาเป็นในรูปแบบไหนก็ตาม ขอให้ได้ทำการเสี่ยงทายก็เกิดความพึงพอใจแล้ว ลักษณะการทำนายสิ่งของเช่นนี้มักปรากฏในสังคmlาวและ

มักใช้กับสิ่งที่ที่เจ้าตัวใช้เป็นประจำอีกด้วย ลักษณะบทบาทที่สอดคล้องกันเช่นนี้ยังพบในความเชื่อเรื่องการทำนายนิมิตหรือตีความฝันอีกด้วย ดังนี้

4.6.2.3 สนิชกับความเชื่อเรื่องนิมิตฝัน

ความเชื่อเรื่องนิมิตความฝันเป็นความเชื่อเรื่องโชคลางแบบหนึ่ง ถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนลาวมาช้านาน และในปัจจุบันความเชื่อเรื่องเหล่านี้ก็ยังมีให้เห็นในสังคมลาวอยู่ คนลาวเชื่อว่าฝันนั้นสามารถใช้เป็นสิ่งคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้าหรือย้อนเหตุการณ์กลับไปได้ ซึ่งฝันนั้นก็คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะที่มนุษย์นอนหลับ ดังนั้น เมื่อมนุษย์ฝันจึงต้องมีการทำนายว่าฝันนั้นเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย ซึ่งมรรยาท กิจสุวรรณ (2526: 19) ได้กล่าวเกี่ยวกับตำราฝันว่า เรื่องฝันนี้คนโบราณได้เคยศึกษากันมามากต่อมากทั้งฝรั่งและไทย ความฝันนั้นถือว่าเป็นความเชื่อเรื่องโชคลางอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการทำนายเกี่ยวกับโชคลาง สิ่งของ บุคคล โชคชะตา หรืออาจจะรวมถึงลางบอกเหตุบางอย่างก็ได้ ดังในเรื่องสนิช มีการทำนายดวงชะตาเกี่ยวกับนิมิตฝันอยู่หลายเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สียายคั้ง	ยามน้อยหนึ่งฝัน
ปูนดั่ง ข้าต่างด้าว	เดินฮอดเฮียนสาร
สีพินะบวน	ตั้งโชนเขาแต่้ม
เขละขาเข้ม	คำพูนซึกซาก
พูระนาดน้อย	ใจหวันทะว่าแก้ว
เยืองถอดด้าม	ดาเบียงบงคิง
พายมันถือ	เถื่อนเถิงเถือนื้อ
พินแขนข้าง	ขวาเขินขาดไหล่
เลือดหลังลั่น	ลงเท้าท้าวทะเลา

(สิลา วีระวงส์, 1969: 9-10)

จากบทกลอนพระยาฤๅษะลาดฝันว่ามีข้าต่างด้าวเดินทางมาเพื่อถวายสาร รูปโฉมเหมือนยักษ์ ทั้งยังพูดคำแข็งร้ายพระองค์ หลังจากนั้นมันถอดดาบเข้ามาพินแขนข้างขวาขาด หมอโหรทำนายว่า พระองค์จะเสียน้องสาวไปเพราะว่ามีคนมาลักพาตัวไป ลักษณะการทำนายเช่นนี้สะท้อนให้เห็นพลังความเชื่อที่มีบทบาทต่อผู้คน ขณะเดียวกันก็ถือเป็นบทบาทสำคัญที่สนิชลาวได้ทำหน้าที่สื่อสะท้อนความเชื่อดังกล่าวมาถึงคนลาวสมัยต่อๆ มา อนึ่งว่าการทำนายความฝันของโหรเมืองเป็งจาลดังกล่าวสื่อความให้เห็นว่า ฝันนั้นก็เปรียบเหมือนอวัยวะสำคัญ ดังนั้น เมื่อแขนขาหรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่สำคัญขาดหายไปก็เท่ากับฝันต้องพลัดพรากจากกันไปด้วยเหตุใดก็เหตุหนึ่ง แง่นี้เองทำให้เห็นว่า การตีความในวัฒนธรรมคติมีความคิดแยกกายและสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย ข้อนี้เองเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้สนิชลาวมีบทบาทหน้าที่สะท้อนภาพความเป็นลาวและความเชื่อแบบเดิมที่เด่นชัด ลักษณะเช่นนี้ยังพบในความฝันอื่นอีกดังนี้

อันหนึ่ง ฝันแบกต่าง	ดวงปะเส็ดแสงใส
ทั้งแดนโดย	กล่าวกลัวทั้งค้าย
แม่นว่า จันทาไท้	เทวีตนประเส็ด
นางก็ ฝันซี้ข้าง	ชาวผงผ่องใส

พาแจ่มเจ้า	เจียละจากนครขวาง
แม่นว่า ลาชาเจ้า	จอมเมืองกุดสะลาด ก็ดี
ฝันว่า สะใหญ่ตั้ง	กางคุ่มส่องใส
มีดอกไม้	อันปะเส็ดเหลือหลาย
บัวคำสาม	ดอกแดงดูเข้ม
แสงใสเท้า	แดนพมเอืองเฮือ
บัวหม้อล้อม	หลายชั้นก่ายกอง

(สิลา วีระวงส์, 2009: 70)

พระนางจันทาได้ฝันว่านางได้ขี่ช้างเผือกตัวขาวบริสุทธิ์พานางหนีไปจากนคร นางหล้าฝันว่าพระจันทร์ลงมาอยู่บนหัวของนาง มีแสงรุ่งเรืองสดใสสว่างไสวจากดินถึงฟ้า และได้แบกดาบดวงประเสริฐ มีแสงส่องดงาม ส่วนพระยากุดสะลาดฝันเห็นสระน้ำใหญ่เกิดขึ้นในคุ่มหอสนาม มีน้ำใสสะอาด มีดอกบัวสีแดงทองคำสามดอกเบ่งบานส่องแสงสว่างไปถึงเมืองฟ้าและมีดอกบัวจำนวนมากมายหลายดอกล้อมอยู่ โหราทำนายว่า จะได้บุรุษผู้กล้ามาเกิดร่วมอุทร ความฝันที่เกี่ยวข้องกับตัวละครสะท้อนให้เห็นการตีความเชิงสัญลักษณ์ เช่น ช้างเผือกถือกันว่าเป็นสัตว์มงคลประจำราชสกุลหรือเป็นของท้าว ญา มหากษัตริย์ ดังนั้น การที่โหราทำนายเช่นนี้ย่อมสื่อความให้เห็นว่า ความฝันกับบริบททางสังคมมีความเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมในสินไซได้เป็นอย่างดี ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ยังพบในความฝันของสินไซ ดังนี้

แต่นั้นองค์เอกไท่	ตนประเสริฐสินไซ
พระกัเเนาบรรทม	ก็เล่าฝันเรื่องลาว
ฝันว่าราหูเข้า	สุนพระจันทน์มัวมืด
มือหนึ่งฝันว่าราหูอมดาบได้	ทั้งแก้วฆ่าเมือง
แล้วเล่าไปซื่อนไว้	ในถ้ำใหญ่ผาเหล็ก

(พระสุนทรวิ กมพะพัน, 2560: 15)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ข้างต้นสินไซฝันเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ราหูคาบดวงแก้ว (พระจันทร์) ไปไว้ในถ้ำ โหราทำนายว่า ฝันนั้นเป็นฝันร้าย สินไซอาจจะดวงชะตาตก และขณะเดียวกันบ้านเมืองจะมีเคราะห์ แต่ก็โชคดีที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์รักษาไว้ทำให้อยู่รอดปลอดภัยมีความสุข การตีความเช่นนี้เป็นแง่มุมที่สำคัญแสดงว่า ระบบสุริยะจักรวาลมีความสัมพันธ์กับตัวบทสินไซ และยิ่งไปกว่านั้นเนื้อหาที่ฝันยังสะท้อนให้เห็นว่า ฝันแม้เป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ว่าจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แต่ทว่าเป็นมิติความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่ในหมู่ชาวลาว เช่นเดียวกันความฝันของตัวละครสินไซเองก็เป็นเครื่องย้ำเตือนให้เห็นว่า สินไซได้แสดงบทบาทหน้าที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความฝันอันเป็นความเชื่อประจำชุมชนลาว ทั้งนี้ยังเห็นว่า ความฝันยังมีความสำคัญกับมนุษย์อีกหลายประการ เช่น ใช้เป็นสิ่งที่เตือนสติใช้ชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท เนื่องจากเกรงกลัว หรือวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่อยู่ในฝัน ดังนั้น ฝันจึงเป็นสิ่งที่

คนโบราณให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เช่นเดียวกับเรื่องโศกลาง

4.6.2.4 สนิษกับความเชื่อเรื่องโศกลาง

ความเชื่อเรื่องโศกลาง เชื่อกันว่าสามารถบอกได้ทั้งเรื่องของความโชคร้ายและโชคดี ถ้าโชคดีจะได้ลาภหรือได้รับข่าวดี ทั้งนี้อาจสมหวังในบางเรื่องที่รอคอย และในส่วนเรื่องของความโชคร้ายนั้น อาจได้รับเหตุไม่ดีเกิดขึ้น ได้รับเคราะห์เหตุร้ายตามมาหรืออาจผิดหวังก็เป็นได้ ตามความเชื่อนี้สามารถบอกได้จากความเชื่อเรื่องกลางบอกเหตุปรากฏในตอน สนิษเข้าไปในเมืองอะโนลาตทำให้ยักษ์เกิดมีอาการตากระตุก พระยาฤๅษะลาดตากระตุก อีกร่องอยู่ที่หอข้อฟ้า และจิ้งจกตกลงมาใส่ไหล่พระยาฤๅษะลาด สังข์ทองได้กลิ่นสาบของยักษ์ ซึ่งจะอธิบายดังตัวอย่างต่อไปนี้

มันก็คิดฮ่อให้	ทั้งโศกลังจิต
สองตาดน	สะเม่นมัวมีแจ้ง
อาการนี้	เห็นมามีต่าง
มีทั้งไม้ไขว่ขว้าง	ขวาซ้ายส่งกลาง
มีทั้งฟ้าฟางเค้า	จนใจมีนเมื่อย
แสนแสบต้อง	ตาเถ้ามีตฟาง

(สีลา วีระวงส์, 1969: 187)

เป็นเหตุฮ้าย	ตามีตฟางฟุบ
กุมพันขม	อานมนอมแก้
ยามนั้นสนิษทำน	ทั้งสังสองอ่อน
เสด็จลงเข้า	เถิงคุ่มช่วงมาน

(สีลา วีระวงส์, 1969: 174)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นแล้วจะพบว่า ยักษ์กุมพัน ออกไปหาอาหารที่ป่านอกเมือง ในขณะที่กำลังหากินอยู่นั้นเกิดมีอาการกระตุกของตา ทำให้ตามีตมัว หรือเกิดอาการตาฟางปวดเมื่อยปวดศีรษะโดนไม้ขีดชวนเดินโซเซกลับมายังเมือง หลังจากนั้นสนิษก็พานางสุมนทาหนีไป ส่วนยักษ์ได้ต่อสู้กับสนิษแล้วถูกฆ่าตายในที่สุด ลักษณะที่กล่าวแล้วนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องกลางบอกเหตุเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คนชาวลาวและตัวละครในสนิษ กล่าวคือ แม้แต่การกระตุกของตาขวาและซ้าย การร้องทักของจิ้งจก การที่มีฟ้าสีแดงในยามไม่ใช่วเวลา เป็นต้น เป็นความเชื่อที่แฝงในหมู่นักชาวลาว ชาวลาวเชื่อกันว่าการเกิดเหตุบางอย่างย่อมสะท้อนทั้งร้ายและดี ดังนั้น การที่ตัวละครประสบเหตุเป็นบางบางเหตุนี้เองทำให้เห็นและน่าเชื่อได้ว่า สนิษได้เสนอภาพสะท้อนความเชื่อของชุมชนลาวได้เด่นชัด นอกจากนี้เรื่องของกลิ่น ก็ยังเป็นสิ่งที่สามารถบอกถึงความเชื่อเรื่องกลางบอกเหตุได้ เช่นกันในตอนที่ยักษ์กุมพันคืนชีพแล้วกลับมาลักพาตัวสนิษไปดังตัวอย่างที่ปรากฏต่อไปนี้

เมื่อนั้น สักทองเจ้า	ไปในเม็งอาจ
สื่บกลิ้นเจ้า	ในห้องแทนคำ
เลยเล่า เห็นสาบฮ้าย	สะอากลิ้นกุ่มพัน
ในเม็งขนนาง	ก็ตั้งเดิวสนัน
อันนี้ ฮ้อยที่กุ่มพันต้น	ลักเอาสองอ่อน บ่อยาแล้ว
หว่ายย่านฟ้า	หมิ่นข้าวโก แท้นอ

(พระสุนทรโวหาร ภูมพะพัน, 2560: 19)

เมื่อสักทองมาหาสินไซแต่ไม่เห็น แต่กับได้กลิ่นสาบของยักษ์กุ่มพัน จึงคิดว่าอาจจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้น คือมีพวกผียักษ์ลักลอบเข้ามาแห่งนี้แน่นอน จึงทำให้ที่แห่งนี้มีกลิ่นสาบของยักษ์ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อของการได้กลิ่น ซึ่งกลิ่นที่ได้รับนั้นเป็นกลิ่นเหม็นสาบ จึงคาดการณ์ว่าจะเกิดเรื่องที่ไม่ดี ในทางตรงกันข้าม การรับกลิ่นที่หอม มักสะท้อนให้มีความคิดความเชื่อที่สบายใจนอกจากนี้กลางบอกเหตุยังกล่าวถึงตอนพระยากุดสะลาดออกมาเดินชมพระราชวังดังบทกลอนที่ว่า

ท้าวออกห้อง	สงล้างลูบพระองค์
แล้วเปลี่ยนผ้า	มานอกชานขวาง
พนตาวประดับ	คั่งเกยเลียนล้อม
วันนั้นพันตาไซ้	กาตำไซ้ข้าว
จับอยู่หอช่อฟ้า	เวียนเว้าเล่ากลาง
เสียงกานัน	นางมาเวียนว่า
น้อยหนึ่ง ตาพระเนตรเจ้า	จอมช้อยชะเม่นเมือง
มีทั้ง พุ่มมะลาเกี่ยว	กันลงช้องพะเนตร
เจียมไต่เต้น	โตนต้องบ่าขวา

(สิลา วีระวงส์, 2011: 92-93)

ข้อความข้างต้นสื่อให้เห็นความตอนพระยากุดสะลาดออกมาเดินเล่น ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงร้องของกาตำว่า นางมา ข้า ๆ กันหลายครั้งทำให้พระยาแปลกใจว่าทำไมกาตำถึงมาร้องแบบนี้ พร้อมทั้งมีอาการตากระตุกไม่หยุด มีทั้งแมลงภูบินเกี่ยวลงมาต่อหน้า และจิ้งจกตกลงมาใส่ไหล่ข้างขวา พระองค์เกิดความร้อนใจจึงเรียกหมอโหราทำนายว่ากาตำนั้นไซ้พระอินทร์มาบอกข่าวว่า จะมีนางผู้ดีเชื้อษัตริย์ที่พลัดพรากจากไปนั้นจะมีคนนำมาคืนให้ อันแมลงภูเกี่ยวกันสองตัวนั้นนางผู้นั้นจะมีคู่มาด้วยอีกคน และจิ้งจกตกใส่ไหล่ข้างนั้นถือว่าเป็นตัวจัญไร แม้แต่การได้ยินเสียงจิ้งจกร้องทักก็ถือว่าเป็นกลางบอกเหตุร้ายในหมู่ชาวลาว เช่นเดียวกันกับการที่หนูกัดผ้า นิ่งข้าวเป็นสีแดง ตากระตุกขวาหรือซ้าย เป็นต้นถือเป็นกลางบอกเหตุที่ชาวลาวเชื่อกันว่าอาจจะเกิดขึ้นจริง ดังนั้น ลักษณะเช่นนี้สื่อให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีสะท้อนภาพของความเชื่ออย่างเด่นชัด นอกจากนี้ยังพบว่าสินไซยังได้มีบทบาทสะท้อนความเชื่อเรื่องผีอีกด้วย ดังนี้

4.6.2.5 สนิชกับความเชื่อเรื่องผี

ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อที่อยู่คู่กับมนุษย์มาช้านานก่อนที่จะแต่ละพื้นที่ที่จะได้รับอิทธิพลความเชื่อทางศาสนา ระบบความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความเชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับที่อยู่เหนือธรรมชาติ ไม่สามารถทราบและพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ซึ่ง ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้แบ่งประเภทของผีไว้ดังนี้

1. ผีบรรพบุรุษ หมายถึง ผีที่คอยดูแลรักษาสมาชิกของครอบครัวที่ผีนั้นเป็นบรรพบุรุษหรือต้นตระกูล ยกตัวอย่างเช่น ผีปู่ย่าของชาวบ้านล้านนาเป็นผู้รักษาความสัมพันธ์และความสงบสุขของเครือญาติ ระบบเครือญาติ นับตามสายญาติผู้หญิง คือทั้งลูกชายและลูกสาวต่างก็นับถือผีทางแม่ฝ่ายชายที่แต่งงานเข้ามาในตระกูล จะต้องทั้งผีปู่ย่าเดิมของตนมานับถือผีปู่ย่าของฝ่ายหญิง ถึงแม้ว่าระบบนามสกุลใช้ตามฝ่ายชายตามกฎหมายของรัฐบาลกลาง ระบบผีปู่ย่ามีเก่าผีเป็นผู้ควบคุมคนในกลุ่มเครือญาติให้รักษาประเพณีผู้ปฏิบัติและเคารพข้อห้ามของครอบครัวและโคตรตระกูลที่ใช้มาแต่โบราณโดยจะมีการเลี้ยงผีปู่ย่าขอขมา เมื่อผีดผีหรือละเมิดสถานการณ์ปฏิบัติตนที่ระบบครอบครัวกำหนดไว้ ดังนั้นความสำคัญของระบบผีปู่ย่า แสดงให้เห็นว่าสังคมหมู่บ้านล้านนาลักษณะเด่นเป็นสิ่งศกเครือญาติ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537: 59)

ความเชื่อดังกล่าวไม่เพียงแต่สะท้อนความสัมพันธ์ของคนในตระกูลเดียวกันเท่านั้นแต่ยังขยายความสำคัญไปยังตระกูลอื่นในหมู่บ้าน ด้วยจุดหมายสำคัญคือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลและเครือญาติให้ยอมรับกฎกติการ่วมกันของชุมชน ความเชื่อผีบรรพบุรุษเป็นความเชื่อพื้นฐานที่พบได้ทั่วไปในลาว ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องผีปู่ตาซึ่งบางแห่งเรียกว่าตาปู่บ้านเป็นผีบรรพบุรุษของหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นผีคุ้มครองดูแลทุกข์สุขของคนในหมู่บ้านเทียบได้กับความเชื่อเรื่องศาลเสื่อบ้านศาลเจ้าและผีตายายเป็นต้น

2. ผีแห่งธรรมชาติ หมายถึง ผีที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตการทำมาหากินของชาวบ้านเช่น ผีฟ้า (แถน) ผีนา (แม่ขวัญข้าวและแม่โพสพ) ผีดิน (แม่ธรณี) ผีน้ำ (แม่คงคา) ผีป่า (รุกขเทวดา) เป็นต้น โดยแต่ละภาคก็จะมีชื่อเรียกประวัติความเป็นมาและพิธีกรรมที่หลากหลายออกไป ยกตัวอย่างเช่น ในภาคเหนือมีผีที่เรียกว่าผีเหมือง ผีฝาย ผีห้วยหรือผีขุนน้ำ เป็นต้นความเชื่อดังกล่าวเป็นการเตือนชาวบ้านถึงการประสานผลประโยชน์การใช้น้ำและทำให้ชุมชนตระหนักในการร่วมมือกันรักษาระบบนิเวศของตนไว้ให้ได้ ความเชื่อในผีขุนน้ำและผีฝายส่งผลให้ชาวบ้านต้อง ละเว้นการรุกเข้าไปทำลายต้นไม้สิ่งแวดล้อมในป่าและบริเวณเหมืองฝาย ซึ่งนับรวมว่าเป็นสมบัติของฝายซึ่งเป็นดินแดนของผีขุนน้ำ รวมทั้งเคารพในระเบียบหลักเกณฑ์ของระบบเหมืองฝายและรักษาเส้นทางน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านของตน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537: 63)

3. ผีเจ้านาย หรือผีวีรบุรุษ หมายถึง ผีที่จัดได้ว่าเป็นผีบรรพบุรุษแบบหนึ่งแตกต่างกันตรงที่ไม่ได้สังกัดครอบครัวหรือต้นตระกูลใดเป็นการเฉพาะเหมือนผีปู่ย่า แต่เป็นผีที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาของคนในพื้นที่นั้นๆ จะเห็นได้ว่าผีเจ้านายหรือผีวีรบุรุษ มักจะเป็นบุคคลซึ่งเมื่อยังมีชีวิตเป็นคนที่มีความเก่งกล้าสามารถเป็นกษัตริย์หรือเจ้าเมืองจารึกอยู่ในตำนานพื้นเมืองต่างๆ ที่ได้รับความเคารพและเป็นผู้มีบุญคุณต่อผู้คนในพื้นที่นั้นๆ เมื่อตายไปก็จะถูกอัญเชิญดวงวิญญาณให้มาสถิตที่ศาลหรือตำหนักเพื่อคุ้มครองดูแลรักษาพื้นที่นั้นต่อไป (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537: 66)

4. ฝักร้ายที่ให้โทษแก่มนุษย์ หมายถึง ฝักร้ายที่ให้โทษแก่มนุษย์เป็นฝักร้ายที่ไม่ดีที่ชอบทำร้าย กลั่นแกล้งหรือหลอกผู้คนจนเจ็บป่วย ความเชื่อฝักร้ายประเภทนี้ พบได้ในทุกภูมิภาคซึ่งแตกต่างกัน หลากหลายออกไปตามพื้นที่ตามชื่อเรียกและที่มาในแต่ละพื้นที่ เช่น ฝักกะ ฝักบอบ ฝักกระสือ ฝักโพ ฝักนางตานี ฝักนางตะเคียน เป็นต้น การแก้ไขจะต้องทำพิธีทางไสยศาสตร์โดยมีหมอธรรมหรือหมอผีเป็นผู้ทำพิธีปราบหรือขับไล่

ในวรรณคดีเรื่องสินไซได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของ ชาวลาวในสมัยโบราณไว้อย่างมาก ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังปรากฏมีอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ แม่วิทยา ศาสตร์ จะเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม ฝักร้ายในตำนานนั้นถือได้ว่าเป็นฝักร้ายที่ให้คุณประโยชน์ต่อตัวละคร ครและมี บทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้เรื่องนั้นดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ฝักร้ายในสินไซเป็นความเชื่อของตัวละคร มีทั้งผีป่า ผีบ้าน ผีเรือน ผีฟ้า ผีน้ำ ผีดิน เช่น ผีเป่า ผีโพง ผีกองกอย ผียา วาย ผีเสื้อ ผีสาบ ปีกาจ ผียักษ์ ผีดำ ผีเถื่อน ผีเผด เป็นต้น ซึ่งความเชื่อเรื่องผีเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็น ระบบคิดคนในสมัยนั้นเพื่อให้คนเราเคารพในระเบียบหลักเกณฑ์ของบ้านเมือง คุ่ม ครองดูแลรัก ษา พื้นที่การทำรายป่า ต้นไม้ แม่น้ำ ดิน และเพื่อสร้างความเคารพ ความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลและเครือญาติให้ยอมรับกฎกติการอยู่ร่วมกันของญาติพี่น้อง ชุมชน และคนทั้งประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าสินไซยังได้มีบทบาทสะท้อนความเชื่อเรื่องขวัญอีกด้วย ดังนี้

4.6.2.6 สินไซกับความเชื่อเรื่องขวัญ

“ขวัญ” คือ สิ่งที่ไม่มีตัวตน คนลาวมีความเชื่อกันว่า ขวัญจะอยู่ประจำตัวของคน ตั้งแต่เกิดมาขวัญอยู่ 32 ขวัญ แต่ขวัญที่คนลาวให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือขวัญที่บนศีรษะ ซึ่งเรามักจะเห็นเพศหญิงใช้ดอกไม้มาประดับมวยผมจึงเป็นการบูชาขวัญบนศีรษะซึ่งเป็นส่วนที่อยู่สูงสุดของร่างกายมนุษย์ เพื่อความเป็นสิริมงคล ถ้าขวัญของใครหายหรือขวัญออกจากร่างไป หลบลิ้น หนี ทั้งจากตัวผู้นั้น มักมีอันเป็นไป เช่น เกิดไข้ เจ็บป่วย ทำให้คนนั้นได้รับผลร้ายต่างๆ ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น และผู้ที่มักตกใจง่ายเรียกว่าขวัญอ่อนส่วนมากจะเป็นเด็กหรือหญิงซึ่งมักจะขวัญหายบ่อยๆ เมื่อเด็ก ไม่สบาย หรือมีกริ่งให้ตอนกลางคืนคนลาวก็มีความเชื่อว่า สาเหตุเกิดมาจากพ่อเก่าแม่หลังมารบกวาน เช่นถ้าเราให้ลูกอยู่คนเดียวพ่อเก่าแม่หลังก็จะมาเล่น มาหลอกมาหลอน ทำให้เด็กตกใจ ขวัญเสีย และเกิดอาการ เจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้นในสังคมลาวจึงมักทำพิธีกรรมตัด แก้วพ่อเก่าแม่หลังและพิธีเรียกเอาขวัญให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว ดังคำกล่าวข้างล่างนี้

เจ้าหอเจ้าเรือน เจ้าดินเจ้าดอน เทวะบุตรเทวะดา โอ ได้เอาอู่ปุ้อย่า มาแก้ม่า
ไซ อ่าสู่ว่ามาลู่ว่าเพี้ย ย่าสู่ว่าบ่อคอบบ่อเล่าได้ คอบเล่าให้แล้ว แก้วให้งาย เอา
ขวัญกะให้งาย ย่าให้ฮอยากให้ชา ย่าชัดย่าซ้องได้ ได้คอบได้เล่าแล้ว สารู เอออู่ปุ้อย่า
เออ มือนี้มีส้นวันดี มือสืวันขอบ ประกอบใส่วัน เออได้มาทำหมอแก้หมอไซให้ ลูกใน
เรือนหลานในส่วมนี้ได้ ให้อู่ปุ้อย่า ใจแก้ใจไซ เคาะไซ้ เคาะหนาว เคาะเจ็บเคาะเป็น
เคาะตาย เคาะตื่น เคาะมือ เคาะสบ เคาะปาก เคาะซี่เตี้ยดจ้งไร เคาะไฟท่อมแม้ง่าง แม
ควาย หยั่งกะให้ อู่ปุ้อย่าเหาะออกจากคิงอันน้อยนี้ไปให้หมดสู้เคาะสู้เซ็น บ่อให้ค่างให้

คาอยู่หน้าตนาโตอี่น้อยนี้ได้ สิ่งบ่อตีให้อี่ปู้ย่าเหาะออกไป ออกไปให้หมดสู่อันพันอย่าง
 ละครแก่พ่อเก่าแม่หลัง บ่อให้มาเยาะมายอก มาลอกมาเล่น บ่อให้มากิ่งกึ่งกึ่งตาใส่ ให้
 มันหลับดินอนติ บ่อให้มันไหลให้ก่างค่างคีน ให้มันหลับจ้งหมอนนอนจ้งเชื้อ ละคร
 ได้ไถได้เปรียนเอาแล้ว ให้อี่ปู้ย่าส่งไปไก ๆ บ่อนผีบ่อทองคนบ่อเที่ยวพุ่น บ่อให้มา
 เหลียวเห็นจักเทื่อ ได้เปรียนเอาแล้วได้ อี่ปู้ย่า มีแม่ มี พ่อ มีลูก มีสิ้นมีเสื่อ เคื่องกิน
 กะมีคบ เชื้อคบทุกอัน เข้าดำเข้าแดงแกงส้มแกงหวาน ขึ้นแห้งปาดาย อันใดกะมีหมด
 หวดสาด หลัวพื้นอันใดกะมีหมดแล้ว ให้อี่ปู้ย่าแก้ใจแก้ใจไซ แก่ลดปลดให้หลุด แก้ให้
 ตกให้แห้งได้ บ่อให้อี่ปู้ย่าตวะพางได้ สิบบ้านช่าห้าบ่าลือ ว่าอี่ปู้ย่าเป็นหมอก้าหมอ
 เก่ง แก่เอาลูกในเรือนหลานในส้อมนี้ ให้อี่ปู้ย่า ส่งไปไก ๆ บ่อให้มาเหลียวเห็นจัก
 เทื่อได้ ได้เปรียนเอาแล้ว ไปอี่ปู้ย่าไป แก้ให้ตกให้แห้งได้ แก่คัก ๆ คิ้ว ๆ ได้

(ที สีดาลา, 2561: สัมภาษณ์)

หลังจากแม่หมอทำพิธีกล่าวคำอ้อนวอนสำเร็จแล้วก็ให้กำข้าวสารมาคำนวณดูในการ
 นับนั้นคือนับเป็นคู่ไปเรื่อยๆ แม่หมอจะกำหนดให้เม็ดข้าวได้เป็นคู่พอดี ถือว่าแก้พ่อเก่าแม่หลังได้ และ
 กำหนดให้ในการสู่ขวัญมาอยู่กับตัวแม่หมอจะกำหนดการคำนวณเม็ดข้าวเหลือเป็นคี่ จึงสามารถเรียก
 ขวัญมาอยู่กับตัวเด็กได้สำเร็จ

ภาพประกอบที่ 48 หมอจ้ำ(ตุ๊ต) นับข้าวสาร และทำพิธีกรรม เรียกขวัญ แก่พ่อเก่าแม่หลัง
 ที่เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี

จากข้อความตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การเรียกขวัญ คือการทำพิธีรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจถือได้ว่าขวัญมีอยู่ในตัวคนเราต้องรักษาประคับประคองไว้ให้ดี เมื่อมีเหตุภัย ร้ายต่าง ๆ จึงมักมีพิธีเชิญขวัญ เรียกขวัญกลับมาอยู่กับตัวของเจ้าของขวัญคนนั้นเพื่อให้มีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น และพิธีกรรมสู่ขวัญได้กลายเป็นประเพณีที่คนลาวส่วนใหญ่นิยมทำกันแทบทุกโอกาสมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ (ชโล นุเทศ, 2551: 71) อธิบายว่า ที่นิยมทำพิธีบายศรีมักปรากฏในช่วงพิธีเปลี่ยนผ่านสำคัญๆ ของชีวิต เช่น ตอนเกิด บวช แต่งงาน เป็นต้น เรื่องราวการทำพิธีการสู่ขวัญยังปรากฏในเรื่องสินไซตอนนางสีดาจันกลับนครเบ็ญจาลก็ได้ทำพิธีสู่ขวัญเนื่องจากว่านางได้ไปเป็นเมียพญานาค ดังนั้นขวัญของนางสีดาจัน อาจะยังอยู่ กับงูกับนาค ซึ่งเป็นที่อยู่ดินของนาง จึงได้มีการทำพิธีเรียกเอาขวัญคืนมาอยู่กับตัวนาง ดังบทกลอนข้างล่างนี้

โสมสะเลาน้อย

ขวัญย่าฝั้น

เชิญอยู่ห้อง

พันปีปุ่นประสงค์

นางงามเฮียงแม่ กิติ

แฝงด้วยเงือกงู แท้เนอ

เรียงแม่ในสถาน

อยู่ยืนย่าเถ้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 114)

พระก็ให้ป่าวค้อง

ย่นๆพานคำลาย

พนมมะนาด้าน

ให้ลูกเจ้าลุ่มฟ้า

ให้อาบได้

คืนมาในนครหลวง

บอละบวนแล้ว

เต็มแต่งบายสี

เลียบเลียกลงตั้ง

ตองพรพลันกล่าว

ปุ่นแพ้หม่มาร แต่เนอ

อาออกกองค์กษัตริย์

อยู่ยืนย่าเศร้า

ถวายพรลาฤกษ์

(สิลา วีระวงส์, 1969: 114)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องการทำพิธีสู่ขวัญ เชื่อกันว่าเป็นการเรียกขวัญโดยจะเรียกอ้างไปถึงที่อยู่เดิมของเจ้าของขวัญให้มาอยู่กับตัว เป็นความเชื่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญในเรื่องสินไซนอกจากพิธีสู่ขวัญการกลับบ้านของนางสีดาจันแล้วยังมี ในโอกาสแต่งงาน อภิเษกสินไซเป็นกษัตริย์ เพื่อการต้อนรับหรือเลี้ยงส่งเพื่อสร้างกำลังใจให้เรา มีพลัง หรือทำให้สบายใจ จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ขวัญมีที่อยู่ไม่แน่นอน เราจึงจำเป็นต้องเรียกขวัญตลอด ดังคำว่า “อุขวัญมา มาเออขวัญเออ” เมื่อเวลามีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่สบายใจ ต้อง

เรียกเอาขวัญมาอยู่กับตัวตลอดไม่ว่าจะอยู่หรือจะไปที่ไหนก็ต้องไม่ให้ขวัญห่างไกล เพราะถ้าขวัญไม่อยู่ด้วยหรือขวัญเสียอาจส่งผลให้เจ้าของขวัญกลัวหรือขาดความมั่นใจ เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงว่ามนุษย์เรามีความกลัวอยู่เสมอ จึงต้องทำพิธีกรรมสู่ขวัญเพื่อให้เกิดความอุ่นใจหรือสบายใจ

4.6.2.7 สนิษกับความความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถา

เวทมนต์คาถาเป็นกระบวนการการใช้ถ้อยคำที่สำคัญ และสัมพันธ์กับระบบความเชื่อของคนในสังคมมาตั้งแต่โบราณ น่าจะเป็นความเชื่อที่มีมาคู่กับสังคมลาว และยังคงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเวทมนต์คาถา ในฐานะองค์ความรู้ที่มีการสั่งสอน ถ่ายทอด และสืบต่อกันเรื่อยมา ไม่ขาดระยะ แม้ในหมู่ชาวลาวกลุ่มอื่น เช่น ชาวลาวภาคใต้ ก็มีความเชื่อดังกล่าวเช่นกัน แสดงว่าเวทมนต์คาถายังมีบทบาทหน้าที่ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่า ประเภตต่างๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมน (ศิริพร ณ ถลาง, 2557: 360)

Frist Staal (1986) กล่าวว่า ในวัฒนธรรมเอเชีย “มนต์” (สันสกฤตใช้รูป มंत्रะ) เป็นกระบวนการการใช้เสียงทางศาสนา (religion sound) กล่าวคือ การใช้เสียงสวดบ่น หรือพร้อออกมา เป็นกระบวนการทางพิธีกรรมของศาสนา ซึ่งมักพบในศาสนาที่มีกำเนิดจากอินเดียคือทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ต่างนิยมใช้เสียงสวดในพิธีกรรมที่เรียกกันว่า “มนต์” ด้วยกันทั้งคู่ (Frist Staal, 1986 : 44) “มนต์” หมายถึง คำศักดิ์สิทธิ์, คำสำหรับสวดเพื่อเป็นสิริมงคล เช่น สวดมนต์, คำเสกเป่า ที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น ร่ายมนต์ เวทมนต์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 878)

มนต์สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ มนต์ขาว (White magic) เป็นเนื้อหาของ การใช้มนต์เพื่อให้เกิดสิ่งดีงามตามมา กับ มนต์ดำ (Black magic) เป็นเนื้อหาของ การใช้มนต์เพื่อให้เกิดสิ่งร้ายตามมา โดยการใช้มนต์จะใช้ตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ดังในเรื่องสินไซได้แก่ การหายตัว การแปลงกาย การทำเสน่ห์ และคำสาป ที่มีปรากฏอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แต่นั้นกุมพันท้าว	คะนิงนางทนสาวท
มันกั้นละมิดเป็นแมงวันเขียว	แอวดูเมืองหัน
แล้วเลาผายตนเข้า	ไปในผาสาด
หลังล้ำเยี่ยม	เห็นแจ้งชู่ประการ

(พระสุนทรวิ กมพะพัน, 2560: 12)

จากตัวอย่างบทประพันธ์ที่ยกมาข้างต้นยักษ์กุมพันได้แปลงกายเป็นแมงวันสีเขียวบินเข้าไปในปราสาทเพื่อที่จะไปลักพาตัวสินไซ เวทมนต์คาถาอาคมเป็นระบบความเชื่อที่มีมาพร้อมกับที่ ลาวรับเอาศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาเข้ามา เช่นเดียวกันก็นำมาปรับใช้เวทมนต์คาถาให้รับใช้ สังคมมุขปาฐะ ดังจะพบว่า ในชุมชนชาวลาวเชื่อเรื่องดังกล่าวและมีผู้เรียนมนต์คาถากันอยู่ในชุมชน ชาวลาวไม่ขาดสาย ดังนั้นเมื่อพิจารณาลักษณะการใช้เวทย์มนต์ของพระยาฤคสะลาดแล้วถือได้ว่า

สินไซได้สะท้อนให้เห็นภาพความเป็นท้องถิ่นลาวและระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมในหมู่ชาวลาว ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ยังพบในการทำเสน่ห์ยาแฝดก็เป็นอีกความเชื่อหนึ่งในเรื่องการใช้คาถาอาคมที่มีอำนาจลึกลับโดยใช้ไปในทางชั่วร้ายและเป็นอันตรายต่อผู้อื่นเช่นในตอนที่น่างทั้งหกได้จ้างแม่หมอยาแฝดให้มาทำคุณไสยใส่พระยาकुตสะลาดโดยนำทั้งมนต์กับยาแฝดมาผสมใส่น้ำให้พระยาकुตสะลาดอาบ เมื่อมนต์ดำเข้าตัวแล้วทำให้พระยาเกลียดชังนางจันทานางสุนและหลงใหลรักนางทั้งหก ความปรากฏดังนี้

เมื่อนั้น หกสาวพ้อม	ความเดียวดาเคียด
มิ่งแม่ คืดย่าแคว	คุณช้อยชิตอบแทน แม่เอย
ขอแม่ ไปสมด้วย	มนย้ายาแฝด
ตุ๊ก อากาศแค้น	ทวยฮ้ายต่ำตอย แท่นา
เมื่อนั้นแม่แฝดร้าย	เฮวฮีบปุนปอง
ยาซอนสม	ใสในไหนด้า
ยาเมื่อ พูบานย้าย	บวยคำสงไสต
พิตสะฟุ้งฮ้อน	สมใหม่ทั่วทวง
จิตเกลียดแคว	น้องท่านทั้งสอง

(สิลา วีระวงส์, 2009: 73)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในวรรณคดีเรื่องสินไซ มักกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกินปกติวิสัยมนุษย์จะเป็นไปได้ หรือจะบันดาลให้เกิดขึ้นได้ เช่น การเหาะเหินเดินอากาศ การใช้เวทมนต์ให้หลงใหล การอยู่ยงคงกระพัน การแปลงกายเป็นรูปอื่น การบังคับภูตผีปีศาจให้อยู่ในอำนาจและกระทำตามความปรารถนาของผู้มีอำนาจ และกล่าวถึงอมนุษย์ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา เช่น เทวดา ปีศาจ หรือมนุษย์ที่มีอิทธิฤทธิ์แรงกล้า จนผิดมนุษย์ธรรมดาสามัญเสมอ (มณี พยอมยงค์, 2528: 109)

จากที่ได้อธิบายไว้ทั้งหมดข้างต้นอาจทำให้น่าไปสู่ข้อสรุปได้ว่า วรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีมรดกภูมิปัญญาสำคัญของลาวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีที่บอกเล่าประเพณีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อ ดังจะพบว่าสินไซได้เสนอภาพสะท้อน บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางประเพณีชีวิตและความเชื่อ ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษของวรรณคดีสินไซที่ได้สะท้อนค่านิยม ประเพณีที่สำคัญและสัมพันธ์กับบริบทสังคมลาว กล่าวคือ สินไซไม่เพียงเป็นวรรณคดีเอกและวรรณคดีมรดกลาวเท่านั้น หากแต่เนื้อหาในหลายตอนได้สะท้อนบทบาทและภาพลักษณ์ของชุมชนลาวเด่นชัด ดังจะเห็นได้ในขนบนิยม ประเพณีความเชื่อ เรื่องคำทำนาย ความฝัน คาถาอาคม เวทย์มนต์ เป็นต้น ซึ่งระบบความเชื่อเช่นนี้ยังฝังแน่นและดำรงอยู่ในชุมชนลาว ลักษณะเช่นนี้เองทำให้สินไซเป็นสื่อกลางเก็บรักษาขนบนิยมแบบดั้งเดิมของลาว อีกแง่หนึ่งการที่สินไซมีบทบาทเช่นนี้ย่อมทำให้สินไซเป็นวรรณคดีกึ่งราชสำนัก กึ่งชาวบ้าน (Hybrid) หรือเป็นวรรณคดีแบบประสมประสานทั้งราชสำนักและชาวบ้าน ดังนั้น บทบาทดังที่อธิบายไว้เช่นนี้

เองถือเป็นลักษณะเด่นและลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสินไซที่ชี้ชวนให้ผู้เสพรณคดีเรื่องนี้สืบย้อนถึงรากเหง้าความเป็นลาวด้วยนั่นเอง

สรุปท้ายบท

จากที่อธิบายไว้ข้างต้นทำให้ได้ข้อสรุปบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในบริบทสังคมและวัฒนธรรมลาว 6 มิติคือ 1) บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง พบว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่ทั้งต่อพญาภษิตลาว หมอลำลาว วรรณกรรมคำกลอนลาว บทละคร ละครสินไซ เรื่องสั้นลาว มิติเช่นนี้ทำให้พบว่ามีชนบการสืบวรรณกรรมที่สำคัญและสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่สำคัญซึ่งได้มีบทบาทหน้าที่ต่อความบันเทิงในลาว ซึ่งแง่นี้ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่ทำให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีได้เข้ามาแทรกซึมอยู่ในวิถีความบันเทิงแบบลาว ซึ่งไม่เพียงแต่พบว่าวรรณกรรมมรดกจะมีคุณค่าต่อจิตใจในอดีตเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทหน้าที่ต่อคนลาวสมัยหลังดังจะเห็นได้ในแง่ของความบันเทิงที่มีสินไซเป็นวรรณคดีแม่บทและรอยต่ออดีตกับปัจจุบัน ส่วนบทบาทหน้าที่ข้อ 2 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอนจะพบว่า ในสังคมลาว ผู้นำแห่งรัฐและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติลาวได้นำเอาวรรณคดีสินไซมาใช้สอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับที่กระทรวงการศึกษาไทยได้นำเอาบางส่วนของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์มาบรรจุไว้ในแบบเรียนวรรณคดีทั้งหนังสือวรรณคดีชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แง่นี้เองทำให้เห็นว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาของลูกหลานชาวลาวทั่วประเทศ ซึ่งควรเชื่อได้ว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีสร้างชาติและเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับกล่อมเกลาคใจผู้คนในลาวซึ่งเป็นเยาวชนของประเทศ ข้อนี้สะท้อนให้เห็นว่าสินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อการศึกษา ประเด็นสำคัญต่อมาคือ สินไซกับหลักคำสอน ข้อนี้เองสะท้อนมุมมองที่สำคัญซึ่งสินไซมีบทบาทต่อหลักคำสอนที่ใช้สอนผู้คนในประเทศ ลักษณะคำสอนก็ได้เอื้อต่อคนทุกคนชั้นทุยไม่ว่าจะเป็นเด็ก หนุ่มสาว ลูกหลาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของวรรณคดีสินไซ กล่าวคือ หลักคำสอนในสินไซเป็นหลักคำสอนที่คอยกล่อมเกลาคใจประชาชนชาวลาวทุกชั้นให้เป็นคนที่ดีตามอุดมคติของสังคมและทำหน้าที่เสนอระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนค่านิยมที่สังคมคือเป็นบรรทัดฐานต่อผู้อ่านและผู้ฟังเรื่องสินไซ ข้อนี้เองถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่ของสินไซในลาวอย่างชัดเจน และที่สำคัญที่สุดคือสินไซสอนสัตว์ในป่าก่อนจะจากลาสะท้อนให้เห็นระบบนิเวศลาวในวรรณกรรม กล่าวคือ คนในวรรณกรรมกับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือพืชต่างเอื้ออาศัยกันและกันและไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ข้อนี้จึงเป็นบทบาทหน้าที่เด่นของคำสอนในสินไซ

บทบาทหน้าที่ที่ 3 บทบาทหน้าที่ด้านประเพณีพิธีกรรม สินไซถือเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญกว่าวรรณคดีลาวทุกเรื่อง คือสินไซถือเป็นวรรณคดีมรดกที่มีความโดดเด่นกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นในบรรดาวรรณคดีลาวสมัยล้านช้างทั้งมวล และที่สำคัญสินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อศาสนาพุทธในลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเทศน์สินไซและการเสียนซีในลาวถือเป็นการนำเอาวรรณคดีมาปรับใช้ใน

ศาสนาพุทธลาวชัดเจน โดยพระสงฆ์ลาวล้านช้างยังนิยมเทศนาธรรมและเสียน้ซีเรื่องสินไซอยู่จนปัจจุบัน เพราะเชื่อกันว่าสินไซเป็นวรรณกรรมชาตคนอกนิบาตนั่นเอง ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ ข้อมูลแสดงว่า สินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อพิธีกรรมของคนลาว กล่าวคือคนลาวได้ปรับใช้ตัวบทวรรณคดีสินไซให้มีบทบาทหน้าที่ต่อพิธีกรรมในสังคมลาว ภายใต้ระบบความเชื่อที่มีอยู่ก่อนหน้าและใหม่ ดังจะพบว่า ชาวลาวได้ทำให้สินไซมีบทบาทสำคัญกับการบวงสรวงแถน บวงสรวงรำถายปู่สินไซอีกด้วย บทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้สินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญเรื่องเดียวที่อยู่ในความทรงจำของผู้คน และแก้ไขปัญหาความขัดข้องของชีวิตและเยียวยาความสิ้นหวังของผู้คนในลาว มิติเช่นนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสินไซในแง่ของวรรณคดีมรดกกับชุมชนลาว ดังนั้น จึงถือได้ว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อกับประเพณีพิธีกรรมของผู้คนในลาว

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกคือ บทบาทหน้าที่ที่ 4 บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง จากการศึกษาข้อมูลทำให้พบว่า สินไซได้มีบทบาทต่อระบบการเมืองการปกครองลาวทั้งในแง่ของคำสอนเรื่องระบบการปกครองแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย สินไซเป็นวรรณคดีสำคัญที่เน้นสอนให้ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองอยู่ด้วยกันแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย ดังจะเห็นว่า ผู้นำหรือเจ้ามหาชีวิตลาวจำเป็นต้องดำรงธรรม คือตั้งมั่นอยู่ในธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทศพิธราชธรรม และจะเห็นว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญเน้นย้ำคำสอนในทางพุทธศาสนา และการอยู่ร่วมกันของผู้มีอำนาจกับคนอื่น และประเด็นต่อมาจะพบว่า แม้ว่าสินไซจะเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันมาช้านานผ่านกาลเวลาจากสมัยจรณา แต่แก้ไขเพิ่มเติม และปรับใช้ในบริบทสังคมลาวมานาน แต่จะพบว่าสินไซยังคงเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนชาวลาวมาอย่างยาวนาน ตัวบทที่ผลิตออกมามีหลายสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็มักจะถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณกรรมเรื่องนี้ยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา การผลิตซ้ำเช่นนี้ นัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในตัวเองก็มีการแตงเดิมเรื่อยมา ดังจะเห็นว่า ในบทละครลำสินไซได้สะท้อนการกีดกันลัทธิทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ออกไป กล่าวคือ ทำให้คอมมิวนิสต์มีความเป็นอื่นลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นทั้งในทางสังคมการเมืองลาวในยุคหนึ่ง และสะท้อนให้เห็นการใช้อำนาจทางการเมืองสัมพันธ์กับพุทธธรรมนั่นเอง

บทบาทหน้าที่ที่ 5 บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว วรรณคดีสินไซของลาวได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ลาว กล่าวก็คือ ลาวคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เจริญและมีวัฒนธรรมมายาวนาน เมื่อลาวมีวรรณคดีสินไซเทศน์อ่านกันมาในระยะเวลาหนึ่ง ข้อนี้จึงทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นลาวให้เด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของคำสอน/หลักคำสอน ชาวพุทธลาวได้เป็นต้นแบบในการอบรมขัดเกลาให้คนลาวมีอัตลักษณ์ทางคุณลักษณะเฉพาะตัว นั่นคือ เป็นคนมีความซื่อสัตย์ อดทนกล้าหาญเสียสละ ความกตัญญูกตเวทิจ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักเพื่อนฝูง มีนิสัย

อ่อนโยน มักความสงบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ที่สำคัญคือมีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นลาวอย่างสูง ส่วนอัตลักษณ์ทางครอบครัวเน้นความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติและสายตระกูล ตลอดจนถึงการปฏิบัติต่อกันของคนในครอบครัวตามสถานภาพของพี่ที่มีต่อน้อง แม่มีต่อลูก พี่กับเมีย อามีต่อหลาน ความผูกพันดังกล่าวเสนอให้เห็นตั้งแต่ชื่อเรื่อง และจากโครงเรื่อง แต่เริ่มต้นที่พี่ชายออกตามหาน้องสาวที่ถูกลักพาตัวไป แต่สิ่งที่น่าสนใจอย่างมากก็คือการไปตามตัวน้องสาวกลับมานั้นเป็นการรวมตัวกันไปทั้งตระกูลมีทั้งสินไซ สีโหสังข์ทอง และพี่ชายทั้งหมด นอกจากนี้สามีก็ตามภรรยามาจนสิ้นชีวิตพอเกิดมาชาติใหม่ก็ยังไม่ลืมที่จะตามหาอีกจากตัวอย่างได้ชี้ให้เห็นว่าภาพความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติในสังคมลาวยุคสมัยล้านช้างนี้ได้เป็นแนวคิดหลัก เป็นหัวใจ หรือเป็นอีกหนึ่งแก่นเรื่องที่เป็นพื้นฐานที่มีมายาวนานที่ได้สร้างให้ครอบครัวของคนลาวเป็นครอบครัวที่มีแต่ความรักความผูกพันกันมาตลอด ลักษณะเช่นนี้เองทำให้สินไซมีลักษณะเป็นวรรณกรรมคำสอนและมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อความประพฤติของผู้คนในลาว ประเด็นต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้คือ สินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายของคนลาว ภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับสิ่งของเครื่องประดับเป็นของคู่กัน เช่น ซอ้ง ผ้าสบ และ ปิ่นปักผม สะท้อนให้เห็นว่าการแต่งกายของผู้หญิงลาว ที่แต่งกายด้วยการ “นุ่งสั้น เก้าผม เบียงแพ” คือ นุ่งผ้าสั้นหรือผ้าถุง เก้าผมยวม ห่มผ้าสบแพร ทั้ง ผ้าสบ ปิ่น และซอ้งคงเป็นของสำคัญและเป็นเป็นสัญลักษณ์มีขวัญประจำชาติสำหรับผู้หญิงลาว แสดงออกในงานประเพณีต่างๆผู้หญิงลาวต้องแต่งตัวด้วยเครื่องประดับดังกล่าวสำหรับอัตลักษณ์การแต่งกายของเพศชายนั้นสินไซเก็บเอาเสื้อผ้าที่เป็นชุดแบบผ้ามัดเดี่ยวในต้นไม้มีโคตร ซึ่งในปัจจุบันเพศชายจะใช้เฉพาะในพิธีงานต่าง ๆ เท่านั้น ลักษณะเช่นที่ว่าเป็นบทบาทสำคัญอีกแบบหนึ่งที่ไม่พบในพื้นที่ใดๆ ที่รับวรรณคดีสินไซ เพราะในปัจจุบันยังพบว่าผู้หญิงและผู้ชายในประเทศลาวยังคงแต่งกายในรูปแบบดังกล่าว

สินไซยังมีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางภูมิวัฒนธรรมสินไซเองได้ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ความหมายความเป็นคนกลุ่มเดียวกันและมีวัฒนธรรมรากร่วมกันแบบลาว ที่กล่าวเช่นนี้เพราะข้อมูลเสนอว่า เรื่องราวในวรรณคดีเรื่องดังกล่าวได้รับการปรับใช้ให้มีบทบาทหน้าที่ทำให้ชาวลาวเกิดสำนึกร่วม กล่าวคือคนลาวที่อยู่ในพื้นที่ประเทศลาวได้ปรับใช้อุณหภูมิของอินสินไซกับอัตลักษณ์ของตนเองและกลุ่มชน ดังจะพบว่า มีผู้คนในลาวจำนวนมากและหลากหลายพื้นที่นำเอาอนุภาคของวรรณคดีสินไซไปใช้ในการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ทั้งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ภูมิศาสตร์อื่นหรือภูมินิเวศวัฒนธรรม ข้อนี้เองทำให้สินไซลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีเกี่ยวกับการแสดงตัวตนและค้นหาพื้นที่ร่วมของลาว เพราะข้อมูลเสนอว่าผู้คนในลาวได้สร้างพื้นที่ร่วมที่สำคัญ และได้แสดงออกและสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องในสินไซ เพราะข้อมูลเสนอว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในลาวและพื้นที่ทางวัฒนธรรมจำนวนมากได้ปรับใช้ให้สินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อระบบดังกล่าวทำให้ผู้คนมีความทรงจำ

ร่วมกัน มิติดังกล่าวได้ทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ดังนั้นสินไซจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วมและความทรงจำร่วมของผู้คน

ประเด็นสำคัญต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้ในที่นี้ คือ การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะเป็นวรรณคดีเอกของชาติ (การสถาปนาความเป็นชาติ) และการอนุรักษ์ฟื้นฟูบูรณภาพรัฐประชาชาติไทยประชาชนลาว ได้ทำให้ “วรรณคดีเรื่องสินไซ” เป็นตัวกลางในการหลอมรวมประชาชนชาวลาวทั้งประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสำนึกในความเป็นชาติเดียวกัน มีบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีอันยาวนานร่วมกัน ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนเมืองหรือต่างภูมิภาคกัน โดยรื้อฟื้นวรรณคดีเรื่องสินไซและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ในฐานะวรรณคดีและมรดกของชาติร่วมกัน เป็นความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกัน “สินไซ” จึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และคนเมืองให้มีความกลมเกลียว มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นประชาชนลาวที่มีผืนแผ่นดินเดียวกัน แต่ทุกคนคือคนลาวด้วยกัน มีความเท่าเทียมกันทั้งหมด ตลอดจนใช้วรรณคดีเรื่องสินไซในการขับเคลื่อนการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาประเทศ สร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนด้วยตนเอง หรือแม้แต่สังคมที่กว้างขวางออกไปอย่างสังคมโลก ซึ่ง “สินไซ” ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างซับซ้อน มาเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ความคิดความเชื่อและกอบกู้ศรัทธาของคนในท้องถิ่น โดยมีหลักฐานและร่องรอยทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ เช่น สิมฮูปแต้ม ประติมากรรม ตำนาน เรื่องราวความเชื่อ วิถีปฏิบัติ พิธีกรรม เรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตำนานการสร้างบ้านแปลงเมือง พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นนั้นๆ สร้างขึ้นมาใหม่ในการเชื่อมโยงเรื่องราว

ความเชื่อและสร้างความสัมพันธ์ให้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดความรู้สึกที่แปลกแยกหรือแตกต่างเป็นต้นแม่คนลาวที่อยู่ในประเทศอื่น ผู้คนในประเทศอื่น และผู้คนสองฝั่งโขงที่สะท้อนความเป็นชนกลุ่มเดียวกันนั้นเพราะสินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อฮูปแต้มและประติมากรรมในอีสานฝั่งไทยและลาวนั่นเอง ข้อนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทของวรรณคดีสินไซที่มีต่อผู้คนในลาวและนอกประเทศลาวนั่นเอง มิติเช่นนี้ถือเป็นมิติที่สำคัญ และถือเป็นการนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนสร้างเป็นวาทกรรม ด้วยการนำเอาคุณธรรมของสินไซไปปรับใช้ในชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้คนรวมถึงสร้างจิตสำนึกให้คนสองฝั่งโขงเกิดสำนึกร่วมและมีความภาคภูมิใจ

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญสุดท้ายคือ บทบาทหน้าที่ที่ 6 บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมลาว วรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีมรดกภูมิปัญญาสำคัญของลาวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีที่บอกเล่าประเพณีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อ ดังจะพบว่าสินไซได้เสนอภาพสะท้อน บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางประเพณีชีวิตและความเชื่อ

ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษของวรรณคดีสินไซที่ได้สะท้อนค่านิยม ความเชื่อประเพณีชีวิตที่สำคัญและสัมพันธ์กับบริบทสังคมลาว กล่าวคือ สินไซไม่เพียงเป็นวรรณคดีเอกและวรรณคดีมรดกลาวเท่านั้น หากแต่เนื้อหาในหลายตอนได้สะท้อนบทบาทและภาพลักษณ์ของชุมชนลาวเด่นชัด ดังจะเห็นได้ในขนบนิยาม ประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน ความเชื่อเรื่องขวัญ คำทำนาย ความฝัน คาถาอาคม เวทย์มนต์ เป็นต้น ซึ่งระบบความเชื่อเช่นนี้ยังฝังแน่นและดำรงอยู่ในชุมชนลาว ลักษณะเช่นนี้เองทำให้สินไซเป็นสื่อกลางเก็บรักษากขนบนิยามแบบดั้งเดิมของลาว อีกแง่หนึ่งการที่สินไซมีบทบาทเช่นนี้ย่อมทำให้สินไซเป็นวรรณคดีกึ่งราชสำนัก กึ่งชาวบ้าน (Hybrid) หรือเป็นวรรณคดีแบบประสมประสานทั้งราชสำนักและชาวบ้าน ดังนั้น บทบาทดังที่อธิบายไว้เช่นนี้เองถือเป็นลักษณะเด่นและลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสินไซที่ชี้ชวนให้ผู้เสพวรรณคดีเรื่องนี้สืบย้อนถึงรากเหง้าความเป็นลาวด้วยนั่นเอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ กับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมลาว โดยจะเน้นศึกษาผ่านกรอบแนวคิดเรื่องสหบทเป็นแนวคิดหลักและแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ แนวคิดการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะเชื่อมโยงไปถึงสังคมลาวแบบดั้งเดิมและสังคมลาวสมัยใหม่ รวมถึงสืบย้อนให้เห็นมุมมองทางวัฒนธรรมลาวที่มีปฏิสัมพันธ์กับวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ ในมิติทางชนชั้น การเมือง ศาสนา ชาติพันธุ์ และเพศตามลำดับดังนี้

5.1 วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้น

บรรดาวรรณคดีลาวทั้งหมด วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญที่มีปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคมลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นของวรรณคดีเรื่องดังกล่าว ดังจะเห็นว่าเมื่อสืบย้อนแล้วจะพบปฏิสัมพันธ์มิติดังกล่าวถือเป็นมุมมองที่สำคัญและควรอธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

คำว่า “ชนชั้น” มีความหมายตรงกับคำว่า “Class” ในภาษาอังกฤษ ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 59) ให้คำจำกัดความว่าตรงกับคำว่า “ชั้นชน” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่สมาชิกแตกต่างกันโดยลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรม การจัดช่วงชั้นทางสังคมของบุคคลพิจารณาจากปัจจัยด้านอาชีพ รายได้ และการศึกษาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2558: 112) กล่าวว่า “สรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมล้วนมีชนชั้น” อนึ่ง คำว่า “ชั้นชนและชั้นชน” ทั้ง 2 คำดังกล่าวเป็นคำเดียวกัน และชั้นชนนี้เองเป็นคำที่แปลความออกจากภาษาอังกฤษ “Class” ส่วนเจเรมี ชีบรุก (อ้างถึงใน กนกศักดิ์ ธานี, 2556: 115) กล่าวว่า ชนชั้นหมายถึงการแบ่งคนในสังคมออกเป็นชั้นหรือกลุ่มที่ไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างระหว่างชั้นหรือกลุ่มที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางสังคมและ อัตลักษณ์ทางสังคมให้แก่สมาชิกแต่ละกลุ่ม

ในความหมายของ Marx (มาร์ก) หมายถึง ความสัมพันธ์ของการถือครองทรัพย์สิน เท่าที่นำมาในประวัติศาสตร์การที่ชนชั้นหนึ่งเข้าครอบครองปัจจัยการผลิตของสังคมนั้น ได้ก่อกำเนิดของชนชั้นปกครองทางเศรษฐกิจ ในสังคมเกษตรกรรมชนชั้นที่เป็นหลักทางเศรษฐกิจคือชนชั้นที่เป็นเจ้าของที่ดิน (Reuben, 2524: 150-151) คำว่าชนชั้นตามความหมายของมาร์ก นิยามตามสัมพันธ์

กันในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือมีการจัดลำดับชั้นของคนจากการถือครองทรัพย์สินและมีฐานการถือครองกับปัจจัยผลิตเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง อนึ่ง “ชนชั้น” ที่เข้าใจกันในปัจจุบันนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในยุโรป ส่วนสหรัฐซึ่งเป็นประเทศที่ก่อตั้งบนหลักความเสมอภาคของมนุษย์และต่อต้านระบบเจ้าขุนมูลนายในยุโรปมองว่าเป็นปัญหา แต่กลับไม่ใช่ปัญหาในยุโรป (ทองสุก เกตุโรจน์ และสายพิณ ศุพุทรมงคล, 2554: 17-18) ดังนั้นน่าจะกล่าวได้ว่า ชนชั้นเป็นเรื่องของการจัดแบ่งคนออกจากกัน โดยอาจเป็นกระบวนการหรือแนวคิดในการจัดวางตำแหน่งให้แก่คน โดยเริ่มขึ้นในยุโรป การใช้คำนี้โดยที่เข้าใจความหมายตามปัจจุบันเพิ่งเริ่มมีขึ้นในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยมาจากคำว่า “Class” ที่หมายถึงฐานะทั้ง 6 ของชาวโรมันที่จัดแบ่งเพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษี ในยุโรปยุคกลางคนในสังคมถูกจัดเป็นฐานะ (Order) และฐานันดร (Estate) ตามกฎหมายฐานันดร คือ ผู้ดี พระสงฆ์ และสามัญชน (จิตร ภูมิศักดิ์, 2543: 129-137) การจัดแบ่งคนออกเป็นชนชั้นมีลักษณะสัมพันธ์กับการยึดครองหรือเป็นเจ้าของทรัพย์สินอย่างเห็นได้ชัดแม้ในการถือครองที่ดิน

มาร์กแบ่งชนชั้นเป็นชั้นชนนายทุน ซึ่งหมายถึงเจ้าของที่ดินและเจ้าของการผลิต (Mean of Production) และชนชั้นกรรมาชีพซึ่งหมายถึงไม่มีทรัพย์สินสมบัติ โดยมาร์กยอมรับว่ามีบางกลุ่มที่ไม่อาจจัดไว้ใน 2 จำพวก ดังกล่าวนี กลุ่มที่ว่าได้แก่ชาวนา และนายทุนขนาดย่อม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 58) สำหรับชนชั้นที่ไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินใดๆ ทั้งสิ้น จำเป็นต้องแขวนชีวิตของตนขึ้นต่อชนชั้นที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน (Reubeu, 2524: 150-151) Thomson อธิบายว่า ชนชั้นเป็นสิ่งที่นิยาม โดยผู้คนที่อาศัยอยู่ในยุคสมัยของเขา และในที่สุดแล้วเป็นนิยามอันเดียวที่เหมาะสมที่สุด (Thomson, 1963: 11 อ้างอิงจาก สมเกียรติ วันทนยะ, 2524: 51) ส่วน Friedrich Engels (ฟรีดิช เองเกลส์) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การแบ่งชนชั้นทางสังคมนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นในสังคมเมื่อความเจริญเติบโตของพลังการผลิตก้าวหน้ามาถึงระดับหนึ่ง (Reubeu, 2524: 150-151) จากคำอธิบายทั้งของ Thomson และ Engels อาจกล่าวได้ว่า ชนชั้นน่าจะเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมขึ้นตรงต่อทรัพย์สินที่ผู้คนถือครองในลักษณะที่สามารถเห็นในแง่รูปธรรม หรือชนชั้นอาจหมายถึงการแบ่งคนในสังคมออกเป็นชั้นหรือกลุ่มที่ไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มนี้เองแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางสังคมและกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคมให้แก่สมาชิกของแต่ละกลุ่ม โดยทั่วไปการขยับข้ามชนชั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จึงต่างจากการเปลี่ยนวรรณะซึ่งหมายถึงการวางตำแหน่งแห่งที่ของคนในสังคมโดยใช้ชาติกำเนิดเป็นตัวกำหนด (ทองสุก เกตุโรจน์ และสายพิณ ศุพุทรมงคล, 2554: 22)

จากข้อความข้างต้นทำให้เข้าใจได้ว่า ชนชั้นคือการจัดวางคนให้มีชนชั้นสัมพันธ์กับการยึดครองอำนาจในการผลิต การมีอำนาจในการผลิต การถือครองทรัพย์สิน อย่างที่ดิน เป็นต้น และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมผ่านทรัพย์สินที่ถือครอง ในหัวข้อการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นกับเรื่องสินไชนั้นการกำหนดลำดับชนชั้นที่กล่าวถึงข้างต้นปรากฏในตัวบทเรื่องสินไชนั้นไม่ใช่ชนชั้นที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันในความหมายของผู้ถือครองทรัพย์สินและผู้ใช้แรงงานหรือเป็นชนชั้นที่มีการแบ่ง

ออกเป็นกลุ่มแล้วมีความสัมพันธ์ในเชิงเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจตามแนวคิดของมาร์ก แต่เป็นชนชั้นที่เกี่ยวข้องกับสถานะของตัวละครแต่ละชนชั้นในงานวิจัยนี้เป็นชนชั้นที่ปรากฏในเรื่องสินไซและมีการจัดวางตำแหน่งสถานะของตัวละครในโลกจินตนาการให้เหมือนจริงแต่หากมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับโลกนอกตัวบทในบางแง่มุมเช่นชนชั้นสูงชนชั้นปกครองหรือเจ้ามหาชีวิต ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่างหรือไพร่ สามัญชน ลักษณะของชนชั้นดังกล่าวมีความสำคัญและน่าสนใจที่ควรอธิบายดังต่อไปนี้

5.1.1 ชนชั้นในตัวบทวรรณคดีสินไซ

ชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครอง

คำว่าชนชั้นสูง จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2520: 148) อธิบายว่าเป็นระบบการปกครองราชาธิปไตยที่มีชนชั้นปกครองหรือหัวหน้าชุมชนที่มีฐานันดรศักดิ์ โดยมีทั้งตำแหน่งในเมืองหลวงและชุมชนมีการจัดวางลำดับชั้นชนของตำแหน่งชนชั้นปกครองในเมืองหลวงออกเป็น 4 ตำแหน่งหลัก ดังนี้ 1) ประมุขของรัฐมีฐานะเป็นกษัตริย์ 2) อุปราช เป็นตำแหน่งรองกษัตริย์ 3) ราชนวงศ์ ตำแหน่งอันดับสาม และ 4) ราชนบุตร เป็นตำแหน่งอันดับสี่ สังคมในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างสถาบันสูงสุดของการปกครอง ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการควบคุมชีวิต อีสราภาพ และทรัพย์สินของคนในสังคม ดังนั้น ชนชั้นสูงสุดในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างคือกษัตริย์ ส่วนขุนนางและข้าราชการนั้นก็แบ่งเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันลงมาไปตามลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบพร้อมตำแหน่งหน้าที่ ดังที่ พวง พมมะสอน (2558: 87-88) กล่าวว่า อำนาจอธิปไตยอยู่ที่พระเจ้าแผ่นดิน พวกเสนาอำมาตย์เป็นผู้ปรึกษาในการบริหารราชการแผ่นดิน การปกครองฝ่ายพลเรือนทั่วอาณาจักรได้แบ่งเขตปกครองเป็นเมืองต่างๆ โดยให้มีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องเป็นเชื้อเจ้า ราษฎรที่อยู่ในการคุ้มครองของเจ้าเมืองนั้นเป็นพวกไพร่จึงได้ชื่อว่า ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน การปกครองประเทศ เป็นตำแหน่งหน้าที่ของพวกเจ้าที่จะได้รับตำแหน่งต่างๆ เช่น ตำแหน่งเจ้าเมือง โดยการสืบตระกูล เมื่อเจ้าเมืองตายก็ให้ลูกหลานสืบตำแหน่งแทนตามลำดับชั้นของเครือญาติเชื้อสายวงศ์พันธุ์ ลักษณะหรือตำแหน่งของชั้นปกครองดังกล่าวนี้สอดคล้องกับลักษณะของตัวละครในเรื่องสินไซที่เป็นเชื้อกษัตริย์หรือมีบิดามารดาเป็นวงศ์กษัตริย์ที่มีฐานะเป็นชนชั้นสูง และยังมีหลักฐานบ่งชี้ชัดว่าผู้ที่เป็นชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองนั้นมักกำเนิดมาจากเชื้อกษัตริย์ และมีสถานที่ที่ตัวละครอาศัยอยู่เป็นพระราชวัง นครรัฐ เมือง และสิ่งของเครื่องใช้ รวมไปถึงอำนาจที่ได้รับการสถาปนาแต่งตั้งจากมหาชนจากข้อมูลในตัวบทแสดงให้เห็นถึงตัวละครที่มีกำเนิดมาจากชนชั้นแตกต่างกัน 3 สถานะ คือ ชนชั้นปกครองกษัตริย์ ชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง ดังนี้

ความแตกต่างทางชนชั้นได้แสดงออกผ่านการเรียกชื่อของกษัตริย์ว่าเจ้าหน่ออินทร์ หน่อฟ้า เจ้าลุ่มฟ้า ถ้อยคำนี้ชี้ชัดถึงที่มาของกษัตริย์ว่าเป็นเชื้อสายพระอินทร์เทวดาตามคติพุทธศาสนาที่ถือว่าพระอินทร์เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นฟ้าเป็นผู้บันดาลความเป็นไปในโลกมนุษย์ ดังนั้น

สถานภาพของกษัตริย์จึงเป็นผู้มีความรู้สูงส่งมีอำนาจเหนือมนุษย์ ติดตัวมาแต่เกิดกำเนิด อำนาจที่ยิ่งใหญ่นั้นเป็นไปตามลักษณะของเทพ ดังความต่อไปนี้

อันนี้ ธรรมชาติเชื้อ

แนวหน่อองค์พุทโทซ แท้ตาย

ไผอย่าทำเวลา

บาปเวรแสนต้อ

ไผผู้ยอมมีน้อม

คุณเหลือแสนโกด

อาจจับนับได้

เหลือล้นแผ่นดินแท้แล้ว

(พระสุนทระวิ กมพะพัน, 2560: 23)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นจะพบว่า ตัวบทได้กำหนดให้ตัวละครสำคัญ คือ พญา กุศละลาดมีสถานะเป็นกษัตริย์ ซึ่งเป็นการสร้างความหมายของเจ้านครรัฐ โดยกำหนดให้เป็นผู้มียศศักดิ์ว่าเป็นหน่อเนื้อพระพุทธเจ้า มีความสอดคล้องกับตำนานพุทธประวัติที่เจ้าชายสิทธัตถะมีเชื้อกษัตริย์ การดำรงสถานะเช่นนี้เป็นการยืนยันสถานะความเป็นเจ้า และอุดมคติแบบดั้งเดิมถือกันว่าเจ้าเป็นผู้มีบุญญาธิการมากกว่าหรือเหนือกว่าคนทั่วไป ประชาชนควรให้ความเคารพนับถือยำเกรงเจียมตัว ไม่ทำตนเสมอเชื้อชาติของผู้ดีที่สูงศักดิ์ที่เป็นเชื้อกษัตริย์ ส่วนกมุพันนั้นเป็นเชื้อชาติที่ต่ำต้อยน้อยกว่าเป็นเชื้อชาติ พวกผีพวกมาร บุญยังมีน้อย ถือว่าเป็นคนละชนชั้นหรือชาติกำเนิดแตกต่างกันซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นสภาพสังคมลาวในช่วงปี 1893-1973 (พวง พมมะสอน, 2518: 28-107) ยังเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ มีเจ้าชีวิตปกครองและเป็นชนชั้นปกครองที่มีอำนาจมีศถาบรรดาศักดิ์สูงส่งที่สืบเชื้อสายมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือเชื้อสายมาจากฟ้าแผ่นดิน ในความเชื่อแบบลาวดั้งเดิมถือกันว่า กษัตริย์เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากฟ้าแผ่นดิน การกำหนดให้ฟ้ามีอำนาจในการจัดสรรคนเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมและสังคมที่เชื่ออำนาจของแผ่นดินเป็นใหญ่ ลักษณะเช่นนี้เองสะท้อนให้เห็นความเป็นชนชั้นที่ปฏิสัมพันธ์กันในตัวบท และตัวบทสะท้อนให้เห็นว่าวรรณคดีมรดกเรื่องดังกล่าวมีปฏิสัมพันธ์และนำเสนอภาพของชนชั้นได้ชัดเจน ทั้งยังได้นำเสนอตัวละครสินไซ ฝ่ายพญาสุคราฐเป็นฝ่ายเจ้ามีอำนาจและสถานะเหนือกลุ่มตัวละครอื่น ดังความดังนี้

ทั้งกมุพัน

หม่มมารฟังพร้อม

อันนี้ บุญยังมีน้อย

หินชนชาติชั่ว มารเฮย

ตัวหาก เชื่อเหมือนอดหมา

นามน้อยแคไฟ

เพิ่นนั้น เป็นตั้งแนวนามเชื่อ

ขุนยอมมือม่วง มานเฮย

อย่าได้ บังเบียดผู้

บุญกว้างปตี แท้ตาย

(พระสุนทระวิ กมพะพัน, 2560: 25)

เมื่อพิจารณาความข้างต้น จะพบว่ากวีได้สร้างความเป็นอื่น กล่าวคือมีสถานะต่ำต่อยกกว่าให้กับพญายักษ์กุมพัน อีกทั้งยังมีการกล่าวว่พญายักษ์ดังกล่าวมีสถานะต่ำต่อยกกว่า เป็นชนชาติที่มีสถานะต่ำกว่าสินไซและฝ่ายพระยากุดเสลาต ลักษณะเช่นนี้เป็นการสื่อให้เป็นปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นผ่านตัวละครฝ่ายสินไซและตัวละครปฏิบัติให้มีสถานะเป็นไพร่สามัญและมีความต่ำต่อยกกว่าการสร้างความเป็นอื่นดังกล่าว มีการสื่อความให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองที่มักต้องเป็นผู้มีสถานะต่ำต่อยกกว่า มุมมองเช่นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางชนชั้นและการทำให้ตัวละครร้ายเป็นอื่น การทำให้เป็นอื่นเช่นนี้ อาจสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ด้านสัมพันธ์ทางชนชั้นในวรรณคดีมรดกสินไซและทำให้ทราบว่า สินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีที่ใช้อ่านฟังและเทศน์กันทั่วไปเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏภูมิติทางชนชั้นและปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นของตัวละครอีกด้วย

นอกจากนี้ความร่ำรวยยังบ่งบอกสถานะของคนชนชั้นปกครองเห็นได้จากพระยากุดเสลาตเป็นผู้มีชื่อเสียงเรื่องนามไปไกล มีนครรัฐปกครอง มีพระราชวังที่ใหญ่โตโอ้อ่า การก่อสร้างบ้านเมืองมีข้อฟ้าประดับไปด้วยทองคำ แก้วเพชรพลอย การแต่งกายด้วยผ้าแพรที่มีค่าราคาสูงประดับด้วยเครื่องประดับจำนวนมากและมีบริวารบ่าวไพร่ไว้คอยรับใช้เป็นจำนวนมาก ดังความต่อไปนี้

พู่เบต	สร้างท่อนท้าว	กุดเสลาตนามกษัตริย์
	ปาเกียรดินับ	นอกเชียงเชิงอ้าง
บันแต่	บุลิล้า	นครคนใดเปียบ
	โรงใหญ่กว้าง	ออละทิม ผ่านเชียง
	ประดับข้อฟ้า	มุกมอดดาวคำ
	มุงทองแดง	หล่อตันตางฟ้า
	บริวารหน้า	ในปางนับหมื่น
	ประดับเคื่องร้อย	ตะเกิงแก้วอมผิว

(สิลา วีระวงส์, 1967: 13)

กวีได้เปรียบกษัตริย์เป็นไปไม้ซึ่งอยู่สวน ยอดเป็นส่วนที่สูงสุดของกิ่งไม้ หมายถึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองหรือชนชั้นสูง เปรียบกิ่งไม้เป็นขุนนางเป็นอำมาตย์เล็ก ที่บ่งบอกถึงการมีอำนาจน้อยกว่ากษัตริย์ และเปรียบหมูสัตว์เป็นประชาชนที่อยู่ใต้การปกครอง แสดงให้เห็นว่าสภาพการปกครองนั้นทุกฝ่ายทุกชนชั้นจะต้องร่วมมือกัน คือกษัตริย์ต้องอาศัยขุนนางที่เป็นชนชั้น

ลดหลั่นลงมาปฏิบัติราชการปกครองจึงเป็นไปอย่างราบรื่นเป็นผลให้เกิดเกียรติคุณของกษัตริย์ยิ่งใหญ่มากขึ้น ดังความต่อไปนี้

ฝูงหนึ่ง	อำมาตย์น้อย	เอาแอบตางตา
ปูนตั้ง	เป็นสาขา	ง่างามระวิงไว้
	องค์กษัตริย์ไท่	เป็นจอมยั้งยอด
	ระดูแผ่พัง	ฝนลั่นลุ่มเทิง
	รดแผ่เท้า	ตะหลบทั่วดินแดน
	พืงคณาสัตว์	ชอบขุนชมเฮ้า
	ลือโลกล้าน	อินบ่อนเป็นกษัตริย์

(สีลา วีระวงส์, 1967: 13)

จากข้อความข้างต้น ส่อให้เห็นมิติทางสังคมระดับชนชั้นสูงกับชนชั้นล่าง ไม่ได้ตัดขาดหรือแยกออกชนชั้นล่างแบบต่างคนต่างอยู่หากแต่มีลักษณะอยู่รวมกันปฏิบัติร่วมกันอย่างโอบอ้อมอารี อาศัยเกื้อกูลกันและกัน การสร้างบ้านเมืองนั้นแบ่งแยกชัดเจนแบบต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างทำหน้าที่ หากแต่มีลักษณะประนีประนอมมากกว่าที่จะมองผู้ที่ย่อยกว่าไร้ค่า สอดคล้องกับคำอธิบายของ อธิคม รัตพิณน์ (2551: 45) ว่าพวกผู้ดีมองเห็นชีวิตในมิติของการจัดคนไว้ในตำแหน่งต่างๆ ตามลำดับชั้นและอำนาจที่แตกต่างกัน ในขณะที่ชาวบ้านมองชีวิตในรูปแบบของการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค ไม่นิยมความอภิสิทธิ์แต่นิยมการแลกเปลี่ยนอย่างเป็นธรรม ไม่เน้นความโอ้อวดแต่เน้นการอยู่อย่างพอเพียง และจากบทกลอนได้ชี้ให้เห็นว่าการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันจนกลายมาเป็นคำสอนเป็นแนวปฏิบัติกันมาในสังคมลาว คือให้มองเห็นความสำคัญของคนที่ต่ำต้อยด้วยค่าของคน

ชนชั้นกลาง

คำว่า “ชนชั้นกลาง” เป็นคำที่ตรงกับคำว่า ชนชั้นบรูซัวร์ส์ ชนชั้นกระฎุมพี ชนชั้นผู้มั่งมี 3 คำเป็นคำที่ใช้เรียกชนชั้นกลางหรือชนชั้นนายทุนอย่างกว้างขวาง ที่แปลมาจากคำว่า Bourgeoisie เดิมคำนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส หมายถึงเสรีชน (Freeman) ที่อยู่ในเมืองซึ่งมีฐานะทางการเมืองและสังคมอยู่ระหว่างพวกผู้ที่ย่อยกว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 39) คำว่า Bourgeois มีความเป็นมาค่อนข้างซับซ้อน คำนี้มาจากภาษาละติน “Burgus” และภาษาเยอรมัน burg หมายถึงที่มีป้อมปราการป้องกันแต่หมายถึงพลเมือง (Citizen) ในฝรั่งเศสยุคกลาง คือผู้คนที่ไม่ใช่ “ชาวนา” (Peasant) หรือ “ผู้ดี” (Noble) (ทองสุก เกตุโรจน์ และ สายพิณ ศุภุทธมงคล (ผู้แปล), 2554: 25) คำว่า “กระฎุมพีหรือชนชั้นกลาง” มีความหมายใกล้เคียงกับคำที่ใช้แบ่งคนตามคัมภีร์พระเวท

(ยชฺรเวท+สามเวท) ในอินเดียบโบราณ คือ “วรรณะไวศยะ หรือ แพศย์” ซึ่งเป็นวรรณะสำคัญ วรรณะหนึ่งในอินเดียนที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพาณิชย์กรรมหรือค้าขาย เกษตรกรรมและศิลปหัตถกรรม (สุนทร ฌ รังสี, 2530: 23) ดังนั้นจึงทำให้ทราบได้ว่า คำว่า “ชนชั้นกลาง” (Bourgeoisie) ดังกล่าวนี้นี้เป็นคำที่ใช้นิยามหรือหมายความถึงคนที่ไม่ใช่ชนชั้นสูงหรือผู้ดี ทั้งยังไม่ได้หมายถึงชวานาหรือชนชั้นกรรมาชีพผู้ขายแรงงานหากแต่หมายถึงชนชั้นที่อยู่ระหว่างชนชั้นทั้งสองกลุ่มและมักเรียกว่า “ชนชั้นกลาง ชนชั้นกรรมาชีพ หรือชนชั้นผู้มั่งมี” ดังนั้นในงานวิจัยนี้จะใช้คำ “ชนชั้นกลาง” ในความหมายที่สื่อถึงพ่อค้าพาณิชย์และผู้ประกอบการค้าขาย จากข้อมูลในตวับทสินไซปรากฏมีตัวละครที่เป็นพ่อค้าและผู้ประกอบการค้าขายทางสำเภา ดังความต่อไปนี้

	มีคำเท้า	ขุนเงินช้อยขึ้น
สุค้อย	หว่ายน้า	มาพีฮอดดี แดลิว
เมื่อนั้น	สะพังพร้อม	ชาวพ่อเพตา
	ทูนเทโวประดับ	กล่าวยังยำถ้อย
	เถิงที่ผาพวงขึ้น	หินกองแก้งใหญ่
	เห็นสะไบปิ่นช้อง	แขวนไว้สากลี
	ควรค่าล้าน	ช้อยชัวค่าชาว
	เหมือนดังตกแต่	ในนครบน เป่ามีเมืองนี้
ฝูงข้า	ฮอมความเมี้ยน	มาถวายถวิลชอบ จริงแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 2011: 111-112)

ความข้างต้นสื่อให้เห็นว่า การค้าสำเภาเป็นภาพแสดงชนชั้นกลาง กล่าวคือ การค้าสำเภาดังกล่าวนั้นในตัวบทสะท้อนให้เห็นเป็นสถานะของชนชั้นกลาง สินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชนชั้นกลางในลุ่มน้ำโขง กล่าวคือ การค้าสำเภาทางเรือเป็นภาพตัวแทนทางชนชั้นกลางที่สำคัญ ดังจะพบว่า ในตำนานเมืองเวียงจันทน์ได้ปรากฏมิติดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าชนชั้นกลางได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาว ทั้งในแง่ของวรรณคดีและตำนานบ้านเมือง ดังจะพบว่าเพตาเป็นพ่อค้าสำเภาที่เป็นคนจีน ได้เดินทางมาทางน้ำด้วยเรือสำเภาพอมมาถึงผาพวงที่มีแก่งขวางกั้นที่หินก้อนใหญ่ เห็นสิ่งของที่มีหลากสิ่งดงามแปลกตาในนั้นมีผ้าสไบ ปิ่นเกล้า และกำไลแขวนอยู่เห็นว่าเป็นของที่มีค่าราคาแพงมหาศาลเหมือนกับเครื่องของเทวดา ในเมืองไม่มีจึงได้พร้อมกันนำมถวายพญา จากข้อมูลข้างต้น สื่อให้เห็นว่าการค้าทางสำเภาแบบพาณิชย์เป็นวัฒนธรรมสำคัญที่เป็นอาชีพของชาวจีนที่เป็นตัวแทนให้แก่ชนชั้นกลาง ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับ ท้าวจันทะพานิดที่เป็นพ่อค้าในการเดินเรือประกอบอาชีพค้าขายอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ได้ลงไปค้าขายที่หลวงพระบาง ในขณะที่เดินทาง

ไปตาม ลำแม่น้ำโขงใกล้จะถึงหลวงพระบาง (เมืองเชียงตุงเชียงทอง) ก็พบทองเป็นจำนวนมากในแม่น้ำโขงจันทพานิช ก็นำเอาทองเหล่านั้นมาสร้างบ้านแปงเมืองหลวงพระบาง จนเกิดเป็นผู้มีคุณงามดีที่ประชาชนยอมรับนับถือในการนำความร่ำรวยมั่งมีมาให้แก่บ้านเมืองจึงยกขึ้นให้เป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองหลวงพระบาง (ทองสา ปันยาสิต, 2013: 31-32) เห็นว่าจันทพานิชที่เป็นพ่อค้าถือว่าเป็นคนชนชั้นกลางเป็นผู้สำรวจในการเดินทางและนำความมั่งคั่งมาให้แก่ประชาชน และเรือสำเภานั้นในจินตนาการ น่าจะเป็นการสื่อความหมายที่เป็นพาหนะในการติดต่อสื่อสาร ในการนำสิ่งของข่าวสารมาให้แก่นางสุมณฑา เพื่อเป็นการประกาศว่าสินไซยังมีชีวิตอยู่ เพื่อที่จะได้นำสินไซกลับมาปกครองบ้านเมือง เห็นว่าชนชั้นกลางเป็นชนชั้นที่มีความสำคัญไม่น้อย ที่สามารถนำความร่ำรวยมั่งมีและเป็นผู้นำสื่อข่าวคราวต่างๆ มาให้แก่ผู้คน ดังความต่อไปนี้

หลายภาษา	ต่างเชียงชาวค้ำ
ทุกทวย ใต้ลุ่มฟ้า	โหมหันสู่เชียง
เข็ญนครท้าว	จำปาปูนปะเทศ
อยู่กะเสริมสุข	ชู่เมืองมาเต้า
สะเพาเทียวเท้า	แดนผีฟ้าต่อ
แม่ม่านห่อ	หลายเชื้อสำแขง

(สิลา วีระวงส์, 2009: 41)

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เข้าใจได้ว่าเมืองจำปาเป็นเมืองที่มีชาวต่างชาติหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์เช่น ฮ่อ คือม่านหรือชาวคาเซียว กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามดอยต่างๆ เมืองก็มารวมกันอยู่ที่เมืองจำปาทั้งหมด บรรดาเมืองต่างๆ ที่มานั้น ล้วนแต่เป็นพ่อค้าชาวเขาเพื่อทำการค้าขายมาแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าอยู่ที่นั่นเป็นจำนวนมาก จากข้อความข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเมืองจำปานั้นเป็นเมืองเศรษฐกิจที่ร่ำรวยกว่าเมืองเป็งจาล ดังความต่อไปนี้

กามะทา ทง	แท่นทองเป็นเจ้า
สะเพาเทียวเถิง	คู้เมืองมาเต้า
มีทัง เศรษฐีพร้อม	พราหมณา กระจดุมพี
ผาสาดตั้ง	สามฮ้อรอบเวียง
ลาดใหญ่กว้าง	คบไขวของชาย
สนสนคน	นอนในเมืองแห่น

(สิลา วีระวงส์, 2009: 33)

บทกลอนนี้ชี้ให้เห็นว่า เมืองจำปาเป็นเมืองที่มีพ่อค้าสำเภาการค้าขายหลายเมืองมารวมตัวกันค้าขายมีคนมากมาย ทั้งในเมืองและนอกเมือง มีตลาดกว้างใหญ่เต็มไปด้วยของขายครบทุกอย่าง มีทั้งพวกเศรษฐี พราหมณ์และกรรมกร ที่เป็นตัวแทนให้แก่ชนชั้นกลางที่ไม่ใช่เจ้านายหรือกรรมาชีพ ชนชั้นกลางที่ถูกนำเสนอสถานะของพ่อค้า เศรษฐีและกรรมกร ข้างต้นเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมลาว ซึ่งในสมัยลาวล้านช้างในช่วงศตวรรษที่ 17 ที่ตรงกับราชการของพระเจ้าสุริยวงศ์ฯ ธรรมิกราช พระองค์ได้แผ่ขยายความศิวิไลของลาวไปทั่วทุกแห่ง จนเป็นที่ต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น คนผิวเหลืองหรือผิวขาวสนใจกับความเจริญรุ่งเรืองของลาว และได้ส่งทูตการค้าและวัฒนธรรมชื่อว่า กวานมนทิบ ไปอินโดนีเซียนำกำปั่นของ ท่านอาแบลต์ดัสสะมาน เพื่อขายงาช้าง คิงและยานกับเครื่อง ใหมเงินใหม่ค่า และในปี 1641-1642 ได้มีพ่อค้าชื่อว่า ท่านวันวุสตบ (Vanwusthoff) คนฮอลแลนด์และ คุณพ่อซังมารีเลรีอา (J.M.Leria) คนบอกตุยการ (นักบวช) ก็อยู่เวียงจันทน์และหลวงพระบางเป็นเวลา 6 ปี และต่อมา ท่านเดมารินี (De Marini) คนอิตาลีก็มาเยี่ยมเยือนล้านช้างเป็นเวลา 4 ปี และเจ้าสุริยวงศ์ฯ ยังผูกสัมพันธ์มิตรกับสยามในปี 1670 และยังได้เซ็นสัญญาแบ่งดินแดนกับเวียดนามโดยยึดเอาแม่น้ำคำเป็นเส้นพรมแดนธรรมชาติกับสายภูแดนแก้ว “เรือนโตมีเสา เปาแคน แห่นเข้าเหนียว เคี้ยวปาแตกแมนลาว...เรือนโตจุดดิน กินด้วยไม้ทุ นุ่งสังล่วน หัวขอแดนแก้ว” (พิบูลย์ ผลผาสุข, ม.ป.ป.: 18) สอดคล้องกับ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2529: 123) ให้ข้อสันนิษฐานไว้ว่า สังสันไซแตงขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศ์ฯ ธรรมิกราชโดยสมมุติฐานแนวนี้พิจารณาจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในเรื่องสังสันไซกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ลาว สมัยพระเจ้าสุริยวงศ์ฯธรรมิกราชเช่น ฉากในเรื่องสังสันไซ คือ ฉากของนครเป็งจาลและนครจำปา ที่มีบรรยากาศคล้ายนครเวียงจันทน์ ยุคที่มีความรุ่งเรืองทางศาสนาและเศรษฐกิจในสมัยพระเจ้าสุริยวงศ์ฯธรรมิกราช และเวียงจันทน์สมัยนั้นเป็นเมืองท่าค้าขายทางเรือ ชาวต่างชาติต่างภาษามาค้าขายมีตลาดใหญ่ ผู้คนซื้อขายกันคึกคัก มีพระราชวงศ์ใหญ่โตตั้งอยู่กลางเมือง มีวัดวาอารามงดงาม มีพระสงฆ์รอบรู้พระไตรปิฎก

ชนชั้นล่าง

คำว่าชนชั้นล่างในหัวข้อนี้ กำหนดสถานะความเป็นอยู่ที่แสดงความยากจนสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ไม่มีที่อยู่อาศัยต้องออกไปอยู่ในป่า หรือความทุกข์ยากลำบากของชีวิตเป็นหลัก ไม่อธิบายถึงสถานะของตัวละครที่เป็นชนชั้นผู้ปกครองหรือกษัตริย์ ทั้งไม่ใช่ชนชั้นกลางหรือพ่อค้า เป็นต้น ดังนั้นคำว่าชนชั้นล่างจึงสื่อถึงตัวละครสามัญชนหรือประชาชนหรือสื่อถึงสภาพตัวละครที่มีความยากจน การถูกทิ้งให้ลำบาก สถานะของ ชนชั้นล่างดังกล่าวมีความน่าสนใจในแง่ของการเชื่อมโยงถึงการกำหนดคุณธรรม ดังความต่อไปนี้

กำเนิดแท้	ทุกยิ่งหญิงชาย
ในโลกา	ไปปูนพอเพียง
ก็หาก ประสงค์สามแก้ว	กุมมารเพียรขนาด
เต็มลูกไม้	ประดาตำวอขวาง
ค้นค่าแล้ว	ทรงรั่มราวผา
เดือนดาวตาง	ตั้งยามเยื้องไต้

(สิลา วีระวงส์, 2009: 33)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความลำบากของตัวละครที่เป็นชนชั้นล่างมักปรากฏผ่านความขาดแคลนปัจจัย 4 บางอย่าง (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้อาจอธิบายได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิต ส่วนหนึ่งเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงภาพของชนมีฐานะหรือมียศศักดิ์ เช่น เสื้อผ้าและที่อยู่อาศัย ปรากฏสัญลักษณ์ของความมั่งมีและความยากจน เช่น ถ้าใส่เสื้อผ้ามี่ราคา อาศัยอยู่ในบ้านเรือนหลังใหญ่ ย่อมแสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของความมั่งมีหรือสถานะของชนชั้นกลาง ตรงกันข้ามถ้าไม่มีบ้านอยู่ ไม่มีอาหารกินเพียงพอ เทียบหากเก็บกินของเศษเหลือจากสัตว์ป่า ก็อาจเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นชนชั้นล่าง ดังปรากฏว่ามีตัวละครนางลุน นางจันทา สินไซ สีโหและสังข์ทอง ประสบกับภาวะดังกล่าวนี้ ดังนั้นความขาดแคลนอาหาร อาจทำให้มีปมทางวรรณกรรมและส่งผลให้ตัวละครถูกขับไล่ไป เช่น นางจันทาและนางลุน ถูกกล่าวหาว่าคลอดลูกออกมาเป็นสัตว์ที่แปลกประหลาด อาจนำภัยอันตรายมาสู่บ้านเมืองโดยการทำโทษด้วยการขับไล่หนีออกจากบ้านเมืองและมีการลงโทษด้วยการถูกปลดตำแหน่ง จากที่เคยเป็นคนที่อยู่ในฐานะชนชั้นสูงก็ลดลงมาเป็นคนที่อยู่ในฐานะคนชนชั้นต่ำหรือชนชั้นล่าง ดังที่สินไซกล่าวกับพ่อของตนเองว่า

กำเนิดแท้	แดนภาคภูมิ เมื่อใด
มารดาหอม	มานมันตางเข้า
ท่อก่อเคยอยู่ด้าว	แดนรุ่งราวเขา พ่อเอย
วันคืนเหมือน	ปมีเมืองบ้าน
ท่อก่หากกรรมสุดด้วย	ดอมสองป่าแม่
ทุกข์บ่มัว	เวียนเว้าฮ้างหลัง

(สิลา วีระวงส์, 2011: 137)

วันคืนหม่อม	มีคะนาคือเพื่อน พ่อเอ๋ย
แม่หากเลื้มลูกไม้	มาป้อนใหญ่ตาย เจ้าเอ๋ย
ที่จัก เพ็งรำรู้	โดยประโยชน์มหาคุณ กิติ
ก็บ่มีคนเคย	แอบตนเต็นต้าน

(สิลา วีระวงส์, 2011: 139)

จากข้อความดังกล่าวสะท้อนว่า สิ้นไซมีชาติกำเนิดมาจากเชื้อกษัตริย์ แต่พอเกิดมา ลืมตาได้ก็อาศัยอยู่ดินแดนป่าเขาเห็นแค่ภูผาป่าดง ไม่ได้อยู่บ้านเมืองเหมือนคนอื่น ทุกวันคืนมีแค่เอา สัตว์ป่าเป็นเพื่อน แม่กับป่าหาเก็บผลไม้มาให้กินพอประทังอยู่ไปวันๆ สังเกตได้ว่าในบริบทสังคมลาว ในอดีตเป็นประเทศที่อยู่ในช่วงการพัฒนาและมีสัญลักษณ์ความยากจนและความล้าหลังกดทับไว้ ดังนั้น อาหารจึงน่าจะมีความสำคัญสำหรับผู้คนลาวในอดีต อีกทั้งสิ้นไซไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีผู้สอน สั่งให้เรียนรู้คัดกรองที่เป็นคุณประโยชน์ต่อบ้านเมือง และไม่มีความรู้ในด้านการปกครองบ้านเมือง กล่าวว่าจะทำให้บ้านเมืองเสื่อมเสีย หากพิจารณาในแง่ของมิติวัฒนธรรมน่าจะเข้าใจว่าผู้คนในลาวล้านช้างไม่ได้กำหนดคุณสมบัติหรือผูกขาดการเป็นคนดี หรือความดีที่สถานะทางสังคมที่มีชนชั้นคือมีชาติกำเนิดดีเท่านั้น ปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้น ยังสื่อให้เห็นในแง่มุมทางประวัติศาสตร์ลาวอีกด้วย ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

5.1.2 ชนชั้นผู้นำเสนอตัวบวชบรรณคดีเรื่องสิ้นไซ

ภายหลังจากประเทศได้รับการประกาศเอกราช ในปี 1975 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นรัฐเดียวที่มีการปกครอง ตามรัฐธรรมนูญ อำนาจโดยประชาชนบรรดาเผ่าต่างๆ และชนชั้นในสังคม ได้แก่ กรรมกร เกษตรกรและปัญญาชน ได้รับการปฏิบัติและรับรองทางกฎหมาย ภายใต้ระบอบการเมือง ซึ่งมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นองค์การนำและมีอำนาจสูงสุดแบบ ” ประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ การแบ่งชั้นคุ้มครองได้อิทธิพลมาจากการจัดโครงสร้างพรรคคอมมิวนิสต์ โซเวียต ที่มีอำนาจเด็ดขาดและผูกขาดโดยศูนย์กลางของพรรค มีหน้าที่กำหนดและสั่งการนโยบายให้แก่ทุก ชนชั้นในสังคม โดยมีองค์การย่อยอื่นๆ ของพรรคเป็นเสมือนกลไกที่ดำเนินการให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน (จิระประภา อัครบวร, ม.ป.ป.: 61) การปกครอง หมายถึงการที่คนกลุ่มหนึ่งได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้จัดระเบียบให้กับสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุขทั้งทางกายและจิตใจ สังคมใดก็ตาม ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยฝ่ายปกครองและฝ่ายที่ถูกปกครอง ก็คือประชาชน การปกครองในลาว ประกอบมีองค์การบริหาร ประกอบด้วย 3 ลำดับชั้น คือ ประธานประเทศ รัฐบาล และองค์การปกครองท้องถิ่น (พิม อินคำแสง, 2016: 46) ในนั้น ระบบราชการของสปป.ลาว ได้แบ่งประเภทข้าราชการ ออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ข้าราชการระดับ 1 และ 2 จัดเป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไป ข้าราชการระดับ 3 และ 4 จัดเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีความเชี่ยวชาญ ข้าราชการระดับ 5 จัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ระดับผู้บริหาร/หัวหน้างาน และ ข้าราชการระดับ 6 จัดเป็นผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาล เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ หรือเป็นที่ปรึกษาอาวุโส (จิรประภา อัครบวร, ม.ป.ป.: 61) จากระบบราชการทั้ง 6 ระดับถือว่า ข้าราชการระดับ 5 และ 6 เป็นชนชั้นผู้ปกครอง

การที่นักปกครองจะปกครองผู้คนจำนวนมากนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำโดยง่าย ผู้ปกครองต้องเสนอทัศนะและวางแผนคิดค้นหาแนวทางต่าง ๆ นานา เพื่อนำมาพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ในนั้น เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้ปกครองแลเห็นความสำคัญในการสร้างพัฒนา ก็คือ ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและวรรณคดี เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมและวรรณคดีได้นำพาการพัฒนาในด้านอื่นๆ และเพื่อไม่ให้หลงลืมรากเหง้าของความเป็นชนชาติลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมทางด้านวรรณคดี โดยเฉพาะวรรณคดีเรื่อง “สินไซ” ในฐานะเป็นวรรณคดีมรดกและเป็นวรรณคดีเอกของชาติลาว โดยมีกฎหมายรองรับว่าเป็นวรรณคดีที่ยอดเยี่ยมของลาว อาณาจักรล้านช้าง โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และได้นำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศของลาว ซึ่งเน้นให้ประชาชนเกิดสำนึกรักหวงแหนและความภาคภูมิใจในความเป็น ชนชาติลาว หวงแหนในวัฒนธรรมอันเก่าแก่และยาวนาน ไม่หลงลืมรากเหง้าของตนเองซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชนหนุ่มสาว เป็นกำลังหลักและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคต และเพื่อให้พวกเขาได้มีต้นแบบในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงได้มีการออกกฎหมายรองรับเอาวรรณคดีเรื่องสินไซ ขึ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณคดีของชาติ และเป็นสมบัติมิ่งเมืองที่มีความหมาย มีความสำคัญเป็นอย่างมากกับประชาชนทั้งประเทศ เพราะวรรณคดีเรื่องสินไซมีคุณค่าและความสำคัญในการเชื่อมต่อแนวคิดเรื่องศิลปวัฒนธรรม การเคารพนับถือ จารีต ประเพณี เชื่อมสังคมให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการพัฒนามีการนำเอาสิ่งดีงามในอดีตกลับมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน โดยการนำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมากล่าวอ้างหรือยกระดับให้มีความสำคัญในฐานะสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เกาะเกี่ยวความเป็นชาติเข้าด้วยกันทั้งชุมชนเมือง ท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการสร้างให้วรรณคดีเรื่องสินไซเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นแบบอย่างและระเบียบทางสังคมอันดีงามที่สมควรประพฤติปฏิบัติ ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคกี่สมัย สิ่งดีงามก็ยังคงแฝงอยู่ในวรรณคดีเรื่องสินไซ สามารถชักนำความคิดและวิถีปฏิบัติของคนในชาติได้อยู่เรื่อยไปจนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายด้านต่าง ๆ จากข้อมูลการศึกษาทำให้เห็นชนชั้นปกครอง ที่เป็นกลุ่มเจ้านาย ได้แก่ผู้นำนาพรครรัฐ หัวหน้ากระทรวง หัวหน้ากรม หัวหน้าแผนกได้หยิบยกวรรณคดีเรื่องสินไซไปปรับใช้ ดังนี้

5.1.2.1 เจ้านาย

1) ผู้นำไกสอน พมวิหาน

ท่านประธานไกสอน พมวิหาน เป็นวีรบุรุษ เป็นประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเป็นผู้นำของพรรครัฐที่มีอำนาจสูงสุดและเป็นเจ้านายที่สร้างคุณงามความดีในฐานะผู้ปกครองระดับประเทศ ได้ยกสินไซขึ้นเป็นคำขวัญสำหรับองค์กรชาวหนุ่ม (เยาวชนลาว) ผู้นำประเทศที่ยึดถือเรื่องสินไซเป็นอย่างดีงามในการประพุดิตน โดยที่ท่านไกสอนเองยังได้ยึดถือเรื่องสินไซเป็นแบบอย่างดีงามนำเอาคุณสมบัติของสินไซที่แฝงไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ ความอดทน ความกตัญญูรู้คุณ ทำงานไม่เรียกร้องค่าตอบแทนและมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหา เป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีคุณค่าตลอดทั้งเรื่องมาสั่งสอนชาวหนุ่มลาวโดยกล่าวเป็นคติพจน์ไว้สั่งสอนว่า “ชาวหนุ่มลาวจงกลายเป็นนกกินทรีที่ไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแรง และจงกลายเป็นสินไซของยุค” (1991: 164) ประเด็นดังกล่าวน่าจะถือเป็นบทบาทสำคัญมิติหนึ่งของเรื่องสินไซลาว โดยแสดงออกผ่านผู้นำแห่งรัฐและผู้นำแห่งรัฐเองได้นำเอาแบบอย่างพฤติกรรมตัวละครเอกมาประพุดิตปฏิบัติเป็นตัวอย่าง เมื่อเป็นเช่นนี้วรรณคดีสินไซอาจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น เป็นวรรณคดีที่มีบทบาทต่อการสร้างชาติ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ชายสมุด จำปาอุทุม ที่มองว่าวรรณคดีสินไซมีแนวทางการสอนคนให้รู้จักความกตัญญู รู้จักบุญคุณคน และเป็นวรรณคดีที่ตอบสนองต่อการรักษาความเป็นธรรมของสังคม คุณธรรมเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เข้าไปอยู่จิตใจโดยอัตโนมัติ ถ้าจะกล่าวแบบขี้ขลาดก็น่าจะถือได้ว่าวรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีสอนคนให้เป็นคนดีและเป็นแบบอย่างของคนดี ความดี และคนดีนั้นย่อมเป็นที่ต้องการของสังคม (ชายสมุด จำปาอุทุม, 2557: 129) ประเด็นดังกล่าวเห็นว่า วรรณคดีสินไซมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้นำแห่งรัฐและมีผลต่อการประสานวรรณคดีให้เข้ากับสังคม ที่อาจสะท้อนให้เห็นบทบาทของวรรณคดีในระบบการปกครองและอาจเป็นวรรณคดีที่สะท้อนปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับนโยบายของผู้นำ ผู้นำแห่งรัฐลาวได้นำภาพสะท้อนใน สินไซมาปรับใช้ในระบบการปกครอง ลักษณะดังกล่าว น่าจะสื่อให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีเอกเรื่องสำคัญต่อนโยบายของผู้นำแห่งรัฐลาว ซึ่งแง่มุมที่น่าเชื่อได้ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับนโยบายของผู้นำประเทศ ยกขึ้นเป็นวาทกรรมปลุกระดมเยาวชนให้เกิดความรักชาติ

2) หัวหน้าพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และรัฐบาล

พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลได้มีการสร้างอนุสาวรีย์และพิพิธภัณฑสถานไกสอน พมวิหาน เป็นสถานที่จัดแสดงชีวประวัติและการเป็นประมุขของท่านไกสอน พมวิหาร เป็นที่เคารพนับถือและศรัทธาของประชาชนลาว ในการกอบกู้เอกราชจากจักรพรรดิ พิพิธภัณฑสถานได้เปิดทำการเมื่อปี พ.ศ. 2538 เพื่อฉลองการมีพระชนมายุครบ 75 ปี ช่างในของพิพิธภัณฑสถานมีการจัดแสดงสิ่งของ และเอกสารประกอบในสมัยการปฏิวัติชาติ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับท่านไกสอน พมวิหาน

และผู้นำคนอื่นๆ ที่ช่วยกันสร้างและกอบกู้เอกราช เพื่อเป็นการสร้างความทรงจำและสร้างสถานะให้ท่านโกสอน พมวิหาร เป็นวีรบุรุษของชาติ เพื่อรักษาเอกภาพภายในรัฐ สปป.ลาว ส่วนข้างนอกโดยเฉพาะที่เป็นประตูทางเข้าทั้งหมดมี 4 ด้าน คือ ด้านหน้าด้านหลังและด้านข้างทั้งสองด้าน ได้แกะสลักประตูด้วยการหิบบยกเอารูปวรรณคดีเรื่องสินไซ เพื่อเป็นการเชิดชูที่ท่านประธานโกสอน พมวิหารเป็นผู้ที่รักวัฒนธรรมทางด้านวรรณคดีโดยเฉพาะ วรรณคดีเรื่องสินไซที่ท่านได้นำเอามาปรับใช้เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอนคนลาว แสดงให้เห็นว่าพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลนอกจากยกย่องท่านโกสอน เป็นวีรบุรุษในการกอบกู้ประเทศชาติก็คือนักการเมืองการปกครองแล้ว ท่านยังเป็นนักดนตรีสามารถจักเป่าแคนพ้อนรำ และเป็นนักวรรณคดีที่รู้จักหิบบยกเอาเรื่องสินไซมาให้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

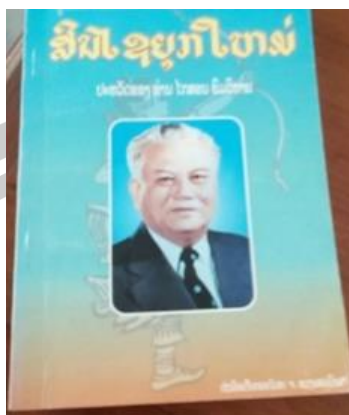

ภาพประกอบที่ 49 ภาพแกะสลัก บานประตูที่หอพิพิธภัณฑสถานโกสอน พมวิหาร

นอกจากพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลได้สร้างพิพิธภัณฑสถานโดยเลือกใช้วรรณคดีเรื่องสินไซแกะสลักใส่ประตูแล้ว ยังได้แนะนำให้ ท่านจันทอน เทียงเทบวงสา เป็นนักประพันธ์อาวุโสปฏิวัติ ผู้มีชื่อเสียงของวงการนักเขียนลาว ให้แต่งประวัติของท่านโกสอน พมวิหาร ด้วยบทกวี เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีผู้แต่งประวัติท่านโกสอน พมวิหาร เป็นคำร้อยแก้วสำเร็จแล้วมีหลายเล่มแต่เป็นบทกวียังไม่มีคนทำ ท่านจึงได้แต่งบทกวีสินไซยุคใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นการส่งเสริมวรรณคดีของลาว โดยเฉพาะวงการในการขีดเขียนแต่งเป็นบทกวีที่มีรากเหง้ามาจากวรรณคดีเรื่องสินไซที่ว่า “มนต์เสน่ห์ที่เป็นแรงดึงดูดให้ผู้อ่านหลงใหลในความงาม ความสนุกสนานของสินไซ เกิดจากโครงสร้างของเรื่อง เนื้อเรื่องศิลปะการประพันธ์ เหตุผล ศีลธรรม ความคิดกลั่นกรองละเอียดลึกซึ้งถี่ถ้วน ภาษาทวิลาภกลอนแบบอักษรสังวาส การเว้นวรรคตอน สัมผัสในสัมผัสนอกที่สอดแทรกกลมกลืนกัน พร้อมทั้งจังหวะทำนองตามหลักการเรื่องเสียงเอกเสียงโทอย่างเคร่งครัด ทุกศัพท์สำนวน

ล้วนแต่มีความหมายสมบูรณ์ กระจ่างแจ้ง ชัดเจน เหมาะสมกับการถูกหล่อหลอมจากบ้ำหล่อทาง ปัญญาระดับชั้นยอด เป็นจุดเริ่มต้นพลังที่ทำให้ความเป็น “เอก” เพื่อสืบสานในการเป็นนักกวีเหมือน ปางคำ ผู้ที่มีฝีมือในการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยมอย่างเรื่องสินไซนั้น กวีคนลาวทุกคนต่างก็ตระหนักและ ยกให้ปู้ปางคำเป็นแม่แบบ ในวงการประพันธ์ของลาว และนี่ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่หัวหน้าพรรครัฐได้ ตระหนักส่งเสริมวงการประพันธ์ทางด้านกวี เพื่อให้กลับมามีความคึกคักและมีการพัฒนาโดยนำเอา วรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการขีดเขียน อีกอย่างจุดประสงค์ ในการแต่งเพื่อเป็นการสดุดีคุณงามความดีของท่านประธานไกสอน พมวิหาน เพื่ออุทิศแด่วันเกิด คอบ รอบ 85 ปี ยืนยันให้เห็นน้ำใจรักชาติอันมั่นคง น้ำใจปู้ชาติที่กล้าแกร่งเข้มแข็ง และความมานะอดทน พากเพียร พยายามอย่างหนักแน่นในงานโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย สะท้อนให้เห็นความจงรักภักดี ความเคารพรัก และพลังแห่งความกตัญญูในหัวใจอันล้ำเลิศของผู้เขียนที่มีต่อท่านประธานไกสอน พม วิหาน

เนื้อหาในเล่มสินไซยุคใหม่นี้ พูดถึงประวัติของท่านประธาน ไกสอน พมวิหาน ที่เป็นวีรบุรุษของชาติลาวกวีได้เอาแบบอย่างและสติปัญญาจากวรรณคดีโบราณมาสร้างผสมใส่ทฤษฎี และแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของพรรค เพื่อปลุกกระตมชาวหนุ่มให้มีใจรักชาติ รักระบอบใหม่ รักความก้าวหน้า รักการศึกษาเพื่อมาพัฒนาสร้างบ้านเมืองให้สมชื่อว่า ชาวหนุ่มคือ สินไซยุคใหม่ (ทองคำอ่อน มะนิสอน) กล่าวว่า สินไซยุคใหม่คือ สัญลักษณ์ของคนที่มีความรู้ความสามารถและมีความกตัญญู (จันทอน เทียววงสา, 2005: คำนำ) อย่างท่านไกสอน พมวิหาน จะเห็นว่าบทกลอนมี เนื้อหาหลักซึ่งทางด้านประวัติศาสตร์และการเมือง ที่ได้สะท้อนให้เห็น วิรกรรมอันล้ำเลิศของพรรค ประชาชนปู้ชาติลาวที่อุทิศชีวิตให้แก่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกของประชาชนลาว จากการ ร้อยเรียงประวัติของท่านไกสอน พมวิหาน และใส่ชื่อบทกลอนว่าสินไซยุคใหม่นั้น เห็นว่ากวีได้สร้าง และสั่งสมประสบการณ์ร่วมกับผู้อ่านเพื่อสร้างให้คนลาวได้รับรู้ โดยนำเอาประวัติความเป็นมาของ วีรบุรุษก็คือประวัติศาสตร์ของพรรคประชาชนปู้ชาติลาวมาผูกมัดเข้ากับชื่อเรื่องและชื่อของตัวละคร สินไซที่คนลาวถือว่าเป็นตัวละครในอุดมคติ เพื่อให้ผูกยึดฝังแน่นในจิตใจของคนลาว ด้วยการ ผสมผสานประสบการณ์ชีวิต ที่เผชิญในอดีตจนถึงปัจจุบันของวีรบุรุษแสดงเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเชื่อ ให้แก่ผู้คนที่ได้รับรู้ทั้งประวัติศาสตร์ การเมืองและประสบการณ์ชีวิตของวีรบุรุษ ด้วยการสร้างความทรงจำผ่าน ตัวละครเอกสินไซ ว่าสินไซยุคใหม่นั้นเปรียบเสมือนประธานไกสอน พมวิหาน ผู้ที่เป็นวีรบุรุษมีคุณงามความดีต่อประเทศชาติยุคใหม่

ภาพประกอบที่ 50 ภาพหน้าปกหนังสือมีท่านโกสอน และสินไซอยู่ในฉากด้านหลัง

อีกอย่างหนึ่ง น่าจะสื่อให้เห็นการผสมผสานของวรรณคดีกับตัวตนและคำสอนของผู้นำแห่งรัฐคือท่านโกสอน พมวิหาน วรรณคดีเรื่องดังกล่าวเป็นชุดข้อมูลที่สำคัญที่แสดงให้เห็นบทบาทของวรรณคดีที่มีผลต่อภาพของความเป็นผู้นำในอุดมคติของชาวลาว ก็คือสินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญที่ปลูกฝังคุณงามความดีของผู้นำด้วยการกระทำตัวเป็นแบบอย่าง เช่นเดียวกับตัวละครเอกสินไซ น่าจะเป็นตัวละครภาพตัวแทนฝ่ายดีมีคุณธรรม ถือเป็นต้นแบบของความดี ดังนั้น ตัวบทสินไซยุคใหม่ของท่านผู้นำโกสอน พมวิหาร ได้รับการนำไปเปรียบผู้นำแห่งรัฐเสมือนท้าวสินไซโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีความสามารถ ฉลาดและเป็นผู้มีคุณธรรม ดังนั้น ตัวบทสินไซยุคใหม่ น่าจะเป็นวรรณคดีเอกที่มีบทบาทในการสร้างความหมายให้ผู้นำในฐานะแบบอย่างที่ดี ลักษณะดังกล่าวน่าจะสอดคล้องกับคำดังกล่าวของ เคน สาลิกา (2552) ที่ว่าสินไซเป็นวรรณคดีของคนลาวทั้งชาติ รู้จักและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานมากที่สุด อาจจะมีมากกว่าลัทธิมาร์กเลนิน แสดงให้เห็นว่าผู้นำลาวเลือกที่จะใช้ศิลปะและวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานของชุมชนดั้งเดิมขึ้นมาปรับเปลี่ยนแทนที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่อย่างประเทศสังคมนิยมอื่นๆ แต่ได้ใช้วรรณกรรมและตัวละครสินไซมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นการเชื่อมโยงฐานวัฒนธรรมเข้าหาหลักการแบบสังคมนิยมนั่นเอง ดังนั้น สินไซน่าจะเป็นวรรณคดีเอกที่มีบทบาทในการสร้างความหมายให้ผู้นำในฐานะแบบอย่างที่ดี ฉะนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มชนชั้นต่างๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูวรรณกรรมสินไซใน สปป.ลาว ในยุคใหม่ อาจล้วนแต่ได้รับแนวคิดมาจากท่านโกสอน พมวิหาน

3) เจ้านายในสมัยอาณาจักร

ท่านหุย อะไฟ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษา, ธรรมการ, สาธารณสุขและโฆษณา ได้นำวรรณคดีเรื่องสินไซไปแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสในบางตอน เนื่องจากในช่วงนี้เป็นช่วงที่ สปป.ลาว

ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส คนลาวส่วนมากต้องเรียนหนังสือเป็นภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากตำราเรียนรายวิชาต่างๆ ก็ต้องเป็นภาษาฝรั่งเศสทั้งหมด เพื่อรักษาวรรณคดีอันมีค่าของลาวไว้ และเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านผู้ฟังทั้งหลาย ท่านหุย อะไฟ จึงได้สั่งให้ สีลา วีระวงศ์ ปวีรตรวรรณคดีเรื่องสินไซขึ้นและเริ่มมีการฟื้นฟูวรรณคดีเรื่องสินไซขึ้นอย่างจริงจังในราวปี พ.ศ. 2477 เมื่อ สีลา วีระวงศ์ ได้ทำการปวีรตรวรรณคดีเรื่องสินไซและได้นำออกมาพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2494 และมีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ คือ สมเด็จพระเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก ได้เห็นความสำคัญของหนังสือคำกลอนเรื่องท้าวสังสินไซฉบับนี้ว่า เป็นวรรณคดีชั้นยอดของลาว ควรจะจัดการตรวจแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วสั่งให้สีลา วีระวงศ์ จัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1969 เป็นเล่มให้ได้มาตรฐานขึ้นไว้ เพื่อให้เป็นสมบัติของชาติลาวสืบไป

4) เจ้าหน้าที่รัฐ

กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นหน่วยงานที่ดูแลงานโฆษณาและนโยบายด้านวัฒนธรรมของชาติ ได้มีการเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสินไซ มีทั้งการเผยแพร่ให้กับประชาชนและเยาวชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และต่างประเทศ ก็ได้ประยุกต์ใช้และเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสินไซ ให้ชาวโลกได้รับรู้และได้รับความสนใจ อีกครั้ง จนกลายเป็นกระแสในวงวรรณกรรมยุคใหม่ และถือว่าเป็นครั้งประวัติศาสตร์ของการฟื้นฟูและเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสินไซที่ทำให้คนทั้งประเทศทั่วโลกได้รับรู้ เมื่อครั้งที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้นำเอาตัวละครเอกในวรรณคดีเรื่องสินไซมาเป็นผู้แสดงศรไฟจุดคบเพลิง เพื่อทำพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาอย่างเป็นทางการ ในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติครั้งแรกของลาว “นครหลวงเวียงจันทน์เกมส์ หรือ ซีเกมส์ ครั้งที่ 25” (พ.ศ. 2552) ท่านบัวเงิน ซาภูวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเป็นผู้ควบคุม ออกแบบในการจัดงานแสดงศิลปวัฒนธรรมทางวรรณคดีลาว โดยให้ พุดอ้าไฟ เทียมพะสอน นักกีฬายิงธนูทีมชาติลาว รับบทเป็น สินไซแสดงศรยิงธนูไฟจุดคบเพลิง นับเป็นการแสดงให้เห็นว่าสินไซมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงออกด้านเอกลักษณ์ความเป็นชาติของลาวต่อชาวโลก ผ่านการนำเอาตัวละครในวรรณคดีที่เป็นเอกลักษณ์และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านวรรณคดีของชาติมาปรับใช้และเผยแพร่ให้ชาวโลกได้รับรู้วิธีหนึ่งอย่างสวยงามและภาคภูมิใจ นับเป็นการประยุกต์ใช้ที่ทันสมัยในการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สร้างสรรค์ โดยมีวรรณคดีโบราณเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมแล้วนำมาต่อยอดในการนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุเนตร โปธิสาร (2549) ที่ได้ให้แนวคิดที่ว่า “สินไซ คือฐานที่มั่นคงทางวัฒนธรรม” และจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าสินไซมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงออกถึงความเป็นชาติของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยสะท้อนผ่านวรรณคดีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

ภาพประกอบที่ 51 ภาพ พุด อำไพ เทียมพะสอน นักกีฬายิงธนูทีมชาติลาว รับบทเป็นสินไซแผลงศร
ยิงธนูไฟจุดคบเพลิง พิธีเปิดการแข่งขันกีฬา นครหลวงเวียงจันทน์เกมส์

รวมไปถึงการจัดตั้ง “รางวัลสินไซ” ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมงานเขียนของ
เยาวชนคนหนุ่ม เยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทอย่างมากและสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ
ทั้งยังเป็นกำลังที่สำคัญมากในการสืบทอดมรดกและเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม
ประเพณี รวมไปถึงวรรณคดีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

ภาพประกอบที่ 52 โลรางวัลสินไซของวารสารวรรณศิลป์

นอกจากนั้น กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เป็นหน่วยงานที่ดูแลงานโฆษณาและนโยบายด้านวัฒนธรรมของชาติได้มีการจัดตั้ง
“สโมสรวัฒนธรรมสินไซ” ขึ้นในปี พ.ศ. 2537 ภายใต้การควบคุมของวารสารวรรณศิลป์ โดย ท่าน
ทองใบ โพธิสาน เป็นหัวหน้า ด้วยจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม จนก้าวไปสู่การ
อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมและดึงดูดเอาชาวหนุ่ม นักเรียน นักศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว
กิจกรรมด้านวัฒนธรรมในสโมสร เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม หลีกเลียงการใช้

เวลาว่างไป มั่วสุมกับสิ่งเสื่อมเสียต่างๆ การตั้งชื่อของสโมสร ได้มาจากชื่อของตัวละครเอกในวรรณกรรมคำกลอนเรื่องสินไซ โดยเห็นว่ากิจกรรมการขับเคลื่อนส่วนหนึ่ง การเคลื่อนไหวด้านวรรณคดี คือการฝึกคิด แต่งบทวรรณคดี และเพื่อเสริมส่งเสริมเผยแพร่ขยายสุนทรพจน์ของท่านประธานไกรสอน พมวิหาน (ทองใบ โพธิ์สาน, 2557: 154) ผู้ที่ได้เห็นความสำคัญของวรรณคดีเรื่องสินไซ และได้มีการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบที่ 53 ภาพสัญลักษณ์ สโมสรวัดธรรมสินไซ

ปี ค.ศ. 1968 สมาคมศิลปะวรรณกรรมลาวจึงได้ปรับปรุงโครงการแสดงเก่าอยู่ที่คุ้มบ้านขุนตา และตั้งชื่อของมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” โดยมีจุดประสงค์ใหม่ๆ อยู่ 2 ประการคือ 1. ฟื้นฟู ส่งเสริม ปรับปรุง ศิลปะของลาวแต่ดั้งเดิม ให้ความก้าวหน้าและรักษาไว้ซึ่งศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมของชาติ เช่น การฟ้อนรำ การเล่นดนตรี ตลอดจนการทำลวดลายบนอุปกรณ์จักรสาน ทอหรือปั่น แบบแผน รูปทรง สิ่งก่อสร้างทางปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ เป็นต้น ตามแบบฉบับของลาว 2. เพื่อฟื้นฟูส่งเสริม อักษรศาสตร์ลาว ภาษาลาว วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติโบราณสถาน เป็นต้น ตลอดจนการประพันธ์การแต่ง การแปลวรรณคดีของชาติต่างๆ อันเป็นประโยชน์ออกเผยแพร่เพื่อให้จุดประสงค์อันสำคัญสองประการนี้ดำเนิน สมาคมศิลปะวรรณกรรมลาวจึงได้ปรับปรุงโครงการแสดงเก่าขึ้นใหม่และตั้งชื่อของมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” และได้คัดเลือกเอาหนังสือคำกลอนเรื่องสินไซนี้มาเป็นบทละครสำหรับให้เป็นเรื่องเอกของสมาคมหรืออาจจะเป็นตัวละครประจำชาติในลำดับต่อไป

5.1.2 2 ชั้นได้ปกครอง

ชนชั้นได้ปกครอง คือประชาชน หมายถึงคนที่เกิดอาศัยอยู่ในประเทศถือว่าเป็นเจ้าหรือสมาชิกของประเทศสังคมลาวหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบบกษัตริย์ล่มสลายได้มีนโยบายใหม่คือรัฐแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ รัฐประชาธิปไตย ประชาชนอำนาจทั้งหมดเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วยบรรดาชั้นคนอยู่ในสังคม คือ กรรมกร เกษตรกรและนักเรียน ปัญญาชนเป็นหลักแหล่ง (รัฐธรรมนูญแห่งสปป.ลาว ในมาตรา 2-4, 2015: 3) ตามรัฐธรรมนูญแล้วเห็นว่า ไม่มีชนชั้นทางสังคม ทุกคนมีสิทธิเสมอภาพเท่าเทียมกัน แต่ความร่ำรวย ตำแหน่งหน้าที่การศึกษาคนเมืองกับคนชนบท ยังคงเป็นปัจจัย

กำหนดชนชั้นทางสังคมอยู่ ประชาชน หมายถึงคนที่เกิดอาศัยอยู่ในประเทศถือว่าเป็นเจ้าหรือสมาชิกในประเทศ (คำพันธ์ พรหมมะทัต, 2004: 252-255) อธิบายว่าประชาชนที่อยู่ในชนชั้นถูกปกครอง นอกจากชนชั้นกรรมกร ได้แก่ กลุ่มคนจำนวนมากที่ใช้แรงงานทำการผลิตด้วยวัตถุดิบของและกำลังผลิตขั้นพื้นฐานไม่มีพหุฐานะเป็นของตนเองจำเป็นต้องออกขายแรงงานรับจ้างให้แก่นายทุน เกษตรกร ได้แก่ กลุ่มคนที่ออกแรงงานผลิตวัตถุดิบของในเขตเกษตรกรรม โดยใช้ดินนา ดินป่า ออกแรงงานแบบกระจัดกระจาย และปัญญาชน คือ ชั้นคนพิเศษของสังคม อยู่ในกำลังออกแรงงานด้วยมันสมอง ด้วยสติปัญญาเป็นรายบุคคลหรืออาจจะร่วมมือกันในบรรดางานการ จัดตั้งที่ทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยต่างๆ มีความสำคัญที่สุดสำหรับทุกชนชั้น ปัญญาชนส่วนใหญ่ได้รับการคุ้มครองและนำไปใช้เข้าในการงานต่างๆ จากรัฐประชาธิปไตยประชาชน เช่น ครู-อาจารย์ วิศวกร หมอ นักวิทยาศาสตร์ นักประพันธ์ นักศิลปะวรรณคดีอื่นๆ ชนชั้นชาวค้าขายนักธุรกิจ เป็นกลุ่มคนที่มีทรัพย์ มีธุรกิจขนาดเล็ก กลาง และใหญ่เป็นของตนเอง รวมไปถึงนายทุน จากข้อมูลเห็นว่าชนชั้นได้การปกครองก็คือประชาชนได้หยิบยกปรับเปลี่ยนเรื่องสินไซไปใช้ ดังนี้

1) นักธุรกิจ และพ่อค้า

บริษัทดอกเกต

บริษัทดอกเกต เป็นบริษัทพิมพ์เอกชน พร้อมทั้งรับออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และจัดจำหน่ายสิ่งพิมพ์ทั้งภายในและต่างประเทศ มีร้านขายหนังสือดอกเกตที่เป็นตัวแทนขายหนังสือ มีคุณภาพ ให้ทั้งบุคคลและสำนักพิมพ์อื่นพร้อม บริษัทดอกเกตได้จัดกิจกรรมการประกวดวาดภาพสินไซ โดยมี ดวงเดือน บุญยวงศ์ เป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งได้กำหนดหัวข้อ “จินตนาการเกี่ยวกับตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสินไซ” เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนและครอบครัวหันมาสนใจในวรรณกรรมเรื่องสินไซมากยิ่งขึ้น จากการปฏิบัติโครงการเห็นว่าเด็กมีจินตนาการเกี่ยวกับตัวละครสินไซแตกต่างกันออกไปตามความชอบของตน นอกจากนี้ก็มีนักธุรกิจ พ่อค้า ใช้ชื่อสินไซไปตั้งแต่เป็นชื่อร้านอาหาร บ้านพัก โรงแรม โรงพิมพ์ บริษัท

ภาพประกอบที่ 54 ภาพโลโก้บริษัท สินไซบริการจัดหางาน

2) นักประพันธ์ นักวิชาการ

ท่านดวงเดือน บุญยาวง (ศิลปินดีเด่น เจ้าของรางวัลซีไรต์นวนิยาย อาถรรพ์แห่งพงไพร) และท่านดารา กัลยา (ศิลปินแห่งชาติ เจ้าของรางวัลซีไรต์ บทกลอนบ่มีแต่เจ้า) ทั้งคู่ได้ช่วยกันระดมทุนเพื่อนำมาส่งเสริมมรดกวรรณกรรมที่ มหาสิลา วีระวงส์ ผู้เป็นบิดาได้วางรากฐานเอาไว้ เช่น สินไซ ทำวสูงทำวเจือง พระเวสสันดร และเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องสินไซที่สร้างความสนใจเป็นพิเศษ เห็นได้จากที่นำมาจัดพิมพ์ออกมาหลายๆ ครั้ง เพราะถือว่าสินไซเป็นสุดยอดของวรรณคดี เพราะฉะนั้นเพื่อให้เป็นที่สนใจของคนรุ่นใหม่และเป็นการทดแทนคุณของพ่อทั้งสองจึงได้ฟื้นฟูสินไซโดยการจัดกิจกรรมและส่งเสริมในหลายรูปแบบ ได้นำกลับมาพิมพ์ใหม่อีกครั้ง ในปี ค.ศ. 1995 (เล่ม 1 และ 2) ลักษณะคำประพันธ์เป็นบทร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขุมารีและมีการแปลคำศัพท์จากภาษาบาลี สันสกฤตและลาวเดิม ด้วยการให้คำอธิบายแบบง่ายๆ เพื่อให้คนทั้งหลายสามารถอ่านเข้าใจ

ในปี ค.ศ. 2009 (เล่ม1), 2011 (เล่ม2) ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรองคู่กับคำประพันธ์ร้อยแก้วและมีหลายบาท คำเรียงไปตามลำดับ จุดมุ่งหมายการจัดพิมพ์ครั้งนี้มีลักษณะพิเศษอยู่ คณะผู้จัดทำได้นำเอาคำแปลร้อยแก้ว ผลงานล่าสุดของท่านมหาสิลา วีระวงส์ที่ยังไม่เคยได้พิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อนมาพิมพ์คู่กับคำกลอน การได้อ่านคำกลอนที่เป็นภาษาโบราณแต่มีคำแปลเป็น ร้อยแก้ว (คำประพันธ์ธรรมดา) แบบแถวต่อแถว และการจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่ฉลอง 450 ปี แห่งนครหลวงเวียงจันทน์ นักรรณคดี ผู้รักและหวงแหนวรรณคดีเรื่องนี้ เป็นวัฒนธรรมด้านจิตใจของชาติ เป็นความภาคภูมิใจและถือเป็นเกียรติยศของชาติ จัดทำการจัดพิมพ์วรรณคดีคำกลอนชั้นยอดของลาวฉบับนี้ขึ้น พร้อมด้วยบทแปลร้อยแก้ว ผลงานล่าสุดของท่านมหาสิลา วีระวงส์ออกมา

ส่งเสริมด้วยการนำไปแสดงละครและขับลำในโครงการอ่านกาพย์กลอนและขับลำ โดยนำเรื่องสินไซที่เห็นว่าเป็นวรรณคดีเอกที่มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์มีความสนุกสนานเต็มไปด้วยคำสอนในทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปรับพฤติกรรม ชัดเกล้าจิตใจ และเสริมสร้างปัญญาปลูกฝังผ่านศิลป์การอ่านและการขับลำที่กำลังจะสูญหายไปให้คงอยู่ในจิตใจของคนรุ่นใหม่ โดยมี ดาราวง กัลยา (ลูกชาย) เป็นผู้ช่วยและดูแลโครงการ อีกอย่างก็เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของท่านสิลา วีระวงส์ ผืนเอาไว้อยากเห็นสินไซเป็นลำเรื่องขึ้นแสดงบนเวที

สำนวนร้อยแก้ว โดย อุทิน บุญยาวงศ์ เป็นลูกเขยของท่าน สิลา วีระวงส์ ได้นำเรื่องสินไซที่เป็นคำกลอนของพ่อตานำไปเรียบเรียงเป็นสำนวนร้อยแก้ว พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี 1991 โรงพิมพ์แห่งชาติ จัดพิมพ์โดยวารสารวรรณศิลป์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ผู้สนับสนุนมูลนิธิโตโยต้า, พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี 1993 โรงพิมพ์วรรณศิลป์ จัดพิมพ์โดยวารสารวรรณศิลป์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ผู้สนับสนุนสมาคมมอบหนังสือสำหรับเด็กลาวแห่งญี่ปุ่น, พิมพ์ครั้งที่ 3

ปี 1996 ใฝ่หนามการพิมพ์ จัดพิมพ์โดยองค์กรยูนิเซฟ และสมาคมมอบหนังสือสำหรับเด็กลาวแห่ง
 ญี่ปุ่นจัดเป็น 2 เล่ม, พิมพ์ครั้งที่ 4 บริษัทดอกเกดจัดพิมพ์ จำกัด ปี 2003, พิมพ์ครั้งที่ 5 บริษัทดอก
 เกดจัดพิมพ์ จำกัด, ปี2004-2005 พิมพ์ครั้งที่ 6 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดอกเกด ปี2010 เนื่องใน
 โอกาสเฉลิมฉลองครบรอบนครเวียงจันทน์ 450 ปี ถือเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้เรียนรู้วรรณคดีลาวที่มีอายุ
 เกือบ 400 ปี สำนักพิมพ์ดอกเกดจึงได้จัดพิมพ์รวมเล่มสินไซฉบับถ้อยคำธรรมดาที่เรียบเรียงโดย อุทิน
 บุญยวงค์ เล่มนี้เป็นครั้งที่ 6 ในรอบ 10 ปี มีลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว มีรูปภาพประกอบบาง
 ตอน จุดมุ่งหมายผู้อ่านส่วนมากกล่าวว่า ได้อ่านเรื่องสินไซ แต่ไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากคำกลอน
 มีคำศัพท์ยากเยอะ ดังนั้นจึงอ่านไม่จบแล้วไม่รู้ถึงใจความที่แท้จริงของเรื่อง ดังนั้นจึงพิมพ์ขึ้นเพื่อ
 ต้องการตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านที่เป็นเยาวชน

จากข้อความข้างบน เห็นว่าครอบครัวของท่านสิลา วีระวงส์ เป็นครอบครัว
 นักค้นคว้าอิสระ พร้อมทั้งเป็นนักประพันธ์ผู้มีความสามารถที่สืบเชื้อสายด้านนี้มาจากบิดาโดย
 สายเลือดอย่างแท้จริง ถึงแม้ผู้เป็นบิดาได้เสียชีวิตไปแล้ว ทุกคนยังพยายามสานต่อความฝันของพ่อให้
 เป็นจริงด้วยการขวนขวายระดมทุน จากองค์กรต่างๆ การทำงานไม่ว่าจะเป็นการขีดเขียนการ
 ประพันธ์ด้านงานวิจัยทางวิชาการต้องอยู่ภายใต้การชี้แนะของพรรคและรัฐ ดังที่ลูกสาวทั้งสองกล่าวว่า
 ในช่วงระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมืองนั้น “การตรวจแก้ทำหนังสือนั้นต้องมีการตกลงของคณะชี้แนะ
 เจ้าหน้าที่ในสมัยนั้น ไม่ได้ทำตามใจตนเองผู้เดียว โดยจะนำเสนอว่า หนังสือเล่มนั้น หนังสือเล่มนี้ดี
 อย่างไม่มีความหมายอะไรต่อขั้นนำ ซึ่งบางครั้งไม่จ่ายเสมอไป เพราะเป็นระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมือง
 อุดมการณ์ไม่ใช่บ่อย มีหลายครั้งเขาถูกปฏิเสธ ช่มชู้ถูกหาว่าเป็นใจคอมมิวนิสต์ เป็นคนอีสานที่คิดจะ
 มาแยก หนังสือพื้นบ้านทำอยู่ เขาได้เสนอต่อเจ้าชายฝ่ายศึกษาสมัยก่อนปลดปล่อยชาติ (1975)
 หลายครั้ง แต่ก็ไม่เคยได้รับการสนับสนุนให้จัดพิมพ์สักครั้ง ส่วนสังสินไซนั้นโชคดีที่ระยะนั้นได้ทำงาน
 กับผู้เข้าใจ รู้คุณค่าเรื่องสังสินไซ คือท่านหยุด อดิไพ ดั่งวรรณคดีเรื่องนี้จึงออกมาเป็นรูปเป็นเล่มตก
 มาถึงมือพวกเรา” (ดารา กัลยา และดวงเดือน บุญยวงค์, 2557: 7)

3) นักวีรชนหนุ่ม

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักวีรลาวดวงเดือน และนักวีรจำนวนหนึ่งได้รวมตัวกันตั้ง
 เป็นกลุ่มในนาม วงการกวีนิพนธ์ลาว ก่อตั้งในปี 2010 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันโดยภาคประชาชน
 มิบุญทอง ชมไชผล นักเขียนรางวัลซีไรต์ เพื่อสืบสานงานของปู่ป้า คำ โดยมีการจัดพิมพ์หนังสือ
 “รวมบทกลอนตามรอยปู่สำนวนกวีตามแนวป้าคำ ในวงการนี้จะมีประชาชนและนักเรียนนักศึกษา
 ที่รักด้านกวีก็เขียนบทกวีและส่งเข้าประกวด”

ภาพประกอบที่ 55 ภาพรวมบทกลอนตามรอยปู่สำนวนกวีตามแนวปางคำ

4) กวีรุ่นอาวุโส

ท่านสุล่ง เดดวงสา เป็นนักกวีรุ่นอาวุโส ได้แต่งบทกลอนชุดปัญญาสารพันนึก ในบทกลอนได้นำวรรณคดีเรื่องสินไซ โดยยกเอาตัวละครพญากุดสะระราด ยักษ์กุมพัน และสินไซมา เปรียบเทียบ ในสมัยประเทศลาวถูกประเทศมหาอำนาจโจมตี เป็นยุคที่ลาวไร้อิสรภาพทำอะไรไม่ได้ เหมือนที่ยักษ์เป็นศัตรูของพระยา กุดสะระราด แต่สินไซผู้เก่งกล้าฆ่ายักษ์ไม่ตาย ดังความต่อไปนี้

พองฟุ้งหลายหลังลั่น	เวินเข้าแต่วัง
สั่งว่าเป็นจิ้งซี	ผีเผดเทียมมนุษย์
สุดที่ธรรมชั้นห้อง	กี่ปันทานรู้
นั้นละกุมพันผู้	ศัตรูกุดสะลาด
สินไซชาติเก่งกล้า	ก็ยิงเข้าบ่ตาย

(สุล่ง เดดวงสา, 2515: 15)

คำพอ พวงสะบา ได้จัดพิมพ์ปี ค.ศ. 1977 และ ค.ศ. 1996 ลักษณะคำ ประพันธ์เป็นร้อยกรอง เป็นโคลงวิหขมาลี จุดมุ่งหมายในการจัดพิมพ์ครั้งแรกได้อิงตามต้นฉบับ มีผู้จัดพิมพ์มาก่อนแล้วหลายฉบับ โดยเฉพาะของท่าน สีลา วีระวงส์ และท่านคำพอ พวงสะบา ได้ตรวจดูต้นฉบับแต่ละฉบับให้สอดคล้องกัน เนื่องจากว่าแต่ละฉบับนั้นยังมีความบกพร่องอยู่หลาย ประการ ดังนั้นในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้จัดวรรคตอนให้ถูกต้องตามระเบียบของกลอน โดยเฉพาะได้ เขียนให้ถูกต้องตามระบบการศึกษาใหม่ คือเขียนตามเสียงเพื่อความถูกต้องอีกครั้ง

5) นักวีลาวที่อยู่ต่างประเทศ

คนลาวอยู่ต่างประเทศท่านมะนิรันน จิตดำรงค์ (นักวีที่ประเทศออสเตรเลีย) และท่านไซสุวัน แพงพง (นักบิน นักวี นักเขียนที่สหรัฐอเมริกา) ก็ให้ความสำคัญเรื่องสินไซ โดยได้จัดพิมพ์เรื่องสินไซ ฉบับของลีลา วีระวงศ์ ที่พิมพ์ปี ค.ศ. 1929, 1951, 1969 ใส่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้โครงการนี้ได้แผ่ขยายและได้ศึกษาด้วยกันทั่วโลกด้านศิลปวัฒนธรรมและเพื่อให้ชาวลาวในมาตุภูมิและเชื้อชาติลาวที่กระจัดกระจายกันอยู่ทั่วโลกได้ตระหนักถึงความเป็นลาวในสายเลือด (มณีรัตน์ จิตดำรง และไซสุวัน แพงพง, 2011: 2)

ภาพประกอบที่ 56 ภาพปกวรรณกรรมชั้นยอดของลาว “สังสินไซ”

6) นักบวช

พระบุญทะวี กมพะพัน ได้คัดลอกเรื่องสินไซ ตอนกุมภภัณฑ์ คีนซีพ ในปี ค.ศ. 2016 ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง จุดมุ่งหมาย เนื่องจากเรื่องสังสินไซในลาวยังไม่สมบูรณ์ ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ฉะนั้นจึงได้ค้นหาและได้ค้นพบว่าอยู่ที่วัดสีคูนเวียง บ้านดงเหมี้ยง เมืองจันทบุรี ข้อมูลในผูกทำให้ทราบว่า เขียนขึ้นในปีจุลศักราช 1271 (107 ปี ค.ศ. 1908) ปีสังกาเดือน 11 ออกใหม่ 5 คำ วัน 3 วันแต่่า พิจารณาแล้วเวลาตีกลองตอนเย็น ซาสี ทำมา เป็นคนจางลงไบลาน นอกจากนี้ท่านยังได้นำเอาเรื่องสินไซบางตอนมาแต่งเป็นบทกวีสมัยใหม่

พระไพรวัง มาลาวง เป็นนักวี นักค้นคว้าเรื่องสินไซรุ่นใหม่ ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีเรื่องสินไซในแง่มุมต่างๆ และนำเอาเรื่องสินไซบางตอนมาแต่งเป็นบทกวีชุดใหม่ในรวมบทกวี “หอมดอกฝักขะแยง” เป็นหนังสือคำกลอนแต่งขึ้นใหม่ เพื่อรวมเล่มบทกวีของพระไพรวัง มาลาวงศ์ ภายใต้ตัวบทมีบทกลอนที่แต่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสินไซ มีชื่อเรื่องว่า “สินไซกับยุคโลกาภิวัตน์” โดยมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับสินไซตอนที่ออกเดินทางไปตามตัวอามาจากยักษ์กุมภภัณฑ์

ระหว่างทางสินไซได้พบเห็นสัตว์และสรรพสิ่งต่างๆ และได้มีความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้สินไซยังมีความมุ่งมั่นในการตามหาอาของตน เพื่อพากลับบ้านเมืองและในช่วงระหว่างการเดินทางนั้นสินไซก็ยังมีสติไม่ลุ่มหลงไปกับกิเลสตัณหาของโลกวัตถุนิยมในสมัยใหม่ ดังความต่อไปนี้

วิจิตศิลป์ศาสตร์ซี	แสนที่สวยงาม
หลากหลายในอาราม	เคียบคำโคมแต้ม
มีเรื่องราวปะโลมเอ้	งามเดแจ้งแจ่ม
ลึงลายหลายเล่าแต้ม	แซมซ้อนเชื่องทำ
สินไซเดินตุงด้าว	บ่าบ่าวไปนำ
สีโท่โตแรงตาม	ช่วยคามคุมน้อง
สังเดินยวงยางย้าย	เดินไกลเที่ยวท่อง
ผ่านโคกกป่าป้อ	นำน้องอย่างตาม
รูปป่าดงต่านไม้	พางไพรตั้งตำ
ลึงกั้งหังเสือด่า	อยู่ในชุมซ้าง
มหิงสาควายตุ้	เขาคูขันห่าง
หมาไหนไวเปียดซ้าง	กุมล้า้งไล่กวางแท้นา

(ลูกดอนกะเต็น, 2018: 8)

7) นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ

ท่านสิลา วีระวงส์ เป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญจนกลายเป็นบุคคลในตำนานที่เป็นนักปราชญ์ด้านภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ประชาชนอยู่เลียบตามสองฝั่งแม่น้ำโขงเล่าขานกันมาผลงานของท่านแพร่หลายในทั่วประเทศและผลงานสำคัญอีกผลงานหนึ่งคือประดิษฐ์แต่งเรื่องสินไซ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและชำนาญการในการปริวรรตเรื่องสินไซ ปี ค.ศ. 1949 ส่วนเล่ม 2, ปี ค.ศ. 1951, ปี 1969, 2009, 2011 ท่านยังได้แต่งบทละคร ปี ค.ศ. 1968 ได้คัดเลือกเอาหนังสือคำกลอนเรื่องสินไซนี้มาประพันธ์เป็นบทละครสำหรับให้เป็นเรื่องเอกของสมาคม หรืออาจจะเป็นตัวละครประจำชาติในลำดับต่อไป และปรับปรุงโครงการแสดงเก่าอยู่ที่คุ้มบ้านขุนตา ใต้วัดอุบลมุง ลงมาและตั้งชื่อของมหรสพนี้ว่า “โรงมหรสพปางคำ” โดยมีจุดประสงค์ใหม่ๆอยู่ 2 ประการคือ 1. เพื่อฟื้นฟู ส่งเสริมปรับปรุงศิลปะของลาวแต่ดั้งเดิม ให้มีความก้าวหน้าและรักษาไว้ซึ่งศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมของชาติ เช่นการฟ้อนรำ การเล่นดนตรี ตามแบบฉบับของลาว 2. เพื่อฟื้นฟู ส่งเสริมอักษรศาสตร์ลาว ภาษาลาว วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์โบราณสถาน เป็นต้น ตลอดจนการประพันธ์

การแต่ง การแปลวรรณคดีของชาติต่างๆ อันเป็นประโยชน์ออกเผยแพร่เพื่อจุดประสงค์อันสำคัญสองประการนี้ดำเนินต่อไป

8) นักประวัติศาสตร์

ดร.สุเนตร โปธิสาร นักประวัติศาสตร์ลาวได้กล่าวถึงความเป็นมาและการกำเนิดของวรรณคดีเรื่องสินไซว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ล้านนา เป็นชาดกนอกนิบาตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในสมัยสุริยวงศาธรรมิกราช แห่งราชอาณาจักรล้านช้างได้แต่งขึ้นอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ ท่านยังได้ตีความสินไซกับหลักธรรม เรื่องหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เปรียบ สันข์ เป็นศีล สีโหเป็นสมาธิ สินไซคือปัญญา (สุเนตร โปธิสาร, 2557: 118)

9) ครูอาจารย์

ทองเขียน ลาดสะวง เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ท่านได้ศึกษาค้นคว้าตัวละครอุตมคติของชนชั้นศักดินา โดยยึดเอาตัวละครเป็นหลักในการกำหนดคุณลักษณะของตัวละครที่เป็นอุตมคตธรรมมี 4 อย่างคือ 1) ต้องเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ 2) มีความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ 3) มีความอดทนฟันฝ่าอุปสรรคและความยุ่งยาก และ 4) ทำงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน (คำสอน ทองมีไซ, 2003: 37)

ชายสมุด จำปาอุทุม เป็นอาจารย์สอนประจำวิทยาลัยสงฆ์องค์คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ได้ชี้ให้เห็นว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทและความสำคัญในแง่มูวรรณศิลป์ แห่งของการสั่งสอนคุณธรรม และจริยธรรม (ชายสมุดจำปาอุทุม, 2557: 126)

บุญแสง เทียบบงพัน เป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนวิจิตรศิลป์แห่งชาติ ได้วาดภาพเรื่องสินไซทั้งเรื่อง ทั้งหมดมี 76 ตอนและพิมพ์ในปี ค.ศ. 2009 ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว เพื่อประกอบในการบรรยายภาพ จุดมุ่งหมาย ข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือสินไซที่เขียนเป็นคำพูดธรรมดาของท่าน อุทิน บุญยาววงศ์ อ่านง่าย เข้าใจเร็ว ตั้งแต่เล่มแรกจนถึงเล่มที่สี่ จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจอยากจะทำภาพประกอบเรื่องสินไซ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเรื่อง ถึงสินไซเสวยราชย์เพื่อเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังและท่านที่สนใจอยากรู้เรื่องราวการเป็นมาของเรื่องสินไซและตามที่ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าหากข้าพเจ้าวาดรูปภาพประกอบเรื่องให้เด็กเล็ก และท่านผู้ที่สนใจอยากอ่านหนังสือและได้เห็นภาพประกอบตาม แต่ละตอนแล้ว จะทำให้เข้าใจง่ายและสนุกสนานเพลิดเพลินในการดูภาพประกอบสินไซนี้ นอกจากนี้ ก็มีครูอาจารย์ สอนนิชาวรรณคดีทั่วประเทศได้นำเรื่องสินไซไปสอนนักเรียนเนื่องจากในรายวิชาเรียนมีวรรณคดีเรื่องสินไซรวมอยู่ด้วย ดังนั้น ครูอาจารย์ที่สอนนิชาวรรณคดีทุกคนล้วนแล้วแต่ได้นำเรื่องดังกล่าวไปศึกษาค้นคว้าเข้าในการเรียนการสอน

10) นักเรียนนักศึกษา

นอกจากที่ได้เรียนสถานที่ศึกษาแล้วบรรดานักเรียน ยังได้ไปเข้าศูนย์วัฒนธรรมเพื่อเรียนแต่งบทกลอน วาดรูปตัวละครในเรื่องสินไซ สร้างเป็นการตุนฝึกซ้อมละคร เล่าเป็นภาพกลอนสินไซเป็นต้น

11) ชาวหนุ่มลาว

ในบรรดาองค์การจัดตั้งของลาวประกอบไปด้วย องค์การจัดตั้งพรรค องค์การจัดตั้งกรมบาล องค์การจัดตั้งผู้หญิง องค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม องค์การจัดตั้งเยาวชนและอนุชนในนี้ องค์การจัดตั้งชาวหนุ่มและเยาวชนลาว คือห้องศูนย์กลางชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาว ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร คณะชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาวทั่วประเทศ ในการส่งเสริมดูแลและพัฒนาชาวหนุ่มและเยาวชนลาว ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว สมาชิกขององค์การจัดตั้งชาวหนุ่มลาวจะเป็นชาวหนุ่มที่ถือสัญชาติลาวทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 15-35 ปี เป็นองค์การจัดตั้งทางการเมือง-สังคมของวัยหนุ่ม เป็นกำลังที่สำคัญของพรรคในการพัฒนาประเทศชาติ ห้องการศูนย์กลางชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาว พัฒนามาจากสมาคมชาวหนุ่มตะลุมบอล ก่อนการปลดปล่อยในระยะอยู่ใต้ระบอบการปกครองของต่างด้าวนั้น ประชาชนลาวถูกกดขี่ขูดรีดอย่างหนักหน่วง คนลาว เป็นต้น ชาวหนุ่มได้ตกเป็นข้ารับใช้ให้แก่พวกเขา พวกเขาเก็บเกณฑ์แรงงานหนุ่มไปเป็นข้าทาส โดยไม่ได้รับค่าแรงงานใดทั้งสิ้น ให้ชาวหนุ่มไปเป็นทหารเพื่อเป็นกำลังข่มขู่ จำกัดเด็กไม่ได้เรียนหนังสือเมื่อเห็นเป็นเช่นนั้นโดยไม่ยอมก้มหัวต่อความโหดร้ายป่าเถื่อนของจักรพรรดิต่างด้าวไม่ยอมปล่อยให้ประเทศสูญเสียเอกราชนั้น ชาวหนุ่มลาวจำนวนมากได้ค้นหาเส้นทางเพื่อต่อสู้ชาติและได้เกิดมีขบวนการรุกขึ้นต่อสู้ด้วยกำลังแรง ความรู้ความสามารถและความอาจกล้าหาญของชาวหนุ่มนั้นพรรคได้ถือเอาเป็นงานปลูกระดม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2498 ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นสมาคมชาวหนุ่มลาวรักชาติในปี พ.ศ. 2501 ก่อนจะเปลี่ยนมาเป็นองค์การจัดตั้งปฏิบัติงาน 4 บุค ของบุคคลแสดงออกให้เห็นว่าประสบผลเป็นจริงและปฏิบัติคำขวัญที่ว่า “บ่อนใดยากชาวหนุ่มบุก บ่อนใดทุกชาวหนุ่มผ่านผ่า บ่อนใดชาติต้องการชาวหนุ่มชานอาสา”

องค์การจัดตั้งชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาวเป็นองค์การที่ท่านประธาน ไกรสอน พมวิทาร์ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในฐานะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศ เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาชาวหนุ่มตามการชี้แนะของพรรครัฐ ทางสำนักงานศูนย์กลางชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาวได้นำเอาคติพจน์ของท่าน ประกอบกับคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวละครสินไซมาเป็นแนวทางนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาชาวหนุ่มเยาวชน จนกลายเป็นคำขวัญประจำของชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาว

ภาพประกอบที่ 57 ตราสัญลักษณ์ห้องการศูนย่่าว ชาวหนุมลาว สิ้นไซยุคใหม่ FM 99.1 MHz

นอกจากนี้ สำนักงานศูนย่กลางชาวหนุมประชาชนปฏิวัติลาวยังได้ก่อตั้งสถานีวิทยุชาวหนุมลาว สิ้นไซยุคใหม่ เป็นสถานีสำหรับวัยรุ่นและหัวใจยังเป็นวัยรุ่น กระจายเสียงจากนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว บ้านโพนทัน เมืองไซเซษฐา นครหลวงเวียงจันทน์ ออกอากาศอย่างเป็นทางการ ในปี 2015 สถานีตั้งอยู่สำนักงานศูนย่กลางชาวหนุมประชาชนปฏิวัติลาว ตั้งอยู่บ้านโพนทัน อำเภอไซเซษฐา จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์ มีรายการออกอากาศ 16 รายการแต่ละรายการได้นำเสนอเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของคณะกรรมการศูนย่กลางชาวหนุม การจัดตั้งกิจกรรมต่างๆ ขององค์การจัดตั้งชาวหนุม รวมถึงการมีส่วนร่วมของชาวหนุมลาว ในขบวนการต่างๆ เป็นสถานีวิทยุที่อยู่ภายใต้การควบคุมจากกรมสื่อมวลชนหนุมลาว ศูนย่กลางชาวหนุมประชาชนปฏิวัติลาวมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียงให้พรรค รัฐและสังคมเป็นเลขาธิการให้แก่คณะพรรค คณะเลขาธิการศูนย่กลางชาวหนุมประชาชนปฏิวัติลาว เป็นที่ศึกษาอบรมการเมืองแนวคิด เป็นที่ปลุกกระตมปลักดันขบวนการชาวหนุมเยาวชนพร้อมทั้งเป็นแหล่งกระจายความรู้ ความบันเทิงและสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทั้งเป็นเวทีส่งเสริมความรู้ความสามารถ การสร้างสรรค์และพรสวรรค์ของชาวหนุมเยาวชนลาวบรรดาเผ่า (หนังสือพิมพ์ข่าวสารประเทศลาว, 2015: 17/5) ปัจจุบันสถานีได้รับความนิยชมจากมวลชนและสถานีได้เข้าร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของสังคมและช่วยเหลือผู้อื่น มีเว็บไซต์ของสถานีสามารถรับฟังรายการต่างๆ ของสถานีได้อยู่ทั่วมุมโลกที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ทางเว็บไซต์ยังมีการป้อนข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง

12) ผู้อาวุโส

ท่านมหาบุญ ยกแสงศูนย่ธร เป็นนักวรรณกรรม และมีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญการทางด้านภาษาบาลี สันสกฤต ท่านได้นำเสนอเรื่องสิ้นไซเข้าไปอยู่ในพุทธศาสนาเป็นต้นรูปแกะสลักอยู่วัดไตร และวัดหายโศก

13) ช่างศิลปกรรม หัตถกรรม

ผู้หญิงลาวได้นำภาพตัวละครในเรื่องสิ้นไซไปทำรูปภาพในผ้าต่างๆ เป็นต้นทำเป็นลายผ้าซิ่นและนำไปเป็นรูปปั้นเพื่อประดับความสวยงาม และเป็นเครื่องราง เครื่องบูชา

ภาพประกอบที่ 58 ภาพชุดแต่งกายสาละบายผู้หญิงลาวที่ปักด้วยดั่งรูปภาพสินไซ นาค ยักษ์

14) ชนเผ่า

นอกจากกลุ่มชนชั้นสาขาอาชีพต่างๆ แล้ว ชนเผ่าในลาวยังนำเอาเรื่องสินไซไปปรับใช้เป็นวรรณคดีประจำเผ่าของตนเองโดยเฉพาะชนเผ่าม้ง เรื่องท้าวทอเซ่ง ซึ่งแผนกวรรณคดีลาวเป็นผู้พิมพ์เผยแพร่ในปี 1993

จากที่อธิบายไว้ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องเดียวของลาวที่มีอิทธิพลต่อระบบชนชั้น กล่าวคือ สินไซเป็นวรรณคดีลาวที่ปฏิสัมพันธ์ต่อชนชั้นสูง กลางและปัญญาชนลาวเมื่อพิจารณาข้อมูลที่อธิบายข้างต้นแสดงว่า สินไซเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอภาพของชนชั้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวละครพระยากุดสระราดและตัวละครเอกสินไซ เป็นภาพเจ้ามหาชีวิตลาวที่ทรงธรรม ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของพระยายักษ์กุมพันกลับสะท้อนให้เห็นความเป็นอื่น กล่าวได้คือความเป็นคนอื่นนอกวัฒนธรรมลาว ลักษณะเช่นนี้เอง สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นที่นำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีมรดก ประการต่อมาคือภาพลักษณ์ทางชนชั้นและการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นได้ถูกนำเสนอผ่านการปฏิวัติทางวรรณคดี กล่าวคือ ชนชั้นนำลาวได้ชำระวรรณคดีสินไซเพื่อเป็นเครื่องมือต่อรองและคัดค้านอำนาจฝรั่งเศสและการดำเนินการกลืนความเป็นลาวให้เป็นฝรั่งเศส ผ่านการเรียนหนังสือฝรั่งเศส กระบวนการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือต่อรองดังกล่าว กระทำโดยชนชั้นนำและปัญญาชนลาว การกระทำเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชนชั้นและชนชั้นกับการใช้วรรณคดีมรดกลาว ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สื่อให้เห็นการใช้วรรณคดี และการทำให้วรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐชาติและคนในชาติ เพื่อธำรงรักษาความเป็นลาวมุ่มมองเช่นนี้ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษกว่าแ่งอื่น

ประเด็นต่อมาคือ การใช้วรรณคดีสินไซในเชิงธุรกิจในลาว ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีสินไซกับกลไกทางการตลาดและธุรกิจ ซึ่งมิติเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาถือว่าเป็นปฏิสัมพันธ์แบบพิเศษของตัวบทวรรณคดีที่ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นวิถีคิดและมุมมองทางธุรกิจ หากแต่สะท้อนให้เห็นว่า ในแวดวงธุรกิจลาวสินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสร้างมูลค่าให้สินค้าและสินไซ เป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านมุมมองทางธุรกิจในลาว ลักษณะเช่นนี้ทำให้น่าเชื่อถือได้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวเรื่องสำคัญที่มีอิทธิพลและบทบาทหน้าที่ปกคลุมมณฑลทางชนชั้นและธุรกิจในลาว

5.2 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง

สำหรับเนื้อหาของสินไซที่เกี่ยวข้องกับมิติทางการเมืองในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงมิติสำคัญในแง่การเมือง สินไซได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างไรต่อแนวคิดทางการเมืองก่อนปลดปล่อยและสมัยใหม่ กับสินไซในยุคเปลี่ยนผ่านในแง่แนวคิด อักษรวิธีการเขียน/ ลายลักษณ์กับความเป็นลาวสมัยก่อนและลาวสมัยใหม่ มิติดังกล่าวทั้งหมดเป็นประเด็นที่น่าสนใจไม่น้อย และควรวิเคราะห์ไว้อย่างเป็นระบบ

คำว่า “การเมือง” เป็นคำที่มีความสลับซับซ้อนในตัวเองสูงจนหาข้อยุติลงตัวในความหมายของศัพท์แบบเฉพาะเจาะจง หรือไม่สามารถนิยามให้ชัดเจนด้วยความหมายของศัพท์ได้ ศัพท์คำว่า “การเมือง” มีความหมายแตกต่างและหลากหลายมาก ขึ้นกับว่าใครจะใช้และใช้ในความหมายใด คือเป็นคำที่มีผู้นำไปใช้อย่างหลากหลายความหมายและหลากหลายมิติตามแต่จะเข้าใจร่วมกันในมิติใด โดยสามารถเปิดกว้างให้ตีความและใช้แตกต่างกันไป (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551: 15-16) การเมืองในระดับพื้นฐาน คือกระบวนการต่อสู้แย่งชิงอำนาจในการตัดสินใจเพื่อควบคุมการผลิต การแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์อื่นๆ ที่มีอยู่ในสังคม การเมืองยังเป็นกระบวนการต่อสู้เพื่อนิยามความหมายของอำนาจ รูปแบบและความชอบธรรมของการได้มาซึ่งอำนาจตัดสินใจ การกำหนดและการปรับเปลี่ยนกติกาของสังคม การควบคุมสมาชิกของสังคมกระทำการตามกติกาเพื่อควมมีระเบียบและความสงบเรียบร้อยและการใช้บทลงโทษเมื่อเกิดการละเมิดกติกาของสังคม (ยศ สันตสมบัติ, 2559: 213) นอกจากนี้ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551: 75-76) กล่าวสรุปความหมายของคำว่า “การเมือง” ไว้ว่า การเมืองคือกลุ่มของมโนทัศน์ที่มารวมกันในรูปของชุดคำที่มีความหมายจำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์กับคำอื่นๆ ในชุดเดียวกันไม่ว่าจะเป็นคำว่า “อำนาจ” “ผลประโยชน์” “เสรีภาพ” “ความชอบธรรม” “การตัดสินใจ” และ “ความรับผิดชอบ” เป็นต้น ฉะนั้นการเข้าใจความหมายของการเมืองจึงต้องเข้าใจถึงการเชื่อมโยงที่สลับซับซ้อนระหว่างชุดของมโนทัศน์เหล่านี้ นั่นคือการสร้างความเข้าใจระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ ที่ต่างก็มีส่วนสัมพันธ์เป็นส่วนของ

กันและกัน ในทางมานุษยวิทยา มักแบ่งแยกรูปแบบขององค์กรทางการเมืองในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลกออกเป็น 4 รูปแบบ คือ กลุ่ม (Band) ชนเผ่า (Tribes) อาณาจักร (Chiefdom) และ รัฐ (State) (ยศ สันตสมบัติ, 2559: 221)

เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า “การเมือง” จึงควรหมายถึงสิ่งที่เชื่อมโยงถึงการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ หรือผลประโยชน์อื่นๆ ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ รวมไปถึงคนหรือกลุ่มคนซึ่งจะต้องเกี่ยวเนื่องกับอำนาจ ผลประโยชน์ เสรีภาพ ความชอบธรรม การตัดสินใจ ความรับผิดชอบใดๆ ก็ตามที่สื่อให้เห็นในแง่ใดแง่หนึ่ง เมื่อพิจารณาตัวบทวรรณกรรมเรื่องสินไซของลาวแล้ว จึงตั้งข้อสังเกตได้ว่าสินไซของลาวไม่ใช่เป็นเพียงแต่วรรณกรรมมรดกแนวชนบทเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาที่มีมิติทางการเมืองซ่อนอยู่ หลากแง่มุมด้วยกัน ดังจะอธิบายดังต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2428 ประเทศจีนได้เกิดเหตุการณ์กบฏไท่ผิงต่อต้านราชวงศ์ชิง กองกำลังกบฏชาวจีนฮ่อที่แตกพ่ายได้ถอยรบมาตั้งกำลังซ่องสุมผู้คนอยู่ในแถบมณฑลยูนนานของจีน ดินแดนสิบสองจุไทย และตามแนวชายแดนประเทศลาวตอนเหนือ กองกำลังจีนฮ่อได้มารุกรานลาวและตีเมืองต่างๆ ไล่จากทางตอนเหนือ ลงมาถึงนครเวียงจันทน์ตอนใต้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของไทย (หรือสยามในเวลานั้น) จึงร่วมกับฝรั่งเศสปราบฮ่อจนสำเร็จ โดยทั้งสองฝ่ายไล่ตีกองกำลังจีนฮ่อจากอาณาเขตของแต่ละฝ่าย ให้มาบรรจบกันที่เมืองแกลง (เดียนเบียนฟูในปัจจุบัน) แต่ก็เกิดปัญหาใหม่คือ ฝ่ายฝรั่งเศสฉวยโอกาสอ้างสิทธิ์ปกครองเมืองแกลงและสิบสองจุไทย โดยไม่ยอมถอนกำลังทหารออกจากเมืองแกลง เพราะอ้างว่าเมืองนี้เคยส่งส่วยให้เวียดนามมาก่อน ปัญหาดังกล่าวนี้มีที่มาจากสภาพการณ์เป็นเมืองสองฝ่ายจะต้องส่งส่วยให้แก่รัฐใหญ่ทุกรัฐที่มีอิทธิพลสูงเหนือตนเองเพื่อความอยู่รอดและดินแดนลาวทั้งหมดก็เปลี่ยนไปตกอยู่ภายใต้อำนาจของประเทศฝรั่งเศส โดยจากการใช้เล่ห์เหลี่ยมของโอกุสต์ ปาวี ที่เป็นหัวหน้ากงสุลฝรั่งเศส โดยการใช้เรือรบมาปิดอ่าวไทยเพื่อที่จะบังคับให้ยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงรวมทั้งดินแดนอื่น ๆ โดยที่ลาวถูกรวมเข้าเป็นอินโดจีนของฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ.2436

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นได้รุกเข้ามาในดินแดนลาว กัมพูชาและเวียดนาม เมื่อญี่ปุ่นใกล้แพ้สงคราม ขบวนการลาวอิสระซึ่งเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อกู้เอกราชลาวในเวลานั้น ประกาศเอกราชให้ประเทศลาวเป็นประเทศราชอาณาจักรลาว พายหลังญี่ปุ่นแพ้สงครามฝรั่งเศสก็กลับเข้ามามีอำนาจในอินโดจีนอีกครั้งหนึ่ง ฝรั่งเศสปกครองลาวแต่ละแขวง โดยมีชาวฝรั่งเศสเป็นเจ้าของหรือข้าหลวงคอยควบคุมเจ้าเมือง ที่เป็นชาวลาวอีกต่อหนึ่ง ซึ่งต้องเก็บส่วยตัวเลขจากชายฉกรรจ์ให้ข้าหลวงฝรั่งเศส ตลอดเวลาที่ลาวตกเป็นเมืองขึ้นนั้น ฝรั่งเศสไม่รักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยริบสร้างเป็นถนนและไม่ได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของประเทศลาวเท่าไรนัก เพราะถือว่าเป็นดินแดนบ้านป่าล่าสัตว์ ไม่มีค่า ในเชิงเศรษฐกิจ ต่อมาในสงครามโลกครั้งที่ 2 เยอรมันก็ได้มีชัยชนะเหนือประเทศฝรั่งเศสและก่อตั้งคณะรัฐบาลขึ้นที่เมืองวืช คณะข้าหลวงฝรั่งเศสในอินโดจีนให้การสนับสนุนรัฐบาลวืช และตกลงเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น จนถึงถึง พ.ศ. 2484

รัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลตรีหลวงพิบูลสงคราม เริ่มดำเนินการต่อต้านอำนาจของฝรั่งเศสที่เริ่มเสื่อมถอย ด้วยการยึดแขวงไซยบุรีและจำปาศักดิ์ก็กลับคืนมา ญี่ปุ่นสนับสนุนความคิดให้ลาวประกาศเอกราช แต่กองทัพฝรั่งเศสก็ย้อนกลับมาอีกครั้งหลังสงครามยุติลงได้ไม่นาน ลาวจึงกลับมาปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ภายใต้การควบคุมดูแลของฝรั่งเศส พ.ศ. 2492 สหรัฐอเมริกาและ สหราชอาณาจักรฯ ได้ทำการล้มล้างขบวนการลาวอิสระจนล่มสลาย และแนวรักร่วมชาติได้พัฒนาเป็นขบวนการคอมมิวนิสต์ประเทศลาวในเวลาต่อมา โดยได้รับการสนับสนุนจากโฮจิมินห์ และพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม พ.ศ. 2495 ลาวในหัวเมืองด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มก่อการจลาจลต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลกรุงฮานอย เมื่อฝรั่งเศสแพ้สงครามที่ค่ายเดียนเบียนฟูลาวจึงได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ ฝรั่งเศสถอนกำลังออกจากประเทศลาว ซึ่งแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนระบบกษัตริย์ในนครเวียงจันทน์ หรือที่เรียกว่าฝ่ายขวา และฝ่ายขบวนการประเทศลาวหรือที่เรียกว่าฝ่ายซ้าย

5.2.1 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระบอบเก่า (หลังการปลดปล่อยปี 1975)

เมื่อพิจารณาตัวบทสินไซที่แต่งโดย สีลา วีระวงส์ เมื่อปี 1969 ยังอยู่ในช่วงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช คือมีเจ้าชีวิตปกครองอยู่ นั้นย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า ผู้แต่งก็ถือเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ย่อมได้รับการอบรมขัดเกลาจิตใจ ความรู้ ความคิด ความรู้สึกจากสังคมนั้นๆ เช่น วรรณกรรมที่อ่าน เพลงที่ฟัง ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อระบบความคิด ทักษะทางสังคมและโลกทัศน์ ที่มีต่อโลก รวมถึงโลกทัศน์ที่มีต่อชีวิตตนเอง (ข้อมูลของสีลา วีระวงส์ เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ สังคมในสมัยนั้น) และวรรณกรรมเรื่องสินไซเองก็ถือว่าเป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นและเป็นวรรณกรรมสะท้อนการแสดงอำนาจของกษัตริย์ หรือเจ้ามหาชีวิตสมัยลาวล้านช้างได้ นอกจากนั้นสังคมเองก็ยังมีผลต่อวรรณกรรมเช่นเดียวกัน เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ อาจจะได้รับอิทธิพลมาจากเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชาติ การเมือง ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือเหตุการณ์สำคัญในช่วงระยะเวลาหนึ่งของประเทศ ซึ่งก็มีอิทธิพล หรือเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดให้ผู้แต่งสร้างงานวรรณกรรมขึ้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในบางครั้งวรรณกรรมก็เป็นกระจกสะท้อนสังคมในขณะนั้นๆ หรือแม้แต่วิถีคิด นิสัยใจคอ วัฒนธรรม ความเชื่อ จารีต ประเพณี การเมือง การเปลี่ยนแปลงและศาสนาของคนในสังคมนั้นๆ นอกจากนี้ความกดดันภายใต้แรงบีบคั้นทางการเมือง การถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด หรือความคิดเห็น ยังทำให้ผู้แต่งต้องแสวงหาทางออกโดยการสอดแทรกไว้ใน ตัวบทวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นสื่อที่จะสามารถต่อรองกับอำนาจที่เหนือกว่าได้ ดังจะเห็นได้ว่า ตัวบทเรื่องสินไซนั้นถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองบ้านเมือง การร่างกฎหมาย เป็นต้น (ความกดดันทางสังคมในช่วงนั้น อารมณ์สะเทือนใจ ความสูญเสีย หรือการเปลี่ยนแปลง และ

การถูกจำกัดความคิด ถูกจำกัดการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อต้านหรือไม่เห็นด้วย ๆ ทำให้ผู้แต่งต้องสร้างวรรณกรรมเรื่องนี้ขึ้นมาอย่างไร เพื่ออะไร มีนัยยะทางการเมืองหรือไม่ ยุคคอมมิวนิสต์ ยุคล่าอาณานิคม เช่นเดียวกับลักษณะวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในยุค 14 ตุลาของไทยที่มีเนื้อหาสวयงาม แต่มีการสื่อ หรือมีนัยยะทางการเมือง และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นซึ่งเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว) ดังนั้น จึงสามารถอนุมานได้ว่า ถึงแม้ว่าสินไซจะเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันมาช้านาน ผ่านกาลเวลามาหลายยุคหลายสมัย มีการปรับแก้และแต่งเพิ่มเติม หรือปรับใช้ในบริบทสังคมลาวมาเป็นเวลายาวนาน ก็ยังพบว่าสินไซยังคงเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยม สืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน และได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า และมีความศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญต่อประชาชนลาวมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องสินไซนั้นได้รับความนิยมมาอย่างยาวนานในสังคมลาวทุกยุค ทุกสมัย จึงทำให้ตัวบทที่ผลิตออกมานั้น มีหลายสำนวน หรือถูกดัดแปลงให้เข้ากับแต่ละยุคสมัยเพื่ออรรถรสในการเสพวรรณกรรม หรือเพื่อให้เข้ากับสังคมในขณะนั้น ซึ่งก็มักจะถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือบริบทต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณกรรมเรื่องนี้ ยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา และการผลิตซ้ำเช่นนี้ก็มียุคทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลง และสังคม จึงทำในตัวบทวรรณกรรมเรื่องสินไซก็มีการแต่งเติมเพิ่มขึ้นดังนี้

การจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องสินไซขึ้น ในปี 1969 ด้วยจุดประสงค์เพื่อไม่ให้วรรณคดีเรื่องสินไซ อันเป็นสมบัติมิ่งเมืองล้ำค่าที่มีความหมายต่อคนลาวและสังคมลาวเสื่อมหายไป และเพื่อให้หนังสือมีข้อความที่ถูกต้องตามต้นฉบับเดิม อีกทั้งเพื่อให้เป็นเล่มที่เป็นแบบมาตรฐาน และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญว่าเป็นวรรณคดีที่เป็นสมบัติอันมีค่าของชาติสืบต่อไป และเพื่อให้เพียงพอต่อความนิยมอย่างแพร่หลายและความต้องการของผู้คน ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ท่านสีลา วีระวงส์ เป็นผู้ตรวจทานและแก้ไข ทบทวนให้ถูกต้องตามฉบับเดิมแล้วจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ ซึ่งหนังสือเรื่องสินไซเล่มนี้มีความแตกต่างจากหลายๆ ฉบับที่ได้จัดพิมพ์มาก่อนนี้อยู่ตรงระบบเขียน โดยมีการใช้ภาษาในระบอบเก่า ซึ่งภาษาระบอบเก่านี้เป็นภาษาที่ใช้ในยุคสมัยที่ลาวมีเจ้ามหาชีวิตปกครองหรือสมัยที่ลาวยังมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งมีการใช้ตัวอักษร พยัญชนะทั้งหมด 41 ตัว มีพยัญชนะควบกล้ำ วิธีสะกดคำจะใช้ตามฉบับมูลเดิม มีตัวสะกด 39 ตัว ยกเว้น (อ) และ (ฮ) มีการใช้ตัวกรันต์ ซึ่ง สมจิต พันลึก (2012: 1-21) ได้กล่าวว่าภาษาลาว-ภาษาไทย ได้มีกเค้าเหง้ามูลมาจากที่เดียวกันเหมือนต้นไม้ต้นเดียวกันแต่แบ่งเป็นกิ่งก้านสาขาคคนละกิ่งเท่านั้น แตกต่างกันที่ของไทยเป็นตัวเหลี่ยมของเราเป็นตัวกลม

จากข้อความข้างต้น และหลักฐานทางประวัติศาสตร์นำเสนอให้รู้ว่าประเทศลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีวัฒนธรรมอันเก่าแก่และยาวนานเหมือนกับบรรดาประเทศอื่นๆ รวมไปถึงวัฒนธรรมทางภาษาที่มีความเก่าแก่ มีอัตลักษณ์ของตนเอง และได้เกิดขึ้นมานานพร้อม ๆ กับชนชาติลาวที่มีทั้ง

ภาษาพูดและภาษาเขียน จนมาถึงสมัยเจ้าฟ้าจ๋มที่ได้นำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในอาณาจักรล้านช้างอย่างเป็นทางการ จึงทำให้ภาษาบาลี-สันสกฤต ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อภาษาลาวเป็นอย่างมาก และในสังคมลาวสมัยนั้นถ้าใครอยากเรียนหนังสือจะต้องบวชเรียนอยู่ในวัด ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ถ้าใครไม่ได้บวชก็จะไม่มีโอกาส หรือมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เรียนหนังสือ โดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งไม่มีโอกาสได้บวชเรียนเหมือนกับผู้ชาย เพราะสมัยก่อนนั้นมีความเชื่อว่าหนังสือและพระไตรปิฎกนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงจำกัดเฉพาะชนชั้นสูงหรือพระสงฆ์เท่านั้นที่จะมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน การศึกษาพุทธศาสนาหรือวรรณคดีต่างๆ นั้นส่วนมากจึงได้จากการฟังเทศน์ นิทานชาดกหรือเล่าสืบต่อกันมา ดังที่ท่านมหาสีลา วีระวงส์ มีความเห็นเกี่ยวกับที่มาของตัวอักษรลาวว่า ชาติลาวเป็นชาติที่มีตัวหนังสือเป็นของตนเองมานานแล้วตั้งแต่โบราณ และเชื่อว่าตัวหนังสือลาวนี้น่าจะมีที่มาจากอักษรสันสกฤตครั้งราชวงศ์ ปัลลวะ (วาสนา นามพงศ์ ในฉบับปลื้ม คงชนะ และธวัชชัย พรหมณะ, 2543: 112-113) เรื่องการใช้ตัวหนังสือลาวในยุคแรกๆ นั้น อาจมีมาพร้อมๆ กับการรับพุทธศาสนาเข้ามาในเบื้องต้นได้นำตัวหนังสือลาวมาใช้บันทึกพระธรรมวินัยเพื่อศึกษาและเผยแพร่ธรรมะสำหรับพระสงฆ์อยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ เท่านั้น จากข้อความข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าภาษาลาวถูกสร้างขึ้นมาจากหลากหลายภาษา และภาษาบาลีสันสกฤต ก็ถูกนำมาใช้ในสมัยพระเจ้าฟ้าจ๋มนั้นก็ยังคงดำเนินจนมาถึงช่วงหลังการปลดปล่อย คือ ก่อนปี 1975 ยังเป็นช่วงที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองอยู่ จากข้อมูลการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสินไซ จะเห็นว่ามีการใช้คำศัพท์ทางการเมืองการปกครอง ดังนี้

ตาราง 2 ศัพท์ทางการเมือง การปกครองประกอบด้วยคำศัพท์ตามธรรมเนียมการปกครองของ
เจ้ามหาชีวิต

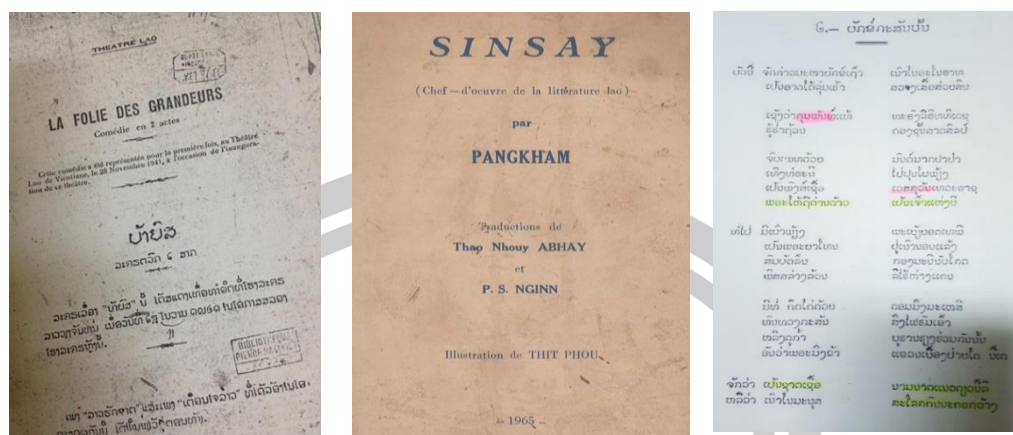
ศัพท์การเมืองยุคเก่า	เลขหน้า ปี 1969
พูเบด	3
พูะนาด	3
พูมี	4
พูไซ	9
พูทร	11
พูบาน	25
พระองค์	4
พระบาท	6
ขัตติยะลาด	7
เอกมะหาวงค์	7
ท้าวใหญ่	11
เจ้าโลกกว้าง	11
เทวะราช	11
จอมเมือง	15
พระยาเมือง	22
เจ้าตัวส้อย	25
มหากษัตริย์	32
จอมธรรม	37
จอมคุณ	38
บุบพิตตะลาด	43
เอกราชไท่	46
จอมโลก	50
พระยอดเมือง	50
เหนือหัว	51
เจ้าลุ่มฟ้า	53

ตาราง 2 (ต่อ)

คำศัพท์ตำแหน่งข้าราชการ	เลขหน้า
อามาตย์	3
มุนดี	11
เสนา	11
เสนด	22
มุนนาย	16
ขุนหลวง	17
มหาเอกเสนา	24
เห็งพัน	25
กือเมือง	53
ขุนเมือง	49
มหามุนดี	51
พลเมืองบัวไพร่	เลขหน้า
โยทา	7
ขุนข้า	12
ข้าค่อม	13
ไพร่	25

เมื่อพิจารณาภาษาที่ใช้เขียนได้สะท้อนให้เห็นความคิดของกวีว่า กษัตริย์นั้นมีเชื้อสายมาจากแดนหรือเป็นพระอินทร์ลงมาเกิด หรือเป็นสมมุติเทพเพื่อปกป้องคุ้มครองมนุษย์ เป็นเจ้าโลกจอมโลกที่เป็นเอกราช เป็นเจ้าของชีวิตคน ซึ่งมีอำนาจหรือสามารถสั่งให้คนกระทำได้ทุกอย่าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีคุณสมบัติเหนือสามัญชน คือมีศัพทราชาธรรมในการปกครองผู้คนและบ้านเมือง ดังนั้นการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสินไซจึงแสดงให้เห็นฐานะของกษัตริย์ในยุคของการปกครองระบอบเก่าที่ปกครองด้วยกษัตริย์หรือเจ้ามหาชีวิต เพื่อเป็นสื่อสะท้อนในด้านความคิดกับประชาชน ซึ่งมีการแบ่งแยกความแตกต่างของชนชั้นระหว่างเจ้าชีวิตกับราษฎร ส่วนข้าราชการนั้นก็ต้องเป็นผู้มีชาติกำเนิดดี มีเชื้อสายขุนนางมีความเป็นผู้นำ มีความจงรักภักดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เป็นผู้รู้จักนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนามาใช้ในการปกครอง มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

จะเห็นได้ว่าในช่วงที่มีการเขียนวรรณคดีเรื่องสินไซนี้ ยังเป็นช่วงที่มีระบอบการปกครองที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองประเทศ และนำนโยบายของฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในการบริหารประเทศ เนื่องจากว่าลาวในยุคนี้ยังเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองลาวแต่ละแขวง โดยมีชาวฝรั่งเศสเป็นข้าหลวงคอยควบคุมเจ้าเมืองที่เป็นชาวลาวอีกต่อหนึ่ง นอกจากนั้นฝรั่งเศสยังได้บังคับให้คนลาวเรียนภาษาฝรั่งเศสโดยอ้างว่าภาษาลาวเป็นภาษาที่ล้าสมัย มีความล้าหลังมาก เรียนไปก็ไม่ผลดี รัฐบาลลาวสมัยนั้น ก็ยอมปฏิบัติตามนโยบายของฝรั่งเศส คือให้มีการนำภาษาฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน และใช้ภาษาฝรั่งเศสในการติดต่อสื่อสาร แม้กระทั่งเป็นตำราเรียนและการสอน ก็สอนและเรียนเป็นภาษาฝรั่งเศสทั้งหมด และอนุญาตให้เรียนภาษาลาวได้ สัปดาห์ละประมาณสองชั่วโมงเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นกลวิธีในการล้มล้างหรือทำลายภาษาลาวโดยตรง แม้แต่วรรณคดีเรื่องสินไซยังถูกนำไปแปลเป็นภาษา ฝรั่งเศส ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบังคับ กดขี่ข่มเหง หรือกดทับจากอำนาจทางภาษาของฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาว เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านหุย อะไฟ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการสาธารณสุขและโฆษณา ก็ไม่ได้ลดความพยายามที่จะต่อสู้เพื่อที่จะต่อรองกับอำนาจทางการเมืองโดยได้นำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซมาแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส และได้ชี้แจงถึงที่มาของวรรณคดีสินไซว่า เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่สำคัญ และมีคุณค่า มีความหมายและเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของคนลาวทั้งชาติ อีกทั้งได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีชั้นสูงสุดของวรรณคดีลาว จึงได้แปลออกมาเป็นภาษาฝรั่งเศสเพื่อให้เยาวชนลาวได้เรียนรู้ ซึมซับ และรู้จักมรดกที่เป็นภูมิปัญญาสำคัญและล้ำค่าของชาติ โดยคิดเอาบางตอนจากการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่จะรักษามรดกของชาติเอาไว้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเรื่องสินไซ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด หรืออยู่ภายใต้การปกครองของใคร วรรณคดีเรื่องสินไซก็ยังคงเป็นวรรณคดีชั้นสูง และเป็นมรดกสำคัญของชาติ เปรียบเสมือนจิตวิญญาณและศักดิ์ศรีของคนในชาติที่จะไม่มีผู้ใดหรือชาติใดจะมาล้มล้าง ทำลายลงได้ง่ายๆ เพื่อเป็นการปกป้องและรักษาวรรณคดีอันทรงคุณค่าของลาวไว้ไม่ให้สูญหายไป ผู้คนต่างพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษามรดกทางความคิดและสะท้อนวัฒนธรรมอันนี้ไว้ให้ชนรุ่นหลังสืบไป ไม่ว่าจะด้วยวิธีการหรือแนวทางใดก็ตาม แม้แต่การถูกแปลให้เป็นภาษาของชาติอื่นก็ตามเพื่อที่จะได้เผยแพร่ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และซึมซับ ดังจะเห็นได้จากรูปภาพหน้าปกหนังสือด้านล่างนี้ จะมีทั้งตัวอย่างให้เห็นการใช้ภาษาลาวและภาษาฝรั่งเศสด้วย

ภาพประกอบที่ 59 รวมหนังสือเรื่องสินไซ ที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส และภาษาลาวระบอบเก่า

ส่วนทางด้านวรรณคดีลาวเรื่องอื่นๆ นั้นก็ได้มีการตรวจสอบและควบคุมไม่ให้ถูกกล่าวถึงหรือนำออกมาเผยแพร่ ห้ามไม่ให้ศึกษาเล่าเรียน โดยการนำเอาหนังสือและวรรณคดีลาวไปเผาทำลาย ทั้งมีการควบคุมการใช้ภาษาในงานประพันธ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นใหม่ ไม่ให้มีการประพันธ์ถึงหรือมีงานเขียนที่เป็นบทวิจารณ์สถานการณ์บ้านเมือง รวมถึงแรงกดดันทางอารมณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ความทุกข์ยาก การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่ก็จะถ่ายทอดออกมาผ่านตัวบทวรรณกรรม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้เขียน จากอำนาจทางการเมือง อำนาจการปกครอง สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อคนในวงการนักเขียน โดยเฉพาะต่อวงการวรรณกรรมของลาวที่ได้รับผลกระทบในทางลบ นักเขียน นักวิชาการ นักวิจัยหลายคนไม่สามารถที่จะถ่ายทอดความคิดของตนเองได้ตามใจชอบ บางครั้งก็ก่อให้เกิดความต่ำต้อยน้อยใจ เนื่องจากการนำผลงานที่ตนเองเขียนไปเสนอเพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่หลายครั้งก็ได้รับการปฏิเสธหรือขัดขวาง จำกัดการแสดงออกทางความคิดก็ทำให้ได้รับผิดหวังตามๆ กันไป ดังที่ดาดา กันละยา และดวงเดือน บุนยวง (2557: 7) กล่าวว่าในช่วงระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมืองนั้น “การตรวจแก้ทำหนังสือนั้น ต้องมีการตกลงของคณะผู้นำเจ้านายในสมัยนั้น ไม่ได้ทำตามใจตนเองผู้เดียว โดยจะนำเสนอว่า หนังสือเล่มนั้นหนังสือเล่มนี้ดียังไรมีคุณค่าอย่างไรต่อขั้นผู้นำ ซึ่งบางครั้งก็ไม่ง่ายเสมอไป เพราะเป็นระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมือง อุดมการณ์ไม่ชัดเจน มีหลายครั้งเขาถูกปฏิเสธ ถูกข่มขู่ ถูกกล่าวหาว่ามีใจเป็นใจคอมมิวนิสต์เป็นคนอริสา (อิจฉา) ที่คิดจะมาแบ่งแยก” หนังสือพื้นบ้านทำนอง เขาได้เสนอต่อเจ้านายฝ่ายศึกษาในสมัยก่อนการปลดปล่อยชาติ (1975) ดังหลายครั้ง แต่ก็ไม่เคยได้รับการสนับสนุนให้จัดพิมพ์เลยสักครั้ง ส่วนวรรณคดีเรื่องสังสินไซนั้น มีความโชคดีที่ในระบอบนั้นได้ทำงานกับผู้ที่มีความเข้าใจ รู้ถึงคุณค่าของวรรณคดีเรื่องสังสินไซ นั่นก็คือ ท่านหุย อะไพ ที่ท่านได้เห็นความสำคัญและไม่เคยละความพยายามทุกวิถีทาง ที่จะรักษาวรรณคดี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามในการสะท้อนความมี

วัฒนธรรมที่เก่าแก่ล้ำค่า ที่มีคุณค่าและความหมายต่อคนในชาติเอาไว้ให้คนรุ่นหลัง จึงทำให้วรรณคดีเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนให้ตีพิมพ์ และเผยแพร่ออกมาเป็นรูปเป็นเล่ม อยู่รอดและตกทอดมาให้เยาวชนรุ่นลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียนจนถึงปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญที่ควรตั้งข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ กวีลาว คือ สีลา วีระวงส์ ผู้แต่งบทละครสินไซและปรับนิทานสินไซให้อยู่ในรูปของบทละคร บทละครดังกล่าวเป็นที่นิยมเล่นเรื่อยมาที่โรงละครปางคำ ความที่น่าสนใจก็คือ ปรากฏคำอธิบายตอนที่ยักษ์กุมพันลักพาตัวนางสุมუნทามีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

กุมพัน: จอบๆ ออกมาพร้อมทั้งเว้าขึ้นว่า “เอาละ เถื่อนี้ต้องสำเร็จสมความคิดกุกักแห่น กูมาคาวนี้คงบ่เสียความหวัง เอาละๆ ” แล้วกุมพันตั้งตงออกมาโดดกอดเอานางพาหนีไป พวกนางสนม เสนาบ่าวไฟพากันย้านยักษ์ต่างคนต่างเล่นหนี ตอนนี้ให้มัด (เจียบ) สะแดงความย้าน (กลัว) เช่น ลางคนชอบข้าวของแล่นหน้าแล่นหลัง เข้าใจว่า กองทัບคอมมิวนิสต์เข้ามา แล้วกับเข้าไปในสาก (ฉาก) หมด

(สีลา วีระวงส์, 2511: 17)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นจะเห็นว่า คอมมิวนิสต์ เป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในสายตาและความรู้สึกนึกคิดของกวีลาว ซึ่งโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามจะสะท้อนผ่านวรรณกรรม บทประพันธ์ต่างๆ ออกมาให้เห็นว่า จุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองช่วงหนึ่งในเวลานั้นได้เปลี่ยนไป กล่าวคือ บทละครสินไซของลาวได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอื่น นอกจากการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็เคยมีการปกครองอีกอย่างหนึ่งที่เคยถูกใช้ในการปกครองลาวนั่นก็คือระบอบ “คอมมิวนิสต์” และการกล่าวถึงในคำประพันธ์ต่างๆ หรือวรรณกรรมนั้นมักจะถูกกล่าวถึงในทางลบหรือความเป็นอื่นนั่นเอง ดังจะเห็นได้จากข้อความบางตอนในวรรณกรรมหรือในคำประพันธ์ เช่น “ลาวคนชอบข้าวของแล่นหน้าแล่นหลัง เข้าใจว่ากองทัບคอมมิวนิสต์เข้ามา” คอมมิวนิสต์จึงถือได้ว่าเป็นภาพแทนของสิ่งที่ต้องกลัว หรือให้ความรู้สึกในทางลบ ลักษณะเช่นนี้เองสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ทางการเมืองของลาวในช่วงหนึ่งว่า ไม่ยอมรับลัทธิหรือการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ ถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีต่อจิตใจของผู้คนในสังคมลาว สอดคล้องกันกับเนื้อหาที่สะท้อนผ่านนวนิยายเรื่อง “สองเอี้ยน้อง” ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของสุวันทอน บุปผานูวงศ์ เป็นนักประพันธ์ฝ่ายเขตปลดปล่อยนั่นก็คือ ฝ่ายแนวลาวรักชาติ ได้สร้างให้ตัวละครเอกในเรื่อง “นางวงเพ็ด” เติบโตอยู่ในเขตควบคุมชั่วคราว ในเวียงจันทน์ ฝ้ามองดู “ท้าวบุญมี” ที่เป็นคนในกระบวนการแนวลาวรักชาติที่ถูกจับเป็นนักโทษของหมอร้อยเอกสิงทอง ที่เป็นลูกกรอรับตีนมือของพวกจักรพรรดิอเมริกา ว่า “เมื่อก่อนนี้มีคนเว้าต่อนางว่าส่วนหลายคนของแนวลาวรักชาติเป็นคนป่าปัญญาปึก หนังสือท้อโตควายก้ออ่านบ่อออก แต่มาบัดนี้นางรู้แจ้งแล้วว่ามัน

เป็นคำเสกสรรปั้นเรื่องใส่ร้ายป้ายสีที่ต่ำช้าที่สุดนี้” (สุวันทอน บุปผานูวงศ์, 2013: 75) เมื่อนางได้มาเห็นกับตาและสัมผัส ใกล้ชิดกับคนในกระบวนการแนวลาารักชาติด้วยตัวเอง และทำบุญมียังได้ชี้แจงอีกว่าอยู่ที่เขตปลดปล่อยนั้น ยังมีโรงเรียนวิชาชีพฝึกสอนหลายๆ แห่ง และมีนักค้นคว้าจากหลายประเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนและให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ อีกด้วย มีความแตกต่างจากที่นางวงเพ็ดเคยได้ยินคำร่ำลือที่เธอได้เล่าต่อๆ กันมาอีกหลายต่อหลายทอดว่า คนในกระบวนการแนวลาารักชาติมีหน้าตาหน้ากลัว โหดร้าย ทารุณ อาศัยอยู่แต่ในป่า กินของดิบเป็นอาหาร ไม่มีการศึกษา ถ้าใครพบเห็นก็ต้องรีบหลบหนีให้ไกล และอีกตัวละครหนึ่งที่เป็นฝาแฝดกับนางวงเพ็ดชื่อว่า “วงพัน” นางเติบโตขึ้นมาในเขตปลดปล่อย เวลานั้นนางถูกจับตัวมาเป็นเชลยอยู่ในเขตควบคุมถึงแม้ว่านางจะถูกทุบตี ทำร้ายร่างกายต่างๆ นานา เพื่อที่จะให้เปิดเผยความลับ นางก็ไม่ยอมที่จะเปิดเผยความลับนั้นเด็ดขาด แต่นางกลับต่อสู้ด้วยคำว่าสาปแช่ง ดังต่อไปนี้

“อุยอเมริกา เป็นนมหามิตรของลาวผัดว่าเอาลูกละเบิดนับเป็นล้านๆ โตนมาล้างผาญเรือนชานบ้านช่องของประชาชนลาว”

(อุยอเมริกา เป็นนมหามิตรของลาว แต่กลับเอาระเบิดเป็นล้านๆ ลูกมาโยนลงล้างผาญเรือนชานของประชาชนลาว)

หมออเมริกาตอบมาว่า บ่อแม่นถึมใส่คนลาว ถึมใส่ทะห่านกอมมูนิต อเมริกาเร็ดเสิกกับกอมมูนิต

(ฝ่ายอเมริกาก็ตอบกลับคืนมาว่า ไม่ใช่ทั้งระเบิดใส่ประชาชนคนลาว แต่ทั้งระเบิดลงใส่ทหารคอมมิวนิสต์ อเมริกาทำศึกกับคอมมิวนิสต์)

นางถามว่า อเมริกาเร็ดเสิกกับกอมมูนิตชั้นหะ หมออเมริกาก็หัวตอแล้วเว้าว่า กอมมูนิตบ่อดี อเมริกาช่วยลาวปราบกอมมูนิตอยู่ใสปราบให้หมด

(นางถามคืนกลับไปว่า อเมริกาทำศึกกับคอมมิวนิสต์จริงหรือ ฝ่ายอเมริกาก็พยักหน้ารับแล้วตอบว่า คอมมิวนิสต์เป็นคนไม่ดี อเมริกาจะช่วยลาวปราบปรามคอมมิวนิสต์ คอมมิวนิสต์อยู่ไหนจะปราบให้หมด)

นางวงพันถามมันคืน อยากราบกอมมูนิต เป็นหยั่งบ่อไปปราบอยู่กุมตสะกูพัน ที่นั่นมีกอมมูนิตหลายที่สุด อยู่ลาวมีแต่คนรักชาติเท่านั้นละ

(นางวงพันจึงถามอเมริกาก็กลับไปว่า อยากราบคอมมิวนิสต์ทำไมไม่ไปปราบอยู่กรุงมอสโกนู่น ที่นั่นมีคอมมิวนิสต์อยู่มากที่สุด อยู่ประเทศลาวมีแต่คนรักชาติเท่านั้น) ”

(สุวันทอน บุปผานูวงศ์, 2013: 69-70)

จากบทประพันธ์ของสุวัณทอน บุปผาบุบผา ซึ่งให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าระบบการเมืองของลาวในช่วงนี้เป็นช่วงระยะที่ประเทศลาวประสบปัญหาวิกฤตทางการเมือง ระบบการเมืองมีความแตกแยกทางด้านความคิดเป็นหลายฝ่าย คือฝ่ายประเทศลาว (เขตควบคุมเวียงจันทน์) และฝ่ายแนวลาวยุทธชาติ (เขตปลดปล่อย) จากสองตัวละครที่เป็นพี่น้องฝาแฝดกันได้เป็นภาพตัวแทนให้แก่แนวคิดทางการเมืองของลาวในสมัยนั้นว่า การเมืองลาวอยู่เขตปลดปล่อยของอเมริกาเป็นผู้ที่มาทำร้ายเผาผลาญบ้านเมือง (ทิ้งระเบิดใส่แผ่นดินลาว) ส่วนการเมืองลาวที่อยู่เขตควบคุมเวียงจันทน์ตรงที่อเมริกาเป็นประเทศมหาพันธมิตร เป็นผู้มาช่วยเหลือปราบปรามคอมมิวนิสต์อยู่ในลาว จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อยู่เขตควบคุมเวียงจันทน์ในสมัยนั้นยังอยู่ใต้อำนาจการควบคุมของอเมริกา เป็นสิ่งที่ชี้ชัดให้เห็นว่าการเมืองการปกครองก็ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของเขา ดังนั้น นักประพันธ์อย่างสีลา วีระวงส์ ก็อาศัยและทำงานอยู่ที่เวียงจันทน์ซึ่งเป็นเขตควบคุมของอเมริกา และต้องยอมทำตามคำสั่งของอเมริกา ถึงแม้ว่าจะอยากทำตามใจชอบก็ตาม ดังที่ ดารา กันละยาและดวงเดือนบุญยวง (2557: 7) กล่าวว่าในช่วงระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมืองนั้น “การตรวจแก้ทำหนังสือนั้นต้องมีการตกลงของคณะผู้นำเจ้านายในสมัยนั้น ไม่ได้ทำตามใจตนเองผู้เดียว โดยจะนำเสนอว่า หนังสือเล่มนี้ หนังสือเล่มนี้ คืออย่างไร มีคุณค่าอย่างไรต่อขั้นผู้นำ ซึ่งบางครั้ง ก็ไม่ยอมเสมอไป เพราะเป็นระยะที่มีการต่อสู้ทางการเมือง อุดมการณ์ไม่ใช่น้อย มีหลายครั้งเขาถูกปฏิเสธ ข่มขู่ และถูกกล่าวหาว่าเอาเป็นคอมมิวนิสต์” จากตัวบทละคร คำกล่าวของลูกสาวและการทำงานในช่วงระบอบเก่าของ สีลา วีระวงส์ อาจจะเป็นที่ยืนยันให้เห็นว่า สีลา วีระวงส์ ไม่ได้อยู่ในกลุ่มของคอมมิวนิสต์ จึงได้แต่งบทละครในลักษณะใส่ร้ายป้ายสีให้ยักษ์กุมภภัณฑ์เป็นเสมือนคอมมิวนิสต์ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ลาวจะพบว่า สงคราม กลางเมืองลาว (พ.ศ. 2496-2518) เป็นการสู้รบระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ประเทศลาว) ส่วนใหญ่มี เชื้อสายมาจากชาวลาวในประเทศเวียดนามเหนือกับรัฐบาลราชอาณาจักรลาวโดยทั้งฝ่ายขวาและ ฝ่ายซ้ายต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจแห่งสงครามเย็นในหมู่ทหารอเมริกัน จากกองกิจการพิเศษ หน่วยสืบราชการลับกลางแห่งสหรัฐอเมริกา และทหารผ่านศึกชาวม้ง เรียกสงครามนี้ว่า สงครามลับ (Secret War) เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าคอมมิวนิสต์เป็นระบอบการปกครองที่เลวร้ายในสายตาชาวลาวในช่วงระบอบเก่า หรือในมุมมองกวีลาวอย่าง สีลา วีระวงส์ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองลาวช่วงหนึ่งจะเป็นการ ปกครองแบบคอมมิวนิสต์หรือที่คนลาวเรียกว่าระบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด ทำให้คนลาวต้องพากันเกรงกลัวและหลบหนี และเดือดร้อนกันทั่วทั้งบ้านเมือง ดังที่ปรากฏในบทละครลำเรื่องสินไซ

ส่วน ท่านสุลั้ง เดดวงสา ได้แต่งบทกลอนชุดปัญญาสารพัตนิก ในบทกลอนได้นำเอาเนื้อหาและตัวละครในวรรณคดีเรื่องสินไซ เช่น พระยาภูตสระราต ยักษ์กุมภภัณฑ์ และสินไซมาเปรียบเทียบ เนื้อเรื่องเป็นการเขียนเกี่ยวกับลาวในสมัยที่ลาวถูกประเทศมหาอำนาจโจมตี ซึ่งเป็นยุคที่ลาวไร้อิสรภาพ ไม่สามารถทำอะไรที่เป็นของตนเองได้อย่างอิสระเหมือนที่ยักษ์เป็นศัตรูของพระยา

กุดสะลาด แต่สินไซผู้เก่งกล้าก็ยังไม่สามารถฆ่ายักษ์ให้ตายได้ ซึ่งได้แสดงให้เห็นเหตุการณ์และสถานการณ์ทางการเมืองดังที่มีเนื้อหาในคำกลอนว่า

เฮานี้ ปุนตั้งซอนดอกค้ำ	แควมฝั่งสาคะรา
กระแสนไหลทะยานรัฐ	ล่องกายซอนค้ำ
ว่าจักมีแป้วต้อง	พานไปไหลล่อง
ฟองฟุ้งหลายหลังล้น	เวินเข้าแต้วัง
สั่งว่าเป็นจั่งซี่	ผีเผดเทียมมนุษย์
สุดที่ธรรมชั้นคลอง	ก็ปัทนทานรู้
นั่นละกุมพันผู้	ศัตรูกุดสะลาด
สินไซชาติเก่งกล้า	ก็ยั้งฆ่าบ่ตาย แท้แล้ว

(สุลิ่ง เดดวงสา, 2515: 22)

จากข้อความในตัวอย่างข้างต้น ชี้ให้เห็นว่ากุมพันเป็นตัวละครร้ายที่เป็นตัวแทนให้แก่ประเทศที่มารุกรานดินแดนลาวล้านช้างและพวกเขาได้แบ่งแยกแบ่งปันอาณาจักรลาวล้านช้างที่เคยเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์กว้างใหญ่ไพศาล โดยกำหนดให้แม่น้ำเป็นเขตแดนในการแบ่งปัน แต่ในตัวอย่างเรื่องสินไซนั้นกุมพันได้ไปลักลอบเอานางสุมณฑาที่เมืองเป็งจาล ไม่ใช่ชื่อเมืองล้านช้าง แสดงให้เห็นว่าเรื่องสินไซถูกหยิบยกเอามาปรับเปลี่ยนเชื่อมโยงนำไปใช้ในเรื่องทางการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเมืองในยุคหลังการปลดปล่อยดินแดนลาวได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นหลายตอนไปขึ้นกับบรรดาประเทศอื่นอีกด้วย แต่คนลาวก็ทำอะไรไม่ได้ ได้แต่แค้นใจ ดังบทกลอนต่อไปนี้

สุดที่ควรคั่งแค้น	ขังเค่งมโนหมอง
ทองใบหนา	ผ่ากางกะแสกั้น
ย่อนว่ากุมพันฮ้าย	ใจมารยาดแย่ง
บิแบ่งปันล้านช้าง	ลาวล้านแตกกระจาย

(สุลิ่ง เดดวงสา, 2515: 34)

นักกวียังได้แสดงความอัดอั้นใจของตนออกมาเป็นภาษากวี เพื่อปลุกกระตุ้นคนลาวโดยใช้วรรณคดีเรื่องสินไซเป็นเป็นสิ่งสื่อสารให้คนลาวมีน้ำใจรักชาติรักบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองร่วมมือกันลุกขึ้นต่อสู้ต้านศัตรูที่มารุกรานประเทศ ดังบทกลอนที่ว่า “มาแม่ มาสืบสร้าง สนวนไร่นางาม อย่ำชู่ไล่ลิ้มนาม เข้านาแขงเชื้อ ให้นางสอนลิตให้ หลานเหลนวัยใหม่ เลือดลาวแท้ๆ เข้าเหนียวนั้น ถ้าคอย อย่ำนา อย่ำลิ้มเนอ ขออย่าลิ้มแม่ป้า คุณย่าอาวอา เราเนอ ปาแตกเหน็นยังหอม หมู่หนอนชื

มาบ่อน อดเจ้าเหลียวแลก้า เวียงคำแดนเก่า เหลือกตาไปฝั่งซ้าย ชายหล้าซิ่นใจ ดอกนา” (สุลิ่ง เดดวงสา, 2515: 49) กวีได้เรียกร้องให้ทุกฝ่ายหันหน้ามาร่วมมือกัน โดยเฉพาะฝ่ายขวาให้มาร่วมมือกันกับฝ่ายซ้าย ช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ในสถานะที่เป็นคนลาวเหมือนกัน ซึ่งเชิญชวนทุกคนที่มีสายเลือดเป็นคนลาว กินข้าวเหนียวกับปลาร้าล้วนแต่เป็นคนลาว มาร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกัน ไม่ว่าจะคนลาวจะอยู่ในเขตแคว้นแดนถิ่นใด ก็ให้หันหน้ากลับมารักสามัคคีกันสร้างบ้านแปงเมือง ถ้าคนลาวไม่ร่วมมือกันก็อาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยเหมือนในประวัติศาสตร์ ดังคำกลอนที่ว่า “ขออย่ามีร่องซ้ำประวัติศาสตร์ หล้าฮอย โปยเมืองมา แบ่งลาวปางนั้น ปันเป็นพุด พอกันลืออาด สามนะคอนโด่นค้ำัน พิมานม้างมุ่นละออง สามพี่น้อง ยาดซีกุนชะโร (สุลิ่ง เดดวงสา, 2515: 46) ถ้าทุกฝ่ายไม่มีความสามัคคีกัน บ้านเมืองก็จะถูกแตกแยกแบ่งออกเป็นหลายฝ่ายเหมือนในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้าง แบ่งออกเป็นสามอาณาจักร กวีได้ยกเอาวรรณคดีเรื่องสินไซ ตอนสินไซตามหาอา เมื่อพบเห็นอา อาไม่อยากจะกลับบ้าน มาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นการปลุกกระตุ้นเชิญชวนกล่าวอ้างเมื่อตอนที่ประเทศลาวตกเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่น ก็คือ สุนัขจอกถูกยักษ์นำไปคุ้มครองเป็นพวกยักษ์ไซ ถูกพวกมันหลอกล่อ กลายเป็นลูกของยักษ์จนทำให้อาสิมหลงบ้านเกิดเมืองนอน ลืมไร่นา ส่วนปูปลา นาน้ำอาหารการกิน แต่สินไซก็ไม่ได้ลดละความพยายามในการเดินทางหาอากลับมา มีสำนึกในการรักประเทศ บ้านเมืองของตนเองที่เคยอาศัยอยู่ ดังบทกลอนต่อไปนี้

สินไซ ยังดั่งต้น	เดินป่าหาอา บ่อยแล้ว
สุนัขจอกลืมหลง	ถึกกุมพันลื้อ
อาเอย อยู่ใสเดิ่นอเจ้า	เบ็งจาลคอยค้ำ เจ้าตาย
หรือว่าตกหมู่แรง	เป็นแหล่งยักไซ แล้วบ
หรือว่าอ่าอั้งอ้า	เนาเขตพระยามาร
ทุกบ่มียามเหย	ห่างนรไกลล้า
หรือว่าอาสิมแล้ว	ปูนาปาก่อ
ลิมปานแซบ	น้ำเนื้อใส่หอม แล้วบ
อ้ายยากลมต่อน้อง	คองเก่าเฮามี
ตีกันสา	ขอเดไมตรีต้อง

(สุลิ่ง เดดวงสา, 1972: 50)

5.2.2 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองปี ค.ศ. 1975 – 1986

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบราชาธิปไตยและสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี ค.ศ. 1975 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้มีการปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศตามหลักการพัฒนาระบบราชการ 5 ผู้นำขบวนการประเทศลาวต่างมีสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับประเทศเวียดนาม ทั้งได้เคยช่วยรบและก่อกู้กันมาถึง 30 กว่าปี ไม่ว่าจะเป็นท่านไกสอน พมวิหาน ท่านหนุฮัก พุมสะหวัน และเจ้าสุภานุวงศ์ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1977 ลาวและเวียดนามจึงได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกัน แต่จะเน้นในด้านความร่วมมือทางการทหารและส่งผู้เชี่ยวชาญชาวเวียดนามมาช่วยเหลือให้คำแนะนำทางด้านต่างๆ ให้แก่ลาว ลาวก็ได้นำเอานโยบายคอมมิวนิสต์ของเวียดนามมาใช้อย่างเข้มงวด เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้าควบคุมพุทธศาสนา มีการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่ไม่ยอมรับอำนาจของทางการ ราษฎรหลายหมื่นคนที่มาจากทุกชนชั้นวรรณะในสังคม รวมทั้งเจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนาและพระญาติวงศ์ต่างถูกจับกุมและส่งตัวไป “รับการอบรม” ยังค่ายกักกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาเจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนาและพระญาติวงศ์ก็สิ้นพระชนม์ลง (พวงนิล คำป้งส์, 2544: 39) กระแสความไม่พอใจก่อตัวสูงขึ้น ส่งผลให้ปัญญาชนและชนชั้นกลางของลาวจำนวนมากชวนกันหลบหนีออกนอกประเทศ ราษฎรกว่า 400,000 คน (12 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ) ได้ข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย สมาชิกพรรครุ่นใหม่ที่ไม่ยึดมั่นในลัทธิมากนักร่วมมือกับคนนอกกอดันผู้นำรุ่นเก่า ส่วนผู้นำรุ่นเก่าที่นิยมเวียดนามก็หนักข้อขึ้นเรื่อยๆ ในระยะนี้ทำให้เศรษฐกิจของลาวจ่มดิ่งและล้มลงอย่างที่สุด ส่วนด้านการศึกษาก็อยู่ในที่ช่วงกำลังได้รับฟื้นฟู เพราะในช่วงที่ปลดปล่อยใหม่ คือ ยุคปฏิรูปการปกครองของรัฐบาล รัฐบาลได้ออกคำสั่งให้มีการเรียนการสอนภาษาลาว คือสอนให้ประชาชนอ่านออกเขียนภาษาลาวได้ โดยเหตุผลที่ว่าประชาชนลาวส่วนมากไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ เพราะวก่อนหน้านี้ก็คือช่วงก่อนการปลดปล่อยประชาชนลาวไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ บ้านเมือง เรือนชานบ้านช่อง วัด โรงเรียนถูกระเบิดทำลายเผาผลาญจนหมดเกลี้ยง ประชาชนต้องอพยพออกจากบ้านเรือนไปหลบซ่อนกันอยู่ในป่าบ้าง อยู่ต่างประเทศบ้าง มีประชาชนจำนวนน้อยที่ได้เรียนหนังสือโดยเฉพาะที่อยู่ในเขต ที่ไม่มีภัยสงคราม แต่โดยภาพรวมแล้วประชาชนทั้งหมดเกือบจะไม่ได้เรียนหนังสือ รัฐบาลจึงปฏิรูปการศึกษาขึ้นใหม่ เช่น ได้วางนโยบายเกี่ยวกับการลบล้างความกึกหนังสือ (ความรู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้) ให้กับประชาชน เร่งการเรียนการสอนอย่างเข้มงวดให้กับเยาวชนในเกณฑ์อายุ 6-14 ปี และ 15-40 ปี ที่ยังไม่รู้ ไม่ได้เรียนหนังสือและยังไม่จบชั้นประถม โดยเฉพาะที่เขตห่างไกลและอยู่ในชนบท ดังบทเพลงที่โด่งดัง ในสมัยนั้นที่ว่า

“แนมเห็นจดหมายที่ส่งมา จากมารดาแม่รักทางบ้านเกิดเรา จิตใจตื่นตัน มือสั่นยื้อเอา ซองจดหมาย อย่างสุดถนอมๆ เนื้อในจดหมายเขียนอย่างง่ายตายแม่ถามสบาย ลูกรักที่แม่ห่วงใยอักษรแม่เขียนบ่องาม ปานใดแต่มีความหมายยิ่งใหญ่ไพศาล ลูกยังจดจำยามลูกจากลามาจดคนดั่งกึ่งหนังสือ บาดนี้จดหมายลูก มีในมือ ทุกตัวหนังสือเขียนจากแม่เอง แม่คงรักลูกบ่อโลลาวันแม่จึงขยันรำเรียนเขียนเก่ง ปาชาศึกษาเหมือนดังบทเพลงที่บรรเลงความรักแม่ลูกเอ๋ย”

บทเพลงอธิบายและสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการศึกษาของแม่คนหนึ่งก่อนหน้านั้น ก็คือช่วงเวลาหลังการปลดปล่อย และได้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้นในลาว แม่เขียนและอ่านหนังสือไม่เป็น แต่ด้วยความรัก ความคิดถึงลูกและต้องการจะระบายความรู้สึกในใจให้ลูกรู้ แม่จึงเฝ้าพยายามฝึกฝนและเรียนรู้หนังสือ เพื่อให้ตนเองอ่านออกเขียนได้ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารไปถึงลูก เมื่อแม่สามารถเขียนหนังสือได้และส่งเป็นสารไปถึงลูก ต้องทำให้ลูกแปลกใจและดีใจ ที่แม่เขียนหนังสือได้ เพราะวก่อนหน้าที่ลูกมาเรียนแม่ก็ยังไม่รู้หนังสือ มาตอนนี้แม่สามารถเขียนถึงลูกและอ่านหนังสือได้ จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้เอาใจใส่ในการพัฒนาคนตั้งแต่รุ่นเล็กจนถึงรุ่นอาวุโส ว่าต้องอ่านออกเขียนได้ เพราะการศึกษาของคนในชาติ ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการผลักดัน การพัฒนาประเทศ โดยการใช้รูปแบบการพูด การเขียนแบบใหม่ เช่น ยกเลิกการใช้ราชาศัพท์ เนื่องจากไม่มีระบอบกษัตริย์ ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูประบบการศึกษาและการใช้ภาษาครั้งสำคัญของลาว ส่วนรูปแบบการเขียนก็ไม่ใช้ตัวสะกดมากเกินไป คือใช้ตัวสะกดเพียง 8 ตัว และมีพยัญชนะทั้งหมด 26 ตัวและพยัญชนะพิเศษ 1 ตัว พยัญชนะผสม 6 ตัว พยัญชนะควบ 1 ตัว คือตัว (ว) ส่วน (ส) (ล) เป็นตัวควบภาษาต่างประเทศ วิธีสะกดคำจะใช้ตามเสียงพูด ซึ่งจะทำได้ง่ายขึ้น เข้าใจง่ายและการเขียนสะกดคำไม่ยุ่งยากซับซ้อนเท่า นั้น เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำการอ่านและการเขียน

สมจิต พันลัก (2012: ค-ค) อธิบายว่า เพราะวาลาวเราตกเป็นหัวเมืองขึ้นของฝรั่ง ฝรั่งได้ใช้ทุกความพยายามเพื่อให้คนลาวเราทำร้ายภาษาของตนเอง แล้วใช้ภาษาของเขาแทน เหมือนกับเวียดนาม แต่นักปราชญ์ คณาจารย์พร้อมด้วยพระสงฆ์องค์เจ้าของพวกเราได้ต่อสู้อย่างแข็งแรงกับพวกเขา ในที่สุดจึงตกลงกันให้มีตัวอักษร 28 ตัว และมาปี ค.ศ. 1975 ก็ตัดตัว ส เพราะเห็นว่าสภาพการบ้านเมืองมีความสับสนวุ่นวายเพราะการแทรกแซงอำนาจจากต่างดาว คนลาวเราจำนวนมากมายังอ่านหนังสือไม่เป็นและเพื่อให้ง่ายแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียนจึงเขียนตามภาษาพูด เมื่อไหร่ประเทศชาติของพวกเรามีความอุดมสมบูรณ์แล้วเขาคงแก้ไข และปรับปรุงอีกเพิ่ม แต่ที่สำคัญอย่าลืมหาภาษาบาลีได้มีบทบาทและอิทธิพลที่สดต่อภาษาลาวเราตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้ารุ่ง เป็นต้นมา

ดังนั้น ภาษาลาวที่ใช้กันอยู่ในยุคแรกๆ นั้นอาจมีมาพร้อมๆ กับการรับพุทธศาสนาเข้ามาในลาว ในเบื้องต้นได้นำตัวหนังสือลาวมาใช้บันทึกพระธรรมวินัย เพื่อศึกษาเผยแผ่ธรรมะสำหรับพระสงฆ์ ครูบาอาจารย์อยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ เท่านั้น (สุกสะหว่าง สีมานะ, 2001: 11) สำหรับพัฒนาการของภาษาลาวนี้ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์แห่งชาติของลาว (1996: 166) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาลาวเป็นภาษาในตระกูลไท-ลาว มีสำเนียงเสียงพูด มีตัวอักษรบันทึกไว้อย่างครบถ้วนพอ ควร ในเบื้องต้นเป็นภาษาคำโดด แต่ต่อมาผ่านขบวนการวิวัฒนาการแห่งการขยายตัวทางประวัติ ศาสตร์ คำศัพท์จึงค่อยๆ เพิ่มขึ้น ด้วยคำประสมจากคำลาวเดิม ในสมัยลาวที่ได้รับ 3 ภาษาต่างประเทศ ผ่านการทับศัพท์ ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้ในวงการหรืออธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งๆ นั้น โดยเฉพาะเจาะจงจากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษาลาวได้ผ่านการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มาอย่างยาวนานจนมาถึงปัจจุบัน ก็ได้มีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของการปกครอง ความเจริญที่เข้ามา ทั้งวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้มีความทันสมัยทัดเทียมสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง จนกลายเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และใช้ศึกษากันตามโรงเรียนทั่วสังคmlาวทุกวันนี้ จะเห็นว่ามีพยัญชนะ 26 ตัว เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากภาษาตะวันตก วิทยาการความรู้สมัยใหม่ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงทำให้ลาวมีคำศัพท์มากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยเหล่านี้ ดังที่ ท่านสมจิต พันลัก (2012: น) กล่าวว่าภาษาลาวเรานั้น ได้ถูกตัดทิ้งในช่วงที่ระบอบฝรั่งเศสปกครอง 14 ตัว โดยเขามองว่า เพื่อให้มันสอดคล้องกับภาษาฝรั่งเศสที่มีอักษร 26 ตัว ดังนั้นการสะกดคำในภาษา ลาวระบอบเก่ากับภาษาลาวระบอบใหม่ จึงมีจำนวนพยัญชนะที่แตกต่างกัน จากข้อมูลที่ศึกษาการใช้ภาษาในดับทวรรณคดี เรื่องสินไซ ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะการใช้ภาษาดังนี้

อัศจรรย์	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น อัศจรรย์ (3)
นักเรสร์	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น นักคะเลด (44)
องค์ประสงค์สร้าง	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น องค์ประสงสัง (47)
พระเนตร	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น พระเนต (8)
จอมธรรมธิดา	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น จอมท่าทิลาด (68)
แปลธรรมชัยศาสตร์	ภาษาลาวยุคใหม่สะกดเป็น แปลท่าไซสาด (6)

คำศัพท์ข้างต้นนี้ได้มาจากเรื่องสินไซ พิมพ์ปี ค.ศ. 1977 จุดมุ่งหมายในการจัดพิมพ์ครั้งแรกได้อิงตามต้นฉบับซึ่งมีผู้จัดพิมพ์มาก่อนแล้วหลายฉบับ โดยเฉพาะของท่านสีลา วีระวงส์ และท่านคำพ้อ พวงสะบา ได้ตรวจดูต้นฉบับแต่ละฉบับให้สอดคล้องกัน เนื่องจากว่าแต่ละฉบับนั้นยังมีความบกพร่องอยู่หลายประการ ดังนั้น ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้จัดวรรคตอนให้ถูกต้องตามระเบียบของกลอนโดยเฉพาะได้เขียนให้ถูกต้องตามระบบการศึกษาใหม่ คือ เขียนตามเสียงเพื่อความถูกต้องอีก

ครั้ง ยังได้ให้ท่านคำมอง วงบุบผาและท่านสุรินทร์ทอน บุปผานุวงศ์ ได้ตรวจแก้อีกครั้ง จากข้อมูลคำศัพท์ ในตาราง จะเห็นว่า หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ภาษาที่ใช้ในการสะกดคำ ยังคงรักษาการ สะกดคำแบบระบอบเก่าชนิดเดียว คือไม่ให้เห็นการใช้สระ (อะ) ในบางคำ ดังคำศัพท์ที่ทำเครื่องหมาย ทึบไว้ในตารางข้างล่าง

ตาราง 3 เปรียบเทียบการสะกดคำ ยุคเก่าหลัง 1975 ยุคใหม่ 1975 -1986 และยุคจินตนาการ 1994 -ปัจจุบัน

ยุคเก่าหลัง 1975	ยุคใหม่ 1975 -1986	ยุคจินตนาการ 1986 -ปัจจุบัน
เวสสุวันทवेशราช	เวตสุวันทเวลาด	เวตสุวันทเวลาด
วษรณนระราช	วษลุนนระลาด	วษลุนนระลาด
กุมพันธ์	กุมพันธ์	กุมพันธ์
สิมพะลี (403)	สิมพะลี	สิมพะลี
วันนูลา (403)	วันนูลา	วันนูลา
อัสสะมณี (156)	อัสสะมณี	อัสสะมณี
ยักสา (138)	ยักสา	ยักสา
ชีนี (143)	ชีนี	ชีนี
นางลุน	นางลุน	นางลุน
เก็องคำ (166)	เก็องคำ	เก็องคำ
สิลป์ไชย์ (99)	สินไช	สินไช
สิลป์ชัย (142)	สินไช (59)	สินไช
สังข์สิลป์ชัย	สังข์สินไช	สังข์สินไช
สีหะราช (101)	สีหะลาด (62)	สีหะลาด
สีหาราช	สีหาลาด	สีหาลาด
โกสรสีหะราช (229)	โกสรอนสีหะลาด	โกสรอนสีหะลาด
สังฆะราช (101)	สังฆะลาด (62)	สังฆะลาด
สังขา (172)	สังขา	สังขา

ตาราง 3 (ต่อ)

ยุคเก่าหลัง 1975	ยุคใหม่ 1975 -1986	ยุคจินตนาการ 1986 -ปัจจุบัน
สังข์ทอง	สังข์ทอง	สังข์ทอง
นารายณ์	นาลาย	นาลาย
แพะไชโค (201)	แพ็ดชะโค	แพ็ดชะโค
โกสี (201)	โกสี	โกสี
ไคสี (201)	ไคสี	ไคสี
ขุนสี	ขุนสี	ขุนสี
จันทะราช	จันทะลาด	จันทะลาด
จันทา	จันทา	จันทา
สีดาจันท์ (21)	สีดาจัน (21)	สีดาจัน
วะรูนนะราช (21)	วะลุนนะลาด (26)	วะลุนนะลาด
กุสราช (34)	กุสลาด (41)	กุดสะลาด
กมะทา	กามะทา	กามะทา
สุมนทา (34)	สุมนทา (41)	สุมนทา
มุนทา (402)	มุนทา	มุนทา
สิวิไชย์	สิวิไช	สิวิไช
สิวิลาด	สิวิลาด	สิวิลาด
ปะทุมมานางนาต	ปะทุมมานางนาต	ปะทุมมานางนาต
พันนุลา (313)	พันนุลา	พันนุลา
นันทะเสตถีหลวง (35)	นันทะเสตถี	นันทะเสตถี
ปีตุเรส (99)	ปีตุเลต	ปีตุเลต
เถร (34)	เถน (39)	เถน
สเล็ชว (36)	สเล็ชว (43)	สชะเล็ชว
มัสการ(35)	มัสกาน (43)	มัตสะกาน
ดารา (35)	ดารา (42)	ดาลา
สว่าง (35)	สว่าง (42)	ชะสว่าง
มะโหสพ (34)	มะโหสบ (41)	มะโหสบ

ตาราง 3 (ต่อ)

ยุคเก่าหลัง 1975	ยุคใหม่ 1975 -1986	ยุคจินตนาการ 1986 -ปัจจุบัน
พระทัย (35)	พะไท (41)	พะไท
ยาครูตักบาตร (36)	ยาคุตักบาตร (43)	ยาคุตักบาตร
ผีสักสาจ (33)	ผีสักสาต (41)	ผีสักสาต
สเด็ด (53)	สเด็ด	สะเด็ด
สเวียรราชเป็นพระยา (45)	สเวียลาดเป็นพะยา(53)	สะเวียลาดเป็นพะยา
ปีตุเรส (99)	ปีตุเลต (59)	ปีตุเลต
พระวอระปีตา (109)	พะวอละปีตา (71)	พะวอละปีตา
คุตนาท (109)	คุตนาท (70)	คุตนาท
	ราชา	ลาซา
	พระบาด	พะบาด
	สเวีย	สะเวีย
	จอมราชกุมมาน	จอมลาดชะกุมมาน
	นักคะเรต	นักคะเรต
	ถแลง	ถะแลง
	สนาม	สะนาม

จากตัวอย่างในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง คือไม่มีระบอบกษัตริย์แล้ว ดังนั้น ภาษาที่ใช้ก็ถือว่าไม่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในสังคมลาวสมัยใหม่ ดังนั้น นักวิภาษวิทยาต้องเปลี่ยนแปลงภาษาหรือคำศัพท์ที่นำมาใช้เข้ากับการเขียนของกวีเช่นกัน เนื่องจากว่าการแต่งในครั้งนี้นุ่งเน้นที่จะสื่อสารกับประชาชนยุคปลดปล่อยใหม่ การใช้ภาษาเช่นนี้ได้สะท้อนแนวคิดของผู้แต่งที่เป็นสื่อทางความคิดในเรื่องของการสะท้อนสภาพการปกครอง และสังคมลาวในระบอบใหม่ ภาษาย่อมเป็นตัวกำหนดให้รู้ว่าทุกคนมีสถานะหรือฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องใช้คำราชาศัพท์ ถือเป็นปฏิเสศโดยทางอ้อมว่าจะไม่ใช่ภาษาที่เคยใช้ในระบอบการปกครองแบบเก่า นั่นก็คือ ระบอบกษัตริย์ และหันมาสนับสนุนการใช้ภาษาที่ทันสมัย (สมัยใหม่) เริ่มมีการปรับเปลี่ยนภาษาใหม่ ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกะทัดรัดและเป็นกันเอง ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นอีกต่อไป

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคที่ปลดปล่อยใหม่ เป็นยุคที่กำลังฟื้นฟูและเริ่มพัฒนาในช่วงปี 1982 ได้มีบุคคลนำเอาวรรณคดีเรื่องสินไซไปแต่งใหม่ คือ ท่าน ส.เดชา ท่านได้นำเอาเรื่องสินไซมาแต่งเป็น

บทกลอน ในหนังสือรวมบทกลอน “ลาวดวงเดือน” โดยได้เปรียบเทียบเหตุการณ์ด้วยทิวทัศน์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์สมัยที่ลาวทำการต่อสู้ชาติ ด้านจักรพรรดิฝรั่งเศสและอเมริกา ด้วยจิตใจอยากฟื้นฟูความเป็นเอกราช ดังบทกลอนที่ว่า

คັນสติความหมาย	ตามเปิงประวัติศาสตร์
หมายว่าเสดะสัดหักขาด	ย่อนพวกผีमार
ยักกุมพันกันดาน	แมนอังกฤษกับฝรั่ง
เสดตะสัดร่มกั้ง	แห่งพระราชอาณาจัก
ถูกฝี้ยักจับหัก	ขาดหลุดกุดเหี้ยน
พวกมันได้แปลงเปลี่ยน	ให้รับเป็นเชื้อศาสนา
หรือเป็นแย่งยงอยู่หลังนาคา	ตลอดสามหัวข้าง
เพื่อให้คนชาติต่าง	เข้ามาขี่ปกคอง
มันจึงเข้าทำนอง	สอง สองเป็นสี่
จักรพรรดิดกดขี่	สักดินานั่งคอง
บ่จักชวนจักขอ	มันสมสัพพหวนาค

(ส.เดชา, 1981: 32)

ข้อความในบทกลอน ได้กล่าวถึงระบอบศักดินาและชาติลาว ตกเป็นเมืองขึ้นเป็นชาติอื่น โดยเฉพาะกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรลาวล้านช้าง พังทลายลง เพราะอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นผู้กดขี่ทำลาย และนอกเหนือไปกว่านั้นยังมีศักดินาเป็นการซ้ำเติมอีก ทำให้ประชาชน ก็คืออาณาจักรลาว ล้านช้างตอนบนทุกขั้วทรมาน จากการกดขี่ข่มเหงจนน้ำตาไหล เมื่อเป็นเช่นนี้พระครูจิ่งหาวิถิท่าง โดยมีนโยบายใหม่เพื่อปลุกกระดมประชาชนให้ลุกขึ้นต่อสู้ โดยทำให้ภาค (ประชาชนลาวล้านช้าง) สะดุ้ง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ใช้อักษรศาสตร์และวรรณคดี เพื่อเป็นการต่อสู้และประกอบส่วน โดยแต่งเป็นเรื่องสนุกขึ้นมาเพื่อเป็นการเตือนสติ ดังบทกลอนที่ว่า

ยกตัวอย่าง ก็คือเรื่องสินไซ	มาลักเอาอา
ในเมื่ออาสุมนทา	อยู่ในมือยักษ์ใหญ่
เฮ็ดจั่งไต่ยังสิกู้คืนได้	มันพัตตั้งคำถาม
แน่อนอนว่า เมื่อต้องใช้สงคาม	แก้อ้อขัดแย้ง
จำเป็นต้องจัดแบ่ง	แต่งเป็นสามกำลัง
อันหนึ่งแมนหอยสัง	สีแดงแสงกล้า

เป็นกำลังนำหน้า	เดินก่อนพาไป
อันที่สองแมนสินไซ	เชื้อชาติมนุษย์
เป็นผู้ถืออาวุธ	ปีนคาบประจำโต
อันที่สามแมนสีโท	นาโคล้านช้าง
เป็นกำลังทับม้างศัตรู	มุ่มเป็นผง

(ส.เดชา, 1981: 33-34)

กวีได้อธิบายถึง อาสุมณฑาทกอยู่ในการครอบครองของยักษ์ ก็คือ ประเทศลาวตกอยู่ใต้ การปกครองของชาติอื่น และทำอย่างไรจึงจะได้บ้านเมืองคืนกลับมา พุทธศรีได้ใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้ โดยทำให้ประชาชนเข้าใจในการขึ้นนำ ของพรรค โดยการเชื่อมโยงวรรณคดีเรื่องสินไซ ให้สังข์ทองเป็น แนวหน้า ซึ่งสอดคล้องในหลักการในการเคลื่อนไหวของพรรคในลาว คือประเทศลาวมีพรรคเดียว ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาหรือเกี่ยวข้องกับการงานต่างๆ ต้องอยู่ภายใต้การขึ้นนำของพรรค ประชาชนปฏิวัติลาว เพียงพรรคเดียวเท่านั้น ดังหลักการที่ว่า พรรคผู้นำ รัฐคุ้มครอง ประชาชนเป็น เจ้า จะเห็นว่าสังข์ทองเปรียบเสมือนพรรคเป็นผู้นำ มีไหวพริบ มีความรู้ มีสติปัญญาช่วยชี้แนะเป็นเชิง ทิศในการต่อสู้กัชาติ เป็นผู้ขอดกันหอยหันหัวยักษ์ใหญ่จนหัวแตกแหลกละเอียด แต่สิ่งสำคัญที่สุดในการ ต่อสู้กัชาติที่ขาดไม่ได้ นั่นก็คือกำลังอาวุธที่สินไซมีเพียงพร้อมครบชุด ทั้งดาบ ธนูนัน ก็คือกำลัง ทหารและตำรวจที่มีอำนาจ มีหน้าที่ผลักดันการต่อสู้กับศัตรูเด็ดขาด ใช้ดาบตัดคอยักษ์กุมพัน ว่าขาด เป็นท่อน ๆ ส่วนสีหราช กำลังรวบรวมความสามัคคีปวงชนทั้งชาติ เป็นกำลังพื้นฐาน เพื่อเป็นกำลัง เสริมในการต่อสู้ กัชาติ การที่จะกู้เอกราชมาได้ต้องรวบรวมกำลังพลทั้งสามกำลัง คือมีกำลังแนวหน้า มีกำลังกองทับบั้บปีน ถือง้าว และมีกำลังแนวรวมแห่งชาติ (สามบาทค้อนยุทธศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้ เข้าในการปฏิวัติชาติลาว) หรือสามกำลังได้มีภาระบทบาทหน้าที่ที่ผสานงาน จนทำให้ประเทศชาติได้รับ ชัยชนะและเอาเอกราชกลับคืนมาได้ ก็คือเอาากกลับคืนมา เหมือนดังบทกลอนที่ว่า

อุปมาหมายไว้	ของสีสามสิ่ง
ไม้ปีนซ้อง	ทั้งผ้าแผ่นสไบ
แผ่นสไบแมนทุ่งไชนำหน้า	อวนพาไปก่อน
ไม้ปีนแมนไม้ค้อน	คะเนินต้านต้อยมาร
ส่วนว่าซ้องแมนล้าน	กำลังใหญ่มหาชน
เปรียบใส่กงจักแก้ว	เผด็จการกรรมชีพ
เป็นระบบแก่นกล้า	สามหน้าหนึ่งปัญหา
พรรคนำพาเปรียบใส่ผ้าสไบ	ทุ่งใหญ่สไบแดง

รัฐผู้คุมครองคนแขง	เปรียบดังเหล็กคัดแก้ว
ประชาชนเป็นจ้า	เปรียบเหมือนแสนซ่องไทย
สามสิ่งพิวพันกันบ่อาจตัดแยกได้	เหนือกายเนื้อแห่งผู้เดียว

(ส.เดชา, 1981: 22-23)

กวียังกล่าวว่าเฉพาะบั้นปัญหาสินไซไปตามอา คือการนำเอาเอกราช คำว่า “เอกลาด
แม่่นออกมาจากอักษอน อ.อา อยู่ในแม่ ก. กา” (ส.เดชา, 1981: 28) ดังบทกลอน

นักปราชญ์ลาวประดิษฐ์ใช้	คำเปรียบปริศนา
แต่งเป็นเรื่องสินไซนำเอาอา	ใต้คองสังเลี้ยว
อาผู้เดียวบ่มีหลายอาอื่น	แม่่น ออ อา เอกลาด

(ส.เดชา, 1981: 20)

ส่วนบั้นนาคสะดุ้งแม่่นนาคตื่นตัว นาคเป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนลาวที่เรียกว่านาค
หรือว่านาคา นาคี อีกอย่างนาคีแปลว่าช่าง ซึ่งคนลาวเข้าใจว่าเป็นทั้งช่าง ทั้งงู และอีกชื่อที่ฟังลึนหู
คือ ศรีสัตนาค หรือเรียกว่าล้านช้างร่มขาว ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือประเทศลาวในระยะประวัติศาสตร์
ที่คงตัวเป็นชาติได้ระบอบศักดิ์นา ที่มีธงชาติเป็นช้างสามหัว หมายถึง (ล้านช้าง ล้านแยงและล้านนา)
ที่เป็นสามแคว้นนาคา กวีได้เปรียบเทียบให้ วรุณนาคคิดถึงนางจัน จึงหาทุกวิถีทางเพื่อที่จะไปรับนางจัน
กลับมา ดังบทกลอนที่ว่า

อายนาคหนุ่มคิดถึงความเอกอ้าง	ประวัติศาสตร์พันปี
ควานางจันทะบุลี	เยียบปางเป็นอาจ
ทิวพันแผ่นแดนนาค	เชิงข่าลีชา
นับเป็นพรรณณา	แดนไกลมากัมขาบ
เกรงกลัวอำนาจภาพ	ฤทธิ์เดชนางจัน
เป็นแม่เมืองมิ่งขวัญ	สืบมาหลายชั้น
นี่และเป็นจุดเด่น	เนื้อในจิตใจ
ของนิทานสินไซ	บทกลอนตอนท้าย
คำวานาคสะดุ้ง คั้นเราเว้าความง่าย	หมายว่านาคตื่นตัว
นาคบ่ย้านบ่บอกว่า	นาคชนนาคสู้
นาคเดินทางกอบกู้	เอาชาติคืนมา

(ส.เดชา, 1981: 28)

ในบั้นนาศสะดุ้ง ได้ผู้แต่งได้กล่าวถึงพญานาคคิดถึงนางจัน ซึ่งหมายถึงลาวคิดไฝฝืนถึง
เอกราช กวีได้เปรียบนางจัน หมายถึงดวงจันทร์ที่เป็นชื่อนครหลวงของประเทศลาว ชื่อว่าเวียงจันทน์
ดังบทกลอนที่ว่า

นครหลวงของชาติ	ชื่อว่าเวียงจัน
คอมพอดิกัน	บ่ผิดบ่เพี้ยน
จากเวียงจันทน์หนเปรียบ	กลายเป็นนางจัน
จากนางจันหันเปลี่ยน	เป็นจันเพ็งเด่นฟ้า
จนไปฮอดบ่อนว่า	เป็นลาวเด่นดวงเดือน
กลายเป็นคำกะตื้นเตือน	ปลูกให้ลาวสะดุ้ง
ปลูกให้ลาวคิดสูง	เห็นหน้าเห็นหลัง

(ส.เดชา, 1981: 30)

ในหนังสือรวมบทกลอน “ลาวดวงเดือน” โดยได้สอดแทรกปรัชญาและข้อคิดเอาไว้
เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงทัศนะทางการเมืองของมาร์คเลนิน โดยได้นำมาผสมผสานกันแนวคิดพุทธ
ปรัชญาไว้ ดังนี้

จุดประสงค์ของหนังสือสินไซ	แม่น่ปาวเดือนตีค้อง
สงกระแสเสียงฮ้อง	ทำนองลำและคำปาก
ปลูกระดมชวานาคอยู่ในทั่วภาคพื้น	เหนือใต้ต่ำสูง
ให้พากันสะดุ้ง	แนวคิดจิตใจ
ทั้งภาคเหนือภาคใต้	ตาเวีนออกตาเวีนตก
ยังนิยมยก	อ่านประจำและลำร้อง
.....
ศัตรูใดปสามารถมาเอาชนะได้	ใจกล้าแก่นลาว
ด้านพลังแล้วพัดก้าว	ขับไล่อเมริกา
สามสิบปีกลายมา	พิสูจน์ยืนยันได้
ชนชาติลาวภายใต้	แสงใสสุริยา
มาร์ค เลนินเอกอ้าง	ลือล้าเลิศไซ

(ส.เดชา, 1981: 21)

เมื่อพิจารณาแล้วควรสังเกตได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซน่าจะเป็นนิทานชาดกนอกนิบาตที่สำคัญของลาว ตามประวัติของวรรณคดีเรื่องสินไซพบว่า ชั้นแรกหนังสือเรื่องสินไซนี้ผู้แต่งเดิมแต่งเป็นคำร้อยแก้ว หรือเป็นหนังสือเทศน์แบบหนังสือชาดกทั้งหลาย ต่อมาภายหลังทำวบางคำจึงแต่งเป็นคำกลอน เพื่อใช้สำหรับอ่านฟังในเวลาที่มีความโศกเศร้า เช่น เวลางันเฮือนติ (งานศพในตอนกลางคืนที่นิยมอ่านหนังสือผู้งาน) (สิลา วีระวงส์, 2512: 4-6) ซึ่งให้เห็นว่าแต่เดิมที่เรื่องสินไซแต่งขึ้นตามแนวคิดของพุทธปรัชญารับใช้พุทธศาสนา แต่พอมาถึงยุคใหม่สินไซก็ยังคงถูกนำมาเชื่อมโยงหรือปรับใช้เข้ากับแนวคิดของมาร์คเลนิน คือหลักการของพรรคในสมัยใหม่ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการปฏิสัมพันธ์วรรณคดีสินไซกับแนวคิดทางการเมืองยุคจินตนาการใหม่ ดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้

5.2.3 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองกับยุคจินตนาการใหม่ปี (ค.ศ. 1986-ปัจจุบัน)

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1989-1990 นโยบายเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ในเวียดนามล้มเหลว ระบอบคอมมิวนิสต์ในโซเวียตก็ล่มสลาย ลาวจึงนำนโยบาย “จินตนาการใหม่” มาใช้ในปี ค.ศ. 1989 ซึ่งนำไปสู่การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังจาก ท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้เชื่อมั่นในระบอบคอมมิวนิสต์อย่างเหนียวแน่นถึงแก่อสัญกรรมลงในปี ค.ศ. 1992 ท่านหนุฮัก พุมสะหวัน ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน โดยมีพลเอกคำไต สีพันดอนเป็นนายกรัฐมนตรี การจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลค่อยๆถูกยกเลิกไป (ประทับใจ สิกขา, 2550: 46) ลาวเริ่มฟื้นฟูเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งสนับสนุนให้ผู้อพยพชาวลาวย้ายไปอาศัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจกลับคืนสู่แผ่นดินบ้านเกิด ทางลาวจึงเริ่มเปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวเข้ามา แล้วหันมาฟื้นฟูความสัมพันธ์กับไทยมากขึ้น เช่น การเปิดสะพานมิตรภาพ ในปี ค.ศ. 1994 หรือการที่ท่านหนุฮัก พุมสะหวัน ประธานประเทศลาวเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในปี ค.ศ. 1995 และได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช การปฏิรูปครั้งยิ่งใหญ่ต่างๆ ในครั้งนี้ได้ทำให้ลาวได้รับการยอมรับจากนานาชาติ และให้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กลุ่มอาเซียน) เมื่อปี ค.ศ. 1997

ต่อมาในปี ค.ศ. 1998 ท่านคำไต สีพันดอน ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานประเทศแทนท่านหนุฮัก พุมสะหวัน โดยมีท่านสีสะหวาด แก้วบุญพัน ทำหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี ค.ศ. 1999 ลาวได้เริ่มหันมาประสานความสัมพันธ์กับไทยมากขึ้นเป็นลำดับ มีการเยี่ยมเยือนในระดับหัวหน้ารัฐบาลระหว่างสองประเทศเรื่อยมา บทบาทของเวียดนามที่เคยมีอิทธิพลต่อลาวอย่างมากก็ค่อยๆ ลดน้อยลงไป หลังจากทีลาวมีนโยบายเปิดประเทศได้ไม่นาน ส่งผลให้สปป.ลาว ได้รับการสนับสนุนการลงทุนจากนานาชาติและหลังจากที่ได้ใช้เวลาฟื้นฟูประเทศนานหลายปี สปป.ลาวก็ก้าวขึ้นเป็นประเทศที่กำลังเข้าสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทางฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ยื่นข้อเสนอที่จะให้ความช่วยเหลือในโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจ ปัจจุบันการปฏิรูปในด้านต่างๆ ของสปป.ลาว ได้พัฒนา

ไปไกลจากเดิมมากขึ้น สันติภาพและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนลาวจึงดีขึ้นเช่นกัน ส่วนประเด็นสำคัญที่ควรตั้งข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อประเทศเปิดประตูสู่โลกภายนอก คือ อนุญาตให้บรรดาประเทศต่างๆ ยื่นมือเข้ามาช่วยในด้านต่างๆ เป็นการได้สร้างโอกาสในการเสริมสร้าง ภูมิภาคและความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นการมุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้านกับทุก ประเทศบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่แบ่งแยกลัทธิและอุดมการณ์ เพื่อขอรับการ สนับสนุนและความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายตามที่พรรคได้กำหนดไว้

เพื่อเป็นการประกาศให้บรรดาประเทศในอาเซียน ได้รับรู้วัฒนธรรมทางวรรณคดีที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและมีความหมายของชาติลาว รัฐบาลลาวจึงได้ใช้โอกาสที่สำคัญ เพื่อที่ จะได้ประกาศให้ชาวโลกได้รับรู้ว่า ลาวได้ใช้วรรณคดีที่สำคัญของชาติอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอัน ล้ำค่าของลาวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และความมั่งคั่งของ การ มีอารยธรรมที่เก่าแก่ล้ำค่าของชาติลาวมาเสนอให้โลกได้รับรู้ เช่น ในงานเปิดมหกรรมกีฬา ซีเกมส์ใน ปี 2009 นครหลวงเวียงจันทน์เกมส์” ได้ใช้ “สินไซ” ตัวละครเอกในวรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นผู้ยิงธนู จุดคบเพลิงในการเปิดมหกรรมกีฬาอย่างเป็นทางการอย่างสมเกียรติและสง่างาม ซึ่งเป็นกลไกอย่างหนึ่งในเกมการเมืองของลาว ที่ได้ยกให้ตัวละครสินไซ เป็นตัวละครที่สำคัญที่มี คุณสมบัติในการเป็นนักกีฬาและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเป็นผู้สื่อสารในการสร้างสาย สัมพันธ์อันดีงามกับบรรดาผู้นำและตัวแทนประเทศต่าง ที่มาร่วมงานมหกรรมกีฬาซีเกมส์ที่ลาว ได้ได้รับความความสนใจอย่างท่วมท้น ถือว่าประสบความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ในการกลับมาอีกครั้งอย่าง ยิ่งใหญ่ และสมเกียรติของวรรณคดีเรื่องสินไซในยุคจินตนาการใหม่ (บัวลี ประพาพัน, 2561: สัมภาษณ์) การนำเอาสินไซมาเป็นตัวตุ๊กตามาสควอต จุดคบไฟในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1. สินไซถูกประสร้างให้มีความหมายในทาง เกมกีฬาซึ่งมีนัยแห่งสัญลักษณ์ทางการเมือง 2. สินไซเป็นวรรณคดีตัวมรดกที่สามารถนำมาเป็นอัต ลักษณะของชาติลาวได้ และ 3. การนำเอาสินไซมาใช้เป็นสื่อกลางในการจุดคบเพลิงสะท้อนให้เห็นว่า สินไซคือตัวละครที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาวลาวอันมีนัยยะทางการเมืองสำคัญที่เสนอต่ออาณา ประเทศ และเป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่คู่สังคมลาวมาแต่อดีตในฐานะผู้สร้างความรุ่งเรืองมั่นคงแห่งรัฐ ลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน

เมื่อสินไซได้รับการยกย่องในงานมหกรรมกีฬาซีเกมส์ฯ ในปี 2009 ทำให้หลายๆ คนเกิด แรงผลักดันและตระหนักถึงความสำคัญของวรรณคดีเรื่องสินไซ โดยการนำมาพิมพ์เผยแพร่ขึ้นใหม่ หลายครั้ง เช่น ตีพิมพ์ขึ้นในปี 2009 และ 2011 เพื่อเป็นผลงานการฉลองชัยเวียงจันทน์ครบรอบ 450 ปี คณะผู้จัดทำได้นำเอาคำแปลที่เป็นร้อยแก้ว ผลงานล่าสุดของท่านมหาสีลา วีระวงส์ ที่ยังไม่เคยได้ พิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน นำมาพิมพ์คู่กับฉบับที่เป็นคำกลอน เพื่อให้ชาวลาวได้อ่านทั้งฉบับที่เป็นคำ กลอน และฉบับที่เป็นภาษาโบราณ แต่มีคำแปลที่เป็นร้อยแก้ว (คำประพันธ์ธรรมดา) แบบแถวต่อ

แถว โดยฝีมือของท่านนักปราชญ์ผู้นี้จะไพเราะและพาอารมณ์จิตใจของเราให้ดำเนินลงสู่ธรรมรสของฉันทลักษณ์ภาษาลาวที่มั่งคั่ง และแฝงไปด้วยคติธรรมคำสอนสอดแทรกอยู่ในทุกตัวอักษรทุกพยางค์ของวรรณคดีเรื่องนี้อย่างในตาราง

ตาราง 4 เปรียบเทียบคำศัพท์เมื่อเลิกใช้คำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์	ใช้ศัพท์ยุคจินตนาการ
กะนิคธา (27)	น้องสาว
ไอยะโก (102)	ปู่ พ่อเถ้า
อะนุชา (124)	น้อง
ทิตา (55)	ลูกสาว
ชายา (102)	เมีย
ปิตุลา (92)	ลุง อา
ปิตุเลต (89)	พ่อบิดา
พุเบต (3)	เจ้าชีวิต
ปาง	หอโรง
บอลีสาด (93)	ผี
ปะสูต (22)	เกิดออกมา
สะเหวย (24)	กิน
อะนุชา (24)	น้องชาย
กะนิคธา (27)	น้องสาว
ไอยะโก (39)	ปู่
เกสี (36)	ผม
นีละมน (42)	เชิญ
อง (137)	กู
ทาสี (57)	คนใช้
พะวอละปิตา (98)	พ่อ

ตาราง 4 (ต่อ)

คำราชาศัพท์	ใช้ศัพท์ยุคจินตนาการ
พะเนต (167)	น้ำตา
พะพิน้อง (169)	อายน้อง
กุมมาน (71)	ลูกชาย
บุต (170)	ลูก
สามี (77)	ผ้า
สะหนม (148)	สาวใช้
อาพอน (48)	เคื่องนึ่ง
กะเบน (84)	ผ้ากะเตี่ยว
มัดสะกาน (98)	น้อมไหว้
ทูน (167)	บอก
ทง (86)	ถือ
ทวย (59)	จับ
ปะนม (105)	นบ
สะเด็ด (114)	ไป
สะถิต (108)	อยู่
อุบพิเสก (64)	แต่งแปง
พะเกด (110)	หัว
พะกาโย (117)	ร่างกาย ตนตัว
ทูลี (110)	ชี้ฝุ่น
นิมิต (70)	ฝัน
โสม (79)	ฮุบฮ้าง
ยาจก (147)	คนขอทาน
โกทา (133)	เคียดร้าย
เพตา (113)	เรือสะพา
บิตอน (13)	พ่อ
ปะสูต (22)	เกิดลูก

การนำใช้ภาษาในยุคจินตนาการใหม่นั้น ถือว่าได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของรัฐบาลลาวที่ได้ถือเอาภาษาลาวเป็นภาษาราชการในการสื่อสารติดต่อกัน และนำไปใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ลาว คือในการสะกดคำ ต้องมีพยัญชนะและสระครบถ้วน ในช่วงการปลดปล่อยใหม่นั้น การสะกดคำบางตัวยังไม่มีสระ (อะ) ก็เขียนได้ เช่น คำว่า (ถเหลือง) (สว่าง) ลักษณะของการสะกดคำ และการปรับใช้ภาษาลาวแท้ดั้งเดิมแทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือเขมรย่อมทำให้อักษรวิธีลาวมีความมั่นคงข้อนี้สะท้อนให้เห็นแง่มุมสำคัญ 2 ประการคือ 1. การปรับตัวด้านอักษรและแนวทางการสะกดคำสื่อให้เห็นการสร้างฐานะทางอักษรควบคู่ไปกับการเมือง เพราะหลายๆ ประเทศในบริเวณใกล้เคียงยังคงสะกดคำและใช้อักษรวิธีตามบาลีและสันสกฤต 2. การใช้อักษรลาวแทนนี้ แ่งสำคัญสะท้อนให้เห็นว่าสินไซเป็นวรรณคดีลาวแท้ไม่ใช่วรรณคดีที่ได้ขนบหรือกลืนอายุการแต่งมาจากอินเดีย และการที่ลาวดำรงรักษาภาษาแบบลาวดั้งเดิมผ่านการเขียนนี้ย่อมสื่อความให้เห็นความมั่นคงแห่งรัฐชาติลาว ทั้งยังปรากฏข้อมูลสำคัญว่าสินไซมีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐอีกด้วย

วรรณคดีเรื่องสินไซเองก็ได้มีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐ ในรูปแบบของสินไซแห่งยุคสมัยที่ผู้นำคนสำคัญของลาว ท่านประธานไกสอน พมวิหาน (1991) ได้นำเอาคำสอนจาวรรณคดีเรื่องสินไซมาปรับใช้เป็นนโยบายสำคัญของผู้นำแห่งรัฐ ใช้เป็นศาสตร์ในการปกครองประชาชนชาวลาว ดังนั้นสินไซจึงไม่เพียงแต่เป็นนิทานอ่านเล่นหรือเล่าเทศน์กันทั่วไปอย่างเช่นนิทานลาวอื่นๆ หากแต่เป็นนิทานที่มีอิทธิพลต่อคำสอนและนโยบายของผู้นำ ดังที่พบว่ามีผู้นำเอาภาพลักษณ์ของผู้นำลาวไปเปรียบเทียบกับท้าวสินไซ กล่าวคือ ผู้นำแห่งรัฐและนักกวีลาวได้ประกอบสร้างความเป็นวีรบุรุษให้ผู้นำจาวรรณคดีเรื่องสินไซ โดยยกย่องผู้นำว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับสินไซ ดังมีความปรากฏดังนี้

สินไซแมนชื่อเรื่องนิทานเก่ากายมา	พันละนาความหารแห่งคนปางนี้
ตกมาถึงเดียนนี้ยังคงล้ำค่า	เป็นสัญลักษณ์บ่งชี้หมายชั้นยอดคน
ท่านไกสอนคิดค้นออกแบบคนหาร	เอานิทานสินไซยกมาเยื้องชี้
เอาอินซีแข็งกล้ามาเป็นแบบอย่าง	ชี้ทิศทางบอกไว้ให้วัยรุ่นเห็ดตามฯ

(จันทอน เทียงเทบวงสา, 2005: คำสอนท่านไกสอน)

ซึ่งความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีเรื่องสินไซของลาวเป็นวรรณคดีที่มีผลต่อแนวคิดของผู้นำแห่งรัฐที่ได้นำเอาจุดเด่นของตัวละครสำคัญในเรื่องมาใช้ปรับในระบบการปกครอง นั่นก็คือ โดยพื้นฐานอยู่แล้วนั้น “สินไซ” เป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลและสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคนลาว ทั้งชาติ ด้วยสำนึกที่ว่า “สินไซ” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา ความเป็นอยู่ นิสัยใจคอของผู้คน จาริต ประเพณีและที่สำคัญก็คือ แสดงให้เห็นว่าลาวนั้นมี

อารยธรรมอันเก่าแก่ยาวนานที่เป็นสมบัติล้ำค่าและสำคัญของชาติ ลักษณะเด่นเช่นนี้เองที่ถือเป็นปฏิสัมพันธ์พิเศษเฉพาะของวรรณคดีเรื่องสินไซที่ทำหน้าที่สร้างความหมายให้ผู้นำในฐานะแบบอย่างที่ดี รัฐบาลจึงได้นำเอาจุดเด่นในข้อนี้มาเป็นส่วนที่ช่วยสร้างแรงขับเคลื่อนนโยบายในการพัฒนาคนและประเทศ โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเป็นหลักสำคัญและเป็นแรงจูงใจคนลาวทั้งชาติ นับว่าเป็นนโยบายอันชาญฉลาดของผู้นำแห่งรัฐลาว

จากที่อธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นทำให้นำไปสู่ข้อสรุปที่สำคัญว่า สินไซยังคงเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยม และมีผู้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ทั้งยังได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าสูงเป็นพิเศษในหมู่คนลาวทุกวัยและทุกชนชั้น ควรถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์คือวรรณคดีชั้นสูง เช่นที่ประเทศไทยยกย่องรามเกียรติ์ (พระราชนิพนธ์ ร.1) ว่าเป็นวรรณคดีเอกที่สำคัญต่อแวดวงวรรณคดีไทยสมัยต่อมา เช่นเดียวกันสินไซมีความสำคัญต่อประชาชนลาวมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องสินไซนั้นได้รับความนิมมาอย่างยาวนานในสังคมลาวทุกยุค ทุกสมัย จึงทำให้ตัวบทที่ผลิตออกมามีหลายสำนวนหรือถูกดัดแปลงให้เข้ากับแต่ละยุคสมัยเพื่ออรรถรสในการเสพวรรณกรรม และผันแปรไปดรามากลุ่มผู้เสพวรรณกรรม หรือเพื่อให้เข้ากับสังคมในขณะนั้นๆ ซึ่งก็มักจะถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือบริบทต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณกรรมเรื่องนี้ ยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา และการผลิตซ้ำเช่นนี้ก็มิมีนัยยะทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลง และสังคม จึงทำในตัวบทวรรณกรรมเรื่องสินไซก็มีการแต่งเติมเพิ่มขึ้นดั่งนี้ทั้งในแง่ปรับปรุงหรือสร้างสินไซใหม่ขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการปรับอักษรที่ใช้เขียนสินไซอาจมีการเลิกชนบอักษรลาวแบบเก่า เรื่องการใช้ตัวหนังสือลาวในยุคแรก ๆ นั้น อาจมีมาพร้อม ๆ กับการรับพุทธศาสนาเข้ามา ในเบื้องต้นได้นำตัวหนังสือลาวมาใช้บันทึกพระธรรมวินัยเพื่อศึกษาและเผยแพร่ธรรมะสำหรับพระสงฆ์อยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ เท่านั้น ในแง่ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาและทหารผ่านศึกชาวม้งและเรียกสงครามนี้ว่า สงครามลับ (Secret War) เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าคอมมิวนิสต์เป็นระบอบการปกครองที่เลวร้ายในสายตาชาวลาวในช่วงระบอบเก่า หรือในมุมมองกวีลาวอย่างสิลา วีระวงส์ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองลาวช่วงหนึ่งจะเป็นการปกครองแบบคอมมิวนิสต์หรือที่คนลาวเรียกว่าระบอบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด ทำให้คนลาวต้องพากันเกรงกลัวและหลบหนี และเดือดร้อนกันทั่วทั้งบ้านเมือง ดังที่ปรากฏในบทละครลำเรื่องสินไซ

ในแง่อักษรหรือตัวเขียนลาวอาจกล่าวได้ว่า ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากหลากหลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาบาลีและสันสกฤต ก็ถูกนำมาใช้ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มนั่นก็ยังคงดำเนินจนมาถึงช่วงหลังการปลดปล่อย คือ ก่อน ปี 1975 ยังเป็นช่วงที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองอยู่ จากข้อมูลการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสินไซจะเห็นว่ามีการใช้คำศัพท์ทางการเมือง การปกครอง แง่นี้สะท้อน

ให้เห็นศักดิ์ศรีหรือระดับของคำ เพราะจะสังเกตได้ว่าคำบาลีและสันสกฤต รวมถึงเขมรไม่ถือว่าเป็นคำที่มีระดับสูงเฉพาะในลาวเท่านั้น ในประเทศไทย ผู้ใช้ภาษาไทยเมื่อจะต้องใช้คำราชาศัพท์ หรือคำที่แสดงให้เห็นขนบวรรณคดีแบบเก่าก็มักใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นพาหนะในการแต่งอีกแห่งหนึ่งอาจจะเป็นแต่งอวดฝีมือกวี เพราะการใช้ศัพท์ที่ยาก รูปคำที่ยากอย่างบาลีสันสกฤตย่อมถือว่าการประชันความสามารถของกวีได้

ในลาวมีการปรับตัวการใช้ตัวอักษรเขียนวรรณคดี sino-Thai ต่างกันออกไป คณาจารย์พร้อมด้วยพระสงฆ์องค์เจ้าของพวกลาวได้ต่อสู้อย่างแข็งแกร่ง ในที่สุดจึงตกลงกันให้มีได้อักษร 28 ตัว และในปี ค.ศ. 1975 ก็ตัดตัว “ร ถ” เพราะเห็นว่าสภาพการบ้านเมืองมีความสับสนวุ่นวายเพราะการแทรกแซงอำนาจจากต่างด้าว คนลาวจำนวนมากยังอ่านหนังสือและเพื่อให้มันง่ายแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียนจึงเขียนตามภาษาพูด เมื่อใดประเทศชาติของพวกเรา มีความอุดมสมบูรณ์แล้วฟื้นคองแก้ไข และปรับปรุง เพิ่มขึ้น แต่ที่สำคัญอย่าลืมว่าภาษาบาลี ได้มีบทบาทและอิทธิพลที่สุดต่อภาษาลาวเราตั้งแต่มัยเจ้าฟ้าร่ม เป็นต้นมา ที่ท่านได้เห็นความสำคัญและไม่เคยละความพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาวรรณคดี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามในการสะท้อนความมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ล้ำค่าที่มีคุณค่าและความหมายต่อคนในชาติเอาไว้ให้คนรุ่นหลัง จึงทำให้วรรณคดีเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนให้ตีพิมพ์และเผยแพร่ออกมา เป็นรูปเป็นเล่ม อยู่ถึงและตกทอดมาให้เยาวชนรุ่นลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียนจนถึงปัจจุบัน

เมื่อประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคือไม่มีระบอบกษัตริย์แล้ว ดังนั้นภาษาที่ใช้ก็ถือว่าไม่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในสังคมลาวสมัยใหม่ ดังนั้นนักกวีก็ต้องเปลี่ยนแปลงภาษา หรือคำศัพท์ที่นำเข้ามาในการเขียนกวีเช่นกัน เนื่องจากว่าการแต่งในครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะสื่อสารกับประชาชนยุคปลดปล่อยใหม่ ซึ่งการใช้ภาษาเช่นนี้ได้สะท้อนแนวคิดของผู้แต่ง ที่เป็นสื่อทางความคิดในเรื่องของการสะท้อนสภาพการปกครอง และสังคมลาวในระบอบใหม่ ภาษาย่อมเป็นตัวกำหนดให้รู้ว่าทุกคนมีสถานะ หรือฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งก็ถือเป็นการปฏิเสธโดยทางอ้อมว่าจะไม่ใช้ภาษาที่เคยใช้ในระบอบการปกครองแบบเก่า นั่นก็คือระบอบกษัตริย์ และหันมาสนับสนุนการใช้ภาษาที่ทันสมัย (สมัยใหม่) เริ่มมีการปรับเปลี่ยนภาษาใหม่ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกะทัดรัด และเป็นกันเอง ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นอีกต่อไป ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับว่ากวีจะแสดงให้เห็นว่า ลาวได้วางรากฐานประเทศได้อย่างมั่นคงและมีความสามารถเป็นเอกภาพทางการปกครองแห่งรัฐที่ค่อนข้างมั่นคง ดังนั้น การกลับมาปฏิวัติให้ใช้ภาษาลาวนี้เองจึงทำให้เห็นว่า เป็นการสร้างชาติด้วยอักษรในวรรณกรรม sino-Thai ที่ต่างยุคต่างสมัยกัน

ประเด็นต่อมาคือ การนำเอา sino-Thai มาเป็นตัวตุ๊กตามาสควอต จุดคอบไฟในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1. sino-Thai ถูกประสร้างให้มีความหมายในทางเกมกีฬาซึ่งมีนัยแห่งสัญลักษณ์ทางการเมือง 2. sino-Thai เป็นวรรณคดีตัวมรดกที่

สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชาติลาวได้ และ 3. การนำเอาสินไซมาใช้เป็นสื่อกลางในการจุดคบเพลิงสะท้อนให้เห็นว่าสินไซคือตัวละครที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาวลาวอันมีนัยยะทางการเมืองสำคัญที่เสนอต่อนานาชาติ และเป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่คู่สังคมลาวมาตั้งแต่อดีตในฐานะผู้สร้างความรุ่งเรืองมั่นคงแห่งรัฐลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน และการปรับใช้ภาษาลาวแท้ดั้งเดิมแทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือเขมรย่อมทำให้อักษรวิธิลาวมีความมั่นคง ข้อนี้สะท้อนให้เห็นแง่มุมสำคัญ 2 ประการคือ การปรับตัวด้านอักษรและแนวทางการสะกดคำสื่อให้เห็นการสร้างฐานะทางอักษรควบคู่ไปกับการเมือง เพราะหลายๆ ประเทศในบริเวณใกล้เคียงยังคงสะกดคำและใช้อักษรวิธิตามบาลีและสันสกฤต 2. การใช้อักษรลาวแทนนี้แง่สำคัญสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวแท้ไม่ใช่วรรณคดีที่ได้ขนบหรือกลืนอายุการแต่งมาจากอินเดีย และการที่ลาวดำรงรักษาภาษาแบบลาวดั้งเดิมผ่านการเขียนนี้ย่อมสื่อความให้เห็นความมั่นคงแห่งรัฐชาติลาว ทั้งยังปรากฏข้อมูลสำคัญว่าสินไซมีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐอีกด้วย

5.3 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา

ศาสนาเป็นระบบความคิดความเชื่อของมนุษย์ยึดมั่นไว้เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ ในแต่ละสังคมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคนให้มีแนวประพฤติปฏิบัติในรูปแบบเดียวกัน นักปราชญ์และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ “ศาสนา” ดังนี้ William Hawells (1962: 126) ให้คำนิยามว่า ศาสนาเป็นนโยบายชุดหนึ่งซึ่งประชาชนกลุ่มหนึ่งได้รับมาภายใต้การบีบบังคับที่ตนไม่รู้สำนึก เพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยจะราบรื่นระหว่างกันและจัดวางสัมพันธ์ภาพระหว่างคนกับจักรวาลตามที่ศรัทธาของพวกเขา โดยไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาสนับสนุน Durkheim (1965: 47) ศาสนาเป็นระบบรวมของความเชื่อและการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนั้นคือสิ่งที่กำหนดและมีข้อห้ามแยกไว้เป็นพิเศษ ความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านี้จะรวมคนเข้ามาเป็นกลุ่ม ยึดถือศีลธรรมเดียวกันปฏิบัติตามกฎเดียวกัน การที่สมาชิกในสังคมมีความเชื่อทางศาสนาเหมือนกันมีผลทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในสังคม และขณะเดียวกันความเชื่อที่เหมือนกันนี้ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ส่วนแสง จันทรงาม (2534: 92) กล่าวว่า ศาสนาเป็นความเชื่อและการยอมรับอันสูงสุดที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์และความเชื่อนั้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเป็นเครื่องดึงดูดมนุษย์ที่มีความเชื่อและพฤติกรรมแบบเดียวกันมา อยู่รวมกัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ คำว่าศาสนาจึงหมายถึง ลักษณะความเชื่อ ซึ่งมนุษย์พัฒนาขึ้นมาในสังคมต่าง ๆ เพื่อประพฤติปฏิบัติและตอบสนองตามความต้องการของสังคมนั้น ๆ และในสังคมนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาหลากหลายศาสนา กลุ่มชนชาติลาวได้ยึดถือเป็นเสาหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ

ซึ่งแสดงออกในรัฐธรรมนูญในมาตราที่ 43 (สมหมายสี อุตมพันธ์, 2006 : 19) ว่า “พลเมืองลาวมีสิทธิเสรีภาพในการเชื่อถือหรือไม่เชื่อถือศาสนา” ดังนั้น จึงทำให้ศาสนาในสังคมลาวมีความหลากหลาย เช่น เชื่อในพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ คริสต์ศาสนา เชื่อเรื่องผีและอื่น ๆ ในบทวิสัยนี้ ศาสนาจึงรวมถึงระบบความเชื่อของผู้คนต่าง ๆ ทั้งเชื่อในเรื่องของหลักพุทธศาสนา พราหมณ์และผี เมื่อพิจารณาทั้งบริบทและตัวบรรณคดีเรื่องสินไซของลาวแล้ว สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าสินไซของลาวไม่ใช่เป็นเพียงแต่วรรณกรรมมรดกแนวชนบทเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาที่มีมิติทางศาสนาซ่อนอยู่หลากหลายแง่มุมด้วยกัน ดังจะอธิบายดังต่อไปนี้

5.3.1 วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา

ในมิติทางประวัติศาสตร์มีหลักฐานว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทอยู่ทางตอนใต้และกลางของกลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงสาขาของแม่น้ำโขง โดยปรากฏหลักฐานเด่นชัดในระหว่างศตวรรษที่ 7-8 บริเวณลุ่มแม่น้ำมูล ปากน้ำชี วัดพุกจำปาสัก เมืองหาดทรายฟอง เมืองแก้วอุดม เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ศิลาจารึกที่บันทึกด้วยอักษรอมฤต ภาษาบาลีได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในบริเวณดังกล่าว พระพุทธรูปหินทรายที่พบในเขตลุ่มน้ำโขงที่ราบเวียงจันทน์นั้น เป็นศิลปะทางพระพุทธศาสนาที่น่าภูมิใจในประวัติศาสตร์ ความเชื่อของคนลาวที่มีต่อพระพุทธศาสนา ในเบื้องต้นประสบความยุ่งยากพอสมควร ต่อมาประชาชนส่วนใหญ่นับถือผีและพราหมณ์ควบคู่กับการนับถือพระพุทธศาสนา คือนับถือทั้งพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และผี แต่หากด้วยคำสอนในพระพุทธศาสนามีเหตุผลและอ่อนโยนกว่า ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้รับการยอมรับจากคนลาวโบราณเป็นจำนวนมาก ต่อมาจึงมีการบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา ทำให้การเชื่อถือผีและศาสนาพราหมณ์ลดน้อยลง (ทรงคุณ จันทจร, 2551: 48) หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญได้มีผู้ค้นพบวัตถุโบราณชนิดต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นศิลปะของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธรูปและรูปพระโพธิสัตว์ ทั้งนี้ตามพงศาวดารลาวแสดงความเป็นมาว่า ชนเผ่าไท-ลาวนับถือพระพุทธศาสนา นิกายมหายานมาก่อน (กะชวงละแหล่งข่าวและวัดพะนะท่า, 2000: 121) คำอธิบายของทรงคุณ และเอกสารกระทรวงแถลงข่าวลาวสอดคล้องกับบันทึกโบราณของชาวฝรั่งเศสที่เป็นนักบวช ชื่อ De Marini Romain ได้บันทึกไว้เมื่อปี ค.ศ. 1640 ว่าพระศาสนาของชาวสิกกะหรือพระพุทธศาสนาได้มาถึงอาณาจักรล้านช้างแล้ว ได้ส่งผลให้ผู้คนนับถือมากมาย จนกระทั่งเกิดมีโบสถ์จำนวนมากและมีการบวชพระในล้านช้างจำนวนมาก และมีการสร้างวัดวาอาราม เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปและสร้างพระพุทธรูปมากมาย เพื่อให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคง ต่อมาได้มีการขยายจำนวนพระสงฆ์มากขึ้น ร่างกฎหมายออกมาใช้เขียนพิธีกรรมต่างๆ ออกเป็นอักษรอินเดียให้ผู้คนอ่าน (หุ่มพันธ์ รัตตะนะวง และ Bernard Gay [ผู้แปล], ม.ป.ป.: 53)

ในเอกสารประวัติศาสตร์ลาวแสดงว่า ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นรัชสมัยหนึ่งพระพุทธศาสนาตั้งมั่นในลาวและเจริญขยายความศรัทธาจากเจ้ามหาชีวิตไปสู่ประชาชนด้วยอาศัยพระราชอำนาจ

พระองค์ทรงให้มีราชบัญญัติให้ประชาชนลาว งดการนับถือผีฟ้าผีแถนและระบบความเชื่อดั้งเดิม และได้รับเอาพระพุทธศาสนาจากเมืองเขมรพระนคร ระยะเวลาที่ประชาชนลาวได้นับถือพระพุทธศาสนา กันแพร่หลาย (สิลา วีระวง, 2001: 45-47) พระพุทธศาสนาที่พระเจ้าฟ้างุ้มรับเอามาจากเมืองเขมรนคร นั้น เป็นพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ ซึ่งต่อมาได้มีอิทธิพลต่อชีวิตของประชาชนลาว (กะชวงถะ หลง ชาวและวัดทะนะท่า, 2000: 121) ในศตวรรษต่อมาการจัดโครงสร้างอำนาจแบบมณฑลและศาสนา พุทธนิกายเถรวาทก็ลงหลักปักฐานมั่นคงภายในราชอาณาจักรลาว แต่ยังไม่ทอดทิ้งการบูชานับถือผี ต่อมาถึงสมัยพระเจ้าวิสุทราช โลกทัศน์ทางพระพุทธศาสนาก็ถึงจุดลงตัวที่ตอบสนองต่อความชอบธรรมของระบอบกษัตริย์และโครงสร้างทางสังคมลาว แนวคิดของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับของ ผู้คนทั่วไปในอาณาจักรลาว ทั้งนี้เพราะปรากฏว่ามีแรงสนับสนุนจากเจ้ามหาชีวิตซึ่งเป็นภาพตัวแทน ของพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมี และการทำความดีของกษัตริย์ถือเป็นผลสืบเนื่องจากอดีตชาติของ พระองค์และส่งผลให้พระองค์ได้กระทำคุณความดีต่อเนื่องในปัจจุบันชาติ ความสัมพันธ์ระหว่าง กษัตริย์กับพระสงฆ์ลาวมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะความชอบธรรมของฝ่ายกษัตริย์ชนชั้นปกครอง ขึ้นอยู่กับคำสอนของพระสงฆ์ (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล], 2553: 12-13) จวบจนพระพุทธศาสนา ได้บรรลุความรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระเจ้าโพธิสาละลาด ผู้ทรงสมททานพระองค์เป็นพุทธศาสนิกชนที่ เข้มแข็งพระองค์ทรงกระตือรือร้นในการสถาปนาพระพุทธศาสนาลงในรัฐลาว (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล], 2553: 15)

จากข้อมูลในประวัติศาสตร์ลาวทำให้ตั้งข้อสังเกตว่า พระมหากษัตริย์แห่งรัฐลาวได้ใช้นโยบายเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าไปยังประชาชนเพื่อสถาปนาพระองค์ในฐานะผู้นำแห่งรัฐพุทธด้วย อีกแง่หนึ่งน่าจะเชื่อได้ว่า ประชาชนชาวลาวล้านช้างต่างนับถือพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำแห่งรัฐที่มี คุณธรรม ขณะเดียวกันพระมหากษัตริย์ลาวล้านช้างก็ถือพระองค์ว่าเป็นเจ้ามหาชีวิตที่ทรงเปี่ยมล้น ด้วยคุณธรรม ดังนั้นจึงควรเชื่อได้ว่า ลาวล้านช้างโบราณเป็นรัฐพุทธ พระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้ามหาชีวิต เองก็เป็นพระราชูปถัมภ์พุทธราชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกษัตริย์ที่ทรงเอาพระทัยใส่ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในรัฐอย่างพระเจ้าโพธิสาลราช และหลายๆ พระองค์ ได้แปลคัมภีร์พุทธศาสนาและ สร้างวัดขึ้นหลายๆแห่ง โดยนิยมนำเรื่องในวรรณกรรมที่มีความเชื่อว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ มาผูกโยงให้สัมพันธ์กันกับเรื่องราวในพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปลุกฝังและทำนุบำรุงพุทธศาสนาเช่น พุทธประวัติพระพุทธเจ้า เวสสันดรชาดก พระมาลัย นรก สวรรค์ และเรื่องอื่นๆ อีกหลายเรื่อง วรรณคดีเรื่องสินไซก็ได้ถูกนำมาประกอบสร้างโดยการ วาด แกะสลัก (ควด) เป็นรูปภาพของตัวละคร ต่างๆ ในเรื่องสินไซไว้ตามสิมของวัด เช่น วัดวิซุน วัดเชียงทอง วัดสี่สะเกด วัดเชียงแมน วัดเชียงม่วน จึงเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาและถือว่าเป็นเรื่องที่สะท้อนบทบาท หน้าที่ทางพุทธศาสนาในมิติที่ต่างจากเรื่องอื่น ทั้งยังเป็นเรื่องที่น่าเสนอให้เห็นว่า รัฐลาวล้านช้าง โบราณเป็นรัฐพุทธอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 60 ภาพแกะสลักนูนสูงตัวละครสีโท

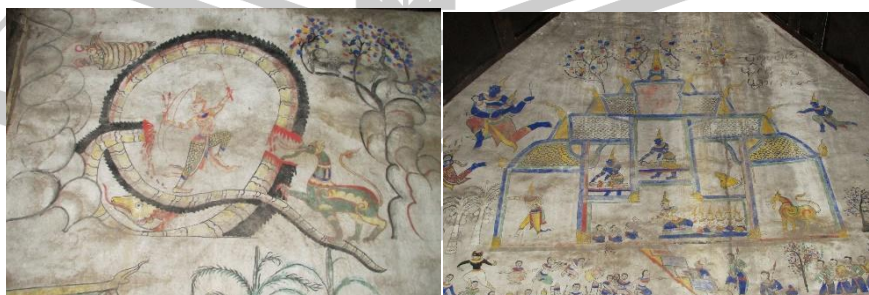
รูปภาพของตัวละครสีโทนี้ เป็นรูปแกะสลัก (ควัด) นูนสูงอยู่ขอบอ้อมรอบด้านนอกของ สิมวัดสี่สะเกด วัดนี้ถูกสร้างขึ้นในรัชกาลของเจ้าอนุวงศ์ ถือว่าเป็นวัดของพระมหากษัตริย์สร้างขึ้นเป็น ศิลปะตระกูลช่างลาวล้านช้าง ที่ยังคงเหลืออยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ เนื่องจากว่าในสมัยเจ้าอนุวงศ์ ที่ลาวตกเป็นเมืองขึ้นของสยามในอดีต กองทัพสยามได้ทำร้ายเผาวัดวาอารามจนเสียหายหมด แต่เหลือเพียงแค่วัดเดียวที่ไม่ถูกทำลาย เพราะข้าศึกของสยามใช้เป็นจุดที่ตั้งของกองทัพในสมัย สงคราม ด้วยเหตุนี้วัดสี่สะเกดจึงเป็นวัดที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ยังทรงอิทธิพลทางศิลปะลาว หลงเหลือไว้ให้เราได้เห็นได้ศึกษา ช่างในลามีอุปแต้ม จิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม ซึ่งหาดูได้ยากใน ประเทศลาว ส่วนวัดที่อยู่หลวงพระบางยังปรากฏให้เห็นหลายวัดดังนี้

ภาพประกอบที่ 61 ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในวัดที่หลวงพระบาง

โดยภาพรวมแล้วในทัศนะของคนลาวศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติที่คนลาวนับถือ เป็นส่วนใหญ่และเป็นศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่เข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของคนลาว ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน ว่าเมื่อคนลาวไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ไหน ไม่ว่าจะภายในประเทศหรือต่างประเทศ ต้องมีการสร้าง วัด ถือว่าที่ไหนมีบ้านที่นั่นก็ต้องมีวัด และมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ที่วัดด้วย เพื่อทำการประกอบ

พิธีกรรมทางพุทธศาสนาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน เช่น ในจังหวัดแถบอีสานของประเทศ ไทย ที่เดิมเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรลาวล้านช้าง ดังนั้น ภาคอีสานก็เคยเป็นดินแดนพุทธศาสนา แบบลาวล้านช้างมาก่อน ก่อนที่มีการแบ่งแยกดินแดนฝั่งขวาให้กับประเทศไทย ในช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว วิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนในดินแดนแถบนี้จึงคล้ายคลึงกับคนลาว หากย้อนกลับไป ในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างจะพบว่า ศิลปวัฒนธรรมลาวล้านช้างที่ปรากฏมีอยู่ในภาคอีสานและของกลุ่มคนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงได้นำเอาวัฒนธรรมเดิมของตนมาใช้ โดยไม่ละทิ้งรากเหง้าของตนเอง ดังที่ ปรากฏให้เห็นได้จาก ความเชื่อ การนับถือจารีตพิธีคองประเพณีเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ภาษาพูด หนังสือผูกใบลาน วรรณกรรมที่พวกเขาใช้อยู่ และในสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น อยู่ตามบนผนังของวัดทั้งด้านนอกและใน โดยมีการวาด สูปแต้มเรื่องราวต่างๆในวรรณกรรม สอดคล้องกับ ขวลิขิต อธิปัตกุล (2559) กล่าวว่า ในด้านรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังทั้งในพื้นที่ประเทศลาวและประเทศไทยนั้นเงื่อนไข ด้านเศรษฐกิจและการปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง ในด้านคติความเชื่อทั้งสองพื้นที่มีความคล้ายคลึงกัน ส่วนในด้านรูปแบบองค์ประกอบนิยมเขียนด้านหน้าซึ่งสืบทอดจากลาวผ่านมายังอีสานและปรับเปลี่ยนไปสู่การเขียน สูปแต้มทั้งด้านในและด้านนอก ทั้งสองพื้นที่ล้วนมีพัฒนาการของงานสูปแต้มที่เชื่อมโยงและรับส่งทางรูปแบบ คติความเชื่อและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องราวสินไซที่ปรากฏให้เห็นเป็นที่โดดเด่นในอีสานตอนกลางคือ อยู่วัดไชยศรี วัดสวนวารวิพัฒน์นาราม จังหวัดขอนแก่น วัดโพธาราม จังหวัดมหาสารคาม เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างโดยชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์สมัยรัชกาลที่ 3 (นัทรหทัย วนาเฉลิม, 2558: 34) วัดบ้านประตูลี้ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังที่ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (2552: 241-243) อธิบายว่าวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย มีภูมิหลังมาจากล้านนาแล้วแพร่ข้ามลุ่มน้ำโขงสู่หลวงพระบาง นครเวียงจันทน์ และได้แพร่เข้าสู่อีสาน เมื่อมีการมาอยู่ร่วมกันแล้วได้ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าชนชาวอีสานและชนชาวลาวมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน ต่อมาอาณาจักรล้านช้างมีความสัมพันธ์กับอีสาน อีสานจึงรับเอาชาดกพระเจ้า 500 ชาติ (เรื่องชาดก) และพระเจ้า 50 ชาติ (ปัญญาสชาดก) จากล้านนาด้วยดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 62 ภาพวาดสินไซ วัด จักรवाल อำเภอบางบาล

ภาพประกอบที่ 63 ภาพวาดที่วัดประตูลี้ อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอให้เห็นถึงแผนที่วัดที่มีจิตรกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่อง สิ้นไซ่ ที่ปรากฏในประเทศลาว ทำให้เห็นว่าเรื่องสิ้นไซ่แพร่หลายและอยู่ในการรับรู้ของคนลาวในปัจจุบัน ดังแผนที่ต่อไปนี้

■ = วัดที่มีจิตรกรรมเกี่ยวกับสิ้นไซ่ในประเทศลาว

■ = วัดที่มีจิตรกรรมเกี่ยวกับสิ้นไซ่ในประเทศไทย

ภาพประกอบที่ 64 แผนที่แสดงวัดที่มีจิตรกรรมเกี่ยวกับเรื่องสิ้นไซ่ทั้งในประเทศลาวและประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามียุทธกรรมเกี่ยวกับเรื่องสินไชปรากฏทั้งในประเทศลาวและประเทศไทย โดยวัดที่มียุทธกรรมเกี่ยวกับเรื่องสินไชในประเทศลาว มีดังนี้

1. วัดล่องคูน เมืองจอมเพ็ด แขวงนครหลวงพระบาง
 2. วัดเชียงม่วน เมืองหลวงพระบาง แขวงนครหลวงพระบาง
 3. วัดจอมไต แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 4. วัดທ່ງຕູມ เมืองจันทน์ทะบูลี แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 5. วัดโซกไซ เมืองไซเสดถา แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 6. วัดไตน้อย เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 7. วัดอุบมุง เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 8. วัดจอมไตร เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 9. วัดโพนต๋อง เมืองจันทน์ทะบูลี แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 10. วัดหัวขัว เมืองสีโคตรตะบอง แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 11. วัดสีสังวอน เมืองไซเสดถา แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
 12. วัดถ้ำพระ เมืองสังทอง แขวงหลวงเวียงจันทน์
 13. วัดบ้านทวด เมืองจำพอน แขวงสะหวันนะเขต
 14. วัดตาเหลว เมืองจำพอน แขวงสะหวันนะเขต
 15. วัดหนองบัวท่า เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต
 16. วัดหายโสภ เมืองจันทน์ทะบูลี แขวงนครหลวงเวียงจันทน์
- วัดที่มียุทธกรรมเกี่ยวกับเรื่องสินไชในประเทศไทย ดังนี้

1. วัดไชยศรี อ.เมือง จ.ขอนแก่น
2. วัดโพธาราม อ.นาคูน จ.มหาสารคาม
3. วัดถ้ำเหวสินธุ์ชัย อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
4. วัดจักรวาล อ.อาจสามารถ จ.ร้อยเอ็ด
5. วัดประตูลี อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
6. วัดสนวนวาริพัฒนาราม อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

จากการพิจารณาจำนวนวัดที่มียุทธกรรมเกี่ยวกับเรื่องสินไชเบื้องต้นพบว่า ในประเทศลาวมียุทธกรรมเกี่ยวกับสินไชมากกว่า เป็นเพราะว่าพุทธศาสนิกชนชาวลาวให้ความสนใจและมีประเพณีที่เกิดขึ้นจากวรรณกรรมเรื่องสินไชมากกว่า เมื่อเทียบกับจำนวนวัดที่มียุทธกรรมเกี่ยวกับสินไชในไทย อาจเนื่องจากในประเทศไทยมีวรรณกรรมพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยให้ความสนใจกว่า คือ เรื่อง พระเวสสันดร ดังนั้น วรรณคดีเรื่องสินไชจึงเป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่เปรียบเสมือนลมหายใจของชาวลาวการนับถือศาสนาจึงเป็นความเชื่อและความเลื่อมใส ความศรัทธา

ของชาวลาวที่มีต่อศาสนาพุทธอย่างแรงกล้า จากการสร้างวัดจะเห็นว่าประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธา โดยการบริจาคเงินทองหรือสิ่งของต่าง ๆ เพื่อสร้างวัดด้วยความเชื่อที่ว่า หากได้ทำบุญไว้ชาตินี้ชาติหน้าตนเองก็จะได้รับผลบุญกลับคืนมาตามหลักของพุทธศาสนา และอีกเหตุผลที่ได้ทำบุญนั้นก็เพื่อความสุกกายสบายใจ และสร้างบุญกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วได้รับบุญรับกุศลกลับไป (แพงวัน พนสมคำ, 2561: สัมภาษณ์) ดังนั้นในการทำบุญและสร้างกุศลให้กับตนเอง และครอบครัวถึงว่าเป็นสิ่งที่คนลาวให้ความสำคัญและศรัทธาเป็นอย่างมาก ซึ่งสังเกตเห็นได้จากการลงเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าเรื่องราวในวรรณคดีสินไซได้ถูกนำมาประกอบสร้างภายในวัด ด้วยการแต่งหรือคัดลอกเป็นหลายๆ ฉบับ และด้วยการวาด (แต้ม) แกะสลัก (ควัด) และปั้นเป็นรูปรอยตัว โดยการแบ่งเป็นฉากเป็นตอนในเรื่องราวสินไซ บางวัดก็จะมีฉากเดียว หรือตอนเดียว บางวัดก็จะมีตัวละครตัวเดียว แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือทุกตอนหรือฉากของเรื่องจะมีชื่อของผู้บริจาคหรือผู้ที่ศรัทธาบันทึกไว้ได้รูปภาพดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 65 ภาพแกะสลักตัวละครในเรื่องสินไซ และมีชื่อของผู้บริจาคบันทึกไว้ได้รูปภาพ

เมื่อเป็นเช่นนี้สังเกตได้ว่าชาวบ้านมีความเชื่อว่า หากเป็นผู้ศรัทธาก็จะได้านิสงส์ผลบุญจากการสร้างการทำบุญและเผยแพร่วรรณคดีเรื่องสินไซ ถึงแม้ว่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นชาดกนอกนิบาต แต่ชาวบ้านก็ให้การยอมรับนิยมชมชอบเป็นอย่างสูง เนื่องจากว่าในตอนสรุปท้ายเรื่องได้ประชุมชาดกด้วยการเสริมแต่งอ้างอิงต่อพระพุทธเจ้า และนำชื่อตัวละครบุคคลให้สอดคล้องกับชื่อบุคคลสำคัญในพุทธศาสนาดังบทกลอนต่อไปนี้

อันนี้เป็นเพื่ออำนาจเจ้า	ตนประเสริฐสิ้นไซ
บารมีนับ	อะเนกสงฆ์สร้าง
มิใช่คนอื่นแท้	ชายชั่วสามารถเจ้าเอย
คือว่า องค์พุทธโรธง	โลกสามสอนไว้
นำสัตว์พัน	สงสารอนันต์เนก
อันว่าสีหราชท้าว	องค์ประเสริฐสั่งทอง
หากแมนธรรมเสนา	โมคคาฤทธิ์ล้ำ
อันว่ากุมพันผู้	ลือเกียรติศิลปศาสตร์วันนั้น
คือว่าไชยะมารท่านไท้	ทรงช้างต่อพระองค์ นั้นแล้ว
อันว่าทั้งหกท้าว	เป็นเวรบังเบียดพระองค์นั้น
เหมือนว่าเทวทัตผู้	ผางล้ำลูกอาว แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 439-440)

จากข้อความในบทกลอน ขี้ให้เห็นว่าตัวละครต่างๆ เป็นภาพตัวแทนให้แก่บุคคลสำคัญในพุทธศาสนา เช่นเดียวกับกับเรื่องพระเวสสันดรชาดกที่เป็นชาดกในนิบาต ก็ได้อ้างถึงว่าพระเวสสันดรเป็นอีกชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ลงมาเกิดใช้ชาติเหมือนกับสิ้นไซ เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อว่าสิ้นไซเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้าตนเองให้ความเคารพนับถือให้ความศรัทธาก็ถือว่าได้เคารพพระพุทธเจ้า วรรณคดีส่วนใหญ่ได้ตั้งขึ้นบนพื้นฐานที่อิงทฤษฎีของศาสนา และปรัชญาสามัญชน ศาสนาพุทธได้มีทฤษฎีให้ว่า “ชาติ” ชาตินี้ทุกข์ เนื่องมาจากชาติก่อนทำกรรมทำบาป ชาตินี้จึงต้องได้ “ใช้เวรใช้กรรม” ส่วนทฤษฎีที่เป็นปรัชญาสามัญชนนั้น ได้อธิบายคำที่ว่า “บาปไล่เวรทัน” หมายถึง ผู้ทำบุญได้บุญ ผู้ทำบาปได้บาป นี่ก็เป็นปรัชญาแห่งการดำรงชีวิตของประชาชนลาวที่ได้ยึดถือกันมาแต่โบราณกาลจนเท่าทุกวันนี้ ปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นระบบแนวคิดซึ่งนำในการประดิษฐ์แต่งของนักแต่งทั้งหลาย และได้แสดงออกในบทวรรณกรรมเรื่องสิ้นไซอย่างเด่นชัด ดังนี้

พุทธโรธตั้ง	ธรรมมังเป็นที่เพ็ง
ให้ค่อยน้อม	ใจตั้งต่อศีล แท้เนอ
แล้วให้ป่าณาวัน	ปาปังเป็นบาป จริงแล้ว
ยาได้เซ็นชู่ซ่า	กระทำแท้ปดี แท้นา
อันหนึ่งอติณาวัน	ลักเอาของทานบตีตาย
ให้ค่อยเว้น	เวรร้ายอย่ากระทำ แท้เนอ
อันหนึ่งอพรหมจริยาวัน	มิตรสาจานเมียท่าน

อย่าได้สมเสพชู้	เมื่อยทำวาทนแพงนั้นเนอ
มันจักเป็นเหตุฮ้อน	จำจ่องแสนถนัด
ให้ค่อยเอาใจอด	อย่ากระทำฝูงนั้น
อันหนึ่งสุลาเว้น	ยังคำตวัะลายบ่ดีตาย
อย่าได้มีบแมบเว้า	คำล้าวโลบพางท่านเฮย
อย่าให้มีหลายลีน	กลายเป็นหลายแ่ง
ให้ก่อนเบ็ดชื่อไว้	จำหมั้นชู้วันแท้เนอ
ธานังนั้น	ทานไปอย่าได้ขาด
ให้กะทำชู้มือ	อย่าค้ำนให้หมั้นเพียรแท้เนอ
สีลั้งนั้น	รักษาศิลอย่าขาดท่านเฮย
ศิลห้าทั้งศิลแปดตั้ง	ทรงไว้ชู้ฮ้อน

(พระสุนทระวี กมพะพัน, 2560: 40-41)

จะเห็นได้ว่าเกือบทุกคนมีบทบาทต่อกับศาสนาโดยเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม คือ ทำนุบำรุงศาสนา การให้ทาน รักษาศีล ไม่ทำลายศาสนาให้เศร้าหมอง โดยการละเมิดศีลธรรมขั้นพื้นฐาน คือ การรักษาศีล 5 และศีล 8 ผู้ที่รักษาศีล 5 ศีล 8 ได้โดยไม่ขาด ถือว่าเป็นคนดี เป็นคนที่ไม่มีความผิดติดตัว การถือศีล คือการปิดกั้นความชั่ว ความสำรวมระวังไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม ซึ่งเราเห็นได้จากการสร้างวัดเชียงทองของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ไชยเชษฐาธิราช) บนหลังคาของอารามก็จะมีข้อฟ้า ห้าข้อสี่เขียว ซึ่งเป็นรูปหัวพญานาค ภาษาลาวเรียกว่า “โง” ตัวแทนข้อฟ้าห้าตัวอยู่บนหลังคานั้น มีความหมายว่า การสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ เป็นที่กราบไหว้ของชาวพุทธ คนที่จะเข้าวัดอย่างน้อยต้องมีศีลห้าประจำตัว เริ่มจาก ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา (สายพัด คำพาสิต, 2560: สัมภาษณ์) วัยที่ต้องรักษาศีล 5 ศีล 8 ที่เคร่งเป็นพิเศษ มักจะเป็นวัยกลางคนและวัยชรา เหตุที่สองวัยนี้ต้องรักษาศีลมากกว่าวัยอื่นๆ เพราะชีวิตอยู่ในระยะสร้างสรรค์งานทั้งในระดับครอบครัววงศ์ตระกูลและสังคม ซึ่งถือเป็นแบบอย่างของลูกหลานหรือเยาวชน แต่ผู้แต่งอย่างปางค้ำนั้นช่างมีความชาญฉลาด หยิบยกเอาศีล 5 ข้อที่ 2 นั้น มาเป็นการดำเนินเปิดฉากขึ้นในเรื่องสั้นไซ้ด้วยการลักขโมย เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง โดยที่ไม่ได้รับอนุญาต ในตอนที่ยักษ์กุมภันท์ลักพาตัวนางสุนันทาโดยตั้งใจ ไม่กล่าวขอตตามฮิตคองประเพณี ดังตัวอย่างในบทกลอนดังนี้

นางนี้อากูแท้	มึงลวงลักลอบมาตาย
พ่อจึงไซ้	กูให้ไต่ตาม

(สิลา วีระวงส์, 1969: 235)

การลักขโมยอยู่ในศีล 5 ข้อที่สอง คือ อทินนา ซึ่งเป็นข้อที่คนเราทุกคน ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ก็สามารถปฏิบัติตามได้ ไม่เหมือนกับศีล 5 ข้ออื่น ๆ เช่น สุรา กามเม เต็กยังไม่เข้าใจและรู้จัก นอกจากนี้ในเรื่องก็ยังได้แทรกศีล 5 ข้ออื่น ๆ ไว้อย่างกลมกลืนกับเนื้อหาในเรื่องเป็นอย่างดี เช่น ตอนท้าวทั้งหกพูดโกหกหลอกลวง พญานาคไม่ยอมยกเมืองให้สินไซ เมื่อตนเองแพ้ในการเล่นหมากสะกา สินไซพรากรัวเมียระหว่างยักษ์กุมพันและนางสุมณฑา สินไซเชิญชวนยักษ์กุมพันไปสู้รบในสถานที่ที่ไม่มีสัตว์อาศัยอยู่ และพ่อแม่ต่างทั้งเจ็ดคนได้ห้ามไม่ให้เอาคนขึ้นให้ล่าเมายามาเป็นลูกน้อง จะเห็นว่าศีล 5 เป็นศีลที่บุคคลทั่วไปปฏิบัติกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จากสามัญสำนึกที่รู้ว่าเมื่อเรามีความรัก ตนเองต้องการความสุขความปลอดภัยในชีวิต คนอื่นก็ย่อมมีความรู้สึกเช่นเดียวกันกับเรา ดังนั้น “ศีล” คือความตั้งใจที่จะเว้นจากความชั่วและความทุจริต ดังที่ยักษ์กุมพันอยากได้นางสุมณฑามาเป็นภรรยา ถ้าไม่หักห้ามความชั่ว ก็จะทำให้ตัวเองเป็นคนมัวมองทुरนทुरายไม่มีความสุขในชีวิตเมื่อสินไซมาพรากรคนทีตนเองรัก ยักษ์กุมพันก็อยู่ไม่ได้ ไม่เป็นอันกินอันนอน แม้กระทั่งตายไปแล้วเกิดมาใหม่ก็ยังไม่ลดละ แต่สุดท้ายยักษ์กุมพันต้องยินยอมไปสวามิภักดิ์ตามประเพณี แต่ในความเป็นจริง ยักษ์กุมพันไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกับนางสุมณฑาได้ ยิ่งไปกว่านั้นหากไม่สวามิภักดิ์ตามประเพณีแล้วยิ่งถือว่าผิดนัก เนื่องจากว่ามีความแตกต่างของเผ่าพันธุ์ที่บรรพบุรุษอย่างขุนบรมเคยสอนไว้ว่า ห้ามแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นกฎอย่างหนึ่งที่ต้องห้ามไม่ให้กระทำ แต่ยักษ์ซึ่งมีความต้องการมนุษย์มาเป็นภรรยา ก็เลยแหกกฎถือเป็นความไม่รู้คิดยั้งยั้งจิตใจของตนเอง เพื่อที่จะให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการสมปรารถนา และการกระทำดังกล่าวนั้น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นการบังคับขู่เข็ญ ถือว่าผิดกฎหมาย และยังทำให้คนอื่นที่เป็นญาติพี่น้องต้องเป็นทุกข์ในขณะที่ตนเองมีความสุข เช่นพระยาสุรราช พร้อมประชาชนต้องโศกเศร้าเสียใจ พลิกแผ่นดินตามหา ทุกข์ทรมานเป็นเวลาหลายปี แต่ตนเองกลับมีความสุขกับความรักที่ไม่ถูกต้อง โดยไม่สนใจใยดีว่าพ่อแม่พี่น้องเขาจะเป็นห่วงเป็นใยเพียงใด เขาต้องติดตามค้นหา การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่ตัดกิเลสตัดใจไม่ได้ ไม่รู้จักหักห้ามใจตนเอง ดังที่พระยาเวสสุวรรณได้กล่าวให้ยักษ์กุมพันว่า “ชาติที่ต้นหนานี้พาตัวตกต่ำ ก่อมืดาย ลางเทือเมืองมัวขวว่า เสียแนวข้าไฟ ก็มี ยาได้คิดสิ่งนี้กูห้ามให้ค่อยฟังก่อนท่อน... มิ่งนี้คนถ้อยร้าย สอนอยากพาโล แท้นอคือบ่อแมนแนวเดียว ต่างพันกูแท้ เทียมตั้งอาลัดซีเชื้อ ชายชะเลชาดชั่ว เสยนี้ กูก็สอนบ่อได้ อายหน้าหน่ายแหนง มิ่งแล้ว” (พระขุนทะวิกรมพะพัน, 2560: 9-10) จะเห็นว่ากุมพันเป็นคนที่ไม่ยอมทำตามใจตัวเองชอบโดยไม่คำนึงถึงคนอื่น เป็นคนเห็นแก่ตัวซึ่งถือเป็นการทำบาปอย่างหนึ่งที่ตนเองจะได้รับนั้นคือความตายกลับมา ถ้าไม่ยอมตายหรือรับความเดือดร้อนก็ต้องเป็นคนซื่อสัตย์ ถ้าอยากได้ต้องไปกล่าวขอเอาให้ถูกต้องตามประเพณี ให้ผู้ใหญ่ ถ้าวางเห็นดีเห็นพร้อมรับรู้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามกฎก็จะกลายเป็นคนมีบาปมีกรรม

การกระทำนี้จะส่งผลร้ายต่อตัวผู้กระทำ หรือตามสุภาษิตที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เหมือนกับยักษ์กุมพันธ์ที่อยู่ในฝ่ายธรรมย่อมไม่ชนะฝ่ายศีลธรรมอย่างสิ้นไซ

วรรณคดีสินไซ คือ ผลผลิตของการขีดเขียนของบรรดานักเขียนทั้งหลาย เขียนขึ้นในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้าง ส่วนใหญ่ได้เขียนลงในใบลานจัดเป็นผูกเป็นมัด และเรียกว่า “ลำ” เรื่องดังกล่าวได้ถูกเขียนขึ้นมาด้วยแรงศรัทธาต่อพุทธศาสนา เพื่อเป็นพุทธบูชาและถวายให้พระสงฆ์ใช้เทศนาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เทศนาเรื่องสินไซไม่ได้มีเฉพาะความบันเทิงสำคัญไปกว่านั้น คือ การเผยแพร่หลักคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้หลักคำสอนต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเรื่องสินไซซึมซับอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวลาว สังเกตได้จากอุปนิสัยของคนลาวที่มีจิตใจดีงาม ดังคำกล่าวของ บัวลีปะพาพันธ์ว่า “คนลาวมักเป็นผู้ทำบุญให้ทาน อยู่ในศีล ในธรรม เป็นคนเมตตาปราณี อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่แข็งกระด้าง เคารพในสิทธิ์ของคนอื่น เคารพจารีตประเพณี เคารพผู้ใหญ่ผู้อาวุโส” (บัวลี ปะพาพันธ์, 2561: สัมภาษณ์) จากคำกล่าวนี้อาจสามารถสรุปได้ว่า คนลาวส่วนใหญ่มักมีจิตใจดี ชอบในการทำบุญทำทาน เป็นผู้เชิดชูศาสนา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และความเสียสละ ซึ่งมักจะได้อินคำๆ หนึ่งของคนลาวมักพูดว่า “บ่เป็นหยั่ง” เป็นคำพูดที่เป็นอัตลักษณ์ของคนลาวที่แสดงให้เห็นว่าคนลาวเป็นคนจริงใจมีจิตใจที่ดีงาม สอดคล้องกับ ทองลา เมืองนันท และคณะ (2013: 73) กล่าวว่า หลักธรรม คำสอนของพุทธศาสนาและคติชนชาวลาว อันเป็นแนวคิดดั้งเดิมของคนลาวโบราณ โดยได้นำเสนอผ่านการเปรียบเทียบกับมิติการกระทำการในแง่ต่าง ๆ ของตัวละคร เรื่องสินไซเป็นวรรณคดีสำคัญที่แสดงออกถึงแนวความคิดจิตใจของคนลาวได้เป็นอย่างดีและสะท้อนให้เห็นเด่นชัดในแง่ต่าง ๆ เช่น คนลาวมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ที่แสดงออกผ่านความเห็นอกเห็นใจ ความเอ็นดูสงสารกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่หวังผลตอบแทน มีน้ำใจ เสียสละให้กับคนอื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทั้งยังเสียสละตัวเองและทรัพย์สมบัติเพื่อคนอื่น ส่วนความมีน้ำใจซื่อสัตย์บริสุทธิ์นั้น แสดงออกโดยการไม่ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น ไม่โกหกหลอกลวง และวรรณคดีสินไซสื่อให้เห็นพฤติกรรมในแง่ดีของชาวลาว เป็นมิติที่สำคัญมิติหนึ่ง ทั้งยังทำให้เห็นวิถีคิดของการสร้างพฤติกรรมตัวละครและการสื่อความหมายลักษณะตัวละครได้อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อได้ว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีสะท้อนพฤติกรรมของชาวลาวที่สำคัญ

จะเห็นว่าเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่คนลาวนิยมเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับภาคอีสานและวรรณกรรมเรื่องสินไซเป็นที่นิยมของพุทธศาสนิกชนชาวลาวมายาวนานหลายยุคหลายสมัย วรรณคดีสินไซยังมีการสร้างและการผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยการได้รับคัดเลือกให้เข้าไปอยู่ในศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของวัด ซึ่งวัดนอกจากเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและตามฮีตคองประเพณีแล้วยังเป็นศูนย์รวมจิตใจและให้การศึกษาแก่ชุมชน และวัดยังเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคมอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากสิ่งก่อสร้างศาสนอาคารและงานศิลปะที่ถูกบรรจุไว้ภายในบริเวณเขตวัด อันได้แก่ อาราม สิม ประตู หน้าต่าง และสถานที่รอบวัด เพื่อเป็นการเผยแพร่

เรื่องราวสินไซให้คนได้รู้จักมากขึ้น นั่นคือ การสร้างงานศิลปะในแบบพุทธลาว หรือที่เรียกว่า “พุทธศิลป์” ซึ่งมีการนำเสนอที่แตกต่างออกไปจากการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาที่คนลาวส่วนใหญ่ นับถือ นั่นคือศาสนาพุทธ เมื่อเทียบกับศาสนาพุทธในประเทศไทย การนำเสนอพุทธศิลป์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พุทธศิลป์ คือ รูปเปรียบหรือรูปแทนพระพุทธรเจ้า เป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองและรับใช้งานทางด้านพระพุทธรศาสนาที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเป็นความงาม เพื่อความพอใจที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาธรรมทางวัตถุถวายเพื่อเป็นพุทธบูชา เนื่องในพระพุทธรศาสนาเป็นการส่งเสริมเผยแพร่ เป็นสิ่งโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ดิงตามหลักธรรมของพระพุทธรศาสนา (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559: บทคัดย่อ) พุทธศิลป์ในแบบของลาว จะมีความแตกต่างจากพุทธศิลป์ของไทย ซึ่งชนบพุทธศิลป์ในแบบลาว คือการนำเรื่องราวของสินไซมาใช้ในการเล่าเรื่องผ่านศิลปะที่ถูกตกแต่งที่ประตูสิม (โบสถ์) ซึ่งศิลปะเช่นนี้จะพบมากในประเทศลาว ทำให้เห็นว่าคนลาวให้ความสำคัญกับเรื่องราวของสินไซ และมีการนำมาทำเป็นจิตรกรรมฝาผนัง ตกแต่งวัดวาอารามให้เกิดความสวยงาม ด้วยรูปแต้มบนผนังสิม รูปแกะสลัก (ฮูปควัด) ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 66 ชาวจีนและพุทธประวัติ ที่วัดล้งคุน อำเภอจอมเพ็ด จังหวัดนครหลวงพระบาง

ศิลปะรูปแต้มในพุทธศาสนารูปแต้มหรือรูปวาดคือจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในสิมหรือนอกสิมเพื่อแสดงอารมณ์สะเทือนใจและความรู้สึกนึกคิดออกมาด้วยการสร้างสรรค์ความงามเป็นภาพารูปภาพรูปแต้มที่สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างที่ยังคงให้เห็นในลาวนั้นยังอยู่ที่วัดสี่สะเกดที่ได้อธิบายไปแล้วข้างบนและหาได้ที่วัดร่องขุน วัดป่าฮวกอยู่ที่นครหลวงพระบางอีกหลายๆ แห่งวัดเหล่านี้เป็นวัดเก่าที่สร้างขึ้นในสมัยลาวล้านช้าง ส่วนมากก็จะวาดรูป ประวัติศาสตร์ในยุคสมัยต่างๆ รูปพุทธประวัติ รูปเรื่องราวในวรรณคดี รูปเกี่ยวกับวิถีชีวิต รูปเกี่ยวกับธรรมชาติและอื่น ๆ มีทั้งรูป

ลายรดน้ำ รูปเขียนสีและอื่น ๆ จะเห็นว่ารูปภาพต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นมีคุณค่าทางด้านศิลปะและยังสะท้อนให้เห็นสังคมวัฒนธรรมอันดีงามของชาวลาวอีกด้วยจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สืบค้นพบว่า สืบค้นเกี่ยวกับเรื่องสินไซนั้น ส่วนมากมีอยู่แขวงสะหวันนะเขต เป็นรูปวาดด้วยสี สร้างขึ้นในสมัยใหม่ ทางด้านในของสิม ช่างได้แต้มเรื่องราวพุทธประวัติ ส่วนด้านนอกแต้มรูป เรื่องสินไซบางวัดก็จะแต้มรูปเรื่องราวสินไซไว้ที่เสาด้านในของสิมในการวาดรูปเรื่องสินไซนั้นไม่เพียง แต่เพื่อสื่อให้เห็นความสวยงามของวัดเพียงภายนอกเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่ออารมณ์และคำสอนฮีตคอง ประเพณีอันดีงามมาบ่มเพาะขัดเกลาให้เกิดความงามในจิตใจของผู้คนในชุมชนชาวลาวได้อย่างน่าอัศจรรย์ดังในวัดหนองบัวท่า ฝาผนังด้านนอกมีรูปแต้มที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสินไซ ในหลาย ๆ ตอนด้วยกัน รูปแต้มยังปรากฏให้เห็นชัดเจนและสมบูรณ์ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 67 ภาพฝาผนังเรื่องสินไซ ด้านนอกที่วัดบ้านทวด จังหวัดสะหวันนะเขต

วัดบ้านทวด ช่างได้เขียนไว้ทั้งผนังด้านนอก ประกอบด้วยเรื่อง นรกภูมิ พระเวสสันดร และเรื่องสินไซ ส่วนเรื่องสินไซเขียนไว้ที่ฝาผนังด้านซ้ายของสิมเขียนเต็มพื้นที่ การจัดภาพส่วนใหญ่มีลักษณะกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของผนังทุกด้าน ไม่เน้นจุดใดจุดหนึ่งคือให้ความสำคัญเท่ากัน ช่างภาพ

ต้องนำเสนอให้มีครบเกือบทุกตอนโดยเฉพาะตอนสำคัญ นิยมเขียนสีผิวเป็นสีดำ เครื่องแต่งกายใช้สีทะเลสีน้ำตาล ภาพต้นไม้ไปไม้เขียนเป็นสีครามสีเขียว ภาพสัตว์ สีดำสีน้ำตาล ภาพพื้นดินใช้วิธีเขียนลากเส้นเป็นแนวขดหินเขียนด้วยสีดำและสีคราม และวัดบ้านทวด และวัดตาเหลวอยู่จังหวัดสระหวั้นนะเขตเป็นวัดที่มีรูปวาดเรื่องสินไซที่สวยงามและเก่าแก่

ภาพประกอบที่ 68 ภาพฝาผนังเรื่องสินไซ ด้านนอกที่วัดหนองบัวท่า อำเภอสองคอน จังหวัดสระหวั้นนะเขต

ลักษณะรูปวาด วัดหนองบัวท่า เมืองสองคอน แขวงสระหวั้นนะเขต ช่างได้เขียนไว้ผนังด้านนอก ประกอบด้วยเรื่องพระเวสสันดรเขียนเอาไว้ผนังด้านนอกที่ตรงข้ามกับเรื่องสินไซ ส่วนเรื่องสินไซเขียนเอาไว้ด้านนอกทางเข้าประตูสิม เพื่อให้มรชาวาสได้ดู องค์ประกอบภาพมีลักษณะกระจายอยู่ทั่วพื้นที่มีลักษณะพิเศษในการจัดวางภาพแบบเล่าเรื่องเป็นตอนๆ ตามผนัง ส่วนที่เด่นของภาพคือ การใช้สีครามสลับกับสีเขียวและสีน้ำตาลแดงเป็นสีหลัก นิยมเขียนสีผิวเป็นสีน้ำตาล เครื่องแต่งกายใช้สีเขียว สีคราม สีเหลือง ภาพต้นไม้สีน้ำตาลขอบเส้นตัดสีน้ำตาลแดง ใบไม้เขียนเป็นสีครามสีน้ำตาลแดง สีเขียว ภาพสัตว์ สีดำ สีน้ำตาลแดง มีการใช้ตัวอักษรลาวเดิมเขียนกำกับเพื่ออธิบายภาพตอนสำคัญ

พหุ อนุ ทัต ชีเว

ภาพประกอบที่ 69 ภาพฝาผนังเรื่องสินไซ ด้านในที่วัดตาเหลว จังหวัดสระบุรี

ส่วนวัดตาเหลวนั้นสถาปนามันอยู่เสาด้านในของสิม ประกอบด้วยสองตอน คือ ตอนฆ่ายักษ์ และตอนสินไซเดินทางไปพบกนิรี

ภาพประกอบที่ 70 ภาพสินไซยิงศรใส่ยักษ์กุมพัน ที่วัดเชียงม่วน เมืองหลวงพระบาง
แขวงนครหลวงพระบาง

พูน ปณ ทัโต ชเว

ภาพประกอบที่ 71 ภาพลีนไชยิงศรีไสยักษัณุมพัน ที่วัดจอมโต แขวงนครหลวงเวียงจันทน์

ศิลปะรูปไม้แกะสลัก รูปปูนแกะสลักในพุทธศาสนา ศาสนสถาน นอกจากรูปวาดแล้ว คนลาวยังนิยมประดับตกแต่งโบสถ์ วิหาร ศาลา ประตูหน้าต่างและอีกหลายๆที่ของวัด ด้วยรูปภาพ แกะสลักเป็นรูปเรื่องราวในวรรณคดีสินไซ การแกะสลัก (ควัด) แบบนี้ ไม่พบในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศไทย ในกรณีที่พบเห็นนั้นมักจะเป็นการแกะสลักเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องสินไซ เหมือนกับ อยู่ในประเทศลาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของวัดที่อยู่ในประเทศลาว จะมีให้เห็นเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า ลีนไชยน่าจะเป็นวรรณคดีชาดกนอกนิบาตที่คน ลาวนิยมชมชอบมากกว่าชาดกเรื่องอื่นใด เช่น พระเวสสันดร เป็นวรรณคดีชาดกที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ใน ชาดก 50 ชาดก ที่ใช้ในการเผยแพร่คำสอนอยู่แล้ว แต่เรื่องสินไซนั้นเป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยการ แอบอ้างว่ามีอยู่ในชาดกจริง ๆ อิงตามประวัติของหนังสือสินไซนั้นในเบื้องต้นเป็นการสร้างขึ้นมาเพื่อ ปรับใช้ให้เข้าในการเทศนา งานศพ งานอยู่กรรม อยู่ไฟ) และงานอื่นที่เป็นงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ในงาน ฮีตคองจารีตต่างๆ จากข้อความ อธิบายมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสินไซมีอิทธิพลต่อ ชาวลาวมีค่านิยมสูงกว่าเรื่องพระเวสสันดร เพราะว่าสินไซนั้น นอกจากจะถูกสร้างขึ้นมารับใช้ใน งานนอกศาสนา คือ รับใช้ในสังคมทางโลกแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงให้เข้าไปอยู่ในพุทธศาสนาได้ด้วย ศิลปะการแกะสลักหรือการควัดรูปปูนสูงด้วยสีมือที่ประณีตและละเอียดอ่อน เพื่อทำให้ผู้ชมมีความ สะเทือนใจและปิติยินดีอิ่มเอมใจ และทำให้วัดมีความงดงามและแฝงไปด้วยความรู้โดยการเล่าเรื่อง และแสดงธรรมผ่านรูปแกะสลัก (รูปควัด) ต่าง ๆ ในวัดลาวดังนี้

ภาพประกอบที่ 72 ภาพรูปแกะสลักเรื่องสินไซ วัดห้วยโสภณ อำเภอสหัสขันธ์ นครหลวงเวียงจันทน์

รูปแกะสลักข้างบนนี้อยู่วัดห้วยโศก อยู่ประตุน้ำต่าง ด้านหน้าและด้านข้างฝั่งซ้ายของ สิม รูปดังกล่าวถูกแกะสลัก เริ่มจากตอนนางสุมณฑาไปขออนุญาตพระยากุดเสลาดและนางจันทา เพื่อไปเที่ยวชมสวนดอกไม้ จนถึงตอนเชิญสินไชกลับคืนมาปกครองเมืองเป็งจาล รูปเหล่านี้ถึงแม้มีไม่ ครบทุกตอน ในเรื่องแต่ก็สามารถนึกถึงเหตุการณ์ในเรื่องได้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เนื่องจากว่าชาวบ้านก็ รู้จักและเข้าใจในความเป็นไปของเรื่องสินไชดีอยู่แล้ว เวลาได้เห็นเรื่องดังกล่าวก็จะสามารถเข้าใจและ ประดิษฐ์ประด้อเรื่องราวด้วยตนเองได้ เพราะเหตุที่ว่าจำนวนประตูและหน้าต่างมีไม่มากนัก จึงจำเป็นต้องเลือกตอนที่เห็นว่ามีมีความสำคัญในเรื่องสินไชและเพื่อให้พอดีกับจำนวนประตูและ หน้าต่างของสิม จึงทำให้มีข้อจำกัดในการนำเรื่องราวของสินไชมาไม่ได้หมดดังที่เห็นในรูปแกะสลัก ข้างต้นนี้

ภาพประกอบที่ 73 ภาพการแกะสลักเรื่องสินไซ วัดทุ่งต้อม อำเภอจันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์

พูนุ์ ปณุ์ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 74 ภาพแกะสลักสีน้ไขและสีง้ทอง วัดโชกไซ จังหวัดนครหลวงเวียงจันท์

ภาพประกอบที่ 75 ภาพแกะสลักสีน้ไข วัดไต้น้อย อำเภอศรีโคตรตะบอง
จังหวัดนครหลวงเวียงจันท์

ภาพประกอบที่ 76 ภาพแกะสลักสีน้ไข วัดอุ้มง เมืองศรีโคตรบอง แขวงนครหลวงเวียงจันท์

รูปแกะสลักดังกล่าวเป็นภาพเรื่องสินไซอยู่วัดทุ่งต้อม รูปเหล่านี้แกะสลักใส่ประตูหน้าต่าง ด้านนอกของสิม ทั้งด้านฝั่งซ้ายและฝั่งขวา สิมดังกล่าวมีประตูหน้าต่างอยู่แปดวง ดังนั้นเรื่องราวของสินไซจึงถูกคัดเลือกบางตอนมาใส่มีจำนวนแปดตอนคือ ยักษ์กุมพันลักพาตัวนางสุมณฑา สินไซต่อสู้กับงูชวง สินไซต่อสู้กับช้าง ช้างสังข์ข้ามน้ำ พบกับนางยักษ์ กิณรี พบนางสุมณฑา ต่อสู้กับยักษ์กุมพัน เล่นหมากสะกากับพญานาค และกองทัพพญานาค จากรูปแกะสลักที่ประตูหน้าต่างเหล่านั้น สามารถแสดงให้เห็นรายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องสินไซได้

ภาพประกอบที่ 77 ภาพแกะสลัก (รูปควัด) นูนสูง สินไซและยักษ์กุมพันที่ประตูโขงด้านในและด้านนอก วัดจอมไตร อำเภอศรีโคตรบอง นครหลวงเวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 78 ภาพแกะสลัก (รูปควัด) นูนสูง สินไซและยักษ์กุมพันที่ประตูโขงด้านในและด้านนอก วัดจอมไตร อำเภอศรีโคตรบอง นครหลวงเวียงจันทน์

ภาพประกอบที่ 79 ภาพสีน้ไข ยัถษัฎุมพััน ที่วัดหัวขั้ว อำเภอไซเซษษฐา จัังหวัตนครหลวงเวียงจันถนั

ภาพประกอบที่ 80 ภาพสีน้ไข ยัถษัฎุมพัันอุมนางสมณถา วัดสีสังวอน จัังหวัตนครหลวงเวียงจันถนั

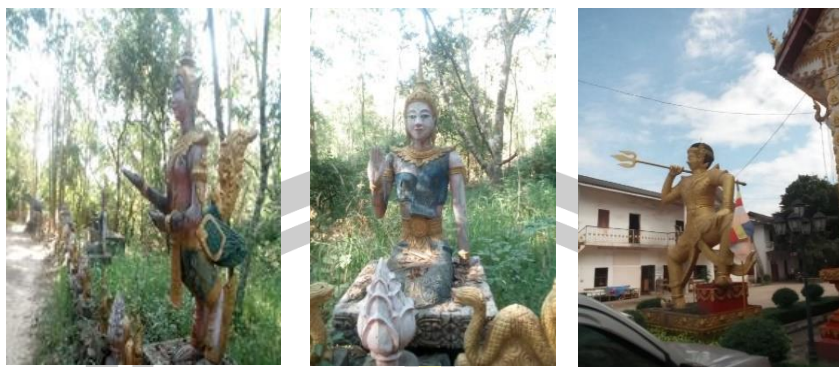

ภาพประกอบที่ 81 ภาพสีน้ไขและยัถษัฎุมพััน วัดถ้ำพระ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันถนั

ปริมนถลของวัดในประเทศลาวจะเห็นเรื่องสีน้ไขเต็มไปหมดทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นประตูไขงของวัดหรือบริเวณรอบๆ วัดก็ล้วแล้วแต่มีรูปปั้น รูปหล่อสีน้ไข ถ้าเทียบตัวละครในเรื่องพระเวสสันดรและเรื่องอื่ๆ แล้ว ก็จะสามารถให้เห็นเป็นส่วนมาก ในลักษณะเป็นรูปวาดและรูปแกะสลักมากกว่าและอยู่ใขอเบตค่อนข้งจำกััด เช่น อยู่แต่เพียงภายในสิม ประตูหน้าถ่าง อารามวัด

แต่เรื่องสินไซนั้นถูกหยิบยกขึ้นมาสร้างเป็นรูปปั้นหล่อ เพื่อเป็นตัวแทนในการเคารพบูชาถือว่าเป็นพระเจ้าองค์หนึ่งที่คนลาวให้ความเคารพบูชาไว้เป็นพระพุทธรูปในสถานที่ต่างๆ ที่มีรูปปั้นสินไซอยู่ ซึ่งมันแตกต่างกันไม่เหมือนกับบรรณคดีเรื่องอื่นของลาว ที่คนลาวไม่ค่อยนิยมทำเป็นรูปปั้นอย่างเรื่องสินไซ แม้กระทั่งพระเวสสันดรที่ถือว่าเป็นเรื่องเอกในศาสนาพุทธจนถูกกำหนดให้มาอยู่ในฮีตสิบสองของลาวและของหลายๆ ประเทศที่ถือศาสนาพุทธแบบเถรวาท แต่คนลาวไม่ค่อยนิยมชมชอบที่จะปั้นรูปพระเวสสันดรเพื่อมาบูชาสักเท่าไร เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาในลาวอาจเป็นพุทธศาสนาเถรวาทแบบสินไซก็ได้ ซึ่งอาจไม่ใช่พุทธศาสนาเถรวาทแบบพระไตรปิฎกเหมือนกับประเทศไทยและประเทศอื่นๆ แต่สำหรับอยู่ในประเทศลาวนั้นทำให้เราเห็นอย่างชัดเจนเลยว่า ภาพวาด (ฮูปแต้ม) ภาพแกะสลัก (ฮูปควัด) รูปปั้นของสินไซนั้นมีเต็มไปหมดในสถานที่ของพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับจังหวัดขอนแก่นที่สร้างรูปปั้นสินไซตามถนนนั้นเป็นการสร้างขึ้นมาสืบสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดขอนแก่นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวของจังหวัด ดังที่ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (2552: 241-243) กล่าวว่า สำหรับการประยุกต์ใช้สังขศิลป์ชัยในยุคปัจจุบัน ได้แก่ การพัฒนาเมืองด้วยการสร้างประติมากรรมเสาไฟรูปปั้นสีโท เมื่อเทียบกับรูปปั้นสินไซในลาวแล้วมันยังเป็นเพียงส่วนเล็กน้อยเท่านั้น แต่รูปปั้นสินไซอยู่ในลาวนั้นมีเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะอยู่ในศาสนสถานและสิ่งสำคัญที่กล่าวไปนั้นรูปปั้นสินไซเป็นรูปปั้นที่คนลาวให้ความเคารพนับถือในพุทธศาสนาเป็นอย่างสูง ดังรูปปั้นต่อไปนี้ต่อไปนี้

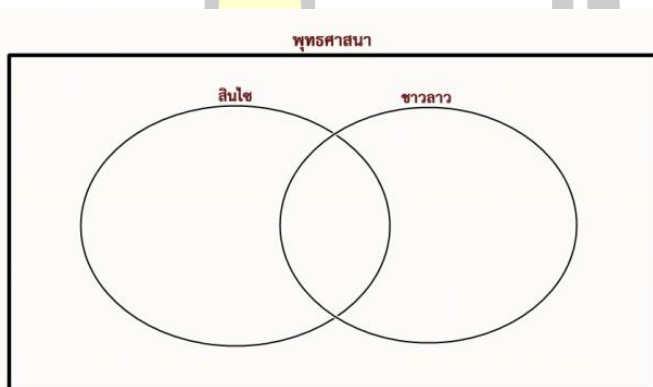
ภาพประกอบที่ 82 ภาพศิลปะรูปปั้นลอยองค์ตัวละครแวดล้อมในพุทธศาสนา

เป็นที่น่าสนใจที่ว่า คำว่า พุทธศิลป์ คือ การสร้างงานศิลปะที่สร้างเพื่อเป็นรูปแทนของ พระพุทธเจ้า อาจเป็นไปได้ว่าเรามองให้ภาพของสินไซ คือพระพุทธรูปเจ้าในแบบที่คนลาวนับถือ ดังเช่น รูปสินไซที่ประตูโบสถ์วัดและที่อื่น ๆ ของวัด ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 83 ภาพรูปสินไซที่ประตูโบสถ์วัดและภายในบริเวณวัด

จากภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ศาสนสถานในประเทศลาวส่วนหนึ่งได้มีการนำเสนอเรื่องราวของสินไซ วรรณกรรมอีกหนึ่งเรื่องที่คนลาวให้ความสำคัญและถือว่าเป็นวรรณกรรมแห่งชาติลาว ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าคนลาวบางส่วนให้ความเคารพนับถือและมีความเชื่อในเรื่องสินไซ และมองว่าวรรณกรรมเรื่องสินไซเป็นวรรณกรรมที่ทำนุบำรุงศาสนา เนื่องจากว่ามีร่องรอยความรุ่งเรืองของวรรณคดีเรื่องสินไซและวัฒนธรรมที่เกิดจากอิทธิพลของวรรณคดีเรื่องสินไซหลายรูปแบบ จนถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของศิลปะ เนื่องจากชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอย่างมาก วรรณคดีเรื่องสินไซก็มีเนื้อหาแฝงไว้ด้วยหลักธรรมคำสอน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีการแสดงอภินิหารเหนือธรรมชาติหรือความเก่งกล้า แสดงให้เห็นว่าสินไซเป็นผู้มีบุญบารมีมาเกิดเพื่อบำเพ็ญบารมี และอิงกับชาดก ชาวบ้านจึงเชื่อว่าถ้าใครได้ฟังนิทานเรื่องนี้แล้วจะได้บุญมาก จึงมีการแต้มเป็นรูป (จิตรกรรมฝาผนัง) ไว้ที่สิม โบสถ์ หอไตร เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และตำนาน ความเชื่อในการเกิดสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องสินไซ หรือมีความเชื่อว่าจะเกิดจากอภินิหารความเก่งกล้าของสินไซและตัวละครในเรื่อง ทำให้มองได้อีกว่าสินไซมีความเกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์กับศาสนาพุทธเป็นอย่างดี

ภาพประกอบที่ 84 ภาพแสดงความปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีเรื่องสินไซกับพุทธศาสนิกชนชาวลาวและพุทธศาสนา

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมไว้สามารถสรุปถึงปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีเรื่องสินไซกับทางศาสนาได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซถือเป็นวรรณคดีพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่าตัวละครเอกหรือสินไซเป็นพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ การเกิดเป็นสินไซคืออีกชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ จึงเป็นที่มาของการสร้างประติมากรรมและจิตรกรรมแกะสลักรูปต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องสินไซ เพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่คำสอนของพระโพธิสัตว์ในครั้งเสวยชาติเป็นสินไซตามความเชื่อ จิตรกรรมและประติมากรรมเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักจะมีการสร้างขึ้นในวัด ซึ่งเป็นศาสนสถาน สังเกตได้ว่าวัดในประเทศลาวจะมีจิตรกรรมและประติมากรรมเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องสินไซเป็นส่วนใหญ่ แสดง

ให้เห็นว่า พุทธศาสนิกชนชาวลาวให้ความสนใจและยึดหลักคำสอนของสินไซมาเป็นหลักในการดำรงชีวิต วรรณคดีเรื่องสินไซจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาในลาวและถือเป็นหัวใจสำคัญของชาวลาว การสร้างจิตรกรรมและประติมากรรมเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่อง สินไซ สะท้อนการดำเนินชีวิตที่มีฉบับแบบแผน สะท้อนแนวคิดที่ต้องการความสงบร่มเย็น เรียบง่าย เอื้อเฟื้อและมีความสุข วรรณคดีเรื่อง สินไซมีปฏิสัมพันธ์ทางพุทธศาสนา โดยเป็นวรรณคดีที่กล่าวถึงชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์และเป็นวรรณคดีที่พุทธศาสนิกชนชาวลาวให้ความสนใจ นำเรื่องราวในวรรณคดีมาสร้างสรรค์เป็นจิตรกรรมและประติมากรรมเพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอน

5.3.2 ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว

ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่เก่าแก่และเชื่อว่าเกิดก่อนพุทธกาลไม่น้อยกว่า 5000 ปี ตลอดจนเป็นต้นตำรับของศาสนาพุทธ คริสต์ และศาสนาอื่น ๆ (อารยันดคุป, 2495: 383) จากความข้างต้นจะเห็นได้ว่าศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน ในตอนแรกให้ประชาชนเชื่อฟังและปฏิบัติตามหลักคัมภีร์พระเวททั้งสิ้น คือ ให้นับถือสักการะและสวดบูชาสรรเสริญเทพเจ้าทั้งหลาย ต่อมาพวกพราหมณ์ได้แสดงปัญญาโดยเขียนคัมภีร์ฤคเวทขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้โลกและชีวิตมีการเวียนว่ายตายเกิด และกำหนดเทพผู้ยิ่งใหญ่ไว้สามพระองค์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของโลก คือพระพรหมเป็นผู้สร้างมนุษย์สรรพสิ่งและจักรวาล พระนารายณ์หรือพระวิษณุผู้รักษา พระศิวะหรือพระอิศวรเป็นผู้ทำลายล้างสิ่งชั่วร้าย โดยเทพเจ้าทั้งสามนี้เรียกว่าตรีมูรติ (ช. ใจเปี่ยม, 2508: 28) คำว่า “พราหมณ์” เป็นวรรณะหนึ่งในวรรณะ 4 วรรณะของพราหมณ์ที่กำหนดขึ้น ทั้งคำสอนทั้งหลายในคัมภีร์พระเวท โดยถือว่าเป็นคำสอนที่สำคัญและถือว่าเป็นชีวิตมนุษย์ และสัตว์ต่าง ๆ ถูกพระพรหมลิขิตไว้ นอกจากนี้ยังสร้างมนุษย์ออกเป็น 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร (เสถียร พันธรังสี, 2526: 65-66) พราหมณ์ เป็นพวกที่ทำหน้าที่ศึกษา ความทรงจำและสืบต่อคัมภีร์พระเวท เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาสำหรับวรรณะอื่น กษัตริย์ เป็นวรรณะนักรบ ทำหน้าที่ปกครองและทำศึกสงครามขยายเขตแดน ปกป้องอาณาเขต แพศย์ หรือ ไวศยะ เป็นวรรณะของคนส่วนผู้ประกอบพาณิชยกรรม เกษตรกรรม และศิลปหัตถกรรมต่างๆ และ ศูทร เป็นวรรณะของพวกกรรมกรทำงานรับจ้างที่ต้องใช้ร่างกายแบกหามหรือรับใช้ให้บริการแก่คน วรรณะอื่น วรรณะทั้ง 4 นี้บัญญัติไว้ในคัมภีร์พระเวท (สุนทร ณ รังษี, 2530: 23) สุวิทย์ ทองศรีเกตุ อธิบายว่าพราหมณ์เป็นบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งมีความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ตามแนวศาสนา ทำหน้าที่ในพิธีกรรมดูแลทุกข์ดูแลสุขและเป็นครูบาอาจารย์

จากความข้างต้นอาจสรุปได้ว่า นักบวชที่นับถือศาสนาพราหมณ์หรือพราหมณ์มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของชาวลาว และเป็นนักบวชที่ชาวลาวให้ความเคารพนับถือซึ่งตามแนวของศาสนา พราหมณ์เป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพิธีต่างๆ การทำนายนดูแลทุกข์ดูแลสุข และเป็นครูบา

อาจารย์ที่คอยสั่งสอนผู้ที่อยู่ในศาสนาและอาจทำให้เห็นโครงสร้างเกี่ยวกับการกำเนิดความเชื่อของมนุษย์ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 86 ภาพโครงสร้างของศาสนาพราหมณ์ที่มีอิทธิพลต่อสิ้นไซและวัฒนธรรมลาว

จากโครงสร้างข้างต้นอาจอธิบายได้ว่า ศาสนาเข้ามามีอิทธิพลต่อวรรณกรรมเรื่องหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมความเชื่อต่อสังคมของมนุษย์ ดังที่ปรากฏข้างต้น ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทต่อวรรณกรรมเรื่องสินไซ ซึ่งวรรณกรรมเรื่องสินไซนั้นเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้ชีวิตของชาวลาว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชาวลาว ในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้าง อาจจะได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์มาจากประเทศเขมร โดยไม่ได้รับมาจากอินเดียมาโดยตรงคือ ศาสนาพราหมณ์ได้แพร่เข้ามาในดินแดนของเขมรก่อนแล้ว ประเทศลาวจึงรับมาจากเขมรอีกทอดหนึ่ง ที่กล่าวเช่นนี้เนื่องจากว่า มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏว่าศาสนาพราหมณ์ฮินดูได้มาเจริญรุ่งเรืองในราชอาณาจักรขอม ตามบันทึกในทางฝ่ายจีนย้อนหลังไปราวคริสต์ศตวรรษที่ 3 ราชอาณาจักรได้ถูกค้นพบ โดยพราหมณ์ชื่อ โกณฑัญญะ (Kaundinya) ซึ่งเป็นพราหมณ์มาจากอินเดียและได้แต่งงานกับราชินีในอาณาจักรขอม (Majumdar, 2003: 479) ต่อมาศาสนาพราหมณ์มีอำนาจในราชอาณาจักรขอม แสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองและได้ครอบงำชาวขอมและอาณาจักรโคชินจีนและบางส่วนของคติความเชื่อ หรือระเบียบทางศาสนาแบบพราหมณ์นี้ได้แพร่เข้าไปในและแหลมมลายูและประเทศลาว (Malay Peninsula) (Majumdar, 2003: 480)

ต่อมาสมัยพระเจ้าสุริยวงศาที่ 1 ผู้ก่อตั้งราชวงศ์ ซึ่งได้แผ่ขยายอำนาจของขอมครอบงำประเทศลาวทางตอนใต้ มีหลักฐานคือหลักเสมา ที่มีอักษรจารึกไว้เป็นอักษรสันสกฤตที่วัดพูในจำปาสัก ท่านบากได้แปลจารึกนี้ลงในหนังสือพิมพ์ของสมาคมนักปราชญ์ ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 1902 หน้า 235 ยืนยันว่า ตั้งแต่ศตวรรษที่เจ็ดศักราช ราชอาณาจักรเขมรได้แพร่อำนาจอิทธิพลไปถึงแขวงจำปาสัก ศิลปินได้แต่งเป็นภาพยนตร์กลอน เริ่มต้นด้วยการสักการะพระศิวะยกย่องพระองค์ที่ได้ช่วยชนะกามเทพ ต่อท้ายด้วยความสรรเสริญของพระเจ้าชัยวรมันองค์ที่หนึ่ง ที่เสวยราชสมบัติในกัมพูชาเก่าหรือเจนละ เมื่อปี 640 ก่อนคริสต์ศักราช ในวรรณคดีสุดท้าย มีพระราชองค์การของพระเจ้าแผ่นดิน เกี่ยวกับสิทธิคุ้มครองและรักษาวิหารที่เรียกว่า ลิงคะปาละวาทะ (อุ้นเรือน นอระสิง, 2502: 22-25) หมายถึงภูเขาและวิหารของวัดพู เนื่องจากว่าภูเขาที่ล้อมรอบนี้มีโขดหินใหญ่อยู่บนจอมที่เรียกว่าลิงคะปาละวาทะ (ลิงคะของภูเขา) อีกหลักฐานที่พบเห็นก็คือ ประตูดั้งที่พระธาตุอิงฮังได้แกะสลักเกี่ยวกับรูปภาพ ลิงคะปาละวาทะ สร้างขึ้นในสมัยที่ศาสนาพราหมณ์แพร่อิทธิพลเข้ามาในลาว ปัจจุบันถูกนำมาเก็บรักษาไว้ที่หอพระแก้ว แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ นอกจากนี้ศาสนาพราหมณ์ยังแทรกซ้อนอยู่ในความคิดความเชื่อของคนลาวอยู่ ซึ่งเห็นได้จากการเชื่อเรื่องพระอินทร์ พระพรหม พระนารายณ์อื่นๆ และยังแสดงออกในทางพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การสู่ขวัญ การเสกมนต์ คาถา การสร้างศาลาล้างปัดเป่าสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น การเป่าสังข์ก็เป็นอีกพิธีหนึ่งของพราหมณ์ที่หลวงพระบางนำสังข์มาใช้เป่าในการอัญเชิญพระบางเสด็จออกมาสดสง (เถราภิเชก) ในงานบุญปีใหม่ของลาว ผู้เป่าสังข์และทำพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์นั้นก็ต้องสวมใส่ชุดผ้าสีขาว เพื่อสื่อให้เห็นว่าในขณะที่กำลังทำพิธีกรรมนั้นต้องเป็นพราหมณ์ผู้ศักดิ์สิทธิ์ ดังตัวละครสังข์ทอง นักกวีได้สร้างให้สังข์ทอง

เกิดมามีรูปร่างเป็นหอย มีสีเป็นแก้วสีขาวหมอกสดใส หมายถึงสีที่บริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับสีของนักบวชพราหมณ์ที่ใช้ผ้าสีขาวสวมใส่เข้าในการปฏิบัติงานทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ถ้าเป็นนักบวชพุทธจะใส่เป็นผ้าสีเหลือง ดังนั้นสีขาวของหอยและตัวของสังข์เอง สามารถสื่อความหมายหรือเป็นสัญลักษณ์ของสีขาวที่เป็นภาพตัวแทนให้แก่ศาสนาพราหมณ์อีกด้วย จากหลักฐานและเหตุการณ์ต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นอาจสันนิษฐานได้ว่า ศาสนาพราหมณ์เป็นอีกศาสนาหนึ่งที่คนลาวยังให้ความสำคัญเคารพนับถือธรรมเนียมวิถีชีวิตของคนลาว โดยเฉพาะพราหมณ์เป็นผู้ควบคุมพิธีกรรม และเป็นผู้ถืออำนาจกำหนดความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะเป็นเจ้าพิธีเมื่อพิจารณาข้อมูลในตัวบทเรื่องสินไซแล้ว เห็นว่าเมืองจำปาเป็นเมืองของพราหมณ์และพ่อของแม่สินไซเป็นพราหมณ์ชื่อว่า นันทะพราหมณ์ และเมืองเป็งจาล เมืองพญานาคก็มีพราหมณ์คอยทำหน้าที่เป็น เจ้าพิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญในงานอภิเษกให้แก่พระยาकुตสะลาดและลูกสาวของนันทะพราหมณ์ทั้งเจ็ดคน อภิเษกให้นางสุมณฑาและยักษ์กุมพัน งานเรียกขวัญในการกลับมาของนางสุมณฑาและนางสีดาจัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นาคะพราหมณ์ผู้	ผลควรเคยอ่าน
ประนมมนอบนัว	พรข้าพ้าถวาย
ขอให้สิทธิราชล้ำ	ในขอบพระคุณคา นี้นื้อ
โผยไพบาน	เบิกไกลแก้งเจ้า
ยีนเถิงเท้า	พันวัดสาสมประกอบ กันนื้อ
เถิงหมื่นตื้อ	ยาเถ้าถ้อยชะลา แต่นื้อ

(ลีลา วีระวงส์, 2011: 185)

แต่นั้น พราหมณาเถ้า	ถวายพรสองอ่อน
นพนอบนัว	ทูนไหว้อ่านพร
สีสู่มังคะเลิศล้ำ	สิทธิเดชลือชา
ปัญญาหยด	ขาลีอั้งค้าย
บัดนี้ มารหายฮ้อน	มวลมาเต้าส่วน พระองค์แล้ว
ทวยเทพกำ	มารฮ้อนส่วยศีล พะเอย
บัดนี้หายเคาระห์แล้ว	โชคเล้ามาแถม แลเอย
สุมณฑา ทั้งกุมพัน	ร่วมสะพานเรียงซ้อน
ขอให้ยีนยาวหมั้น	ดอมกันสนุกยั้ง จริงเนอ
ขวัญอยู่อย่าได้คาคฮ้าง	ฮามให้ห่างชนะนอน แต่เนอ

(พระสุนทรวิ กมพะนัน, 2016: 38)

จากความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พราหมณ์เป็นผู้ทำกิจกรรมหรือควบคุมพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์นั้น ยังเป็นคติสำคัญในวิถีวัฒนธรรมของชาวลาว ขนบดังกล่าวนี้ได้เป็นหลักฐานสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งจะพบเห็นในงานบายศรีของคนลาว มักจะจัดงานบายศรีขึ้นในงานบุญปีใหม่ขงลาว และวันที่สำคัญมักจะจัดในวันเนา (วันสงกรานต์ในเทศกาลสงกรานต์) วันดังกล่าวเป็นวันหยุดทุกคนในครอบครัวและเครือญาติที่มารวมตัวกันก็พากันทำพิธีบายศรี เพื่อความเป็นสิริมงคลให้แก่ทุกคนที่มาร่วมพิธีในวันนี้ นอกจากนี้พิธีบายศรียังจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ไปปฏิบัติหน้าที่ หรือการกลับคืนมาสู่ครอบครัว เหมือนกับเหตุการณ์ของตัวละครนางสุมนททาและนางสีดาจันกลับคืนมาบ้านเมืองได้มีการทำพิธีบายศรี นอกจากนี้เมื่อมีแขกมาเยือนบ้านเมืองเพื่อเป็นการต้อนรับอบอุ่นและให้เกียรติแก่ผู้มาเยือน จึงจัดพิธีดังกล่าวขึ้น พิธีกรรมแบบนี้จะพบเห็นในประเทศลาวเท่านั้น และในงานแต่งงานของคนลาวจะเห็นชัดเจนเลยว่ามีการจัดพิธีกรรมโดยมีพราหมณ์เป็นผู้ควบคุมและถวายพรให้แก่คู่บ่าวสาว ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 87 ภาพหมอปราหมณ์ (หมอปอน) ทำพิธีบายศรีให้คณะผู้แทนแนวโสมนครหลวงฮานอย ณ โรงแรมล้านช้าง และพิธีบายศรีในโอกาสบุญปีใหม่ลาว

ภาพประกอบที่ 88 ภาพหมอปราหมณ์ (หมอปอน) ทำพิธีแต่งงาน ให้ครอบครัวของคนลาว

นอกจากพราหมณ์ทำหน้าที่บายศรีสู่ขวัญแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นโหราทำนายเกี่ยวกับความฝัน เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นลางบอกเหตุ ไม่ว่าจะเป็นลางดีหรือลางร้าย ดูเกี่ยวกับฤกษ์ยามยามดีเป็นต้น พราหมณ์ยังเป็นบุคคลสำคัญในการทำหน้าที่อภิเษกตัวละครสินไซ และอภิเษกการกลับมาครองราชย์ของพระยาकुตสะลาดอีกครั้ง ในระบอบเก่าที่ลาวมีเจ้าชีวิตปกครองนั้น พราหมณ์มีหน้าที่รับใช้ในราชสำนักเช่นเดียวกับพราหมณ์ในเรื่องสินไซ ดังนั้นถ้าพิจารณาในหน้าที่ของพราหมณ์แล้ว น่าจะสื่อให้เห็นว่าพราหมณ์ในพิธีอภิเษกและพิธีกรรมอื่น ๆ เป็นคติของพราหมณ์ที่เกี่ยวกับราชพิธีในราชสำนัก เช่น ในคองที่ห้าของพระราชาในลาวกล่าวไว้ว่า เป็นท้าวพระยา วันสังขาน (วันสงกรานต์) ขึ้นปีใหม่ให้เสนาอำมาตย์ราชมนตรีและคนอื่น ๆ มีเทียนคนละคู่ พร้อมกันขึ้นทูลกระหม่อมถวาย พระราชบายศรีบุโรหิตอาจารย์ ถวายพรให้อายุวันโนสุซังพลัง (ทองคำ เหลี่ยมบุญเรื่อง) และในพิธีราชาภิเษกเจ้าฟ้าชายขาวหรือเจ้าชีวิตสีสว่างวงศ์ ในปี ค.ศ. 1904 ก่อนที่จะอภิเษก ได้กล่าวไว้ว่า

สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายขาวทรงถือเพศเป็นนักบวช คือบวชเป็นผ้าขาวเรียกว่า บวชเป็นฤษี (รักษาศีลแปด) อยู่ที่สำนักวัดล้องคุน ริมฝั่งแม่น้ำของกำขาว เมื่อบวชเป็นผ้าขาวได้กำหนดเจ็ดวันแล้ว ได้มีพราหมณ์บุโรหิตอาจารย์ สี่คนเข้าไปเฝ้าและอาราธนาให้ลาจากเพศเป็นนักบวช ในเช้าวันที่ 5 เดือน 3 ปี 1905 แล้วพราหมณ์ทั้งสี่ กล่าวคำวิงวอนอันเชิญให้เสด็จขึ้นเสวยราชบัลลังก์สืบพระบรมราชวงศ์ต่อไป เมื่อได้ตกลงรับคำอัญเชิญแล้ว พราหมณ์บุโรหิตอาจารย์ทั้งสี่ได้นำเสด็จไปสู่ดอนชายมงคลในแม่น้ำของ ได้ตกแต่งพระราชมณฑปเตรียมพร้อมไว้ก่อนแล้ว เพื่อรับการฮอตสรง (สรงน้ำ) ตามพิธีพราหมณ์เป็นขั้นต้น เสร็จจากการพิธีแล้วพราหมณ์ได้อัญเชิญเสด็จลงเรือพระที่นั่งสู่ท่าวัดเชียงทองแล้วเสด็จเข้าสู่ราชาพิธีฮอตสรง (สรงน้ำ) ในพิพิธสีมาวัดเชียงทองนั้นอีก เป็นคำรบสองต่อจากนั้นจึงเสด็จเข้าสู่พระบรมมหาราชวังหลวง เพื่อออกรับการเฝ้ากราบบังคมถวายพระพรชัยจากบรรดาพระบรมวงศ์สาธุวงศ์ข้าราชการและไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั่วไป

(บัววัน นอระสิง, 1961: 6)

จากพระราชาอธิบายข้างต้นทำให้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ท้าวสินไซขึ้นครองราชย์และพระยาकुตสะลาดกลับมาจากการบวช พราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีอภิเษก ดังนั้นแนวคิดเรื่องพิธีกรรมแบบพราหมณ์จึงอาจเป็นคติสำคัญ สำหรับชนชั้นปกครองที่ต้องการสถาปนาความสูงส่งให้กลุ่มของตนเองดังตัวอย่างนี้

พระบาทย้ายจากข้าง	เสนตเชิญเสด็จ
พราหมณ์ทวนเถิง ลินคำสถิต	อาจเทิงกองแก้ว
เมื่อนั้น นายจำต้อง	เพลีเค้าคั้น
สะพรั่งพร้อม	พราหมะนาตประโลहित
เรียงมือปะดับ	อ่านพรถวายเจ้า
มุนนายพร้อม	ถวายเทียนทูนบาท

(สีลา วีระวงส์, 1969: 43-44)

พราหมณ์พาบถ้อย	ทั้งแปดประโลहित
เรียงมือนมัสการ	กล่าวไถลไถยรติกว้าง
บอละบวนแล้ว	ถวายพรทุกเทพ

(สีลา วีระวงส์, 1969: 421)

จากความข้างต้นในวรรณคดีอาจทำให้ทราบว่า “สินไซ” น่าจะเป็นภาพตัวแทนของเจ้ามหาชีวิตลาวที่มีคุณธรรมและเป็นภาพตัวแทนของพระนารายณ์ ซึ่งพระนารายณ์ถือเป็นพระเจ้าองค์สำคัญในจำนวนสามองค์ของศาสนาพราหมณ์ฮินดู (พระอิศวรหรือพระศิวะ พระพรหม และพระนารายณ์หรือพระวิษณุ) ที่กล่าวเช่นนี้เพราะปรากฏความว่า ตอนท้าวสินไซออกตามหาอา ได้ชี้หลังสังข์ทองลอยข้ามน้ำไป ส่วนสังข์ทองเองก็แปลงกายเป็นเรือให้ท้าวสินไซขี่ข้ามน้ำไป ความดังนี้

ลงสู่น้ำ	มหาแม่คุงคา
ทวยทรงสังข์	เสียงความคุงฟ้า
คั่นว่าองค์อ้าค้าง	แดนใดโดยด่วนไปเกิด
ค้อมก้าวเมียน	พระองค์ขึ้นขี่ผาย
สังข์ก็นิรมิตเพียง	สะเภาใหญ่เพตา
เฮวแองผัน	ผาดปลันเลยม้ม
บาคราญย้าย	ลาลงแล้วสั่ง
อายุยัง	ไต่แท้เที่ยวไป ก่อนเกิด

(สีลา วีระวงส์, 2512: 127)

จากความข้างต้นตั้งข้อสังเกตได้ว่า ท้าวสินไชได้อาศัยซึ่งหลังหอยสังข์ลอยข้ามน้ำไป ตามหาอา คือนางสุมณฑา ความตอนนี้องน่าจะเป็นชุดข้อมูลที่เสนอว่าสังข์ทองคือภาพตัวแทนของศาสนาพราหมณ์ฮินดู เพราะคำว่า “สังข์” เป็นคำในภาษาบาลีสันสกฤต โดยปรากฏว่า สังข์มักใช้ในพิธีกรรมของราชสำนัก ซึ่งพราหมณ์เป็นผู้ใช้เป่าในพิธีต่างๆที่เป็นเช่นนี้เพราะสังข์เป็น 1 ใน 5 อาวุธศักดิ์สิทธิ์ของพระนารายณ์ ดังมีพระราชธิบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ในเรื่องนี้ว่า

สังข์ปาญจะขันยะ เป็นเปลือกหอยสังข์อันหุ้มกายอสุรตนหนึ่งชื่อ ปัญจะชนะ อสุรตนนี้เมื่อขึ้นบกมีรูปคล้ายมนุษย์ แต่พอลงทะเลกลายเป็นหอยสังข์ครั้งหนึ่งปัญจะชนะได้ลักเอาบุตรแห่งพราหมณ์สานที่ปนิ ผู้เป็นอาจารย์พระกฤษณะนั้นลงไปไว้ พระกฤษณะตามลงไปช่วยบุตรอาจารย์ฆ่าอสุรตาย แล้วจึงเอาสังข์นั้นขึ้นมาใช้สำหรับเป่าในการสงครามสืบไปตามธรรมเนียมกษัตริย์โบราณต้องมีสังข์สำหรับติดตัว เพื่อใช้เป็นเครื่องให้อาณัติแก่พล เพราะฉะนั้นสังข์จึงจัดเป็นอาวุธอย่างหนึ่งคือใช้ในการสงคราม สังข์ของกษัตริย์มักมีชื่อ ส่วนสังข์ของพระกฤษณะ (พระนารายณ์) ชื่อปาญจะขันยะ อนึ่ง ควรสังเกตว่าเรื่องพระกฤษณะลงไปรบกับอสูรซึ่งเป็นสังข์อยู่ในมหาสมุทรนี้คล้ายกับเรื่องในหนังสืออนารายณ์สิบปางของไทย ซึ่งกล่าวว่าพระนารายณ์อวตารเป็นปลา ลงไปรบกับสังข์อสูรผู้นำเอาพระเวทลงไปซ่อนไว้

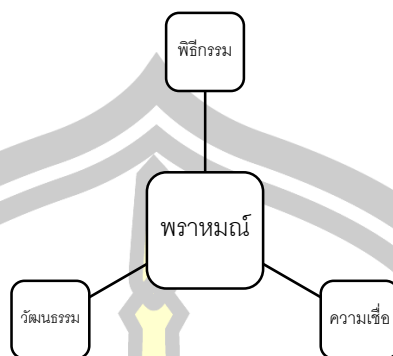
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2503: 15-16)

จากพระราชธิบายข้างต้นทำให้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ท้าวสินไชมีสังข์เป็นบริวาร คือขึ้นบนหลังของสังข์ลอยไปตามน้ำเพื่อช่วยนางสุมณฑา ใช้สังข์เป็นเครื่องรางของขลัง เช่นใช้สังข์เสียงความหาพระอินทร์ว่า ถ้าหากนางสุมณฑาอยู่ทางไหนก็ขอให้รีบไปทางนั้น (สิลา วีระวงส์, 2009: 113) นอกจากสังข์เป็นเครื่องรางของขลังแล้ว สังข์ยังเป็นเป็นอาวุธของสินไชที่ใช้ในการป้องกันตัวและคอยให้ความช่วยเหลือในการทำสงครามกับยักษ์ ดังบทกลอน “บาก็ วางสังข์ไส ช่วยแรงโฮมข้า” (สิลา วีระวงส์, 2009: 171) เนื่องจากว่าสังข์เป็นตัวละครที่มีความสามารถแปลงกายได้ ใช้ความแหลมของกันหอย เสียบ แทะ ขุด เจาะทำลายภูเขาให้ขาดแหลกละเอียดพังทลาย ปากพ่นน้ำออกไหลนองท่วมถึงเขาพระสุเมรุ และทำลายศัตรูให้ถึงแก่ความตาย ความเก่งกล้าสามารถของสังข์นี้ ในตัวบทได้กล่าวไว้ว่าเก่งเหมือนกับพระนารายณ์ ดังบทกลอนที่ว่า “มีเดชด้าม โดยตั้งพระนารายณ์ ปาเกียนกง โลกคนควนง้อ” (สิลา วีระวงส์, 2009: 91) จากความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสังข์ นอกจากเป็นน้องชายแล้วยังเป็นอาวุธที่ศักดิ์สิทธิ์ของสินไชอีกด้วย ประเด็นต่อมาคือ คติเทวราชถือกันว่ากษัตริย์ไทยสยามคือ

พระนารายณ์อวตารและขึ้นหลังครุฑ ดังนั้น มิติดังกล่าวได้ปรากฏในนิทานเรื่องสินไซ นำสังเกตอีกว่า ท้าวสินไซควรจะมีสี่โง่ ซึ่งเป็นราชสีห์ที่มีฤทธิ์อำนาจออกตามหาอา แต่กลับปรากฏว่ามีสี่งูของซึ่งสี่งูเป็นอาวุธของพระนารายณ์ เมื่อเป็นดังนี้ สินไซไม่เพียงจะเป็นภาพตัวแทนของเจ้ามหาชีวิตลาวเท่านั้น หากแต่น่าตั้งข้อสังเกตว่า สินไซทรงสี่งูให้เห็นบทบาทของพระนารายณ์ หรือภาพตัวแทนศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่อยู่ภายใต้บริบทและวัฒนธรรมที่พระพุทธศาสนาเป็นใหญ่ไม่เพียงเท่านั้น ควรพิจารณาประเด็นสำคัญดังกล่าวว่าสินไซเป็นวรรณคดีชาติกอนกนิบาท โดยมีตัวละครเอกคือสินไซที่มีสถานะสำคัญคือเป็นพระโพธิสัตว์ อันถือเป็นภาพตัวแทนของพระพุทธศาสนา ดังนั้นความในตัวตนที่เสนอว่า ท้าวสินไซขึ้นขี่หลังสี่งูของดังกล่าว น่าจะเป็นการนำเสนอมิติทางศาสนาในลาวช่วงใดช่วงหนึ่งว่าพุทธศาสนามีบทบาทและอำนาจเหนือกว่าศาสนาพราหมณ์ฮินดู เพราะสี่งูมีสถานะเป็นอาวุธของพระนารายณ์และมีสถานะเป็นเครื่องเป่าของพราหมณ์ในการประกอบพิธีอื่น ๆ และในราชสำนัก

ประเด็นที่ยังเชื่อมโยงกับมิติทางศาสนาอีกคือ สี่งูเป็นสัตว์หรืออสูร เดิมอยู่ในทะเลมาก่อน แต่ในวรรณคดีเรื่องสินไซข้อมูลเสนอว่าสี่งู แผลงกายเป็นเรือสำเภา และเรือเองก็เป็นภาพตัวแทนของนาครหรืองูใหญ่ ดังจะเห็นในภาพจิตรกรรมฝาผนัง (สูปแต้ม) สินไซจำนวนมาก ปรากฏให้เห็นว่าสินไซนั่งบนหลังสี่งูที่เป็นเรือ นาค หอยและงู เช่น ภาพวาดที่วัดบ้านทวด แขวงสะหวันนะเขต ภาพวาดที่วัดหนองบัวท่า แขวงสะหวันนะเขต ภาพวาดที่วัดสนวนวาริพัฒนาราม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น หรือภาพวาดที่วัดจักรวาล ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น สี่งูเป็นภาพตัวแทนของศาสนาพราหมณ์ยอมรับและแปลงเป็นเรือ หอย นาค หรืองูคงเป็นเพราะศาสนาพราหมณ์เข้ากันได้กับชุมชนลาวลุ่มน้ำโขงที่มีความเชื่อเรื่องนาคและงูใหญ่มาก่อน ส่วนประเด็นสินไซทรงสี่งู น่าจะสื่อความว่าสินไซเป็นกษัตริย์แบบเทวราช แต่หากจะพิจารณาว่าเป็นพระโพธิสัตว์อาจแสดงให้เห็นมิติของการอ่อนยอมของศาสนาพราหมณ์กับพระพุทธศาสนาในลาว จากความข้างต้นที่กล่าวถึงการทำพิธีกรรมต่างๆ มักจะมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเสมอ เพราะอาจมีความเชื่อว่า พราหมณ์เป็นผู้ที่มีวรรณะสูงที่เกิดจากพระพรหม อาจจะทำให้เห็นโครงสร้างความสำคัญของพราหมณ์ดังนี้

พหุบุ ปณ ทิโต ชเว

ภาพประกอบที่ 89 ภาพ โครงสร้างสำคัญของพราหมณ์

จากโครงสร้างข้างต้นอาจสะท้อนให้เห็นว่า พราหมณ์มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ โดยมนุษย์มักมีความเชื่อ จึงอาจทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญในงานแต่งงาน หรือการสวด งานอุปสมบทหรืองานมงคลต่างๆ เป็นต้น เมื่อเกิดการทำพิธีแล้วก็อาจทำให้เกิดวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่สืบทอดต่อไปในรุ่นลูกรุ่นหลานได้ ดังนั้นพราหมณ์อาจเป็นผู้ที่ทำให้เกิดพิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรมได้

5.3.3 ปฏิสัมพันธ์สืบทอดกับความเชื่อดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ความเชื่อไม่ว่าจะเป็นของมนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์หรือมนุษย์ในปัจจุบันเป็นเรื่องทางจิตใจเป็นอาหารหล่อเลี้ยงใจ เป็นแรงอำนาจอันเร้นลับอยู่ภายใต้จิตใจของมนุษย์ทั้งหลายนั้นเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้น ทั้งนี้เพราะคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใดย่อมประพฤติปฏิบัติด้วยการแสดงออกด้วยประเพณี พิธีกรรมและอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น (จิราภรณ์ ภักธภาณุภัทร, 2528: 3) ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ อย่างใกล้ชิดและปรากฏในรูปพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อแบบดั้งเดิมเป็นความเชื่อที่มีมานานก่อนมีศาสนา เช่นความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องผีในมุมมองทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอาจถือกันว่าเป็นศาสนาได้ เพราะถ้ายอมรับกันว่า ศาสนาคือระบบความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีสัญลักษณ์และพิธีกรรมสืบทอดกันมาโดยมีสังคมเป็นส่วนร่วม และมีคนในสังคมนั้นยอมรับนับถือกันมาก่อน จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การบูชาเทพเจ้าหรือผีที่มีอำนาจที่เหนือกว่าตนน่าจะเป็นศาสนาได้ในแง่มุมมองทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ไม่ใช่ศาสนาที่อยู่บนพื้นฐานของคัมภีร์ซึ่งอาจเป็นศาสนาผู้รู้นับถือ ตั้งแต่โบราณคนลาวมีความเชื่อเรื่องผีว่า ผีจะปรากฏอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในบ้านเรือนในเมือง ต้นไม้ ในน้ำ ภูเขา ป่าไม้ บนฟ้า บนดิน เป็นต้น มีความเชื่อเรื่องผีกันมานานแสนนานคนลาวทั้งหลายพากันนับถือผีฟ้า ผีดิน ผีไร่ ผีนา ผีหอ ผีโรง ผีด้า ผีพ่อ ผีแม่ ฟ้ายาคีน ทั้งแถนคม แถนแต่ง แถนซัง แถนเถือก ทั้งเจ้าปู่เยอ ย่าเยอ เจ้าไล่แม่ย่างม แม่มด ทั้งเทวดา อันรักษาผาดิงและสบอยู่ทั้งหลักหมั้นท้ายขัน ทั้งนาไร่เดียว ภูเขาเกล้า อ้ายม้า ท้าวคอง อยู่หนองลุ่มภูเขาเกล้า ทั้งผาหลวงก้อนฟ้าเยี่ยม ทั้งก้อนกายฟ้า อันหมายไว้ที่เชียงดงเชียง

ทองนั้น การเลี้ยงผีทั้งหลายนี้กล่าวตามพระราชโอรสของพระเจ้าฟ้าจุ่ม ที่ได้สั่งสอนเสนาอำมาตย์ เจ้าเมืองทั้งหลายที่เป็นหัวเมืองขึ้นต้องมาทำความเคารพบูชา เช่น กราบไหว้ผีต่างๆ ในข้อสามว่า “อันหนึ่งสองเดือนไหนให้ใช้คนกลับมาไหว้สาหาเราหมู่บ้านคูเมือง ให้เรารู้อันร้ายอันดี สามปีจึงให้ตัว เจ้าทั้งหลายขึ้นกลับมาไหว้เราที่เมืองเชียงตุงเชียงทองนั้นแล้ว เราจักได้บูชาผีฟ้าผีแผ่นดินถึงเดือน อ้าย ให้ขึ้นบ้านคูเมือง เดือนสามให้ถึงเมืองขวา ถ้าใครไม่ขึ้นเราไม่ว่าชื่อต่อเราแล้ว อันว่าให้เลี้ยง แถนปู่เจ้าฟ้าหลวงโง่ม หากได้สั่งเราไว้ ให้เรารู้จักหัวใจเจ้าขุนทั้งหลายทั้งมวลอยู่เมืองล้านช้างผู้ชื่อ และผู้ไม่ชื่อ จากเจ้าแผ่นดิน นั้นแล ปู่เจ้าฟ้าหลวงโง่มได้สั่งไว้สืบๆ มาดังนี้แล้ว” (สิลา วีระวงส์, 2414: 31) จากความดังกล่าวจะเห็นว่า ถึงแม้ว่าเจ้าฟ้าจุ่มเป็นผู้นำเอาพุทธศาสนาเข้ามาลบล้างล้างที่ เป็น สัญลักษณ์ก็คือพระบาง เพื่อให้ประชาชนได้นับถือกราบไหว้ การที่นำเอาศาสนาพุทธเข้ามานั้น เป้าหมายหลักก็เพื่อลบล้างความเชื่อถือผี แต่การลบล้างความเชื่อดังกล่าวไม่สามารถทำได้สำเร็จ เนื่องจากผีทั้งหลายที่กล่าวมานั้นเป็นผีบรรพบุรุษ เป็นผู้สร้างคนสร้างบ้านสร้างเมืองมาก่อน ถือเป็น ผู้ทำคุณงามความดีไว้ให้แก่ลูกหลานคือให้ทุกอย่าง ให้ชีวิตให้แสงสว่างแก่คน เช่น ปู่เยอ ย่าเยอ หรือ เทวดาหลวง หรือผีโชน (grands ancetres du pays) ทั้งสองฝ่ายนี้เป็นแถนอยู่ฟ้า ไต่เครื่องเขากาด ลงมาตามคำเชิญของปู่ตลก และปู่ตลา ให้มาพันเครื่องเขากาดใหญ่สูงคองฟ้าบังตาวันไว้มีดมัว อยู่ที่ หนองอุลาใกล้กับตำบลสามหมื่น ต่อมาขุนบรมมาสร้างเป็นเมืองแถง (แถน เทียน) ประทับเป็นราช ธานีอาณาจักรทางตอนใต้ของน่านเจ้า (ไล่จิ้น) ปู่เยอ ย่าเยอ ได้สร้างคุณงามความดีโดยการตัดเครื่อง เขากาด เพื่อนำแสงสว่างมาให้แก่บ้านเมือง เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีและสองแถนได้สั่งไว้ถ้า ตนเองตายจะทำจะกินอะไรให้คนทั้งหลายเรียกหา เมื่อสองแถนตาย ผู้คนก็ทำพิธีจำให้กิน เรียกว่า “มากินเยอ” ต่อจากนั้นทั้งสองก็ไปเกิดเป็นเทวดากินเครื่องพิธีกรรม และประชาชนชาวลาวก็นำเอา คำเรียกเชิญของแถนเยอแถนยาในพิธีกรรมเรียกว่า “มาเยอ กินเยอ” ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน (หอสมุด แห่งชาติ, 1969: 8)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องกล่าวอีกว่าอยู่ที่หนองขาหวน้ำขาวจ้าว (วัดวิชน) มีสิงกะโลตัวหนึ่ง และอยู่ทางน้ำมีสังคัมกรตัวหนึ่ง สัตว์สองพวกนี้ได้เที่ยวมากินคน ทำให้คนได้รับความเดือดร้อน เมื่อ พระอินทร์เห็นประชาชนชาวเมืองขาหวน้ำขาวมีความเดือดร้อน ดังนั้นก็บอกให้ฤๅษี สองพี่น้อง มาสั่งให้ผีเสื้อ เมืองคือปู่เจ้าธานี นางกงพาลี และปู่เจ้าเถาหลวง คือ ปู่เยอ ย่าเยอ ไปจับเอาสัตว์สองตัวนี้ให้ได้ เฒ่า เยอ ย่าเยอ ก็พากันไปจับเอาสิงกะโลที่หวน้ำขาวจ้าวได้แล้ว ก็พากันเอามาเลี้ยงไว้สิงนั้นก็ตาย หลังจากนั้นก็พากันไปจับเอาสังคัมกร ก่อนไปปู่เยอย่าเยอได้สั่งความกับคนทั้งหลายไว้ว่าถ้าพวกเรา ไปจับเอาสังคัมกรตัวนี้ ถ้าพวกเราตายไปให้พวกท่านทั้งหลายระลึกนึกถึงเราทุกเมื่อทุกยาม ว่า “คน คนทั้งหลายจะกินเข้าขอให้อื่นหา จะกินปาขอให้อื่นฮอด” คนทั้งหลายก็ยอมปฏิบัติตามแล้วปู่เยอย่า เยอก็พากันไปจับสังคัมกรตัวนั้นในน้ำของ จึงจับได้ที่สบน้ำดังแล้วฆ่าสังคัมกรตายที่สังคโลก หลังจากนั้นปู่เจ้าเถาหลวงก็พากันสิ้นกำลังตายที่นั่น ที่นั่นจึงเรียกว่า บ้านสังคโลกมาจนเท่าทุกวันนี้

ผู้คนที่ทั้งหลายได้ทราบวาสังตัวนั้นตายก็พากันไปดู ดังนั้นคำว่าสังจึงได้ติดเป็นความลามาจนเท่าทุกวันนี้ คือคำว่า “ไปสัง กินสัง เอ็ดสัง ไปเอาสัง...” (สะแวง ฟินิด, 1987: 361-362)

แต่นั้นมาคนและสัตว์ในเมืองชวาก็มีความสุขสบายเพราะสัตว์สองตัวนั้นตายแล้ว ชาวเมืองชวาก็ถือว่าปู่เยอย่าเยอเป็นเทวดาหลวง พอถึงปีใหม่ก็มีการทำมงคลบ้านเมืองจึงได้เอารูปปู่เยอย่าเยอและสิงกะโลตัวนั้นมาให้ศิลปินให้พร ถึงแม่เจ้าฟ้าจุ่มเป็นผู้นำศาสนาพุทธเข้ามาเผยแพร่แต่พระองค์ก็ยังไม่ละทิ้งความเชื่อแบบดั้งเดิม โดยได้ประดิษฐ์โขนจำลองที่เป็นตัวแทนของปู่เยอย่าเยอไว้เพื่อสักการบูชา ในปี จ.ศ. 715 เป็นพระเสื่อเมืองครั้งเมื่อปราบดาภิเษก และเสริมเมืองเป็นกรุงศรีสัตนาคณหุดุดมราชธานี ศรีมหานครของประเทศล้านช้าง ก่อนพระองค์นำเอาพุทธศาสนามา 6 ปี (คำหมั้น วงกต, 2507: 50) จนมาถึงปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวก็ยังปฏิบัติอยู่ พอถึงปีใหม่ลาวก็จะมียุทธกรรมเลี้ยงปู่เยอย่าเยอพร้อมสิงกับสิงโขนที่นครหลวงพระบาง ก็จะถูกอัญเชิญออกมาพอนลำถวายที่วัดธาตุน้อย วัดเชียงทอง และวัดวิชุนราช เพื่อเป็นการสื่อสารพอรำถวายพรให้ประชาชนได้ดู และพอนถวายสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ โดยมีการแสดงทำท่าทางต่างๆ ที่อ่อนช้อยและหลังจากนั้นก็เดินไปตามถนนของท้ายเมืองถึงหัวเมืองเพื่อเป็นการปิดป่าไล่สิ่งชั่วร้ายที่มีในบ้านเมืองให้หลบหนี ปกป้องบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข

ภาพประกอบที่ 90 ภาพเทวดาหลวง สิงแก้วสิงคำ (สิงกับสิงโขน) ที่นครหลวงพระบาง

นอกจากนี้พ่อแม่ที่มีบุตรยังเล็กก็มักจะเอาขนของปู่เยอย่าเยอมาเก็บไว้ที่ตัวของเด็ก เพราะเชื่อว่าปู่เยอ ย่าเยอเป็นผีแถน หรือเทวดาหลวง สามารถปกป้องคุ้มครองลูกๆ ได้ จนมาถึงปัจจุบันก็ยังมียุทธกรรมเลี้ยงปู่เยอย่าเยอพร้อมสิงกับสิงโขนที่นครหลวงพระบาง ก็จะถูกอัญเชิญออกมาพอนลำถวายที่วัดธาตุน้อย วัดเชียงทอง และวัดวิชุนราช เพื่อเป็นการสื่อสารพอรำถวายพรให้ประชาชนได้ดู และพอนถวายสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ โดยมีการแสดงทำท่าทางต่างๆ ที่อ่อนช้อยและหลังจากนั้นก็เดินไปตามถนนของท้ายเมืองถึงหัวเมืองเพื่อเป็นการปิดป่าไล่สิ่งชั่วร้ายที่มีในบ้านเมืองให้หลบหนี ปกป้องบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข

เนอร์คุณต่อผีฟ้าผีแผ่นดินด้วย แม้กระทั่งตัวเจ้าฟ้าจ๋มเองก็เหมือนกันจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรุ่นปู่ที่สืบทอดกันมา ถ้าละเมิดไม่ปฏิบัติตาม อาจผิดผีทำให้ผีฟ้าผีแผ่นดินไม่พอใจโกรธเคืองเอาได้ พิธีกรรมบวงสรวงบูชาเช่นไหว้ เลี้ยงดูแก่เหล่าผีสางเทวดาอย่างต่อเนื่องมาเป็นประจำ เพื่อให้เกิดความสุขทั่วไปของผู้คนในบ้านเมือง ชาวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ดี ยังปรากฏในตำนาน ขุนบรม ซึ่งกล่าวถึงแดนหลวงฟ้าคืนไว้ว่า

เมื่อนั้นแดนจงเส็งเส็งฮู้	บุญแห่งผุ้งแดน
กับทั้งหญิงชายสาว	ชู่คนแวนผ้วน
แล้วจึงให้ลูกเจ้า	แดนหลวงฟ้าคืน
เจ้านั้น บุญมากล้น	ลือเท่าทั่วแดน แท้แล้ว
ว่าให้ไปภาคพื้น	เป็นแก่ชมพู แท้ตาย
ชื่อว่าขุนบรม	ลูอินตาท้าว

(สิลา วีระวงส์, 1967: 13)

แดนหลวงฟ้าคืนได้ตระหนักให้หมู่แดนเทวดาทั้งหลาย ตระหนักให้รู้ว่าดินแดนเชียงตุง เชียงทอง เจ้าฤาษีเป็นผู้มาปักหลักหมายเขตแดนและมีผีสางสถิตเฝ้าปกป้องรักษา หลังจากนั้นขึ้นไปบอกพระยาแดนลงมาสร้างบ้านเมืองให้รุ่งเรือง แดนหลวงฟ้าคืนจึงได้ส่งลูกชายของตนเองชื่อว่าขุนบรมลงมาสร้างน่าน้อยอ้อยหนู และขุนบรมสั่งให้ขุนลอลงมาสร้างเมืองล้านช้าง จึงต่างเชื่อว่าผีฟ้าผีแผ่นดิน เป็นเจ้าแห่งผี เป็นผู้ยิ่งใหญ่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งต่างๆ ขึ้นมา ดังนั้น ต้องให้ความเคารพด้วยการบวงสรวงเพื่อแสดงถึงบุญคุณ คุณงามความดีของแดนที่เป็นผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมจารีต ประเพณีลาว แม้กระทั่งในวรรณกรรม มักจะมีเรื่องราวผีสาง ผีเทวดา ผีแดน ผีเสื้อเมือง เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ การที่คนลาวได้สืบสานมรดกความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตจากบรรพชนอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะการเคารพผีต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตาแต่ความศรัทธาที่ยึดเหนี่ยวเรื่องผี เป็นที่พึ่งทางจิตใจที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมายาวนานนั้นคุณจะมีคามศักดิ์สิทธิ์และไม่เสื่อมคลาย ดังในวรรณคดีเรื่องสินไซ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ถือว่าเป็นวรรณคดีชาดกที่ถูกสร้างขึ้นมารับใช้แนวทางของพุทธศาสนา แต่ในเนื้อหายังปรากฏว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีหลายชนิด เช่นผีป่า ผีป่า ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้าผีแผ่นดิน ผีดำ ผียักษ์ เป็นต้น ซึ่งจะอธิบายดังต่อไปนี้

ผีแดน

ผี คือสิ่งที่มองไม่เห็น มีอำนาจเหนือมนุษย์ ดังที่ มณี พะยอมยงค์ (2525: 247) อธิบายว่า “ผี” คือสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เราถือเอาใจเองว่ามีฤทธิ์และอำนาจอยู่เหนือคน อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ อาจให้คุณหรือโทษแก่เราได้ สิ่งเหล่านี้ที่เรียกว่าผี เราเกรงกลัวและบางทีก็

นับถือด้วย แถน หรือถาง เป็นคำเรียกในความหมายรวมคือกันว่าเป็นเทพเทียบเท่ากับเทวดา หรือ พระอินทร์ แถนชาวจีนก็นับถือเช่นกันเรียกว่าเทียน แปลว่า ฟ้า ดังนั้น ฟ้าหรือถางก็มักเรียกชื่อ แตกต่างกันไปตามพื้นถิ่นต่าง เช่น แถนหลวง แถนไย แถนแนน แถนฟ้าคืน แถนคม แถนแต่ง แถนซ่ง แถนเถือก แถนซี แถนสิ่ว (ทองคำ เหลี่ยมบุญเรือง, 2546: 547) อธิบาย คำว่าถาง ได้แก่เทวดา ใต้แก่ ผู้เป็นใหญ่ ทั้งให้หรือถางจึงหมายถึงผู้เป็นใหญ่นั้นเอง ผู้เป็นใหญ่ที่เป็นบรรพบุรุษของเรา ถึงแม้ท่านจะตายไป เราก็คเคารพและนับถือ เมื่อถึงเทศกาลก็ต้องมีการจัดงานเลี้ยงเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ เมื่อเป็นเช่นนี้ความหมายของผีถาง เดิมน่าจะหมายถึง เทวดา เทพพระเจ้าผู้เป็นใหญ่ที่สูงส่ง ตามพงศาวดารลาวล้านช้างมีเรื่องราวว่า ที่อยู่ของถางอยู่ที่สูงบนฟ้าบนสวรรค์ มีขุนใหญ่ คือ ปู่กลางเซิง ขุนเด็ก ขุนคาน ได้นำแพท่วมน้ำขึ้นไปเมืองฟ้า ไปเฝ้าพญาถาง ซึ่งประทับอยู่บนสวรรค์ เพื่อ ฟ้องร้องเกี่ยวกับเรื่องน้ำท่วม ถางก็ส่งขุนทั้ง 3 มาอยู่ที่นาน้อยอ้อยหนูพร้อมกับควายหนึ่งตัว พอควายตายก็เกิดเป็นยอดหมากน้ำเต้าและเกิดเป็นผลน้ำเต้าผลหนึ่งลูกใหญ่ เรียกว่า น้ำเต้าปู้ง เมื่อโตเต็มที่ได้ยินเสียงคนอยู่ในนั้นเป็นจำนวนมาก ขุนทั้งสามจึงเอาเหล็กเผาไฟแดงมาซีเป็นรู คนทั้งหลายก็พากันหลังไหลออกมา แต่ทั้งสามขุนไม่สามารถปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยได้ จึงขึ้นไปขอร้องต่อพญาถางอีก พญาถางก็ส่งขุนครองและขุนครูลงมาปกครอง แต่ขุนทั้งสองสร้างบ้านก็ไม่รุ่งเรื่องสร้างเมืองก็ไม่กว้าง จึงร้อนถึงพญาถางอีกครั้งหนึ่ง ต้องส่งขุนบรมมาปกครอง เมื่อขุนบรมปกครอง จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว “มากดั่งชาย หลายดั่งน้ำ” ขุนบรมจึงไปวิงวอนขอพญาถางอีกและได้รับความช่วยเหลือเป็นครั้งสุดท้าย คือส่งถางแต่งลงมาสร้างบ้านเมือง สอนการทำไร่ทำนา ทอผ้า เลี้ยงไหม เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ สอนให้รู้จักเพราะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร ยารักษาโรค แถนกลอนส่งมาสอนแต่งกลอน แถนเพลงส่งมาสอนดนตรี ตีกลอง ตีฆ้อง กรับ เป่าพาทย์ พิณและสอนขับร้องฟ้อนรำ เป็นต้น เมื่อนั้นพญาถางหลวงจึงกล่าวว่า “แต่นี้เมื่อหน้า ย่าให้เขาขึ้นมาหาเราข้าสองที่ เทอญ แม้นเรากีย่าลงไปหาเขาข้าสองที่เทอญ” นับแต่นั้นมาชาวล้านช้างก็ไม่สามารถขึ้นไปมาหาสู่พญาถางได้อีก (ห้องสมุดแห่งชาติ, 1969: 5-6) จากความดังกล่าวก็จะเห็นว่า ผีต่างๆ หรือพญาถางมีความสำคัญต่อมนุษย์ โดยจะเห็นว่าเมื่อมนุษย์มีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือก็จะไปขอความช่วยเหลือจากพญาถาง หรือภูตผีต่างๆ ตามความเชื่อ ดังที่ความข้างต้นกล่าวว่า สามขุนไม่สามารถปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยได้ จึงขึ้นไปขอร้องต่อพญาถางอีก โดยทราบกันดีว่าพญาถางไม่ได้เป็นมนุษย์ แต่เป็นผีบรรพบุรุษที่มนุษย์เคารพนับถือ ความดังกล่าวสามารถแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับผีได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผีอาจจะมามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ ที่ทำให้เกิดความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ขึ้นในปัจจุบัน

จากพงศาวดารหลวงพระบาง สะท้อนให้ถึงความเชื่อเรื่องถางที่คนลาวมีมาแต่ดั้งเดิม และมาจนถึงปัจจุบัน ก็ยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนลาวและที่นาน้อยอ้อยหนู กล่าวคือ บรรพบุรุษของลาว ที่ถางเป็นผู้ให้กำเนิดเป็นผู้สร้างบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลก และถางหลวงยัง

เป็นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจสูงสุดสามารถบัญชาให้แกนต่างๆ ลงมาช่วยมนุษย์ เช่น แกนแต่ง แกนแพนแกน กลอน แกนเพลง แกนเถือก เป็นต้น ดังนั้นเราจึงเชื่อถือนันว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงน่าจะเกิดมาจาก อิทธิฤทธิ์ของเหล่าเทวดาฟ้าแกนทั้งสิ้น ที่บันดาลให้เป็นไป ดังนั้น เมื่อได้รับทุกข์ความเดือดร้อนเรา จึงควรต้องมีการอ้อนวอน ขอความเมตตา ร้องขอต่อแกน ขอให้แกนมาช่วยโดยทำพิธีบวงสรวงบัตร์ พลี เช่น สักเวยดั่งในเรื่องสินไซ ตามความเชื่อดั้งเดิมที่ว่า แกน สามารถให้คุณและให้โทษกับมนุษย์ มีส่วนบันดาลให้ชีวิตเป็นไปตามแนวทางใดก็ได้ และความเชื่อนี้สืบทอดต่อกันมาชั่วลูกชั่วหลาน ความเชื่อดังกล่าวมีบทบาทต่อวิถีชีวิตและสังคมของชาวลาวมาถึงปัจจุบัน ดังปรากฏตัวอย่างในเรื่องสินไซ ต่อไปนี้

อันแต่เวศัยด้าม	เดินหาหันอยาก จริงแล้ว
เป็นเพื่อเทพท่อนหล้า	ลงป่องปั่นคน
ดีที่อั้งแต่งพร้อม	พะลีใหญ่ยกสถาน
บนสว่างสัก	ช้อยแรงน้าน้อย
ควรรที่เจ้าตัวส้อย	พะลีขึ้นเคื่องพัน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 365-366)

ในดัวบทสินไซ แกนหลวงสถิตอยู่ที่สูงบนสวรรค์ชั้นฟ้าของเมืองฝางฟ้าควี (สิลา วีระวงส์, 1969: 368) เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดสามารถดลบันดาลให้ทุกอย่างตามต้องการได้ พระอินทร์เป็นผู้เนรมิตที่อยู่ให้แก่สินไซ ชื่อว่าเมืองเชียงสินถือว่าเป็นเมืองของเทพของแกนที่อยู่บนโลกมนุษย์ ซึ่งคนและสัตว์ร้ายไม่สามารถที่จะเข้าไปได้ เนื่องจากมีพญานาคและพญาครุฑเฝ้าปกป้องดูแล เมื่อเป็นเช่นนี้เมืองเชียงสินก็เป็นเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่ภายใต้การควบคุมของเทพ ที่บังตาไม่ให้ใครมองเห็น พระยาकुตสาดต้องวางค่าค้นหาด้วยทองคำและแบ่งดินแดนให้ปกครองแต่ก็ไม่มีใครสามารถพบเห็น แม้กระทั่งให้พรานดงผู้เชี่ยวชาญชำนาญในเรื่องป่า เดินเลื้อนค้นหาก็ไม่เจอ เนื่องจากเป็นสถานทิพย์ที่มีมนต์ขลังไม่มีใครมองเห็นได้ ในขณะที่หมอโหร กล่าวว่า ทั้ง 5 คนยังมีชีวิตอยู่สุขสบาย เพียงแต่หาไม่พบ เป็นเพราะว่าเทพหรือแกนเป็นผู้บังตาไม่ให้มองเห็น ถ้าอยากพบเจอให้ทำพิธีกรรมบวงสรวงก่อน เพื่อเป็นการอ้อนวอนขอร้องต่อแกนให้มาช่วยชี้ทางให้ ดังดัวบทต่อไปนี้

ฟ้างฟ้างถ้อย	แกลงคาคำขวาง
มีค่าว่าเกรงยาริน	เรียกเราเรียงน้อง นั้นลือ
ดูตั้งวอนความเท่า	แกนเทิงท้าวใหญ่
พระปู่ให้	เร็วมาดั่งคูวานา

(สิลา วีระวงส์, 1969: 367)

ในขณะที่นางวันทาพื่อนรำอยู่ท้าวเที่ยวได้เข้าทรงนางวันทา แล้วกล่าวถ้อยคำออกมาว่า แม่นางเรียกให้เรามาประทับร่างน้องไข่มุข ปรากฏว่ามีผู้ให้ว่อนถึงพญาแถน เพื่อขอร้องให้แถนผู้อยู่บนสวรรค์ผู้เป็นท้าวใหญ่ นางเลยแต่งตัวให้ขี้มาดุงมาดูแล ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า เจ้าฟ้าจ๋มยังนับถือผีฟ้าผีแถนโดยมีการทำพิธีกรรมบูชา มาจนถึงปัจจุบันคนลาวก็ยังปฏิบัติตามคตินี้มาตลอด มูลเหตุของการทำพิธีกรรมบูชานั้น แต่เดิมเมื่อพุทธศาสนายังไม่แพร่เข้ามาในลาว ชาวลาวยังพากันนับถือผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษซึ่งจะมีการจัดเลี้ยงเป็นประจำทุกปี โดยการจัดเลี้ยงก็จะมีลักษณะที่ยิ่งใหญ่ เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดเลี้ยงหลายคนก็พากันปลุกตุงผามขึ้นที่กลางบ้านหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของนางเทียมผู้เป็นเจ้าใหญ่ เมื่อได้เวลาแล้วพวกนางเทียมทั้งหลายก็พากันทำพิธีกรรมสักการบูชา อธิฐานให้ผีฟ้าผีแถนเหล่านั้นเข้ามาเทียมเนื้อเทียมตัว แล้วพวกนางทั้งหลายก็พากันพื่อนรำตามขนบประเพณีของเจ้าจนตลอดวัน การพื่อนรำเป็นพิธีกรรมการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง แสดงให้เห็นความสนุกสนานรื่นเริงในการละเล่น แต่การพื่อนรำประกอบพิธีกรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงการบวงสรวงผีเคารพนับถือต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อให้สิ่งเหล่านี้บันดาลเกิดความดีตามปรารถนาของตนเอง การพื่อนรำนี้สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาเลื่อมใสประกอบกับความรื่นเริงใจ ปรากฏในพิธีกรรมบวงสรวงแถน ดังนั้น การพื่อนรำยังมีบทบาทหน้าที่ทำให้พิธีกรรมบวงสรวงมีความศักดิ์สิทธิ์และเกิดความสนุกสนาน ประชาชนพลเมืองทั้งหลายที่เป็นลูกเลี้ยงก็พากันไปรวมตัวในสถานที่ทำพิธีกรรม โดยมีดอกไม้ธูปเทียนไปสักการบูชาเพื่อแสดงความเคารพนับถือ เมื่อนั้นนางเทียมทั้งหลายก็ผูกข้อมือให้ลูกหลานที่รักทุกคนเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขในกายภาคหน้า (ทองคำ เหลี่ยมบุญเรือง, 2546: 548) เมื่อมีพุทธศาสนาเข้าเผยแผ่ในลาวแล้ว ชาวลาวยังนับถือและเลี้ยงบรรพบุรุษอยู่แต่ไม่ได้ทำการใหญ่ แล้วแต่ใครจะทำและทำเมื่อไรก็ได้ นอกจากพิธีกรรมการบวงสรวงให้ว่อนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย อันมีอยู่ในโลกนี้ให้มาช่วยดลบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนาแล้ว ยังมีพิธีกรรมหมอเทวดา หมอให้เหย้าจะดูแลผู้ที่เจ็บป่วยเป็นพยาธิต่างๆ จุดประสงค์ในการทำก็เพื่อป้องกันหรือรักษาโรคภัย นอกจากนี้ข้อมูลในเรื่องสินไซยังพบว่า พญานาคป่วยมีอาการความโศกเศร้า ก็ไม่ได้นอนไม่หลับ ไม่มีใครรู้สาเหตุอาการของพญานาคที่เป็นอยู่เช่นนี้ จึงมีการทำพิธีกรรมหมอเข้าขึ้น เพื่อเฝ้าถามถึงไต่ถามว่าอาการเจ็บป่วยของพญานาคว่าเป็นอะไร ถ้าบอกถึงที่มาของการเจ็บป่วยได้ จะมีการบวงสรวงเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของไต่ถาม ดังบทกลอนต่อไปนี้

พ่องก็ ชักช่องซี่

เชิญมิ่งแมนหลวง

หมอหมายเคาระห์

ว่าเป็นปีร้าย

ฮอยที่ขวัญหัวสู

นางแมนเมืองมิ่ง

ละหมู่หน้า

ในบ้านบ่บาน แท้แล้ว

(ลีลา วีระวงศ์, 2011: 178)

จากความข้างต้นจะเห็นว่าผีฟ้า ผีไฟหรือผีแถนมีความสำคัญในวิถีชีวิตของชาวลาวและเป็นอีกความเชื่ออย่างหนึ่งที่คนลาวยังประพฤติปฏิบัติกันมาโดยตลอดในสังคมลาว แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีแถนในเรื่องสินไซนั้น น่าจะมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมวัฒนธรรมลาวโดยเฉพาะการทำพิธีกรรมบวงสรวงและพิธีการเข้า ถึงผีแถนเพราะคนลาวมีความเชื่อว่าแถนเป็นผีบรรพชนของตน จึงต้องศรัทธาเคารพยำเกรง และทำพิธีกรรมบวงสรวงอยู่เสมอ เนื่องจากว่าแถนสามารถกำหนดให้ดีให้ร้ายแก่มนุษย์ สามารถดับทุกข์หรือทำลายล้างอุปสรรคทั้งปวงได้ ตลอดจนคอยช่วยเหลือมนุษย์เมื่อยามประสบความเดือดร้อนหรือภัยพิบัติและยังเชื่ออีกว่าผีฟ้าหรือเทพเป็นผีที่ทรงคุณธรรมเป็นทั้งผู้สร้างโลก และให้กำเนิดมนุษย์ตลอดจนคอยช่วยเหลือเมื่อยามประสบปัญหาเดือดร้อน ดังนั้นจึงสามารถเขียนเป็นโครงสร้างได้ดังต่อไปนี้

ชาวลาว	ความเชื่อ	ผีแถน (ผีบรรพชน)	พิธีกรรม
		สินไซ	

ภาพประกอบที่ 91 โครงสร้างความเชื่อเรื่องผีแถนของชาวลาว

จากโครงสร้างสามารถกล่าวได้ว่า ชาวลาวมีความเชื่อเรื่องผีแถนที่ปรากฏอยู่ในเรื่องสินไซ และชาวลาวได้มีความเชื่อในการทำพิธีกรรมบูชาผีแถน เพราะเชื่อว่าผีแถน (ผีบรรพชน) เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผู้ชี้ทางแก่มนุษย์และสามารถสร้างทุกข์บำรุงสุข ตลอดจนมอบพรอันประเสริฐให้แก่มนุษย์ได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อเรื่องผีแถนในเรื่องสินไซน่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาวผ่านพิธีกรรมบวงสรวงตามความเชื่อผีแถนในเรื่องสินไซ

ผีดำ

คำว่า ผีดำ คือผีปู่ตายาย ผีพ่อ ผีแม่ หรือผีเจ้าโคตรดวงตระกูล ที่เสียชีวิตไปแล้ว ดังที่ (ชลธิรา สัตยวิวัฒนา, 2561: 80) กล่าวว่า ดำ หมายถึง สายตระกูลที่มีความสำคัญระดับ เป็นต้นโคตรต้นวงศ์ตระกูล และดำคือผีเจ้าโคตรเจ้าวงศ์นั่นเอง (แสง สุขสะหวัด, 2561: สัมภาษณ์) กล่าวว่าผีดำ เป็นผีพ่อแม่ที่ตายไปแล้วก็ถูกอัญเชิญให้มาอยู่ที่เรือน ดังนั้น คำว่าดำ น่าจะหมายถึงผีเข้าผีเรือนนั่นเอง ที่กล่าวเช่นนั้น เนื่องจากว่าในตำบล ท้าวสินไซได้กล่าวทำทนายยักษ์กุมภันท์ว่าจะฆ่าให้ยักษ์ตายตอนมันมาถึงเรือนหอของมันกลายเป็นผีดำเฝ้าอยู่ที่เรือนเอง ดังบทกลอน “เราจักม้างมึงเถ่า เถิงดำควนทาน ท่านแล้ว” (สิลา วีระวงส์, 1969: 188) จากความเชื่อเรื่องผีดำเป็นผีประจำอยู่ที่เรือนนั้นคนลาวเชื่อว่าเมื่อคนเราตายไปแล้ววิญญาณก็จะออกจากร่าง และมีความต้องการเหมือนที่ตอนยังมี

ชีวิตอยู่ คือมีความหิวมีความโกรธโศกเศร้า เป็นต้น และยังเป็นวิญญาณที่มีอำนาจสามารถปกป้องช่วยเหลือหรือดลบันดาลให้สิ่งต่างกับครอบครัวของตนเองได้ ดังนั้น ผีดำจึงกลายเป็นที่พึ่งทางใจให้กับครอบครัว และ ทุกคนก็ให้ความเคารพยำเกรง ดังในเรื่องท้าวฮุ่งท้าวเจือง นางเม็งอยากได้ลูกมาสืบตระกูล พระยาเจืองก็เลยให้ไปถามผีดำใหญ่ ซึ่งถือว่าผีดำเป็นผีเรือนที่ควรให้ความเคารพและใกล้ชิดดีกว่าผีอื่นๆ ฉะนั้น ถ้าจะทำอะไร ก็ควรบอกกล่าวให้ผีดำรับรู้เสียก่อน (สิลา วีระวงส์, 1988: 1) จากข้อความข้างต้นสังเกตเห็นได้ว่าในครอบครัวของคนลาวเมื่อมีงานประเพณี วันที่สำคัญต่างๆ คนลาวมักจะทำอาหารคาว อาหารหวาน ไปบูชาเลี้ยงผีดำ ผีดำคือผี ปู ยา ตา ยาย พ่อ แม่ และญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วอัญเชิญให้มากินข้าวปลาอาหารอยู่ที่เรือนของตน แม้กระทั่งมีเหตุการณ์ ดีหรือร้ายที่เกิดขึ้นกับครอบครัวก็จะมี การบูชาเช่นไหว้ ผีดำ เพื่อเป็นการขอโทษหรืออ้อนวอนให้ผีดำมาช่วยเหลืออยู่เสมอในเรื่องสืบทอดครอบครัวของพญานาค และครอบครัวพญากุสะลาดก็นับถือผีดำเช่นกัน โดยมีการฆ่าควาย วัว หมู เป็ด ไก่ เหล้าไห บูชาผีเหล่านั้นตั้งบนทกลอน

จอมเมืองเมิน

มุ่งความเลิงดำ

ไอยะโกแก้ว

สว่างสางยักษ์ใหญ่มากิน

เทือนี้ตุ่แต่งข้า

ควายข้างสู่ขวัญลูกแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 342)

เป็นเพื่อดำดวนเข้ม

ไซโตตันทองค์ท่านลือ

ตุ่จักวางควายคุณ

คู่ฮามเสียงข้า

แนมหลายร้อย

ยาเยียวย่านห่าง

เชิญพ่อดำ

คายนแค้นโตตพะอง แต่ถ้อน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 10)

จากข้อความในบทกลอนเห็นว่ามีคำว่า “พ่อดำ” พ่อดำอาจจะใช่พระยาธรรมจักรหรือพ่อของพระยาสุทราษและนางจันทาที่ได้สวรรคตไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสอดคล้องกับ ชลธิราสัตยาวตมนา และ แสง สุกสะหวัด ที่กล่าวว่า ผีดำ คือผีพ่อแม่ที่ถูกเชิญมาอยู่ที่เรือน เพื่อเป็นผู้ปกป้องรักษาลูกหลานเหมือนกับตอนที่พวกท่านยังมีชีวิตอยู่ คือพวกท่านไม่หนีไปไหนและยังอยู่ที่เรือนตลอดมา นอกจากผีดำ ยังมีผียักษ์ซึ่งในเรื่องสืบทอดนั้นประกอบมี ยักษ์วะลุนนะ นางยักษ์จินี พระยารอัสสมุขี ยักษ์วิไชยะ ยักษ์ไชยะ ยักษ์กันดาน จิตตะยักษ์ ยักษ์กุมพัน เวสสุวรรณ พระญาทร เป็นต้น

ยักษ์

ยักษ์มีจริงหรือไม่ เป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ ยังคงเป็นสิ่งที่น่าสงสัยกันอยู่ในปัจจุบัน ส่วนมากเป็นที่รู้จักเข้าใจกันว่ามิรูปร่างเหมือนกับมนุษย์ มีร่างกายใหญ่โต มีเขี้ยวยาว หน้าตาดุร้ายมี

ฤทธิ์เดช สามารถที่จะบันดาลสิ่งต่างๆได้ตามใจปรารถนา กินสัตว์และมนุษย์เป็นอาหาร ดังที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2525: 664) ให้ความหมายว่า มีรูปร่างใหญ่โต น่ากลัว มีเขี้ยวอก ใจดำอำมหิต ชอบกินมนุษย์และสัตว์โดยมากมีฤทธิ์เหาะได้ จำแลงตัวได้ ส่วน Sir Monier Williams (1979: 451) ให้ความหมายว่า ยักษ์ หมายถึงมนุษย์ที่มีชีวิตเหนือธรรมชาติเป็นภูติผีปิศาจ หรือเป็น วิญญาณพนजर โดยปกติเป็นบริวารผู้รับใช้ของท้าวภูเวร และเป็นผู้ที่ถูกสร้างมาจากเท้าของพระ พรหม และบุนเฮ็ง สีปะเส็ด (1995: 40) อธิบายว่า ยักษ์คือมนุษย์เมื่อคนเราไม่มีศีลธรรมอยู่ในจิตใจ แล้ว แนวคิดก็เกิดเป็นมารขึ้น คือความโลภเห็นแก่ตัว ความโกรธโมโหร้ายกาจ ความหลงเกิดในจิตใจ ของคนเราเมื่อใดเวลานั้นจึงเรียกว่ายักษ์กินคน สอดคล้องกับเรื่องท้าวลันทอง ยักษ์สา (กาละสา เป็นลูกของเศรษฐีเป็นมนุษย์ พ่อได้ขับไล่หนี เนื่องจากว่าไปเรียนวิชากับท้าวลันทองที่เป็นลูกของ กษัตริย์ พอกาละสาหนีออกจากบ้านได้ไปอาศัยเรียนวิชา ดำดิน เหาะหอบเดิน มนเป็นรุ่ง ราชสีห์สัตว์ ใหญ่ ช้างที่มีเสียงดังก้อง เสือโคร่งเขี้ยว มนฟ้าแดด มนเป็นแม่น้ำ สามารถเนรมิตได้ทุกอย่าง อยู่กับพวก ยักษ์เป็นเวลาหลายปี ก็กลายเป็นยักษ์ที่มีจิตใจโหดร้ายมีแต่ความแค้น เนื่องจากถูกพ่อขับไล่หนี ออกจากบ้าน แต่ไปตามหาท้าวลันทองอีกครั้ง พอพบเจอจึงคิดว่าท้าวลันทองหักหลังตนเอง หลังจาก ที่เรียนวิชาที่เก่งกล้ากับพวกยักษ์ก็กลับคืนมาทำร้ายท้าวลันทอง (กรมวรรณคดี, 2504: 4-6)

จากข้อความข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ยักษ์เป็นทั้งมนุษย์และมนุษย์มีรูปร่างใหญ่ น่า กลัวมีจิตใจร้าย กินของดิบ สามารถที่จะเหาะเหิน และมีวิชาอาคมบันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ยักษ์ ในงานวิจัยนี้ อาจหมายถึงมนุษย์เผ่าหนึ่งซึ่งเคยมีชีวิตอยู่ในดินแดนลาวล้านช้างสมัยก่อน ตามตำนาน กล่าวว่ายู่บ้านปากอู (แถวถ้ำตั้ง) มีผาเอนตั้งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับบ้านปากอู ทางทิศตะวันออกนั้นใน สมัยก่อนเป็นบ่อนเผ่าลาวตอนบนและเผ่าลาวตอนล่าง (ลาวไท) แข่งขันกันยิงธนูวงมนสีแดง อยู่บน หน้าผาของภูนั้น ถ้าว่าใครยิงถูก ผู้นั้นจะได้เป็นเจ้าพญาขึ้นปกครองเมืองล้านช้าง การพนันกันในเวลา นั้นชาวลาวลุ่มเป็นฝ่ายชนะ คือยิงถูกเป้าหมาย ดังนั้น ชนเผ่าของชาวลาวตอนล่าง จึงได้ขึ้นเป็นเจ้า พญาปกครองเมืองล้านช้าง ส่วนชาวเผ่าลาวตอนบนนั้นต้องออกไปอยู่เขตพื้นที่ดอยและให้คำมั่น สัญญาว่าจะเป็น พี่เป็นน้องกัน (บุนเฮ็ง สีปะเส็ด, 1995: 60) ซึ่งเราเห็นได้จากพิธีกรรมที่ทำถวาย “หมากหมั้นหมากยีน” ในสมัยที่ประเทศลาวยังมีเจ้าชีวิตนั้น ชนเผ่าลาวตอนบนเมื่อถึงบุญปีใหม่ลาว ก็จะมาทำหมั้นหมากยีนให้แก่เจ้าชีวิตทุกๆปี ถือเป็นงานนอบน้อมและยังจงรักภักดีต่อ เจ้าชีวิตผู้ที่ได้ช่วยชนะในการยิงธนู และในพิธีแห่ปราสาทผึ้งอยู่บุญธาตุหลวง เผ่าลาวตอนบนที่อาศัยอยู่ ภาคใต้ของลาวก็ต้องเดินทางมาร่วมพิธีในงานบุญเช่นกัน แต่ในปัจจุบันนี้ได้ให้นักเรียนแต่งตัวเป็น เผ่าลาวตอนบนมาร่วมพิธีแทนเนื่องจากว่าไม่มีเจ้าชีวิตแล้ว

ในดินแดนนครหลวงพระบาง แต่เดิมขุนลอมมาอยู่ยังเป็นบ้านเมืองของยักษ์ที่มาจาก อินเดีย ชื่อว่ายักษ์นันทา (ปู่เจ้าทານี) อาศัยอยู่ที่พูสี เมียชื่อนางยักษ์พาลา มีลูกสาวคนหนึ่งชื่อนางกาน ธิ หลังจากยักษ์นันทาทาย แม่ยักษ์ก็เอานางทั้งสิบสองคนมาเลี้ยง เมื่อนางทั้งสิบสองรู้ว่าแม่เลี้ยงเป็น

ยักษีก็หนี ไปแต่งงานกับเจ้าชายเมืองอิทปัดนคร นางหม้ายยักษีก็ตามไปและได้แต่งงานกับเจ้าชายอิทปัดเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นนางผู้ทีสับสองได้ถูกชายชื่อว่าท้าวพุดทะเสน ได้นางกวางฮีเป็นภรรยา เมื่ออยู่กินกันไปท้าวพุดทะเสนรู้ว่านางกวางฮีเป็นยักษี จึงคิดหนีจากนางกวางฮี นางกวางฮีรู้ตัว พยายามไล่ตามแต่ตามไม่ทัน นางจึงโศกเศร้าเสียใจอย่างมากจึงตอมใจตายในที่สุด เมื่อท้าวพุดทะเสนคิดถึงภรรยาจึงกลับคืนมาอีกครั้ง เมื่อเห็นภรรยาสิ้นชีวิตก็ฆ่าตัวตายตามภรรยาไป ร่างทั้งสองจึงเกิดเป็นภูท้าวภูนางอยู่ที่ฝั่งของบ้านเชียงแมน มาจนถึงทุกวันนี้ (หอสมุดแห่งชาติ, 1969: 2) จากหลักฐานทางภูมิศาสตร์และความเชื่อของชาวหลวงพระบาง ชี้ให้เห็นว่านครหลวงพระบางเคยเป็นเมืองเก่าของคนดั้งเดิมคือยักษี นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเพิ่มอีก คือบริเวณวัดธาตุหลวงเดิมชื่อว่า วัดสวนถ่าน เจ้าล้านคำแดงเป็นคนสร้างในปี จ.ศ. 782 พระเจดีย์บรรจุพระบรมอัฐิของพระชนก และเป็นพระธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์ชาวเมืองให้ความเคารพนับถือเรียกพระธาตุนี้ว่าพระธาตุนางกวางฮีหรือนางเมรีและพระธาตุสี่ธรรมหาโยโสกราช (คำหมั่น วงกต, 2507: 13) สถานที่ของวัดดังกล่าวเป็นสวนของนางกวางฮี นอกจากนี้ยังมี หาดหมากนาว (มะม่วงรัฐหาว มะนาวรัฐให้ เป็นว่านชนิดหนึ่งที่ใช้แล้วทำให้น้ำท่วม) อยู่แม่น้ำของชื่อกับท่าบ้านวัดทาดและฝัดตัดแก้ (เป็นสถานที่ที่พระฤๅษีมาแก้ไขข้อความให้ท้าวพุดทะเสน) และสวนอ้อยอยู่ฝั่งอำเชียงแมน จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่ายักษีที่คนลาวเชื่อมีความสามารถพิเศษคือ มีมนต์คาถาอาคมเพื่อใช้แปลงร่าง หายตัว หรือทำให้ตนเองคงกะพันไม่ตาย

อีกอย่างยักษียังมีเครื่องรักษาเพื่อป้องกันตัว เช่น ว่านชนิดต่างๆ สามารถเสกใส่คนเสกใส่วัตถุทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ตามใจชอบ นอกจากชาวลาวมีความเชื่อว่าเมืองลาวล้านช้างเคยเป็นดินแดนของยักษีมาอยู่ก่อนที่จะมีตระกูลลุง นาค มาอยู่ภายหลัง ในปัจจุบันคนลาวยังเชื่อว่ายักษีอาจมีอยู่จริง คืออยู่ที่ภูสีนั้น ยังมียักษีร้ายที่ถูกจับมัดเท้ามัดมือเอามัดดวงกล้าทงหน่าอกมันไว้แล้วถ้าวันไหนนำไปตีกลองมิดก็จะออกจากหน้าอกแล้วยักษีจะออกมาเที่ยวกินคน ดังนั้น อยู่บนจอมภูสีจึงมีประเพณีการตีกลองเป็นชัวยาม (ทุกๆสามชั่วโมง) อย่างเคร่งครัด เทียงตรงและพิธีพิถัน ในการตีกลองนี้จะมอบให้ชายหนึ่งคนอยู่ประจำตีกลองโดยเฉพาะ (บุญเฮียง สีปะเส็ด, 1995: 40) จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การตีกลองก็เพื่อเตือนให้รู้ว่าพุทธศาสนายังเข้มแข็งอยู่และมีอิทธิพลเหนือกว่าศาสนาผี คือถ้าที่ไหนยังนับถือศาสนาพุทธ ยักษีก็ไม่สามารถออกมาหากินคนได้ ดังที่เมื่อคนเราไม่มีศีลธรรมในจิตใจ แนวคิดก็จะเกิดเป็นยักษีเป็นมารขึ้นเรียกว่ายักษีกินคน กล่าวคือ ยักษีอาจเป็นผู้มีจิตใจที่โหดเหี้ยม โมหะ ไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ไม่มีความเมตตากรุณา ไม่มีความปรานีเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ถ้าใครมีจิตใจแบบนี้พ่อแม่ก็จะด่าว่า “ใจมันเป็นยักษีเป็นมาร ” ก็คือคนๆนั้นเป็นยักษี คือไม่รู้จักยับยั้งตนเองไม่มีสติ ไม่รู้จักผิดถูกจึงทำให้ตนเองกลายเป็นยักษีนากแล้ว เป็นการทำร้ายตัวเองและคนอื่นดังกุมภภันท์เป็นผู้ที่มีความเก่งกล้ามีวิชาหายตัว มีมนต์บังตาแปลงร่างได้ นอกจากนี้ยังฆ่าไม่ตาย แต่มีจิตใจโหดเหี้ยมจ้งไร ชี้โม้ท้าวร้าว ไม่ฟังความใครเอาแต่ใจตัวเองดังบทกลอนที่ว่า

เมื่อเวสสุวรรณท้าว

พระก็เตอปากงำ

ตามมิ่งทอน

กูป์เหลียวล่ำได้

กูก็เป็นกษัตริย์เชื้อ

ไผ่ขัดแข็งข้อ

มิ่งนี้คนถ่อยร้าย

คือบ่แม่นแนวเดียว

เทียมตั้งอาลัดซีเชื้อ

กูก็สอนบ่ได้

โกธากิ้วโกด

ปานฟ้าผ่าเปลี่ยง

ตามไฟก็ตามช่าง มิ่งทอน

อายหน้าหน่ายแหว่ง แล้ว

ทรงเมืองได้แสนขบ ปีนี่

โดยน้อยแห่งกู แท้แล้ว

สอสอยากพาโล แท่นอ

ต่างพันกูแท้

ชายชะเลชาติชั่ว เสียนี้

อายหน้าหน่ายแหว่ง มิ่งแล้ว

(พระสุนทรวิ กมพะนัน, 2016: 10)

จากการกระทำที่ไม่ดีในตัวกุ่มพั้นนั้นได้เป็นแบบอย่างหรือเป็นตัวแทนของคนที่เป็
 ยักษ์ คือความชั่วต่าง ๆ ที่ความประพฤติมันกัดกินกิเลสของตนเองจึงกลายเป็นยักษ์กินคนนี่เอง จาก
 นิสัยใจคอของยักษ์ที่เป็นเช่นนี้แล้ว ยักษ์ยังชอบกินคนและสัตว์เป็นอาหาร กินของดิบไม่ต้องผ่านการ
 ทำครัวแบบสุกหรือกินมากจนหมดเกลี้ยง ถ้าใครกินแบบนี้ก็มักจะถูกว่า “กินเหมือนยักษ์เหมือนมาร”
 คือกินของดิบ สังเกตได้จากการเช่นไหว้อาหารให้กับผียักษ์ในการแสดงหุ่นกระบอกอีป็อกของลาวที่
 หลวงพระบาง ก็มักจะเป็นอาหารประเภทเลือดสด ดิบๆแดงๆ และหัวสัตว์เป็นตัว เป็นอาหารหลักที่
 ขาดไม่ได้ ต้องมีเลือดดิบ ดังรูปภาพ

ภาพประกอบที่ 92 ภาพอาหารเช่นไหว้และหุ่นกระบอกอีป็อกที่เป็นยักษ์

ดังนั้นการตีกลองนี้เอง อาจเป็นกลไกอย่างหนึ่งเพื่อปลุกกระดมหรือตระหนกให้คน เชื่อถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด และเพื่อเตือนให้ชาวบ้านระลึกนึกถึงศีลธรรมอยู่เสมอ เนื่องจากว่า ยักษ์กุมัดมือมัดเท้าและเอามัดที่กล้าแกร่งปักไว้หน้าอก อาจจะหมายถึงเป็นการห้ามไม่ให้คนกลับมา เชื่อถือผีอีก ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า ในสมัยเจ้าโพธิสาละลาด พระองค์ได้มีพระราชอาญาประกาศให้ บ่าวไพร่พลเมืองเล็กน้อยผีอันเคยถือมาแต่โบราณนั้นเสียหมด ในปี จ.ศ. 1427 บรรดาหอโรง กวนสานอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นฟ้าขึ้นแผ่นดิน แต่ก่อนนั้นพระองค์ได้รื้อถอนทิ้งหมดแล้วทรงสร้าง พระอารามขึ้นแทน หอผินั้น ชื่อว่าวัดสี่สะพานทะเลโลก ต่อมาเมืองลาวก็ได้หันหน้าเข้านับถือศาสนา พุทธอย่างมั่นคงแน่นอนหนาแล้วความเชื่อเรื่องผีก็ลดน้อยถอยลง (ทองคำ เหลี่ยมบุญเรือง, 2546: 114) ดังที่ข้อมูลในเรื่อง สิ้นไซในตอนที่สิ้นไซสอนธรรมให้สัตว์ป่า สอนพระยานาค สอนยักษ์กุมพัน พี่ชายยักษ์กุมพันให้เป็นคนมีศีลธรรมโดยเฉพาะให้ถือศีลห้าและศีลแปด

วันนาหลวง	ชื่นชมจอมเจ้า
ทั้งแสนท้าว	ถวายเทียนกำหว่าน
ถวายท่านผู้	เป็นเจ้าเทพธรรม
เขาขาบด้วย	ใจหามหุมเพ็ง
แก้วแก้วไท้	สอนเสื่อสังเมื่อ ก่อนแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 318-319)

เราก็สอนทำให้	บอละบวนทุกสิ่ง
ศีลห้าให้	จำไว้ชู้คน แท้ตาย
คำอันนี้ มีในพื้น	กระดานหินสีลาเล็ก จริงแล้ว

(พระสุนทรวิ กมพะนัน, 2016: 9)

นอกจากนี้การตีกลองยังช่วยบ่งบอกเวลา วันพระวันศีลเพื่อให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติ ประเพณีทางพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า ก่อนที่ชาวลาวยังไม่มีศาสนาพุทธนั้น คนลาว นับถือผียักษ์มาก่อน เนื่องจากว่าสิ้นไซต้องคอยสอนในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้แก่ยักษ์ที่เป็นกลุ่มคน ชาติพันธุ์อื่นหรือเผ่าอื่น ให้ยอมรับศาสนาพุทธคืออยู่ในศีลในธรรม ดังที่ เจ้าโพธิสาลราช ลบล้างความ เชื่อถือผี เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ไม่น่าจะมีวรรณคดีเรื่องใดในลาว ที่แต่งขึ้นมาสั่งสอนให้ชาติพันธุ์อื่นๆ มายอมรับและนอบน้อมปฏิบัติตามอำนาจการปกครองของเจ้าชีวิต โดยเฉพาะการลบล้างความเชื่อ แบบดั้งเดิมเหมือนกับเรื่องสิ้นไซ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเรื่องสิ้นไซแต่งขึ้นในช่วงที่อาณาจักรลาวล้าน ช้างกำลังมีการปลุกกระดมให้คนในสังคมที่มีความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมไม่ว่าจะเชื่อเรื่องยักษ์ แถน

และผีอื่นๆให้หันมาเคารพนับถือศาสนาพุทธและจารีตประเพณี คือเป็นผู้ปราศจากกิเลส เมื่อเป็นผู้ไม่มีกิเลสย่อมเชื่อว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังที่กล่าวว่า เมื่อวันสี่วันพระ ถ้าไม่ตีกลองแล้วยักษ์จะออกมากินคน นั้น หมายถึงว่า ความเป็นยักษ์นั้นจะกลับมาอีก ถ้าไม่ทำให้สิ่งไม่ดีหรือกิเลสในตนเองให้หมดสิ้น เช่นเดียวกับที่ชายทั้งหกได้กล่าวหาว่านางสีดาจันเป็นลูกกุ่มพัน ขึ้นชื่อว่าเป็นลูกยักษ์แล้วนางก็ต้องมีจิตใจเหมือนยักษ์ คือมีจิตใจโมโหร้ายโหดเหี้ยม เมื่อใดก็จะจับกินแต่เนื้อคน “ใจเป็นยักษ์แยงกันกินช้าง เมื่อมันเข้าสู่บ้านเมืองมิ่ง โดยดอมคอยคนคือคู่ปุปาขึ้น” (สิลา วีระวงส์, 1969: 333) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผีดำในเรื่องของสินไซมีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาวได้ดังนี้

ชาวลาว	ความเชื่อ	ผีดำ (คือผีเข้าผีเรือน)	พิธีกรรม	พระพุทธศาสนา
		ยักษ์		สินไซ

ภาพประกอบที่ 93 ภาพแผนภูมิผีดำในเรื่องของสินไซมีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาว

จากแผนภูมิดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ชาวลาวได้มีความเชื่อว่าผีดำ กล่าวคือผีเข้า ผีเรือนหรือผีพ่อแม่ที่ถูกเชิญมาอยู่ที่เรือน สอดคล้องกับตัวบททำวสินไซที่ได้กล่าวทำทนายยักษ์ กุ่มพันว่า “จะฆ่าให้ยักษ์ตายตอนมันมาถึงเรือนหอของมัน กลายเป็นผีดำเฝ้าอยู่ที่เรือน” ความเชื่อเรื่องผีดำเป็นผีประจำอยู่ที่เรือน โดยชาวลาวเชื่อว่าเมื่อคนเราตายไปแล้ววิญญาณก็จะออกจากร่าง และมีความต้องการเหมือนตอนยังมีชีวิตอยู่ คือมีความหิวมีความโกรธ โศกเศร้าคนลาวเมื่อมีงานพิธีกรรม ประเพณี วันที่สำคัญ นอกจากนั้นคนลาวมักจะทำอาหารคาว อาหารหวาน ไปบูชาเลี้ยงผีดำ ผีดำคือผี ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว อัญเชิญให้มากินข้าวปลาอาหารอยู่ที่เรือนของตนและยังเชื่อ ผีดำ คือผีพ่อแม่ที่ถูกเชิญมาอยู่ที่เรือน เพื่อเป็นผู้ปกป้องรักษาลูกหลาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับของเรื่องสินไซ ตอนที่สินไซสอนธรรมทางพุทธศาสนาให้ สัตว์ป่า สอนพญานาค สอนยักษ์กุ่มพันให้เป็นผู้มีศีลธรรมโดยเฉพาะให้ถือศีลห้าและศีลแปด กล่าวคือ เรื่องสินไซเป็นส่วนสำคัญในการระดมชาวลาวให้หันมาเคารพนับถือศาสนาพุทธและจารีตประเพณี ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชาวลาวมีปฏิสัมพันธ์ในความเชื่อเรื่องผีดำและยักษ์ในเรื่องสินไซมีมานานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

นาค (ลวง)

นาคเป็นอีกความเชื่อหนึ่งของคนลาวที่มีมายาวนานและมีอยู่ก่อนหน้าที่ผู้คนในลาวล้านช้างจะนับถือพุทธศาสนา ตามพงศาวดารลาวล้านช้าง กล่าวว่า วันหนึ่งพระพุทธเจ้ากับพระอานนท์ได้ทรงเสด็จมาบิณฑบาตในเมืองชวลันช้าง พระองค์ได้นำเท้าช้างซ้ายวางลงที่วังกย่อน และ

ข้ามไปพักที่หินก้อนหนึ่ง หลังจากนั้นพระองค์ได้เห็นยักษ์ตนหนึ่งอยู่ที่ปากห้วยโธบ จึงเรียกเอายักษ์ตนนั้นและอุตสพพระนาค อยู่ถ้ำแก้วโพงเหนือสบห้วยโธบมาสั่งสอน ให้ถือศีลห้า ศีลแปด และอุตสพพระนาคได้ออกมาไหว้และขอรอยฝ่าพระบาทของพระองค์ไว้สักการบูชา ที่หินก้อนหนึ่งมีรอยเหมือนแอกใส่คอกควาย อยู่เหนือปากห้วยโธบ หลังจากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปที่ภูซึกซาด (พูสี) และพระอานนท์ก็ไปตักน้ำอยู่ภูซวงมาให้พระองค์ดื่ม และมีนาคอยู่ภูสีออกมาราบไหว้ พระองค์ก็สั่งสอนให้ถือศีลห้าอยู่ที่นั่น พระองค์ก็ใช้พระบาทเบื้องซ้ายเหยียบที่บนหินก้อนนาค และเสด็จไปพักที่หินก้อนขวาที่วัดวิษณุราช และเสด็จไปที่ผาเชื้อเอาพระเกศาเส้นหนึ่งไว้ให้อุสพพระนาคบูชา (สะวาง พิณิด, 1987: 353-357) และในสมัยก่อนมีฤๅษีสององค์ได้ลงมาเมืองล้านช้างและต้องการนำเอาหินก้อนก่ายฟ้าเป็นหลักเสาศีมาฝ่ายหัวเมืองทางเหนือ ทางฝ่ายใต้หมายเอาหินหลักหมื่นใต้ปากน้ำดงเป็นหลักสีมาฝ่ายใต้เมือง แล้วเจ้าฤๅษีสองพี่น้องจึงเรียกเอาพญานาคทั้งหลาย มีนางคำอยู่คกท่อน้ำโขงฝั่งตะวันตก นางต่อนอยู่คกเรือน้ำโขงฝากเชียงแมน นางम्मเพื่ออยู่เหนือท่าช้างน้ำคาน ท้าวโต้งกว้างอยู่ขวางปากคาน ท้าวทองจางอยู่ผาเดี่ยวด้านกลางผาจอมเกศากลางน้ำของชื่อท้าวต้อล้องคูน ท้าวคำเรียวยอยู่ผาเชื้อหรือผาเสื่อกลางน้ำของต่อ แสบคานหรือปากน้ำคานท้าวบุงเยื่อ (พูบาน) อยู่ก่อนหินฟ้าน้ำคาน ท้าวคำหล้าอยู่ท่าผาบังน้ำคาน ท้าวคำปงอยู่ถ้ำภูซังน้ำคานฝ่ายเหนือ ท้าวบุนยวงก้อนหมดแอนหรือผาแอนปากน้ำอู (ผารังเมืองสบอ) ท้าวคำแทนอยู่ก่อนขวา (หนองซัวที่ก่อธาตุหมากโมกวมไว้) ท้าวจงล้วยอยู่ผาสุนเส้าเขตแก่งแตน อุสพพญานาคเจ้าอยู่เฝ้าปากน้ำดงด่านเมืองหนใต้ ท้าวใจจางอยู่เฝ้ารอยพระบาท รวมทั้งสิ้นมีนาคสิบห้าตัว ลาวจึงเรียกวานาคสิบห้าตระกูล เมื่อพระฤๅษีสองได้เรียกมาหมดแล้วก็สั่งสอนนาคทั้งสิบห้าตัวว่าภูมิฐานแห่งนี้นานไปภายภาคหน้าจะเป็นที่ตั้งพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า คนทั้งหลายก็จะรักษาศีลทำบุญให้ทาน ให้พญานาคทั้งหลายพร้อมกันรักษาภูมิฐานบ้านเมืองนี้ไว้

จากประเพณีแห่งพญานาคที่นครหลวงพระบางในวันสุดท้ายของบุญปีใหม่ลาว จะมีพิธีฟ้อนโคมไฟในตอนค่ำ เพื่อเป็นการฟ้อนรำบวงสรวงถวายพญานาค ท่าฟ้อนก็จะเป็นท่าเลื้อยไปมาของพญานาค โดยใช้โคมไฟแสดงท่าทางต่างๆของนาคที่สวยงาม และมีพิธีแห่งพญานาคแต่จอมพูสีลงมาหาหนองที่อยู่ในพระราชวัง โดยมีการทำเป็นรุ่นพญานาคจำลองแล้วอัญเชิญลงมาที่หนองในวัง ในการทำพิธีนี้ เนื่องจากว่าคนลาวมีความเชื่อว่า อยู่บนจอมภูสีสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ ในเมื่อก่อนได้มีรูลึกจากหน้าดินทะลุไปถึงน้ำคานรูหนึ่งและน้ำของรูหนึ่งรู ดังกล่าวนี้ได้สร้างพระธาตุภูสีครอบใส่ไว้แล้ว นอกจากนั้นรูที่ทะลุไปถึงน้ำนั้นยังสามารถทะลุลงมาถึงหนองน้ำที่อยู่ในพระราชวัง ดังนั้น เวลาแห่งพญานาคลงมาแต่จอมภูสีก็จะแห่ลงมาเวียนที่หนองแห่งนี้สามารถ หลังจากนั้นก็เอาพญานาคมาตั้งไว้บริเวณใกล้หนองและหันหน้าไปทางหนองแสด เพราะว่าคนลาวล้านช้างมีความเชื่อว่าพญานาคนี้มาจากอาณาจักรหมองแสด (หนองกะแสด) (สายพัด คำพาสิต, 2560: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 94 ภาพประเพณีการแห่พญานาคลงมาจากภูสี ตั้งหันหน้าไปทางอาณาจักรหนองแส

จากความเชื่อที่ว่าศรีสัตตนาคนานนท์มาจากหนองกระแสนั้น ในตำนานการสร้างแม่น้ำโขง และแม่น้ำน่านกล่าวว่า บริเวณเมืองหนองกระแสน่านหรือเมืองหนองแสนั้น ก่อนที่จะมีกลุ่มคน ไทลาวมาตั้งถิ่นฐานเคยเป็นที่อยู่ของพญานาคมาก่อน บริเวณดังกล่าวมีพญานาคสองตัวชื่อว่าพญาศรีสุทโธ นาคราช และพญาสุวรรณนาค ทั้งสองเป็นเพื่อนรักกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดมา วันหนึ่งพญานาคศรีสุทโธออกไปหาอาหาร ได้ช้างมาก็เอามาแบ่งปันให้เพื่อนครึ่งหนึ่ง พร้อมทั้งนำเอามาให้ดู วันต่อมาเปลี่ยนเป็นพญาสุวรรณนาคไปหาอาหารได้เป็นตัวเม่นก็แบ่งให้เพื่อนครึ่งหนึ่ง พร้อมทั้งนำเอามาให้ดู พญาศรีสุทโธเห็นขนเม่นใหญ่กว่าขนช้าง ก็คิดว่าเม่นนี้น่าจะตัวใหญ่กว่าช้าง คิดว่าเพื่อนโก่งตนเอง ก็เลยเอาเนื้อเม่นไปส่งคืน เมื่อพญาสุวรรณนาคเห็นก็มาอธิบายว่าเม่นมันตัวเล็ก เพื่อนก็ไม่ยอมฟังก็เกิดการทะเลาะวิวาทต่อสู้กันจนทำให้สัตว์ต่าง ๆ เตือดร้อน น้ำหนองกะแสก็ขุ่นมัว พญาแถนก็เลยมาไล่นาคสองตัวพร้อมด้วยบริวารหนีให้ไปอยู่ใต้บาดาล และให้ทั้งสองแข่งกันขุดแม่น้ำ ถ้าชนะก็จะได้รางวัลเป็นปลาบึก ในที่สุดพญานาคศรีสุทโธสร้างแม่น้ำของสำเร็จก่อน ดังนั้น แม่น้ำของจึงมีปลาบึก และพญาศรีสุทโธยังขอกับพญาแถนว่าในภายภาคหน้า เมื่อมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาขอให้พวกตนและบริวารขึ้นมายังโลก เพื่อรับฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและพระอริยสงฆ์ผู้สืบศาสนาด้วยเถิดพญาแถนก็อนุญาตให้ขึ้นมา เป็นเช่นนี้เอง พญาอุสภพระนาคจึงขึ้นมาไหว้บูชา และรับฟังคำสั่งสอนศีลห้าศีลแปด เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาที่นครหลวงพระบาง และในเมื่อบุญออกพรรษาทุกๆปีเราก็จะเห็นพญานาคจุดบั้งไฟ เพื่อเป็นการถวายหรืออวยพรให้พระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากการไปเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน เมื่อพิจารณาข้อมูลในวรรณคดีเรื่องสินไซแล้ว พบว่าพญานาคที่มาเผ้าคอยปกป้องรักษาบ้านสินไซที่เมืองเชียงสินนั้นเป็นหลานของพญานาคที่มาจากหนองแส ดังบทกลอนที่ว่า

เรานี้เป็นหลานท้าว
เมืองมิ่งข้า

นาคานาคใหญ่ จริงแล้ว
ขุนน้ำหนองกะแส แท้แล้ว

(สีลา วีระวงส์, 1969: 374)

จากข้อความข้างต้นและตัวอย่างในบทกลอน น่าจะเชื่อได้ว่านาคที่อยู่ตามแม่น้ำโขง และแม่น้ำต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในหนองน้ำ ในปล่องโพรง ในถ้ำไกล่ ๆ บริเวณเลียบสองฝั่งแม่น้ำโขง นั้น อาจจะเป็นพวกพญานาคที่มาจากหนองแส สอดคล้องกับ พุมพันธ์ รัตตะนะวง (1999: 6) อธิบายว่าพญาศรีสัตตนาครที่กินเมืองหนองแสแสนยานุภาพ ได้นำลิพล 7 โทด ทะลุลงมาตามลำแม่น้ำของ อันได้เป็นนาค 15 ตระกูลอยู่หลวงพระบาง และนาค 15 ทรกุลนั้น เราเห็นได้จากภาพติดด้วยแก้วหลากสี บนฝาผนังข้างหลังพระที่นั่งของเจ้าชีวิต ภาพแกะสลักที่ฝาผนังบนประตูทางเข้าพระราชวังจะมีรูปนาคสิบห้าตัวอยู่ที่นั่น เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มคนลาวล้านช้างที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพญานาค นอกจากนี้ยังมีรูปแกะสลักราวเทียนของสมเด็จพระเจ้ามหาอุปราชราชบุณคัง สร้างไว้เป็นรูปนาค 24 ตัวอยู่ราวเทียนนี้เป็นนาคที่อยู่รักษาเมืองหลวงพระบาง ตั้งแต่สมัย **ตัยตายุค** ซึ่งนอกจากพญานาคที่กล่าวมาข้างต้นคือนาค 15 ทรกุลแล้ว ยังมีนาคอีก 9 ตัวที่เฝ้ารักษาเมืองล้านช้าง คือ ตัวหนึ่งอยู่แก่งออยทะนูนน้ำของรักษาด่านเมืองหนเหนือ อยู่ที่แก่งหลวงน้ำอู อยู่ที่ปากเชิงระหว่างแก่งต้องและคกจอง อยู่ที่แก่งหลวงน้ำเชียง อยู่ที่ผาตัดแก้วและผาตั้งนายสองฝากน้ำของ อยู่ที่แก่งแต่น้ำของเหนือ ตอนชายควายผุมปากห้วยมุด ชื่อท้าวคำเหนียว อยู่ที่หนองนากในพระราชวังชื่อพญานาคราช อยู่ที่ผาหีบไถ่น้ำคาน อยู่ที่ถ้ำภูซวง อยู่ที่ภูพิงหนองน้ำออก รูที่ตั้งโองน้ำเข้าเมือง

ภาพประกอบที่ 95 นาค 24 ทรกุล ที่นครหลวงพระบาง

ประเด็นที่น่าสังเกตอีกประการ ก็คือ พระพุทธเจ้าได้ทำรอยพระบาทไว้ที่ก้อนหินเหนือปากห้วยโฮบนั้นเป็นรูปลักษณะเป็นรอยเหมือนรูปแอกไล่ควาย เพื่อไว้ให้พญานาคบูชา รอยพระบาทเช่นนี้ไม่เคยพบเห็นในสถานที่แห่งไหน น่าจะมีอยู่ที่นั่นแห่งเดียว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าอาจชี้ให้เห็นและสั่งสอนนาคให้ตระหนักอยู่เสมอว่า นาคเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ คือผู้ทำลายและให้กำเนิดแหล่งน้ำ แม่น้ำต่าง ๆ ในการทำไร่ทำนาทำสวน ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า แอกควายเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งใช้ในการสวมคอวัวควายเพื่อลากไถ คราดหรือเกวียน จะสามารถกำหนดทิศทางเดินของวัวควายไม่ให้ออกนอกทิศทางและไปในเส้นทางที่เราต้องการ และยังเป็นคันแรงจะลากไถคราด ในการทำนา แต่ก่อนที่จะทำนาได้นั้น ต้องมีน้ำเพียงพอจึงจะสามารถไถนาได้ ดังนั้นถ้าไม่มีน้ำ ชาวนา ก็ไม่ได้ใช้แอก หมายถึงพญานาคเป็นผู้ปกป้องรักษาแหล่งน้ำและให้น้ำแก่ชาวเกษตรกรถ้าไม่มีน้ำก็ทำนาไม่ได้ ดังนั้น ชาวนาจะทำพิธีแรกนาขวัญ จึงต้องควั่นเดือนปี และทิศทางที่จะควบคุมควาย เพื่อไม่ให้ควายลากไถไปในทิศที่ทวนเกล็ดนาค ไม่อย่างนั้นการทำนาจึงจะมีอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้น (สมหมาย, 2561: สัมภาษณ์) เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า ในพิธีแรกนาขวัญนั้นต้องไถไปตามทิศที่ไม่ทวนเกล็ดพญานาคอาจเป็นเพราะว่าในการทำนาต้องให้ความเคารพนับถือ ไม่ลบหลู่ทำให้พญานาคไม่พอใจ จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นพญานาคในที่นี้ น่าจะเป็นงูใหญ่ ที่มีหลายตระกูล บางตระกูลก็เป็นสีดำ สีขาว สีทอง สีเขียว เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญพญานาคจะมีหงอน ถ้าไม่มีหงอนก็เรียกว่างูและเงือก ที่อาศัยอยู่ตามคลองห้วย ตามปล่องโพรงถ้ำ ภูเขา หนองน้ำ อยู่ปากน้ำ วังน้ำลึก ก้อนหินที่แม่น้ำ (แก่งที่เป็นอันตราย) จากแหล่งที่อยู่ของนาคนั้น มีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของคนลาวเป็นอย่างมาก เพราะว่าคนลาวส่วนมากอาศัยอยู่ตามเลียบบึงแม่น้ำ ดังนั้น สายน้ำจึงเป็นที่คุ้นเคยของชาวลาวกับสายน้ำเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็ตอนต้นน้ำขึ้น (มาก) หรือน้ำแห้งขอด คนลาวก็จะรู้และเข้าใจในวิธีของการใช้น้ำ เช่นการเดินทางและทำมาหากินอยู่ตามแม่น้ำแหล่งน้ำว่าตรงไหนควรไปและตรงไหนควรหลีกเลี่ยง โดยเฉพาะในการเดินเรือพญานาคก็จะคอยเฝ้าบอกเตือนสติให้แก่การเดินทางตลอดเวลาว่า ถ้าเดินทางมาถึงสถานที่แห่งนี้ต้องให้ระมัดระวังเนื่องจากอาจเป็นอันตราย เพราะมีน้ำเชี่ยวแรง หรือน้ำลึกห้ามคนลงไปหาปลา ไปอาบ ไปเล่นน้ำ ในสถานที่ที่มีนาคอยู่ ถ้าไม่เกรงกลัวหรือเคารพต่อสถานที่แห่งนั้นอาจจะถึงแก่ความตาย กรณีที่มีคนตายในสถานที่ที่มีพญานาคเฝ้าอยู่นั้นก็จะเรียกว่าเงือกกินเงือกเอา จากความเชื่อดังกล่าว มันยังช่วยให้คนเราปกป้องรักษาไม่ทำร้ายแหล่งน้ำบูชาแหล่งน้ำก็คือบูชาพญานาคด้วยการจุดโคมลอยเรือไฟนั่นเอง ดังนั้นพญานาคจึงเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรและแหล่งน้ำที่มีพญานาคอยู่เหล่านั้นยังให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์ และเป็นผู้รักษาพลังแห่งชีวิตทั้งหลายทั้งปวงคือเป็นผู้สร้างแหล่งน้ำ โดยเฉพาะแม่น้ำโขงที่เป็นแม่น้ำสายสำคัญสำหรับคนลาวล้านช้างที่พึ่งพาอาศัยสายน้ำที่ยาวเหยียดเลียบบตามสองฝั่งแม่น้ำต่าง ๆ ตั้งแต่เหนือถึงใต้

จากข้อความที่อธิบายข้างต้น นาคเป็นสัตว์เลื้อยคลานด้วยหน้าอกที่มีหงอนมีลักษณะเหมือนงูใหญ่แล้ว (จิตร ภูมิศักดิ์, 2556: 238-239) อธิบายว่า “นาค” เป็นพวกชนกลุ่มน้อยทางตะวันออกเฉียงใต้ติดพรมแดนพม่า อยู่บริเวณเทือกเขานาคเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอัสสัม ต่อมาได้รับการยินยอมให้จัดตั้งเป็น นาคาแลนด์ (Naga Land) ชาวอารยันโบราณก่อนสมัยรัฐชาติได้เหยียดหยาม ดูถูกพวกนาคมาก ถือเป็นมีลักษณะกลุ่มหนึ่ง และคำเรียกชื่อชนชาตินี้ก็มาจากภาษาอัสสัม คือนาค (Naga) และอ่านออกเสียงว่า “Noga” แปลว่าเปลือยแก้ผ้า คำว่า Nok มีในภาษาของชาวนาคตะวันออกเฉียงใต้ว่าคน ส่วน (สุภณ สมจิตศรีปัญญา, 2524: 80) ยังอธิบายว่า ชาวอินเดียพวกนี้ได้อพยพมาจากประเทศของตนไปอยู่ต่างแดน โดยเฉพาะเขมร ไทย ลาว เวียดนาม ชาวอินเดียเหล่านี้เป็นผู้นำทางการปกครองและศาสนา (สุจิตต์ วงเทศ, 2554: 16) นาคเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตหนองแสทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ต่อมาได้เคลื่อนย้ายเป็นกลุ่ม ๆ ลงมาตามลำแม่น้ำโขงเมื่อเป็นเช่นนี้ นาคควรจะหมายถึง คนพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีระบบความเชื่อเรื่องนาค หรือมีลัทธิบูชานาคหรืองูใหญ่มีหงอน ที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากว่ามีพระฤๅษีสองพี่น้องที่ลงมาสร้างเมืองหลวงพระบางได้เลือกเอาภูสวงเป็นหลักสี่มา เมืองที่หนึ่งทางฝ่ายตะวันออกเลือกเอาภูซางเป็นหลักสี่มา เมืองหน่วยที่สองทางฝ่ายใต้ หมายเอาภูซายหลวงเป็นหลักสี่มา เมืองหน่วยที่สามฝ่ายตะวันตกฝั่งน้ำโขง เลือกเอาภูโสมบงถ้ำตั้งเป็นหลักสี่มา เมืองหน่วยที่สี่ฝ่ายเหนือเจ้าฤๅษีสั่งเกิดศูรูปภูมิสังฆฐานของเมืองนี้เหมือนดังรูปนาค แล้วดูที่หินหอนพญานาค (บนภูสี) ตรงที่มีรอยพระบาทอยู่เห็นปรากฏเป็นหงอนๆ เจ้าฤๅษิจึงให้นามว่า “สี่สัตะนาคะนาหุด อุดตะมะรัตตะนะบุริรมลันซ้างร่มขาว” (สะแวง พินิต, 1987: 364) จากการตั้งชื่อเมืองของพระฤๅษีนั้น อาจเชื่อได้ว่าคนลาวล้านช้างต้องมีความเชื่อหรือผูกพันรู้จักเกี่ยวกับพญานาคเป็นอย่างดี ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะไม่สามารถนึกภาพหรือจินตนาการเกี่ยวกับพญานาคได้ และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือตำนานเกี่ยวกับพญานาคนั้น ในประวัติศาสตร์ของชาตลาวได้กล่าวว่า แต่ก่อนคนลาวตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณภูอ้ายลาวเลียบบตามน้ำโขงข้างภูเข อันเป็นเขตจังหวัดเสฉวนของจีน ในกลุ่มคนเหล่านั้น มีหญิงคนหนึ่งมีลูกชาย 9 คน เมื่อนางมีลูกคนที่ 9 นางได้ไปอาบน้ำที่แม่น้ำโขงและในขณะนั้นปรากฏว่า ได้มีขอนไม้เป็นเกร็ด ๆ มาพาดที่ขา เลิมแต่นั้นมาผู้หญิงคนนั้นได้ท้องลูกคนที่ 9 เป็นเพศชาย เมื่อกุมารคนสุดท้องเติบโตพอวิ่งได้ แม่ก็พาไปหาปลาในแม่น้ำโขง และในขณะนั้นได้มีพญานาคตัวหนึ่งมาร้องถามว่า ลูกของเราอยู่ไหนนางมีความตกใจจึงร้องขึ้นและวิ่งหนีไปพร้อมกับลูกๆทั้งหลาย ส่วนลูกผู้น้อยหนีไปไม่ทันพญานาคจึงลงมาแลบลิ้นเล่นหลัง ต่อมาเมื่อชายทั้งเก้าเติบโตใหญ่มีครอบครัว กุมารคนที่เก้า เป็นคนมีปัญญาฉลาดหลักแหลมกว่าพี่ทั้งแปด ดังนั้น จึงให้พร้อมกุมารคนที่เก้าเป็นหัวหน้าปกครองสืบ เชื้อสายต่อ ๆ กันมา ชายทั้งเก้านี้ได้เป็นต้นบรรพบุรุษของชาตลาว จึงเรียกว่าพวกอ้ายลาว และแม่น้ำสถานที่พวกอ้ายลาวอยู่นั้นเรียกว่า “เก้าหลง” หรือ “กาหลง” ต่อมาจีนได้เรียกว่า กิวลุงเกียง แปลว่า แม่น้ำนาคทั้งเก้า (สิลา วีรวงษ์, 1973: 6) หมายความว่า เป็นถิ่นฐานเดิมของชายทั้งเก้า ซึ่งเป็นต้นเดิมของชาตลาว

เมื่ออิงตามต้นกำเนิดของชาติลาว (อ้ายลาว) แล้ว จากข้อมูลในวรรณคดีเรื่องสินไซ พบว่ามีชื่อ แม่น้ำกาหลง ดังในตอนที่สินไซเล่นหมากสะกากับพญาสุวรรณนาค ด้วยการพนันแลกกับ เมืองบาดาลหากสินไซได้รับชัยชนะ ท้ายที่สุดสินไซได้รับชนะ แต่พญานาคไม่ยอมยกเมืองให้ แต่สินไซ ก็ขอเปลี่ยนเป็นเอานางสีดาจันแทนเพื่อที่จะพาไปหาอา (นางสุมณฑา) แต่พญานาคไม่ยอมจึงเกิดมี การต่อสู้กัน สุดท้ายกองทัพของพญานาคก็พ่ายแพ้สงคราม จึงพาพรรคพวกของตนหลบหนีกลับไป กลับคืนถิ่นบ้านเกิดที่ตนเองอยู่ คือแม่น้ำกาหลงนั่นเอง ดังบทกลอนที่ว่า

พระกัณโถววายแท้	ทรงขนย้ายย่าง
ยวงไฟห้วยหว่างไม้	ทิวให้รุ่งหลัง
คิ่นคิ่นเค้า	แก้งก่องกาหลง

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 279)

จากข้อความข้างต้น ในบทกลอนพญานาคในเมืองเชียงทอง (พ.พวงสะบา, 1977: 3) ก็คือเมืองของพญาสุวรรณนาค อาจจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพจากเมืองกาหลงแล้วโยกย้ายลงมาอยู่ อาณาจักรลาวล้านช้าง และในตัวบทได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า เมืองเชียงทองเป็นนครใหญ่ของนาคี มีเฝ้า เชื้อเป็นนามนาคดังบทกลอน “ทางนั้น ปุนท่องเท้า นะคอนท้าว นาคคำ มีเฝ้าเชื้อ สวานากนาโค” (พ.พวงสะบา, 1977: 2) ดังที่ในอาณาจักรลาวล้านช้างมีความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่ 7 ตัว คือ สุวรรณ นาครักษาอยู่คูเวียง พุทโททะปาปะนาครักษาอยู่ก่งพาน ปีพตารนาครักษาอยู่ธาตปลุกกวม ไชยะเสด ถานนาครักษาบึงขยง สังขารนาครักษาหนองจัน มูลนาคอยู่รักษาปากน้ำชีและตัวที่เจ็ดเป็นหลาน ของสุวรรณนาครักษาอยู่ปากน้ำจิม (สมจิน ป.จิม, 1971: 46) จากข้อความข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่าคนลาว น่าจะมีเชื้อสายสืบสกุลมาจากนาค ดังนั้นคนลาวจึงนิยมนับถือ นาค เช่นมีการเคารพบูชาในสถานที่ที่มี พญานาค ตามวัดจะมีรูปจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม มีการสักลวดลายพญานาคตามส่วน ต่างๆ ของร่างกาย นอกจากนี้ยังนำมาปักเป็นรูปภาพลายพญานาคบนผ้าแพร ผ้าซิ่นและวัตถุ เครื่องใช้สอยต่าง ๆ เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญและชี้ชัดให้เห็นว่าคนลาวมีความเชื่อเรื่องนาคและสืบ เชื้อสายมาจากนาคนั้น เห็นได้จากการตั้งชื่อของบ้านเมือง ประเทศ เช่น “บ้านผ่านาค” “จันทน์ทบูรรี สีสัตตะนาค” นามของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชว่า “ พระอุทัยภูทรวรไชยเชษฐา ภูวนาฐธิปัตย์สีสัตตะ นาคะนะหุด ” (พูทอง แสงอาคม, 2000: 29) และสมัยพระเจ้าฟ้าจุ่ม เรียกชื่อเมืองเป็น “ กุงสีสัตตะ นาคะนะหุดอุตมะราชธานีสีมะหานะคอน ” (สถาบันวิเทศนศึกษาสังคมแห่งชาติ, 2013: 23) สอดคล้อง กับ พิเชฐ สายพันธ์ (2539: 30) กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องนาคเป็นความเชื่อที่โดดเด่นในหมู่ชาวลาว กระทั่งนักวิชาการลาวได้กล่าวว่าชาวลาวก็คือกลุ่มชนที่มีความผูกพันกับคำว่า นาค หรือเงือกงูมาก ที่สุด จนทำให้รู้สึกว่าการนาคหรือเงือกนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในชีวิตประจำวันของคน

ลาว สำหรับพวกเขาแล้ว นาคได้มีบทบาทในทุก ๆ ที่ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในฐานะบรรพชน ในฐานะผู้ปกป้อง ในตำนานการสร้างเมืองลาว ในวรรณกรรมโบราณ เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 96 วังปู่ญาสี่ตตะนาค ที่พระธาตุหลวงเวียงจันทน์

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าพญานาคและยักษ์นั้นเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในดินแดนลาวล่างข้างมาช้านาน พวกที่อยู่ในเขตป่าดงเขตทิวเขาคันดารที่คนเข้าไปไม่ถึงเป็นพวกที่ไม่มีความเจริญ เรียกว่าพวกยักษ์ เช่น ยักษ์สี่ตัวที่ลินไซต้องต่อสู้ผ่านด่านไปล้วนแล้วแต่เป็นพวกที่อาศัยอยู่ตามถ้ำ ภูเขา ป่าดง ห่างไกลจากการพัฒนา ดังยักษ์กุมพินอยู่เขาพระสุเมรุ ส่วนอีกพวกหนึ่งที่อยู่ตามลำน้ำและใกล้ริมน้ำทะเลเรียกว่าพวกนาค พวกเหล่านี้มีการต่อสู้กันเพื่อรักษาดินแดนของตนไว้เนื่องจากพบข้อมูลการต่อสู้ของลินไซและพญาสุวรรณนาค เพื่อรักษาดินแดนของตนเองไว้ เราจะเห็นว่าในการต่อสู้นั้นมีตระกูลต่าง ๆ ที่เป็นบริวารของพญานาค เช่น เงือก กู นาค และหนึ่งในตระกูลเหล่านี้มีตระกูลของนาคสิบห้าตระกูลที่อยู่หลวงพระบาง คือตระกูล “จงลัว” ที่เป็นตระกูลมีพิศร้ายดั่งบทกลอนที่ว่า

จัดหมู่ชาวจงลัว

เร็วฮ่อมโสมพร้อม

ควหลวงเจ้า

จงลัวลี้ช่อน

(สิลา วีระวงส์, 1969: 287-292)

เมื่อศาสนาของอินเดียเป็นระบบความเชื่ออีกอย่างหนึ่งที่มีจริยธรรมที่มีความเจริญได้แพร่เข้ามาถึงภูมิภาคนี้และได้เกิดความขัดแย้งหรือมีการปะทะกับระบบความเชื่อดั้งเดิม โดยได้ยึดครองเอาอาณาเขตผู้คนที่ย้ายอยู่ทุ่งนาหรืออาศัยอยู่ในป่า คือพวกยักซ์และพวกอยู่ตามลำน้ำและใกล้บริเวณฝั่งน้ำคือพวกนาค ต้องยินยอมในความดีความเจริญกว่า ดังที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาที่ดินแดนหลวงพระบางก็พบกับพญานาคที่มีอิทธิฤทธิ์ไม่ยอมอ่อนน้อมแสดงอิทธิฤทธิ์ ทำให้พระองค์ต้องปราบบรรดาพญานาค ในที่สุดพญานาคก็ยอมเข้าหาศาสนา เช่น พระพุทธเจ้าทำรอยพุทธบาทไว้ที่บนหอนหัวนาค ซึ่งหอนเป็นที่สูงสุดของหัวพญานาค อาจกล่าวได้ว่าศาสนาพุทธอยู่เหนือหรือสูงกว่าความเชื่อแบบดั้งเดิม กล่าวคือ ความเชื่อแบบดั้งเดิมต้องอ่อนยอมอยู่ภายใต้การควบคุมของพุทธศาสนาและการที่ยักซ์ถูกจับมัดเท้ามัดมือมัดคอไว้และเอามัดปักไว้ที่บนหัวใจนั้น คือการห้ามปรามไม่ให้คนมีความคิดความเชื่อแบบยักซ์หรือแบบดั้งเดิมอีก ซึ่งเหตุการณ์แบบนี้ในสังคมาลาได้แสดงออกในเรื่องสินไซดังนี้

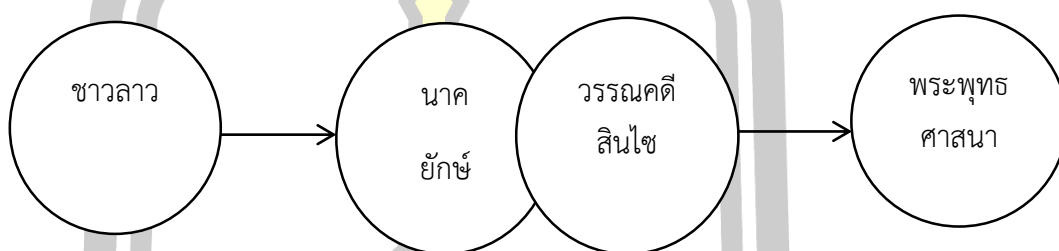
อันว่า ปองเอาได้	สมุณชาวยินยาก เสียแล้ว
เหตุว่าศีลแปดได้	จำหมั้นสูคน พระเอย
พระทากสอนสั่งไว้	เอาฮิตครองธรรม
จำศีลสืบ	สูคนดาถ้วน

(พระสุนทรวิ กมพะนัน, 2016: 12)

ท่านจงทงแทนศีล	สืบพงศ์พันท้าว
ท่ที่ว่าเดิมคดีแท้	คองคนฮ้อยฮิต เมืองนี้
ฝูงแก่มือยอม	เมื่อฟ้าสั่งสอน ดังลือ
เมื่อนั้นปากษัตริย์เจ้า	นาโคนพ้อม
ข้าบรูฮิตแท้	คองชั้นชอบธรรม เจ้าเอย
อันใดแท้	เป็นคุณคองประเสริฐ
ขอแก่พระย่าเก่า	กุนาข้าสั่งสอน
ต่างให้เป็นฮิตไว้	คติโลกนิทาน
พงสาสาย	สืบเมืองเมื่อหน้า
เมื่อนั้น สินไซท้าว	ทรงธรรมตั้งแต่ง
สอนสั่งเจ้า	พระยาน้ำนาคถ้ำ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 300-301)

โดยที่ว่าสินไซได้ปราบงูชวง ปราบช้างป่า ปราบยักษ์ และสิ่งที่เด่นชัดคือ ทำให้ลูกหลานของยักษ์กุมพันยอมรับนับถือศีลห้าศีลแปด ยักษ์กุมพันต้องยอมปฏิบัติตามฮีตคองประเพณีของลาว คือมาสู่ขอนางสุมนธา และทำให้พญานาควรรณราชที่ไม่เคยรู้จักฮีตคองประเพณี ต้องยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของสินไซ เมื่อเป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นการรวบรวม ปราบปรามความเชื่อแบบดั้งเดิมให้เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของพุทธศาสนาซึ่งสามารถแสดงผั่งได้ดังต่อไปนี้

จากแผนผังดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวในอดีตและปัจจุบันได้มีปฏิสัมพันธ์กับความเชื่อที่เกี่ยวกับพญานาคและยักษ์ในวรรณคดีเรื่องสินไซ เมื่อเวลาผ่านไปพญานาคและยักษ์ก็ได้อยู่ภายใต้การปกครองของพระพุทธศาสนา นอกจากคนลาวจะมีความเชื่อเรื่องแถน ยักษ์ นาค นอกจากนี้คนลาวยังมีความเชื่อเรื่องช้างอีกด้วยซึ่งจะสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ช้าง

ช้างก็เป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่คนลาวถือว่าเป็นสัตว์ที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ช้างเผือก เป็นช้างที่มงคล ดังในเรื่องพระเวสสันดร ถ้าบ้านเมืองมีช้างเผือกครอบครองก็จะทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข มีน้ำฝนใช้สำหรับทำการเกษตร ในเรื่องสินไซนั้นมีช้างหลาย ๆ ตัว เช่น ช้างศึก ช้างป่า ช้างรับใช้ในวัง แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ สีโท กล่าวคือ เมื่อเกิดมาหัวจะเป็นช้าง ร่างจะเป็นกับสิงโต นอกจากนี้คำว่าช้างเป็นสัตว์ที่ใหญ่มีพลังกำลังอันมหาศาล ดังนั้น ช้างจึงมักใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง ใช้สำหรับบรรทุก การรบหรือทำสงครามยุทธหัตถี ในเรื่องขุนบรมนั้นจะพบว่าขุนบรมก็ใช้ช้างงาเกี่ยววากอดขี่จากเมืองแถนลงมาเมืองมนุษย์ คนจีนยังเรียกชื่อแม่น้ำโขงว่าแม่น้ำล้านช้าง และในเรื่องท้าวเหลาคำพญาสีโคดก็ได้ต่อสู้กับช้างล้านตัว ได้ชัยชนะจนกลายเป็นผู้ที่เก่งกล้าที่สามารถเอาชนะกำลังอันมหาศาลคือช้างล้านตัวได้ ดังนั้น ช้างอาจหมายถึงพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของแผ่นดิน และคำว่าล้านช้างยังเป็นชื่อของเมืองลาว จึงเห็นว่ามี ความเกี่ยวพันกับช้าง คำว่าล้านช้างนี้ก็มีคำตอบมาจากหลายๆ ความคิดเห็น ในตอนแรกพระฤๅษีตั้งชื่อให้เมืองหลวงพระบาง โดยนิมิตเอาชื่อภูเขาลองพระบางมาเป็นการตั้งชื่อให้เมืองล้านช้างว่า “ศรีสัตนาคนหุต อุตมะรัตนบุรีรมล้านช้างร่มขาว” อีกความคิดเห็นหนึ่งอาจหมายถึงการเอาดินลาวที่มีช้างมากมาย ก็คือมีช้างถึงล้านตัวนั่นเอง (สะแวง ฟินิด, 1987:

353-357) ในรูปปั้นสินไซ สังข์ทองและสีโหอยู่ที่วัดสังสินไซนั้น เป็นรูปภาพพระเจ้าสินไซนั่งบนหอยที่เป็นสังข์ทองและสีโหที่เป็นสามเศียร ดังรูปภาพต่อไปนี้

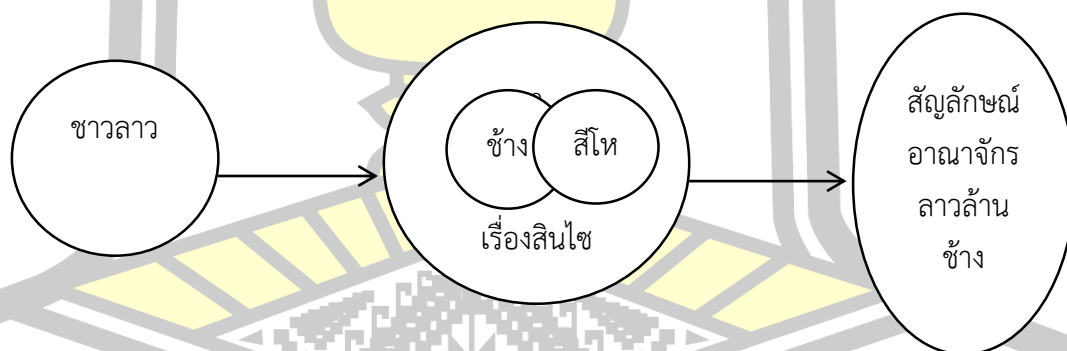
ภาพประกอบที่ 97 ภาพพระเจ้าสินไซนั่งบนหอยที่เป็นสังข์ทองและสีโหที่เป็นสามเศียร

เมื่อสังเกตดูรูปภาพแล้วเห็นว่าช่างสามเศียรนั้น อาจเป็นสัญลักษณ์ของอาณาจักรลาวล้านช้างที่ประกอบด้วยสามอาณาจักร เครื่องหมายธงชาติลาวสมัยล้านช้างและสมัยที่มีเจ้าชีวิตปกครองก็มีรูปช่างสามเศียร ดังนี้

ภาพประกอบที่ 98 ธงชาติลาวที่มีสัญลักษณ์ช่างสามเศียรสมัยที่มีเจ้าชีวิตปกครอง

จากภาพตามความเข้าใจโดยทั่วไปแล้วข้างสามเศียรนั้นคือ การรวมเอาสามอาณาจักรเข้ากันเป็นอาณาจักรลาวล้านช้างหนึ่งเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ (พิบูลน ผลผาสุก, ม.ป.ป.: 1-2) กล่าวว่า ในสมัยล้านช้างนั้นมีเขตแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีพื้นที่ดินเกือบถึงหนึ่งล้านตารางกิโลเมตร (1,000,000 ตร.กม.) การปกครองแบ่งออกเป็นสามรัฐด้วยกัน คือรัฐล้านช้าง ได้แก่ อีสาน (ขึ้นกับไทย) กะแจะ เชียงแตง (ขึ้นกับเขมร) กงตุมบ้านแม่ทวด (ขึ้นกับเวียดนามใต้) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงทองหลวงพระบาง รัฐล้านนา ได้แก่ พงสาธา เมืองสิงแขวงหลวงน้ำทา สิบสองพันนา (ขึ้นกับจีนแดง) สิบสองจุไท (ขึ้นกับเวียดนามเหนือ) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงฮุ้ง และรัฐล้านเยีย ได้แก่ เชียงตุง (ขึ้นกับพม่า) เชียงใหม่ (ขึ้นกับไทย) มีเมืองเอกตั้งอยู่เชียงใหม่ ทั้งสามนี้การปกครองขึ้นกับรัฐบาลกลางซึ่งตั้งอยู่นครเชียงทองหลวงพระบางในปัจจุบันนี้ พิบูลน ผลผาสุก (ม.ป.ป.: 1-2) ส่วนสีขาวก็อาจหมายถึง ข้างเผือกอันเป็นข้างมงคลนั่นเองแต่ข้างสามหัวนั้นไม่มีแต่เพียงที่ลาวล้านช้าง กล่าวคือ มีมาก่อนแล้วในศาสนาอินเดีย พระอินทร์ได้ชี้ข้างเอราวัณซึ่งเป็นข้างสามหัวเป็นพาหนะ แต่ข้างสามเศียรในรูปข้างบนนี้เป็นสีโหผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือตั้งนั้นสีโหในที่นี้อาจหมายถึง สามอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของลาวล้านช้าง ดังที่ตราประทับของพระเจ้าแผ่นดินลาวล้านช้างที่เป็นรูปข้างสามเศียร ซึ่งอาจหมายถึง 3 อำนาจการปกครองคือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ เมื่อเป็นเช่นนี้รูปข้างก็ใช้เป็นเครื่องหมายของพระเจ้าแผ่นดิน เพราะฉะนั้นข้างจึงควรหมายถึงอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินล้านช้าง เหมือนดังที่สีโหเป็นผู้มีพลังอำนาจมีเสียงร่ำร้องดังก้องกังวาล ดังนั้น จึงสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 99 ภาพสัญลักษณ์อาณาจักรลาวล้านช้าง

จากแผนผังดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ชาวลา มีความเชื่อเกี่ยวกับข้างและสีโหในเรื่องสินไซ เชื่อว่าข้างเป็นสัตว์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัตว์ใหญ่ที่มีพลังกำลังมาก มักใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง ใช้สำหรับบรรพทุก การรบหรือทำสงครามยุทธหัตถี นอกจากนี้ในรูปปั้นสินไซปรากฏสังข์ทองและสีโหอยู่ที่วัดสังสินไซ เป็นรูปภาพพระเจ้าสินไซนั่งบนหอยที่เป็นสังข์ทองและสีโหที่เป็นสามเศียรสอดคล้องกับสีโห ในที่นี้หมายถึงสามอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของลาวล้านช้าง ดังที่ตราประทับ

ของพระเจ้าแผ่นดินที่อยู่บนรูปช้างสามหัวที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ชาวลาวยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสย ดั่งสะท้อนให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ตั้งที่อธิบายมาแล้วข้างต้น

เมื่อพิจารณาแล้ววรรณคดีเรื่องไสยกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบความเชื่อทั้งความเชื่อเรื่องศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม ดังนี้ วรรณคดีเรื่องไสยกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา ปฏิสัมพันธ์ไสยกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว และปฏิสัมพันธ์ไสยกับศาสนาตั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาพบว่าทั้ง 3 รูปแบบนี้ มีความสัมพันธ์กับศาสนาในบริบทที่แตกต่างกัน วรรณคดีเรื่องไสยกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันโดยการที่พุทธศาสนิกชนชาวลาวยังนำเอาเนื้อหาในวรรณคดีเรื่องไสยไปเผยแพร่ในรูปแบบของจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังมีการเทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะชาวลาวน้อมนำหลักคำสอนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม ส่วนปฏิสัมพันธ์ไสยกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของพิธีกรรม กล่าวคือ ในการทำพิธีกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ มักจะมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเสมอเพราะอาจมีความเชื่อว่า พราหมณ์เป็นผู้ที่มีวรรณะสูงที่เกิดจากพระพรหม วรรณกรรมเรื่องไสยจึงมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบพิธีกรรม และปฏิสัมพันธ์ไสยกับศาสนาตั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว ก่อนที่พุทธศาสนาจะมีอิทธิพลแพร่หลายดังในปัจจุบัน ผู้คนหรือกลุ่มชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น กูต ผี และแถน เป็นต้น ดังนั้น ไสยจึงมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของความเชื่อในสิ่งเร้นลับหรือภูตผีต่างๆ ทั้งผีที่คอยปกปักรักษาและผีที่คอยทำโทษเมื่อทำความผิดหรือละเมิดสิทธิผู้อื่นและเบียดเบียนธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเพื่อเป็น กุศโลบายไม่ให้คนกระทำความผิด เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์รู้เห็น ไสยกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาทั้ง 3 รูปแบบ สะท้อนให้เห็นความหลากหลายในด้านความเชื่อของชาวลาวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล สะท้อนวิถีชีวิต แนวคิด ความต้องการและวิธีการปกครองโดยใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลาง ในการทำความเข้าใจเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคม

5.4 วรรณคดีเรื่องไสยกับปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ให้ความหมายเพียงคำ “Ethnic Group” กลุ่มชาติพันธุ์ว่า “กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันจากการมีประวัติศาสตร์ของกลุ่มร่วมกัน สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์คือ ผู้ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี บรรทัดฐาน และความเชื่อเดียวกัน ส่วนมากพูดภาษาเดียวกัน ตามปรกติมีการสืบทอดทางชีวภาพจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งและมีกฎการแต่งงานภายในกลุ่ม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 112-113) “ชาติพันธุ์” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า “กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกันและที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยผูกพันลักษณะการของเชื้อชาติและสัญชาติ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 359) ดังนั้น คำว่าชาติพันธุ์นี้ควรมีความหมายสื่อ

ถึงกลุ่มคนที่สัมพันธ์กันทางเชื้อชาติ สัญชาติ เอกลักษณ์บางอย่างเหมือนกันและเกี่ยวข้องกัน โดยอาจแบ่งได้ด้วยเครื่องหมายทางชาติพันธุ์ (Ethnic Marker) เช่น พรหมแดนทางภูมิศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องมืออธิบายได้ เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า “ชาติพันธุ์” อาจเป็นคนที่ใดที่หนึ่ง เช่น ลาว หรือเขมร เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นหลักฐานสนับสนุนลักษณะความเป็นชนเผ่า

คณะวิชาการและกรรมชนเผ่าศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติในประเทศลาว ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าปรึกษาร่วมกัน เกี่ยวกับการเรียกชื่อเผ่าต่าง ๆ ใน สปป.ลาว ในครั้งวันที่ 14-15 เดือน 8 ปี 2000 และวาระประชุมสภาแห่งชาติสมัยที่ 6 ชุดที่ 6 ได้รับรองว่าประเทศลาวมี 49 เผ่าและมี 4 หมวดใหญ่นั้น แบ่งเป็นหมวดที่ใช้ภาษา วัฒนธรรมและฮีดคองประเพณีที่คล้ายกัน คือ หมวดภาษาลาว-ไต หมวดภาษามอญ-ขะแมร์ หมวดภาษาจีน-ทิเบต และหมวดภาษาม้ง-อิวเหมียน และก่อนศตวรรษที่ 14 ในการแบ่งเผ่าถือเอากลุ่มที่มีบทบาทในสังคม คือ กลุ่มคนไทลาว (ไตลาว) กับกลุ่มข่า (มอญ-ขะแมร์) กลุ่มคนไทลาวนั้นถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีสิทธิเสรีภาพทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับกลุ่มไทลาว เนื่องจากว่าข่าแพ้ในการยิงธนูก็เลยยกให้กลุ่มไทลาวปกครองบ้านเมือง และถ้าจัดแบ่งที่ถือเอาลักษณะเขตที่ตั้งภูมิลำเนาเป็นหลัก ก็จะแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มลาวลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เขตที่ราบต่ำเรียบตามริมแม่น้ำ กลุ่มลาวเทิง ได้แก่ กลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เขตภูเขาที่เป็นที่ราบ และกลุ่มลาวสูง ได้แก่ กลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เขตภูตอยที่มีความสูงชันห่างจากหน้าน้ำทะเล 1000 เมตรขึ้นไป (คำแพง ทิพย์มนตรี ใน พลับพลึง คงชนะ และธวัชชัย พรหมณะ, บรรณาธิการ. 2543: 69) ดังนั้นกลุ่มชนเผ่าในลาวจึงมี 3 กลุ่มชนเผ่าใหญ่ คือ 1) กลุ่มชนเผ่าลาวลุ่ม 2) กลุ่มชนเผ่าลาวเทิง และ 3) กลุ่มชนเผ่าลาวสูง ดังรูปภาพในเงินกีบของลาว

ภาพประกอบที่ 100 ภาพธนบัตรเงินกีบของลาวที่เป็นภาพแทนของสามเผ่าในลาว

จากรูปภาพเป็นธนบัตรเงินกีบของลาว ในธนบัตรจะมีรูปผู้หญิงชาวลาวสามชนเผ่า ประเทศลาวหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วยหลาย ๆ ชนเผ่าและหลายเชื้อชาติที่ได้รับการยอมรับทางกฎหมายให้เป็นพลเมืองลาวถือว่าเป็นคนลาวทั้งสิ้น ดังนั้น คนลาวจะประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติและหลาย ๆ ชนเผ่ารวมเข้ากันกลายเป็นพลเมืองลาว แต่สามเผ่าใหญ่นี้ได้เป็น

ตัวแทนให้แก่เผ่าหลาย ๆ เผ่าในลาวทั้ง 49 เผ่า โดยอาศัยพื้นที่ที่อยู่อาศัยของเผ่าลาวทั้งชาติมาแบ่งเป็นกลุ่มที่อยู่อาศัยว่า ส่วนมากเผ่าลาวลุ่มจะมักอยู่พื้นที่ต่ำ (ที่ลุ่ม) ก็เรียกว่าลาวลุ่ม กลุ่มลาวลุ่มนี้เป็นจำพวกที่ใช้ภาษา หมวดภาษาลาว-ไต เป็นส่วนหนึ่งของเชื้อชาติอาซีไตได้เข้ามาอยู่ในดินแดนลาวมานานแล้ว ในศตวรรษที่แปด กลุ่มลาว-ไตได้ก้าวขึ้นปกครองดินแดนแห่งนี้ โตนขุนลือเป็นเจ้าชีวิตองค์แรกของลาวอยู่เมืองขวา (บ่อแสงคำ วงดาลา, 1987: 15) กลุ่มนี้ประกอบด้วย 8 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าลาว ชนเผ่าไท เผ่าไต ชนเผ่าลื้อ ชนเผ่ายวน ชนเผ่ายัง และชนเผ่าแสกชนเผ่าไทเหนือ (ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2005: 1-4) ชนเผ่าจำพวกนี้ได้เป็นเจ้าของประเทศลาวมายาวนานตั้งแต่สมัยขุนลือ ดังนั้น ภาษาที่ใช้เป็นทางการทั้งภาษาพูดและในระบบการเขียน ทางลาวได้กำหนดให้ภาษาลาวก็คือ ใช้ภาษาลาวของกลุ่มลาวลุ่มเป็นภาษากลางในการสื่อสารในประเทศ ดังนั้นประเด็นที่สำคัญคือ ในตัวบทวรรณคดีเรื่องสินไซสื่อให้เห็นว่า พญายักษ์กุมพันเป็นคนต่างเผ่าต่างวรรณะกับนางสุมณฑา ที่กล่าวเช่นนี้เพราะมีปรากฏให้เห็นว่า ตัวละครทั้งสองสนทนากัน แสดงให้เห็นว่าพระยายักษ์กุมพันไม่น่าจะเป็นชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งซึ่งไม่ใช่กลุ่มชนเผ่าลาว (ลาวลุ่ม) ความว่า

ผิจักใช้แอ้วอ้วนโอมน้องก็ใช้การเยียวท้อ ผิดเผ่าเชื้อแข็งตีนเมืองมัว

.....
 แม่นว่าเดียรัจฉานเชื้อภาษาโลมต่าง ก็ดี คั้นว่าได้เกือกกั้วกันหันก็หากหอมแม่แล้ว

(ลีลา วีระวงศ์, 2009: 9)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์และชาติพันธุ์พระยายักษ์กุมพันในวรรณคดี น่าจะไม่ใช่ชาวลาว เพราะจะเห็นได้ชัดว่าทั้งนางสุมณฑาและพระยายักษ์กุมพันต่างพูดกันคนละภาษา และพระยายักษ์กุมพันเองก็ยอมรับว่า ตนเองแม้ว่าจะจะเป็นเช่นกับสัตว์เดรัจฉานต่างเผ่าต่างภาษาก็ตาม หากว่านางสุมณฑายอมรับไม่ตรีนานไปก็ยอมสื่อสารกันรู้เรื่องและจะเห็นคุณค่ากันและกันภายหลังได้ มิติดังกล่าวทำให้เกิดข้อสังเกตได้ว่า เมืองที่นางสุมณฑาจากมาก็คือ เมืองเป็งจาล น่าจะเป็นชื่อที่สื่อความหมายถึงเมืองศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เองยังอาจเชื่อมโยงให้เห็นได้ว่า ท้าวสินไซตามหาอา คือ นางสุมณฑาและต่อมาได้ฆ่าพญายักษ์กุมพัน เป็นคนต่างภาษาตามที่แม่สินไซตัดพ้อไว้ ลักษณะเช่นนี้น่าจะสื่อให้เห็นว่า การปราบพญายักษ์กุมพันของตัวละครเอกสินไซ อาจสื่อความไปถึงภาพตัวแทนการปราบปรามชนเผ่าในลาวให้ยอมรับอำนาจของเจ้ามหาชีวิตของลาว เพราะนอกจากภาษาที่ใช้ที่มีความแตกต่างกันแล้ว ยังมีวัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกันอีก ดังนั้น เจ้ามหาชีวิตจำเป็นต้องปลุกระดมโดยการเปลี่ยนให้เผ่ายักษ์กุมพันมาเชื่อถือวัฒนธรรมฮีดคอง ประเพณีต่าง ๆ เช่น ฮีดสิบสองคองสิบสี่ โดยเชื่อมโยงกับศาสนาพุทธมาเป็นรากฐานเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคนลาวทั่วประเทศ เห็นได้จากในสมัยพระเจ้าโพธิสาราช พระองค์ได้นำเอาศาสนา

พุทธมาเป็นเครื่องมือในการปกครอง เพื่อสร้างแนวคิดจิตใจของคนให้เป็นหนึ่งเดียวมีความเป็นเอกภาพตามคำขวัญที่ว่า “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” (บ่อแสงคำ วงดาลา, 1987: 173) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นชนเผ่าไหนก็สามารถหันมาปฏิบัติตามผู้นำของประเทศ คือ เจ้ามหาชีวิต ซึ่งมีภาพตัวแทนของผู้คนที่มีอารยธรรมสูงกว่า ดังข้อมูลในเรื่องสินไซที่ว่า

บอกให้วันนูลาหลวง	หม่อมมารมาย้อง
ยาไค่กล้วยแท้	ทำดูโดยรีตสุเถิด
เขาก็น้อมเกสเกล้า	คิงก้าวแก่งกระบอง
ฟักแขงแซ้ว	ตาแดงโดยเลือด
มีดแมดค้อน	ทองบ้างแบกตาว
กระตมจมหั่วเข้ม	คำแดงเรื่องเรือ
มีมิ่งม้าว	สะพานเหวี่สอดสะอ้ง
อำนาจเท้า	ทั่วละทั่วทั้งหลาย
เขาก็กองกางวาย	ทั่วแดนดูฮ้าย
เมื่อนั้นสินไซท้าว	ทรงทำสอนสั่ง
ไผ่ย่าขามคำก้อย	กล้วยย่านย่อนเขาแท่นเอน
เทื่อนี้เมืองท่านพัน	เป็นเขยขนช่วยเราแล้ว

(สิลา วีระวงศ์, 2009: 406-407)

ในพิธีอภิเษกสินไซกลับมาครองเมืองเป็งจาลนั้น ได้เชิญทั้งสี่เมืองเพื่อมาแสดงการเล่น ขว้าง สินไซได้สั่งให้กลุ่มพวกนาค และยักษ์ออกมาพ้องผสมผสานกันแบบไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจ ให้ปฏิบัติตามฮีตของตนเอง คือ การแสดงออกอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการกีดกันถึงวัฒนธรรมของเผ่าต่าง ๆ และสินไซยังสั่งให้คนในเมืองเป็งจาลไม่ต้องกลัวพวกยักษ์อีกต่อไป เนื่องจากว่ายักษ์และนาคได้เป็นญาติพี่น้องกันแล้ว คือเป็นเขยนั่นเอง ในความเป็นเขยนั้น อาจเป็นการรวบรวมความเป็นเผ่าให้เป็นเอกภาพภายในประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงว่า ยักษ์และนาคต่างก็ยอมรับปฏิบัติตามฮีตคองประเพณีของเจ้าชีวิต คือ ไปสู่ขอเมียตามที่สินไซบอกนั้น ก็หมายถึงการยอมรับในอำนาจของสินไซ ดังจะเห็นว่า ในประชุมชาดกสินไซ คือพระโพธิสัตว์มาเสวยชาติ ซึ่งเป็นภาพตัวแทนของพุทธศาสนาในลาว แต่ชนเผ่าทั้ง นาค มัง ขมุ ลาวเทิง ข่า เป็นต้น เป็นกลุ่มชนที่ล่าหลังกว่าที่นำจะรับเอาอิทธิพลทางศาสนาพุทธในภายหลัง

นอกจากนี้ ลูกชายของสินไซ คือพญาสีสังยะราช ยังทำศึกกับลูกท้าวทั้งหกที่ปกครองเมืองอินทาสาเกตู พร้อมกับพวกพางคำที่ดอยฮ้าง ภูจิง พกยางขาว ยางแดงที่ดอยดู พกทะหนูน

ละแแต่ สะหลั้ง กะเซ็งปะลาม ปะเลา ลัวถีนซ่า ซ่าแก่วจา ซ่าแก่วกะเส็ง พวกภูตุม ภูเต่าแก่นาค ชนเผ่าเหล่านี้ ตามการแบ่งกลุ่มชนเผ่าในลาวจะอยู่ในหมวดภาษามอญขะแมร์เรียกว่าลาวเทิง เนื่องจากว่าเผ่ากลุ่มนี้มีอาศัยอยู่เขตภูตอยที่เป็นภูที่ราบ มีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเผ่าที่ใช้ภาษาไตก็คือเผ่าลาวลุ่ม กลุ่มลาวเทิงนี้ เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่ทำมาหากินในแผ่นดินลาวและอยู่หลายแห่งในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์มีเชื้อสาย สัมพันธ์กับชนชาติขอม เป็นเผ่าของอินเดียโบราณท้ายศตวรรษที่ 4 ชนชาติขอมเหล่านี้ ได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งอยู่เขตสุวรรณภูมิ อันหมายถึงดินแดนของลาว บรรดาชนเผ่าเหล่านี้ได้สร้างพื้นฐานวัฒนธรรมอันเก่าแก่ และมหัศจรรย์ เช่น ธาตุเสาหินที่ปากอู แขวงหลวงพระบาง จุ่มหลักหิน เขตเมืองเปิน แขวงหัวพัน ไหหิน แขวงเชียงขวาง ค้างกลาง ค้างบั้ง ในระยะผ่านมามีคนกลุ่มนี้ เรียกว่าลาวเทิง หรือลาวกาง (ป๋อแสงคำ วงดาลา, 1987: 16-17) ชนเผ่ากลุ่มนี้ประกอบด้วย 32 ชนเผ่าคือ ชนเผ่ากีมู ชนเผ่ากะตาง ชนเผ่ากะตู่ ชนเผ่ากะเรียง ชนเผ่ากะริ ชนเผ่าชะแม ชนเผ่าสะดาง ชนเผ่าชิงมูน ชนเผ่ายะเหิน ชนเผ่าส่วย ชนเผ่าละเวน ชนเผ่าตะไ้อย ชนเผ่าตรี ชนเผ่าละแเว ชนเผ่าลามต ชนเผ่าถีน (ละว้า) ชนเผ่าอาลัก (กระเซ็ง) ชนเผ่าปะโกะ ชนเผ่าโอย ชนเผ่าแงะ ชนเผ่าเจง ชนเผ่าแยะ ชนเผ่าสามดาว(ตอย) ชนเผ่าชิงมูน (ปวก) ชนเผ่าตุม ชนเผ่ามอญ ชนเผ่าปิต ชนเผ่าห้วงวัน ชนเผ่าละวี และชนเผ่ากรี (ตองเหลือง) (ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2005: 48-212) ความแตกต่างของเผ่าหรือชาติพันธุ์นั้น ยังแสดงออกในเครื่องแต่งกายของชาว (เผ่าลาวเทิง) ดังนี้

ขุนขอมเป็อง	ชาวพงคาเคื่อง
เขากี้หัดเดี่ยวขึ้น	จำจันซุ่น
แซว ๆ พร้อม	ฝู่งพงเอ้อวด
ปักปิ่นเกล้า	เอาม้าวใส่แขน
เขากี้ถ้อลาพร้อม	ทั้งเขนหน้ากลัว
กับทังมีดตำแก้ว	เหลือนั้นป๋าวง
กนทนต์้าง	งาสานขาวปอด
พางย่นย้อง	แปงเนื้อคาคคิง
หมากปัดได้	หลายอันเนื่องหลาก
เขี้ยวแสดลิว	เหลืองพ้อมมู่แดง
เข่าจั้งห้อย	แซวคอสมเคื่อง
ซ้าซ่างย้อง	ดูล้าวต่างลาว แท่นอ

(พระสุนทรวี กมพะนัน, 2016: 68)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าพวกเขาชอบอาศัยอยู่พื้นที่สูงเขตภูเขา พวกเขา อยู่ภูจิง ภูเตา ดอยฮัง ดอยคู้ เป็นต้น นอกจากนี้ที่อยู่อาศัยได้จำแนกให้เห็นวิถีในการดำรงชีวิตของเผ่าในลาวแล้ว การแต่งกายก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชนเผ่าที่มีความแตกต่างไปจากชนเผ่าอื่น ๆ คือ การสวมใส่เสื้อผ้า เครื่องประดับที่มีความแตกต่างกัน เช่น ข่าพาง เพศชาย ในเรื่องสินไชแต่งตัวด้วยการใส่ปิ่นปักแขนใส่ผ้าไหมใส่ต่างหูใหญ่ที่ทำด้วยงาช้างขูดประดับสายสร้อยคอหลาย ๆ เส้นทำด้วยลูกปัดสีเขียว แสด ลีว เหลือง มุย แดง ใส่ผ้ามัดเดี่ยวจำต้นขา ซึ่งแสดงถึงการไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่ ใส่เพียงแค่ปกปิด ส่วนสำคัญของร่างกายเท่านั้น เมื่อสังเกตการแต่งตัวของข่าพางแล้วเห็นว่า มีความแตกต่างจากเผ่าลาวลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าเผ่าลาวเทิงเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์ลาวลุ่ม ส่วนชนเผ่าลาวลุ่ม นิยมสวมใส่เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ นาค เงิน เพชร พลอย ผู้หญิงก็จะแต่งตัวด้วยการเกล้าผมเปียงผ้าแพร ใส่ซิ่น (ผ้าถุง) ดั่งนางสุมณฑา ผู้แต่งได้สร้างให้ตัวละครเอกเป็นภาพตัวแทน (representation) ของผู้หญิงลาว เป็นตอนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นมิติทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของผู้หญิงลาวลุ่ม การสร้างเป็นลัทธิวัตถุสิ่งของของนาง สื่อให้เห็นว่าเพศหญิงกับสิ่งของเครื่องประดับเป็นของคู่กัน เพราะจะสังเกตว่าสิ่งที่นางสุมณฑาอ้างว่าลืมน ล้วนแล้วแต่เป็นของใช้สำหรับผู้หญิง เช่น ซ่อง ผ้าสบ และ ปิ่นปักผม สิ่งของที่นางสุมณฑาลืมถือเป็นสิ่งสำคัญและน่าจะถือว่าสัญลักษณ์ของผู้หญิงลาวอีกด้วย ในหมู่ชาวลาวนิยมใส่ผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เก้ามวยผม หม่มผ้าสบแพรลักษณะเช่นนี้เป็นภาพลักษณ์อย่างหนึ่งที่สำคัญของผู้หญิงลาว ยังปรากฏให้เห็นได้แม้ในสังคมลาวปัจจุบัน (คำผุย พนลือชา, 2561: สัมภาษณ์) นางสุมณฑาเป็นตัวละครหนึ่งที่เป็นภาพตัวแทนให้กับผู้หญิงลาว คือ นางแต่งกายด้วยการหม่มผ้าสบ ดั่งคำกลอนนี้

คิงแพงเถิง

ทูนหลานแก้ว

อาที้ลืมน้ำมัน

ช่วงคองคิดได้

กุนาผายไผด อาก่อน

สบไบ้งค่าคาม แท้นา

(สิลา วีระวงส์, 1969: 193)

พูนุ ปณ ทิโต ชเว

ภาพประกอบที่ 101 การแต่งกายของเด็กผู้หญิงลาว

ภาพการแต่งกายผู้หญิงลาวปรากฏในเรื่องสินไซ ตอนนางสุมณฑาแต่งงาน นางจำเป็นต้องใช้และขาดของ 3 สิ่งไม่ได้ ดังตัวอย่าง “แล้วจึงอันเชิญสุมณฑา ยอดนางมาแต่้า เมื่อนั้น สุมณฑาเจ้า นางงามปะดับเคื่อง ปักปิ่นเกล้าทั้งซ้องค่าคาม นางกอทองเซ็ดม้าว มะณีแหวนสุบสอด ทั้งแผ่นผ้า สะไบบังค่าพัน” (พระสุนทรวิ กมพะพัน, 2560: 39) วรรณคดีเรื่องสินไซไม่เพียงแต่เล่า และใช้เทศน์กันในหมู่ชาวลาวเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏว่าสินไซได้กลายเป็นนิทานเรื่องสำคัญในหมู่มชนเผ่าม้งที่อยู่ในลาว เผ่าม้งอาศัยอยู่ที่ภูสูงชันสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1000 เมตร จึงเรียกชนเผ่ากลุ่มนี้ว่า ลาวสูง กลุ่มลาวสูงจะใช้ภาษาม้งอิวเมีย่นและจีนทิเบต สำหรับหมวดภาษาจีน-ทิเบต เป็นกลุ่มชนเผ่า ที่มีต้นกำเนิดและมีที่อยู่ดั้งเดิม คือ ประเทศจีน มีแต่เผ่าสิงลิเท่านั้นที่มีต้นกำเนิดอยู่ประเทศเวียดนาม และเข้ามาในศตวรรษที่ 16 กลุ่มนี้ประกอบด้วย 7 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าสิงลีลี ชนเผ่าสีลาชนเผ่าลาหู่ ชนเผ่าโลโล ชนเผ่าหื้อ ชนเผ่าอาคา และชนเผ่าฮ้าย (ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2005: 48-212) และ หมวดภาษาม้ง-อิวเมีย่น ประกอบด้วย สองชนเผ่าใหญ่ คือ ชนเผ่าม้ง และชนเผ่าอิวเมีย่น ในแต่ละ ชนเผ่าใหญ่นั้นก็มีชนเผ่าย่อยออกไปอีก เช่น ชนเผ่าม้งมี ม้งขาว ม้งราย ม้งดำ ส่วนชนเผ่าอิวเมีย่นมี ชนเผ่าอิวเมีย่น ชนเผ่าหื้อ ชนเผ่าสีลา ชนเผ่าฮ้าย ชนเผ่าลาหู่ ชนเผ่าผ้อง ชนเผ่าโลโล ญ้อย ชนเผ่า กอ ชนเผ่าเย้า ชนเผ่ามูเซอ เป็นต้น ชนเผ่าม้งได้เคลื่อนย้ายมาจากทิเบต ซิบีลี ม้งโกลี เข้ามาจีนแล้ว เข้ามาสู่ลาว เวียดนาม และไทย เมื่อประมาณศตวรรษที่ 19 ส่วนชนเผ่าอิวเมีย่นมีถิ่นกำเนิดอยู่ ตอนกลางประเทศจีนและเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ภาคใต้ เข้าสู่เวียดนาม ลาวและไทย (ศูนย์กลางแนวลาว สร้างชาติ, 2005: 48-262) ซึ่งแผนกวรรณคดีลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว (2005) ได้รวบรวม นิทานชนเผ่าม้งไว้ ปรากฏข้อมูลสำคัญ คือ สินไซได้เป็นนิทานเรื่องสำคัญที่เล่ากันในหมู่ชาวม้งใน ลาว (หมวดภาษาม้งอิวเมีย่น) และเป็นที่ชื่นชอบมาก หากแต่เมื่อสินไซไปปรากฏเป็นนิทานเผ่าม้งได้

ปรับเปลี่ยนชื่อเป็น “ท้าวทอเซ่ง” ถือกันว่าเป็นนิทานเรื่องสำคัญของ ชนเผ่าม้ง ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายไว้ในที่นี้คือ นิทานเรื่องท้าวทอเซ่ง แม้มีที่มาจากสินไซลาว หากแต่ได้มีการปรับแบบเรื่องและปรับเปลี่ยนอนุภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุภาคสิ่งของตัวละคร โดยในสินไซเผ่าม้งที่ปรับเปลี่ยนชื่อเป็นท้าวทอเซ่ง ได้ปรากฏการปรับเปลี่ยนอนุภาคสิ่งของนางสุมณฑา การปรับเปลี่ยนอนุภาคเช่นนี้มีความน่าสนใจและถือเป็นมิติที่ทำให้นิทานเผ่าม้ง ท้าวทอเซ่งมีความโดดเด่น และมีแง่มุมที่ควรอธิบายถึงต่อไป

เรื่องสินไซลาวและสินไซเผ่าม้งมีอนุภาคที่น่าสนใจ ทั้งอนุภาคด้านตัวละคร อนุภาคด้านวัตถุสิ่งของและอนุภาคด้านเหตุการณ์ซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน ผู้วิจัยศึกษาอนุภาควัตถุสิ่งของตัวละครนางสุมณฑาในสินไซลาวกับสินไซชนเผ่าม้ง เพราะเห็นได้ว่า เรื่องราววรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่อ่านเล่า และปรับใช้ในบริบทสังคมลาวเท่านั้น หากแต่ปรากฏว่าวรรณคดีเรื่องเดียวกันนี้ไปปรากฏในชนเผ่าม้งในลาวอีกด้วย ดังนั้น อนุภาควัตถุสิ่งของตัวละครนางสุมณฑาจึงน่าจะวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงเห็นทั้งการเดินทางของนิทาน และการปรับใช้อนุภาคสำหรับชนเผ่าผู้รับวรรณคดีสินไซในลาว

สินไซลาวไปปรากฏเป็นนิทานเรื่องท้าวทอเซ่งที่เล่าในหมู่ชนเผ่าม้งมีเรื่องย่อดังนี้ นางสุมณฑาในเรื่องสินไซเผ่าม้งไม่ได้กล่าวถึงชื่อของตัวละครชัดเจนว่าชื่อ “สุมณฑา” เพียงแต่บอกว่า เป็นน้องสาวของ พระยาองค์หนึ่ง นางถูกยักษ์ลักพาตัวไปอยู่เมืองยักษ์และได้ลูกสาวคนหนึ่งมีสามปีเป็นพยานาค พี่ชายได้ออกไปเรียนวิชาและตามหาน้องสาวจนได้เมียมาอีกแปดคน ภายหลังเมียแต่ละคนเกิดลูกและเติบโตขึ้น พญาได้มอบให้ลูกชายไปตามเอาอาากลับมา (แผนกวรรณคดี, 2005: 65-99) “อา คือน้องสาวของพญาดังกล่าวชนเผ่าม้งเชื่อกันว่าเป็นนางสุมณฑา ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีคุณสมบัติและจริยวัตรตรงตามและเป็นภาพตัวแทนผู้หญิงเผ่าม้ง” (บัวลี ประพาพัน, สัมภาษณ์, 5.01.2561) สินไซเผ่าม้งอธิบายว่า โดยท้าวทอเซ่งเป็นผู้มีฤทธิ์เดชกล้าแข็ง ทั้งในช่วงที่ถือกำเนิดท้าวทอเซ่งมีน้องแฝดสองคน โดยในมือของท้าวทอเซ่งมีธนูและดาบ เป้ (กระเป๋าคู่ใส่ของไว้ไปข้างหลัง) และถุงพาย โดยท้าวทอเซ่งเป็นผู้นำเอาอาากลับมาได้ ในคติชาวลาวเชื่อกันว่า เพศหญิงที่เป็นคนลาวไม่ว่าจะเป็นเผ่าใด การที่จะมีคู่ครองต้องแต่งงานตามจารีตประเพณี แต่ยักษ์ลักพาตัวอาไปโดยไม่มีการสู่ขอ ในมิติทางประเพณีลาวเชื่อกันว่าเป็นการทำผิดกฎหมายและจารีตประเพณีอันดีงามของทั้งลาวและชนเผ่า ในตัวบทนิทานท้าวทอเซ่งนางสุมณฑาผู้เป็นอาท้าวทอเซ่งเป็นหญิงสาวที่มีความงามและเป็นคนเจียมๆ อ่อนน้อมถ่อมตนไม่แสดงอารมณ์ตอบโต้ จิตใจดีงาม รักเดียวใจเดียว มีความซื่อสัตย์ต่อสามี รักลูกรักฝั้ว มีความอดทนเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่งของนางที่เป็นตัวแทนให้แก่ผู้หญิงเผ่าม้ง (แผนกวรรณคดี, 2005: 65-99) และเมื่อนางรู้ว่า ท้าวทอเซ่งจะมาชิงตัวนางกลับบ้านเมืองเดิม และรู้โดยนัยว่าหลานชาย คือท้าวทอเซ่งจะฆ่าสามียักษ์ผู้ต่างเผ่าของนาง นางจึงทำเป็นออกอุบายว่าลืมสิ่งของก่อนที่นางจะลาจากสามียักษ์ (พะแนกวรรณคดี, 2005: 65-99) นางจำเป็นต้องเอาของสำคัญสามอย่างที่ ต้องใช้และขาดไม่ได้ มี โดยของที่นางจะต้องนำกลับและติดตัวไปมีดังนี้

บั้งขึ้น

ปรีชา พิณทอง (2532: 462) อธิบายว่า “บั้ง” คือ “กระบอกไม้ไผ่มีฝาปิด ใสเกลื่อเรียกบั้งเกลื่อ ใสแจ่วเรียกบั้งแจ่ว ใส่น้ำเรียกบั้งทิง หากเป็นกระบอกไม้ไผ่ยาว 3-4 ปล้องที่ปากมีกึ่งก้านงาแข็งสำหรับใส่เอียน (ปลาไหล) เรียกบั้งลัน สำหรับใส่ใบลานที่จดวันเดือนปีเกิด เรียกว่าบั้งชาตา บั้งไม้ไผ่ยาวประมาณ 6-7 ปล้อง สำหรับตอกดินปั้นทำบั้งไฟ เรียกบั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน บั้งไฟพลู บั้งไฟทะเล บั้งไฟม้า บั้งไฟโบท บั้งไฟ จินาย” ชาวลาวในประเทศลาวนิยมนำไม้ไผ่ที่ตัดเป็นท่อนๆ มาเป็นที่กักเก็บอาหาร และสำหรับชนเผ่าในลาว “บั้ง” อาจทำไว้สำหรับตักน้ำดื่ม หรือกักเก็บสิ่งของต่างๆ เช่น ใสแจ่วเรียกว่าบั้งแจ่ว ใสเกลื่อเรียกว่าบั้งเกลื่อ ใสขึ้นเรียกว่าบั้งขึ้น (สมมติไซหว่างจ่าง, 6 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนเผ่าม้งนิยมทำบั้งไม้ไผ่ไว้สำหรับใส่เนื้อสัตว์หรือที่ลาวและอีสานออกเสียงว่า “ขึ้นหรือขึ้น” (ขึ้น หมายถึง ขึ้นเนื้อสัตว์) เรียกบั้งชนิดนี้ว่า “บั้งขึ้น” มีภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 102 ภาพบั้งขึ้น หรือบั้งอาหาร

ในวรรณกรรมเรื่องท้าวทองช้าง ได้ปรากฏเนื้อความสำคัญตอนนางสุมนทาจจะเดินทางมากับสินไช ปรากฏว่านางได้ออกอุบายว่านางลืมน้ำ “บั้งขึ้น” หรือ “บั้งขึ้น” สำหรับใส่เนื้อ ความดังนี้ “พอไปได้ระยะหนึ่งผู้เป็นอาจึงเห็นว่า อาลืมน้ำ บ่อได้เอาบั้งขึ้นมานำ หลานอยู่นี่ถ้า อากลับเมื่อเอาสาก่อน เมื่อหลานได้ยินอาแว้นั้น ลาวจึงเห็นว่า บั้งขึ้นอยู่เรือนมีหลายเมื่อกินของพ่อหลาน ก่อได้แล้ว อาจึงว่าอีกว่า อาสู่ว่ายูเรือนมีแล้ว แต่สิ่งเหล่านี้เป็นทรัพย์สมบัติของอาและลุงแฮไว้ใช้ไว้กินในควาแก้วแก่ชราได้”

(แผนกวรรณคดี, 2005: 84)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นแล้วจะเห็นว่า นางสุมณฑาในนิทานท้าวทอเซ่งได้ต่อรองเพื่อกลับไปเอาบั้งขึ้น แม้ว่าหลานคือท้าวทอเซ่งจะบอกว่า บั้งขึ้นที่บ้านเมืองเรามีจำนวนมากพอใช้สอยแต่นางกลับตอบไปว่า บั้งขึ้นนี้เป็นสมบัติของอาและลุง (พระยาภูตสะลาด) มีไว้เป็นสมบัติประจำตระกูล เมื่อนางอ้างเช่นนี้ท้าวทอเซ่งจึงยอมให้นางกลับไป ประเด็นอนุภาคบั้งขึ้นนี้ควรตั้งข้อสังเกตไว้ 1) ในสินไชลาวของที่นางสุมณฑาลืมกลับเป็นสไบ เป็นของประดับกาย แต่ในสินไชชนเผ่าม้งกลับเป็นบั้งขึ้นซึ่งเป็นของจำเป็นสำหรับกักเก็บอาหาร เพื่อให้เก็บไว้กินได้นาน 2) อนุภาคสิ่งของที่ปรากฏในนิทานท้าวทอเซ่ง อาจสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงตัวบทในฐานะสหบท และปฏิสัมพันธ์ของตัวบทสินไชลาวที่เมื่อแพร่เข้าไปในหมู่ชนที่ไม่ใช่ลาวอนุภาคย่อยปรับเปลี่ยนไปตามกรอบวัฒนธรรม มิติเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ ตรีศิลป์ บุญขจร ให้มุมมองแนวคิดเรื่อง สหบทของ Julia Kristeva ว่า คำว่า สหบท (Intertextuality) เป็นคำที่นักวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสแนวโครงสร้างนิยมชื่อจูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) เป็นผู้คิดขึ้น โดยมองว่าตัวบทมีลักษณะเป็นสหบท คำพูดหรือคำจำนวนมากจากตัวบทอื่นผสมผสานเกิดเป็นตัวบทใหม่ ตัวบทเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และได้รับอิทธิพลแนวการเขียนมาจากตัวบททางสังคมและวัฒนธรรม ตัวบทจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นปัจเจกหรือโดดเดี่ยว หากแต่เป็นการหลอมรวมของการสร้างตัวบททางวัฒนธรรม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 151) เมื่อเป็นเช่นนี้ควรจะกล่าวได้ว่าวรรณคดีมรดกสินไชลาวส่วนลาวเอง ก็อาจมีส่วนประสมประสานให้เกิดเป็นตัวบทขึ้นมา ดังปรากฏว่านิทานเรื่องท้าวทอเซ่งเป็นนิทานชนเผ่าเรื่องเดียวในลาวที่มีโครงสร้างและอนุภาคคล้ายคลึงและสอดคล้องกับอนุภาควรรณคดีเรื่องสินไชลาว ไม่เพียงแต่นิทานท้าวทอเซ่งจะแสดงให้เห็นอนุภาคบั้งขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏว่ามีวัตถุสิ่งของที่สำคัญอันเป็นอนุภาคร่วมอีกด้วยคือ “ถ้วยเงินถ้วยคำ” ดังนี้

ถ้วยเงินถ้วยคำ

อนุภาคที่สำคัญปรากฏในนิทานท้าวทอเซ่ง คือ “ถ้วยเงินถ้วยคำ” ในวัฒนธรรมชนเผ่าม้ง เพราะชนเผ่าม้งนิยมใช้ถ้วยใส่อาหาร ใส่ข้าวสารบูชาผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ (สมลี ไชหว่างจ่าง, 06 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้น่าเชื่อได้ว่า ถ้วย เป็นภาชนะที่สำคัญและเป็นทรัพย์สินสมบัติของชนเผ่าม้ง ทั้งถ้วยเงินถ้วยคำยังเป็นอนุภาควัตถุสิ่งของที่สำคัญที่ทำให้นางสุมณฑาในนิทานท้าวทอเซ่ง ใช้เป็นเครื่องต่อรองเพื่อที่จะกลับไปดูหน้าสวามียกษ์ความดังนี้

“พอไปได้ระยะหนึ่งอาจึงเฝ้าขึ้นอีกว่า หลานอยู่นี่ถ้า อาจะกลับไปเอาถ้วยเงินถ้วยคำสาเก่อน ท้าวทอเซ่งจึงเฝ้าว่า ถ้วยเงินถ้วยคำของพ่อมีหลายแล้วซิเอาไปเสียดหยง อาจึงตอมน่า เลิงจะมีหลายก็ ตามสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพย์สินสมบัติของอาและลุงชอกหาได้ อาจะเอาเมื่อใช้ในควาเฝ้าแก่”

(พะแนงวรรณคดี, 2005: 86)

เมื่อพิจารณาความข้างต้นแล้วจะเห็นว่า นางสุนันทาในเรื่องท้าวทองช้างได้ใช้ถ้อยเงินถ้อยคำ หรือถ้อยทองคำ ถือเป็นสมบัติล้ำค่ามาเป็นข้ออ้างสำหรับกลับไปดูหน้าสวามียักษ์ก่อนจะจากลา ทั้งยังมีการต่อรองเกิดขึ้น กล่าวคือแม้ว่าท้าวทองช้างจะอธิบายว่า ถ้อยเงินถ้อยทองคำที่มีอยู่ในนครเบ็ญจาลเองก็มีจำนวนมากอยู่แล้วจะนำไปอีกเพราะเหตุใด ทว่านางกลับอ้างว่าถ้อยเงินและถ้อยทองคำที่จะนำติดตัวไปด้วยคราวนี้เป็นของเก่าแก่ประจำตระกูลที่ลุง (พญาสุทราษ) และอา (นางสุนันทา) หามาได้ด้วยตัวเอง การอ้างเช่นนี้จึง ทำให้สินไชยยอมให้นางกลับไปอีกครั้งหนึ่ง อนุภาควัตถุสิ่งของถ้อยเงินและถ้อยทองคำนี้เอง ทำให้ควรสังเกตว่า ตัวบทวรรณคดีสินไชยไม่เพียงแต่ถูกเล่าขานและเทศนากันในหมู่ชาวลาวเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏว่ามีสินไชยในชนเผ่าอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสหพทของคริสติวาที่เรียกว่า “สหพท” (Intertextuality) โดยในตัวบทหนึ่งๆ มีถ้อยคำหลากหลายเสียงซึ่งนำมาจากตัวบทอื่น นำมาเชื่อมโยงและกลายเป็นตัวบทใหม่ ตัวบททุกตัวจึงสร้างขึ้นจากตัวบทอื่นๆ และเป็นการรวบรวม ดูดซับ และแปรเปลี่ยนจากตัวบทอื่น (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549:155) เป็นไปได้ที่ชาวเผ่าม้งในลาวรับเอาเรื่องราวของนิทานสินไชยมาแล้วได้ปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของกลุ่มตัวเอง และพยายามทำให้สินไชยในหมู่ชนเผ่าม้งมีอัตลักษณ์เฉพาะมิติเช่นนี้มีแง่มุมที่สอดคล้องกับที่ กาญจนา แก้วเทพ อธิบายว่า “อัตลักษณ์ (identity) เป็นเรื่องของฉัน (i) และ พวกเรา (us) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต อุดมการณ์ สำนึก กฎเกณฑ์ พิธีกรรม ฯลฯ ที่ทำให้แตกต่างไปจากคนอื่นๆ (other) และพวกเรา (them)” (กาญจนา แก้วเทพ, 2557: 167) เมื่อพิจารณาแล้วทำให้เห็นว่า นิทานท้าวทองช้างน่าจะปรับอนุภาคสิ่งของให้เข้ากับบริบทชนเผ่าม้ง ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนตัวบทให้เข้ากับสังคมที่ตัวบทนั้นรับใช้ ดังนั้นสินไชยชนเผ่าม้งในลาวจึงเป็นมิติสื่อให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่ากับชาวลาวผ่านวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน ไม่เพียงถ้อยเท่านั้นที่เป็นอนุภาควัตถุสิ่งของ หากแต่ยังมีหมวกเงินหมวกคำ (ทองคำ) ซึ่งเป็นอนุภาคที่สำคัญที่นางสุนันทาใช้เป็นเครื่องต่อรองให้ได้กลับไปพบสวามียักษ์อีกด้วย ดังนี้

หมวกเงินหมวกคำ

หมวกเป็นวัตถุสำหรับใส่ที่ศีรษะหรือหัว สำหรับชนเผ่าม้ง “หมวก” ถือเป็นวัตถุสิ่งของที่สำคัญสำหรับชนเผ่า เพราะถือกันว่าหมวกต้องใส่ตลอดในงานประเพณีและเวลาทำพิธีให้ผีบรรพบุรุษชนเผ่าม้งก็ไม่ถอดหมวก อีกทั้งชนเผ่าม้งยังถือว่าหมวกเป็นสิ่งที่ไม่นิยมนำมาเหยียบย่ำ เพราะถือว่าหมวกเป็นของสูงมีจอมขวัญซ่อนอยู่ (ไม เยียล่อ, 6 มกราคม 2561: สัมภาษณ์) อนึ่ง ในนิทานเรื่องท้าวทองช้างปรากฏอนุภาคหมวกเงินหมวกคำ (ทองคำ) ความดังนี้

“ในที่สุดผู้เป็นอาาก็เซ็ดน้ำตาคลุกไปนำท้าวทอแข่ง แต่พอไปได้ระยะหนึ่งผู้เป็นอาาก็เว้ากับ ท้าวทอแข่งว่า หลานเอยอาลืมหวมกเงินหวมกค่าแล้ว หลานจ่งรอถ้าอยู่ ท้าวทอแข่งจึงเว้ากับอา ว่า หวมกเงินหวมกค่าอยู่เรือนใช้บ่หมด ชิกกลับไปเอาเฮ็ดหยัง ผู้เป็นอาจึงตอว่า เถิงจะมีแล้วก็ ตาม สิ่งเหล่านั้นมันของพวกเจ้า ส่วนของอาแมนทร์ับสมบัติที่ลู่และอาหามาได้”

(พะแนกรวรรณคดี, 2005: 88)

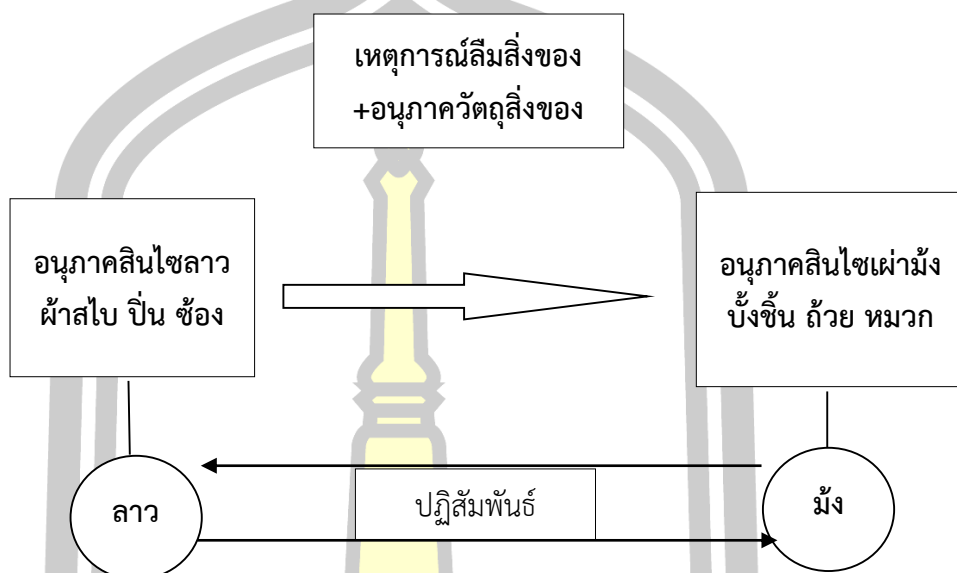
จากความข้างต้นทำให้สังเกตได้ว่า หวมกสำหรับชนเผ่าม้งแล้วถือเป็นสมบัติที่สำคัญ ที่ต้องนำไปหรือถือติดตัวไปเสมอ ด้วยว่าชนเผ่าม้งถือว่าหวมกไม่ได้เป็นเพียงแค่หวมกใส่ที่ศีรษะ เท่านั้น หากแต่เป็นของที่มีขวัญสถิตอยู่ ดังนั้น ชนเผ่าม้งจึงไม่เหยียบย่ำบนหวมก แม้ว่าหวมกใบนั้นจะ ใช้สวมใส่เพื่อการทำการเกษตรเท่านั้น เพราะเชื่อกันว่า หวมกเป็นวัตถุสัญลักษณ์สำคัญที่สื่อถึงความ เป็นชนเผ่า และที่สำคัญหวมกชนเผ่าม้งยังนิยมประดับประดาด้วยตุ้มเงินเพื่อความสวยงามอีกด้วย ดัง ภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบที่ 103 ภาพหญิงเผ่าม้งใส่หวมกในประเพณีกินเจียง

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า อนุภาควัตถุสิ่งของที่นางสุมณฑาสร้างเป็นลืมไว้ แล้ว ขอกกลับไปเอาทั้ง ผ้าสไบ ปิ่นปักผม ซ่อง และในเรื่องท้าวทอแข่งมี บั้งขึ้น ถ้วยเงินถ้วยคำ และหวมก ทำให้เห็นว่า ตัวบทวรรณคดีสินไซมีลักษณะเป็นสหบท กล่าวเช่นนี้เพราะตัวบทเรื่องท้าวทอแข่งได้รับการประกอบสร้างขึ้นจากตัวบทอื่นๆ กล่าวคือ “สินไซลาว” นั่นเอง ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นว่าตัวบท ท้าวทอแข่งได้รวบรวม ดุดซั้ และแปรเปลี่ยนจากตัวบทสินไซลาว ดังนั้น เมื่อมีการปรับใช้ตัวบทอื่น เช่นนี้จึงทำให้เรื่องท้าวทอแข่งมีลักษณะเป็นสหบท ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เห็นแง่มุมที่สำคัญคือ

สินไซลาวมีปฏิสัมพันธ์กับชนเผ่าอื่นที่ไม่ใช่ลาว กล่าวคือชนเผ่าม้ง โดยลักษณะเช่นนี้อาศัยการตีความผ่านอนุภาคเหตุการณ์การลี้ภัยวัตถุสิ่งของ ดังแผนภูมิแสดงต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 104 แผนภูมิการตีความผ่านอนุภาคเหตุการณ์การลี้ภัยวัตถุสิ่งของในเรื่องสินไซ

จากแผนภูมิสามารถอธิบายได้ว่า ในแง่วรรณกรรมอนุภาควัตถุสิ่งของของเครื่องใช้ของตัวละครนางสุมณฑา 3 อย่าง คือ ผ้าสไบ ปิ่น และซ้อง เมื่อตัวบททำหน้าที่เป็นสหบท กล่าวคือตัวบทมีการแปรเปลี่ยนจากตัวบทอื่นหรือจากตัวบทเดิม แต่มีการนำไปปรับใช้ในบริบทชนเผ่าม้ง ทำให้สิ่งของเครื่องใช้ของตัวละครนางสุมณฑามีสถานะใหม่ คือ อนุภาคดังกล่าวได้รับการประกอบสร้างใหม่ให้เป็น บั้งซัน ถ้วย และหมวก ซึ่งถือเป็นอนุภาคสิ่งของที่มีลักษณะเด่น ประคอง นิมานเหมินทร์ (2545: 38-39) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ถือว่าเป็นอนุภาคต้องเป็นองค์ประกอบของเรื่องที่มีลักษณะเด่นไม่ใช่เรื่องธรรมดาสามัญทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนุภาควัตถุสิ่งของต้องเป็นสิ่งที่มีความพิเศษคือแปลกกว่าทั่วไปไม่ธรรมดา เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่า วัตถุสิ่งของที่นางสุมณฑาใช้เป็นเครื่องต่อรองกับสินไซ โดยทำเป็นแสร์งลี้มไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงน่าจะถือได้ว่าเป็นอนุภาคสิ่งของที่ไม่ธรรมดา มีส่วนเชื่อมโยงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของผู้คนได้ในแง่หนึ่ง ในแง่ที่สำคัญอีกแง่มุมหนึ่ง คือ ปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีสินไซราชสำนักลาวกับวรรณคดีสินไซที่ไปอยู่ในเรื่องเล่าแบบชนเผ่า ดังจะเห็นได้ว่า ชนเผ่าม้งในลาวได้นำเอาเรื่องราวสินไซไปปรับใช้เป็นเรื่องเล่าของกลุ่มชนตนเอง กล่าวคือเรื่องราวในวรรณคดี 2 เรื่อง ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน สะท้อนให้เห็นว่า ชาวลาวและชาวเผ่าม้งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน นั่นคือลาวและม้งมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงสังคมนั่นเอง ผลจากความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ทำให้เรื่องราวของสินไซไปมีส่วนสำคัญในนิทานชนเผ่าม้ง หากแต่ปรับใช้ในชื่อใหม่ว่า

“ท้าวทอเซ่ง” โดยเมื่อสินไซไปปรากฏในชนเผ่า ทำให้เกิดการใช้อุภาคเพื่อสื่อความหมายใหม่ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมตนเอง ทั้งนี้ยังเป็นไปได้ว่า เรื่องท้าวทอเซ่ง ทำให้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเรื่องเล่า และอาจนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ว่า นิทานสินไซเข้าไปในชนเผ่าม้ง อาจจะเป็นเรื่องราวมุขปาฐะ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะจากข้อมูลการเก็บนิทานเผ่าม้งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของเรื่องเล่า ดังนั้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่า อนุภาคสิ่งของ 3 อย่างของนางสุมณฑาเรื่องท้าวทอเซ่ง จึงน่าจะมีส่วนทำให้เห็นภาพของปฏิสัมพันธ์ของผู้คนชาวลาวและชนเผ่าในลาวอีกประการหนึ่ง จากข้อมูลทำให้ทราบได้ว่าวรรณคดีสินไซที่คนลาวรู้จักดี น่าจะเป็นเรื่องที่เขาไปสู่ ชนเผ่าด้วยเรื่องแบบมุขปาฐะ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะอนุภาคสิ่งของ ทำให้เห็นการปรับใช้เรื่องเล่าแบบมุขปาฐะมากกว่าระบบตัวเขียน ซึ่งมีความคงที่ปรับเปลี่ยนยากกว่าที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถนำไปสู่ข้อสรุปดังนี้

สรุปอนุภาคสิ่งของของนางสุมณฑาในวรรณคดีเรื่องสินไซลาวปรากฏมีอนุภาคย่อยแปรเปลี่ยน เมื่อวรรณกรรมเรื่องเดียวกันได้รับการนำเสนอในชนเผ่าม้ง อนุภาคสิ่งของนางสุมณฑา รวมถึงอนุภาคสิ่งของย่อยสินไซชนเผ่า สะท้อนคติความเชื่อและวัฒนธรรมเครื่องนุ่งห่ม เครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ชนเผ่าในลาว อนุภาคสิ่งของ นางสุมณฑาทั้งในสินไซลาวและสินไซชนเผ่าต่างแสดงให้เห็นอนุภาคย่อย การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและทางชาติพันธุ์ คือ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ของตัวละครนาง สุมณฑาได้รับการปรับเปลี่ยนและเสริมสร้าง เมื่อวรรณกรรมสินไซไปอยู่ในชนเผ่าม้ง ลักษณะเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นทั้งปฏิสัมพันธ์ของเรื่องสินไซในลาว และการประกอบสร้างอนุภาคของเรื่องสินไซในระดับชนเผ่า รวมถึงภาพสะท้อนมิติทางวัฒนธรรมของชาวลาวและชนเผ่าลาวได้อย่างเป็นระบบ

5.5 วรรณคดีสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางเพศ

เพศในทางกายวิภาค ทางสังคมวิทยาหมายถึง การจำแนกทางสังคม ซึ่งไม่จำเป็นต้องแบ่งตามลักษณะทางกายวิภาคเสมอไป ความหมายเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม “เพศ” (sex) หมายถึง ลักษณะทางชีวภาพที่ใช้ในการแยแยกกลุ่มมนุษย์ออกเป็นผู้หญิง ผู้ชาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 134) ในทางสังคมวิทยา “สถานะเพศ” ควรใช้กับกรณีที่กำลังกล่าวถึงระบบการแบ่งแยกประเภทที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อกำหนดว่าใคร “เพศหญิง” “เพศชาย” นอกจากนี้ เพศ (sex) ยังหมายถึงความแตกต่างทางสรีระ ความเป็นเพศ (Gender) หมายถึงองค์ความรู้ที่สร้างความหมายให้กับความแตกต่างทางร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจิตวิทยาระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ความเป็นเพศเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม เป็นการจัดการทางสังคมของความแตกต่างระหว่างเพศในด้านต่าง ๆ ความเป็นเพศเป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้ทางสังคม และเป็นความคาดหวังของสังคมที่สัมพันธ์กับเพศสองเพศ วัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดความเป็นหญิงและความเป็นชาย เป็นสิ่งที่บ่ง

บอกว่าหญิงและชาย ควรปฏิบัติตนและคิดอย่างไรในความเป็นหญิงและความเป็นชาย เมื่อวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดความเป็นเพศ ดังนั้นความเป็นเพศจึงสามารถแปรเปลี่ยนไปตามเวลา สถานที่ สถาบันทางเศรษฐกิจและสถาบันทางการเมืองในแต่ละยุคแต่ละสมัย และในแต่ละสังคมด้วย

การแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายให้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เกิดขึ้นจากระบบคิดที่แบ่งสังคมเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสาธารณะ ได้แก่ เรื่องนอกบ้านที่เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยสังคมกำหนดโลกส่วนนี้ว่าเป็นของผู้ชาย ส่วนที่สองเป็นเรื่องของชีวิตส่วนตัว ได้แก่ เรื่องภายในบ้านหรือการดูแลบ้านเรือนและบุคคลในครอบครัว ในส่วนนี้สังคมถือว่าเป็นเรื่องของผู้หญิง ความแตกต่างทางสรีระระหว่างเพศหญิงและเพศชายได้นำไปสู่ความเชื่อว่าผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชาย นำไปสู่การกำหนดบทบาทและหน้าที่ รวมทั้งสถานภาพที่แตกต่างกันของคนทั้งสองเพศ ทำให้สถานะของหญิงด้อยกว่าชาย เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติหรือความสามารถทางเพศในการดูแลผู้อื่น ทำให้ผู้หญิงต้องเป็นผู้รับภาระการดูแลบุตรและคนในครอบครัว เป็นต้น

มนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพ แต่เมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มนุษย์ย่อมต้องยอมรับกฎกติกา ข้อบังคับของสังคม ก็คืออำนาจของสังคม การยอมรับกฎกติกาดังกล่าว ย่อมต้องสูญเสียเสรีภาพในการทำตามใจตนเอง การยอมรับกฎกติกา คือการทำตามขนบธรรมเนียม ประเพณีเดียวกัน แบบอย่าง ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรม ควบคุมการกระทำทุกอย่างของชีวิตนั้น ก็คืออำนาจของสังคมที่อยู่เหนือตัวบุคคล บังคับให้บุคคลทำตามอย่างร่วมกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแบบแผนของวัฒนธรรมนั้นนอกจากทำให้เกิดความมีระเบียบของชีวิตและสังคมแล้ว แบบแผนของวัฒนธรรมยังช่วยกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่ต้องปฏิบัติต่อกัน การจำแนกความแตกต่างของคน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่หรือสถานภาพ เพื่อจัดระเบียบสังคมนั้น สามารถจำแนกได้หลายอย่าง จำแนกด้วยความแตกต่างทางเพศเป็น “หญิง” และ “ชาย” จำแนกด้วยความแตกต่างของวัย จำแนกด้วยความเป็นเครือญาติ และเกณฑ์การกำหนดชนชั้นทางสังคม เมื่อแต่ละคนได้สถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมแล้ว ย่อมต้องได้บทบาทหรือหน้าที่ประจำสถานภาพนั้น ๆ ด้วย

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ (2543: 27-53) ได้กล่าวถึงการจัดระเบียบสังคมและการขัดเกลาทางสังคมว่า การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) หรือระเบียบทางสังคม (Social Order) หรือโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) คือแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคมทั้งหลาย เช่น การจัดระเบียบสังคมของความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา องค์ประกอบสำคัญของการจัดระเบียบสังคม ได้แก่ บรรทัดฐาน (Norm) และสถานภาพ (Status) ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิตร่วมกันในกลุ่มสังคม มนุษย์สร้างบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ขึ้นเพื่อใช้ควบคุมและเป็นแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม บรรทัดฐานถือเป็นมาตรฐานกำหนดว่าการกระทำถูกและผิด ควรไม่ควร ที่

ยอมรับได้และไม่ได้ นอกจากนี้มนุษย์ยังกำหนดสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ ให้ติดตัวคนในสังคมไว้ เพื่อให้แต่ละคนรู้ว่าตนมีพันธะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับคนอื่นในฐานะอะไร บทบาทของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสินไซ จึงแสดงให้เห็นว่ามิติของ “ชาย” และ “หญิง” ก็เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงการกำหนดบทบาท หน้าที่ สถานภาพ ฐานะ และชนชั้นของแต่ละบุคคลที่ต้องแยกกันและมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

มิติความเป็นชายและความเป็นหญิงในสินไซ ตัวละครเอกส่วนใหญ่ในเรื่องสินไซจะเป็นขุนนางหรือ ชนชั้นกษัตริย์ จึงทำให้ตัวละครผู้หญิงและผู้ชายในเรื่องนี้สะท้อนภาพของผู้ที่อยู่ในชนชั้นปกครองภาพตัวละครผู้หญิงและผู้ชายในเรื่องสินไซ สะท้อนถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ทางสังคมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอย่างชัดเจนในวิถีทางสังคมของคนลาว นับตั้งแต่กระบวนการขัดเกลาท่างสังคมที่มีความแตกต่างในแต่ละเพศ วิชาความรู้ที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงการที่สังคมมีความคาดหวังต่อบทบาททางสังคมของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันนับตั้งแต่เกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ สำหรับสังคมลาว ครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการขัดเกลาท่างสังคมที่สร้างกรอบความคิดและค่านิยมต่อพฤติกรรมทางสังคมของเพศหญิงและเพศชาย สังคมลาวในอดีตมีลักษณะโครงสร้างของครอบครัวที่แตกต่างกันระหว่างชนชั้น คือผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง จึงทำให้ลักษณะบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันตามกรอบแนวคิดและค่านิยมของสังคม และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อ จารีตและประเพณีที่มากำหนดและมีข้อกำหนดต่อพฤติกรรมของเพศชายและเพศหญิง ว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรในฐานะต่าง ๆ

5.5.1 สินไซกับปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรมความเป็นชาย

คติความเชื่อ จารีต ประเพณี วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมลาวในอดีตล้วนให้ความสำคัญต่อเพศชาย การปกครองหรืออำนาจการปกครองล้วนแล้วแต่อยู่ในอำนาจของเพศชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในบ้าน และอยู่ในฐานะชนชั้นปกครอง คุณสมบัติของเพศชายที่เป็นผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่มีความใจกว้าง มีหลักทศพิธราชธรรม ใจคอหนักแน่น เด็ดขาด เด็ดเดี่ยว เทียงธรรม รักเกียรติศักดิ์ศรี และมีความกล้าหาญเสียสละ กล่าวได้ว่าสังคมลาวในอดีตนั้น เพศชายคือเพศที่มีอำนาจและการครอบครองเหนือเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเป็นผู้ที่อยู่ในชนชั้นปกครอง เช่น ตัวละครเอกในวรรณคดีเรื่องสินไซ

5.5.1.1 สินไซกับปฏิสัมพันธ์เพศชายในฐานะวีรบุรุษและผู้คุ้มครอง

“วีรบุรุษ” คำนี้ในตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Hero” ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ให้ความหมายคำนี้ว่าหมายถึงผู้ชาย แต่เป็นผู้ที่มีอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติได้รับการยกย่อง ผู้ได้ทำการอย่างกล้าหาญ มีพลังที่ยิ่งใหญ่ซ่อนอยู่ เรื่องราวของมนุษย์พิเศษในมหากาพย์ซึ่งเป็นชายและเป็นหัวหน้าผู้คน ตัวละครเอกในวรรณกรรมหรือเรื่องเล่า (Onions, 1968: 895)

ความหมายของคำว่าวีรบุรุษ จากคำว่า “Hero” ค่อนข้างให้ภาพของวีรบุรุษชัดเจนและมีความหมายสื่อให้เห็นภาพของตัวละครเอกที่สำคัญในวรรณกรรมว่าเป็นวีรบุรุษ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง “ชายที่ได้รับบ่งบอกว่ามี ความกล้าหาญ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1083) ส่วน สติธ ทมอบสัน ได้จำแนกประเภท แบบเรื่องและอนุภาคของนิทานพื้นบ้านตามหลักคติชนวิทยาแล้วเนื้อเรื่องสินไซนั้นจัดอยู่ในหมวด นิทานวีรบุรุษ หรือ horo tale เพราะมีเนื้อหาค่อนข้างยาว ประกอบด้วยอนุภาคหลายๆตอน มีการเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายหน มักจะกล่าวถึงความสามารถเหนือมนุษย์ (ประคอง นิมมานเหมินทร์, 2543: 13) ดังตอนสินไซต่อสู้ผจญภัยในด้านต่างๆ สื่อให้เห็นถึงผู้ที่เป็นผู้นำหรือผู้เป็นวีรบุรุษมีใจเด็ดเดี่ยว กล้าหาญดุดันกรบ ความเป็นวีรบุรุษในทัศนะของประชาชนที่เป็นคนพิเศษ และความพิเศษนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเขาได้ทำอะไรที่ยิ่งใหญ่ แต่เพราะเขาเป็นคนพิเศษที่ไม่เหมือนคนอื่นเป็นผู้มีบุญบารมีมาตั้งแต่กำเนิดเมื่อยังเป็นทารก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2544: 9) จากความหมายคำว่าวีรบุรุษข้างต้น ส่วนมากมักหมายถึงผู้ชายที่มีความกล้าหาญแบบนี้กรบ

คำอธิบายของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ อธิบายว่าวีรบุรุษคือคนพิเศษแบบผู้มีบุญบารมีมาแต่กำเนิด ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นคุณลักษณะพิเศษของตัวละครในเรื่องสินไซ อีกประการหนึ่ง คำว่าวีรบุรุษยังหมายถึงตัวละครในวรรณกรรม ดังนั้น คำว่า “วีรบุรุษ” ในหัวข้อวิจัยนี้จึงควรหมายถึงตัวละครเอกคือสินไซ ที่มีพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยกล้าหาญในการรบ ลักษณะเช่นนี้เองเป็นลักษณะของวีรบุรุษแบบศกดินา ดังที่ ทองเขียน ลาดวงสา อธิบายว่า บุคคลอุดมคติของชนชั้นศักดินาลาวล้านช้างมีเงื่อนไขคือ เป็นผู้ที่เก่งกล้าสามารถทางด้านศาสตร์อาคม เป็นผู้รักภักดีต่อชาติตระกูล เป็นผู้ที่ฟันฝ่าอุปสรรคความยุ่งยาก เพื่อความสำเร็จในหน้าที่ ทำงาน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ความเก่งกล้าสามารถทางด้านศาสตร์อาคมของบรรดาท้าวนาง ที่สะท้อนออกในบทวรรณกรรมต่างๆ นั้นมีสองรูปการ รูปการที่หนึ่ง ความเก่งกล้าสามารถ มีมาแต่ในท้องแม่ ดังตัวอย่าง “ตนปะเลิดเจ้า เจียรระจากสะเด็ดตามทั้งสินสอน ดาบเลยลงม้ม” และความเก่งกล้าสามารถทางด้านศาสตร์ศิลป์อาคมของท้าวนางมีมาได้ โดยการร่ำเรียนกับพ่อ ครูบาอาจารย์ จุดเน้นหนักคือร่ำเรียนกับพระฤๅษี ความสามารถต่างๆของท้าวนางที่ สะท้อนในบรรดาบทเรื่องนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนนั้น ก็คือเชื่อตระกูลของพวกเขา บรรดาท้าวนางเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่มาแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคมขณะนั้นได้ (ทองเขียน ลาดวงสา, 2006: 6-7) ดังที่เห็นได้จากตัวบทของเรื่องสินไซที่ท้าวสินไซ สีโห สังข์ทอง ต้องออกจากบ้านไปผจญภัยได้ต่อสู้กับกองกำลังที่มีอำนาจเหลือเชื่อ คือ ต่อสู้กับบงขวง ช้าง แม่น้ำยักษ์สี่ต้น กินรี กองทัพยักษ์กุมพัน กองทัพพญานาค ดังที่ Cambell ได้อธิบายแนวคิดดังกล่าวไว้ว่า วีรบุรุษมักจะต้องผจญภัย คือ เดินออกมาจากสถานที่ที่เป็นโลกแห่งความเป็นจริงออกมายังถิ่นอื่นหรือสถานที่อื่น คือ ก้าวเดินออกมาผจญภัยในโลกที่มีทศวรรษเหลือเชื่อหรือเหนือธรรมชาติ และจะได้สู้รบกับกองกำลังที่มีอำนาจเหลือเชื่อ แต่วีรบุรุษจะเป็นผู้ชนะเด็ดขาดเสมอ ทั้งนี้วีรบุรุษจะต้องกลับมา

พร้อมกับการผจญภัยที่ลึกลับ โดยการกลับมาเช่นนี้จะกลับมาพร้อมกับอำนาจสำหรับมอบหรืออำนวยพรที่มีความสุขให้แก่ผู้คน (Cambell, 1956: 30) ลักษณะเช่นนี้เองที่แสดงให้เห็นได้ว่า พฤติกรรมของวีรบุรุษตามแนวคิดของ Cambell มีลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมและช่วงการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง “สินไซ” เช่น “ท้าวสินไซ” เป็นต้น ต่างต้องเดินทางออกจากสถานที่เดิมโดยได้ผจญภัย และได้พบกับบททดสอบความลำบากมากมาย จนที่สุดช่วงเวลาหนึ่งก็กลับมาครองเมืองแทนพระบิดา และการกลับมาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้คนแบบวีรบุรุษ (สิลา วีรวงศ์, 1969)

จากคำอธิบายของ Cambell และทองเซี่ยน ลาดวงสา นั้นทำให้สังเกตได้ว่า วีรบุรุษที่ถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจรัฐชาติแบบกษัตริย์ มักจะแสดงออกผ่านความเป็นนักรบที่กล้าหาญยังเป็นผู้มีความสามารถในแบบของผู้นำ สร้างวีรกรรมไว้เป็นประจักษ์ จนนำมาสู่การนิยามตัวตนในฐานะการเป็นตัวละครบุคคลอุดมคติของลาว คือ “สินไซแห่งยุคสมัย” เพื่อปลุกกระตมให้คนลาวมีจิตใจฮึกเหิมฝ่าฟัน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค และถูกฝ่ายการเมืองในลาวให้การยอมรับนับถือในความเป็นฮีโร่ (hero) หรือวีรบุรุษ จึงได้ยกเอาคุณสมบัติของตัวละครที่มีความเป็นวีรบุรุษอย่างสินไซ มาสร้างพลังรวมจิตใจจนเกิดเป็นวาทกรรมประจำใจของชาวลาวว่า “สินไซยุคใหม่” ก็คือ hero หรือวีรบุรุษยุคใหม่ เป็นยุคที่ลาวสร้างรัฐชาติใหม่ขึ้นมา คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีท่านประธานไกสอน พมวิหาน เป็นวีรบุรุษของ สปป.ลาว ท่านไกสอน พมวิหาน เป็นวีรบุรุษในการกอบกู้ประเทศชาติ ก็คือเป็นนักรบการเมืองการปกครองที่มีคุณงามความดีต่อประเทศชาติในยุคใหม่ ที่มีความสามารถ ฉลาดและเป็นผู้มีคุณธรรม มีน้ำใจรักชาติอันสุดดีมี น้ำใจปฎิวัติที่กล้าแกร่งเข้มแข็ง และความมานะอดทนพากเพียร พยายามอย่างเอาการเอางาน โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ดังที่ผลงานและการทำคุณงามความดีของท่านได้ถูกนำมาสร้างไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ไกสอน พมวิหาน เป็นสถานที่จัดแสดงชีวประวัติและการเป็นประมุขของท่านไกสอน พมวิหาร มีการจัดแสดงสิ่งของ และเอกสารประกอบในสมัยการปฏิวัติชาติ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับท่านไกสอน พมวิหาน และผู้นำคนอื่นๆ ที่ช่วยกันสร้างและกอบกู้เอกราช เพื่อเป็นการสร้างความทรงจำและสร้างสถานะให้ท่านไกสอน พมวิหาน เป็นวีรบุรุษของชาติในการกอบกู้เอกราชจากจักรพรรดิและเป็นที่เคารพนับถือและศรัทธาของประชาชนลาวจนได้ขนานนามว่าเป็นสินไซยุคใหม่ก็คือวีรบุรุษยุคใหม่นั้นเอง

5.5.1.2 สินไซกับปฎิสัมพันธ์เพศชายในฐานะผู้คุ้มครอง

วรรณคดีเรื่องสินไซ จะมีเนื้อหาหลักที่เป็นการผจญภัยของตัวละครเอกในเรื่องที่เป็นชายที่มีความกล้าหาญ เฉลียวฉลาด มีความเพียรพยายามในการต่อสู้กับอุปสรรคที่จะตามหาอาที่ ถูกยักษ์กุมภัณฑ์ลักพาตัวไป ซึ่งจะเห็นได้ถึงความผูกพันของคนในครอบครัวและระบบเครือญาติ รวมทั้งการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และสถานภาพที่ของตนเองในการเป็นสมาชิกของครอบครัวและระบบเครือญาติ โดยมีกรอบของความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับเพศชายว่า จะต้องเป็นเพศที่เข้มแข็ง อยู่ในฐานะของผู้คุ้มครอง สังคมลาวดั้งเดิม ถือว่าเป็นสังคมที่ผู้คนมีวิถีชีวิต

ของตน ในสังคมดำเนินไปตามกระแสของความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณีอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติ ต่อชายและหญิงที่แตกต่างกัน โดยเพศชายจะมีโอกาสได้รับการศึกษา ได้ทำงานเพื่อบ้านเมือง ทำงานที่มีเกียรติและสามารถเที่ยวเตร่หาความสุขนอกบ้านได้ ในขณะที่เพศหญิงจะต้องอยู่กับบ้าน ไม่ต้องเล่าเรียนหนังสือให้มาก เพราะถ้าแต่งงานไปก็ต้องอยู่ในการคุ้มครองดูแลของสามี ให้สามีเลี้ยงดู หน้าที่ และการถูกรับเลี้ยงดูของหญิงสมัยก่อน คือการหัดเรียนรู้และเก่งเรื่องการบริหารบ้านการเรือน เพื่อที่จะเป็นเป็นภรรยาที่ดีเมื่อแต่งงานออกไป ผู้หญิงสมัยก่อนในสังคมลาวจึงมีสถานภาพที่ดีกว่าชายในทุกชนชั้นทางสังคม ไม่ว่าผู้หญิงจะอยู่ในบทบาท ฐานะหรือความสำคัญเพียงใดก็ตามก็ยังคงมีความสำคัญน้อยกว่าเพศชายในฐานะผู้ถูกคุ้มครอง เช่น การมีลูกชายจะสร้างความปิติยินดีแก่ครอบครัว เพราะผู้ชายสามารถสืบสกุลได้ บวชทดแทนคุณพ่อแม่ และสามารถมีภรรยาหลายคนได้ และผู้หญิงถือเป็นสมบัติของผู้ชาย กล่าวคือ ผู้หญิงเป็นสมบัติของพ่อเมื่อยังไม่แต่งงาน และเมื่อแต่งงานไปแล้วก็เป็นสมบัติของสามี ต้องอยู่ภายใต้การปกป้องคุ้มครองของผู้ชายตั้งแต่เกิดจนโต จะเห็นได้ชัดจากเนื้อเรื่อง ที่นางสมุณทาได้รับความรักความห่วงใยจากพระยาภูตสะลาดผู้เป็นพี่ชาย และการปกป้องคุ้มครองจากสินไซผู้เป็นหลาน

ดูตั้งเวลาสาม

คอบศิริคุงเนื้อ

ไค่จักโคจรตัน

เดินนำน้องนาต

ตันลอบบ้าน

หลายชั้นสืบดู

(พระยาภูตสะลาดตามหาน้องสาว สีลา วีระวงส์, 1969: 23)

แม้งหนึ่งว้ายหว่างน้ำ

เถิงท้าวทั้งหก

เขากี่เนาไฟเพียง

อยู่คองคอยน้อย

สีโห่ท้าว

เทียมบารักเฮ่ง

พระพี่น้อง

เนืองเฝ้าฮ้ำเฮียน

(สีลา วีระวงส์, 1969: 322)

คิตยากได้ลูกแก้ว

กระทำน้อมเหนี่ยวอิน

บัดนี้ลูกประกอบได้

โดยดั่งอันเห็นนี้แล้ว

เถิงว่าเป็นปะการไต

ก็ไปควรกระทำร้าย

อันนี้เป็นดั่งลือฟุ้ง

ผิวเมียบเงินขาด

เลี้ยงลูกน้อย

นานเยื่อนยากแคน

(สีลา วีระวงส์, 1969: 390)

พระมหेशีของพระยาकुตสะลาดกล่าวว่า ลูกเกิดมาแล้วถึงจะเป็นอย่างไรผู้เป็นพ่อ ก็ควรยอมรับ เอาใจใส่ดูแล ไม่ทิ้งขว้าง เหมือนกับนิทานเรื่องนางสิบสองที่เอาลูกของตนเองไปทิ้งในป่า โดยยกเรื่องนางสิบสองมาอ้างอิงใส่เป็นตัวอย่างเพื่อเป็นการเตือนสติของพระยาकुตสะลาด

คั่นว่ากุมพันท้าว
เฮาก็ชินบได้
คั่นบโดยตามแท้
เฮาบไลแจ่มจ้า

โดยตั้งคำเฮาสันนี้
ซีไลให้แก่บาแท้แล้ว
คำเฮาสอนสั่งสันนี้
นางเหง้าแม่เมืองได้แล้ว

(พระขุนทะวี กมพะพัน, 2560: 31-32)

เพศในสินไซ การเกิดเป็นหญิงหรือชายนั้นถือว่าเป็นบุญกรรม และมีความเชื่อว่า เพศชายดีกว่าเพศหญิง เพราะจะได้เป็นตัวแทนของพ่อ เป็นผู้สืบสายโลหิต สืบเชื้อสาย สืบนามสกุล และเป็นหัวหน้าครอบครัว ถ้าครอบครัวที่มีแต่ลูกสาวถือว่าบุญพ่อไม่มี และครอบครัวที่มีแต่ลูกชายถือว่าบุญแม่ ไม่มี เพราะเพศหญิงจะทำหน้าที่ดูแล ปรนนิบัติพ่อแม่และบ้านเรือน

บัดนี้บุญพ่อเพี้ยน
เพราะเพื่อทิ้งปวงลง
ท่อย่างขะลั้งเกี้ยว
เจ็บเพื่อบลิสาตเชื้อ
ให้ลูกคิดมอดม้าง
เอาอาศัย
เทื่อนั้นคำเคื่องมัน
ไผจักขันพ่อได้
เมื่อนั้นพร้อมพาบนิ้ว
โดยอาสา
เป็นคนเชื้อ
ไต่ว่าข้ามขอบฟ้า
แม่นว่าการแก่นตัน
ลูกขอขันอาสา

ล้านโลกสากล
เกิดเทียมทวงเกล้า
กะวังมโนในพ่อจริงแล้ว
ซึ่งได้พระยอดนาง แท้แล้ว
มารโหดเหงเราเถี่ยวเถิด
คอบเราเร็วได้
เมืองเวนวางลูกจริงแล้ว
โดยแจ้งจงปองเถี่ยวเถิด
ทูนทอดเรื่องโย
บซินขวงเว้น
ชายลำลูกพ่อ
ลงม้างหม่มารแล้วเด
ตื้อตีวตรงหนักก็ตี
ช้อยตีนตางเจ้า

(สิลา วีระวงส์, 1969: 103-104)

ให้ลูกคิดมอดม้าง	มารโหดเหงาเรา นั้นเถิด
พอกี้วางใจจอม	ร่อบุญบ่น้อย
อันว่าสมุณฑาเจ้า	ใจเมืองแมนมิ่ง
ยักถ้อยถ้าน	ตัวร้ายราบเอา แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 115)

5.5.1.3 สิ้นไซ่กับปฏิสัมพันธ์ชายเป็นใหญ่ในสังคมลาวล้านช้าง

ในสังคมลาว เพศหญิงและเพศชายมีบทบาทและหน้าที่ระหว่างเพศที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าหน้าที่หรือบทบาทของเพศหญิงและเพศชายแบ่งออกเป็น 2 ส่วนให้เห็นอย่างชัดเจน คือ พื้นที่ในบ้านและพื้นที่นอกบ้านหรือพื้นที่สาธารณะ การแบ่งบทบาทหน้าที่ของเพศชายและเพศหญิงเช่นนี้อาจจะเป็นลักษณะเดียวกันกับอีกหลายสังคมในโลก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะทำให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ชายในพื้นที่สาธารณะหรือบทบาทหน้าที่นอกบ้าน ซึ่งพื้นที่นอกบ้านนี้มีความสำคัญทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จารีต ประเพณีและศาสนา เช่นพญากุดสะธาช ออกเดินทางไปตามหาน้องสาวด้วยการบวชเป็นพระเพื่อความปลอดภัย ถ้าบวชเป็นพระผู้คนก็จะให้ความยำเกรงและเคารพนับถือ ไม่มีใครจะกล้ามาทำอันตราย และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงก็มักจะถูกกำหนดให้มีหน้าที่หลักอยู่ภายในบ้าน ซึ่งมีนัยสำคัญถึงการเป็นภรรยาและมารดา ดังนั้นนางจันทาซึ่งเป็นภรรยาก็จะมีหน้าที่อยู่ปกครองบ้านเรือนรอคอยการกลับมาของสามี ต้องดูแลบ้านเมืองก็คือดูแลเรือนชานให้สำเร็จตามหน้าที่ของภรรยาที่ดีและอีกหนึ่งตัวอย่างเราจะเห็นชัดเจนเลยว่า ตอนที่สิ้นไซ่ไปตามอานัน ยักษ์กุมพันธ์ก็ให้นางอยู่แต่ในเรือนปิดประตูห้ามออกมาข้างนอกเด็ดขาดส่วนผู้ที่ป็นสามีสามารถออกไปเที่ยวนอกบ้านได้ตามใจชอบ การที่สิ้นไซ่มาพบนางสมุณฑาด้วยความหมั่นใจว่านางต้องอยู่ที่นั่นอย่างแน่นอนนอกคืออยู่ที่เรือน ดังนั้นการที่นางจันทาต้องอยู่ปกครองบ้านเมือง และนางสมุณฑาต้องอยู่แต่ในเรือนห้ามไม่ให้ออกมาพูดคุยกับใครนั้น อาจสื่อความหมายให้เราเห็นว่าพื้นที่ของเพศหญิงนั้นมักจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน อีกทั้งสังคมกระแสหลักและความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตของลาวที่ผูกขาดความเชื่อและตั้งความหวังว่าบทบาท หน้าที่ในพื้นที่สาธารณะนั้นจะต้องเป็นของผู้ชาย ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจและตีกรอบแนวคิดต่าง ๆ ภายใต้มุมมองของผู้ชายเป็นหลัก มุมมอง ความเชื่อ และความเข้าใจเหล่านี้ก็จะแฝงอยู่กับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย ศาสนา จารีต ประเพณีและความเชื่อ นั่นก็คือ การยึดระบบชายเป็นใหญ่หรือ “ปิตาธิปไตย” (Patriarchy)

การยึดระบบชายเป็นใหญ่จึงมีผลต่อระบบความคิดของผู้หญิง และความเชื่อที่แม้แต่ผู้หญิงเองก็ยังเชื่อว่าตนเองควรต้องอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย นอกจากนี้การยึดถือระบบชายเป็นใหญ่นำไปสู่การกดขี่ผู้หญิงทั้งในด้านสังคม โดยเฉพาะในด้านศาสนา จารีตและวัฒนธรรมต่างๆ

ที่แฝงด้วยระบบความคิด ความเชื่อว่าผู้ชายเป็นใหญ่อย่างเข้มแข็ง ศาสนา จารีต ประเพณีวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการล้อมกรอบความคิดและค่านิยมให้ผู้หญิงมีวิถีคิดและวิถีปฏิบัติในลักษณะที่ด้อยหรือเป็นเบี้ยล่างของผู้ชาย และมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิด ความเชื่อของผู้คน ดังที่ปรากฏให้เห็นในตัวบทของวรรณคดีเรื่องสินไซอยู่หลายตอน

คั้นว่าไกลพระองค์สี

ส่วนตนตายเมี้ยน

อันหนึ่งบารมีน้อย

ฮอยแห่งหอดหิว แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1995: 48)

ลือว่าพะวอละปิตาไซ

หลายตนด้นยาก

บัดนี้อาเล่าแพงยักล้ำ

พวยซ้อยพระเชตธา

เอาท่อกุณผัวอ้าง

องค์มารมาชมกุสึง

แม่่นว่ามันจัดฝ้ายฟ้า

มางักกับแก้ว แท้แล้ว

กูก็ถือทานข้าม

ชุมพุลเสียงโลกมาแล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 183-184)

5.5.1.4 สินไซกับปฏิสัมพันธ์เพศชายในฐานะเจ้ามหาชีวิต

เจ้าชีวิต วรรณคดีเรื่องสินไซ สะท้อนภาพที่เป็นแบบอย่างหรือตัวแทนในลักษณะอุดมคติ (Ideal type) ของสังคมลาวในอดีตก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไปตามยุคสมัยของการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในการศึกษาบทบาท ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง “หญิง” และ “ชาย” จากตัวละครในเรื่องสินไซ จะเห็นได้ว่าตัวละครของเรื่องสินไซมีลักษณะเด่น คือ ตัวละครเอกของเรื่องเป็นคนที่ขึ้นชั้นปกครองที่เป็นผู้นำอย่างกษัตริย์หรือเจ้ามหาชีวิตและอยู่ในฐานะวีรบุรุษ นอกจากนี้ตัวละครเอกภายในเรื่องยังมีหลายวัยจึงสามารถสะท้อนภาพสังคมลาวในอดีตได้เป็นอย่างดี เพราะในแต่ละวัยนั้นมีบทบาท ฐานะ และหน้าที่ทางที่แตกต่างกันออกไป และแม้ว่าวรรณคดีเรื่องสินไซจะเป็นวรรณกรรมโบราณที่ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต แต่กลับได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และมีการผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นหลายครั้ง และหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และนั่นก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าถึงแม้วรรณคดีเรื่องสินไซจะเป็นเรื่องราวของสังคมลาวในอดีต อันเป็นประวัติศาสตร์และความเชื่อเก่าแก่แต่ก็ยังสามารถสร้างความบันเทิงให้กับคนลาวมาหลายยุคหลายสมัย อันแฝงไปด้วยความรู้และความเข้าใจในค่านิยมบางประการที่สะท้อนผ่านพฤติกรรมและบทบาทของตัวละครต่าง ๆ ถึงสังคมลาวในอดีต และบางอย่างก็ยังคงมีอยู่จนถึง

ปัจจุบัน จึงถือได้ว่าวรรณคดีเรื่องสินไชได้ให้ภาพวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของผู้คนไว้อย่างหลากหลายแง่มุมที่น่าสนใจ

วรรณคดีเรื่องสินไชสะท้อนภาพสังคมลาวในอดีต จารีต ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมที่เน้นย้ำถึงฐานะความเป็นเจ้ามาหาชีวิต เจ้าแผ่นดินหรือกษัตริย์ที่จะต้องมีทศพิธราชธรรม 10 ประการ อันเป็นหลักธรรมสำคัญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่กษัตริย์หรือชนชั้นปกครองจะต้องมีในการปกครองบ้านเมืองและราษฎร มีสำนึกว่าตนเป็นเจ้ามาหาชีวิตและมีบทบาทต่อราษฎรอย่างไร เจ้ามาหาชีวิตจะต้องดำรงอยู่ในความยุติธรรมและเป็นธรรมราชอันเป็นหลักสำคัญที่ปกครองบ้านเมืองและราษฎร หากไม่ปฏิบัติตนตามนี้แล้วก็จะถูกดิฉินนินทา ทำให้บ้านเมืองและราษฎรเกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย และแม้ว่าสถานภาพของเจ้ามาหาชีวิตจะขึ้นอยู่กับการอยู่ในจารีตดังกล่าวแล้ว เจ้ามาหาชีวิตจะต้องมีหน้าที่ในการสร้างความสงบสุข ดูแลทุกข์สุขของราษฎร ความอุดมสมบูรณ์และการพัฒนาบ้านเมือง และนอกจากเจ้ามาหาชีวิตจะมีอำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมืองแล้วก็ยังต้องมีภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกมากมาย เช่น ดูแลคนในปกครองที่เป็น ขุนนางหรือกลุ่มบุคคลที่ช่วยในการดูแลบ้านเมืองและทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อดูแลทุกข์สุขของราษฎร พิพากษาคดีความต่าง ๆ ควบคุมดูแลทหารและไพร่พลต่าง ๆ อุปถัมภ์ค้ำชู ทำนุบำรุงศาสนาและสถานที่สำคัญทางศาสนา รวมถึงพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สืบทอดศาสนา เพราะเหตุนี้เจ้ามาหาชีวิตหรือกษัตริย์จึงต้องเป็นผู้ที่มากด้วยความสามารถ เฉลียวฉลาด กล้าหาญ และเป็นผู้มีบุญบารมีมาก มีเมตตากรุณา ราษฎรจึงจะให้ความเคารพและศรัทธา ทั้งชนชั้นปกครองและผู้ถูกปกครองต่างก็มีบทบาท หน้าที่ และสถานภาพทางสังคมในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งยังเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุนและเกื้อกูลกัน เช่น ถ้าหากบ้านเมืองใดที่มีเจ้ามาหาชีวิตที่มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง เฉลียวฉลาด และมีคุณธรรม ตั้งอยู่บนทศพิธราชธรรม บ้านเมืองนั้นก็เกิดความผาสุก เจริญรุ่งเรือง ราษฎรร่มเย็น และถ้าราษฎรในบ้านเมืองมีวัฒนธรรมและเป็นพลเมืองที่ดี ไม่มีความขัดแย้ง ก็จะทำให้บ้านเมืองนั้นสงบร่มเย็น เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า สังคมลาวที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องสินไช ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่มหลักก็คือ ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง และสถานภาพ บทบาท และความคาดหวังของสังคมที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่บ่งชี้สถานะทางสังคมของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นสถานภาพและบทบาทจึงเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแห่งการประพฤติกรรมของบุคคล

วรรณกรรมหลายเรื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่ใช้กำหนดวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การครองตนของแต่ละบุคคลในหน้าที่ และฐานะต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไป เพราะวรรณกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของภาพสะท้อนสังคม จากประสบการณ์ ทักษะ อารมณ์และความรู้สึก ขนบธรรมเนียม ประเพณี กวีจะสอดแทรกสิ่งเหล่านี้ไว้ในวรรณกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ประจักษ์ถึงกลไกของสังคมเกี่ยวกับความเป็นชายและ ความเป็นหญิง อันแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจทางสังคมของชายและหญิง การขัดเกลาทางสังคมและการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งทำให้เข้าใจสังคมลาวทั้งอดีตและ

ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลในตัวบทเรื่องสินไซทำให้ทราบได้ว่า ตัวละครที่เป็นวรรณะกษัตริย์หรือมาจากชนชั้นสูงมีความสามารถในการทำศึกสงครามและออกรบเป็นผู้มีบุญบารมี มีความสามารถพิเศษที่เหนือธรรมชาติมีความกล้าหาญและเฉลียวฉลาด ลักษณะเช่นนี้เองที่เป็นลักษณะเด่นของตัวละครที่มีภาพของความเป็นวีรบุรุษสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะในอุดมคติของความเป็นชนชั้นสูงผ่านตัวละครที่ปรากฏความสามารถในเรื่อง ดังต่อไปนี้

ปิ่นปาวต้อง	ดาวหุดหลงจิต
คิงควรทบ	ท้าวขยายหยุลัม
เวทนาคุ้ม	กุมพันแสงหอด
เลือดหลังถ้วม	ถมนื่อฮาดฮวาย

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 439-440)

แต่นั้น ราชาไท้	พระยาสี่สังยะลาด
สู้บ่พั้ง	ธนูแก้วแกว่งเพลิง
เสียงดังก้อง	คุดบนเคงคิน
เมื่อนั้น สอนดำต้อง	พลแพนมุดมอด
เป็นดังผงไหม้ขึ้น	เดือนห้าก็บ่ปาน
ก็จึงมีลาบแพ้	มหาเอกหกพระยา
แต่นั้น พระก็ถอยพลเข้า	เมื่อเวียงระวังราช
เขาก็ไหลหลังเข้า	เป็งจาลกว้างอยู่เย็น หั้นแล้ว

(บุณฑวี กมพะนัน, 2016: 62)

เมื่อนั้นราชาเจ้า	จำปานครราช
ฟันผ่าม้าง	ชนเข้าบ่หน
กำปิกซ้าย	พระยาใหญ่หัวของ
พระกิติพายชนชุมเหง	บ่เพื่อนยังค้ำ
พูไซท้าว	พระยาใหญ่เมืองทวาย กิติ
พระกิติชนลัว	ต่อพายขุนข้า
เมื่อนั้น คนดีเจ้า	ขุนขอมลัวลิน
ทวานช่อซ้อง	แทงเข้าบ่หน แท้แล้ว

(บุณฑวี กมพะนัน, 2016: 62)

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบได้ว่าตัวละครในเรื่องสินไซที่อยู่ในวรรณะกษัตริย์นั้นจะเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการรบ มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และประเด็นที่น่าตั้งข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คืออาวุธวิเศษของตัวละคร เป็นอาวุธที่มีอำนาจมากกว่าอาวุธทั่วไป มักจะเป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับตัวด้วย ตั้งแต่กำเนิด เมื่อภินิหารมาพร้อมกับการให้กำเนิดของวีรบุรุษ ซึ่งมักจะเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้ที่มีบุญบารมีมาก ลักษณะเช่นนี้เอง ทำให้ตัวละครได้รับการนำเสนอให้เป็นวีรบุรุษแบบชนชั้นสูง วีรบุรุษในอุดมคติแบบชนชั้นสูงนี้เองที่น่าจะเป็นชุดข้อมูลที่คอยกำกับความคิดเรื่องผู้นำต้องเป็นผู้มีบุญ มีความสามารถและเป็นคนที่อยู่ในฐานะของชนชั้นสูงแบบตัวละคร ที่เป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถในเชิงรบ มีความกล้าหาญชาญชัยมีการต่อสู้ที่ห้าวหาญ มีเรื่องราวการต่อสู้ที่เป็นวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นนักรบและเป็นกษัตริย์ เช่นมหาราชหรือวีรบุรุษที่กอบกู้บ้านเมืองทั้งหลาย หรือไม่ก็เป็นผู้ที่ทำการเยี่ยงกษัตริย์ชาตินักรบที่เป็นตัวเสริมหรือตัวรอง

5.5.1.5 สินไซกับปฏิสัมพันธ์เพศชายในฐานะผู้ทำนุบำรุงศาสนาและฐานะนักบวช

ในประวัติศาสตร์และสังคมของลาวในอดีตนั้น ชาติและศาสนามีความเกี่ยวข้องกันอย่างแนบแน่น กล่าวคือ การดำรงอยู่ของชาตินั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับอำนาจของเจ้ามหาชีวิตหรือกษัตริย์แล้ว การดำรงอยู่และความสัมพันธ์ของสังคมลาวในอดีตนั้นยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ตามความคิดและความเชื่อแบบจารีตของคนในสังคมลาวสมัยนั้น ความเป็นอยู่และความเชื่อของสังคมลาว แต่ก่อนนั้นตั้งอยู่บนรากฐานนามธรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ ชาติ ศาสนา และเจ้ามหาชีวิตหรือพระมหากษัตริย์ (บ่อแสงคำ วงดาลา, 173: 1987) เพราะเหตุนี้ เจ้ามหาชีวิตและคนในชนชั้นปกครองจึงอาศัยสถาบันศาสนา วัด และพระสงฆ์ ในการหล่อหลอมและจัดการด้านการเมืองและวัฒนธรรมของผู้คนในปกครอง เพราะศาสนานั้นเป็นศูนย์กลางของความเชื่อ การศึกษาของท้องถิ่น และความศรัทธาของผู้คน รวมไปถึงเป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบกิจดังกล่าวและดูแลผู้คนในสังคม เจ้ามหาชีวิตหรือพระมหากษัตริย์คือผู้อุปถัมภ์ค้ำชูศาสนา เช่นการดูแลอุปถัมภ์พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระศาสนา การสร้างและบูรณะวัดวาอารามซึ่งเป็นสถานที่ประกอบกิจของสงฆ์และประกอบพิธีกรรมตามวันสำคัญทางศาสนาของผู้คนทั่วไป และให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการปกครองชาติ คนในชาติและวัฒนธรรมของชาติทั้งสิ้น

ดังนั้น สถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาสนาจึงมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะต่างก็เป็นฝ่ายที่เกื้อหนุนและค้ำชูซึ่งกันและกัน เพราะผู้นำที่ประชาชนเคารพนับถือนั้นต้องใกล้ชิดพระศาสนาและปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมราชา ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2544: 119-122) กล่าวว่าสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันสงฆ์เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์คณะสงฆ์ก็คงไม่มี และวัดก็คงไม่เกิด การสร้างวัดคือกิจกรรมที่เป็นบุญกุศล ดังนั้นใครทำ

ร้ายหรือคิดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ก็คือการทำลายวัดและพระศาสนา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและชนชั้นทางสังคมได้เป็นอย่างดี

มหากษัตริย์เจ้า

จงใจจับบวช

ขุนขูดเส้น

โกธรเกล้าเกษพระอง8N

เมื่อนั้นนิมนต์พร้อม

สังโคโรมริบ

ประดับนาคแล้ว

ประนมเท้าที่ควร

พูไซท้าว

ทรงเพดเป็นสม

(ลีลา วีระวงส์, 1969: 26-27)

สนมหนุ่มหน้า

แถเกล้าบวชหา

แมนว่าสีสุพันพร้อม

อุดอนกฤษะทิบ กิติ

ก็จริงโกธรเกตเกล้า

มवलพร้อมบวชหา

(บุณฑวี กมพะนัน, 2016: 53)

5.5.2 สิ้นไซ่กับปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรมความเป็นหญิง

ตามอุดมคตินักกวี มักนำเสนอสตรีลาวในวรรณคดีนิทานคำกลอนลาว ให้มีลักษณะเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม เช่น จะต้องมีความงามทั้งทางกาย ซึ่งเน้นที่กิริยามารยาทที่งดงาม เรียบร้อยอ่อนหวาน ความน่าเอ็นดู ขยันขันแข็ง ในกิจการงาน ที่เป็นความดีงามทุกอย่างความงามทางวาจา ไม่พูดสิ่งที่เป็นนวิจจริต ไม่ว่าจะเป็นการพูดเท็จ พูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ โอ้อวดตนเอง และความงามทางใจ ได้แก่ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มุ่งสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในตัวตนอยู่เสมอ ยึดมั่นจารีตประเพณี รักนวลสงวนตัว เป็นคนใจบุญ ระมัดระวังความคิดมีสติในทุกๆ อิริยาบถ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของค่านิยมคำสอนชนบประเพณีที่ต้องการให้สตรีลาวเป็นคนที่มีความงามทั้งทางกายวาจาและใจ จากการสิ้นสุดของระบอบราชาและสงครามได้ก็ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม และสร้างประเทศใหม่ ชาวลาวในปัจจุบันได้พยายามสร้างและนิยามวัฒนธรรมของตนเองใหม่ เพื่อฟื้นฟูจิตใจของประชาชน แนวคิดของชาวลาว รวมถึงความคิดในเรื่องเพศ เช่น ความเป็นหญิง ไม่เพียงต้องเป็นกุลสตรี มีบทบาทที่ต้องรับผิดชอบการงานในครัวเรือน และช่วยทำมาหากินเท่านั้น ผู้หญิงลาวยังถูกเรียกร้องให้มีคุณสมบัติที่ชาญฉลาด เป็นคนดีของสังคม รู้จักพัฒนาตนเอง เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือสามีให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและครอบครัวด้วยนโยบาย หรือคาขวัญการพัฒนาผู้หญิงของสหพันธ์แม่หญิงลาว แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ดีสมกับเป็นผู้หญิงลาวสมัยใหม่ต้องเก่งทั้งงานบ้าน และนอกบ้าน สามารถปฏิบัติตามคาขวัญผู้หญิงสามดีสอง

หน้าที่คือ “เป็นพลเมืองดี เมียที่ดี แม่ที่ดี ปกปักษ์รักษาและก่อสร้างสังคมนิยม และปลดปล่อยผู้หญิงเอง” (สหพันธ์แม่หญิงลาว, 1984) เพศหญิงจึงเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเพศ ผู้หญิงต้องหันมาทำประกอบอาชีพของผู้ชายรวมถึงการทำงานรับราชการ และงานบริการในระดับสูง ทำให้ผู้หญิงลาวทั้งได้ประโยชน์และได้เปรียบไปพร้อมกัน รวมทั้งมีคตินิยมเกี่ยวกับสิทธิ์ของผู้หญิงและเด็ก เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการกดทับและเอาเปรียบผู้หญิง ถึงอย่างไรก็ตาม ค่านิยม และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่สมัยก่อนยังปลูกฝังและสอนให้ผู้หญิงลาว ต้องประพฤติเป็นไปตามจารีตประเพณี

การสะท้อนภาพความเป็นหญิงในวรรณคดีเรื่องสินไซ ปรากฏให้เห็นความเป็นหญิงทั้งด้านบทบาท สถานภาพ ฐานะและการยอมรับทางสังคม ตลอดจนความเสมอภาคเท่าเทียมทางเพศของตัวละครหญิง โดยความเป็นหญิงนั้นถูกนำไปโยงและตีกรอบไว้กับค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา รวมไปถึงความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ความเป็นมารดาและภรรยา หรือการเป็นสมาชิกของครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงไว้ด้วยความอ่อนหวานและความเด็ดเดี่ยวทางด้านจิตใจและจิตสำนึกในฐานะพลเมือง หรือสมาชิกของสังคมที่ควรมีต่อประเทศชาติและสังคม และในบางมุมเกี่ยวกับสถานะของเพศหญิงที่ถูกยกย่องให้เป็น “คู่คิด” ของสามี เป็นผู้ซุกงู้นิ่มน้าวใจสามี และในบางมุมสถานะของเพศหญิงจะเป็นภาพของภรรยาที่มีสถานะด้อยกว่าสามี เป็นผู้อยู่ใต้อำนาจ และเป็นผู้กระทำตาม ในฐานะการเป็นสมาชิกของครอบครัวและต้องเชื่อฟังเพศชายที่อยู่ในฐานะของหัวหน้าหรือผู้นำของครอบครัว

5.5.2.1 สินไซกับปฏิสัมพันธ์เพศหญิงในฐานะภรรยาและมารดา

วัฒนธรรมความเป็นหญิงตามความเชื่อของสังคmlาวโบราณที่ปรากฏในเรื่องสินไซได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเป็นหญิงที่มีภาพลักษณ์ของเพศหญิงที่มีลักษณะเป็นช่างทำหลัง เป็นแม่บ้านแม่เรือน การเป็นภรรยาและมารดาที่ดี รักเดียวใจเดียว เรียบร้อยอ่อนหวาน เพศหญิงจะต้องอยู่ในกรอบและประพฤติตามกรอบของสังคม โดยมีจารีต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนตามครรลองที่สังคมในยุคนั้นตีกรอบและคาดหวัง

สังคmlาวในอดีตหญิงที่เป็นภรรยา จะอยู่ในฐานะของการเป็นแม่เรือนที่คอยดูแลความเรียบร้อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว ทำหน้าที่การเป็นแม่ที่ดี คือการอุ้มท้อง ให้กำเนิดลูกอบรมเลี้ยงดูลูก หน้าที่ต่าง ๆ ที่ภรรยาต้องปฏิบัติ จึงอยู่ในกรอบของค่านิยมความเป็นผู้หญิงที่ถูกปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทำให้เพศหญิงต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมที่ตีกรอบบทบาทและหน้าที่ของเพศหญิงเอาไว้ คือ ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของบ้านเรือนขนาน ประกอบข้าวปลาอาหารบำรุงคนในบ้านเรือน ดูแลญาติพี่น้องของสามีและผู้มาเยือนไม่ให้ขาดตกบกพร่อง โดยธรรมเนียมประเพณีของคนลาวนั้นหากมีผู้มาเยือนก็จะมีกรต้อนรับขับสู้เลี้ยงข้าวปลาอาหาร ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะถือว่าบกพร่องต่อหน้าที่เป็นแม่เรือนที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อ

สถานะทางสังคมของผู้ที่เป็นสามีและเครือญาติ หน้าที่และข้อปฏิบัติของเป็นภรรยาที่ดีตามจารีตของสังคมนั้น ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่องสินไซหลายตอน จะมีบทบาทในลักษณะความสัมพันธ์ต่อชายที่เป็นสามีตามจารีต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อว่าเป็นสิ่งดั้งเดิมดั้งเดิมของคนลาว คือการเป็นแม่เรือนที่ดี การปรนนิบัติและการเคารพเชื่อฟังสามี การไม่ประพฤติตัวให้สามีชัง ไม่เป็นหญิงมากชู้หลายผัว ซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อสามี อดทนต่อการถูกกล่าวร้าย

ปฏิสัมพันธ์ของเพศหญิงในฐานะภรรยาที่ปรากฏในสินไซได้สะท้อนถึงพฤติกรรมที่สังคมให้ความสำคัญต่อผู้หญิงที่เป็นภรรยาควรปฏิบัติต่อสามี ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อบทบาทความสัมพันธ์ในฐานะสามี-ภรรยา และสะท้อนให้เห็นถึงจารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียมความเชื่อของคนลาวในอดีตที่ตีกรอบไว้ว่าหน้าที่และข้อปฏิบัติของการเป็นภรรยาที่ดี การเป็นแม่เรือนที่ดีควรปฏิบัติอย่างไร รักเดียวใจเดียวเหมือนนางสุมทุมฯ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าเพศชายนั้นเป็นเพศที่มีอำนาจและบทบาทในสังคมมากกว่าเพศหญิงในฐานะผู้ครอบครองและเพศหญิงที่ถูกมองว่าอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าเพศชายและเป็นผู้ถูกครอบครองจากเพศชาย

สังวากุมมารน้อย

จาเส้นเชิงต่างสนันนี้

ลูกขอต้อง

กูก้าวกว่ามิ่งนี้เด

ทำว่าขอชมห้อง

ในปางด้วยชื่อนางเอย

เจ้าย่าจางแงเลียว

พานพ้องเกียดกัวตั้งนั้น

คำแห่งวาจານี้

เป็นคองแปนเปา จิงลือ

แต่ว่าขอต้อยต้อง

นมน้องบ่อไผดผาย แท้ลือ

.....
เจ้านี้มีผิวหลิ้อ

.....
หลิ้ออิงพอยพาคู่ อวยเอย

คั้นว่า พากที่ซ็อน

เฮียมจักไคค้อยดู

คั้นพาก พอใจจัก

ไคเซยชมซ็อน

เฮียมจัก ปุนเป็นไต้

มะเฮสิสักไหย

พ็กอ คั้นหมื่นมี

เถิงน้องที่สะถาน นี้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 178-180)

อันว่า สีรราชท้าว

เจ้าอ่อนสังข์ทอง กิติ

อย่าได้ โลบาคน

ให้ค้อยทวนทำเกื้อ กันเน้อ

อันที่ หกหลานแท้

ใจยอมอย่าเชื่อ เขาเนอ

แม่สั่งเจ้า

ใจแจ้งจื่อความ แม่เนอ

(สิลา วีระวงส์, 1969: 118-119)

5.5.2.2 สิ้นไซ่กับมิติความเท่าเทียมกันและความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ

ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงมาจากโครงสร้างทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิงโดยผ่านสถาบันครอบครัว ระบบเครือญาติ สถาบันศาสนาและการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ครอบครัวมักจะถือให้ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นใหญ่ในครอบครัว ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงลักษณะที่เพศชายมีอำนาจครอบงำเพศหญิง ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายมีเหนือเพศหญิง และเพศหญิงต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบและเชื่อฟังเพศชาย ในสังคมเพศหญิงจึงเป็นผู้ถูกระงับมากกว่าเพศชาย ในครอบครัวเพศหญิงจะอยู่ในสถานะผู้ตามและผู้พึ่งพิง ซึ่งแสดงให้เห็นการเป็นผู้ครอบครองของเพศชายและการเป็นผู้ถูกระงับของเพศหญิงได้อย่างชัดเจนและปรากฏในเรื่องสิ้นไซ่ในหลายมิติ

1. ความไม่เท่าเทียมเรื่องการบวชและบทบาทด้านศาสนา

พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหลักของคนลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นรากฐานของวิถีชีวิต ความเชื่อ ศิลปะ ปะเพณี จารีตและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคมลาว และได้มีอิทธิพลต่อค่านิยมที่มีต่อผู้หญิงและผู้ชายที่แตกต่างกัน ผู้ชายจะได้รับความสำคัญในทางศาสนา มากกว่าผู้หญิง ดังเช่นความเชื่อในเรื่องการบวช ซึ่งเป็นความเชื่อว่าเป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ให้แก่บิดา มารดา ของลูกชาย ในขณะที่ลูกสาวไม่มีโอกาสในทางศาสนาที่จะตอบแทนบุญคุณบิดา มารดา ได้ในข้อนี้ นอกจากการปรนนิบัติ ดูแลบิดา มารดาเป็นการตอบแทน และสำหรับผู้หญิงการสร้างบุญในทางศาสนาจะทำได้ด้วยการให้การสนับสนุนทางพระพุทธศาสนา ถือศีล เป็นอุบาสิกา ปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การมีโอกาสได้บวชของลูกชาย ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ตามความเชื่อในเรื่องบุญ กรรมเท่านั้น แต่ยังมีความหมายในทางสังคม คือ การมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ ซึ่งในอดีตผู้หญิงจะไม่มีโอกาสจะได้เรียนแต่เพียงวิชาการบ้านการเรือนเท่านั้น ในวิถีชีวิตการบวชของผู้ชายถือว่าเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านชีวิต ผู้ชายที่ผ่านการบวชและสึกออกมาแล้วนั้น สังคมลาวจะถือว่าเป็นผู้มีความสมบูรณ์แบบ คือการมีวุฒิภาวะทางสังคม ได้รับความยกย่องและเคารพจากสังคม ฐานะของผู้ชายในทางศาสนาจึงได้รับการยกย่องและยอมรับอย่างเป็นทางการมากกว่าผู้หญิง การมีอำนาจทางศาสนาของเพศชายจึงเป็นการเสริมอำนาจทางสังคมให้กับเพศชาย ทำให้ผู้ชายมีอิทธิพลต่อครอบครัวและบทบาททางสังคมมากกว่าเพศหญิง

ในพระไตรปิฎกนั้นยกย่องและให้ความเสมอภาคแก่เพศหญิง เช่น การให้ผู้หญิงสามารถเสมอบุรุษได้ในทางสติปัญญา มีความสามารถเป็นบัณฑิตได้เช่นเดียวกับบุรุษ และสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพานได้เท่าเทียมกัน ในพุทธการมีภิกษุณีได้รับการยกย่องให้เป็นเอกในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับพระภิกษุว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเข้าใจธรรมะได้อย่างถ่องแท้และทำคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาไว้มากมาย แต่หากกล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงลาวในพระพุทธศาสนาแล้ว อาจกล่าวได้ว่านับตั้งแต่ลาวรับเอาพระพุทธศาสนาเข้า

มาเป็นศาสนาประจำชาติจนถึงปัจจุบัน ภาพของผู้หญิงลาวในพื้นที่ของศาสนาที่ปรากฏอย่างชัดเจนในสังคมลาว ผู้หญิงเป็นเพียงผู้อุปถัมภ์หรือผู้สนับสนุนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำนุบำรุงสถาบันศาสนา แต่ในการใช้ชีวิตทางศาสนาในฐานะผู้ทำหน้าที่ของนักบวช คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อการบรรลุธรรม ตลอดจนการเป็นธรรมทายาทของพุทธศาสนาผู้หญิงลาวกลับอยู่ในฐานะที่ถูกกีดกันจากความเชื่อ จารีต ประเพณีที่ถูกปลูกฝังมาในอดีต นั่นก็แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมของชายและหญิงในสถานะทางสังคม ซึ่งขัดกับพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่อนุญาตให้เพศหญิงสามารถเสมอบุรุษและสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธ คือ นิพพาน ได้เท่าเทียมกันในฐานะพุทธบริษัทสี่ฝ่ายคือ ภิกษุณี แต่สังคมลาวก็ยังคงปฏิเสธการบวชเป็นภิกษุณีของผู้หญิงจนถึงปัจจุบันนี้ สะท้อนถึงการไม่ยอมรับความเท่าเทียมทางจิตวิญญาณของหญิงและชายที่ดำรงอยู่ในสังคมลาวอย่างเหนียวแน่นซึ่งในตัวบท นางจันทา บวชได้เพียงแต่เป็นชีเท่านั้น

แม่ขึ้นชื่อประสงค์สร้าง

ข้าก็ขอชุดเก่า

ชีเชียงพาหนะไฟ กิติ

ทรงผ้าแผ่นขาว พระเอย

(สิลา วีระวงส์, 1969: 25)

อันหนึ่ง ปารมีน้อย

คั้นว่าไกลบาด เจ้าตัวส้อย

ทรงตนตุ้มไฟ กิติ

รอยแห่งหอดทิว แท้แล้ว

(สิลา วีระวงส์, 1969: 25)

จารีต ประเพณีและความเชื่อ กำหนดให้นางจันทาบวชเป็นได้แค่เป็นชีใส่ผาขาว และรักษาศีลห้าศีลแปด เป็นกรอบที่ทำให้เราเห็นว่าเป็นการแบ่งชั้นในสังคมทำให้ให้เพศหญิงไม่สามารถที่จะบวชเป็นภิกษุณีได้ ทั้งหมดนี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าความเชื่อต่างๆ ที่ควบคุมมากับความเป็นเพศก็ยังมีระดับต่ำกับสูงอยู่ระหว่างชายกับหญิง ได้ผลึกหรือกันให้ผู้หญิงออกจากศูนย์กลางของอำนาจไม่ว่าทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้ผู้หญิงมีสภาพไม่ต่างจากกลุ่มคนชายขอบที่ไร้อำนาจ อยู่ในสถานะของผู้ที่ถูกกำหนด ไม่สามารถเป็นผู้กำหนดหรือผู้ตัดสินใจได้ดังที่ (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2550) กล่าวว่า ศาสนาเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์ที่มักจะสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบชายเป็นใหญ่หรือ “ระบบปิตาธิปไตย” ผู้หญิงจึงเป็นเพศที่ถูกมองว่ามีเหตุผลน้อยพัฒนาการทางความคิดและศีลธรรมก็ไม่สามารถพัฒนาได้เท่ากับผู้ชายนี่คือจุดหนึ่งที่เกิดจากสภาวะเปียดขับให้กลายเป็นเพศชายขอบของผู้หญิงในโลกของศาสนากระแสหลักและสภาวะการถูกกีดกันจากอำนาจศีลธรรมทางศาสนาฉะนั้นระบบคตินอกกรอบหรือนอกรีตศาสนากระแสหลักจึงเป็นพื้นที่อันชอบธรรมของผู้หญิงที่จะแสดงพลังอำนาจออกมาได้อย่างเต็มที่ ดังบทกลอน

นางหนุ่มเปื้อง	ปานปายเชิญสว่าง
รวานรวานพัต	พาดราวเรียงถ้าน
ยนยนวนิ้ว	ขุนคานคุมปี
แม้งนึ่งท้าวเทียวผู้	ทันอั้งริบเรียง
ผิ่นสู่น้อง	นางนาควันทา
แปงคำควร	ก่าวเขาขุนเสื่อ

จะเห็นได้ว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีอำนาจนอกระบบศาสนาพุทธ เป็นเพศที่ศักดิ์สิทธิ์ในฐานะเป็นผู้มีความสามารถติดต่อกับวิญญานและภูตผีปีศาจกล่าวคือถึงแม้ว่าทัศนคติและแนวทางในการสืบทอดพระพุทธศาสนาจะไม่ได้มีอคติต่อเพศหญิง แต่ในสังคมและวัฒนธรรมของลาวได้แสดงออกถึงการยอมรับสถานะและบทบาทของชายและหญิงในทางศาสนาแตกต่างกัน เพศหญิงไม่ถูกยอมรับและไม่มีบทบาทหลักต่อการสืบทอดศาสนาพุทธอย่างเช่นเพศชาย แต่เพศหญิงกลับมีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ การติดต่อกับวิญญาน ผีบรรพบุรุษ เจ้าป่าเจ้าเขา ความลึกลับของธรรมชาติตามความเชื่อท้องถิ่น เช่น การเป็นผู้ติดต่อกับผีฟ้า ผีแถน ผีบรรพบุรุษ คนทรง หมอเหยา หรือนางเทียม เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 105 ภาพผู้หญิงลาวบวชชี ที่วัดป่า รอยพุทธพระบาท บ้านนาโนน อำเภอยางคำ จังหวัดเวียงจันทน์

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ กล่าวคือความที่เพศหญิงไม่มีอำนาจในการดำรงอยู่อย่างปราศจากการครอบงำของบุรุษได้แสดงออกผ่านตัวบทสันนิษฐานดังกล่าวแล้วข้างต้น ประเด็นสำคัญคือ สถานะภาพของผู้หญิงในวัฒนธรรมและบริบทต่างๆ

ความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ จะพบว่าอำนาจการครอบครองบ้านเมืองทั้งในสินไซและอาณาจักรล้านช้างในอดีตมักตกอยู่กับผู้ชาย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่าการครองอำนาจได้มีอยู่ประจวบว่าสงวนไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น เพราะสังเกตได้ว่าในข้อมูลได้ให้อำนาจแก่พระยาภูคตเสลาต และตัวละครชายทั้งสิ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นมิตติการปกครองและถือคุณอำนาจที่ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง (ปิตาธิปไตย) การที่ผู้ชายมีอำนาจเช่นนี้เองเป็นผลส่งให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะเพียงมารดาและภรรยาหรือเมียเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้เพศชายไม่ได้กดขี่ข่มเหงผู้หญิงโดยตรง แต่ที่ทำให้ทราบชัดคือ ภาพของผู้หญิงในตัวตนสินไซและบริบทสังคมลาวล้านช้างต่างมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

ประเด็นต่อมาที่ควรสรุปได้ในที่นี้คือ อำนาจของพระพุทธศาสนา กล่าวเช่นนี้เพราะสังเกตได้ว่า กวีได้ยอมรับและยกให้สินไซเป็นชาตคนอกนิบาตเรื่องหนึ่ง และการยกสินไซให้เป็นเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นสถานะของการยกวรรณกรรมให้เป็นหน้าที่สืบทอดพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่พระภิกษุและผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดอยู่ที่เพศชาย เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ เพศหญิงถูกจำกัดพื้นที่และบทบาทลงในศาสนาที่ผู้ชายเป็นใหญ่ อีกแง่หนึ่งควรสังเกตได้ว่า ลาวล้านช้างได้รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักหรือศาสนากระแสหลักที่คนลาวทั้งประเทศให้การยอมรับนับถือเมื่อสินไซเป็นวรรณกรรมพุทธนั้นย่อมแสดงว่า สินไซเป็นวรรณกรรมที่แต่งโดยผู้ชาย สืบทอดและถ่ายทอดโดยผู้ชาย ซึ่งถือความเป็นใหญ่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการชี้นำและชี้ขาดความผิดถูก

สรุปท้ายบท

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวทางชนชั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจะพบว่า สินไซได้นำเสนอภาพชนชั้นต่างๆ ของผู้คนในลาวซึ่งพบว่า สินไซนำเสนอชนชั้นสูงผ่านภาพเจ้ามหาชีวิต สำหรับชนชั้นกลางพ่อค้าวานิชย์และผู้ประกอบการค้าขายพวกกระฎุมพีหรือผู้มั่งมีสินไซได้นำเสนอให้เห็นว่ามีอยู่ในตัวบท และสะท้อนให้เห็นว่ามีอยู่จำนวนไม่มาก สำหรับชนชั้นล่างคือกำหนดสถานะความเป็นอยู่ที่แสดงความยากจนแร้นแค้นไม่มีที่อยู่อาศัยต้องออกไปอยู่ในป่า ประเด็นสำคัญที่สุดในแง่ของการกำหนดความเป็นอื่นทางชนชั้น คือ สินไซลาวได้สร้างภาพลักษณ์ของพระยาอัษฎกุมพพันให้เห็นความเป็นอื่น ความเป็นคนอื่นหรือคนนอกวัฒนธรรมลาวลักษณะเช่นนี้สื่อความให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองที่มักต้องเป็นผู้มีสถานะต่ำต่อยกกว่า มิตติดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นที่นำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีสินไซ ประการต่อมาคือภาพลักษณ์ทางชนชั้นและการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นได้ถูกนำเสนอผ่านการปฏิบัติทางวรรณคดี การกระทำเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชนชั้นและชนชั้นกับการใช้วรรณคดีมรดกลาว ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สื่อให้เห็นการใช้ตัวบทวรรณคดีสินไซ ประเด็นต่อมาที่ควรสรุปไว้ในที่นี้คือ การทำให้วรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ทั้งยังได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นวรรณคดีที่มี

คุณค่าสูงเป็นพิเศษและมีอิทธิพลปกคลุมมณฑลทางชนชั้น เช่น นักธุรกิจ นักปราชญ์ นักประวัติศาสตร์ นักเรียน นักศึกษานักกวี นักประพันธ์ เจ้านาย ผู้นำ นักการเมือง รัฐบาล และคนในชาติลาวทุกวัยและทุกชนชั้น เพื่อธำรงรักษาความเป็นลาว ดังนั้น มุมมองเช่นนี้ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษกว่าแง่อื่นและเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญกว่าในบรรดาพื้นที่ที่ผู้คนรับและรังสรรค์วรรณคดีสินไซทั้งหมด

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองพบว่า สินไซยังคงเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนลาวมาอย่างยาวนาน ตัวบทที่ผลิตออกมามีหลายสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่าสินไซมักถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งมุมมองเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณคดีเรื่องนี้ยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวในการรับรู้ของชาวลาวที่ไม่เคยหดหายจากวิถีวัฒนธรรมและสังคมลาวอนึ่ง การผลิตซ้ำเช่นนี้ ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลง และสังคม การนำเอาตัวบทวรรณคดีมาปรับใช้ให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมเช่นนี้จึงทำในตัวบทวรรณคดีเรื่องสินไซก็มีการแต่งเติมหรือปรับเพิ่มเนื้อหา คำโครงเรื่อง และสาระหลักและย่อยบางประการของสินไซแสดงให้เห็นว่าสินไซได้รับการปรับและสร้างใหม่ขึ้นมาอยู่ในระยะเวลาต่างๆ เรื่อยมาจากอดีตถึงปัจจุบัน การปรับใช้ตัวบทวรรณคดีสินไซที่สื่อให้เห็นว่ามีการปรับสินไซให้มีปฏิสัมพันธ์กับมิติอื่นที่เด่นชัด คือ “วัฒนธรรมการเขียนหนังสือลาว” ในแง่อักษรหรือตัวเขียนลาวอาจกล่าวได้ว่า ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากหลากหลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาบาลีและสันสกฤต จากข้อมูลสรุปได้ว่า ในรัชสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นยุคที่ลาวรับเอาศาสนาและภาษาบาลีสันสกฤตจากเขมรพระนครผ่านเจ้ามหาชีวิตฟ้างุ้มกับพระนางแก้วเกษยา รวมถึงการรับเอาพราหมณ์ราชสำนักเขมรพระนครเข้ามามีบทบาทในราชสำนักลาว การรับเอาวัฒนธรรมนอกเช่นนี้เองได้ทำให้ภาษาอื่นมีผลต่อวัฒนธรรมการเขียนหนังสือของคนลาว ดังนั้น การรับและปรับเช่นนี้ทำให้ภาษาบาลีและสันสกฤตมีส่วนสำคัญต่อตัวบทวรรณคดีและวรรณกรรมลาวสมัยหลัง และยังคงดำเนินจนมาถึงช่วงหลังการปลดปล่อย คือ ก่อน ปี 1975 ยังเป็นช่วงที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองอยู่ จากข้อมูลการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสินไซพบว่า กวีหรือผู้แต่งได้ปรับใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตมากขึ้น กล่าวคือพบการใช้คำศัพท์ทางการเมืองการปกครอง แง่นี้สะท้อนให้เห็นศักดิ์ศรีหรือระดับของคำ เพราะจะสังเกตได้ว่าคำบาลีและสันสกฤต รวมถึงเขมรไม่ถือว่าเป็นคำที่มีระดับสูงเฉพาะในลาวเท่านั้น ในประเทศไทย ผู้ใช้ภาษาไทยเมื่อจะต้องใช้คำราชาศัพท์หรือคำที่แสดงให้เห็นชนบววรรณคดีแบบเก่าก็มักใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นเครื่องมือในการแต่งอีกแง่หนึ่งน่าจะเชื่อได้ว่า การใช้ศัพท์ทางภาษาบาลีและสันสกฤตอาจเป็นแต่งอวดฝีมือของกวีลาว เพราะการใช้ศัพท์ที่ยาก รูปคำที่ยากอย่างบาลีสันสกฤตย่อมถือว่าเป็นการประชันความสามารถของกวีได้ต่อมาประเด็นที่สำคัญ คือ ในยุคที่ทหารฝรั่งเศสเข้ามาปกครองแคว้นลาวได้บังคับให้คนลาวเรียนภาษาฝรั่งเศสโดยอ้างว่า “ภาษาลาวเป็นภาษาที่ล้าสมัย” และใช้ภาษาฝรั่งเศสในการติดต่อสื่อสาร

แม้กระทั่งเป็นตำราเรียนและการสอน จึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นกลวิธีในการล้มล้างหรือทำลายภาษาลาวโดยตรง มิติการบังคับทางการปกครองจากผู้มีอำนาจคือฝรั่งเศสนี่เองทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซถูกนำไปแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการบังคับและการกดขี่จากอำนาจทางสังคมเพื่อกดทับภาษาและความเป็นลาว อีกแง่หนึ่งทำให้อาจเชื่อได้ว่า สินไซได้มีปฏิสัมพันธ์กับภาษาอื่น และอีกแง่หนึ่งอาจทำให้เห็นได้ว่า อำนาจทางภาษาของฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาวกระบวนการใช้วรรณกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณกรรมเป็นเครื่องมือต่อรองการกระทำโดยชนชั้นนำส่วนหนึ่ง ช่วงเวลาหนึ่งที่รับวัฒนธรรมและนโยบายรัฐต่างถิ่น รวมถึงปัญญาชนลาวที่สามารถใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตในการรังสรรค์วรรณคดีให้มีความน่าสนใจมากกว่าที่จะใช้ภาษาลาวเท่านั้นประเด็นต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้คือ ในตัวบทเองก็มีการแต่งเติมเรื่อยมา การแต่งเติมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าตัวบทสินไซได้มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับชาติพันธุ์อื่น โดยการนำเอาระบอบการปกครองมาใช้ในตัวบทวรรณกรรมลำหรือละครลำสินไซ ดังจะเห็นว่า ในบทละครลำสินไซได้สะท้อนการกีดกันลัทธิทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ออกไป ลักษณะทำให้คอมมิวนิสต์มีความเป็นอื่นลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นทั้งในทางสังคมการเมืองลาวในยุคหนึ่งที่ได้รับเอาระบอบการปกครองประชาธิปไตยเข้ามามีการรับเอาระบอบการปกครองแบบใหม่เข้ามาทำให้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์กลายเป็นอื่น ลักษณะเช่นนี้เป็นปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่เห็นได้เด่นชัดในละครลำสินไซลาว และสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองปฏิสัมพันธ์กับระบอบการปกครองใหม่

ข้อสรุปสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีสินไซคือ ในช่วงการปลดปล่อย คือ ปี ค.ศ. 1975 มีการปฏิวัติการเขียนอักษรลาวครั้งสำคัญ คือ มีการปรับอักษรที่ใช้เขียนสินไซจากเดิมที่มีการใช้อักษรลาว ซึ่งข้อมูลเสนอว่า น่าจะมีการเลิกขนบอักษรลาวแบบเก่า ทั้งนี้เพราะมีข้อมูลว่า การใช้ตัวหนังสือลาวในยุคแรกๆ อาจมีมาพร้อมๆ กับการรับพุทธศาสนาเข้ามา เพราะเมื่อประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคือไม่มีระบอบกษัตริย์แล้ว ภาษาที่ใช้จึงถือว่าไม่จำเป็นที่จะเอามานำใช้ในสังคมลาวสมัยใหม่ ดังนั้น น่าเชื่อได้ว่ากวีอาจต้องการปรับเปลี่ยนภาษาและรูปแบบการเขียนที่มีอยู่เดิม เพราะที่เห็นได้ชัดคือแง่ของการใช้วงศัพท์ หรือ คำศัพท์ที่นำเข้าไปใช้ในการเขียนของกวีปรับลดรูปเขียนที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตลง ดังจะเห็นว่าสมัยหนึ่งใช้รูป “สังข์สิลปชัย” ต่อมา มีรูป “สังสินไซ” เนื่องจากว่าการแต่งในครั้งนี้นุ่งเน้นที่จะสื่อสารกับประชาชนยุคปลดปล่อยใหม่ ซึ่งการใช้ภาษาเช่นนี้ได้สะท้อนแนวคิดของผู้แต่ง โดยควรถือได้ว่าเป็นการสื่อให้เห็นความคิดและภาพสะท้อนสภาพการปกครองในลาวที่ผ่านการปกครองจากการมีเจ้ามหาชีวิต การปกครองโดยฝรั่งเศสและยุคปลดปล่อยเอกราชลาวสู่สังคมลาวในระบอบใหม่ ดังนั้น รูปเขียนอักษรลาวและมิติการใช้ภาษาในสินไซมีการปรับเปลี่ยนโดยกวีลาว รูปคำและวงศัพท์ที่ปรับเปลี่ยนเช่นนี้แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญและปฏิสัมพันธ์ของสินไซกับการใช้ภาษาและตัวเขียนลาว

ประเด็นสำคัญคือ การลดรูปคำราชาศัพท์ลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นตัวกำหนดให้รู้ว่าทุกคนมีสถานะ หรือฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งก็ถือเป็นการปฏิเสธโดยทางอ้อมว่าจะไม่ใช่ภาษาที่เคยใช้ในระบอบการปกครองแบบเก่า นั่นก็คือระบอบกษัตริย์ และหันมาสนับสนุนการใช้ภาษาที่ทันสมัย(ภาษาลาวสมัยใหม่) เริ่มมีการปรับเปลี่ยนภาษาใหม่ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกะทัดรัด และเป็นกันเอง ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นอีกต่อไป ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับว่าเราจะแสดงให้เห็นว่า ลาวได้วางรากฐานประเทศได้อย่างมั่นคงและมีความสามารถเป็นเอกภาพทางการปกครองแห่งรัฐที่ค่อนข้างมั่นคง ดังนั้น การกลับมาปฏิบัติให้ใช้ภาษาลาวนี้เองจึงทำให้เห็นว่า เป็นการสร้างชาติด้วยอักษรในวรรณกรรมสินไซที่ต่างยุคต่างสมัยกันการใช้ภาษาในวรรณคดีลาวแบบใหม่รวมถึงสินไซก็มีการปรับเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์กับภาษาลาวสมัยใหม่ไปด้วย

ประเด็นต่อมาคือในยุคจินตนาการใหม่ข้อมูลเสนอว่าลาวได้มีการปรับใช้ภาษาลาวแท้ดั้งเดิมแทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือเขมร ลักษณะเช่นนี้เองเป็นปฏิสัมพันธ์สำคัญที่เชื่อมโยงไปถึงตัวบทสินไซและสื่อให้เห็นว่าอักษรวิธิลาวมีความมั่นคง มิติเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นแง่มุมสำคัญ 2 ประการที่ควรกล่าวอธิบายสรุปประเด็นไว้ในที่นี้ คือ (1) การปรับตัวด้านอักษรและแนวทางการสะกดคำสื่อให้เห็นการสร้างฐานะทางอักษรควบคู่ไปกับการเมือง เพราะหลายๆ ประเทศในบริเวณใกล้เคียงยังคงสะกดคำและใช้อักษรวิธิตามบาลีและสันสกฤต และ (2) การใช้อักษรลาวแทนนี้แง่สำคัญสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวแท้ไม่ใช่วรรณคดีที่ได้ขนบหรือกลืนอายุการแต่งมาจากอินเดีย และการที่ลาวดำรงรักษาภาษาแบบลาวดั้งเดิมผ่านการเขียนนี้ย่อมสื่อความให้เห็นความมั่นคงแห่งรัฐชาติลาว การปรับเปลี่ยนเช่นนี้ทำให้สินไซมีการปรับเปลี่ยนตัวเขียนไปตาม ดังจะเห็นรูป “สินไซ” ซึ่งเป็นรูปใหม่กว่า “สิลปชัย” หรือ “ศิลปชัย” ที่นิยมใช้กันในลาวก่อนหน้าและพื้นที่ที่วรรณคดีสินไซมีอิทธิพลอื่น เช่นภาคอีสานของไทย

ข้อสรุปสำคัญที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้คือ ปรากฏข้อมูลสำคัญว่าสินไซมีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐอีกด้วย การนำเอาสินไซมาเป็นตัวตุ๊กตามาสควอต จุดคบไฟในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1.สินไซถูกประกอบสร้างให้มีความหมายในทางเกมกีฬาซึ่งมีนัยแห่งสัญลักษณ์ทางการเมือง 2. สินไซเป็นวรรณคดีตัวมรดกที่สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชาติลาวได้ และ 3. การนำเอาสินไซมาใช้เป็นสื่อกลางในการจุดคบเพลิงสะท้อนให้เห็นว่าสินไซคือตัวละครที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาวลาวอันมีนัยทางการเมืองสำคัญที่ชาวลาวนำเสนอต่อนานาชาติและเป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่คู่สังคมลาวมานานเริ่มจากอดีตในฐานะผู้สร้างความรุ่งเรืองมั่นคงแห่งรัฐลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน

ต่อมาข้อมูลสรุปว่า สินไซแต่เดิมสร้างขึ้นตามแนวคิดของพุทธปรัชญารับใช้พุทธศาสนา แต่พอมาถึงยุคใหม่สินไซก็ยังคงถูกนำมาเชื่อมโยงหรือให้มีปฏิสัมพันธ์ใช้เข้ากับแนวคิดของมาร์กซิสต์

และเลนินโดยจะพบข้อมูลว่า มีการปรับเปลี่ยนให้ตัวบทสินไซมีปฏิสัมพันธ์กับแนวคิดคอมมิวนิสต์ เชื่อมโยงกับแนวคิดสำคัญๆ ทางการเมืองเช่นนี้ทำให้ตัวบทวรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณกรรมและ ศิลปะแขนงอื่น เช่น กลอนลำสินไซที่สะท้อนให้เห็นจินตนาการทางการเมืองลาวยุคใหม่ การนำเอา เรื่องราวของสินไซมาไว้ในหลักการของพรรคในสมัยใหม่ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการปฏิสัมพันธ์วรรณคดี สินไซกับแนวคิดทางการเมืองยุคจินตนาการใหม่ ข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการสรุปดังกล่าวคือ ท่าน ส. เดชา ได้แต่งบทกลอนลำลาวดวงเดือน โดยนำเอาบทกวีโบราณเรื่องสินไซมาผสมผสานกับเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ในเรื่องสินไซและนำเอาแนวคิดหลักการในการนำพาของพรรคการเมือง ใหม่มาปรับใช้เข้าในการปลุกกระดมแนวคิดของปวงชนชาวลาวและที่สำคัญเป็นการจุดค้นเอารากเหง้า ของวรรณคดีมารับใช้ภารกิจการปฏิวัติในลาว และที่สำคัญปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ก่อสร้างสังคมนิยม ในลาวได้อย่างมั่นคงและเป็นการใช้ระบอบการปกครองที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมลำลาวดวงเดือน (ส. เดชา, 1998) ในตัวบทกลอนลำลาวดวงเดือน กวีได้อธิบายถึง อาสุมุณฑาทอดอยู่ในการครอบครอง ของยักษ์ เป็นภาพคล้ายกับประเทศลาวตกใต้การปกครองของชาติอื่น การใช้ตัวละครและสิ่งของใน วรรณคดีสื่อความหมายทางการเมืองโดยการเชื่อมโยงอนุภาคในวรรณคดีเรื่องสินไซ ใช้ผ้าสไบของนาง สุมุณฑาให้เป็นธงของพรรคไว้ใช้นำหน้าไปก่อน ประกอบสร้างให้ตัวละครสังข์ทองเป็นสีแดง และ ที่สำคัญคือสีแดงหมายถึงพรรคประชาชนประติวัติลาว พรรคถือเป็นกำลังสำคัญที่นำหน้าไปก่อน ประชาชนชาวลาว นั่นคือมิติเช่นนี้ชาวลาวและนักวิชาการลาวตีความและให้ความหมายว่า มีลักษณะ เช่นเดียวกับกับหอยสังข์ที่นำพาสินไซตามหาอา การนำใช้หอยสังข์มาเทียบเคียงดังกล่าวมีความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ และสอดคล้องกับหลักการในการนำพาของพรรคในลาว ที่ถือกันอย่างมั่นคง ว่า พรรค “เป็นพรรคกำอำนาจ เป็นแกนนำในระบบการเมืองของระบอบประชาธิปไตยประชาชน นำพาประชาชนบรรดาเผ่า ปฏิบัติสองหน้าที่ยุทธศาสตร์คือ ปกป้องรักษาประเทศและก่อสร้างระบบ ประชาธิปไตยประชาชนตามจุดหมายสังคมนิยม” (กดละเบียบพรรคประชาชนประติวัติลาว, 2016: 1-3)

เมื่อพิจารณาข้อมูลกับการตีความของพรรคและนักวิชาการลาวแล้วจะเห็นว่าตัวละคร สังข์และผ้าสไบได้รับการนำมาปรับให้รับใช้ในมิติทางการเมืองลาวเพื่อความเป็นปึกแผ่นของลาวทั้ง ชาติ ซึ่งมิติเช่นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าสังข์ทองเป็นผู้นำหน้าพาสินไซไปก่อนใครอื่นสังข์ทอง จึงเปรียบเสมือนกับพรรคที่ถือเป็นแกนกลางความมั่นของชาติและเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด ต่อมา เมื่อมีการนำพาของพรรคแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการกู้ชาติก็ต้องมีกำลังอาวุธนั่นก็คือ “ปืนป้อมของนาง สุมุณฑา” และ “สินไซ” และประเด็นสำคัญคือบทบาทของอนุภาคสิ่งของสินไซได้รับการปรับใช้ให้ ปฏิสัมพันธ์กับมิติทางการเมืองของลาว กล่าวคือในเรื่องสินไซมีอาวุธครบชุดทั้งดาบและธนูในแง่ ดังกล่าวนี้องค์ได้สะท้อนให้เห็นมิติทางการเมืองลาว นั่นคือสิ่งของของสินไซได้ทำหน้าที่สื่อ ความหมายทางการเมือง โดยกลุ่มผู้นำพรรคและสมาชิกพรรคในลาวทั่วประเทศถือกันว่าอาวุธของ

สินไซคือกำลังทหารและตำรวจที่มีอำนาจ มีหน้าที่ปกป้องรักษาพรรคและรัฐให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและทำให้บ้านเมืองลาวมีความสุขและเป็นปึกแผ่น ดังนั้น ทหารและตำรวจจึงถือเป็นการกำลังสำคัญที่มีหน้าที่ผลักดันการต่อสู้กับศัตรูเด็ดขาด ดังจะเห็นว่าสินไซได้ใช้อาวุธคือดาบตัดคอ ยักษ์กุมพัน ส่วนสีหาราช (สีโห) และช่องผมนางสุมนหาได้รับการตีความว่าเป็นกำลังความสามัคคีปวงชนทั้งชาติ เป็นกองกำลังพื้นฐานที่ดำรงอยู่เพื่อค้ำจุนชาติและเป็นกำลังสร้างกำลังใจในการต่อสู้และกู้ชาติ ซึ่งควรถือว่าจะกู้เอกราชมาได้ต้องรวบรวมกำลังพลทั้งสามกำลัง คือมีกำลังการนำ มีกำลังกองทัพผู้จับปืน ถือง้าว และมีกำลังแนวร่วมแห่งชาติ หรือสามกำลังได้มีภาระบทบาทหน้าที่ประสานงาน จนทำให้ประเทศชาติได้รับชัยชนะและเอาเอกราชกลับคืนมาได้ ก็คือได้นำพาตัวอา กลับมายังบ้านเมืองของตน การสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์เช่นนี้อาจสื่อให้เห็นว่าทั้งสีโห สินไซ สังข์ทอง ผ่าสไบ ปืนปักผมและช่องถือเป็นอนุภาคที่สำคัญ โดยอาจถือว่าเป็นของดีที่กวีได้นำมาเปรียบเทียบกับธงของพรรคประชาชนประติวัติลาว เป็นอาวุธเพื่อคุ้มครอง และเป็นกองกำลังของประชาชนลาว การสื่อความหมายเช่นนี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีลาวที่มีกับบริบททางการเมืองลาวผ่านลำลาวดวงเดือนผลงานการประพันธ์ของ ส. เตชะ และอำนาจการปกครองพรรคและรัฐที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการกอบกู้เอกราชลาวและสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ลาวดำรงความเป็นชาติได้

วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบความเชื่อ ดังนี้ (1) วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา (2) ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว และ (3) ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียด พบว่า ระบบความเชื่อทั้ง 3 รูปแบบนี้มีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือสินไซกับศาสนาทั้ง 3 ศาสนามีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน สำหรับพุทธศาสนาข้อมูลแสดงว่ามีความสัมพันธ์กันโดยการที่พุทธศาสนิกชนชาวลาวยังได้นำเอาเนื้อหาในวรรณคดีเรื่องสินไซไปเผยแพร่ในรูปแบบของจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังมีการเทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะชาวลาวน้อมนำหลักคำสอนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขแก่สังคม และมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่ค่อนข้างเด่นชัดคือประติมากรรมและศิลปกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามวัดวาอารามลาวจะเป็นสิ่งที่ได้จากวรรณคดีสินไซเป็นหลัก ข้อนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซกับพุทธศาสนาลาวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแน่นแฟ้นและเป็นไปอย่างมั่นคง ส่วนปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว ข้อมูลเสนอว่า วรรณคดีสินไซกับศาสนาพราหมณ์มีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบของพิธีกรรม นั่นคือในการทำพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับวรรณคดีสินไซส่วนใหญ่มักจะมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเสมอ เพราะคงด้วยเชื่อกันว่าพราหมณ์คือศาสนาแบบดั้งเดิมที่มีต้นเค้ามาจากอินเดีย และลาวได้รับมาพร้อมกับการรับพุทธศาสนาสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม ขนบนิยมทั้งในราชสำนักลาวและระเบียบการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชนลาวทั้งในหมู่ชนชั้นสูงในอดีต ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่างต่างอาศัย

พรหมณ์เป็นผู้ประกอบให้ทั้งสิ้น รวมถึงการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสินไซ ข้อนี้เองจึงทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซจึงมีปฏิสัมพันธ์กันกับศาสนาพรหมณ์ในรูปแบบพิธีกรรม ส่วนปฏิสัมพันธ์สินไซกับความเชื่อแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว ข้อมูลแสดงว่า ก่อนที่พุทธศาสนาจะมีอิทธิพลแพร่หลายดังในปัจจุบัน ผู้คนหรือกลุ่มชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น ภูต ผี และแถน นาค เป็นต้น ดังนั้น สินไซจึงมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของความเชื่อในสิ่งเร้นลับหรือภูตผีต่างๆ ทั้งผีที่คอยปกป้องรักษาและผีที่คอยทำโทษเมื่อทำความผิดหรือละเมิดสิทธิผู้อื่นและเบียดเบียนธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเพื่อเป็น กุศโลบายไม่ให้คนกระทำความผิด เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์รู้เห็น สินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาทั้ง 3 รูปแบบ สะท้อนให้เห็นความหลากหลายในด้านความเชื่อของชาวลาวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล สะท้อนวิถีชีวิตแนวคิด ความต้องการและวิธีการปกครองโดยใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลาง ในการทำความเข้าใจเพื่อความ เป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคม

ประเด็นที่ข้อมูลสินไซให้ข้อสรุปสุดท้าย คือ วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์นับเป็นความโดดเด่นทางวรรณคดีเรื่องสินไซ ทั้งนี้เพราะมีส่วนสำคัญที่น่าเชื่อได้ว่าวรรณคดีสินไซได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอน นั่นคือค่อนข้างชัดเจนว่า ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นต้นแบบการใช้ชีวิตของกลุ่มคนชาติพันธุ์ภายในอาณาจักรล้านช้างดั้งเดิม ต่อมาหลังการล่มสลายของอาณาจักรล้านช้างจนก่อให้เกิดการสร้างชุมชนรัฐชาติขึ้นมาใหม่ภายใต้ชื่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) วรรณคดีสินไซได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบ้านแปลงเมืองในหลายๆ ด้าน กล่าวได้ว่าวรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีส่วนเข้ามาหลอมรวมชาติลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหลากหลายมิติด้วยกัน ดังจะพบได้จากการสร้างพลังพัฒนาชาติลาวผ่านสินไซ ด้านการศึกษาศาสนาในโรงเรียนผ่านตัวบทและสหบทสินไซ ศิลปวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากสินไซ เป็นต้น ลักษณะเฉพาะเหล่านี้เองที่น่าจะนำไปสู่การนิยามตัวตนในฐานะการเป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะข้อมูลเสนอว่า วรรณคดีสินไซได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้คนในรัฐลาวดั้งเดิม ลาวใหม่ เอกชน และประชาสังคม มาตลอดระยะเวลาเวลามากกว่าสิบปี เมื่อพิจารณาระยะเวลาใกล้ที่สุดอาจจะไล่เรียงมาจากการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ความทรงจำ ต่อมารัฐลาวล้านช้างใหม่ได้สร้างความรู้สึกภูมิใจความเป็นลาวผ่านสินไซ และนำเสนอความหมายแห่งรัฐที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวรรณคดีสินไซ มิติดังกล่าวนี้ได้ตกทอดมาตั้งแต่สมัยที่ลาวเป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านช้าง ต่อมาเมื่อรัฐลาวสร้างชาติขึ้นเป็นปีกแผ่นวรรณคดีสินไซยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ สร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชนชาติลาว แม้ผ่านยุคสร้างและพัฒนาชาติแล้วกลับปรากฏว่า สินไซยังถูกการผลิตซ้ำอยู่จนปัจจุบัน ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องเดียวของลาวที่มีสถานะพิเศษในฐานะเครื่องมือสร้างและนำพาชาติ รัฐ และพรรคของลาว สร้างและรังสรรค์วรรณคดีให้เชื่อมโยงไปถึงการสร้าง ความ

เข้มแข็งให้กับกลุ่มชนชาวลาว ลักษณะเช่นนี้ทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ลาว

ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายสรุปไว้ในที่นี้คือ วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางเพศ ในมุมมองชนบวรธรรมกรรมสินได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ กล่าวคือความที่เพศหญิงไม่มีอำนาจในการดำรงอยู่อย่างปราศจากการครอบงำของบุรุษได้แสดงออกผ่านตัวบทสินไซดังกล่าวแล้วข้างต้น ประเด็นสำคัญคือ สถานะภาพของผู้หญิงในตัวบทและบริบทต่างมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ จะพบว่าอำนาจการครอบครองบ้านเมืองทั้งในสินไซและอาณาจักรล้านช้างในอดีตมักตกอยู่กับผู้ชาย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่าการครองอำนาจได้มีอยู่ประดุจว่าสงวนไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น เพราะสังเกตได้ว่าในข้อมูลได้ให้อำนาจแก่พระยาकुตสะลาด และตัวละครชายทั้งสิ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นมิติการปกครองและถือดุลอำนาจที่ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง (ปิตาริปไตย) การที่ผู้ชายมีอำนาจเช่นนี้เองเป็นผลส่งให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะเพียงมารดาและภรรยาหรือเมียเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้เพศชายไม่ได้กดขี่ข่มเหงผู้หญิงโดยตรง แต่ที่ทำให้ทราบชัดคือภาพของผู้หญิงในตัวบทสินไซและบริบทสังคมลาวล้านช้างต่างมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

ประเด็นต่อมาที่ควรสรุปได้ในที่นี้คือ อำนาจของพระพุทธศาสนา กล่าวเช่นนี้เพราะสังเกตได้ว่า กวีได้ยอมรับและยกให้สินไซเป็นชาติกนอกนิบาตเรื่องหนึ่ง และการยกสินไซให้เป็นเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นสถานะของการยกวรรณกรรมให้เป็นหน้าที่สืบทอดพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่พระภิกษุและผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดอยู่ที่เพศชาย เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ เพศหญิงถูกจำกัดพื้นที่และบทบาทลงในศาสนาที่ผู้ชายเป็นใหญ่ อีกแง่หนึ่งควรสังเกตได้ว่า ลาวล้านช้างได้รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักหรือศาสนากระแสหลักที่คนลาวทั้งประเทศให้การยอมรับนับถือเมื่อสินไซเป็นวรรณกรรมพุทธนั้นย่อมแสดงว่า สินไซเป็นวรรณกรรมที่แต่งโดยผู้ชาย สืบทอดและถ่ายทอดโดยผู้ชาย ซึ่งถือความเป็นใหญ่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการขึ้นาและชี้ขาดความผิดถูก

พหุบัน ปณ กิโต ชีเว

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “สินไซ : บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางวรรณกรรมศึกษา ประสมประสานกับแนวคิด/ทฤษฎีทางคติชนวิทยาโดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว (2) เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยแบ่งเป็นขอบเขตด้านข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลหนังสือเรื่องสินไซทั้งสิ้นจำนวน 9 ส่วน และข้อมูลตัวบทเรื่องสินไซที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบริบทสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาว เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และลุ่มลึกยิ่งขึ้นเข้ามาใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการศึกษาวิเคราะห์และตีความ อันได้แก่ แบบเรียน เรื่องสั้น เรื่องเล่า บทกลอน บทละครพญาภาษิต ภาพจิตรกรรมฝาผนัง (ธูปแต้ม) ประติมากรรม (ธูปควัด) ศิลปะการแสดง อันเป็นมรดกสำคัญของชาวลาว เป็นต้น เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องสินไซในมิติต่างๆ ร่วมกับข้อมูลตัวบทเรื่องสินไซ และข้อมูลสินไซในวิถีวัฒนธรรมลาวแบบวิจัยแบบสหวิทยาการผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (Function of Literature) และแนวคิดสหบท (Intertextuality) เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย โดยการศึกษามิติต่างๆ ดังกล่าวแล้ว เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ทราบชัดถึงบทบาทหน้าที่และการปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซที่มีต่อสังคมและวิถีวัฒนธรรมลาวนอกจากนั้นยังประยุกต์ใช้แนวคิดการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (Interpretation of Culture) มาเป็นแนวคิดเสริมเพื่อให้การศึกษวิเคราะห์ได้ละเอียดลุ่มลึก ทั้งยังเชื่อมโยงและสะท้อนถึงมิติวัฒนธรรมลาวทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบผู้วิจัยสามารถสรุปผลจากการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว 5 มิติ คือ (1) บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง (2) บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอน (3) บทบาทหน้าที่ด้านประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ (4) บทบาทหน้าที่ด้านการเมือง

การปกครอง(5) บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว (6) บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิงสಿನໄ႕ມີบทบาทหน้าที่ที่ทั้งต่อพญาภาษิตลาว หมอลำลาว วรรณกรรมคำกลอนลาว บทละคร ละครสಿನໄ႕ เรื่องสั้นลาว มิติเช่นนี้เป็นการสืบย้อนให้เห็นว่า ตัวบทวรรณคดีสಿನໄ႕ได้มีบทบาทหน้าที่ต่อความบันเทิงเด่นชัดและน่าเชื่อถือได้ว่า มิติความบันเทิงที่ได้รับบทบาทหน้าที่เช่นที่กล่าวแล้วน่าจะเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สಿನໄ႕ควบคู่กันไปในหมู่ชาวลาว ดังนั้น มิติเช่นนี้ทำให้พบว่ามีขนบการสืบบรรณกรรมที่สำคัญและสะท้อนให้เห็นว่า สಿನໄ႕เป็นวรรณคดีมรดกที่มีบทบาทหน้าที่ต่อความบันเทิงในลาว ซึ่งแก่นนี้ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่ทำให้เห็นว่า สಿನໄ႕เป็นวรรณคดีได้เข้ามาแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของชาวลาว และยิ่งกว่านั้นบทบาทที่มีต่อความบันเทิงแบบลาวเช่นนี้เองสอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298) จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน 4 ประการคือ

- 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม
- 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า
- 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม
- 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ

โดยบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิงดังกล่าวนี้เองสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ข้อที่ 4 คือ ให้ความเพลิดเพลิน และเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจซึ่งไม่เพียงแต่พบว่าวรรณกรรมมรดกจะมีคุณค่าต่อจิตใจในอดีตเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทหน้าที่ต่อคนลาวสมัยหลัง ดังจะเห็นได้ในแง่ของความบันเทิงที่มีสಿನໄ႕เป็นวรรณคดีแม่บทและรอยต่ออดีตกับปัจจุบัน

ประเด็นต่อมาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยนี้ คือ บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอนจะพบว่า ในสังคมลาวผู้นำแห่งรัฐและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติลาวทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้นำเอาวรรณคดีสಿನໄ႕มาใช้สอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แง่นี้เองทำให้เห็นว่า สಿನໄ႕มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาของลูกหลานชาวลาวทั่วประเทศ ซึ่งควรเชื่อได้ว่า วรรณคดีสಿನໄ႕เป็นวรรณคดีสร้างชาติและเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับกล่อมเกลาคใจผู้คนในลาวซึ่งเป็นเยาวชนของประเทศ ข้อนี้สะท้อนให้เห็นว่าสಿನໄ႕มีบทบาทหน้าที่ต่อการศึกษา ประเด็นสำคัญต่อมาคือ สಿನໄ႕กับหลักคำสอน ข้อนี้เองสะท้อนมุมมองที่สำคัญสಿನໄ႕มีบทบาทต่อหลักคำสอนที่ใช้สอนผู้คนในประเทศ ลักษณะคำสอนก็ได้เอื้อต่อคนทุกชนชั้นทุกว่ายไม่ว่าจะเป็นเด็ก หนุ่มสาว ลูกหลาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของวรรณคดีสಿನໄ႕ กล่าวคือ หลักคำสอนในสಿನໄ႕เป็นหลักคำสอนที่คอยกล่อมเกลาคใจประชาชนชาวลาวทุกชั้นให้เป็นคนที่ดีตามอุดมคติของสังคมและทำหน้าที่เสนอระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนค่านิยมที่สังคมคือเป็นบรรทัดฐานต่อผู้อ่านและผู้ฟังเรื่องสಿನໄ႕ ข้อนี้เองถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่ของสಿನໄ႕ใน

ลาวอย่างชัดเจน และที่สำคัญที่สุดคือสินไซสอนสัตว์ในป่าสะท้อนให้เห็นระบบนิเวศลาวในวรรณกรรม กล่าวคือ คนในวรรณกรรมกับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือพืชต่างเื้ออาศัยกันและกัน และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ข้อนี้จึงเป็นบทบาทหน้าที่เด่นของคำสอนในสินไซ

บทบาทดังกล่าวนี้เองเป็นบทบาทสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของ วิลเลียม บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298) ข้อที่ 2 คือ ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่าแต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า สินไซได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาสังคมลาวเป็นการทำหน้าที่สำคัญในหมู่ผู้คนที่ทั้งอ่านไม่ออก หรือสังคมมุขปาฐะแบบเรื่องเล่าและอ่านออกเขียนได้ ดังนั้น ลักษณะของสินไซข้อที่ 2 ดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนหนึ่งที่กล่าวเช่นนี้เพราะสังคมลาวส่วนหนึ่งยังเป็นสังคมที่ใช้วิธีการบอกเล่าหรือสังคมเรื่องเล่าและขณะเดียวกันก็เป็นสังคมของผู้คนที่กำลังได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่ ดังนั้น จึงทำให้สินไซลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคมที่ทั้งบอกเล่าและสังคมการศึกษาแบบสมัยใหม่หรือตะวันตกที่เน้นวิเคราะห์วิจารณ์มากกว่าบอกเล่าท่องจำแบบเดิมของลาว

มุมมองประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล คือ บทบาทหน้าที่ด้านประเพณีพิธีกรรม คือสินไซถือเป็นวรรณคดีมรดกที่มีความโดดเด่นกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นในบรรดาวรรณคดีลาวสมัยล้านช้างทั้งมวล และที่สำคัญสินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อศาสนาพุทธในลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเทศน์ การเปลี่ยนชีนไซในลาวถือเป็นการนำเอาวรรณคดีมาปรับใช้ในศาสนาพุทธลาวชัดเจน โดยพระสงฆ์ลาวล้านช้างยังนิยมเทศนาธรรมเรื่องสินไซอยู่จนปัจจุบัน เพราะเชื่อกันว่าสินไซเป็นวรรณกรรมชาดกนอกนิบาตนั้นเอง ลักษณะเช่นนี้เองทำให้เห็นว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อระบบพระพุทธศาสนาในลาวและต่อระบบความเชื่อของคนลาว ดังจะพบว่าชาวลาวได้ทำให้สินไซมีบทบาทสำคัญต่อกับพิธีกรรมบวงสรวงแถน บวงสรวงรำถวายปู่สินไซ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้สินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญเรื่องเดียวที่อยู่ในความทรงจำของผู้คน และแก้ไขปัญหาความขัดข้องของชีวิตและเยียวยาความสิ้นหวังของผู้คนในลาว มิติเช่นนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสินไซในแง่ของวรรณคดีมรดกกับชุมชนลาว มิติเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ทางคติชนของ วิลเลียม บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298) ข้อที่ 1 และ 4 คือ(1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม (4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจทั้งนี้เพราะข้อมูลเสนอว่า ชาวลาวส่วนหนึ่งเชื่อว่าตนเองเป็นลูกหลานสินไซ และเชื่อถือศรัทธาว่า ถ้านำเอาเรื่องราวของสินไซมาปรับใช้ในทางประเพณีพิธีกรรม จะทำให้ชีวิตของตนเองมีความสุข และที่สำคัญ ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของวรรณคดีเรื่องดังกล่าวที่มีต่อมิติความเชื่อและประเพณีของชาวลาว และเมื่อพิจารณาข้อมูลยังไม่ปรากฏในที่ใดๆ ว่า พื้นที่ที่ผู้คนสนใจวรรณคดีสินไซจะปรับใช้วรรณคดีเรื่องดังกล่าวให้มีบทบาทหน้าที่ต่อประเพณีพิธีกรรมของผู้คน ซึ่งมิติเช่นนี้จะพบในพื้นที่ประเทศลาวเท่านั้น ดังนั้น จึงถือได้ว่า สินไซมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมของผู้คนในลาว

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกคือ บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง สิ้นไซได้มีบทบาทต่อระบบการเมืองการปกครองลาวทั้งในแง่ของคำสอนเรื่องระบบการปกครองแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย กล่าวคือสิ้นไซเป็นวรรณกรรมคติสำคัญที่เน้นสอนให้ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองอยู่ด้วยกันแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย ของผู้มีอำนาจกับคนอื่น ดังจะเห็นว่า ผู้นำหรือเจ้ามหาชีวิตลาวนอกจากเป็นนักปกครองที่มีบุญบารมีแล้วยังจำเป็นต้องดำรงธรรม คือตั้งมั่นอยู่ในธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทศพิธราชธรรม ไม่ใช่อำนาจในทางที่ผิด ไม่เอารัดเอาเปรียบประชาชนลักษณะเช่นที่กล่าวมานี้ทำให้สิ้นไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298) ข้อที่ 3 คือ (3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมเพราะจากข้อมูลพบว่า ผู้นำแห่งรัฐได้นำเอาหลักธรรมคำสอน ความคิด ความประพฤติของตัวละครเอกมาใช้เป็นนโยบายปกครองผู้คน มิติดังกล่าวทำให้สิ้นไซมีบทบาทหน้าที่ต่อการเมืองการปกครองลาว และเป็นบทบาทหน้าที่ข้อที่ 3 ตามแนวคิดของ วิลเลียม บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298)

ประเด็นต่อมาที่ควรกล่าวสรุปไว้ในที่นี้คือ บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว วรรณคดีสิ้นไซของลาวได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ลาว กล่าวก็คือลาวคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เจริญและมีวัฒนธรรมมายาวนาน เมื่อลาวมีวรรณคดีสิ้นไซและเทศน์อ่านกันมาในระยะเวลาหนึ่ง ข้อนี้จึงทำให้สิ้นไซมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นลาวให้เด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอุปนิสัยของคนลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของคำสอน/หลักคำสอน ชาวพุทธลาวได้เป็นต้นแบบในการอบรมขัดเกลาให้คนลาวมีอัตลักษณ์ทางคุณลักษณะเฉพาะตัว นั่นคือ เป็นคนมีความซื่อสัตย์ อดทนกล้าหาญเสียสละ ความกตัญญูกตเวที มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักเพื่อนฝูง มีนิสัยอ่อนโยน ชอบความสงบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ที่สำคัญคือมีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นลาวอย่างสูงส่วนอัตลักษณ์ทางครอบครัว เน้นความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติและสายตระกูล ตลอดจนถึงการปฏิบัติต่อกันของคนในครอบครัวตามสภาพของพื้นที่มีต่อน้อง แมมีต่อลูก ผัวกับเมีย อามีต่อหลาน ความผูกพันดังกล่าวเสนอให้เห็นตั้งแต่ชื่อเรื่อง และจากโครงเรื่องแต่เริ่มต้นที่พี่ชายออกตามหาน้องสาวที่ถูกลักพาตัวไป แต่สิ่งที่น่าสนใจอย่างมากก็คือการไปตามตัวน้องสาวกลับมาเป็นกรรวมตัวกันไปทั้งตระกูลมีทั้งสิ้นไซ สีโห่งทอง และพี่ชายทั้งหก นอกจากนี้สามีกี่ตามภรรยามาจนสิ้นชีวิตพอเกิดมาชาติใหม่ก็ยังไม่ลืมที่จะตามหาอีกจากตัวอย่างได้ชี้ให้เห็นว่าภาพความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติในสังคมลาวยุคสมัยล้านช้างนี้ได้เป็นแนวคิดหลัก เป็นหัวใจ หรือเป็นอีกหนึ่งแก่นเรื่องที่เป็นพื้นฐานที่มีมายาวนานที่ได้สร้างให้ครอบครัวของคนลาวเป็นครอบครัวที่มีแต่ความรักความผูกพันกันมาตลอด ลักษณะเช่นนี้เองทำให้สิ้นไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อความประพฤติของผู้คนในลาว ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกแบบหนึ่ง เป็นแบบที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของ วิลเลียม

บาสคอม (William Bascom, 1965: 281-298) ข้อที่ 3 คือ 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมแต่ทว่าเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว

ประเด็นต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้คือ สินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายของคนลาวภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับสิ่งของเครื่องประดับเป็นของคู่กัน เช่น ช้อง ผ้าสไบ และ ปิ่นปักผม สะท้อนให้เห็นว่าการแต่งกายของผู้หญิงลาว ที่แต่งกายด้วยการ“นุ่งซิ่น เก้าฝม เบี่ยงแพ” คือ นุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เก้าฝมยวม หม่มผ้าสไบแพร ทั้ง ผ้าสไบ ปิ่น และช้องคงเป็นของสำคัญและเป็นเป็นสัญลักษณ์มีขวัญประจำชาติสำหรับผู้หญิงลาว แสดงออกในงานประเพณีต่างๆผู้หญิงลาวต้องแต่งตัวด้วยเครื่องประดับดังกล่าวสำหรับอัตลักษณ์การแต่งกายของเพศชายนั้นสินไซเก็บเอาเสื้อผ้าที่เป็นชุดแบบผ้ามัดเดี่ยวในต้นไม้มีนโคตร ซึ่งในปัจจุบันเพศชายจะใช้เฉพาะในพิธีงานต่าง ๆ เท่านั้น ลักษณะเช่นที่ว่าเป็นบทบาทสำคัญอีกแบบหนึ่งที่ไม่พบในพื้นที่ใดๆ ที่รับวรรณคดีสินไซ เพราะในปัจจุบันยังพบว่า ผู้หญิงและผู้ชายในประเทศลาวยังคงแต่งกายในรูปแบบดังกล่าว

สินไซยังมีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางภูมิวัฒนธรรมสินไซเองได้ทำหน้าที่เป็นตัวบทให้ความหมายความเป็นคนกลุ่มเดียวกันและมีวัฒนธรรมรากฐานร่วมกันแบบลาว ที่กล่าวเช่นนี้เพราะข้อมูลเสนอว่า เรื่องราวในวรรณคดีเรื่องดังกล่าวได้รับการปรับใช้ให้มีบทบาทหน้าที่ทำให้ชาวลาวเกิดสำนึกร่วม กล่าวคือคนลาวที่อยู่ในพื้นที่ประเทศลาวได้ปรับใช้อรรถกถาย่อยในสินไซกับอัตลักษณ์ของตนเองและกลุ่มชน ดังจะพบว่า มีผู้คนในลาวจำนวนมากและหลากหลายพื้นที่นำเอาอนุภาคของวรรณคดีสินไซไปใช้ในการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ทั้งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ภูมิศาสตร์อื่นหรือภูมิวิเวศวัฒนธรรม ข้อนี้เองทำให้สินไซลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีเกี่ยวกับการแสดงตัวตนและค้นหาพื้นที่ร่วมของลาว เพราะข้อมูลเสนอว่าผู้คนในลาวได้สร้างพื้นที่ร่วมที่สำคัญ และได้แสดงออกและสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องในสินไซ เพราะข้อมูลเสนอว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในลาวและพื้นที่ทางวัฒนธรรมจำนวนมากได้ปรับใช้ให้สินไซมีบทบาทหน้าที่ต่อระบบดังกล่าวทำให้ผู้คนมีความทรงจำร่วมกัน มิติดังกล่าวได้ทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ดังนั้นสินไซจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วมและความทรงจำร่วมของผู้คนลักษณะเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชนที่ ศิราพร ภู กลาง (2552: 363) เสนอไว้ 3 ประการสำคัญ คือ

- 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม
- 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม
- 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

แต่สอดคล้องกับมุมมองความคิดทางคติชนของ Thomas (1997) ใน An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art ที่ Thomas A. Green ได้อธิบายว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสุภาษิต เรื่องราวนิทานหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) มิติเช่นนี้เองทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่ทางคติชนเชิงสังคมนั่นเอง

ประเด็นสำคัญต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้ในที่นี้ คือ การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะเป็นวรรณคดีเอกของชาติ (การสถาปนาความเป็นชาติ) และการอนุรักษ์ฟื้นฟูสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ทำให้ “วรรณคดีเรื่องสินไซ” เป็นตัวกลางในการหลอมรวมประชาชนชาวลาวทั้งประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสำนึกในความเป็นชาติเดียวกัน มีบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีอันยาวนานร่วมกัน ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนเมืองหรือต่างภูมิภาคกัน โดยร้อยพันวรรณคดีเรื่องสินไซและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ในฐานะวรรณคดีและมรดกของชาติร่วมกัน เป็นความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกัน “สินไซ” จึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคติของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และคนเมืองให้มีความกลมเกลียว มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นประชาชนลาวที่มีผืนแผ่นดินเดียวกัน แต่ทุกคนคือคนลาวด้วยกัน มีความเท่าเทียมกันทั้งหมด ตลอดจนใช้วรรณคดีเรื่องสินไซในการขับเคลื่อนการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาประเทศ สร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนด้วยตนเอง หรือแม้แต่สังคมที่กว้างขวางออกไปอย่างสังคมโลก ซึ่ง “สินไซ” ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างซับซ้อน มาเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ความคิดความเชื่อและกอบกู้ศรัทธาของคนในท้องถิ่น โดยมีหลักฐานและร่องรอยทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ เช่น สิมฮูปแต้ม ประติมากรรม ตำนาน เรื่องราวความเชื่อ วิถีปฏิบัติ พิธีกรรม เรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตำนานการสร้างบ้านแปลงเมือง พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นนั้นๆ สร้างขึ้นมาใหม่ในการเชื่อมโยงเรื่องราว ข้อนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทของวรรณคดีสินไซที่มีต่อผู้คนในลาวและนอกประเทศลาวนั่นเอง มิติเช่นนี้ถือเป็นมิติที่สำคัญ และถือเป็นการนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนสร้างเป็นวาทกรรม ด้วยการนำเอาคุณธรรมของสินไซไปปรับใช้ในชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้คน รวมถึงสร้างจิตสำนึกให้คนเกิดสำนึกร่วมและมีความภาคภูมิใจมุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมี

บทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) เพราะฉะนั้น สินไซจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการหลอมรวมกลุ่มชนในลาว และสร้างสำนึกร่วมของผู้คนที่มีสินไซเป็นแกนกลางความคิดความรู้ ดังนั้น จึงทำให้น่าเชื่อได้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีมรดกลาวที่เป็นแกนกลางระบบความเชื่อของผู้คนในลาว และเชื่อมโยงสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงผ่านสินไซ ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสินไซที่มีต่อผู้คน

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญสุดท้ายคือ บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมลาว วรรณคดีสินไซไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีมรดกภูมิปัญญาสำคัญของลาวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีที่บอกเล่าประเพณีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อ ดังจะพบว่าสินไซได้เสนอภาพสะท้อน บทบาทหน้าที่ด้านภาพสะท้อนทางประเพณีชีวิตและความเชื่อ ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษของวรรณคดีสินไซที่ได้สะท้อนค่านิยม ความเชื่อประเพณีชีวิตที่สำคัญและสัมพันธ์กับบริบทสังคมลาว กล่าวคือ สินไซไม่เพียงเป็นวรรณคดีเอกและวรรณคดีมรดกลาวเท่านั้น หากแต่เนื้อหาในหลายตอนได้สะท้อนบทบาทและภาพลักษณ์ของชุมชนลาวเด่นชัด ดังจะเห็นได้ในขนบนิยม ประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน ความเชื่อเรื่องขวัญ คำทำนาย ความฝัน คาถาอาคม เวทย์มนต์ เป็นต้น ซึ่งระบบความเชื่อเช่นนี้ยังฝังแน่นและดำรงอยู่ในชุมชนลาว ลักษณะเช่นนี้เองทำให้สินไซเป็นสื่อกลางเก็บรักษาขนบนิยมแบบดั้งเดิมของลาว อีกแง่หนึ่งการที่สินไซมีบทบาทเช่นนี้ย่อมทำให้สินไซเป็นวรรณคดีกึ่งราชสำนัก กึ่งชาวบ้าน (Hybrid) หรือเป็นวรรณคดีแบบประสมประสานทั้งราชสำนักและชาวบ้าน ดังนั้น บทบาทดังที่อธิบายไว้เช่นนี้เองถือเป็นลักษณะเด่นและลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสินไซที่ชี้ชวนให้ผู้เสพวรรณคดีเรื่องนี้สืบย้อนถึงรากเหง้าความเป็นลาวด้วยนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองความคิดทางคติชนของ Thomas (1997) ใน An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art ที่ Thomas A. Green ที่ได้อธิบายว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือ บทบาทหน้าที่ นี้เองคือความคาดหวังว่า ทุกสุภาษิต เรื่องราวนิทานหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลง ต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่าทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) มิติเช่นนี้เองทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่ทางคติชนเชิงสังคมนั่นเอง

6.1.2 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว

ประเด็นที่จะอธิบายสรุปไว้ในมิติสำคัญอีกมิติหนึ่ง คือ จากการการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว ทำให้ทราบถึง

รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว ซึ่งเป็นมิติที่พิเศษเฉพาะพื้นที่ลาวซึ่งแตกต่างจากปฏิสัมพันธ์ที่วรรณคดีมรดกสินไซมีต่อที่อื่น ลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่เห็นเด่นชัด และที่ค้นพบในงานวิจัยนี้คือ ปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้น การเมือง ศาสนา เพศ และชาติพันธุ์ ดังจะอธิบายสรุปผลจากการศึกษาวิจัยต่อไปนี้

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวทางชนชั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจะพบว่า สินไซได้นำเสนอภาพชนชั้นต่างๆ ของผู้คนในลาว ซึ่งพบว่า สินไซนำเสนอชนชั้นสูงผ่านภาพเจ้ามหาชีวิต สำหรับชนชั้นกลางพ่อค้าวานิชย์และผู้ประกอบการค้าขายพวกกระฎุมพีหรือผู้มั่งมีสินไซได้นำเสนอให้เห็นว่ามีอยู่ในตัวบท และสะท้อนให้เห็นว่ามีอยู่จำนวนไม่มาก สำหรับชนชั้นล่างคือกำหนดสถานะความเป็นอยู่ที่แสดงความยากจน แร้นแค้นไม่มีที่อยู่อาศัยต้องออกไปอยู่ในป่า ประเด็นสำคัญที่สุดในแง่ของการกำหนดความเป็นอื่นทางชนชั้น คือ สินไซลาวได้สร้างภาพลักษณ์ของพระยาอภัยกษัตริย์ให้เห็นความเป็นอื่น ความเป็นคนอื่นหรือคนนอกวัฒนธรรมลาวลักษณะเช่นนี้สื่อความให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองที่มักต้องเป็นผู้มีสถานะต่ำต่อยกกว่า มิติดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นที่นำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีสินไซ ประการต่อมาคือภาพลักษณ์ทางชนชั้นและการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นได้ถูกนำเสนอผ่านการนำเอาวรรณคดีไปปรับใช้ การกระทำเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับคนทุก ๆ กลุ่ม ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สื่อให้เห็นการใช้ตัวบทวรรณคดีสินไซ ประเด็นต่อมาที่ควรสรุปไว้ในที่นี้คือ การทำให้วรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ทั้งยังได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าสูงเป็นพิเศษและมีอิทธิพลต่อคนทุกกลุ่มเช่น นักธุรกิจ นักปราชญ์ นักประวัติศาสตร์ นักศึกษา นักประพันธ์ เจ้านาย ผู้นำ รัฐบาล และคนในชาติลาวทุกวัยและทุกชนชั้น เพื่ออรรถาธิบายความเป็นลาว ดังนั้น มุมมองเช่นนี้ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษกว่าแง่อื่นและเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญกว่าในบรรดาพื้นที่ที่ผู้คนรับและรังสรรค์วรรณคดีสินไซทั้งหมด

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองพบว่า สินไซยังคงเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนลาวมาอย่างยาวนาน ตัวบทที่ผลิตออกมามีหลายสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่าสินไซมักถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งมุมมองเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณคดีเรื่องนี้นั้นยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวในการรับรู้ของชาวลาวที่ไม่เคยทอดทิ้งจากวิถีวัฒนธรรมและสังคมลาวอนึ่ง การผลิตซ้ำเช่นนี้ ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลง และสังคม การนำเอาตัวบทวรรณคดีมาปรับใช้ให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมเช่นนี้จึงทำในตัวบทวรรณคดีเรื่องสินไซก็มีการแต่งเติมหรือปรับเพิ่มเนื้อหา คำโคร่งเรื่อง และสาระหลักและย่อยบางประการของสินไซแสดงให้เห็นว่า

สืงไซ่ได้รับการปรับและสร้างใหม่ขึ้นมาอยู่ในระยะเวลาต่างๆ เรื่อยมาจากอดีตถึงปัจจุบัน การปรับใช้ตัวบรรณคดีสืงไซ่ที่สื่อให้เห็นว่ามีการปรับสืงไซ่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับมิติอื่นที่เด่นชัด คือ “วัฒนธรรมการเขียนหนังสือลาว” ในแง่อักษรหรือตัวเขียนลาวอาจกล่าวได้ว่า ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากหลากหลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาบาลีและสันสกฤต จากข้อมูลสรุปได้ว่า ในรัชสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นยุคที่ลาวรับเอาศาสนาและภาษาบาลีสันสกฤตจากเขมรพระนครผ่านเจ้ามหาชีวิตฟ้างุ้มกับพระนางแก้วเกงยา รวมถึงการรับเอาพราหมณ์ราชสำนักเขมรพระนครเข้ามามีบทบาทในราชสำนักลาว การรับเอาวัฒนธรรมนอกเช่นนี้เองได้ทำให้ภาษาอื่นมีผลต่อวัฒนธรรมการเขียนหนังสือของคนลาว ดังนั้น การรับและปรับเช่นนี้ทำให้ภาษาบาลีและสันสกฤตมีส่วนสำคัญต่อตัวบรรณคดีและวรรณกรรมลาวสมัยหลัง และยังคงดำเนินจนมาถึงช่วงหลังการปลดปล่อย คือ ก่อน ปี 1975 ยังเป็นช่วงที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองอยู่ จากข้อมูลการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสืงไซ่พบว่า กวีหรือผู้แต่งได้ปรับใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตมากขึ้น กล่าวคือพบการใช้คำศัพท์ทางการเมืองการปกครอง แง่นี้สะท้อนให้เห็นศักดิ์ศรีหรือระดับของคำ เพราะจะสังเกตได้ว่าคำบาลีและสันสกฤต รวมถึงเขมรไม่ถือว่าเป็นคำที่มีระดับสูงเฉพาะในลาวเท่านั้น ในประเทศไทย ผู้ใช้ภาษาไทยเมื่อจะต้องใช้คำราชาศัพท์หรือคำที่แสดงให้เห็นชนบรรณคดีแบบเก่าก็มักใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นเครื่องมือในการแต่ง

อีกแง่หนึ่งน่าจะเชื่อได้ว่า การใช้ศัพท์ทางภาษาบาลีและสันสกฤตอาจเป็นแง่อวดฝีมือของกวีลาว เพราะการใช้ศัพท์ที่ยาก รูปคำที่ยากอย่างบาลีสันสกฤตย่อมถือว่าเป็นการประชันความสามารถของกวีได้ ต่อมาประเด็นที่สำคัญ คือ ในยุคที่ทหารฝรั่งเศสเข้ามาปกครองแคว้นลาวได้บังคับให้คนลาวเรียนภาษาฝรั่งเศสโดยอ้างว่า “ภาษาลาวเป็นภาษาที่ล้าสมัย” และใช้ภาษาฝรั่งเศสในการติดต่อสื่อสาร แม้กระทั่งเป็นตำราเรียนและการสอน จึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นกลวิธีในการล้มล้างหรือทำลายภาษาลาวโดยตรง มิติการบังคับทางการปกครองจากผู้มีอำนาจคือฝรั่งเศสนี้เองทำให้วรรณคดีเรื่องสืงไซ่ถูกนำไปแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการบังคับและการกดขี่จากอำนาจทางสังคมเพื่อกดทับภาษาและความเป็นลาว อีกแง่หนึ่งทำให้อาจเชื่อได้ว่าสืงไซ่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับภาษาอื่น และอีกแง่หนึ่งอาจทำให้เห็นได้ว่า อำนาจทางภาษาของฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาวกระบวนการใช้วรรณกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณกรรมเป็นเครื่องมือต่อรองการกระทำโดยชนชั้นนำส่วนหนึ่ง ช่วงเวลาหนึ่งที่รับวัฒนธรรมและนโยบายรัฐต่างถิ่น รวมถึงปัญญาชนลาวที่สามารถใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตในการรังสรรค์วรรณคดีให้มีความน่าสนใจมากกว่าที่จะใช้ภาษาลาวเท่านั้น ประเด็นต่อมาที่ควรอธิบายสรุปไว้คือ ในตัวบทเองก็มีการแต่งเติมเรื่อยมา การแต่งเติมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าตัวบทสืงไซ่ได้มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับชาติพันธุ์อื่น โดยการนำเอาระบบการปกครองมาใช้ในตัวบรรณกรรมลำหรือละครลำสืงไซ่ ดังจะเห็นว่า ในบทละครลำสืงไซ่ได้สะท้อนการกีดกันลัทธิทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ออกไป ลักษณะทำให้คอมมิวนิสต์มีความเป็นอื่นลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นทั้งในทางสังคมการเมืองลาวในยุคหนึ่งที่ได้รับเอา

ระบอบการปกครองประชาธิปไตยเข้ามามีการรับเอาระบอบการปกครองแบบใหม่เข้ามาทำให้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์กลายเป็นอื่น ลักษณะเช่นนี้เป็นปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่เห็นได้เด่นชัดในละครลำสินไซลาว และสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองปฏิสัมพันธ์กับระบอบการปกครองใหม่

ข้อสรุปสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีสินไซ คือ ในช่วงการปลดปล่อย คือ ปี ค.ศ. 1975 มีการปฏิวัติการเขียนอักษรลาวครั้งสำคัญ คือ มีการปรับอักษรที่ใช้เขียนสินไซจากเดิมที่มีการใช้อักษรลาว ซึ่งข้อมูลเสนอว่า น่าจะมีการเลิกขนบอักษรลาวแบบเก่า ทั้งนี้เพราะมีข้อมูลว่า การใช้ตัวหนังสือลาวในยุคแรกๆ อาจมีมาพร้อมๆ กับการรับพุทธศาสนาเข้ามา เพราะเมื่อประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคือไม่มีระบอบกษัตริย์แล้ว ภาษาที่ใช้จึงถือว่าไม่จำเป็นที่จะเอามาใช้ในการสังคมลาวสมัยใหม่ ดังนั้น น่าเชื่อได้ว่ากวีอาจต้องการปรับเปลี่ยนภาษาและรูปแบบการเขียนที่มีอยู่เดิม เพราะที่เห็นได้ชัดคือแง่ของการใช้วงศัพทหรือคำศัพท์ที่นำไปใช้ในการเขียนของกวีปรับลดรูปเขียนที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตลง ดังจะเห็นว่าสมัยหนึ่งใช้รูป “สังขสิลปชัย” ต่อมา มีรูป “สังสินไซ” เนื่องจากว่าการแต่งในครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะสื่อสารกับประชาชนยุคปลดปล่อยใหม่ ซึ่งการใช้ภาษาเช่นนี้ได้สะท้อนแนวคิดของผู้แต่ง โดยควรถือได้ว่าเป็นการสื่อให้เห็นความคิดและภาพสะท้อนสภาพการปกครองในลาวที่ผ่านการปกครองจากการมีเจ้ามหาชีวิต การปกครองโดยฝรั่งเศสและยุคปลดปล่อยเอกราชลาวสู่สังคมลาวในระบอบใหม่ ดังนั้นรูปเขียนอักษรลาวและมิติการใช้ภาษาในสินไซมีการปรับเปลี่ยนโดยกวีลาว รูปคำและวงศัพทที่ปรับเปลี่ยนเช่นนี้แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญและปฏิสัมพันธ์ของสินไซกับการใช้ภาษาและตัวเขียนลาว ประเด็นสำคัญคือ การลดรูปคำราชาศัพท์ลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นตัวกำหนดให้รู้ว่าทุกคนมีสถานะ หรือฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งก็ถือเป็นการปฏิเสธโดยทางอ้อมว่าจะไม่ใช้ภาษาที่เคยใช้ในระบอบการปกครองแบบเก่า นั่นก็คือระบอบกษัตริย์ และหันมาสนับสนุนการใช้ภาษาที่ทันสมัย (ภาษาลาวสมัยใหม่) เริ่มมีการปรับเปลี่ยนภาษาใหม่ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกะทัดรัด และเป็นกันเอง ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นอีกต่อไป ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับว่ากวีจะแสดงให้เห็นว่า ลาวได้วางรากฐานประเทศได้อย่างมั่นคงและมีความสามารถเป็นเอกภาพทางการเมืองแห่งรัฐที่ค่อนข้างมั่นคง ดังนั้น การกลับมาปฏิวัติให้ใช้ภาษาลาวนี้เองจึงทำให้เห็นว่า เป็นการสร้างชาติด้วยอักษรในวรรณกรรมสินไซที่ต่างยุคต่างสมัยกันการใช้ภาษาในวรรณคดีลาวแบบใหม่รวมถึงสินไซก็มีการปรับเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์กับภาษาลาวสมัยใหม่ไปด้วย

ประเด็นต่อมาก็คือในยุคจินตนาการใหม่ข้อมูลเสนอว่าลาวได้มีการปรับใช้ภาษาลาวแท้ดั้งเดิมแทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือเขมร ลักษณะเช่นนี้เองเป็นปฏิสัมพันธ์สำคัญที่เชื่อมโยงไปถึงตัวบทสินไซและสื่อให้เห็นว่าอักษรวิธิลาวมีความมั่นคง มิติเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นแง่มุมสำคัญ 2 ประการที่ควรกล่าวอธิบายสรุปประเด็นไว้ในที่นี้ คือ (1) การปรับตัวด้านอักษรและแนวทางการสะกดคำสื่อให้เห็นการสร้างฐานะทางอักษรควบคู่ไปกับการเมือง เพราะหลายๆ ประเทศในบริเวณใกล้เคียงยังคงสะกดคำและใช้อักษรวิธิตามบาลีและสันสกฤต และ (2) การใช้อักษรลาวแทนนี้แง่สำคัญสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวแท้ไม่ใช่วรรณคดีที่ได้ขนบหรือกลืนอายุการแต่งมาจากอินเดีย และการที่ลาวดำรงรักษาภาษาแบบลาวดั้งเดิมผ่านการเขียนนี้ย่อมสื่อความให้เห็นความมั่นคงแห่งรัฐชาติลาว การปรับเปลี่ยนเช่นนี้ทำให้สินไซมีการปรับเปลี่ยนตัวเขียนไปตาม ดังจะเห็นรูป “สินไซ” ซึ่งเป็นรูปใหม่กว่า “สิลปชัย” หรือ “ศิลป์ชัย” ที่นิยมใช้กันในลาวก่อนหน้าและพื้นที่ที่วรรณคดีสินไซมีอิทธิพลอื่น เช่นภาคอีสานของไทย

ข้อสรุปสำคัญที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้อีก คือ ปรากฏข้อมูลสำคัญว่าสินไซมีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐอีกด้วย การนำเอาสินไซมาเป็นตัวตุ๊กตามาสควอต จุดคบไฟในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1.สินไซถูกประกอบสร้างให้มีความหมายในทางเกมกีฬาซึ่งมีนัยแห่งสัญลักษณ์ทางการเมือง 2. สินไซเป็นวรรณคดีตัวมรดกที่สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชาติลาวได้ และ 3. การนำเอาสินไซมาใช้เป็นสื่อกลางในการจุดคบเพลิงสะท้อนให้เห็นว่าสินไซคือตัวละครที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาวลาวอันมีนัยทางการเมืองสำคัญที่ชาวลาวนำเสนอต่อนานาชาติ และเป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่คู่สังคมลาวมานานเริ่มจากอดีตในฐานะผู้สร้างความรุ่งเรืองมั่นคงแห่งรัฐลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน

ต่อมาข้อมูลสรุปว่า สินไซแต่เดิมแต่ดั้งขึ้นตามแนวคิดของพุทธปรัชญาปรับใช้พุทธศาสนา แต่พอมาถึงยุคใหม่สินไซก็ยังถูกนำมาเชื่อมโยงหรือให้มีปฏิสัมพันธ์ใช้เข้ากับแนวคิดของมาร์กซิสต์และเลนินโดยจะพบข้อมูลว่า มีการปรับเปลี่ยนให้ตัวบทสินไซมีปฏิสัมพันธ์กับแนวคิดคอมมิวนิสต์เชื่อมโยงกับแนวคิดสำคัญๆ ทางการเมืองเช่นนี้ทำให้ตัวบทวรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณกรรมและศิลปะแขนงอื่น เช่น กลอนลำสินไซที่สะท้อนให้เห็นจินตนาการทางการเมืองลาวยุคใหม่ การนำเอาเรื่องราวของสินไซมาไว้ในหลักการของพรรคในสมัยใหม่ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการปฏิสัมพันธ์วรรณคดีสินไซกับแนวคิดทางการเมืองยุคจินตนาการใหม่ ข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการสรุปดังกล่าวคือ ท่าน ส. เตชะ ได้แต่งบทกลอนลำลาวดวงเดือน โดยนำเอาบทกวีโบราณเรื่องสินไซมาผสมผสานกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ในเรื่องสินไซและนำเอาแนวคิดหลักการในการนำพาของพรรคการเมืองใหม่มาปรับใช้เข้าในการปฐกษัตริย์แนวคิดของปวงชนชาวลาวและที่สำคัญเป็นการจุดคั่นเอารากเหง้าของวรรณคดีมารับใช้ภารกิจการปฏิวัติในลาว และที่สำคัญปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ก่อสร้าง

สังคมนิยมในลาวได้อย่างมั่นคงและเป็นการใช้ระบอบการปกครองที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมลาลาวดวงเดือน

วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบความเชื่อ ดังนี้ (1) วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา (2) ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว และ (3) ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียด พบว่า ระบบความเชื่อทั้ง 3 รูปแบบนี้มีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สินไซกับศาสนาทั้ง 3 ศาสนามีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน สำหรับพุทธศาสนาข้อมูลแสดงว่า มีความสัมพันธ์กันโดยการที่พุทธศาสนิกชนชาวลาวได้นำเอาเนื้อหาในวรรณคดีเรื่องสินไซไปเผยแพร่ในรูปแบบของจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังมีการเทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะชาวลาวน้อมนำหลักคำสอนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม และมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่ค่อนข้างเด่นชัดคือประติมากรรมและศิลปกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามวัดวาอารามลาวจะเป็นสิ่งที่ได้จากวรรณคดีสินไซเป็นหลัก ข้อนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซกับพุทธศาสนาลาวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแน่นแฟ้นและเป็นไปอย่างมั่นคง ส่วนปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว ข้อมูลเสนอว่า วรรณคดีสินไซกับศาสนาพราหมณ์มีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบของพิธีกรรม นั่นคือในการทำพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับวรรณคดีสินไซส่วนใหญ่มักจะมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเสมอ เพราะคงด้วยเชื่อกันว่าพราหมณ์คือศาสนาแบบดั้งเดิมที่มีต้นเค้ามาจากอินเดีย และลาวได้รับมาพร้อมกับการรับพุทธศาสนา มาสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม ขนบนิยมทั้งในราชสำนักลาวและระเบียบการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชนลาวทั้งในหมู่ชนชั้นสูงในอดีต ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่างต่างอาศัยพราหมณ์เป็นผู้ประกอบให้ทั้งสิ้น รวมถึงการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสินไซ ข้อนี้เองจึงทำให้วรรณคดีเรื่องสินไซจึงมีปฏิสัมพันธ์กันกับศาสนาพราหมณ์ในรูปแบบพิธีกรรม ส่วนปฏิสัมพันธ์สินไซกับความเชื่อแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว ข้อมูลแสดงว่า ก่อนที่พุทธศาสนาจะมีอิทธิพลแพร่หลายดังในปัจจุบัน ผู้คนหรือกลุ่มชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น กูต ผี และแถน นาค เป็นต้น ดังนั้น สินไซจึงมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของความเชื่อในสิ่งเร้นลับหรือกูตผีต่างๆ ทั้งผีที่คอยปกป้องรักษาและผีที่คอยทำโทษเมื่อทำความผิดหรือละเมิดสิทธิผู้อื่นและเบียดเบียนธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเพื่อเป็น กุศโลบายไม่ให้คนกระทำความผิด เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์รู้เห็น สินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาทั้ง 3 รูปแบบ สะท้อนให้เห็นความหลากหลายในด้านความเชื่อของชาวลาวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล สะท้อนวิถีชีวิตแนวคิด ความต้องการและวิธีการปกครองโดยใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลาง ในการทำความเข้าใจเพื่อความ เป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคม

ประเด็นที่ข้อมูลสินไซให้ข้อสรุปสุดท้าย คือ วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์นับเป็นความโดดเด่นทางวรรณคดีเรื่องสินไซ ทั้งนี้เพราะมีส่วนสำคัญที่น่าเชื่อได้ว่าวรรณคดีสินไซได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีเป้าหมายประสงค์ นั่นคือค่อนข้างชัดเจนว่า ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นต้นแบบการใช้ชีวิตของกลุ่มคนชาติพันธุ์ภายในอาณาจักรล้านช้างดั้งเดิม ต่อมาหลังการล่มสลายของอาณาจักรล้านช้างจนก่อให้เกิดการสร้างชุมชนรัฐชาติขึ้นมาใหม่ภายใต้ชื่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) วรรณคดีสินไซได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบ้านแปลงเมืองในหลายๆ ด้าน กล่าวได้ว่าวรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่มีส่วนเข้ามาหลอมรวมชาติลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหลากหลายมิติด้วยกัน ดังจะพบได้จากการสร้างพลังพัฒนาชาติลาวผ่านสินไซ ด้านการศึกษาศาสนาในโรงเรียนผ่านตัวบทและสหบทสินไซ ศิลปวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากสินไซ เป็นต้น ลักษณะเฉพาะเหล่านี้เองที่น่าจะนำไปสู่การนิยามตัวตนในฐานะการเป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะข้อมูลเสนอว่า วรรณคดีสินไซได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้คนในรัฐลาวดั้งเดิม ลาวใหม่ เอกชน และประชาสังคม มาตลอดระยะเวลามากกว่าสิบปี เมื่อพิจารณาระยะเวลาใกล้ที่สุดอาจจะไล่เรียงมาจากการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ความทรงจำ ต่อมารัฐลาวล้านช้างใหม่ได้สร้างความรู้สึกร่วมใจความเป็นลาวผ่านสินไซ และนำเสนอความหมายแห่งรัฐที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวรรณคดีสินไซ มิติดังกล่าวนี้ได้ตกทอดมาตั้งแต่สมัยที่ลาวเป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านช้าง ต่อมาเมื่อรัฐลาวสร้างชาติขึ้นเป็นปีกแผ่นวรรณคดีสินไซยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ สร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชนชาติลาว แม้ผ่านยุคสร้างและพัฒนาชาติแล้วกลับปรากฏว่า สินไซยังถูกการผลิตซ้ำอยู่จนปัจจุบัน ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องเดียวของลาวที่มีสถานะพิเศษในฐานะเครื่องมือสร้างและนำพาชาติ รัฐ และพรรคของลาว สร้างและรังสรรค์วรรณคดีให้เชื่อมโยงไปถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชนชาวลาว ลักษณะเช่นนี้ทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ลาว

ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายสรุปไว้ในที่นี้ อีก คือ วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางเพศ ในมุมมองชนบวรกรรมสินไซได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ กล่าวคือความที่เพศหญิงไม่มีอำนาจในการดำรงอยู่อย่างปราศจากการครอบงำของบุรุษได้แสดงออกผ่านตัวบทสินไซดังกล่าวแล้วข้างต้น ประเด็นสำคัญคือ สถานะภาพของผู้หญิงในตัวบทและบริบทต่างมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ จะพบว่าอำนาจการครอบครองบ้านเมืองทั้งในสินไซและอาณาจักรล้านช้างในอดีตมักตกอยู่กับผู้ชาย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่า การครองอำนาจได้มีอยู่ประจวบจำสงวนไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น เพราะสังเกตได้ว่าในข้อมูลได้ให้อำนาจแก่พญาสุทราษ และตัวละครชายทั้งสิ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นมิติการปกครองและถือคุณอำนาจที่ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง (ปีตาริปไตย) การที่ผู้ชายมีอำนาจเช่นนี้เองเป็นผลส่งให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะเพียงมารดาและภรรยา

หรือเมียเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม่เพศชายไม่ได้กดขี่ข่มเหงผู้หญิงโดยตรง แต่ที่ทำให้ทราบชัดคือ ภาพของผู้หญิงในดวงทสินไซและบริบทสังคmlาวล้านช้างต่างมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่าง แยกไม่ออก

ประเด็นต่อมาที่ควรสรุปได้ในที่นี้คือ อำนาจของพระพุทธศาสนา กล่าวเช่นนี้เพราะ สังเกตได้ว่า กวีได้ยอมรับและยกให้สินไซเป็นชาตคนนอกนิบาตเรื่องหนึ่ง และการยกสินไซให้เป็นเช่นนี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นสถานะของการยกวรรณกรรมให้เป็นหน้าที่สืบทอดพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ พระภิกษุและผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจ สิทธิขาดอยู่ที่เพศชาย เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ เพศหญิงถูกจำกัด พื้นที่และบทบาทลงในศาสนาที่ผู้ชายเป็นใหญ่ อีกแง่หนึ่งควรสังเกตได้ว่า ลาวล้านช้างได้รับเอา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักหรือศาสนากระแสหลักที่คนลาวทั้งประเทศให้การยอมรับนับถือ เมื่อสินไซเป็นวรรณกรรมพุทธนั้นย่อมแสดงว่า สินไซเป็นวรรณกรรมที่แต่งโดยผู้ชาย สืบทอดและ ถ่ายทอดโดยผู้ชาย ซึ่งถือความเป็นใหญ่มีอำนาจสิทธิขาดในการชี้แนะและชี้ขาดความผิดถูก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปความได้ว่า วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีลาวที่ถือเป็น มรดกภูมิปัญญาที่ตกทอดมาจากอดีต เป็นวรรณคดีที่บอกเล่าประเพณีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา อุดมการณ์ ขนบนิยม ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น และเป็นวรรณคดีลาวสมัยล้านช้างเรื่องเดียว ที่มีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดจะพบว่า สินไซ ลาวได้มีส่วนสำคัญในการสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนสังคมชนชั้นการปกครอง นั่นคือชนชั้น ปกครองลาวได้ทำให้วรรณคดีสินไซเป็นเครื่องมือในการปกครอง และผ่านมาสมัยลาวใหม่กลับปรากฏ ว่าสินไซได้รับการประกอบสร้างความหมายใหม่และได้รับการรังสรรค์ใหม่ มีรูปลักษณ์ อัตลักษณ์ใหม่ ที่ได้รับการสร้างขึ้นให้เป็นเครื่องมือการเมืองการปกครองชนชั้นสูงของลาว ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการ สร้างความสามัคคีของผู้คนภายในบริบทสมัยใหม่ เป็นฐานที่มั่นคงทางวัฒนธรรมให้กับสังคmlาว จาก กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคmlาว ประชาชนลาวได้ใช้วรรณคดีเป็นเครื่องมือการสร้าง วัฒนธรรม มิติเช่นนี้เองทำให้วรรณคดีสินไซปรากฏในรูปแบบเรื่องเล่า มุขปาฐะ การเทศน์ หมอลำ ฮูปแต้มลิม และเป็นวรรณคดีลาวเรื่องเดียวที่ได้ถูกนำมารื้อฟื้นตีความใหม่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความภูมิใจ และจุดร่วมของคนในสังคmlาวโดยมีวรรณคดีเป็นแม่บทสร้างความมั่นคงที่สำเร็จรูป ลักษณะเช่นนี้เองจึง ทำให้สินไซลาวมีบทบาทและปฏิสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมและสังคmlาวจากอดีตถึงปัจจุบัน และเป็น เรื่องราวที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคนลาว ทั้งในแง่ของอิทธิพลที่มีต่อระบบการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา เป็นต้น สินไซเป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อวิถีคิดและวิถีชีวิตของคนลาวได้มากที่สุด ด้วยลักษณะเด่นในด้านรูปแบบ ภาษา เนื้อหา และสำนวนโวหารที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เป็น วรรณคดีที่รวมเอาศาสตร์ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พุทธศาสนา ปรัชญา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น ประเด็นสำคัญยิ่งคือ ชนชั้นปกครองลาวได้ใช้สินไซเป็นแม่บทในการสั่งสอนประชาชนลาวให้มีความประพฤติอยู่ในขอบเขต

และคุณธรรมแบบสืไซ่ ลักษณะเช่นนี้ทำให้วรรณคดีสินไซเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องเดียวที่บทบาท และปฏิสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรม สังคม และจิตวิญญาณความเป็นลาว

6.2 อภิปรายผล

การศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซ ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้แนวคิดหรือทฤษฎีบทบาทหน้าที่ แนวคิดหรือทฤษฎีสหบท (Intertextuality) มาศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของลาวที่ถูกนำเสนอผ่านวรรณคดีเรื่องสินไซ โดยแบ่งการอภิปรายผลเป็น 3 ประเด็นได้แก่ (1) การนำเสนอบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว (2) รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว และ (3) การนำแนวคิดหรือทฤษฎีมาวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องสินไซลาว โดยจะอภิปรายทั้งในแง่ของความเหมือนและแตกต่างกันกับงานวิจัยสำคัญที่มีอยู่ก่อนหน้า ดังนี้

6.2.1 การนำเสนอบทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาวบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิงสินไซมีบทบาทหน้าที่ที่ติดต่อผญาภาษิตลาว หมอลำลาว วรรณกรรมคำกลอนลาว บทละคร ละครสินไซ เรื่องสั้นลาว นับเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สินไซควบคู่กันไป มิติเช่นนี้ทำให้พบว่ามีชนบทหรือพื้นที่สำคัญและสะท้อนให้เห็นว่า สินไซเป็นวรรณคดีมรดกที่สำคัญซึ่งได้มีบทบาทหน้าที่ต่อความบันเทิงในลาว ซึ่งแก่นนี้ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่ทำให้เห็นว่สินไซเป็นวรรณคดีได้เข้ามาแทรกซึมอยู่ในวิถีความบันเทิงแบบลาว ซึ่งไม่เพียงแต่พบว่าวรรณกรรมมรดกจะมีคุณค่าต่อจิตใจในอดีตเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทหน้าที่ต่อคนลาวสมัยหลัง ดังจะเห็นได้ในแง่ของความบันเทิงที่มีสินไซเป็นวรรณคดีแม่บทและรอยต่ออดีตกับปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าวรรณคดีเรื่องสินไซ ได้รับความนิยมอย่างยิ่ง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเรื่องราวหรือสำนวนขึ้นหลายฉบับให้เหมาะสมตามยุคสมัย เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ให้ผู้อ่านไม่เบื่อหน่าย

งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่มีอยู่ก่อนหน้า คือ งานวิจัยของสมพรร่วมสุข (2521) การวิเคราะห์บทบาทตัวละครมนุษย์ในบทละครในและบทละครนอก ที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับที่มา ลักษณะ อุปนิสัย ประเภท บทบาทและคุณค่าของตัวละครมนุษย์ที่ปรากฏในละครในเรื่องราวทางวรรณคดี และ แต่ขณะเดียวกันกลับมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ ธรรมวัตร (2520: 71) ที่ได้ศึกษาบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษพบว่า หมอลำมีบทบาทอยู่ 2 ประการ คือ บทบาทด้านพิธีกรรมและบทบาทด้านมหรสพ หมอลำกลอน จัดเป็นหมอลำที่อยู่ในกลุ่มที่มีบทบาทด้านมหรสพโดยตรง คือให้ความบันเทิงให้การศึกษา เผยแพร่ศาสนา ปกป้องบรรทัดฐานของสังคม สร้างเอกภาพและแนวความคิดทางการเมือง เป็นเครื่องมือสื่อสารชาวบ้าน และยังมีบทบาทที่แฝงเร้นอีกคือช่วยผ่อนคลายความเจ็บปวดความคับข้องใจ

อันเกิดจากกรอบของสังคม และปัญหาในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ล้ากลอนยังมีบทบาทในด้านการ
 อบรมจริยธรรม การสื่อสารมวลชนและการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะพบว่า
 การศึกษาวิจัยของจารุวรรณ ธรรมวัตร มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทหน้าที่ของหมอลำที่
 เกี่ยวเนื่องกันทางสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้งานดังกล่าวมีความสอดคล้องกันในประเด็นบทบาท
 หน้าที่ของศิลปินในแง่ความบันเทิง บทบาทในแง่ตัวเองยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิสักดิ์ กะตะศิลา
 (2541: 151-154) บทบาทของหมอลำราตรี ศรีวิไล ผู้บุกเบิกลำซิ่ง งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ
 ศึกษาบทบาทของหมอลำราตรี ศรีวิไล ผลการวิจัยพบว่าบทบาทด้านการลำ หมอลำราตรี ศรีวิไล
 รับงานลำทั่วไป ลำช่วยงานของหน่วยราชการลำประกวด ลำบันทึกแผ่น เสียง วีดิทัศน์ และแถบ
 บันทึกเสียงเพื่อการจำหน่ายและเผยแพร่ ด้านการแต่งกลอนลำ หมอลำราตรี ศรีวิไลได้แต่งกลอนลำ
 สำหรับตนเองและลูกศิษย์ ใช้ในงานทั่วไป สำหรับลำประกวด และใช้สำหรับลำรณรงค์เรื่องต่างๆ
 กลอนลำมีเนื้อหาที่ทันสมัย และทันเหตุการณ์อยู่เสมอ นอกจากนี้หมอลำราตรี ศรีวิไล ยังสนับสนุนให้
 ลูกศิษย์เข้าแข่งขันในการประกวดหมอลำจนประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมาก ด้านการบริการสังคม
 ได้บริจาคทรัพย์สินให้วัดและสถานศึกษาเป็นวิทยากรและอื่น

งานวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อรัตน์ ไวยฉัยยา (2545) ศึกษาบทบาทตัว
 ละครเอกในทศชาติชาดก มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวละครเอกในทศชาติชาดก ผลการศึกษา
 ปรากฏดังนี้ มีการนำเสนอบทบาทของตัวละครเอกในด้านดีเพียงด้านเดียว ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นการเป็น
 แบบอย่าง เช่น บทบาทของลูก จะเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา บทบาทของพ่อ พ่อที่พบนอกจาก
 เป็นพ่อที่ดีให้ความรัก คอยอบรมเลี้ยงดูบุตร บทบาทในทางสังคม มีบทบาทของกษัตริย์และขุนนางที่
 มุ่งปฏิบัติธรรม คุณสมบัติและลักษณะของตัวละครเอกในทศชาติชาดก มีคุณสมบัติและลักษณะที่เด่น
 คือ ความเป็นผู้นำแบบธรรมราชา ด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ลักษณะของตัว
 ละครเอกที่ไม่ปรากฏ คือ ตัวละครที่มีลักษณะแบบเผด็จการ จะมีเฉพาะตัวละครรอง ตัวละครใน
 ทศชาติชาดกเป็นการนำเสนอบทบาท คุณสมบัติ และลักษณะของตัวละครแบบด้านดีเพียงด้านเดียว
 ความไม่สอดคล้องกันนี้สื่อให้เห็นว่า การศึกษาชาดกแนวขนบคือ ชาดกในนิบาตในแง่ของบทบาทตัว
 ละคร เป็นการศึกษาวิจัยตัวบททางวรรณกรรม แต่ทว่างานวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวบทพร้อมกับบริบท ดังนั้น
 การศึกษาตัวบทพร้อมกับบริบทจึงทำให้เห็นความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงที่ตัวบทสันนิษฐานมีต่อระบบความเชื่อ
 วัฒนธรรม สังคม และศิลปะแขนงอื่น การศึกษาเช่นนี้ทำให้มองเห็นภาพสะท้อน ความคิด ความ
 เป็นอยู่และความเป็นไปของผู้คนในประเทศลาวที่อาศัยวรรณคดีสันนิษ

บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาและคำสอนจะพบว่า ในสังคมลาว ผู้นำแห่งรัฐและ
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติลาวทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้นำเอาวรรณคดีสันนิษมาใช้สอนทั้งใน
 ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับที่กระทรวงการศึกษาไทยได้นำเอา
 บางส่วนของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์มาบรรจุไว้ในแบบเรียนวรรณคดีทั้งหนังสือวรรณคดีชั้น

ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แง่นี้เองทำให้เห็นว่า สนิชมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาของลูกหลานชาวลาวทั่วประเทศ ซึ่งควรเชื่อได้ว่า วรรณคดีสินไชเป็นวรรณคดีสร้างชาติและเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับกลุ่มเกลาจิตใจผู้คนในลาวซึ่งเป็นเยาวชนของประเทศ ข้อนี้สะท้อนให้เห็นว่าสินไชมีบทบาทหน้าที่ต่อการศึกษา ประเด็นสำคัญต่อมาคือ สินไชกับหลักคำสอน ข้อนี้เองสะท้อนมุมมองที่สำคัญซึ่งสินไชมีบทบาทต่อหลักคำสอนที่ใช้สอนผู้คนในประเทศ ลักษณะคำสอนก็ได้เอื้อต่อคนทุกชนชั้นทุกวัยไม่ว่าจะเป็นเด็ก หนุ่มสาว ลูกหลาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของวรรณคดีสินไช กล่าวคือ หลักคำสอนในสินไชเป็นหลักคำสอนที่คอยกล่อมเกลาจิตใจประชาชนชาวลาวทุกชั้นให้เป็นคนที่ดีตามอุดมคติของสังคมและทำหน้าที่เสนอระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนค่านิยมที่สังคมคือเป็นบรรทัดฐานต่อผู้อ่านและผู้ฟังเรื่องสินไช ข้อนี้เองถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่ของสินไชในลาวอย่างชัดเจน และที่สำคัญที่สุดคือสินไชสอนสัตว์ในป่าสะท้อนให้เห็นระบบนิเวศลาวในวรรณกรรม กล่าวคือ คนในวรรณกรรมกับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือพืชต่างเอื้ออาศัยกันและกัน และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ข้อนี้จึงเป็นบทบาทหน้าที่เด่นของคำสอนในสินไช

บทบาทหน้าที่ด้านประเพณีพิธีกรรม สินไชถือเป็นวรรณคดีมรดกเรื่องสำคัญในบรรดาวรรณคดีลาวสมัยล้านช้างทั้งมวล และที่สำคัญสินไชมีบทบาทหน้าที่ต่อศาสนาพุทธในลาว กล่าวคือ การเทศนาของพระสงฆ์ลาวจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทวรรณคดีที่ไม่เพียงแต่เป็นวรรณคดีทั่วไป หากแต่มีบทบาทหน้าที่ทางศาสนาด้วย ซึ่งการเทศน์สินไชในลาวถือเป็นการนำเอาวรรณคดีมาปรับใช้ในศาสนาพุทธลาวชัดเจน ประเด็นสำคัญอีกคือ จากข้อมูลพบว่าสินไชได้มีบทบาทหน้าที่ต่อพิธีกรรมของคนลาวที่ยังมีคติความเชื่อดั้งเดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตถึงแม้ว่าจะมี คติความเชื่อใหม่จากสังคมอื่นเข้ามามีอิทธิพลในสังคมลาวแล้ว ยังได้มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของคติความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อใหม่ได้อย่างลงตัว เช่นการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการบวงสรวงแถน การบวงสรวงรำปู่สินไช บทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้สินไชเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญเรื่องเดียวที่อยู่ในความทรงจำของผู้คน และแก้ไขปัญหาความขัดข้องของชีวิตและเยียวยาความสิ้นหวังของผู้คนในลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินไชที่มีบทบาทหน้าที่ต่อประเพณีพิธีกรรม มิติเช่นนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสินไชในแง่ของวรรณคดีมรดกกับชุมชนลาว

บทบาทแ่งดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร เพชรบูรณ์ (2559) ศึกษาความเชื่อและบทบาทของประเพณีทานธัมม์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีทานธัมม์ซึ่งเป็นประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในการถวายคัมภีร์ให้วัด ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องอายุพุทธศาสนา 5,000 ปี เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดคตินานธัมม์เพื่อคำบูชาศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ ต.เวียงพางคำ มีประเพณีทานธัมม์ทั้งในระดับบุคคล ในระดับชุมชน และมีประเพณีทานธัมม์บางอย่างที่รับมาจากชาวไทยวน

ในระดับบุคคล คนไทยมีบทบาทในการทานธัมม์ “จากน้อยไปใหญ่” ซึ่งเป็นการทำบุญด้วยการถวายวัตถุสิ่งของและถวายคัมภีร์เป็นลำดับขั้น เริ่มจากทานธัมม์ปารมี ทานธัมม์ชาตา ทานธัมม์ปิฎกะทั้งสาม ทานธัมม์สามสมุสสีทัน ทานมหาปาง และทานธัมม์กัมมวาจา, ประเพณีทานธัมม์ในระดับชุมชนพบเพียงประเพณีเดียวคือ ตั้งธัมม์เวสสันดร (การถวายธัมม์มหาชาติ), ส่วนการทานธัมม์ที่รับอิทธิพลจากชาวไทยวน คือ การทานธัมม์อุทิศในงานทำบุญร้อยวัน ในบรรดาคัมภีร์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยถวายเข้าวัดพบว่า ธัมม์ชาตา หรือคัมภีร์ที่กำหนดให้ถวายตามวันเกิด เดือนเกิด ปีเกิด ของผู้ถวาย และธัมม์อุทิศ หรือคัมภีร์ที่ถวายเพื่ออุทิศบุญให้ผู้เสียชีวิตเป็นประเภทของคัมภีร์ที่มีผู้ถวายเข้าวัดจำนวนมากที่สุด และวิธีคิดในการเลือกเรื่องถวายคัมภีร์ในการทานธัมม์ชาตาตั้งอยู่บนฐานคิดที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ ปีนักษัตร และคติปัญญาจันทรธาน ผู้ถวายจะเลือกเรื่องถวายตามชะตาเกิดของผู้ถวายให้ตรงตามที่มีระบุไว้ในคัมภีร์ที่บอกว่าพระโพธิสัตว์องค์ใดเกิดเดือนใดปีใด หรือเลือกเรื่องที่มีชื่อพ้องกับปีนักษัตรของผู้ถวาย ส่วนวิธีคิดในการเลือกเรื่องถวาย ธัมม์อุทิศ สัมพันธ์กับความคิดเรื่องการชำระบาปและการสั่งสมบุญ และมีบทบาทในการเลือกถวาย ธัมม์อุทิศ ที่กำหนดด้วยความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างผู้ถวายกับผู้ที่ต้องการอุทิศบุญไปให้ ซึ่งทั้งหมดนั้นนับว่าเป็นวิถีปฏิบัติในประเพณีพุทธศาสนาแบบไท ประเพณีทานธัมม์มีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในบริบทข้ามพรมแดน 5 ด้าน ได้แก่ บทบาทในการอธิบายที่มาของการประกอบพิธีกรรม บทบาทในการสร้างความมั่นคงทางใจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไท บทบาทในการสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม บทบาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และ บทบาทในการเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททั้งที่อยู่ในพื้นที่วิจัยและต่างพื้นที่และช่วยสร้างความสามัคคีให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

ลักษณะที่สอดคล้องกันดังกล่าวอภิปรายได้ว่า วรรณคดีเวสสันดรของชนเผ่ามีความสัมพันธ์และสำคัญต่อผู้คน กระนั้นก็ถือได้ว่า วรรณคดีพุทธเวสสันดรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายเป็นการใช้ตัวบทเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จึงทำให้งานทั้งสองอย่างมีความสอดคล้องกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ทราบได้ว่าวรรณคดีสินไซมีความเป็นท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับผู้คนในวิถีวัฒนธรรมลาวและมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกคือ บทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครอง สินไซได้มีบทบาทต่อระบบการเมืองการปกครองลาวทั้งในแง่ของคำสอนเรื่องระบบการปกครองแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย สินไซเป็นวรรณกรรมคติสำคัญที่เน้นสอนให้ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองอยู่ด้วยกันแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย ของผู้มีอำนาจกับคนอื่น ดังจะเห็นว่า ผู้นำหรือเจ้ามหาชีวิตลาวนอกจากเป็นนักปกครองที่มีบุญบารมีแล้วยังจำเป็นต้องดำรงธรรม คือตั้งมั่นอยู่ในธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทศพิธราชธรรม ไม่ใช่อำนาจในทางที่ผิด ไม่เอารัดเอาเปรียบประชาชน และจะเห็นว่าวรรณคดีสินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญเน้นย้ำคำสอนในทางพุทธศาสนา สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้คนทุกชนชั้น และบรรดาเมืองต่าง ๆ โดยการเชื่อมโยงผ่านการช่วยเหลือในการทำศึกสงคราม ผ่านประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน

บายศรีสู่ขวัญ ผ่านพ่อค้ามีตลาดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของบ้านเมือง คือ การฉลองวันงานสำคัญ การลงขวง การเล่นมหรสพ การบวงสรวง ลักษณะเช่นนี้เองได้สอดคล้องกับงานวิจัยของภานุพงศ์ อุดมศิลป์ (2559) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยนิทานเสียวสวาด: การศึกษาบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนในสังคมล้านช้าง ซึ่งนิทานเสียวสวาดเป็นนิทานเรื่องสำคัญที่พระสงฆ์นิยมใช้อ่านให้กลุ่มชนเข้าโอกาสที่เป็นทาสวัดและชนชั้นระดับต่างๆ ฟังในงานบุญสำคัญ ๆ นิทานเรื่องดังกล่าวมุ่งสอนเรื่องศีลห้า ศีลแปด และกฎแห่งกรรมหลักคำสอนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อคนในสังคมสมัยล้านช้างเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เป็นสมัยที่กำลังเริ่มฟื้นฟูระบบการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินครั้งสำคัญ พระองค์ได้แก้ไขกฎหมายใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพสังคมที่ไร้ระเบียบแบบแผน และยังมีการกระจายอำนาจไปสู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยให้พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางอำนาจและมีชุมชนเข้าโอกาส อัญญาได้การปกครองของพระสงฆ์ พระสงฆ์จึง มีอำนาจในการปกครองกลุ่มชนเข้าโอกาสให้ดำรงตนอยู่ในกฎระเบียบของสังคมนิทานเสียวสวาดที่ใช้อ่านชุมชนเข้าโอกาสและแพร่หลายอยู่ตามวัดในหัวเมืองต่างๆ จึงเสมือนพระธรรมศาสตร์ฉบับพระสงฆ์ที่ใช้สั่งสอนและควบคุมทาสวัด ลักษณะดังกล่าวเป็นการตอบสนองอุดมการณ์ของรัฐ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดระเบียบสังคมของรัฐในสมัยนั้น

บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว ลินไซลาวได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ลาว กล่าวก็คือ ลาวคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เจริญและมีวัฒนธรรมมายาวนาน เมื่อลาวมีวรรณคดีลินไซ ลินไซจึงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นลาวให้เด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะในสังคมลาวจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความผูกพันทางครอบครัวและเครือญาติเป็นอย่างมากยิ่งแม้แต่ในเรื่องลินไซเองก็เน้นความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติและสายตระกูล ตลอดจนถึงการปฏิบัติต่อกันของคนในครอบครัวตามสภาพของพื้นที่มีต่อน้อง แมมีต่อลูก ผัวกับเมีย อามีต่อหลาน ความผูกพันดังกล่าวเสนอให้เห็นตั้งแต่ชื่อเรื่อง และจากโครงเรื่องแต่เริ่มต้นที่พี่ชายออกตามหาน้องสาวที่ถูกลักพาตัวไป แต่สิ่งที่น่าสนใจอย่างมากก็คือในการไปตามอานันพากันไปทั้งตระกูลมีทั้งลินไซ ลีโห สังกทอง และพี่ชายทั้งหมด นอกจากนี้ สามีกี่ตามภรรยาจนสิ้นชีวิตพอเกิดมาชาติใหม่ก็ยังไม่ลืมที่จะตามหาอีก จากตัวอย่างได้ชี้ให้เห็นว่าภาพความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติในสังคมลาวยุคสมัยล้านช้างนี้ได้เป็นแนวคิดหลัก เป็นหัวใจ หรือเป็นอีกหนึ่งแก่นเรื่องที่เป็นพื้นฐานที่มีมายาวนานที่ได้สร้างให้ครอบครัวของคนลาวเป็นครอบครัวที่มีแต่ความรักความผูกพันกันมาตลอดจนมาถึงปัจจุบันคนลาวก็ยังเป็นครอบครัวใหญ่มีทั้งพ่อแม่ป้าลุงอาวอาน้าหลาน ตายายอยู่รวมกันอย่างมีความสุข มีความอบอุ่นช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน พ่อแม่ไม่ทิ้งลูกให้คนอื่นดูแล ผัวเมียไม่เคยอยู่ห่างกัน จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของครอบครัวที่คนลาวเป็นอยู่

บทบาทดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศราพร จันทร์ทอง (2537) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยบทบาทหน้าที่ของพิธีแก้มอของชาวกูย บ้านสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ ของพิธีแก้มอของชาวกูย อันมีบทบาทต่อชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนในบ้านสำโรงทาบ โดยการศึกษาทางด้านระบบความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีแก้มอ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่ ผลการศึกษาพบว่า ฝีมอเป็นผีที่ชาวบ้านยึดถือกันมาแต่ดั้งเดิมเป็นผีที่เข้ามาอาศัย ในสายตระกูล ซึ่งเป็นผีเร่ร่อนมาจากถิ่นอื่น และมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนและบุคคลเป็น อย่างมาก โดยยังคงปรากฏร่องรอยการสืบเนื่องจากการประกอบพิธีกรรมจนถึงปัจจุบัน ในการ ศึกษาถึงบทบาทของพิธีแก้มอแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ บทบาทในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับชุมชน ในระดับปัจเจกบุคคล พบว่า ความเชื่อในพิธีกรรมมีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจในสถานการณ์ วิกฤตที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วย ส่วนระดับชุมชนพิธีแก้มอ มีบทบาทในการรักษาโรค การควบคุมสังคม และระบายความกดดันและความขัดแย้ง ด้านสัญลักษณ์ ในพิธีกรรมพบว่า องค์ประกอบของพิธีแก้มอแบ่งการประกอบพิธีกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมจะประกอบไปด้วยกลุ่มฝีมอด้วยกันเท่านั้น และ ความสนุกสนานรื่นเริงเป็นการร่วมกันทั้งหมดทุกคนที่อยู่ในบริเวณประกอบพิธีกรรมด้วยการ สัญลักษณ์และสื่อความหมาย ในเครื่องสังเวยและดนตรี ส่วนในด้านการสื่อความหมายและการแสดงพบว่าการประกอบพิธีแก้มอเป็นเสมือนการ แสดงละครประเภทหนึ่ง ที่ผู้แสดงและผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดงด้วยกัน แม้ว่าปัจจุบันการแพร่กระจายของวัฒนธรรมเมืองจะมีอิทธิพลต่อระบบความคิดของคนรุ่นใหม่ พิธีแก้มอก็ยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อของกลุ่มชนอย่างสืบเนื่องโดยยังมีการ ประกอบพิธีกรรมในชุมชนปรากฏอยู่จึงเป็นเสมือนภาพสะท้อนที่ต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ประเด็นที่ควรอภิปรายเชื่อมโยงกันในที่นี้ คือ ตัวละครในสินไซถือเป็นตัวละครอุดมคติของชนชั้นศักดินานั้นจะพบว่า สินไซเป็นตัวละครประกอบไปด้วยคุณธรรมพิเศษ 4 ลักษณะ คือ ชื่อสัตย์บริสุทธิ์ มีความองอาจกล้าหาญอดทน มีความกตัญญูรู้คุณ ทำงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน หนึ่งในตัวละครนั้นมีตัวละครสินไซที่มีคุณลักษณะครบตามตัวละครอุดมคติ ซึ่งท่านโกสอน พมวิหาน ได้หยิบยกเอาตัวละครสินไซมาเป็นตัวแบบอย่างในการปลูกจิตสำนึกของผู้คน ให้เป็นคนกล้าหาญเป็นคนดีเพื่อช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นคุณลักษณะทั้งสี่อย่างที่คนลาวต้องมีอยู่ในตัว นอกจากนี้หลักคำสอน ศาสนาพุทธในตัวของสินไซยังสอนให้คนลาวต้องมีพรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมประจำใจกำกับความประพฤติและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ประกอบด้วย มีความเมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีความกรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีมุทิตา คือ พลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีความสุข มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า ความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนเสมอ มีอุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง มองตามความเป็นจริง วางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง ไม่หวั่นไหว เทียงตรง

ไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง มองเห็นการที่บุคคลจะได้ผลดีหรือชั่ว วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม หลักคำสอนต่าง ๆ เป็นต้นแบบในการอบรมขัดเกลาให้คนลาวมีอัตลักษณ์ เฉพาะตัว คือ ความมองอาจกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทิตะ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รัก เพื่อนฝูง มีนิสัยอ่อนโยน มักความสงบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ที่สำคัญคือมีความรัก ในความเป็นลาวอย่างสูงส่ง ดังที่ทองลา เมืองนันท และคณะ (2013) ได้กล่าวว่า น้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และน้ำใจซื่อสัตย์บริสุทธิ์ของคนลาวซึ่งสะท้อนหรือแสดงออกผ่านหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา และคติชนชาวบ้านอันเป็นแนวคิดดั้งเดิมของคนลาวโบราณ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า วรรณคดีเรื่องสินไซมี อิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของผู้คนลาว โดยเน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนลาวเกิดความรัก ความสามัคคี กตัญญู เสียสละ ซื่อสัตย์

ลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริศักดิ์ ดวงปรีชา (2539) ที่ศึกษาตัวละครแบบอุดมคติและพบว่า กำเนิดตัวละครส่วนใหญ่เป็นโอรสและธิดาของกษัตริย์ มีทั้งตัวละครมนุษย์และอมมนุษย์ ในด้านรูปร่างหน้าตาของตัวละครพี่น้องจะมีรูปร่างหน้าตาดี ส่วนวัย ของตัวละครพี่น้องส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรกรุ่ง อาจจะมียุวกษัตริย์ที่ตัวละครพี่น้องอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เพศของ ตัวละครพี่น้องจะมี 3 ลักษณะคือ 1) พี่น้องเป็นชายทั้งหมด 2) พี่น้องเป็นหญิงทั้งหมด และ 3) พี่น้อง เป็นชายหญิง บทบาทในการสร้างตัวละครพี่น้องดังกล่าวที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องที่สามารแบ่งได้ เป็น 5 ลักษณะ คือ 1) บทบาทในการสร้างข้อขัดแย้งของเรื่อง 2) บทบาทในการสร้างเรื่องให้น่าสนใจ ให้น่าติดตาม 3) บทบาทในการคลี่คลายปัญหาของเรื่อง 4) บทบาทในการสนับสนุนตัวเองของเรื่อง และ 5) บทบาทในการสร้างเรื่องเหนือวิสัย ส่วนสัมพันธภาพระหว่างตัวละครพี่น้องนั้นพบว่ามีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) สัมพันธภาพในทางเกื้อกูลกัน 2) สัมพันธภาพในทางขัดแย้งกัน และ 3) สัมพันธภาพทั้งเกื้อกูลและขัดแย้งกัน ส่วนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทยจากบทบาทในตัวละคร พี่น้องในบทละครนอก พบว่ามีอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมด้านสถาบันครอบครัว 2) วัฒนธรรม ด้านค่านิยมของสังคม และ 3) วัฒนธรรมด้านคตินิยมในการดำเนินชีวิต เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า บทบาทของตัวละครในและตัวละครนอกมีลักษณะที่หลากหลาย ดังจะพบว่าอาจมีทั้งตัวละครใน ลักษณะของพี่น้องกันที่มีบทบาทในการสร้างปมเรื่องให้น่าสนใจ อีกแง่หนึ่งยังมีความสัมพันธ์กัน ระหว่างตัวละครด้วยกันเองในหลากหลายมิติ ลักษณะเช่นนี้เองทำให้งานวิจัยเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับ การนำเสนอตัวละครในแง่มุมต่างๆ และจะพบว่าตัวละครสินไซมีลักษณะเด่น 4 ประการนั้นถือเป็น พหุลักษณะของตัวละครที่พบได้ในวรรณกรรมทั่วไปทั้งวรรณกรรมพุทธศาสนาและวรรณกรรมละคร นอกนั้นเอง

ข้อควรอภิปรายไว้ในที่นี้อีก คือ การสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายของคนลาว การสร้างเป็นลัทธิวัตถุสิ่งของของนางสุมณฑา สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับสิ่งของ เครื่องประดับเป็นของคู่กัน เพราะจะสังเกตว่าสิ่งที่นางสุมณฑาอ้างว่าลืมแล้วแต่เป็นของใช้

สำหรับผู้หญิง เช่น ซ่อง ผ้ายาสูบ และ ปิ่นปักผม สะท้อนให้เห็นว่าการทอผ้าสไบเป็นการแต่งกายให้เรียบร้อยสวยงามเพื่อเป็นการเคารพพุทธศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ จนกลายเป็นอัตลักษณ์การแต่งกายของผู้หญิงลาว ที่แต่งกายด้วยการ “นุ่งซิ่น เกล้าผม เบี่ยงแพ” คือ นุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เกล้ามวยผม ทอผ้าสไบแพท ทั้ง ผ้ายาสูบ ปิ่น และซ่องคองเป็นของสำคัญและเป็นสัญลักษณ์มิ่งขวัญประจำชาติสำหรับผู้หญิงลาว แสดงออกในงานประเพณีต่างๆ ผู้หญิงลาวต้องแต่งตัวด้วยเครื่องประดับดังกล่าว และในเรื่องสินไซตอนนางสุมนทาแต่งงาน นางจำเป็นต้องใช้และขาดของ 3 สิ่งไม่ได้ดังตัวอย่าง “แล้วจึงอั้งเซ็นสุมนทา ยอดนางมาเต้า เมื่อนั้นสุมนทาเจ้า นางงามปะดับ เคื่อง ปักปิ่น แก้วทั้งซ่องค่าคาม นางกอทงเข็ดม้าวมะนิแหวนสุบสอด ทั้งแผ่นผ้า สะไบข้างค่าพัน” (พระสุนทรวิกรมพะพัน, 2560: 39) และคงถือกันว่าเป็นวัตถุสิ่งของเครื่องประดับที่ต้องนำติดตัวไปตลอดไม่ให้ห่างกาย เพราะสังเกตได้ว่า สินไซไม่ได้ห้ามปรามนางสุมนทา หากแต่ยอมให้นางไปเก็บนำเอาวัตถุสิ่งของทั้ง 3 สิ่ง ลักษณะเช่นนี้เป็นภาพลักษณ์อย่างหนึ่งที่สำคัญของผู้หญิงลาว ซึ่งยังปรากฏให้เห็นได้แม้ในสังคมลาวปัจจุบัน การใช้ผ้าสไบของผู้หญิงลาวมีลักษณะสำคัญที่ตรงกับภาพลักษณ์ของนางสุมนทา ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสุภาชิต เรื่องราวนิทานหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) ดังนั้น สินไซจึงถือเป็นตัวบ่งชี้วรรณคดีที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาวตามแนวคิดบทบาทหน้าที่ทางคติชนวิทยา และสอดคล้องกับแนวคิดทางคติชนวิทยาเรื่องบทบาทหน้าที่ที่ศิริพร ฌ ฌกลาง นำเสนอ (2552: 363) คือ 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และ 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

ประเด็นสำคัญที่งานวิจัยนี้ต้องการอภิปรายและนำเสนอ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ทำให้ “วรรณคดีเรื่องสินไซ” เป็นตัวกลางในการหลอมรวมประชาชนลาวทั่วประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสำนึกในความเป็นชาติเดียวกัน มีบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีอันยาวนานร่วมกัน ไม่มีความรู้สึกลึกแยกแยะว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนเมืองหรือต่างภูมิภาคกัน โดยร้อยพันวรรณคดีเรื่องสินไซและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ ในฐานะวรรณคดีและมรดกของชาติร่วมกัน เป็นความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกัน “สินไซ” จึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยน

ความคิด ทักษะคติของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และคนเมืองให้มีความกลมเกลียว มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นประชาชนลาวที่มีผืนแผ่นดินเดียวกัน แต่ทุกคนคือคนลาวด้วยกัน มีความเท่าเทียมกันทั้งหมด ตลอดจนใช้วรรณคดีเรื่องสินไซในการขับเคลื่อนการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาประเทศ สร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนด้วยกันเอง หรือแม้แต่สังคมที่กว้างขวางออกไปอย่างสังคมโลก ซึ่ง “สินไซ” ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างซับซ้อน มาเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ความคิด ความเชื่อและกอบกู้ศรัทธาของคนในท้องถิ่น โดยมีหลักฐานและร่องรอยทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ เช่น สิมฮูปแต้ม ประติมากรรม ตำนาน เรื่องราวความเชื่อ วิถีปฏิบัติ พิธีกรรม เรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตำนานการสร้างบ้านแปลงเมืองหรือภูมิเนวศวัฒนธรรม พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นนั้นๆ สร้างขึ้นมาใหม่ในการเชื่อมโยงเรื่องราว ความเชื่อและสร้างความสัมพันธ์ให้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดความรู้สึกที่แปลกแยกหรือแตกต่าง

ดังนั้น จึงอภิปรายข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ได้ว่า วรรณคดีสินไซลาวเองได้ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ความหมายความเป็นคนกลุ่มเดียวกันและมีวัฒนธรรมรกร่วมกันแบบลาว เรื่องราวในวรรณคดีเรื่องดังกล่าวได้รับการปรับใช้ให้เกิดสำนึกร่วมของคนลาวที่อยู่ในพื้นที่ประเทศลาวและประเทศอื่น ดังจะพบว่า มีผู้คนในลาวจำนวนมากและหลากหลายพื้นที่นำเอาอนุภาคของวรรณคดีสินไซไปใช้ในการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ทั้งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ภูมิศาสตร์อื่น ข้อนี้เองทำให้พบว่า สินไซลาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วม และเป็นการค้นพบความแตกต่างจากการศึกษาวรรณคดีสินไซที่มีอยู่ก่อนหน้าของนักวิชาการไทย ต่อมาควรอภิปรายไว้ในที่นี้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีเกี่ยวกับการแสดงตัวตนและค้นหาพื้นที่ร่วมของลาว นั่นคือ การสร้างพื้นที่ร่วมได้แสดงออกและสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องในสินไซ ข้อนี้เองทำให้สินไซมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการสร้างสำนึกร่วมและความทรงจำร่วมของผู้คน และสะท้อนให้เห็นความเป็นปึกแผ่นภายใต้การชี้นำของวรรณคดีและสื่อสารให้เห็นว่าผู้คนสองฝั่งโขงไทยและลาวมีความสัมพันธ์กันผ่านวรรณคดีสินไซและสะท้อนความเป็นชนกลุ่มเดียวกัน เพราะสินไซได้มีบทบาทหน้าที่ต่อฮูปแต้มและประติมากรรมในอีสานฝั่งไทยและลาวนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้เองได้สะท้อนให้เห็นมุมมองแง่บทบาทของวรรณคดีสินไซที่มีต่อผู้คนในลาวและนอกประเทศลาวนั่นเอง เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนสร้างเป็นวาทกรรม ด้วยการนำเอาคุณธรรมของสินไซไปปรับใช้ในชีวิต สร้างจิตสำนึกให้คนสองฝั่งโขงเกิดสำนึกร่วม และมีความภาคภูมิใจ ไม่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏว่าวรรณคดีสินไซได้มีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมลาว ดังจะอภิปรายเป็นลำดับ ต่อไปนี้

6.2.2 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม

ลาว

ตรีศิลป์ บุญขจร (2549:156-175) กล่าวว่า กระบวนทัศน์ คือความเป็นสหบทของผู้อ่านและผู้ตีความมากกว่าสหบทในฐานะของผู้แต่ง ตรีศิลป์ กล่าวว่า แนวคิดของโรลองค์ บาร์ธส์ เรื่อง มรดกกรรมของผู้แต่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนทัศน์นี้ ผู้อ่านหรือผู้ให้ความหมายในตัวบทสามารถสานต่อหรือขยายของความสัมพันธ์ของตัวบทอื่นๆ ทั้งที่เป็นวรรณคดีที่มีมาก่อนหรือที่เคยอ่านมาก่อนกับตัวบทอื่นที่ไม่ใช่วรรณคดี และยังสามารถใช้ตัวบทอื่นๆ ที่เป็นเครือข่ายของสหบททางวัฒนธรรมและสังคมอีกด้วย ซึ่งมุมมองการเป็นสหบทที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมนี้เองควรอภิปรายผ่านการศึกษาศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาวที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้น การเมือง ศาสนา ชาติพันธุ์และ เพศ ผลจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การนำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีเรื่องสินไซประกอบมีสามชนชั้นคือชนชั้นสูงจะเป็นภาพเจ้ามหาชีวิตสำหรับชนชั้นกลางพ่อค้าวานิชย์และผู้ประกอบการค้าขายพวกกระฎุมพีหรือผู้มั่งมี ส่วนชนชั้นล่างคือกำหนดสถานะความเป็นอยู่ที่แสดงความยากจนแร้นแค้นไม่มีที่อยู่อาศัยต้องออกไปอยู่ในป่า ภาพลักษณ์ของพระยาอภัยกษัตริย์กลับสะท้อนให้เห็นความเป็นอื่นนอกวัฒนธรรมลาวสื่อความให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองที่มักต้องเป็นผู้มีฐานะต่ำต่อยกว่า ลักษณะเช่นนี้เอง สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นที่นำเสนอผ่านตัวบทวรรณคดีสินไซ ประการต่อมาคือ ภาพลักษณ์ทางชนชั้นและการปฏิสัมพันธ์ทางชนชั้นได้ถูกนำเสนอผ่านการนำวรรณคดีไปปรับใช้ การกระทำเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชนชั้นและชนชั้นกับการใช้วรรณคดีมรดกลาว ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สื่อให้เห็นการใช้วรรณคดี และการทำให้วรรณคดีมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ทั้งยังได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าสูงเป็นพิเศษและมีอิทธิพลปกคลุมมณฑลทางชนชั้น ทั้งทางธุรกิจ ประวัติศาสตร์ การเรียนการสอน การประพันธ์ รัชชาติ และคนในชาติลาวทุกวัยและทุกชนชั้น เพื่อธำรงรักษาความเป็นลาว มุมมองเช่นนี้ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษกว่างานอื่น

ส่วนดวงมน จิตรจำนง (2550: 49-62) มองว่า ความเกี่ยวสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่เกิดขึ้นก่อนกับวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในภายหลังการศึกษาตัวบทวรรณกรรมที่มีมาก่อนหน้าทำให้เห็นความเชื่อมโยงของความคิดซึ่งมีทั้งความสอดคล้อง และการโต้แย้งกันดังที่ความคิดเรื่องการค้าเงินชีวิตตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์ มหาเวสสันดรชาดกปรากฏในกวีนิพนธ์ลำนำภูกระดึงความคิดเรื่องภัยของชีวิตในเชิงอภิปรายญาใน และลิลิตพระลอมาปรากฏในบทเพลงร่วมสมัย เรือนมนุษย์และนวนิยายเรื่องเจ้าจันทร์หม่อม การที่ตัวเอกในเรื่องลิลิตพระลอต้องเผชิญชะตากรรมเป็นเหตุให้บทบาทของผีในตำนานซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เกิดก่อนเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะเช่นนี้เป็นการสื่อสาร

ของตัวบทเก่าอย่างหนึ่ง ซึ่งลักษณะเช่นนี้พบในวรรณคดีสินไซที่มีความสืบเนื่องและสัมพันธ์กับตัวบทอื่น หรือออกเงยขึ้นเป็นตัวบทใหม่ กล่าวคือ ตัวบทสินไซได้มีผลทางปฏิสัมพันธ์แนวสหบทกับวรรณกรรมลาลาวดวงเดือนของ ส. เดชน วรรณกรรมละครลำสินไซ เทคน์สินไซ ลำสินไซ และอื่นๆ อีก ลักษณะเช่นนี้ควรอธิบายได้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีที่มีลักษณะเป็นสหบทมากกว่าวรรณคดีมรดกที่หยุดนิ่ง กล่าวคือ ตัวบทสินไซได้มีผลให้เกิดตัวบทใหม่ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใหม่ๆ ในทางวัฒนธรรม

ประเด็นต่อมาจะพบว่า แม้ว่าสินไซจะเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันมาช้านาน ผ่านการแก้ไข เพิ่มเติม และปรับใช้ในบริบทสังคมลาวมานาน แต่จะพบว่าสินไซยังคงเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนลาวมาอย่างยาวนาน ตัวบทที่ผลิตออกมามีหลายสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็มักจะถูกหยิบยกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าตัวบทวรรณคดีเรื่องนี้ยังถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา การผลิตซ้ำเช่นนี้ นับทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลง และสังคม จึงทำในตัวบทวรรณกรรมเรื่องสินไซก็มีการแต่งเติมเพิ่มขึ้นดั่งนี้ทั้งในแง่ปรับใหม่หรือสร้างสินไซใหม่ขึ้นมา ในแง่อักษรหรือตัวเขียนลาวอาจกล่าวได้ว่า ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากหลากหลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาบาลีและสันสกฤต ก็ถูกนำมาใช้ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มนั้นก็ยังคงดำเนินจนมาถึงช่วงหลังการปลดปล่อย คือ ก่อน ปี 1975 ยังเป็นช่วงที่มีเจ้ามหาชีวิตปกครองอยู่ จากข้อมูลการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องสินไซ จะเห็นว่ามีการใช้คำศัพท์ทางการเมือง การปกครอง แง่นี้สะท้อนให้เห็นศักดิ์ศรี หรือระดับของคำ เพราะจะสังเกตได้ว่าคำบาลีและสันสกฤต รวมถึงเขมรไม่ถือว่าเป็นคำที่มีระดับสูงเฉพาะในลาวเท่านั้น ในประเทศไทย ผู้ใช้ภาษาไทยเมื่อจะต้องใช้คำราชาศัพท์ หรือคำที่แสดงให้เห็นชนบวรณคดีแบบเก่า ก็มักใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นเครื่องมือในการแต่ง อีกแห่งหนึ่งอาจจะเป็นแต่งอวดฝีมือกวี เพราะการใช้ศัพท์ที่ยาก รูปคำที่ยากอย่างบาลีสันสกฤตย่อมถือว่าเป็นการประชันความสามารถของกวีได้ในทรวงที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวได้บังคับให้คนลาวเรียนภาษาฝรั่งเศสโดยอ้างว่าภาษาลาวเป็นภาษาที่ล้าสมัย และใช้ภาษาฝรั่งเศสในการติดต่อสื่อสาร แม้กระทั่งเป็นตำราเรียนและการสอน จิกกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นกลวิธีในการล้มล้างหรือทำลายภาษาลาวโดยตรงแม้แต่วรรณคดีเรื่องสินไซยังถูกนำไปแปลเป็นภาษา ฝรั่งเศสซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบังคับหรือกดทับจากอำนาจทางภาษาของฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาว กระบวนการใช้วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของวรรณกรรมเป็นเครื่องมือต่อการกระทำโดยชนชั้นนำและปัญญาชนลาว และในตัวบทเองก็มีการแต่งเติมเรื่อยมา ดังจะเห็นว่า ในบทละครลำสินไซได้สะท้อนการกีดกันลัทธิทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ออกไป กล่าวคือ ทำให้คอมมิวนิสต์มีความเป็นอื่นลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นทั้งในทางสังคมการเมืองลาวในยุคหนึ่ง และสะท้อนให้เห็นการใช้อำนาจทางการเมืองสัมพันธ์กับพุทธธรรมนั่นเอง

ประเด็นต่อมาคือในยุคจินตนาการใหม่การปรับใช้ภาษาลาวแท้ดั้งเดิมแทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือเขมรย่อมทำให้อักขระวิธีลาวมีความมั่นคง ข้อนี้สะท้อนให้เห็นแง่มุมสำคัญ 2 ประการคือ การปรับตัวด้านอักษรและแนวทางการสะกดคำสื่อให้เห็นการสร้างฐานะทางอักษรควบคู่ไปกับการเมือง เพราะหลายๆ ประเทศในบริเวณใกล้เคียงยังคงสะกดคำและใช้อักขระวิธีตามบาลีและสันสกฤต 2. การใช้อักษรลาวแทนนี้แง่สำคัญสะท้อนให้เห็นว่า สิ้นไชเป็นวรรณคดีลาวแท้ไม่ใช่วรรณคดีที่ได้ขนบหรือกลั่นอายุการแต่งมาจากอินเดีย และการที่ลาวดำรงรักษาภาษาแบบลาวดั้งเดิมผ่านการเขียนนี้ย่อมสื่อความให้เห็นความมั่นคงแห่งรัฐชาติลาว ทั้งยังปรากฏข้อมูลสำคัญว่าสิ้นไชมีอิทธิพลต่อผู้นำแห่งรัฐอีกด้วย การนำเอาสิ้นไชมาเป็นตัวตุ๊กตามาสควอต และจุดคบไฟในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1.สิ้นไชถูกประกอบสร้างให้มีความหมายในทางเกมกีฬาซึ่งมีนัยแห่งสัญลักษณ์ทางการเมือง 2. สิ้นไชเป็นวรรณคดีตัวมรดกที่สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชาติลาวได้ และ 3. การนำเอาสิ้นไชมาใช้เป็นสื่อกลางในการจุดคบเพลิงสะท้อนให้เห็นว่าสิ้นไชคือตัวละครที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาวลาวอันมีนัยทางการเมืองสำคัญที่เสนอต่อนานาชาติ และเป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่คู่สังคมลาวเรื่อยมาตั้งแต่อดีตในฐานะผู้สร้างความรุ่งเรืองมั่นคงแห่งรัฐลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ ลิระศิริ (2557) ที่ได้ศึกษา วิดีโออาร์ต: สัมพันธบท และการตีความผ่านความทรงจำของสังคมกรุงเทพมหานครร่วมสมัยจากมุมมองชาวไทย-จีน ซึ่งงานวิจัยและสร้างสรรค์ในครั้งนี้ใช้กระบวนการศึกษาจากทฤษฎีสัมพันธบทและบริบทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างงานศิลปะที่มีแรงบันดาลใจมาจากสมาชิกภายในครอบครัวซึ่งมีรากฐานมาจากชาวไทยเชื้อสายจีน โดยกำหนดระยะเวลาศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในกรุงเทพมหานครระหว่าง พ.ศ. 2500-2517 ซึ่งเป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองอย่างกว้างขวาง และเป็นช่วงเวลาร่วมสมัยเดียวกันกับที่มารดาของผู้วิจัยได้เติบโตขึ้นและมีประสบการณ์การรับรู้ความเป็นไปของสภาพสังคมของชุมชนเมืองหลวงผ่านสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมบันเทิงในขณะนั้น ได้แก่ ภาพยนตร์ ละครวิทยุ และเพลงไทยสากล ผ่านช่องทางของเทคโนโลยีในการสื่อสารและผลงานศิลปะสมัยนั้นคือ โรงมหรสพ โรงภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ และโปสเตอร์ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งในเรื่องการยอมรับนับถือของภาครัฐในสถานภาพความมีตัวตนอยู่ของชาวไทยเชื้อสายจีนภายใต้ยุคสมัยสร้างความเป็นไทย การยอมรับในเพศสภาพของความเป็นเพศแม่ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการตีความภายใต้กรอบทฤษฎีสัมพันธบทระหว่างบริบททางสังคม บทเพลงและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุดการรับรู้ของมารดามาสู่ผลงานสร้างสรรค์ประเภทวิดีโออาร์ตซึ่งเป็นสื่อที่สามารถผสมผสานเนื้อหาทางทั้งภาพและเสียงให้สอดคล้องเหมาะสมกับทฤษฎี หลักการและแนวคิดทางศิลปะโดยใช้วิธีการตีความและคัดสรร

ผลงานในอดีตนำกลับมาสร้างสรรค์ใหม่ (Appropriation) เพื่อให้ผู้ชมเกิดการระลึกถึงภาพความทรงจำทางสังคมในอดีต (Social Memory) ซึ่งมีผลต่อกระบวนการนำเสนอที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินเนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์ทางสังคมโดยเลือกที่จะใช้หลักการเปิดเผยและซ่อนเร้นสัญญาณต่าง ๆ ที่เป็นจุดเด่นและจุดด้อยในช่วงชีวิตจากคำสัมภาษณ์ของมารดาเป็นปัจจัยในการผลิตวิดีโออาร์ต โดยเลือกใช้บุคคลและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนชอยเจริญนคร 13 ซึ่งเป็นแหล่งพักอาศัยในปัจจุบันของมารดาเป็นพื้นที่ภาคสนามในการปฏิบัติงานวิจัยและสร้างสรรค์

ประเด็นต่อมาที่ควรอภิปรายร่วมกับมุมมองข้างต้นคือ แต่เดิมเรื่องสืงไซแตงซันตามแนวคิดของพุทธปรัชญาปรับใช้พุทธศาสนา แต่พอมาถึงยุคใหม่สืงไซก็ยังถูกนำมาเชื่อมโยงหรือหมุนใช้เข้ากับแนวคิดของมาร์คเลนิน และหลักการของพรรคในสมัยใหม่ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการปฏิสัมพันธ์วรรณคดีสืงไซกับแนวคิดทางการเมืองยุคจินตนาการใหม่ ดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้ สืงไซลาวซึ่งไปปรากฏเป็นกลอนลำลาวดวงเดือนที่ใช้อ่านและลำให้ประชาชนลาวได้รับรู้ เพื่อเป็นการสืบทอดรากเหง้าอันดีงามโดย เฉพาะอย่างยิ่งรากเหง้าศิลปะวรรณคดี และอักษรศาสตร์ของชาติไว้ ท่าน ส. เดชา ได้แต่งบทกลอนลำลาวดวงเดือน โดยนำเอาบทกวีโบราณเรื่องสืงไซมาผสมผสานกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ในเรื่องสืงไซและนำเอาแนวคิดหลักการในการนำพาของพรรคการเมืองใหม่มาปรับใช้เข้าในการปกครองแบบแนวคิดของปวงชนชาวลาวและเป็นการขุดค้นเอามูลรากเหง้าของวรรณคดีมารับใช้พระกิตติปฏิวัติและก่อสร้างสังคมนิยมในลาว (ส. เดชา, 1981)

มิติข้างต้นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอนินทร์ พุฒิโชติ (2557) ได้ศึกษาการเชิดชูวีรกรรมวีรกรรม : การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐสังคมนิยมลาวในยุคโลกาภิวัตน์ งานชิ้นนี้มุ่งศึกษาการหวนกลับมาหรือฟื้นและเชิดชูอดีตวีรกรรมวีรกรรมในฐานะศูนย์รวมจิตใจและสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาวที่เกิดขึ้นนับแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา เพื่อตอบคำถามว่า 1. อะไรคือเหตุปัจจัยของการปรับโน้ตชนชาติจากเดิมที่เน้นการเชิดชูลัทธิวีรชนปฏิวัติสู่การเชิดชูวีรกรรม 2. รัฐบาลลาวมีกระบวนการเลือกสรรและให้ความหมายต่อการเชิดชูวีรกรรมอย่างไรภายใต้ความย้อนแย้งระหว่างระบอบการเมืองแบบสังคมนิยมของรัฐกับการเชิดชูสัญลักษณ์ความเป็นชาติที่ยึดโยงกับสถาบันกษัตริย์ 3. การเชิดชูวีรกรรมมีนัยยะความหมายอย่างไรในสังคมนิยมเมืองลาวในปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญที่ควรอภิปรายไว้ในที่นี้คือ ตัวละครสืงไซและผ้าสไบได้รับการนำมาปรับให้รับใช้ในมิติทางการเมืองลาวเพื่อความเป็นปึกแผ่นของลาวทั้งชาติ ซึ่งใช้ในความเปรียบให้เห็นว่า พรรคและรัฐลาวเป็นผู้นำทุกการเคลื่อนไหว และสื่อให้เห็นความสามารถและความเฉียบแหลมของพรรคและรัฐ เก่งกล้าและกล้าตัดสินใจ มีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญาช่วยชี้แนะเป็นเข็มทิศชี้ส่องทางให้แสงสว่างในการต่อสู้กับชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นสิ่งของเป็นผู้นำหน้าพาสืงไซไปก่อน ในการ

เป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด และเมื่อมีการนำพาของพรรคแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการกู้ชาติก็ต้องมีกำลังอาวุธนั้นก็คือสินไซ ที่สินไซมีเพียงพร้อมครบชุด ทั้งดาบ ธนูและปืนปักผมของนางสุมณฑานัน ในแง่ของการสื่อความหมายทางการเมืองคือกำลังทหารและตำรวจที่มีอำนาจ มีหน้าที่ผลักดันการต่อสู้กับศัตรูเด็ดขาด ใช้อาวุธ ดาบตัดคอยักษ์กุมพิน ส่วนว่าสินไซ และซ้องผมนางสุมณฑานันเป็นกำลังความสามัคคีปวงชนทั้งชาติ เป็นกองกำลังพื้นฐาน เพื่อค้ำจุนในการต่อสู้ กู้ชาติ ถือว่าอยากกู้เอกราชมาได้ ต้องรวบรวมกำลังพลทั้งสามกำลัง คือมีกำลังการนำ มีกำลังกองทัพผู้จับปืน ถือง้าว และมีกำลังแนวร่วมแห่งชาติ หรือสามกำลังได้มีภาระบทบาทหน้าที่ประสานงาน จนทำให้ประเทศชาติได้รับชัยชนะ และเอาเอกราชกลับคืนมาได้ ก็คือพาอาทกลับคืนมาจะเห็นว่าทั้งสินไซ สินไซ และสังทอง ผ้าสไบ ปืนปักผมและซ้องยังเป็นอนุภาคที่สำคัญ ถือเป็นของดีที่กวีได้นำมาเปรียบเทียบกับธงของพรรคประชาชน ประติวัติลาว เป็นอาวุธเพื่อคุ้มครอง และเป็นกองกำลังของประชาชน

มุมมองข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2559: 125) บทความศึกษาทัศนคติของชาวไทยพวนตามแนวประณามวาทะ (blazon Populaire) ผลของการวิจัยพบว่า วรรณกรรมนิทานไทยพวนสะท้อนทัศนคติของชาวไทยพวน โดยแสดงทัศนคติต่อกลุ่มของตนเองมีทั้งการแสดงทัศนคติในแง่บวกและในแง่ลบ การแสดงทัศนคติต่อกลุ่มของตนเองในแง่บวกส่วนใหญ่เป็นการแสดงทัศนคติด้านการเคร่งครัดในพุทธศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ความกตัญญู กตเวทิตะและการยึดมั่นในค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม คุณลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการเคร่งครัดในพุทธศาสนาและการดำรงตนอยู่ในศีลธรรมของชาวไทยพวนเอง ลักษณะดังกล่าวยังทำให้ชาวไทยพวนโดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ฟุ้งเฟ้อรักสงบและมีความสามัคคีในกลุ่มของตนเองอย่างยิ่ง การแสดงทัศนคติในแง่ลบต่อกลุ่มของตนเองมีไม่มากนักซึ่งเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตนนอกจารีตประเพณี ซึ่งการมองกลุ่มของตนเองในด้านลบมีปรากฏในนิทานไทยพวนไม่มากนัก อาจจะเป็นเพราะการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การดำเนินวิถีชีวิตไม่มีข้อผิดพลาดและเกิดความเสียหาย

เมื่อพิจารณาแล้ววรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบความเชื่อ ดังนี้ วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา ปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว และปฏิสัมพันธ์สินไซกับความเชื่อแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว จากการศึกษาพบว่าทั้ง 3 รูปแบบนี้ มีความสัมพันธ์กับศาสนาในบริบทที่แตกต่างกัน วรรณคดีเรื่องสินไซกับปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันโดยที่พุทธศาสนิกชนชาวลาวได้นำเอาเนื้อหาในวรรณคดีเรื่องสินไซไปเผยแพร่ในรูปแบบของจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังมีการเทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะชาวลาวน้อมนำหลักคำสอนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม ส่วนปฏิสัมพันธ์สินไซกับศาสนาพราหมณ์ในวัฒนธรรมลาว มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของพิธีกรรม กล่าวคือ ในการทำพิธีกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ มักจะมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี

เสมอเพราะอาจมีความเชื่อว่า พราหมณ์เป็นผู้ที่มีวรรณะสูงที่เกิดจากพระพรหม วรรณะคติเรื่องสินไซ จึงมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบพิธีกรรม และปฏิสัมพันธ์สินไซกับความเชื่อแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมลาว ก่อนที่พุทธศาสนาจะมีอิทธิพลแพร่หลายดังในปัจจุบัน ผู้คนหรือกลุ่มชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น ภูต ผี และแถน เป็นต้น ดังนั้น สินไซจึงมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของความ เชื่อในสิ่งเร้นลับหรือภูตผีต่างๆ ทั้งผีที่คอยปกป้องรักษาและผีที่คอยทำโทษเมื่อทำความผิดหรือละเมิด สิทธิผู้อื่นและเบียดเบียนธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเพื่อเป็น กุศโลบายไม่ให้คนกระทำความผิด เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์รู้เห็น สินไซกับปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาทั้ง 3 รูปแบบ สะท้อนให้เห็นความหลากหลายในด้านความเชื่อของชาวลาวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็น เหตุเป็นผล สะท้อนวิถีชีวิต แนวคิด ความต้องการและวิธีการปกครองโดยใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลาง ในการทำความเข้าใจเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคม

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสินไซในมิติต่างๆ ที่มีมาก่อนหน้าทั้ง ของ ประคอง เจริญจิตร (2519: 180-181) ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมอีสาน ในงานวิจัย เรื่องวรรณกรรมอีสาน: เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ในด้านวรรณศิลป์เนื้อหาและกลวิธีในการประพันธ์ เบลูจพร เรื่องเลิศบุญ (2530: 281-282) ศึกษาได้ศึกษาวิจารณ์นิทานเรื่องสินไซ ในงานวิจัยเรื่องสินไซฉบับ จังหวัดปราจีนบุรี: การศึกษาเชิงวิจารณ์

กัญญา บุรีรัตน์ (2532: 126-127) ได้ศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์เชิงประวัติในงานวิจัย สังข์สินไซ สุขสันติ แวงวรรณ (2541) ได้ศึกษาหมอลำกษาว ด้วยวิธีการรวบรวมจากเอกสารและ การสังเกตการณ์สาธิต รวมทั้งการสัมภาษณ์ศิลปินหมอลำอาวุโสพบว่า หมอลำกษาวเป็นหมอลำ ประเภทหนึ่งที่แยกตัวออกมาจากหมอลำหมู่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2495 มีพัฒนาการแบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ 1) ยุคกำเนิดประมาณปี พ.ศ. 2495-2499 2) ยุคสร้างความนิยมประมาณ พ.ศ. 2499-2503 3) ยุคทอง ประมาณ พ.ศ. 2503-2508 4) ยุคเสื่อม ประมาณ พ.ศ. 2508-2515 5) ยุคฟื้นฟู ประมาณ พ.ศ. 2518-2528 คณะที่ศึกษาคือ คณะ ช. วาทีศิลป์ วราภรณ์ ตูนา (2543: 155-157) ได้ศึกษาโลกทัศน์ในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นการศึกษาโลกทัศน์ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ ใน 3 ด้าน คือ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือ ธรรมชาติ

พระครูธรรมสารสุเมตต์ (คำพัน ญาณวิโร) (2547: 86-88) ได้ศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์สินไซ โดยศึกษาวิเคราะห์เน้นด้านหลักคำ สอนของพระพุทธศาสนา ด้านวิธีการที่กวีนำพุทธธรรมมาใช้ในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพล ของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมอีสาน ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2548) ได้ทำการศึกษาสุนทรียภาพท้องถิ่น ผ่านศิลปกรรมสินไซ ภายใต้ปรากฏการณ์ประชานิยม เป็นการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูล

ภาคสนาม จากกลุ่มศิลปินสีนโซ นักวิชาการ พระสงฆ์ ประชาชนพื้นบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมสีนโซ และกลุ่มประชาชนทั่วไป ที่อยู่ในเขตพื้นที่อีสานกลาง คือจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ปรากฏวรรณกรรมสีนโซมากที่สุด โดยศึกษาสุนทรียภาพจากศิลปกรรมสีนโซ 5 สาขาประกอบด้วย จิตรกรรม หมอลำสีนโซ หนังสือพิมพ์ ดนตรี และนาฏศิลป์ อีกทั้งยังได้ศึกษา ปัจจัยความนิยมของประชาชนที่มีต่อศิลปกรรมสีนโซอีกด้วย ชัชวาล โคตรสงคราม (2550: 640-659) ได้ศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรมลาวเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและมหาเวสสันดรชาดก 3 ด้าน คือ สุนทรียภาพในคำ สุนทรียภาพในความและสุนทรียภาพในเนื้อหา โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (2552: 241-23) ได้ศึกษา “คติความเชื่อด้านพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของ ชาวอีสาน” วรศักดิ์ วรยศ (2554: 150-153) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ศิลปะการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองสีนโซ จังหวัดขอนแก่น บ้านโนนฆ้อง แก้วตา จันทรา นุสรณ์ (2557: 228) ได้ศึกษาหัวข้อ. สีนโซ: ในบริบทวัฒนธรรมสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น. คำแหง วิสุทธางกูร (2557: 210) ได้ศึกษาวิจัยในหัวเรื่อง สีนโซ: บุคลาธิษฐานที่สะท้อนสารัตถะ สำคัญทางปรัชญาในพระพุทธศาสนา ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์ (2557: 30) บทความเรื่อง ภาพสะท้อน ทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : กรณีหนังสือ “สังข์ศิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้ วนิดา อ่อนละมัย พร้อมคณะ (2558: 64) โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และทักษิณาร์ ไกรราช (2558) ศึกษาเรื่อง เครื่องข่ายการเรียนรู้ : กระบวนการสร้างและการใช้ความรู้จากวรรณกรรมเรื่องสีนโซ สู่การพัฒนา สังคมของชาวจังหวัดขอนแก่น

บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย (2559: บทสรุป/เอกสารไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาศึกษา สุนทรียภาพสีนโซปรากฏในบทความเรื่อง สุนทรียรสในวรรณกรรมสีนโซที่ปรากฏในอุบตัมอีสาน ซึ่ง เลือกลงอุบตัมจาก วัดสนวนวาริพัฒนาราม หมู่ที่ 1 บ้านหัวหนอง ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากผนังด้านนอกสิมมีอุบตัม เรื่องสีนโซ ซึ่งอุบตัมที่ปรากฏอยู่ผนังสิมนี้ ค่อนข้างสมบูรณ์และผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมสีนโซที่ปริวรรตโดย จินดา ดวงใจ (ม.ป.ป.) มาเพื่อ วิเคราะห์สุนทรียรสแล้ว ทรงวิทย์ พะภรณ์ (2558: 421-423) ได้ศึกษามิติการประยุกต์ใช้ทุน วัฒนธรรมจากสีนโซ ดังปรากฏในบทความเรื่อง ศิลป์ชัย: การประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ชุมชนสองฝั่งโขงในกระแสโลกาภิวัตน์ ทรงวิทย์ พิมพ์ภรณ์ (2558) ทำให้น่าสังเกตได้ว่า วรรณกรรม สีนโซเป็นวรรณกรรมร่วมของอุษาคเนย์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคมได้ วนิดา อ่อนละมัย และสุดสันต์ สุทธิพิศาล (2559) ศึกษาการปรับใช้วรรณกรรมสีนโซเพื่อ การสื่อความหมายการท่องเที่ยวไทย บุญแก้ว ทะนงสีก (2003: 36-41) ศึกษาเรื่องศิลปะการแต่ง กลอนเจ็ดผ่านบทกลอนในวรรณคดีลาว โดยบุญแก้วได้ยกเอาหนังสือเรื่อง “สังข์สีนโซ” บางตอนขึ้นมา

เพื่ออธิบายให้เห็นถึงศิลปะในการแต่งกลอนเจ็ดเท่านั้น ทองพัน พันทุอามาต (2006: 36-37) ศึกษา วาด (วาด มาจาก ธาตุ วท หรือ วาห ในภาษาบาลีที่มีความหมายว่า พุด กล่าว แสดงถ้อยคำออกมา เมื่อสะกดตรงตามมาตราจะมีรูป “วาด” วาด จึงหมายถึงทำนองการลำหรือทำนองการพุด) กวีในเรื่องสังสินไซ (วรรณคดีล้านช้าง) ตามแท้จิ่ง ต่วน (2008) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงลาวในสังสินไซ ทองลา เมืองนันท และคณะ (2013: 73) ได้ศึกษาคุณลักษณะดีเด่นของคนลาวแสดงออกในวรรณกรรมเรื่องสังสินไซ

สมไพ วิไลสัก และคณะ (2011: 94-137) ศึกษาเกี่ยวกับ “แบบเรียนวรรณคดีชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 7” ของลาว ซึ่งศึกษาวิเคราะห์แนวทางการนำเอาเรื่องสังสินไซเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนให้นักเรียนรับรู้อีกประการหนึ่ง ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องสังสินไซและวิธีวิเคราะห์เพื่อค้นหาคุณค่าตัวบทวรรณคดีสังสินไซ และคุณค่าทางด้านจิตใจ ศิลปะ กับลักษณะทางภาษา และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน การนำเอาบทวรรณคดีสังสินไซไว้ในแบบเรียนลาวย่อมทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาบริบทสังคมาลาวผ่านตัวบท ทองคำ อ่อนมะนิสอน (2011: 3-4) ศึกษาบทบาทของนางสุมณฑา และเซวาร์ปัญญาของสังสินไซ จ่างลาว กวาง (2016: 37-38) ศึกษาความรักของแม่ที่มีต่อลูกผ่านบทวรรณคดีล้านช้างเรื่องสังสินไซ โดยจ่าวลาวได้ศึกษาทั้ง 5 ตัวละครที่มีบทบาทของผู้เป็นแม่ คือ นางทั้ง 6 แม่ของนางทั้ง 7 นางหล้า นางจันทา นางสุมณฑา

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่มีมาก่อนหน้าทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสังสินไซจะพบว่ามีการศึกษาตัวบทวรรณกรรมสังสินไซในรูปแบบต่างๆ เป็นหลัก ทั้งนี้จะเห็นว่ามีการศึกษาจากตัวบทที่เป็นรูปวรรณกรรมและวรรณกรรมแบบเรียน และยังให้มุมมองว่า “สังสินไซเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น” ดังนั้น จึงทำให้งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้า 4 ประการ ดังนี้

- 1) ได้ข้อค้นพบใหม่ในแง่ของตัวบทสังสินไซที่มีบทบาทหน้าที่ต่อวิถีวัฒนธรรมและสังคมาลาวล้านช้างจากอดีตถึงปัจจุบัน
- 2) ได้ข้อค้นพบใหม่คือตัวบทวรรณคดีสังสินไซลาวมีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมลาวในมิติต่างๆ ซึ่งแต่ละมิติได้สื่อให้เห็นว่าวรรณคดีสังสินไซเป็นแกนกลางและตัวเชื่อมโยง
- 3) ได้ข้อค้นพบใหม่คือ ตัวบทวรรณคดีสังสินไซลาวเป็นวรรณคดีเอกของชาติ มีสถานะเทียบเท่ากับวรรณคดีรามเกียรติ์ของไทย ข้อนี้เองทำให้สังสินไซลาวมีสถานะเป็นวรรณคดีของชาติแม้ไม่มีราชสำนัก แต่ทว่ามีสถานะเทียบเท่ากับวรรณคดีราชสำนักเรื่องสำคัญของไทย
- 4) สังสินไซลาวทำหน้าที่รักษาความเป็นปึกแผ่นของชนชาติลาว และสร้างให้ผู้คนจำนวนมากในประเทศลาวมีลักษณะเฉพาะ อ่อนโยน และมีธรรมะ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้สืบย้อนให้เห็นมิติ

สำคัญดังกล่าวแล้ว และสะท้อนให้เห็นว่า การนำเอาตัวบทมาวิเคราะห์ผ่านแนวคิด/ทฤษฎีย่อมทำให้เห็นภาพและได้คำตอบที่ชัดเจน ดังจะอภิปรายดังต่อไปนี้

6.2.3 การนำแนวคิดหรือทฤษฎีมาวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องสินไซลาว

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “สินไซ : บทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกกับสังคมวัฒนธรรมลาว” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวรรณคดีเรื่องสินไซ ทั้งที่เป็นข้อมูลตัวบทและบริบท โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีหลายอย่าง “สหวิทยาการ” มาวิเคราะห์ประยุกต์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และมีความละเอียดมากที่สุด ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบที่วางไว้อย่างเป็นระบบผ่านแนวคิด/ทฤษฎี และได้ศึกษาวินิจฉัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อนึ่ง เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลตัวบทและบริบท นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิดหลักมาใช้เพื่อตอบคำถามว่า วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซ มีบทบาทหน้าที่ ที่สำคัญและปฏิสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมลาวในด้านต่าง ๆ อย่างไร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ (Four Function) แนวคิดเรื่องสหบทหรือสัมพันธ์ (Intertextuality)

ในการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อแรกได้วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซในสังคมลาว โดยนำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) เป็นผู้เขียนบทความเรื่อง “Four Function of Folklore” (1965: 281-298) ซึ่งให้เห็นว่า เราควรสนใจบริบททางสังคมของคติชน (social context of Folklore) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน 4 ประการคือ (1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม (2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า (3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ (4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจจากแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนทั้ง 4 ประการข้างต้นควรนำแนวคิดทั้ง 4 ประการไปโยงถึงประเด็นสำคัญในงานวิจัยนี้ คือ วรรณคดีสินไซลาวเป็นวรรณคดีมรดก และเป็นวรรณคดีเอกเรื่องเดียวที่ให้ความบันเทิงสำหรับประชาชนชาวลาว เป็นเครื่องมือให้การศึกษแก่ประชาชนชาวลาว เป็นเครื่องมือควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคมลาว ประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลชุดดังกล่าวแล้วน่าจะทำให้ทราบได้ว่า วรรณคดีมรดกสินไซน่าจะมีบทบาทหน้าที่ต่อประเพณีพิธีกรรมทำหน้าที่ให้การศึกษ รักษามาตรฐานทางสังคม และให้ความเพลิดเพลินตลอดถึงเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ ในการสร้างความเป็นกลุ่มชนเดียวกันของลาวที่มีวรรณคดีสินไซเป็นตัวเชื่อมโยงให้ผู้คนมีน้ำใจรักใคร่สามัคคีกัน บทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสำคัญให้กับผู้นำลาวในสังคมสมัยใหม่ แม้ว่าเรื่องสินไซเป็นวรรณคดีที่มีอายุยาวนาน และยังได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลายในหมู่ชาวลาว เมื่อศึกษาวินิจฉัยข้อมูลผ่านแนวคิดดังกล่าวแล้วปรากฏเด่นชัดว่างานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ที่ ศิราพร ฌ กลาง (2552: 363)

เสนอไว้ 3 ประการ คือ (1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม (2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และ (3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

ประเด็นสำคัญต่อมาคือ เรื่องราวของตัวบทสินไซทั้งเก่าและใหม่ ตัวบทวรรณกรรมสินไซที่ได้รับการผลิตซ้ำต่างมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อวิถีชีวิต ความคิด ขนบนิยม ประเพณี ความเป็นลาว วัฒนธรรม พระพุทธศาสนา การศึกษา ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนังในลาว ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ที่ Thomas ได้อธิบายว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่าทุกภูมิภาค เรื่องราวเรื่องหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณคดีเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997: 386) เมื่อเป็นเช่นนี้หากใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่วิเคราะห์วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซแล้ว ทำให้นำไปสู่การได้ข้อสรุปหรือมุมมองการศึกษาวรรณคดีเรื่องดังกล่าวในมิติใหม่ คือทำให้ทราบชัดว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญหลากหลายมิติในหมู่ชาวลาว และที่สำคัญยิ่งคือ วรรณคดีสินไซได้ดำรงอยู่อย่างไรในสังคมและวิถีวัฒนธรรมของลาวเพื่อคนลาว และวรรณคดีสินไซมีความสัมพันธ์กับชุดข้อมูลทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ในลาวมากกว่าที่พบในพื้นที่อื่น และลักษณะเช่นนี้มักไม่พบในวรรณคดีลาวเรื่องอื่น

ส่วนการศึกษาหัวข้อสุดท้ายรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมลาว ในการศึกษาผู้วิจัยได้นำแนวคิดสหบท/สัมพันธ์บท (Intertextuality) เป็นคำที่นักวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสแนวโครงสร้างนิยมชื่อจูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) เป็นผู้คิดขึ้น โดยมองว่าตัวบทมีลักษณะเป็นสหบท คำพูดหรือคำจำนวนมากจากตัวบทอื่นผสมผสานเกิดเป็นตัวบทใหม่ ตัวบทเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และได้รับอิทธิพลแนวการเขียนมาจากตัวบททางสังคมและวัฒนธรรม ตัวบทจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นปัจเจกหรือโดดเดี่ยว หากแต่เป็นการหลอมรวมของการสร้างตัวบททางวัฒนธรรม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 151) เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า วรรณคดีมรดกสินไซสำนวนลาวมีส่วนประสมประสานให้เกิดเป็นตัวบทใหม่ขึ้นมา ทั้งในแง่วรรณกรรมและตัวบททางวรรณกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เช่น ลำสินไซ ละครสินไซ ประติมากรรมสินไซ จิตรกรรมสินไซ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าท้าวปางคำผู้แต่งเองซึ่งเป็นชาวลาวล้านช้างก็น่าจะได้รับอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมลาวมาเขียนตัวบทวรรณคดีสินไซขึ้น และอีกแง่หนึ่งท้าวปางคำเองซึ่งเป็นผู้แต่งก็ไม่ทราบตัวบทสินไซที่แต่งจะมีส่วนเชื่อมโยงถึงตัวบทอื่นใน

แง่สหบทหรือสัมพันธ์บท ดังนั้น การวิเคราะห์เรื่องสินไซลาวจึงใช้การวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยแนวคิดสหบท เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสามารถอภิปรายในที่นี้ได้ว่า ตัวบทสินไซมีความสัมพันธ์กับตัวบทอื่นในลาวและมีความเชื่อมโยงให้เห็นการใช้และการผลิตซ้ำวรรณกรรมในแง่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคม

เมื่อเป็นเช่นนั้นงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดสหบทดังกล่าว และสอดคล้องกับแนวคิดที่ตรีศิลป์ บุญขจรเสนอไว้ว่า ตัวบทจึงไม่มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นหนึ่งเดียว เป็นการรวบรวมสหบททางวัฒนธรรม ตัวบทหนึ่งๆ และตัวบททางวัฒนธรรม คือ ตัวบทไม่สามารถแยกออกจากตัวบทที่ใหญ่กว่า คือ วัฒนธรรมและสังคมซึ่งตัวบทถูกสร้างขึ้น ตัวบทตามความเห็นของบุคคลเป็นการรวมเอาเสียงสองเสียงไว้ด้วยกัน ตัวบทที่ถูกสร้างขึ้นจากตัวบททางสังคม ภาษาและวาทกรรมในสังคม ตัวบทไม่ได้ให้ความหมายที่ชัดเจนและถาวร แต่ตัวบทรวบรวมเอาความขัดแย้งทางวาทกรรมในความหมายของคำไว้ด้วยกัน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 153) จากแนวคิดของจูเลีย และข้ออธิบายของตรีศิลป์ ทำให้สามารถอภิปรายผลในที่นี้ได้ว่า วรรณคดีมรดกเรื่องสินไซได้รวมเอาคุณลักษณะอื่นๆ ที่มากกว่าหนึ่งอย่าง ที่อาจจะผ่านทางสังคม คตินิยม ระบบความเชื่อและวัฒนธรรมไว้ในวรรณคดีเรื่องเดียวตัวเดียว จากนั้น ตัวบทสินไซได้มีลักษณะเป็นสหบทคือ เชื่อมโยงไปสู่วิถีวัฒนธรรมและบริบทอื่น ซึ่งเป็นไปในแนวเดียวกับตัวบททางวรรณคดีที่รวมเอาเสียงมากกว่าสองเสียงไว้ในตัวบทเดียวกัน จึงเห็นว่า ตัวบทวรรณคดีมรดกสินไซลาวน่าจะเป็นสหบททางวัฒนธรรมที่ถูกรวมไว้ในตัวบทหนึ่งๆ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สินไซได้ทำให้เกิดขึ้นในทำนองพหุโฆษณา

แนวคิดพหุโฆษณาเป็นคำที่คริสตีวา (Kristeva) คิดค้นขึ้นและได้ให้ความหมายแนวคิดนี้ว่าเป็นแนวคิดเรื่อง “ขบวนแห่” (carnivalization) กับความหลากหลายทางเสียง (Plural voiced หรือ polyphonic) ซึ่งบักตินเสนอแนวคิดเรื่อง “ขบวนแห่” ของวรรณคดีซึ่งสามารถใช้วิเคราะห์ตัวบทที่ไม่ใช่วรรณคดีก็ได้ แนวคิดเรื่องขบวนแห่สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องเสียงสองเสียงในถ้อยคำ คริสตีวาคิดว่า ในถ้อยคำมีได้มีเพียงเสียงอย่างหนึ่งที่บักตินว่าเท่านั้น แต่ในถ้อยคำมีเสียงหลายเสียงทั้งส่วนที่เป็นวลี ประโยค ย่อหน้า เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเสียงต่างๆ หรือตัวบทต่างๆ และการผสมผสานของเสียงเหล่านี้มิได้มีเพียงความหมายเท่านั้น แต่เป็นไปในระดับโครงสร้างและศาสตร์ด้วย ลักษณะเช่นนี้คริสตีวาเรียกว่า “สหบท” (Intertextuality) ในตัวบทหนึ่งๆ มีถ้อยคำหลากหลายเสียงซึ่งนำมาจากตัวบทอื่น นำมาเชื่อมโยงและกลายเป็นตัวบทใหม่ ตัวบททุกตัวจึงสร้างขึ้นจากตัวบทอื่นๆ และเป็นการรวบรวม ดูดซับ และแปรเปลี่ยนจากตัวบทอื่น (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2549: 155) เมื่อพิจารณาแล้วทำให้ได้ข้ออภิปรายในที่นี้ว่า สินไซเป็นวรรณคดีลาวที่มีลักษณะเป็นสหบท คือ เป็นตัวบทตั้งต้นที่ก่อให้เกิดตัวบทอื่น ตัวบทอื่นที่มีต่างเชื่อมโยงและมีที่มาจากตัวบทวรรณคดีสินไซเรื่องเดียวกัน และที่

สำคัญไปกว่านั้นทำให้เห็นว่า งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ทำให้ได้ข้อมูลใหม่เรื่องแนวคิดสหบทที่ปรากฏในวรรณคดีสินไซ และสินไซกับการเป็นวรรณคดี “สหบทวัฒนธรรม”

เมื่อพิจารณาตัวบทวรรณคดีมรดกเรื่องสินไซลาว และตัวบทที่สัมพันธ์กับวรรณคดีมรดกสินไซโดยใช้มุมมองหรือกรอบแนวคิดทั้งบทบาทหน้าที่และสหบทดังกล่าวแล้วทำให้ได้ข้อสรุปว่างานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาตัวบทวรรณคดีไม่จำเป็นต้องศึกษาเฉพาะสำนวนลายลักษณ์และตัวละครเท่านั้น หากแต่สามารถศึกษาร่วมกับบริบทอื่น และเชื่อมโยงข้อมูลวัฒนธรรมผ่านแนวคิด/ทฤษฎีได้ ดังจะเห็นว่า เรื่องราวในวรรณคดีมรดกสินไซมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งอย่างในตัวบทเดียว และควรเชื่อได้ว่า สินไซเป็นตัวบทวรรณคดีที่มีลักษณะหรือปฏิสัมพันธ์พิเศษเฉพาะ ซึ่งน่าจะได้รับการผสมผสานจากเงื่อนไขทางสังคม ระบบความเชื่อ ขนบนิยมในมิติของบริบทสังคมลาวและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากความเป็นวัฒนธรรมอื่น หรืออาจรวมเอาระบบความเชื่อในแง่ของจักรวาลทัศน์ทางศาสนาหลายแบบรวมไว้ในวรรณคดีมรดกสินไซ ลักษณะพิเศษเช่นนี้เองได้ทำให้เกิดการนำเสนอมุมมองใหม่ของวรรณคดีมรดกสินไซลาวดังกล่าวแล้ว และเป็นการได้ข้อค้นพบใหม่ของวรรณคดีสินไซ และเป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงตัวบทกับบริบทที่ไม่ปรากฏการศึกษาสินไซเช่นนี้มาก่อนหน้า

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 การศึกษาเรื่องราวสินไซ ในครั้งนี้เป็นการศึกษาจำกัดเฉพาะฉบับที่อยู่ในลาวเท่านั้น ถ้ามีการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีเรื่องสินไซที่กระจายอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจจะให้เห็นระบบความคิดร่วมที่เป็นสากลของกลุ่มชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนเรื่องสินไซให้เป็นไปตามคตินิยมของประเทศ

6.3.2 การศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีเรื่องสินไซกับสังคมวัฒนธรรมลาวเท่านั้น หากมีการนำแนวคิดทฤษฎีทางศาสตร์อื่น ๆ มาศึกษาอาจให้เห็นความโดดเด่นของวรรณคดีเรื่องนี้อีกแง่มุมหนึ่ง

6.3.3 การศึกษาวรรณคดีเรื่องสินไซในงานวิจัยนี้อาจทำให้เห็นข้อสรุปในลักษณะสำคัญด้วยกัน 2 ประการ คือ มิติบทบาทหน้าที่และการปฏิสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมลาว ซึ่งอาจให้รายละเอียดไม่ครบถ้วนทั้งหมดที่เป็นตัวบท ดังนั้นควรมีการศึกษาเรื่องสินไซในมิติอื่นที่สำคัญทั้งในประเด็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางธรรมชาติ ซึ่งน่าจะให้เห็นภาพสะท้อนความคิดทางธรรมชาติได้อีกทางหนึ่งอย่างน่าสนใจ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2529). อุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญญา บุรีรัตน์. (2532). สังขศิลป์ชัย: การวิเคราะห์วิจารณ์ เชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- กันหา สีขุนง. (2559). ฮางฮตสรง: สื่อสัญลักษณ์ สุนทรียภาพ พิธีกรรม และความเชื่อ ในแขวงหลวงพระบาง นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงจำปาสัก ของสปป.ลาว. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- กิตติฤกษ์ ปิตาทะสังข์. (2557). ศึกษาอัตลักษณ์ของสี่กลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานใต้เพื่อออกแบบการ์ตูนสำหรับสื่อประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม. วารสารรวมสาร, 12(1), มกราคม-มิถุนายน.
- กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี. (2552). บทความ “จากวรรณคดีสู่ละครเวทีร่วมสมัยกรณีศึกษาเรื่องมหาชนก Never Say Die และคนบ้ากับสุดสาคร” ใน ธเนศ เวศร์ภาดา (บรรณาธิการ). อยู่ใกล้กับโลก. หน้า 245-261. กรุงเทพฯ: รวมบทความวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ เลขที่ 08/สพช วันที่ 9 ปี 2005
- กรมมัธยมศึกษา. (1969). หนังสือประกอบการอ่านเรื่อง. กรุงเทพฯ: กรมมัธยมศึกษา.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2557). บทความ ศิลป์ชัย: ในบริบทวัฒนธรรมสาธารณสุขของเทศบาลนครขอนแก่น. ใน ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม และคณะ (บรรณาธิการ), สิ้นไซสองฝั่งโขง, หน้า 228. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ไขคำ แก้วคำแพง. (2554). พินิจวรรณกรรมไทย-ไท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คำผุย พนลือชา. (2557). กลอนผญาเกี่ยวกับชีวิตของคนลาว ในพื้นที่พรมมีปัญหาพญาพาม่วน. ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม. บรรณาธิการ. หน้า 113. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- คำแหง วิสุทธางกูร. (2557). บทความ ศิลป์ชัย: บุคลาธิษฐานที่สะท้อนสารัตถะสำคัญทางปรัชญาในพระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนา. ใน ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม และคณะ (บรรณาธิการ), สิ้นไซสองฝั่งโขง, หน้า 210. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- แคน สาลิกา. (2552, 14 ธันวาคม). สิ้นไซ แห่งยุคสมัย ในเวียงจันทน์เกมส์. กรุงเทพธุรกิจ คอลัมน์ Life style. หน้า 8.
- จตุพร เพชรบูรณ์. (2559). ความเชื่อและบทบาทของประเพณีทานธัมม์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ตำบลเวียงพางคำอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรี ศรีมุงคุณ. (2547). อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2520). บทความ บทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ.
หน้า 71. รวมบทความอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- . (2529). แลลวดพงศาวดาร. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จิตกร เอ็มพันธ์. (2545). พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง: พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่ง
วัฒนธรรมอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา) จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2543). โฉมหน้าศักดินาไทย. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- จิตรกร โพธิ์งาม และเรื่องเดช เขจรศาสตร์. (ม.ป.ป.). ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่วัฒนธรรมของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้บริบทเรื่องพื้นที่และเวลา กรณีศึกษาบุญประเพณีพระเจ้า
ใหญ่องค์ต่อ วัดพระโต บ้านปากแซง ตำบลพะลาน อำเภอนาดาล จังหวัดอุบลราชธานี.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร. (2528) ความเชื่อกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: บันนาคาร
- จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล]. (2553). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- จิรัฐพร ไทยงูเหลือม. (2557). บทความ ลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่อง
พื้นบ้านไทยกับเรื่องพื้นบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 6(1), 41-42, มกราคม-มิถุนายน.
- จุมพล หนิมพานิช. (2556). “สังคมและวัฒนธรรม” ในเอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม
หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิธีราช.
- เจตนา นาควัชระ. (2542). ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยาม.
- . (2546). กวีนิพนธ์นานาชาติ: การศึกษาเชิงวิจารณ์. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- เจตนิพิฐ ท้าวแก้ว. (ม.ป.ป.). สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร.
ในการประชุมสัมมนาวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 16 และการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 3 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”.
- ฉลองรัฐ เณรมาลัยชลมารค์. (2558). สัมพันธภาพระหว่างภาพยนตร์กับจิตรกรรม: เปรียบเทียบ
ภาพยนตร์ตะวันตกกับภาพยนตร์ไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 19(1), 7-26.
- ฉัตรชัย สุขุม. (2553). ลักษณะสหพท์ในนวนิยายเรื่อง กรูกันออกมา ของปรีทรรต หุตางกู
การค้นคว้าอิสระปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาอาชีพ
ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพีไล เลิศวิชา. (2537). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนา
ชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน: สร้างสรรค์.
- ช. ใจเปียน. (2508). ศาสนาของโลก. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- ชโล นุเทศ. (2551). สู่ขวัญ: การสร้างพลังใจของชาวบ้าน. ใน ชีวิตไทย ชุดฮิตฮอยเฮาภาคเหนือ.
กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ชัชวาล โคตรสงคราม. (2550). สุนทรียภาพในวรรณกรรมลาวเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและมหาเวชสันดรชาดก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชุมพร สมจิตศรีปัญญา. (2541). บทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลธิชา นิสัยสัตย์. (2552). ยักษ์ ในเรื่องพื้นบ้านภาคเหนือของไทย: บทบาทและความหมายเชิงสัญลักษณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชอบ ดีสวนโคก. (2552). วรรณกรรมพื้นบ้านสินไซ. ขอนแก่น: สำนักการศึกษา เทศบาลขอนแก่น.
- ช่อรัตน์ ไวยัญยา. (2545). บทบาทตัวละครเอกในทศชาติชาดก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. (2551). ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- . (2558). อัตวิสัย/วัตวิสัยในสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์. (2557). บทความ ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : กรณีหนังสือ “สังข์ศิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้. หน้า 30. วารสารวิชาวารพรวา กาศสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 1(2), พฤษภาคม-สิงหาคม.
- ดารา กันละยา พร้อมคณะ. (1995). สังข์ศิลป์ชัย. กรุงเทพฯ: กรมวรรณคดีและวัฒนธรรมหาชน
- ดารารพร ศรีม่วง. (2556). การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของนักเขียน: กรณีศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์ชีวิต ของเสกสรรประเสริฐกุล. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทยภาควิชาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- दारาวง กัลยา. (2557). สินไซกับการพัฒนาเยาวชน. ใน ทรวงวิทย์ พิมพะกรรณ์ และคณะ. (บรรณาธิการ), *สินไซสองฝั่งโขง*, หน้า 165. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ดำรงค์ ฐานดี. (2520). มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงเดือน บุญยาว. (2557). *สินไซสองฝั่งโขง*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ดวงมน จิตรจำนง. (2550). บทความเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมไทยในแง่สหบท. *The Journal: Journal of the Faculty of Arts* 1(2), 49-62.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2549). วรรณคดีเปรียบเทียบ: กระบวนทัศน์และวิธีการ. พิมพ์ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษนางทองสุข บุญขจร). กรุงเทพฯ:
- ทรงคุณ จันทร [ผู้แปล]. (2551). ประวัติศาสตร์ลาว (ตีพิมพ์ฉบับ-ถึงปัจจุบัน). กาศสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม. (2558). ศิลป์ชัย:การประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนสองฝั่งโขง
ในกระแสโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยศิลปะ
และวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม.

ทองสุข เกตุโรจน์ และสายพิน ศุภุทรมงคล. (2554). คู่มือเข้าใจชนชั้นวรรณะความเหลื่อมล้ำ.
กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ชนสิน ชุตินธรานนท์. (2555). สัมพันธบทของบทละครเรื่องสาวตรีและการสร้างสรรค์ใหม่เพื่อสื่อสาร
อุดมคติแห่งรัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธวัช ปุณโณทก. (2525). สังข์ศิลป์ชัย. อุบลราชธานี: ศิริธรออฟเซต.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault). กรุงเทพฯ: วิชาษา.

ธีรยุทธ บุชบงศ์. (2552). สัมพันธบทในกวีนิพนธ์ ตู๋เพลงลูกทุ่ง ของศักดิ์สิริ มีสมสืบ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เถียรชาย อักษรดิษฐ์. (2552). ตำนานพระเจ้าเลียบโลก การศึกษาพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม
ล้านนา ภูมินาม ตำนาน ผู้คน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นะลง อุดมศักดิ์. (2006). ประวัติदानหินยอง. นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แผนกศึกษานครหลวง
เวียงจันทน์ และศูนย์อบรมร่วมพัฒนา.

นิธน์นาวิ นกุลละพราหมณ์. (2554). สัมพันธบทในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อเมริกันแนวแวมไพร์
ร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัทธนัย ประสานนาม. (2549). การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ในนวนิยายเรื่อง เสียงเพรียกจากท้องน้ำ.

ปรับปรุงจากบทความวิจัยนำเสนอในการประชุมนานาชาติ ปัญญา กับพลวัตของภาษา กับ
วรรณคดีไทยในสังคมโลก. ที่โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ วันที่ 10-12 พฤศจิกายน.

นัทธ์หทัย วนาเฉลิม. (2558). สะกดรอยสินไซ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

นพพร ประชากุล. (2552). บทความ สัมพันธบท ในหนังสือ ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วย
วรรณกรรม. หน้า 329-336. กรุงเทพฯ: อ่านและวิชาษา.

นวลอนงค์ ประทุมเนตร. (2554). อัตลักษณ์ผ้าไหมอีสาน: การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน
การอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการผลิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บัวบาน วอลละขุน. (2007). วรรณคดีลาวอดีตและปัจจุบัน. กระทรวงวัฒนธรรม.
สำนักพิมพ์จำหน่ายหนังสือแห่งรัฐ

บัววัน นอระสิง. (1961). พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าสีสว่างวงศ์. พิมพ์ถวายในพระราชพิธี
ถวายพระเพลิงพระบรมศพ.

บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย. (2559). บทความ สุนทรียรสในวรรณกรรมสินไซที่ปรากฏในสุปแต่มอีสาน.
บทสรุป ไม่มีเลขหน้า บทความวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง. ขอนแก่น: ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

บุปผา เสือคำ. (2558). ภาษิตลาว: วาทกรรมทางปัญญากับการสื่อสารทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

- บุรินทร์ เปล่งดีสกุล. (2556). ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในจิตรกรรมร่วมสมัยลาวภายใต้บริบทยุค
จินตนาการใหม่. วารสารวิถีมุขยสังคม, 1(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- เบญจพร เรืองเลิศบุญ. (2530). ศิลป์ชัยฉบับจังหวัดปราจีนบุรี:การศึกษาเชิงวิจารณ์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาตะวันออก บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2548). ตำนานพระธาตุของชนชาติไท: ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธ
ศาสนา กับความเชื่อดั้งเดิม. ปริญญาดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2550). กาลครั้งหนึ่งว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2519). วรรณกรรมอีสาน สังข์ศิลป์ชัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ประคอง นิมมานเหมินทร์. (2543). นิทานพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- . (2550). กาลครั้งหนึ่ง ด้วยตำนานกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- . (2554). ไชคำแก้วคำแพง พินิจวรรณกรรมไทย-ไท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2557). อัตลักษณ์ของวรรณกรรมศิลปะชัยสองฝั่งโขง. ใน ทรวงวิทย์ พิมพะกรรณ์ และคณะ
(บรรณาธิการ), สิ้นไซสองฝั่งโขง, หน้า 15-24. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2518). ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ปิยฉัตร สินธุสวาด. (2540). สังคมล้านช้าง ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา พิณทอง. (2523). สังข์ศิลป์ชัย. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2545). นิทานชาดกกับโลกทัศน์ของลาวพวน. ใน วรรณวิ บูบลสวัสดิ์ แอนเดอร์สัน
(บรรณาธิการ). พื้นถิ่นพื้นฐาน: มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญ. หน้า 137.
กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรมมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2543). สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พระยาอนุমানราชชน เสถียรโกเศศ(นามแฝง). (2513). วัฒนธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- พรรษา รอดอาตม์. (2558). ชุมชนศึกษากับสื่อดั้งเดิม. นนทบุรี: ศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิชเนศ อิศรมงคลรักษ์. (2556). อัตลักษณ์เชิงเลขคณิตศิลป์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง
กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ. (2542). วรรณกรรมสุภาชิตสำหรับสอนผู้หญิง. ศิลปากร, 52(1),
113-120, มกราคม-กุมภาพันธ์.

- พุทธชาติ สุขรอด. (2545). การสื่อความหมาย การสร้างอารมณ์ขัน และสัมพันธ์ทในการ์ตูนระกากับ
 ราณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ ไชยเมืองชื่น. (2543). บทความ. ความหมายของพื้นที่ทรงเจ้าเข้าผีเมืองลำปาง ใน ลำปาง
 ในมิติวัฒนธรรม. หน้า 35-59. ลำปาง: สำนักศิลปะวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏลำปาง.
- ไพวัน มาลาวง, พระ. (2557). สิ้นไซในมิติความสัมพันธ์ในทางพระพุทธศาสนา. ใน ทรงวิทย์
 พิมพ์กรรม และคณะ (บรรณาธิการ), สิ้นไซสองฝั่งโขง, หน้า 27-34. ขอนแก่น:
 ขอนแก่นการพิมพ์.
- ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น. (2543). “ความหมายของพื้นที่ในลัทธิพิธีทรงเจ้าเข้าผีเมืองลำปาง” ใน ลำปาง
 ในมิติ วัฒนธรรม. หน้า 35 -59. ลำปาง: สำนักศิลปะวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏลำปาง
- ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2559). บทความ ทศนะของชาวไทยพวนในวรรณกรรมเรื่อง มุมมองที่มีต่อกลุ่ม
 ของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(1), 125,
 เมษายน-กันยายน.
- . (2559). เรื่องเสี้ยวสวาด: การศึกษาบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนในสังคมล้านช้าง. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภูเบศ ศุภพิพัฒน์. (2551). บทเพลง, เรื่องสั้นและวัฒนธรรมชาติของ สปป.ลาว ช่วงแรก (ค.ศ. 1975–
 1986). สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย) บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มรรยาท กิจสุวรรณ. (2526). ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย. วัฒนธรรมไทย, 22(6), 14-20, มิถุนายน.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2503). พระเป็นเจ้าของพราหมณ์. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ใน
 งานฉาปนกิจศพนางสาวสุภา สิริกาญจน). พระนคร: รุ่งเรืองธรรม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2559). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา บุญมัธยะ. (2546). บทความ “พิธีมะเนากับตัวตนคนกะฉิ่น”. ใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
 (บรรณาธิการ). อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความ เป็นชายขอบ. หน้า 5–8. กรุงเทพฯ:
 แปลน พรินต์ติ้ง.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2528). สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์
- . (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่อักษรเจริญทัศน์.
- . (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- . (2545). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- . (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ฉบับ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา
 อินเตอร์พริ้นท์.
- . (2549). ศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสแควร์.
- . (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
 ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลาวัญญ์ สังข์พันธานนท์. (2552). การประกอบสร้างอัตลักษณ์ในเรื่องพื้นเมืองลาวลุ่ม. วารสารมนุษย
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 6(3), กันยายน-ธันวาคม.

- ลินิน แสงพัฒนา. (2557). สัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา ละครโทรทัศน์ เรื่อง แรงเงา การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. (2560). การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(พิเศษ).
- วนิดา อ่อนละมัย และคณะ. (2558). บทความ การปรับใช้วรรณกรรมสั้นไซโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หน้า 64. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 11(2).
- วนิดา อ่อนละมัย และสุดสันต์ สุทธิพิศาล. (2559). การปรับใช้วรรณกรรมสั้นไซเพื่อการสื่อความหมายการท่องเที่ยวไทย. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 11(1), มกราคม-มิถุนายน.
- วรางคณา ปัญญาณี. (2556). บทความ มานี มานะ: การสร้างสัมพันธบทจากแบบเรียนสู่เรื่องสั้น.. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 4(1), 44, มกราคม-มิถุนายน.
- วราภรณ์ ตูนา. (2543). โลกทัศน์ในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัยอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรศักดิ์ วรยศ. (2554). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองสั้นไซ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศานติ รักดีคำ. (2550). ศาสดราแลง: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการ และความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2548). ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-วรรณคดีพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). คู่มืออุกคิต ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนักท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- _____. (2557). คู่มืออุกคิต ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนักท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- _____. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- _____. (2560). พุทธศาสนาและความเชื่อในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

- ศิริศักดิ์ ดวงปรีชา. (2539). บทบาท สัมพันธภาพ และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทย ของตัวละครพี่และตัวละครน้องในบทละครนอกสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สยามรัฐสส เตปิฎกภูจกถา. (2535). ขุททกนิกาย ชาตกัม (ขุ.ชา. 25/240/86) สยามรัฐสส ราชาา नियมหามกุฏราชวิทยาลัยเยน ปกาสิโต.
- สมิทธิ์ สระอุบล. (2548). มานุษยวิทยาเบื้องต้น กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สมัย วรณอดุร. (2557). พระลักพระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว): การนำเสนอภาพแทนอัตลักษณ์ลาวและนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น. (2550). เอกสารประชาสัมพันธ์ประติมากรรมรูปปั้น ท้าวสีโหนบหัวเสาไฟฟ้า. ขอนแก่น: สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2554). นาคมาจากไหน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โปสท์บุ๊กส์.
- สุทธินันท์ ศรีอ่อน. (2560). พระโพธิสัตว์ในชาดกพื้นบ้านอีสาน: ภาพตัวแทนกับการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2527). “วัฒนธรรม ความหมาย บทบาท และวิธีการจัดการ” ในงานส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 7 และงานส่งเสริมดนตรีไทย ภาคใต้ ครั้งที่ 4.
- สุนทร ณ รังสี. (2530). ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร โพธิสาร. (2557). สิ้นไซในมิติความสัมพันธ์ในทางพระพุทธศาสนา. ใน ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม และคณะ (บรรณาธิการ), สิ้นไซสองฝั่งโขง, หน้า 120. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- . (2549). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องฐานที่มั่นวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพัตรา สุภาพ. (2529). สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม สังคม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2548). บทความ อัตลักษณ์และวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของลาวจากวรรณกรรมแบบเรียนสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุมิตรา ทองพูล. (2554). วัฒนธรรมกลองยาว: การแข่งขันการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมเกียรติ วันทนยะ. (2524). สังคมศาสตร์วิชาชีพ. กรุงเทพฯ: ทวีกิจการพิมพ์.
- สมคิด ศรีสิงห์. (2536). วัฒนธรรมของไทยโชนงดำหรือลาวโชนงในเขตจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมพร ร่วมสุข. (2521). วิเคราะห์บทบาทตัวละครมนุษย์ในบทรละครในและบทรละครนอก.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสถียร โกเศศ [นามแฝง]. (2515). เรื่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- เสถียร พันธรังสี. (2526). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- เสาวณิต จุลวงศ์. (2550). ความชันชอนของงานเล่าเรื่อง: ลักษณะหลังสมัยใหม่ในบันเทิงคดีร่วมสมัย
ของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ สีสอง. (2556). สถานภาพและบทบาทของตัวละครที่เป็นคนพิการในนวนิยายร่วมสมัย:
ภาพสะท้อนสภาพคนพิการในสังคมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา, 21(37), กันยายน-ธันวาคม.
- แสง จันทร์งาม. (2534). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์
- โสวิทย์ บำรุงภักดิ์. (2552). คติความเชื่อด้านพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพลต่อ
วิถีชีวิตของชาวอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และทักษิณาร์ ไกรราช. (2558). เครือข่ายการเรียนรู้: กระบวนการสร้างและการใช้
ความรู้จากวรรณกรรมเรื่องสินไซ สู่การพัฒนาสังคมของชาวจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ไสว เสนาราช. (2536). ศัพท์โบราณในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิณ รพีพัฒน์. (2551). วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อนินทร์ พุฒิชิต. (2557). การเชิดชูวีรกรรม: การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐสังคมนิยม
ลาวในยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) วิทยาลัย
สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริยานุวัตร, พระ. (2530). สังข์ศิลป์ชัย. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). บทความ “ความเข้าใจวัฒนธรรมในงานวิจัยสังคมไทย”. ใน สุวรรณ
เกียรติกรเพ็ชร (บรรณาธิการ), มานุษยวิทยาปะทะวัฒนธรรมศึกษา. หน้า 110-122.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อารยันดคุปต์. (2495). ชาติศาสนา. กรุงเทพฯ: จำลองศิลป์
- อินทรา พงษ์นาค. (2558). บทความอัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. หน้า 519-
521. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(3), 519—521,
กันยายน ธันวาคม.

- ອຸມາພຣ ມະໂຣຣິຍ໌. (2551). ສັມພັນຮບທຂອງການເລ່າເຣື່ອງໃນສື່ອາກຣ໌ຕູນ ລະຄຣ໌ໂທຣທ໌ຊ໌ ແລະນວນິຍາຍ. ວິທານິພຸນ໌ປຣິຣຸຣຸນິທະສາສຕຣມຫາບັດທິຕ ຈຸຮາລຸງຄຣ໌ມຫາວິທາລືຍ໌.
- ອຸຣາຣມ໌ ຈິນທາລາ. (2558). ຄຕິຄວາມເຮື່ອແລະອັຕລັກຊ໌ນທີ່ປຣາກຸໄນການຣຳບວງສຣວງສາສຕານໃນ ກາດຕະວິນອອກເຮື່ອງເນື່ອ: ຣະບຳຈັມປາສຣີ. ວາຣສາຣມນຸຮຍ໌ສາສຕຣແລະສັງຄມສາສຕຣ ມຫາວິທາລືຍ໌ມຫາສາຣຄາມ, 34(2), 236-237, ກຸມກາພິນ໌.
- ອ້ອຍຄຸຕີ ສັນທຣ. (2553). ໄທຣູ້ອ ໃນອນຸກຸມິກາຄຸມແມ່ນ້ຳໂຂງ: ການປຣັບປຣືຍ໌ແລະການດຳຣງອັຕລັກຊ໌ນ ຂອງໄທຣູ້ອໃນປຣະເທສ໌ໄທຍແລະສາຣາຣຸຣ໌ຣຸປຣະຮາຕິປໄທຍປຣະຮາຮນລາວ. Journal of Community Development Research, 3(1), 110-112.
- ກະຊວງທະແຕຫວງຂ່າວ ແລະວັດທະນະທຳ. (2000). ປະວັດສາດລາວ(ດຶກດຳບັນ ປະຈຸບັນ). ວງ ຈັນ ໂຮງຜິມແຫ່ງລັດ.
- ໄກສອນ ພິມວິຫານ. (2526). ຊາວຫນຸ່ມຈັ່ງເບັນດັ່ງນິກອິນຊີທີ່ບໍ່ຫວັນກົວຕໍ່ພາຍຸວິມແດງ ຈັ່ງ ກາຍເບັນສິນໄຊຍຸກສະໄຫມພວກເຮົາ. ວງຈັນ. ໂຮງຜິມແຫ່ງລັດ.
- ຄະນະກຳມະການວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງ ສປປລາວ. (1991). ໄກສອນ ພິມວິຫານລູກຂອງ ປະຊາຊົນ. ວງຈັນ. ສຳນັກຜິມຄະນະກຳມະການວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງ ສປປລາວ.
- ຄຳພັນ ພິມມະທັດ. (2004). ປື້ນແບບຮຽນພື້ນຖານຄວາມຮູ້ທາງດ້ານສັງຄົມ ການເມືອງ ລັດທິສັງຄົມນິຍົມວິທະຍາສາດ. ສະຖາບັນການເມືອງການບົກຄອງແຫ່ງຊາດ ຄະນະ ວິຊາລັດທິສັງຄົມນິຍົມວິທະຍາສາດ. ນະຄອນຫລວງວງຈັນ.
- ຄຳພໍ ພວງສະບາ. (1977). ສັງສິນໄຊ. ສຳນັກຜິມຈຳຫນ່າຍ. ສປປລາວ. ວງຈັນ.
- . (1996). ສັງສິນໄຊ. ສຳນັກຜິມຈຳຫນ່າຍ. ສປປລາວ.
- ຄຳຫມັ້ນ ລັດຕະນະ. (2507). ຕຳນານວັດເມືອງຫລວງພະບາງ. ວງຈັນ: ວງກຸງ.
- ຈັນທອນ ທຽບວົງສາ. (2005). ໂຮມບົດກະວີຊຸດສິນໄຊຍຸກໃຫມ່(ປະຫວັດທ່ານໄກສອນ ພິມວິຫານ). ວງຈັນ: ສຳນັກຜິມວັນນະສິນ.
- ຈ່າງລາວ ກວ່າງ. (2016). ສຶກສາຄວາມຮັກຂອງແມ່ຕໍ່ລູກໂດຍຜ່ານບົດວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ ເລື່ອງສັງສິນໄຊ. ພາກວິຊາພາສາລາວ-ສືສານມວນຊົນ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ.
- ດາລາກັນລະຍາ ພ້ອມຄະນະ. (1995). ສັງສິນໄຊ. ກົມວັນນະຄະດີ ແລະວັດທະນະທຳມະຫາຊົນ. ນະຄອນຫລວງວງຈັນ.
- ດວງເດດ ຈັນທະມາລີ ພ້ອມຄະນະ. (2013). ໂຮງເລື່ອງສັ້ນສິນໄຊກັບໄອໂຟນ. ວງຈັນ. ດອກ ເກດ.
- ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ. (2553). ເມື່ອສິນໄຊຂຶ້ນສູ່ເວທີ. ວາລະສານລານຄຳ, ບີທີ 11 (ສະບັບທີ 5-6). ຫນ້າ 20-30.
- ທອງຄຳ ອ່ອນມະນີສອນ. (2011). ບົດບາດນາງສຸມຸນທາ ແລະໃຜບັນຍາສິນໄຊ. ວງຈັນ. ສຳນັກຜິມຈຳຫນ່າຍຫນັງສືແຫ່ງລັດ.
- . (1998). ມໍລະດົກລ່າໄສມ. ຜິມຄັ້ງທີ 1 ທີ່ໂຮງຜິມນະຄອນຫລວງ.
- ທອງພັນ ພັນທຸອາມາດ. (2006). ວາດກາວິໃນເລື່ອງ ສັງສິນໄຊ(ວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ). ພາກ ວິຊາພາສາລາວ-ສືສານມວນຊົນ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ລາວ.

- ທອງລາ ເມືອງນັນໄທ. (2013). ບາງຄຸນລັກສະນະທີ່ດີເດັ່ນຂອງຄົນລາວ ສະແດງງອກໃນ
ວັນນະກຳເລື່ອງສັງສິນໄຊ. ພາກວິຊາພາສາລາວ-ສື່ສານມວນຊົນ ຄະນະ
ອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ.
- ທອງຫມັ້ນ ຂັດຕິຍະວົງ. (1967). ທ້າວກາລະເກດ. ກົມວັນນະຄະດີ ພິມຄັ້ງທີ່ 1 ນະຄອນຫລວງ
ວຽງຈັນ.
- ທອງສາ ບັນຍາສີ. (2013). ຕຳນານພົງສາວະດານເມືອງຫລວງພະບາງ ສະຖາບັນວິທະຍາສາດ
ສັງຄົມແຫ່ງຊາດ ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ.
- ທອງສ່ຽນ ລາດວົງສາ. (2002). ວັນນະຄະດີລາວ. ວິທະຍາໄລວິທະຍາສາດພື້ນຖານ.
ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ. ວຽງຈັນ.
- ທອງຫມັ້ນ ຂັດຕິຍະວົງ. (1967). ທ້າວກາລະເກດ. ກົມວັນນະຄະດີ ພິມຄັ້ງທີ່ 1 ນະຄອນຫລວງ
ວຽງຈັນ.
- ບຸນທະວີ ກົມພະນັນ. (2016). ສັງສິນໄຊ. ວັດດົງມ້ຽງ. ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ.
- ບຸນມິ ເທບສີເມືອງ. (2001). ສີລາຈາລຶກຂອງພະເຈົ້າອານຸວົງ. ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ. ດາວ
ວິໄລ.
- ບຸນເຮັງ ບົວສີແສງປະເສີດ. (1995). ປະວັດສີລະປະ ແລະສະຖາປັດຕະຍະກຳລາວ ເມືອງຫລວງ
ພະບາງ. ວຽງຈັນ.
- . (1995). ປະວັດສີລະປະ ແລະສະຖາປັດຕະຍະກຳລາວເຫລັ້ມສອງ. ເມືອງຫລວງພະ
ບາງ. ວຽງຈັນ.
- ບຸນແຖວ ທະນົງສັກ. (2003). ສີລະປະການແຕ່ງກອນເຈັດຜ່ານບົດກອນໃນວັນນະຄະດີລາວ.
ພາກວິຊາພາສາ ແລະວັນນະຄະດີລາວ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງ
ຊາດລາວ.
- ບໍ່ແສງຄຳ ວງດາລາ ແລະຄະນະ. (1987). ວັນນະຄະດີລາວ. ວຽງຈັນ: ວິສາຫະກິດການພິມ
ຈຳຫນ່າຍສຶກສາ.
- ພະຍາພິບຣຸນ ຜົນຜາສຸກ. (ນ.ປ.ປ). ອະດີດຕະການ ແລະປັດຈຸບັນນະການຂອງລາວ.
ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ
- ພິດສະພົງ ວົງພະຈັນ. (2011). ສີລະປະການພັນລະນາທິວທັດທຳມະຊາດໃນເລື່ອງສັງສິນໄຊ.
ບົດຄວາມ “ ແດ່... ວັນຄົບຮອບ 15 ປີມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ”. ໜ້າ 147. ພາກ
ວິຊາພາສາລາວ-ສື່ສານມວນຊົນ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ
ລາວ.
- ພິມ ອິນຄຳແສງ. (2016). ວິຊາການເມືອງ. ກົມການສຶກສາຊືນສູງ. ກະຊວງສຶກສາທິການ
ແລະກິລາ
- ພູທອງ ແສງອາຄົມ. (2000). ຊາດລາວ ຄົນລາວ ອາດີດ ແລະປະຈຸບັນ. ວຽງຈັນ:
ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ.
- ພູມີ ວົງວິຈິດ. (1967). ໄວຍາກອນລາວ. ຈັດພິມໂດຍຫ້ອງການແນວລາວສ້າງຊາດ.
- . (1991). ໄວຍາກອນລາວ. ຈັດພິມໂດຍຫ້ອງການແນວລາວສ້າງຊາດ.
- ພູວົງ ພິມມະສອນ. (2518). ທ້າວສັນຕິພາບ ແລະທ້າວສັນຕິສຸກ. ລາດສະບັນດິດສະພາລາວ.
ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ: ສຳນັກພິມແສງປັນຍາ.
- ວັດທະທຳມະນູນແຫ່ງ ສປປລາວ. (2015). ສະບັບປັບປຸງ ເລກທີ 63/ສພຊ ນະຄອນຫລວງວຽງ
ຈັນ.

ສ. ເດຊາ. (1981). ກອນລ່າລາວດວງເດືອນ. ສຳນັກພິມຈຳຫນ່າຍ ສປປລາວ. ໂຮງພິມແຫ່ງ
ລັດ.

ສ. ເດຊວົງສາ. (1972). ສາລະພັດນຶກ. ພິມຄັ້ງທີ່ 1. ຫໍສະມຸດແຫ່ງຊາດ: ຂົວຫລວງການພິມ.
ສະຖາບັນວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງຊາດ. (2013). ຕຳນານ ພົງສາວະດານເມືອງຫລວງພະ
ບາງ. ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ: ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ.

ສີສະອາດ ຂັນທະວົງ ພ້ອມຄະນະ. (2003). ພາບຄວາມຮັກລະຫວ່າງສາມີພັນລະຍາທີ່ສະແດງ
ອອກຜ່ານຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງສິນໄຊໃນວັນນະຄະດີລາວສະໄຫມອານາຈັກລ້ານຊ້າງ.
ພາກວິຊາພາສາລາວ-ສີສານມວນຊົນ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງ
ຊາດລາວ.

ສິລາ ວິລະວົງ. (1949). ສັງສິນໄຊ. ກະຊວງທຳມາທິການ.

———. (1951). ສັງສິນໄຊ. ກະຊວງທຳມາທິການ

———. (1954). ສັງສິນໄຊ. ກົມວັນນະຄະດີ.

———. (1966). ສັງສິນໄຊ. ກົມວັນນະຄະດີ.

———. (1968). ບົດລະຄອນລ່າເລື່ອງທ້າວສິນໄຊ. ສະມາຄົມສິລະປະວັນນະກຳລາວ.

———. (1969). ສັງສິນໄຊ. ກະຊວງທຳມາທິການ. ພະນະຄອນວຽງຈັນ. ໂຮງພິມ
ແສງສິນ.

———. (1973). ພົງສາວະດານລາວ. ກົມມັດທະຍົມສຶກສາ ກະຊວງສຶກສາທິການ.
ວຽງຈັນ.

———. (1988). ທ້າງຮຸ່ງທ້າວເຈື້ອງ. ພົງສາວະດານລາວ ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າ ສິລະປະ
ວັນນະຄະດີ. ວຽງຈັນ: ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ.

———. (1994). ແບບແຕ່ງກອນໄທວຽງຈັນ ແລະແຕ່ງກາບສານວິລາສິນີ. ສຳນັກພິມ
ໂຮງພິມໄພ່ຫນາມ.

———. (2001). ປະວັດສາດລາວແຕ່ບູຮານ ເຖິງ 1946. ວຽງຈັນ: ບັນທາຕຸລາດ.

———. (2009). ສັງສິນໄຊ. ສະມາຄົມຮ່ວມນ້ຳໃຈກັບເດັກນ້ອຍລາວ. ໂຮງພິມພະ
ໄຊກຮາບຝິກ.

———. (20011). ສັງສິນໄຊ. ສະມາຄົມຮ່ວມນ້ຳໃຈກັບເດັກນ້ອຍລາວ. ໂຮງພິມພະ
ໄຊກຮາບຝິກ.

ສິລາ ວິລະວົງ. (2539). ປະໂຫຍດຂອງວັນນະຄະດີ. ພິມຄັ້ງທີ່ 2 ສຳນັກພິມໂຮງພິມໄພ່ຫນາມ
ການພິມ.

———. (2539). ປະວັດສາດລາວ. (ສົມຫມາຍ ເປຣມຈິດ. ຜູ້ແປ). ກຸງເທບ: ມະຕິ
ຊົນ.

ສິບ ສຸລິນຄຳ. (2012). ບົດຄວາມ. ປະຫວັດການສຶກສາຊັ້ນສູງຂອງລາວ. “ເພື່ອ
ສະເຫລີມສະຫລອງປີສາມິກຄືມິດຕະພາບ ລາວຫວຽດ-ນາມ”. ຫນ້າ 113. ພາກວິຊາ
ພາສາລາວ-ສີສານມວນຊົນ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ.

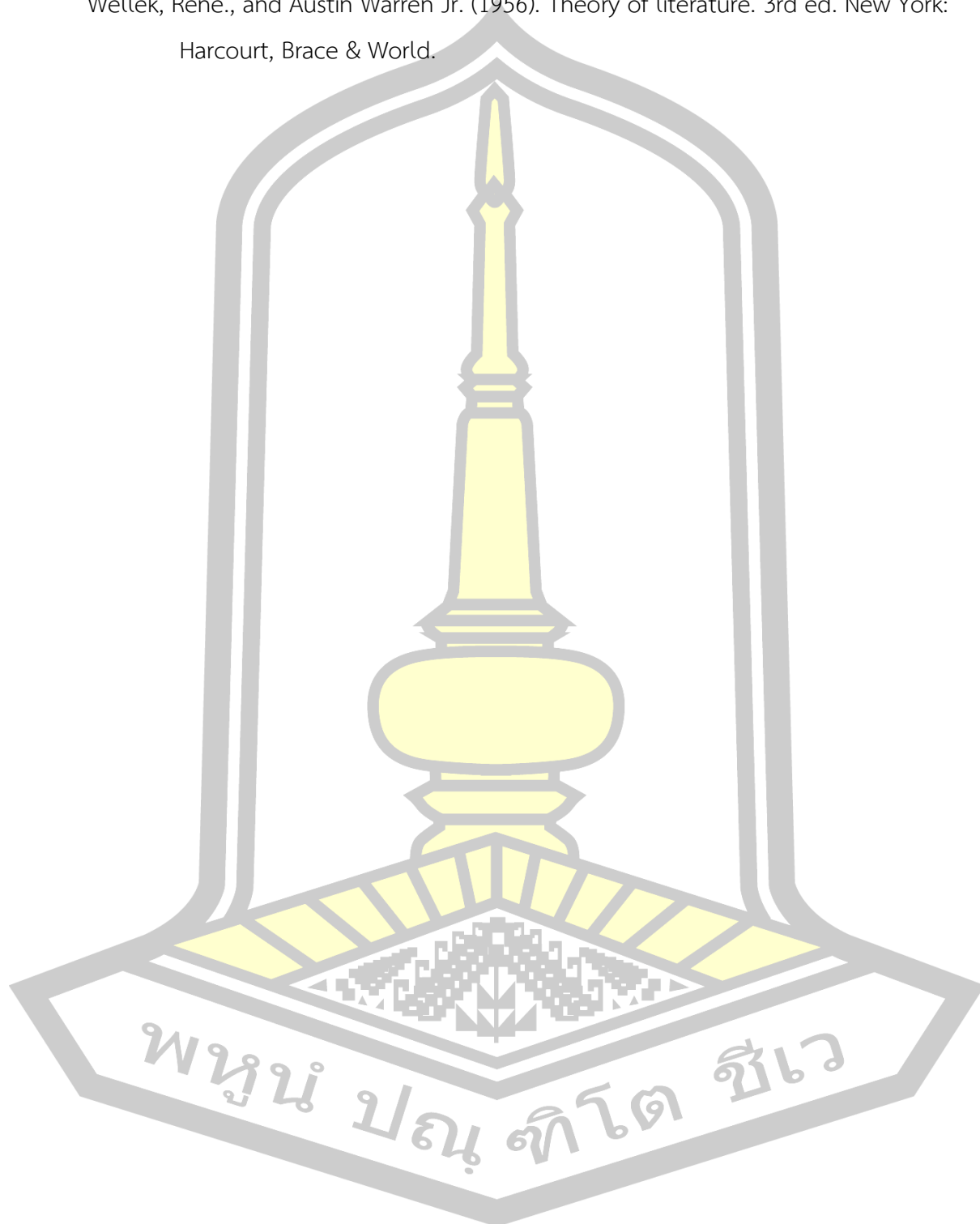
ສົມຈິນ ບ. ງິນ. (1971). ພະກິດພະພານ. ຊຸດລາດສະບັນດິດຍະສະຖານ. ພິມຄັ້ງທີ່ 1
ວຽງຈັນ.

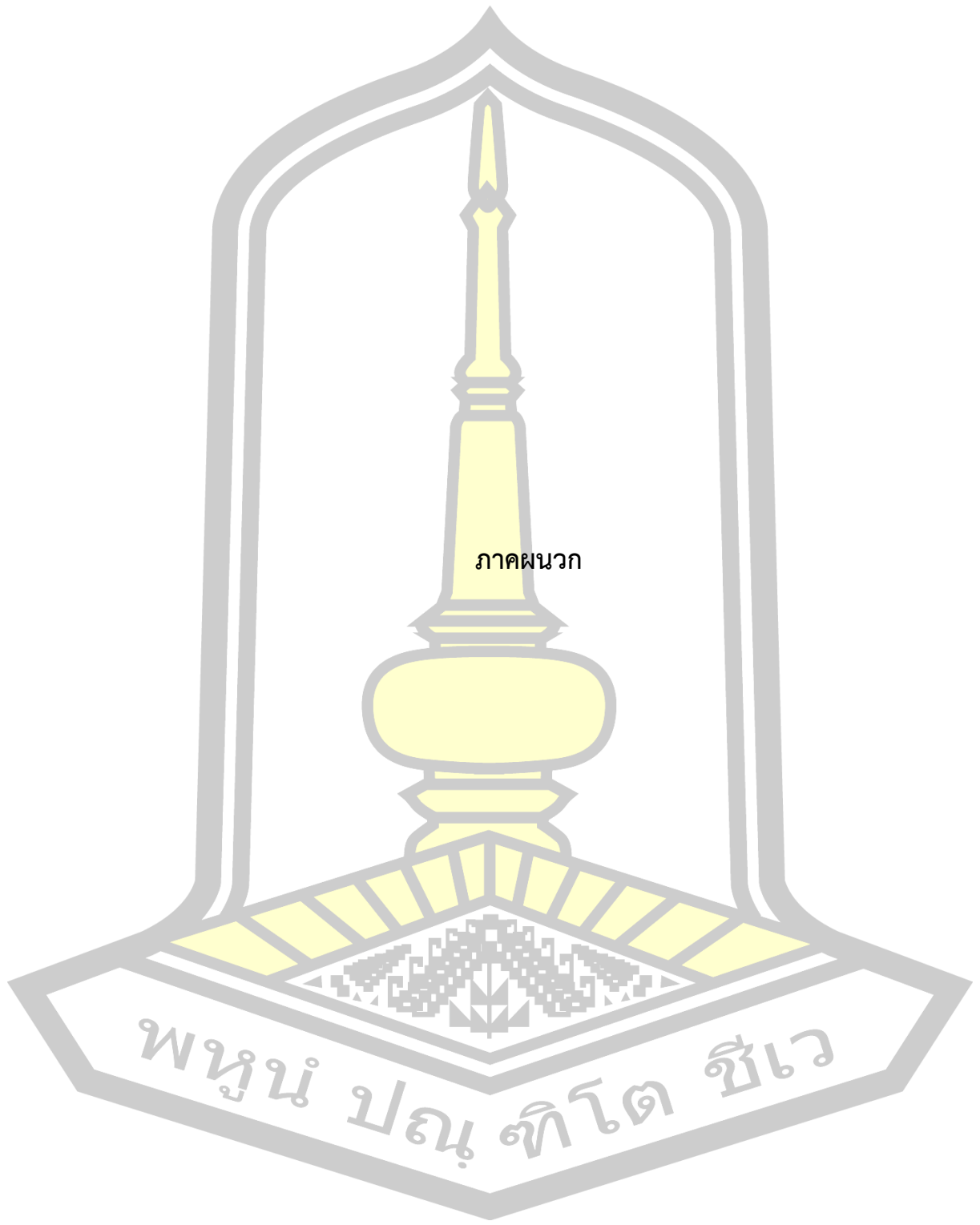
ສົມໄພ ວິໄລສັກ. (2011). ແບບຮຽນວັນນະຄະດີ ຊັ້ນມັດທະຍົມສຶກສາ ປີທີ່ 7. ກະຊວງສຶກສາທິ
ການແລະກິລາ ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າວິທະຍາສາດການສຶກສາ.

- ສົມຫມາຍສີ ອຸດົມພັນ. (2006). ຄວາມຮູ້ເບື້ອງຕົ້ນກ່ຽວກັບກົດຫມາຍລັດທະທຳມະນູນ ສປປລາວ. ຄະນະນິຕິສາດແລະລັດທະສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ.
- ອຸ່ນເຮືອນ ນໍລະສິງ. (2502). ຜາສາດຫຼິ້ນວັດພູ ແຂວງຈຳປາສັກ. ກະຊວງທຳມະການແຫ່ງ ພະລາດຊະອານາຈັກລາວ. ວຽງກຸງ ວຽງຈັນ.
- ຫຸມພັນ ລັດຕະນະວົງ ແລະ Bernard Gay [ຜູ້ແປ]. (ນ.ປ.ປ.). ປະເທດລາວໃນຊຸມປີ ຄສ. 1640 ວຽງຈັນ. ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ.
- ຫໍສະມຸດແຫ່ງຊາດ. (1969). ພົງສາວະດານເມືອງຫລວງພະບາງ. ກະຊວງສຶກສາທິການ. ສີລະ ປະກອນ. ກິລາແລະຍຸວະຊົນ. ວຽງຈັນ.
- ອາລຸນ ສີລັດຕະນະກຸນ. (2001). ວັດທະນະທຳລາວ. ພາກວິຊາພາສາແລະວັນນະຄະດີລາວ ຄະນະອັກສອນສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ.
- ອຸ່ນເຮືອນ ນໍລະສິງ. (2502). ຜາສາດຫຼິ້ນວັດພູ ແຂວງຈຳປາສັກ. ກະຊວງທຳມະການແຫ່ງ ພະລາດຊະອານາຈັກລາວ. ວຽງກຸງ ວຽງຈັນ.
- ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ. (1993). ສິນໄຊ. ສຳນັກພິມບໍລິສັດດອກເກດ.
- ອຸ່ນເຮືອນ ນໍລະສິງ. (2502). ຜາສາດຫຼິ້ນວັດພູ. ແຂວງຈຳປາສັກ ກະຊວງທຳມະການແຫ່ງ ພະລາດສະອາາຈັກລາວ. ວຽງກຸງ. ວຽງຈັນ.
- Alan Barnard and Jonathan Spencer. (2002). *Encyclopedia of social and cultural Anthropology*. New York: Routledge.
- Bascom, William. (1965). Four Function of Folklore. in Alan Dundes (ed.). *The Study of Folllore*. pp. 279-298. New Jersey: Prentice-Hall.
- Durkheim, Emile. (1965). *The Elementary Forms of the Religious Life*. New York: The Free Press
- Geertz Clifford. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic books.
- Howells. W.W. (1962). *The Heathens*. New York: Anchor Books.
- Majumdar, R.C. (2003). *Ancient India*. Motilal Banarsidass: Delhi.
- Sir Monier Monier Williams. (1979). *A Sanskrit-English Dictionary*. London: Oxford University Press.
- Skilling Peter. (2006). *Jāṭaka and PaññāJāṭaka in South-East Asia*. *Journal of the International Association of Buddhist Studies*. (Vol. XXVIII). pp. 113-170.
- Staal, Frist. (1986). *The Sound of Religion*. [Online]. From:Oriens (Producer). Brill Distributor. Available from <http://links.jstor.org/sici?sici=00295973%28198606%2933%3A1%3C33%3ATSOR%3E2.0.CO%3B2-4>. [2017, Aug. 7]
- Thomas A. Green. (1997). *An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art*. California: Santa Barbara.

Rene Wellek and Austin Warren. (1993). Theory of Literature. England: Penguin Book.

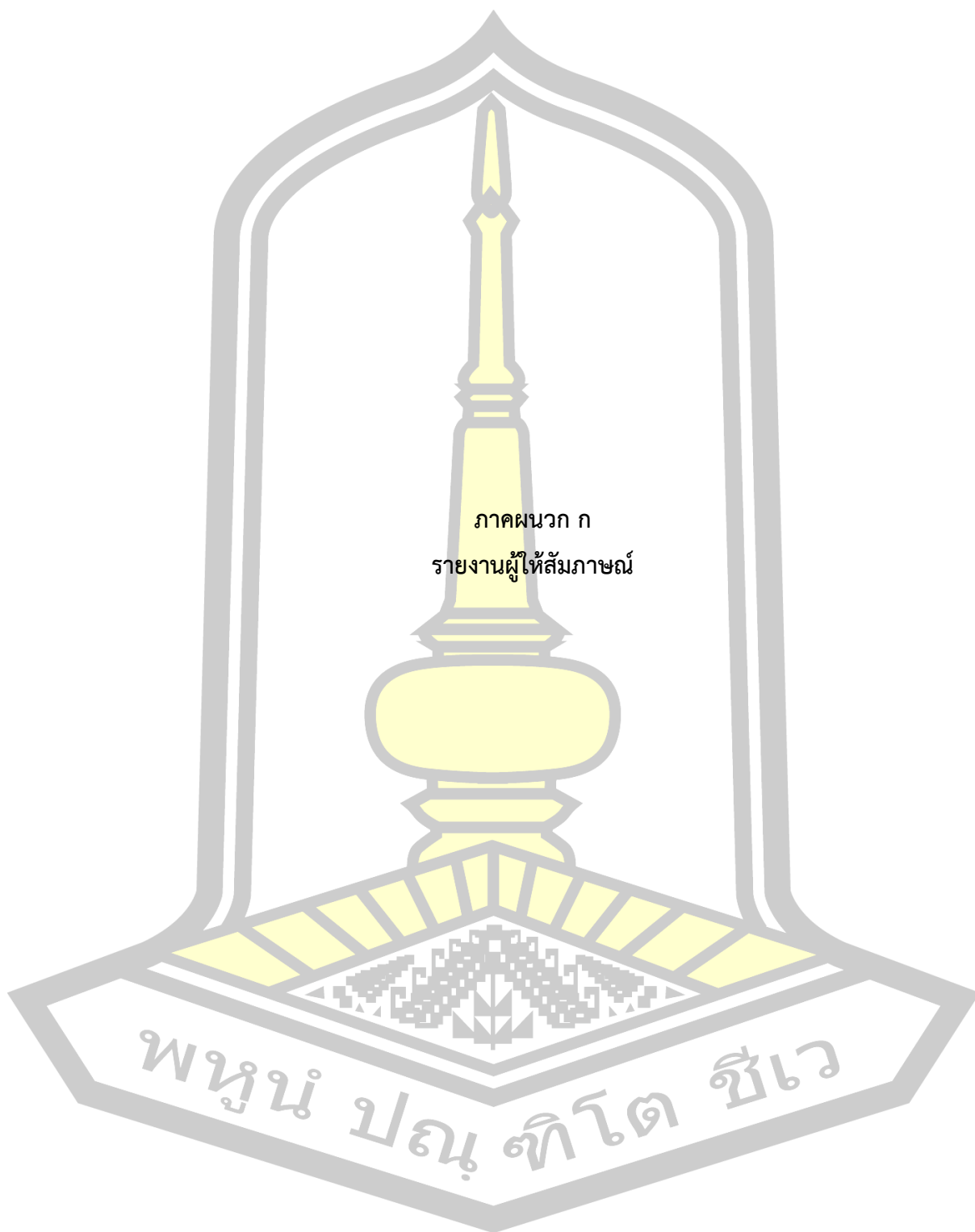
Wellek, Rene., and Austin Warren Jr. (1956). Theory of literature. 3rd ed. New York:
Harcourt, Brace & World.

ภาคผนวก

พหุ ประจักษ์ ชัยเว

ภาคผนวก ก
รายงานผู้ให้สัมภาษณ์

พหุบัณฑิตยาลัย จุฬาลงกรณ์

รายงานผู้ให้สัมภาษณ์

คำผุย พนลือชา. (5 มกราคม 2561). สัมภาษณ์. อาจารย์สอนภาควิชาภาษาและวัฒนธรรมลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.

ดาลา กันละยา (24 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. นักประพันธ์ รางวัลซีไรต์

นะ ทะลั้งสี. (26 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์. ประชาชนบ้านโนนหินแอ่ อำเภอเมืองเพ็อง. จังหวัดเวียงจันทน์.

น้ำฝน ทะวงไซ. (12 เมษายน 2561). สัมภาษณ์. นางลำล้าถวยปูสินไซ บ้านผาสังข์ อำเภอเมืองเพ็อง จังหวัดเวียงจันทน์

บุญมี กงมะนี. (25 มกราคม 2562). อาจารย์สอนภาควิชาภาษาและวัฒนธรรมลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.

บุญพอน แก้วหนูจัน. (28 มกราคม 2561). สัมภาษณ์. นายบ้าน(แนวโฮมบ้าน) บ้านผาสังข์ อำเภอเมืองเพ็อง จังหวัดเวียงจันทน์

บัวลี ประพาพัน. (15 มกราคม 2560). สัมภาษณ์. ประธานหลักสูตรสาขาภาษาและวัฒนธรรมลาว ปริญญามหาบัณฑิต และหัวหน้าศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรมลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.

บัวลี ประพาพัน. (5 มกราคม 2560). สัมภาษณ์. ประธานหลักสูตรสาขาภาษาและวัฒนธรรมลาว ปริญญามหาบัณฑิต และหัวหน้าศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรมลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.

ตุ่ม่วน. (22 ธันวาคม 2558). สัมภาษณ์. อายุ 80 ปี ประชาชน บ้านเพี้ยลาด เมืองสังทอง จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์.

ตุ่ที สีดาลา. (16 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์. อายุ 85 ปี ประชาชนบ้านนาสะหว่าง เมืองปากลาย จังหวัดไชยะบูลี.

มนทิบ จิตทะหนอม. (1 มกราคม 2561). สัมภาษณ์. ประชาชนบ้านปากฮาง(ติดกับผาสังข์) อำเภอเมืองเพ็อง. จังหวัดเวียงจันทน์.

พระขาว สุกพอนสัก มะหามูนี่ วงสีแก้ว. (10 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์. เจ้าอาวาสวัดสินไชยาราม อำเภอเมืองเพ็อง. จังหวัดเวียงจันทน์.

พระบุดทะวี กมพะพัน. (24 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. วัดดงเมี่ยง นครหลวงเวียงจันทน์

พระไพบวัน มาลาวง. (18 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. วัดหนองบัวทองใต้ นครหลวงเวียงจันทน์

พระอาทิตย์ แวงโส(อติโหม). (25 มกราคม, 2562). สัมภาษณ์. วัดป่าบ้านท่าบุง ตำบลศรีสองรัก จังหวัดเลย

ไพตาวัน สมพงษ์. (4 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์. มัคคุเทศก์ ของบริษัททัวร์เอบีลาวจำกัด จังหวัดนคร
หลวงเวียงจันทน์

แสงเพ็ด วงวิไล. (2 ธันวาคม 2561). สัมภาษณ์. บวชพรหมณ์ที่วัดदानสีไชนายบ้านจำปา อำเภอ
สีโคตตะบอง จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์

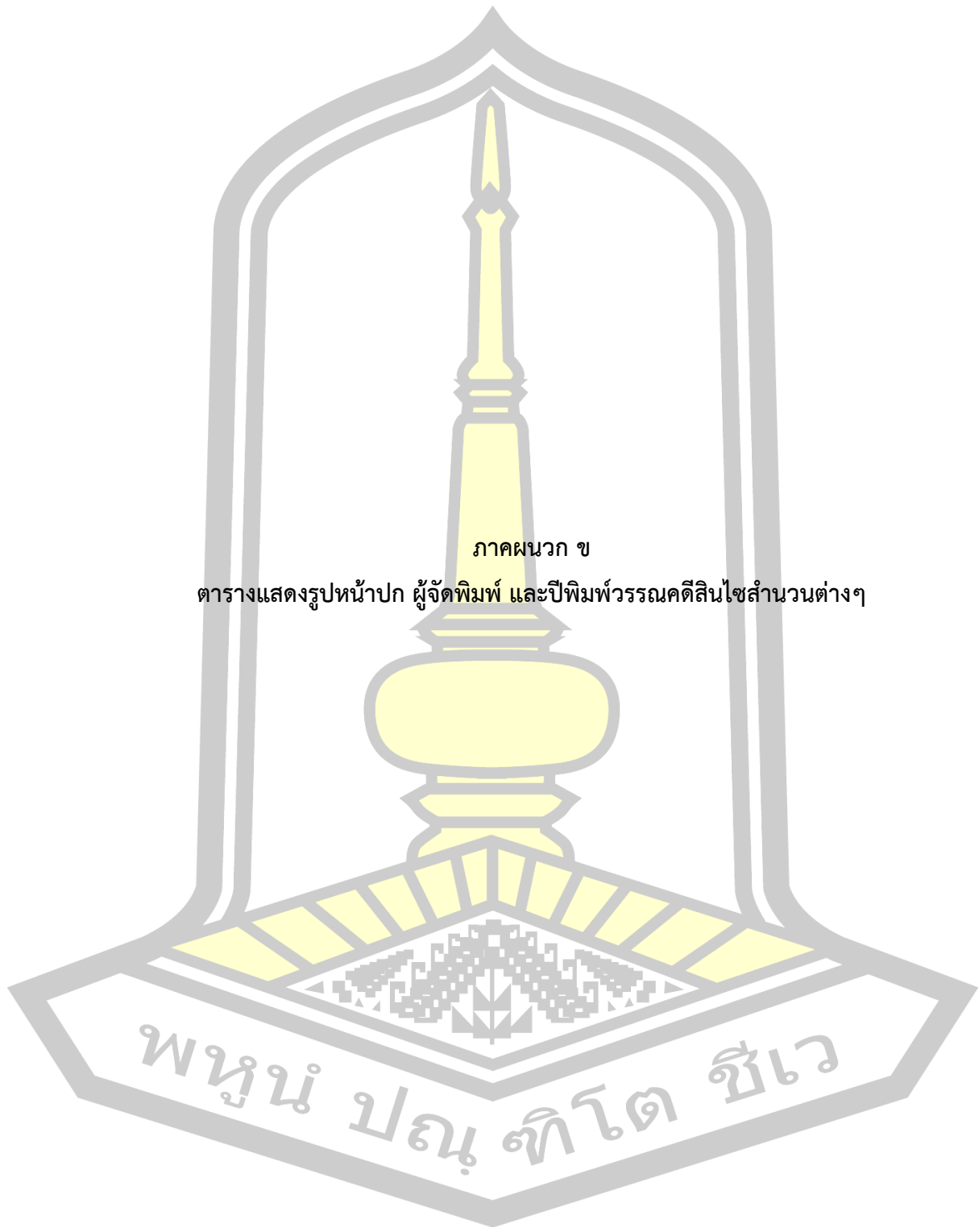
สุทธิพันธ์ ศรีอ่อน. (20 มกราคม 2562). สัมภาษณ์. อาจารย์สอน ภาษาไทย มหาวิทยาลัยอุบล ราช
ธานี

สมสี ไชหว่างจำง. (6 มกราคม 2561). สัมภาษณ์. พนักงานบ้านาญ บ้านดงโคก เมืองโขทานิ จังหวัด
นครหลวงเวียงจันทน์

สมสิง แก้วบัวเกิด. (12 เมษายน 2561). สัมภาษณ์. นายบ้าน บ้านโพนสีดา อำเภอสาสี จังหวัด
เวียงจันทน์.

อาลี พนเสนา. (3 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์. หัวหน้าโรงเรียนสินไซ. นครหลวงเวียงจันทน์

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงรูปภาพ ผู้จัดพิมพ์ และปีพิมพ์วรรณคดีสังเขปสำนวนต่างๆ

พหุณฺ์ ปณฺุ ทิโต ชีเว

ตาราง 5 ตารางแสดงรูปหน้าปก ผู้จัดพิมพ์ และปีพิมพ์วรรณคดีสืงไส่ำนวนต่างๆ

ลำดับ	รูปหน้าปก	ผู้จัดพิมพ์	ปีที่พิมพ์	หมายเหตุ
1		กระทรวงธรรมการ พิมพ์ครั้งที่ 1	ค.ศ. 1949	ร้อยกรอง เล่ม 1 ชั้นที่ 1-6
2		กระทรวงธรรมการ พิมพ์ครั้งที่ 2	ค.ศ. 1951	ร้อยกรอง เล่ม 2 ชั้นที่ 7-8
3		กรมวรรณคดี พิมพ์ครั้งที่ 1	ค.ศ. 1954	ร้อยกรอง 4 เล่มจบ
4		กรมวรรณคดี พิมพ์ครั้งที่ 2	ค.ศ. 1966	ร้อยกรอง เล่มเดียวจบ
5		สมาคมศิลปะวรรณกรรม ลาว ตีพิมพ์	ค.ศ. 1968	บทละครลำ เป็นร้อย กรองและร้อยแก้ว
6		กระทรวงธรรมการ พิมพ์ครั้งที่ 3	ค.ศ. 1969	ร้อยกรอง เล่มเดียวจบ

ตาราง 5 (ต่อ)

ลำดับ	รูปหน้าปก	ผู้จัดพิมพ์	ปีที่พิมพ์	หมายเหตุ
7		ราชบัณฑิตยสภา พิมพ์ครั้งที่ 4	ค.ศ. 1974	ไม่มีต้นฉบับ
8		สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป ลาว ไม่ปรากฏครั้งที่ พิมพ์	ค.ศ. 1977	ร้อยกรอง 5 เล่มจบ
9		พิมพ์ครั้งที่ 1 โดย: วารสารวรรณศิลป์ สมาคมส่งเสริมสุขภาพให้เด็ก น้อยลาวของประเทศ ญี่ปุ่น	ค.ศ. 1991	ร้อยแก้ว 4 เล่ม
10		พิมพ์ครั้งที่ 2 โดย: วารสารวรรณศิลป์ สมาคมส่งเสริมสุขภาพให้เด็ก น้อยลาวของประเทศ ญี่ปุ่น	ค.ศ. 1993	ร้อยแก้ว 4 เล่ม
12		พิมพ์ครั้งที่ 3 โดย: วารสารวรรณศิลป์ สมาคมส่งเสริมสุขภาพให้เด็ก น้อยลาวของประเทศ ญี่ปุ่น	ค.ศ. 1994	ร้อยแก้ว 4 เล่ม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางพิศสะพง วงพะจัน
วันเกิด	วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	อำเภอหลวงพระบาง จังหวัดนครหลวงพระบาง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 348 บ้านดงโตก อำเภอไชเสดดา จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาและวัฒนธรรมลาว อำเภอไชเสดดา จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสันติพิบ นครหลวงพระบาง พ.ศ. 2546 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว พ.ศ. 2553 ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พ.ศ. 2562 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย สายคดีชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูนัน ปณุ ทิโต ชีเว